
THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Netherlands (Kingdom) 1815-

RAAD VAN STATE.

AFDEELING

VOOR DE

GESCHILLEN VAN BESTUUR.

TWINTIGSTE DEEL.

1880.

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

1881.

Gedrukt bij GEBR. BELINFANTE, voorh.: A. D. SCHINKEL.

ALPHABETISCH REGISTER.

VERGADERINGEN IN 1880.

KONINKLIJKE BESLUITEN.

Eerste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 21 *Januarij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 16 December 1879, n°. 19, houdende *beschikking op het beroep van het gemeentebestuur van Olst, dd.* 28 *Nov.* 1878, *tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel betreffende de vaststelling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 474).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van het gemeentebestuur van Olst, dd. 28 Nov. 1878, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, betreffende de vaststelling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 3 December 1879, n°. 17;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 12 Dec. 1879, n°. 36, afd. Wat. B;

Overwegende:

dat Ged. Staten van Overijssel bij de vaststelling van bovenbedoelden ligger de gemeente Olst hebben aangewezen als de onderhoudspligtige van den sub n°. 10, op

dien ligger omschreven toegangsweg tot het station Olst aan den Staatsspoorweg Arnhem—Leeuwarden uit den grindweg, die door het dorp loopt;

dat de gemeente Olst bij bovenvermeld beroep met die aanwijzing bezwaard wordt geacht, aangezien „de bedoelde weg niet aan de gemeente behoort of door haar is aangelegd, en de onderhoudspligt ook niet bij eenigen titel of op andere wijze aan haar is overgegaan, terwijl volgens art. 70 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) het onderhoud eerst ten haren laste komt, nadat de weg in behoorlijken staat aan haar is overgedragen, welke overdragt nog niet heeft plaats gehad.”

Overwegende:

dat, gelijk bereids bij Onze besluiten van 15 Oct. 1878, n°. 15, en van 4 Maart 1879, n°. 9, is beslist de kennelijke bedoeling van art. 70 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) is dat op de liggers der toegangswegen tot spoorwegstations als onderhoudspligtigen vermeld zullen worden, niet degenen, die tot dusver in het onderhoud voorzagen of beschouwd konden worden daarmede belast te zijn, maar bepaaldelijk diegenen, die volgens de voorschriften van het wetsartikel zelf in het vervolg daartoe verpligt zijn;

dat het onderhoud en de verlichting van den onderwerpelijken weg, als zijnde door het Rijk tijdens het in werking treden der genoemde wet aangelegd, krachtens genoemd artikel in den vervolge na overdragt in behoorlijken staat komt ten laste der gemeente Olst

dat mitsdien Ged. Staten van Overijssel, teregt die gemeente als onderhoudspligtige op den legger hebben vermeld, en dat de gemeente Olst daarmede alzoo geenszins is bezwaard, te minder naardien Ged. Staten op den ligger uitdrukkelijk hebben aangeteekend, dat die onderhoudspligt eerst zal aanvangen „wanneer de overdragt, die nog niet heeft plaats gehad, aan de gemeente zou zijn gedaan;”

Gezien de voornoemde wet benevens Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* no. 55);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met ongegrondverklaring van het beroep der gemeente Olst, te handhaven het aangevallen besluit van Ged. Staten van Overijssel.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 December 1879.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 23 December 1879, n°. 29, houdende beschikking op het beroep van *J. van Houten c. s., te Groningen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 8 *September* 1879, *n°*. 8, *waarbij aan O. Lammerts, te Warfhuizen, vergunning is verleend voor de oprigting eener leerlooijerij enz.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, blz. 485).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. van Houten c. s., te Groningen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 8 September 1879, n°. 8, waarbij aan O. Lammerts te Warfhuizen, vergunning is verleend voor de oprigting eener leerlooijerij enz.;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 10 December 1879, n°. 97;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 18 December 1879, n°. 35, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat O. Lammerts vergunning heeft verzocht om op het perceel in de gemeente Groningen, kadaster sectie A, n°. 396 ged., te mogen oprigten: 1°. eene leerlooijerij; 2°. een huidenzouterij; 3°. eene bewaarplaats van huiden en vellen; 4°. eene schors en runmolen; 5°. eene klopperij van huiden en wol en 6°. eene stoommachine van vijf paardenkracht;

dat J. van Houten en andere belanghebbenden, eigenaars of gebruikers van naburige perceelen, zich tot het gemeentebestuur hebben gewend verzoekende, vooral met het oog op de toekomstige uitbreiding der stad, de gevraagde vergunning niet te verleenen;

dat de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt, door het gemeentebestuur gehoord, adviseerde tot een voorwaardelijk toestaan van het verzoek;

dat het gemeentebestuur daarop de gevraagde vergunning verleende onder eenige voorwaarden ter verzekering van de waterdigtheid en behoorlijke afwatering der vloeren, de goede constructie der kalkdobben ter voorkoming van openingen aan de Zuidoostzijde der gebouwen betrekkelijk het maken van de noodige luchtkokers, den afvoer van het afvalwater, het maken van zinkputten, de hoogte van den schoorsteen en het overbrengen van de beweging van het stoomwerktuig door riemen en riemschijven;

dat appellanten van dit besluit bij Ons in beroep zijn gekomen, en thans erkennende dat alleen aan den tegenwoordigen toestand een grond tot weigering mag worden ontleend, aanvoeren dat de inrigting vuile walgelijke en schadelijke uitdampingen zal verspreiden en waterbederf zal veroorzaken zoowel in de naburige slooten als in de drinkwaterputten;

Overwegende:

dat teregt door het gemeentebestuur is aangenomen, dat bij het beoordeelen eener

aangevraagde vergunning alleen de tegenwoordige toestand in aanmerking mag komen, niet de toestand die naar de verwachting van sommigen zich eens zal voordoen;

dat met het oog op den tegenwoordigen toestand de plaats niet ongunstig is gelegen buiten de bebouwde kom der gemeente op een open terrein, waar de wind van alle kanten vrijen toegang heeft;

dat met het oog op deze ligging de gestelde voorwaarden als doelmatig en voldoende zijn te beschouwen om te waken dat ook de naaste op ± 60 M. afstand geplaatste gebouwen geen of zoo weinig mogelijk hinder zullen ondervinden;

dat alleen tot voorkoming van het gevaar van bederf der welputten ten gevolge van het indringen van de pekel in den grond voor den vloer der zouterij in plaats van waterdigtheid, pekeldigtheid zal behooren te worden voorgeschreven, welke volgens het gevoelen van deskundigen te verkrijgen is wanneer die vloer worde gevormd door verglaasde vloertegels in sterke trasspecie op eene dubbele platte laag van klinkers in bastaardspecie gesteld;

dat derhalve het besluit van Burg. en Weth. van Groningen, met wijziging alleen van laatstgemelde voorwaarde, behoort te worden gehandhaafd;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep door adressanten ingesteld, voor zoover het strekt om te verkrijgen, dat de gevraagde vergunning alsnog zou worden geweigerd, ongegrond te verklaren en de toestemming door het gemeentebestuur verleend te handhaven met wijziging der voorwaarden, zoodat die luiden als volgt:

1°. dat de leerlooijerij met klinkersteen op den kant bevloerd, de kalkdobben uit waterdigt metselwerk zamengesteld en de loof en looikuipen van hout waterdigt worden gemaakt;

2°. dat de vloer van het locaal, waarin de huidenzouterij zal worden uitgeoefend, worde voorzien van verglaasde vloertegels in sterke trasspecie, deze laatste op eene dubbele platte laag klinkers van waal-, rijn- of ijsselsteen in bastaardspecie gemetseld; dat de vloer afwaterend zal worden bewerkt en het afkomende water in een pekeldigten verzamelput zal worden geleid met verpligting dien put behoorlijk schoon te houden, op tijd te ledigen en het uitkomende water naar eene door het gemeentebestuur aan te wijzen plaats te vervoeren; dat de vloer en de put zullen moeten vernieuwd worden, wanneer blijkt, dat die niet meer pekeldigt zijn en dat voorts de muren, die dat gebouw omsluiten, van 0.20 M. onder tot 0.20 M. boven voornoemden vloer eveneens van pekeldigt metselwerk worden gemaakt;

3°. dat in den Zuidoostelijken zijwand van de bewaarplaats van huiden en vellen geene openingen of luiken worden aangebragt, en daarop minstens twee luchtkokers geplaatst worden van 1 M² horizontale doorsnede, zoo hoog opgaande, dat de onderkant der opening minstens 12 M. hoogte boven den beganen grond komt;

4°. dat in den Zuidoostelijken buitenwand der zouterij evenmin openingen of luiken worden aangebragt, en ook de zouterij worde voorzien van twee luchtkokers als de sub 3°. bepaalde;

5°. dat het afvalwater der inrigting uitsluitend worde afgevoerd door eene leiding

van ijzeraardbuizen, westwaarts in het te maken provinciaal verbindingskanaal tusschen het Damster- en het Boterdiep, met dien verstande, dat aan het boveneinde der buisleiding tot opvanging van het afvalwater een zinkput worde gelegd van minstens 0.70 M. inwendige diameter, 1 M. diep beneden de buisleiding en waterdigt opgemetseld tot den beganen grond, en aldaar met burrie en deksel afgedekt, en dat verder in die buisleiding, voor zooveel die op het perceel van den concessionaris zal gelegd worden, op hoogstens 10 M. afstand van elkander zinkputten worden gelegd, in voege boven omschreven, waarin het vuil kan bezinken, zullende deze zinkputten steeds van het bezinksel moeten worden ontdaan;

6o. dat de schoorsteen voor den stoomketel worde opgemetseld tot minstens 12 M. hoogte boven den beganen grond, en dat de door het stoomwerktuig voort te brengen beweging, alleen door riemen en riemschijven en niet door raderwerk worde overgebragt en verder met bepaling, dat de inrigtingen moeten zijn voltooid en in werking gebragt vóór of op 1 Januarij 1881.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 23 December 1879.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

3o. van 29 December 1879, no. 26, houdende *beschikking op een verzoek van Ged. Staten van Utrecht, strekkende dat door Ons worde bepaald ten laste van welke gemeente zal worden gebragt het onderhoud van toegangswegen naar het station Loenen—Vreeland van de Nederlandsche Rijnspoorwegmaatschappij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 495.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een verzoek van Ged. Staten van Utrecht, strekkende dat door Ons worde bepaald ten laste van welke gemeente zal worden gebragt het onderhoud van toegangswegen naar het station Loenen—Vreeland van de Nederlandsche Rijnspoorwegmaatschappij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 10 December 1879, n°. 99;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 December 1879, n°. 22, Afd. Wat. B.;

Overwegende:

dat bij Ons besluit van 4 Maart 1879, n°. 11, betreffende de toegangswegen naar het station Loenen—Vreeland, voorkomende onder n°. 11 *b* en *c*, en n°. 12, *d*, *e* en *f*, op den ligger der toegangswegen naar spoorwegstations in de provincie Utrecht, is voorbehouden Onze beslissing, ingevolge art. 70 alin. 2 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67), omtrent het brengen van het onderhoud van elk dezer toegangswegen ten laste van eene der gemeenten waarin de weg ligt;

dat de weg sub n°. 11 *b* en *c*, zijnde puinweg, loopt van den rijksstraatweg beoosten den Rijnspoorweg tot aan het stationsplein en eene lengte van 275 meters heeft, waarvan 95 meter in de gemeente Loenen en 180 meter in de gemeente Loenersloot; dat hij aan de inwoners van de kom der gemeente Loenen tot toegangsweg naar het station Loenen—Vreeland dient;

dat de weg sub n°. 12, *d*, *e* en *f*, zijnde puinweg, loopt beoosten den Rijnspoorweg van de Vreelandsche laan tot aan het stationsplein en eene lengte heeft van 272 M., waarvan het gedeelte aan de Vreelandsche laan aansluitende, lang 117 meter, in de gemeente Loenersloot, de dan volgende 45 meter in de gemeente Loenen, en de laatste 110 meter in de gemeente Loenersloot zijn gelegen; dat hij aan de inwoners der gemeente Loenersloot en Vreeland tot toegangsweg naar het genoemde station dient;

Overwegende:

dat het evenzeer met den ligger en bestemming der beide toegangswegen als met de billijkheid overeenkomt, dat de eerstgenoemde door de gemeente Loenen, en de tweede door de gemeente Loenersloot worde onderhouden;

dat wel is waar door het gemeentebestuur van Loenen hiertegen is aangevoerd, dat slechts een derde gedeelte van de gezamenlijke lengte der beide wegen in zijne gemeente ligt, en dat de inwoners van Loenen veel van het station Nieuwersluis plegen gebruik te maken, maar dat deze bedenkingen niets afdoen tegenover de omstandigheid dat de eerstgenoemde weg met geen ander doel is aangelegd, dan om den rijksweg, loopende van het dorp Loenen naar Abcoude Baambrugge, en alzoo het dorp Loenen zelf met het station Loenen—Vreeland te verbinden en ook tot dat doel wordt gebruikt;

Gezien de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen dat op den ligger der toegangswegen naar spoorwegstations in de provincie Utrecht, als onderhoudspligtige van den weg sub n°. 11, *b* en *c*, zal worden vermeld de gemeente Loenen, en van den weg sub n°. 12, *d*, *e* en *f*, de gemeente Loenersloot.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 29 December 1879.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 30 December 1879, n°. 23, houdende beschikking op het beroep *van D. Merkx, te Dreumel, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, dd.* 10 *September jl., n°.* 45, *betreffende zijne toelating als lid van den gemeenteraad van Dreumel.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 427).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van D. Merkx, te Dreumel, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, dd. 10 September jl., n°. 45, betreffende zijne toelating als lid van den gemeenteraad van Dreumel;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 12 December 1879, no. 94;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 27 December 1879, la D, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de appellant zijnde lid van den gemeenteraad van Dreumel, en aan de beurt van aftreden met September 1879, op den 15 Julij ll., als zoodanig is herkozen;

dat de Raad van die gemeente op den 29 Augustus ll., na onderzoek van zijne geloofsbrieven, heeft besloten hem, ofschoon wettig gekozen, niet toe te laten, op grond dat hij bij raadsbesluit van den 24 Julij bevorens, als lid van den Raad was geschorst en bij besluit van Ged. Staten van Gelderland van den 26 Augustus ll. was vervallen verklaard van zijn lidmaatschap, wegens het doen van leveringen ten behoeve der gemeente in 1878;

Overwegende:

dat op het beroep van den niet-toegelatene Ged. Staten voornoemd bij hun thans aangevallen besluit, dat van den gemeenteraad van Dreumel hebben vernietigd als zijnde ontijdig genomen, en tevens beslist, dat de beslissing omtrent de toelating van den appellant behoort te worden geschorst en nader voorgenomen, nadat Onze eind-

uitspraak naar aanleiding van art. 26, voorlaatste alinea, van de gemeentewet zou zijn gevallen;

Overwegende:

dat de appellant alsnu heeft beweerd, door de beslissing van Ged. Staten te zijn bezwaard, omdat hij op den 15 Julij niet geschorst noch vervallen verklaard en dus verkiesbaar was;

Overwegende:

dat hangende dit hooger beroep, bij Ons besluit van 29 November ll., n°. 20, het besluit van Ged. Staten van 26 Augustus ll., n°. 65, waarbij de appellant van het lidmaatschap van den Raad was vervallen verklaard, is gehandhaafd;

Overwegende:

dat Ged. Staten teregt het raadsbesluit van 29 Augustus ll. hebben vernietigd omdat destijds die vervallenverklaring geen gewijsde zaak was;

Overwegende:

dat, daargelaten of in den toenmaligen stand der zaak eene niet bij de wet voorgeschrevene schorsing van de beslissing moest worden bevolen, thans geen twijfel behoeft te bestaan omtrent de vraag, of de appellant lid van den gemeenteraad kan zijn;

Overwegende:

dat volgens art. 19 der gemeentewet het volle genot der burgerschapsregten een vereischte is om lid van den gemeenteraad te zijn;

dat de benoembaarheid tot openbare betrekkingen van bestuur volgens art. 42 van het strafwetboek en art. 8 der wet van 29 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 102) behoort tot de burgerschapsregten;

dat dit regt voor zooveel de benoembaarheid tot lid van den gemeenteraad betreft blijkens art. 26, al. 5, der gemeentewet tijdelijk wordt verloren door de einduitspraak eener vervallenverklaring van het lidmaatschap wegens het handelen in strijd met art. 24 van die wet;

Overwegende:

dat dus D. Merkx, die ingevolge Ons bovenaangehaald besluit tijdelijk niet in het volle genot der burgerschapsregten is, geen lid van den gemeenteraad kan zijn;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 10 Sept. ll., n°. 45, te beslissen, dat D. Merkx niet behoort te worden toegelaten om zitting te nemen als lid van den gemeenteraad van Dreumel.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 30 December 1879.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

ALEWIJN.

5°. van 10 Januarij 1880, n°. 56, houdende beschikking *op het adres van J. Kooiker, wonende te Sleen, waarbij hij ontheffing verzoekt van de lasten hem door het waterschap Drostendiep bij kohieren van omslag over de dienstjaren* 1877—78 *en* 1878—79 *opgelegd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 543).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van J. Kooiker, wonende te Sleen, dd. 10 Sept. 1879;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 December 1879, n°. 102;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Januarij 1880, Litt. B, afd. Wat. A.;

Overwegende:

dat de adressant van Ons in hooger beroep ontheffing verzoekt van de lasten, hem door het waterschap Drostendiep bij kohieren van omslag over de dienstjaren 1877—78 en 1878—79 opgelegd;

Overwegende:

dat bij geenerlei wet of wettelijke verordening dusdanig beroep op Ons is opengesteld;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant in zijn beroep niet-ontvankelijk te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 10 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

6°. van 11 Januarij 1880, n°. 6, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Raad der gemeente Zwammerdam, bij zijn adres van* 12 *Junij* 1879, *van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd.* 13/26 *Mei* 1879, *G. n°.* 1, *houdende vaststelling van eenen aanvullingligger der toegangswegen naar spoorwegstations in die provincie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1879, bl. 477).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door de Raad der gemeente Zwammerdam, bij zijn adres van 12 Junij 1879, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd. 13/26 Mei 1879, G, n°. 1, houdende vaststelling van eenen aanvullingligger der toegangswegen naar spoorwegstations in die provincie.

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 December 1879, n°. 89;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Januarij 1880, L. E, afd. Wat. B.;

Overwegende:

dat op den bij het aangevallen besluit van Ged. Staten vastgestelden ligger als toegangswegen tot het station Zwammerdam van den spoorweg Leiden—Woerden vermeld zijn: sub n°. 131 de stationsweg van af den grooten weg der eerste klasse n. 5 tot grensscheiding met Zwammerdam, en sub n°. 132 de stationsweg van af de grensscheiding met Alphen tot het station, voor beide van welke wegen in kolom 15 van den ligger als onderhoudspligtige is aangewezen de spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden, edoch slechts tot na de beslissing bedoeld in art. 70 al. 2 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67);

dat het gemeentebestuur zich daarmede bezwaard achtende aanvoert, dat onder het bereik van genoemd art. 70 geenszins zouden vallen die toegangswegen, welke eerst na het in werking treden van gemelde wet zijn aangelegd, en dat er mitsdien wat betreft de toegangswegen tot het station Zwammerdam, als eerst ten jare 1878 aangelegd, geen sprake zou kunnen zijn van eenen ten laste van eenigerlei gemeente uit genoemd wetsartikel af te leiden onderhoudspligt;

Overwegende:

dat de woorden van art. 70 al. 1 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) „tijdens het in werking treden dezer wet aangelegd,” blijkbaar moeten worden opgevat in dien zin, dat daardoor bedoeld worden de wegen, die aangelegd of in aanleg waren tijdens, dat is op het tijdstip dat de wet in werking is getreden, niet die, welke na dat tijdstip, dat is tijdens het in werking zijn, zouden worden aangelegd;

dat toch eene opvatting dier woorden in laatstgemelden zin, behalve dat zij taalkundig onjuist zou wezen, noodwendig ten gevolge zou hebben, dat in lijnregten strijd met de bedoeling des wetgevers de wegen vóór het in werking treden der wet aangelegd werden uitgesloten;

dat wel bij de 4e al. van voornoemd artikel aan Ons is opgedragen bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur voorschriften te geven, volgens welke een ligger voor de toegangswegen tot stations moet worden opgemaakt en bijgehouden, op welken ligger de onderhoudspligtigen vermeld zijn, maar dat de bevoegdheid daarbij aan Ons toegekend om ten opzigte van eenen ligger, die de vermelding der onderhoudspligtigen moet bevatten, voorschriften te geven, niet geacht kan worden in zich eene

wettelijke opdragt te bevatten om den onderhoudspligt zelven te bepalen en naar goedvinden op te leggen;

dat dan ook in art. 14 van den algemeenen maatregel van inwendig bestuur van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55) ter uitvoering der 4e alinea van art. 70 der wet van 1875 uitgevaardigd, bepalende dat de regelen voor het ontwerpen en vaststellen van gewijzigde leggers en op het aanvullen van liggers geheel dezelfde zijn als voor de oorspronkelijke, de strekking niet heeft noch kan hebben om het voorschrift der eerste alinea van art. 70 der wet voornoemd, toepasselijk te verklaren op andere, dan de daar bedoelde wegen, maar kennelijk alleen het oog heeft op die regelen welke ten opzigte van de oorspronkelijke liggers in de voorafgaande artikelen van het besluit zijn gesteld;

dat bij gemis van wettelijke regeling de verpligting tot onderhoud van eenen door eene spoorwegmaatschappij aangelegden toegangsweg naar een harer stations, zoolang die door haar ter publieke dienst bestemd blijft, geacht moet worden op die maatschappij te rusten;

Gezien de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) en Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 13/26 Mei 1879, n°. 1, voor zoover betreft de beslissing omtrent bovengenoemde wegen te bepalen, dat op de aanvulling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in de provincie Zuidholland voor de wegen onder n°. 131 en 132 vermeld, als onderhoudspligtige zal worden vermeld de spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden in de kolom strekkende tot beantwoording der vraag, of zij nog aan de gemeenten in onderhoud moeten worden overgedragen, met „neen" zal worden ingevuld.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 11 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

7°. van 11 Januarij 1880, n°. 7, houdende *beschikking op het beroep, bij adres van* 7 *Junij* 1879 *door den gemeenteraad van Bodegraven bij Ons ingesteld, tegen het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 13/26 *Mei* 1879, *tot vaststelling eener aanvulling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, blz. 475.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, bij adres van 7 Junij 1879, door den gemeenteraad van Bodegraven bij Ons ingesteld, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 13/26 Mei 1879, tot vaststelling eener aanvulling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 December 1879, no. 88;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Januarij 1880, 1a. C., afd. Waterstaat B;

Overwegende:

dat op den bij het aangevallen besluit vastgestelden legger vermeld zijn: onder no. 135 en 136 de onder Zwammerdam en Bodegraven liggende stationsweg van af den Oud Bodegraafschenweg tot het station Bodegraven van den spoorweg Leiden—Woerden, met aanwijzing als onderhoudspligtige van de spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden tot na de beslissing bedoeld in art. 70 al. 2 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* no. 67);

en onder no, 138 de onder Bodegraven liggende stationsweg van den Goudschen straatweg tot het station voornoemd met aanwijzing als onderhoudspligtige tot aan de nog te doene overdragt van de voormelde spoorwegmaatschappij en daarna van de gemeente Bodegraven;

dat de gemeenteraad van Bodegraven van Ons bij zijn bovenaangehaald adres verzocht wijziging van dien ligger in dien zin, dat het onderhoud van gezegde wegen, daarbij blijvend zal gebragt worden ten laste van genoemde maatschappij; tot staving van welk verzoek de Raad zich beroept op de artt. 46 en 47 van de acte der concessie in dd. 7 April 1873 voor den aanleg en de exploitatie van den bedoelden spoorweg verleend;

Overwegende:

dat de hier bedoelde wegen zijn aangelegd na het in werking treden der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* no. 67) en derhalve wat er ook zij van andere gronden door adressant aangevoerd, tegen de vermelding dezer wegen, zooals ze op den ligger is opgenomen, in de eerste plaats moet worden onderzocht in hoeverre art. 70 der vermelde wet op deze wegen van toepassing is;

Overwegende:

dienaangande, dat de woorden van art. 70 al. 1 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* no. 67) "tijdens het in werking treden dezer wet aangelegd," blijkbaar moeten worden opgevat in dien zin, dat daardoor bedoeld worden de wegen, die aangelegd of in aanleg waren tijdens, dat is op het tijdstip dat de wet in werking is getreden, niet die, welke na dat tijdstip, dat is tijdens het in werking zijn, zouden worden aangelegd;

dat toch eene opvatting dier woorden in laatstgemelden zin, behalve dat zij taalkundig onjuist zou wezen, noodwendig ten gevolge zou hebben, dat in lijnregten strijd met de bedoeling des wetgevers de wegen vóór het in werking treden der wet aangelegd, wierden uitgesloten;

dat wel bij de 4e alinea van voornoemd artikel aan Ons is opgedragen bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur voorschriften te geven, volgens welke een ligger voor de toegangswegen tot stations moet worden opgemaaks en bijgehouden, op welken ligger de onderhoudspligtigen vermeld zijn, maar dat de bevoegdheid daarbij aan Ons toegekend, om ten opzigte van een ligger, die de vermelding der onderhoudspligtigen moet bevatten, voorschriften te geven, niet geacht kan worden in zich eene wettelijke opdragt te bevatten om den onderhoudspligt zelven te bepalen en naar goedvinden op te leggen;

dat dan ook art. 14 van den algemeenen maatregel van inwendig bestuur van 23 Maart 1876 (*Stbl.* no. 55) ter uitvoering der 1e alinea van art. 70 der wet van 1875 uitgevaardigd, bepalende dat de regelen voor het ontwerpen en vaststellen van gewijzigde liggers en op het aanvullen van liggers geheel dezelfde zijn als voor de oorspronkelijke, de strekking niet heeft, noch kan hebben, om het voorschrift der eerste alinea van art. 70 der voornoemde wet toepasselijk te verklaren op andere, dan de daar bedoelde wegen, maar kennelijk alleen het oog heeft op *die* regelen, welke ten opzigte van de oorspronkelijke liggers in de voorafgaande artikelen van het besluit zijn gesteld;

dat bij gemis van wettelijke regeling de verpligting tot onderhoud van een door eene spoorwegmaatschappij aangelegden toegangsweg naar een harer stations, zoolang die door haar ten publieken dienst bestemd blijft, geacht moet worden op die maatschappij te rusten;

Overwegende:

dat op dezen grond bovenvermelde wegen zullen moeten gebragt worden in onderhoud ten laste der spoorwegmaatschappijen het onnoodig is de gegrondheid te onderzoeken van adressants beweren, dat de maatschappij uit hoofde der concessie tot het onderhoud verpligt is;

Gezien de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* no. 67) en Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* no. 55);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland van 13/26 Mei 1879, no. 1. voor zoover betreft de beslissing, omtrent de bovengenoemde wegen, te bepalen, dat op de aanvulling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in de provincie Zuidholland voor de wegen onder no. 135, 136 en 138 vermeld, als onderhoudspligtige zal worden vermeld „de spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden,” en de kolom strekkende tot beantwoording der vraag, of zij nog aan de gemeente in onderhoud moeten worden overgedragen, met „neen” zal worden ingevuld.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 11 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

8°. van 11 Januarij 1880, n°. 8, houdende beschikking op het beroep *van A. B. A. Quack, koopman, E. D. Middendorp, J. Knoops Sr., aannemer, en G. J. Groot, aannemer, allen wonende te Nijmegen, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 25 *April* 1879, *waarbij aan J. P. Dobbelman te Nijmegen, vergunning is verleend, om aldaar eene bewaarplaats van petroleum te vestigen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 307).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van A. B. A. Quack, koopman, E. D. Middendorp, J. Knoops Sr., aannemer, en G. J. Groot, aannemer, allen wonende te Nijmegen, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 25 April 1879, waarbij aan J. P. Dobbelman te Nijmegen, vergunning is verleend, om aldaar eene bewaarplaats van petroleum te vestigen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 Dec. 1879, n°. 56;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Januarij 1880, n°. 48, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat appellanten opgeven, dat door de gemeente Nijmegen in Februarij jl. bouwgronden zijn verkocht, gelegen buiten de voormalige Hezelpoort aan de Heesche en Weurtsche wegen, o. a. onder beding, dat die terreinen binnen 5 jaar na 1 Mei jl. zouden worden bebouwd; dat zij appellanten verschillende perceelen van die gronden hebben gekocht; dat ook door J. P. Dobbelman twee perceelen aldaar zijn gekocht en door dezen vergunning is gevraagd, aldaar eene inrigting te maken tot bewaring van petroleum;

dat appellanten zich tegen het verleenen dier vergunning hebben verzet, op grond

van het gevaar voor brand, hetwelk bij zoodanige inrigtingen van dien aard is, dat zij algemeen niet binnen de bebouwde kom eener gemeente worden toegelaten, alsmede op grond van de waardevermindering hunner eigendommen, die een noodzakelijk gevolg van de nabijheid dier bewaarplaats zal zijn;

dat echter volgens Burg. en Weth. de perceelen door Dobbelman gekocht, hierboven bedoeld, behooren tot die, voor welke bij den gemelden verkoop van gemeentegronden vrijheid is gegeven, om ze te bezigen voor fabrieken, bergplaatsen enz., met welke bepaling de appellanten toen zij hunne perceelen kochten, bekend waren;

dat het magazijn, waarvoor vergunning verleend is, zal worden geplaatst aan de achter- of noordzijde op geringen afstand van den Waalbandijk, aan welke zijde alzoo verdere aanbouw onmogelijk is;

dat het ten westen zal grenzen aan den middelbaren kring van het als vestingwerk der eerste klasse aangewezen fort Kraijenhoff, waar de vrijheid van bouwen door de wet is beperkt en de grond dus ongeschikt is, om als bouwterrein te worden uitgegeven; dat tusschen de gebouwen op het perceel, waarop de inrigting zal worden gevestigd, en die op de perceelen der beide eerste appellanten een afstand zal zijn van 24 meters; dat de perceelen van de beide laatste appellanten door vijf andere perceelen, zamen breed 35 meters, van het perceel van Dobbelmann gescheiden zijn, en dat de eigenaars en gebruikers dier vijf perceelen geen bezwaren tegen het verleenen der vergunning hebben ingediend;

dat aan het gevaar voor brand door het stellen van voorwaarden kan worden te gemoet gekomen;

dat daartoe reeds door Burg. en Weth. eenige voorwaarden aan de vergunning zijn verbonden, maar dat die niet geheel voldoende zijn te achten, omdat het er op aan komt te waken, dat ook bij een mogelijke ramp de petroleum zich niet over het omliggend terrein kunne verspreiden, maar binnen de bewaarplaats besloten blijve;

dat alzoo de gestelde voorwaarden in dien zin behooren te worden aangevuld;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met afwijzing van het verzoek der appellanten, strekkende dat de vergunning bovenbedoeld zal worden geweigerd, te bevestigen het besluit van Burg. en Weth. van 25 April jl., waarbij aan J. P. Dobbelmann en zijne regtverkrijgenden vergunning verleend wordt op het hem behoorende gedeelte van de kadastrale perceelen Nijmegen, sectie B, n°. 91 en 47, en Neerbosch, sectie A, no. 467, eene bewaarplaats van petroleum op te rigten, groot binnen 's werks 40 M² met aanvulling der gestelde voorwaarden, zoodat die luiden aldus:

dat de bewaarplaats van steen gebouwd en met pannen gedekt worde;

dat zij uitsluitend gebezigd worde tot bewaring van gezuiverde petroleum en niet tot verwerking van petroleum, noch tot eenig ander einde;

dat de voorraad niet meer zal mogen bedragen dan 80 gewone petroleumvaten, inhoudende circa 175 liter;

dat de vloer in de bewaarplaats worde gemaakt van een halven steen rollaag van klinkers en bastaard tras op een platte laag en zand in eene hollende rigting, zoodat

de doorgelekte vloeistoffen in een behoorlijken zinkput kunnen worden opgevangen;

dat de bovenkant van dien vloer gelegd worde ten minste 60 centimeters beneden het omliggende terrein en de muren ten minste tot op de hoogte van dat terrein in tras worden gemetseld;

dat de bewaarplaats worde gebouwd aan de achter- of noordzijde van het perceel, op ten minste 15 meters van den weg, en dat het tusschen die bewaarplaats in den weg te stellen gebouw van de bewaarplaats door een steenen muur worde gescheiden, zoodat tusschen dat gebouw en de bewaarplaats geen gemeenschap zij;

dat de ingang van de bewaarplaats aan de westzijde gemaakt worde en het terrein ten westen op nader door Burg. en Wethouders te bepalen wijze van den openbaren weg worde afgescheiden, en dat de inrigting binnen den tijd van acht maanden na de dagteekening van dit besluit, moet zijn voltooid.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 11 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

9o. van 11 Januarij 1880, no. 9, houdende *beschikking op het beroep, ingesteld door H. Luttenberg te Zwolle, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 27 September 1879, waarbij aan A. H. Wissink vergunning is verleend voor de oprigting eener slagterij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 542).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. Luttenberg, te Zwolle, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 27 September 1879, waarbij aan A. H. Wissink vergunning is verleend voor de oprigting eener slagterij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 December 1879, no. 101;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Januarij 1880, no. 47, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat A. H. Wissink aan het gemeentebestuur van Zwolle vergunning heeft gevraagd voor de oprigting eener slagterij in het perceel, kadastraal bekend sectie F, n°. 876, in de Diezerstraat;

dat die vergunning hem onder zekere voorwaarden is verleend;

dat de appellant van dit besluit bij Ons in beroep is gekomen, doch verzuimd heeft van dat beroep bij exploit aan den verzoeker kennis te geven, welke formaliteit bij art. 15 der wet van 2 Julij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is verpligtend gesteld ter waarborging van de regten en belangen van den verkrijger der vergunning;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

H. Luttenberg niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, (Afdeeling voor de geschillen van bestuur).

's Gravenhage, den 11 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. Het beroep van *G. Lensvelt, te 's Gravenhage, tegen een besluit van Burg. en Weth., waarbij nadere voorwaarden zijn opgelegd voor de hem verleende vergunning voor het gebruik van een stoomwerktuig.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 11 Maart 1878, heeft G. Lensvelt van Burg. en Weth. van 's Gravenhage vergunning verkregen voor het oprigten van een stoomwerktuig tot het drijven der werktuigen ten behoeve zijner brood- en beschuitbakkerij.

In Maart 1879 besloot hij aan die bakkerij een botermakerij te verbinden, waarvoor het drijfwerk door dezelfde stoommachine in werking zou worden gebracht.

Twijfelende of daartoe volgens art. 14 der wet van 1875 eene nieuwe vergunning noodig was, richtte hij tot het gemeentebestuur het verzoek, om op dat punt te worden ingelicht. Het gemeentebestuur achtte die vergunning niet noodig.

De botermakerij werd alzoo in werking gebracht. Maar weldra begon een der buren, Mej. Koemans, te klagen over den hinder, dien zij daarvan ondervond. Burg. en Weth.

lieten de zaak onderzoeken. De gemeente-architect berichtte, dat het waargenomen sterkere gedruisch veroorzaakt werd door het binnenlaten van stoom in het watervat, staande tegen het gebouwtje, bestemd voor de kaasmakerij, en dat het nachtelijk geraas veroorzaakt werd door de banken, bestemd voor het afsnijden der scheepsbeschuit. Naar zijn oordeel behoorde door een afzonderlijk op te trekken muur deze overlast te worden weggenomen. De adr. over het stellen van dien muur gehoord verklaarde, dat daardoor het perceel, waarin het werktuig geplaatst is, geheel voor dat doel onbruikbaar zou worden, hetgeen door den architect na eene vernieuwde plaatselijke opneming werd toegegeven. Burg. en Weth. hebben daarop de aangevallen beslissing genomen.

Zij hebben bij die beschikking, gelet op de klachten van Mej. Koemans, eigenaresse van het huis in de Veenestraat nº. 25, over den hinder, die ondervonden wordt van het gebruik van het stoomwerktuig, aan G. Lensvelt toegestaan bij besluit van 8/11 Maart 1878, en meer bepaald van de daaraan later aangebrachte botermachine en gehoord den gemeente-architect, besloten gemeld besluit in zooverre te wijzigen, dat aan het gebruik van het stoomwerktuig tot het in beweging brengen van een botermachine de volgende voorwaarden werden verbonden, als 1º. tusschen des avonds tien en des morgens half zeven mag de botermachine niet in werking gebracht en 2º. de bedoelde machine moet ingeval van ziekte der buren op de eerste aanzegging van Burg. en Weth. buiten werking gesteld worden.

Tegen de toevoeging der voorwaarden is het hooger beroep gericht. Adressants bezwaren zijn: 1º. het besluit is niet zooals art. 17 al. 2 der wet voorschrijft met redenen omkleed;

2º. het besluit verbindt wegens de plaatsing eener botermachine, waarvoor geen concessie noodig is, ten onrechte eene nieuwe voorwaarde aan de vergunning tot oprichting van een stoomwerktuig;

3º. er is geen wettige grond voor dat besluit. Hinder door de klaagster ondervonden kan geen grond opleveren, om hier een administratieve voorwaarde op te leggen, omdat zij bij den verkoop aan adressant van het gedeelte van het gebouw, waarin de botermachine staat, bij bijzonder beding geregeld heeft de mate van hinder, welken zij zal moeten gedoogen. Beklaagt zij zich, dat in strijd daarmede gehandeld wordt, dan wende zij zich tot den rechter;

4º. de voorwaarden zijn ongemotiveerd en onaannemelijk. Ongemotiveerd, zoolang de achterkamer, waar men beweert den hinder te ondervinden, niet voor slaap- of ziekenkamer gebruikt wordt; onaannemelijk, omdat men eene machine, waarin de melk van circa 150 koeien wordt verwerkt en de boter voor adressants uitgebreide bakkerij wordt gemaakt, niet zoo van tijd tot tijd, bij voorkomende ziekte, kan laten stilstaan; het opleggen dier voorwaarde staat met eene weigering der inrichting gelijk.

Het verzoek van adressant is gesteld in handen van Ged. Staten die het gemeentebestuur en den Hoofdingenieur van den Waterstaat gehoord hebben.

In het bericht van het gemeentebestuur wordt onder mededeeling van den loop der zaak vermeld, dat de vraag of voor het oprichten der botermakerij eene nieuwe vergunning noodig was, ontkennend is beantwoord op grond, dat geen nieuwe beweegkracht gevorderd wordt; en voorts dat de bedoeling der tweede opgelegde voorwaarde

geweest is, dat aan Burg. en Weth. het recht zou blijven om over het ernstige van elk ziektegeval daarbij bedoeld te oordeelen.

De Hoofdingenieur spreekt als zijne overtuiging uit, dat het gebruik der botermachine den buren weing hinder kan veroorzaken; dat het geraas veroorzaakt door het inlaten van stoom om daarmede water te doen koken of wel de gewone werkzaamheden aan het bakken verbonden, die altijd des nachts geschieden, zeker veel hinderlijker zijn, ofschoon ook deze niet gezegd kunnen worden tot ernstig ongerief aanleiding te geven. Hij adviseert alzoo tot vernietiging van het bestreden besluit.

Ged. Staten zijn van oordeel dat het besluit, vermeldende dat het op de klacht van Mej. Koemans genomen is, niet gezegd kan worden ongemotiveerd te zijn, en dat, waar volgens de bewering het geraas van het stoomwerktuig aanleiding tot de klacht geeft, Burg. en Weth. aan de vergunning voor dat stoomwerktuig nieuwe voorwaarden hebben kunnen verbinden. Op grond van het advies van den Hoofdingenieur en van eigen bevinding bij een onderzoek op de plaats zelve achten Ged. Staten evenwel de klachten van Mej. Koemans overdreven. Zij melden dat adressant geen overwegend bezwaar zou hebben tegen de eerste voorwaarde, omdat de machine toch in den regel gedurende die uren niet werkt; alleen zouden Burg. en Weth. in bijzondere gevallen afwijking moeten kunnen toestaan. Ged. Staten stellen daarom voor die eerste voorwaarde aldus te wijzigen en de tweede te doen vervallen, als een niet te verdedigen belemmering van den appellant in de uitoefening van zijn beroep.

Voor Mej. Koemans is aan den Raad van State eene memorie ingediend door haren gemachtigde, Mr. W. van Rossem, advokaat. Daarin wordt betoogd, dat het bestreden besluit wel is gemotiveerd, als vermeldende dat het is gegrond op den ernstigen hinder, dien zij ondervindt, voorts dat de boterfabriek in werkelijkheid eene uitbreiding is van de bestaande inrichting, voor welke Burg. en W. vergunning hebben gegeven, en waaraan zij dus nieuwe voorwaarden kunnen verbinden, ook tot wegneming van den hinder dier uitbreiding, die met de vroeger reeds bestaande inrichting één geheel uitmaakt; dat de hinder hier geconstateerd is door gecommitteerden uit het gemeentebestuur, de eenige autoriteit, die zich hieromtrent voldoende op de hoogte gesteld heeft, door te gelijk twee leden bij het werken der machine en twee leden in hare woning tegenwoordig te doen zijn; dat de voorwaarde in het koopcontract waarvan appellant gewaagt niet te kort doet aan de volle bevoegdheid, die het administratief gezag aan de wet ontleent. Mr. van Rossem tracht verder aan te toonen, dat de opgelegde voorwaarden door Lensvelt zeer wel kunnen worden nageleefd; dat in allen geval het van meer belang is, dat een ziek mensch niet door geraas en gedreun gestoord worde, dan dat de klanten van den bakker gedurende korteren of langeren tijd beroofd zijn van het genot van boter in hun brood of beschuit te hebben, vervaardigd in eene machine volgens het Deensche systeem. Namens den appellant is overgelegd een platte grondteekening van zijne inrichting.

Als gemagtigde voor den appellant treedt op de heer Mr. S. van Houten. Het komt hem voor dat er geen noodzakelijkheid bestond in deze nieuwe voorwaarden op te leggen. Hij oordeelt de klagt van Mej. Koemans geheel ongegrond, en gelooft dat hier geen sprake kan zijn van „geweldig geraas” door de machine veroorzaakt,

De machine is geplaatst in een gebouw, dat oorspronkelijk aan de klaagster toebehoorde, maar dat zij aan den heer Lensvelt voor *f* 1100 heeft verkocht. Bij het koopcontract is geregeld, wat de kooper in het door hem gekochte mogt verrigten en deze is zijne bevoegdheid niet te buiten gegaan. Pleiter meent, dat het contract de klaagster had moeten weerhouden eene uitspraak van het administratief gezag uit te lokken, maar dat zij veeleer, wanneer zij meende dat hare regten werden verkort, eene actie bij den burgerlijken regter had moeten instellen. Hij concludeert ten slotte tot vernietiging van het besluit van Burg. en Weth.

De gemagtigde voor de belanghebbende Mej. Koemans, de heer Mr. W. van Rossem, treedt in eene wederlegging van de grieven, tegen de door hem ingediende memorie aangevoerd. Hij houdt vol dat Burg. en Weth. de eenige autoriteit is geweest, die zich voldoende op de hoogte heeft gesteld. Hij zelf heeft zich overtuigd van de geweldige dreuning, die door de machine ook des nachts wordt veroorzaakt en hoopt op verschillende gronden, dat Z. M. het aangevallen besluit van Burg. en Weth. zal bevestigen.

De heer Lensvelt zelf geeft nog eenige inlichtingen.

III. het beroep van *het bestuur van den Oosteinderpoelpolder, van een besluit van Ged. Staten van Noordholland van* 17 *April* 1879, *waarbij de opruiming is bevolen der slagboomen, waardoor het verkeer over de wegen door den polder wordt belemmerd.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

In het jaar 1876 heeft het bestuur van den Oosteinderpoelpolder het vervoer van wagenvrachten uit den Legmeer over de wegen van dien polder, die van den Legmeerdijk toegang geven tot de ringvaart van den Haarlemmermeer, verboden en slagboomen op die wegen geplaatst.

Beklag van de zijde van het bestuur der Maatschappij tot droogmaking van een deel der Legmeerplassen, te dier zake tot Ged. Staten van Noordholland gerigt, gaf aan dezen aanleiding om het bestuur van den Oosteinderpoelpolder omtrent die afsluiting, in dd. 18 Julij 1879 te interpelleren. Bij zijn daarop in dd. 21 Julij d. a. v. gegeven antwoord, deelde dat bestuur in hoofdzaak mede, „dat het zich in het regtmatig belang van zijn polder verpligt had gerekend de wegen in dien polder af te sluiten, toen het voorzag, dat er tusschen het pas drooggemaakte gedeelte van den Legmeer en de ringvaart van Haarlemmermeerpolder zware vrachten, als van gewassen, turf, landbouwwerktuigen en bouwmaterialen over zouden vervoerd worden, derwijze, dat daartegen de bedoelde wegen, niet voor doorgaande communicatie, maar alleen voor het verkeer in den polder, en daarom op goedkoope wijze hard gemaakt, niet zouden bestand zijn.”

Het bestuur voegde daaraan toe, dat het den genomen maatregel streng zou handhaven, en vooreerst slechts het verkeer van personen en personen-rijtuigen van en naar den Legmeer zou vrijlaten, tenzij de bediening der slagboomen te groote moeije-

lijkheden of onkosten mogt veroorzaken, of wel pogingen werden aangewend tot ontduiking van het verbod van doorvoer van vrachten.

Ged. Staten voornoemd hebben daarop in dd. 20 Augustus d. a. v. het polderbestuur uitgenoodigd om die afsluiting onverwijld op te heffen, naardien, hiermede werd die uitnoodiging geregtvaardigd, de bewuste wegen tot openbare wegen bestemd, en voor het openbaar verkeer opengesteld zouden zijn. „De stempel van dat karakter" van openbaarheid, zoo schreven Ged. Staten wijders, „is er verder op gedrukt, zoodra een openbaar bestuur is ingesteld geworden, dat onderanderen ook met het beheer dier wegen is belast en ze niet willekeurig aan hunne bestemming mag onttrekken." Dat bestuur kon nu, zoo oordeelden Ged. Staten ten slotte, wel is waar, onder hunne goedkeuring keuren voor het gebruik van die wegen vaststellen, doch mogt niet bevoegd worden geacht om ze aan de openbare dienst te onttrekken.

Tegen die zienswijze van Ged. Staten kwam het polderbestuur bij brief van 2 Sept. d. a. v. op. „De aard eener droogmakerij," zoo schreef het, „hoe nuttig die ook zij voor het algemeen, brengt zeker niet mede, dat al wat aan en tot die droogmakerij behoort dáárom is openbaar.

„Ten algemeenen nutte geconcessioneerd" is trouwens de droogmakerij van den Oosteinderpoel niet. Dat nut moge door de concessie bevorderd zijn, de beweegreden er van was het niet; en dat de onteigening van gronden, voor het werk benoodigd, verklaard is te zijn van algemeen nut, maakt evenmin al wat tot de droogmakerij behoort openbaar, als bij voorbeeld de gronden, krachtens eene wet door de gemeente Amsterdam buiten hare poorten ten algemeenen nutte onteigend, en sedert aan particulieren voor den aanleg van huizen en tuinen verkocht, openbaar zijn.

„Waarom voorts „de optreding van een openbaar bestuur", dat de wegen en den geheelen polder beheert, op die wegen meer dan op ieder ander eigendom en werk des polders, als het stoomtuig, de togten, de kolenloods, den stempel der openbaarheid drukken, of den aard der wegen wijzigen, en deze bij het optreden van het polderbestuur eensklaps van particuliere tot openbare wegen maken zou, kunnen wij mede niet inzien; en voor de juistheid onzer opvatting, dat dit ook het geval niet is, vinden wij een waarborg in de logische gevolgtrekkingen, welke uit de tegenovergestelde leer te maken zijn.

„Voor de openbaarheid van wegen is het een vereischte, dat daaraan op wettigen voet de bestemming van openbare wegen gegeven zij, wat hier niet gebeurd is.

„De bestemming van onze wegen was alleen te dienen tot verzekering van de inwendige gemeenschap des polders, en van die der ingelanden met de naaste publieke wegen, geenszins de groote communicatie of doorvoer. Omdat onze wegen deze laatste bestemming niet hadden, hebben wij voor de hardmaking noch van het Rijk noch van de provincie subsidie gevraagd, en zou eene aanvraag daarvan, ware zij gedaan, door U en Provinciale Staten zeker zijn van de hand gewezen. Allerminst gaat de stelling op, dat de wegen in den Oosteinderpoelpolder bestemd zijn om te dienen tot uit- en toegangswegen van den Legmeerpolder, die tijdens de droogmaking van den Oosteinderpoel niet bestond en nog geruimen tijd een waterplas zou blijven.

„Voor het groote verkeer of het verkeer van den Legmeerpolder zijn onze wegen, op goedkoope, maar voor onze behoeften en hunne bestemming voldoende wijze hard

gemaakt, onberekend en nog onbruikbaar, wat zij, niet hard gemaakt, in nog sterkere mate zijn zouden. De eischen van een goed beheer verbieden dan ook dezelve tot dat verkeer te laten misbruiken, of niet vast te houden aan den maatregel der afsluiting, waartoe wij binnen den kring onzer bevoegdheid besloten hebben.

„Beperking van het gebruik door politiebepalingen kan, zonder het door U beoogde doel te doen missen, niet baten, doordien voor afdoende bescherming van den weg de verordening een absoluut verbod van doorvoer van alle zware vrachten, als van turf, bouwmaterialen en landbouwproducten, zou moeten bevatten.

„Alvorens onze wegen voor het publiek, of voor eenig grooter verkeer dan ons eigen polderverkeer, te kunnen openstellen, moeten wij zorgen, dat zij buiten bezwaar van onzen polder daartoe worden ingerigt; en hebben naburige landeigenaren zoo groot belang bij onze wegen, dat zij die inrigting bekostigen willen, dan is ons bestuur in beginsel niet ongezind dienaangaande in overleg te treden.

„Er is hier werkelijk geen publiek belang in het spel, maar alleen het privaat belang van zekere onderneming, die zich onder de vleugelen van den magtigen invloed van uw eerbiedwaardig collegie zoekt te stellen.

„Houdt iemand onze wegen voor openbare wegen, en acht hij de afsluiting onregtmatig, en zich zelven daardoor benadeeld, hij kan tot den gewonen, in deze bevoegden regter zich wenden, gelijk wij zullen doen om ons goed regt te handhaven tegen eventuele pogingen van buren om daarop inbreuk te maken.”

Door dat schrijven niet teruggebragt van hun gevoelen, hebben Ged. Staten gemeend in deze grond te mogen zien tot toepassing der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) ter voorloopige voorziening in sommige waterstaatsbelangen; en hebben zij mitsdien met beroep op art. 7 dier wet, en onder herhaalde uiteenzetting der motieven hierboven uit hunne vroegere ambtsbrieven medegedeeld, „het bestuur van den Oosteinderpoelpolder bevolen de slagboomen, waardoor het verkeer over de bedoelde wegen wordt belemmerd, binnen vier weken na ontvangst hunner resolutie op te ruimen of te doen opruimen.”

In dd. 9 October d. a. v. heeft het Polderbestuur zijne bezwaren tegen die resolutie ontwikkeld bij een tot den Koning gerigt adres, waarvan de overweging krachtens Z. M. magtiging van 5 December ll., n°. 11, bij deze afdeeling is aanhangig gemaakt.

Bij dat adres, en zoo ook bij eene memorie zijnerzijds aan deze afdeeling ingediend, wordt door het Polderbestuur gesteld, en met breedvoerig betoog toegelicht en verdedigd:

1°. dat de wegen van den polder, eigendom eener gemeenschap bedoeld in art. 582 B. W. en ingevolge de artt. 625 en 627 eod. vrij, zoolang wettelijke beperking van het eigendomsregt niet bewezen is, ingevolge art. 148 Grondwet en art. 2 R. O. alleen door de regterlijke magt, en niet door het administratief gezag aan den last van bestemming ten algemeenen gebruike onderworpen verklaard kunnen worden;

en dat mitsdien Ged. Staten, omtrent dat punt tot grondslag voor hun bevel eene beslissing nemende, de grenzen hunner bevoegdheid overtreden en de genoemde artikelen geschonden hebben;

en 2°. dat art. 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) in drieërlei opzigt verkeerd

is toegepas ; *a.* omdat de openbaarheid of de openstelling van wegen een onderwerp is vallende buiten het gebied dier wet, als zijnde niet een vraagpunt van administratief regt, waaromtrent alléén bij gezegd wetsartikel regtsmagt aan Ged. Staten gegeven is; *b.* omdat de artt. 7 en volgg. der wet van 1855 alléén betrekking heeft op werken van waterstaat, geenszins op wegen; en *c.* omdat de voor toepassing van art. 7 vereischte noodzakelijkheid hier wordt gemist, naardien het gebruik der door en op kosten van den Oosteinderpoelpolder aangelegde en onderhouden wordende wegen voor hen, die er vrij van kosten een kortere gemeenschap over kunnen vinden met de ringvaart van den Haarlemmermeerpolder, wel mag zijn gewenscht en voordeelig, doch bij de overigens bestaande en bij het adres aangeduide communicatie-wegen geenszins noodzakelijk is.

Op die gronden, die bij missive van Ged. Staten van Noordholland, dd. 19 Nov. 1879, n°. 24, in den breede worden bestreden, verzoekt het Polderbestuur Z. M. het aangevallen besluit van 17 September bevorens te vernietigen, krachtens het regt den Koning verzekerd bij art. 133 der Grondwet en art. 166 van de Provinciale wet; en subsidiair althans te verklaren, dat er in deze voor toepassing van art. 7 der wet van 12 Julij 1855, S. 102, geen reden bestaat, en mitsdien den adressant vrij te stellen van gevolg te geven aan het verstrekt bevel.

De Directie der Maatschappij tot droogmaking van een deel der Legmeerplassen heeft, in antwoord op de oproeping haar op last van den voorzitter dezer afdeeling gedaan, verklaard geenerlei memorie of bewijsstukken te zullen inleveren.

Voor het polderbestuur treedt als gemagtigde op Jhr. Mr. J. W. H. Rutgers van Rozenburg, die het beroep uitvoerig toelicht. Hij tracht aan te toonen, dat Ged. Staten incompetent waren het in deze gevallen besluit te nemen en beweert dat de wet van 1855, tot regeling van sommige waterstaatsbelangen, zoo zij al toepasselijk was, verkeerd is toegepast. Met vertrouwen ziet spreker eene beslissing van Z. M. tegemoet, waarbij het besluit van Ged. Staten vernietigd en buiten werking gesteld wordt.

IV. het beroep van *J. P. Herckenrath, te Amsterdam, van een besluit van den burgemeester van Soest, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de opgraving van een lijk.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Op den 18 Augustus ll. werd het lijk van Elisabeth Maria Waltera, zevenjarig dochtertje van L. J. P. Herckenrath, wonende te Amsterdam, welk kind te Soest was overleden aan angina diphtheritica, in die gemeente begraven. Den 5 September d. a. v. rigtte de vader van het kind het verzoek tot den burgemeester van Soest, om het lijk te mogen opgraven en naar zijn familiegraf op de R. C. begraafplaats "de Liefde" te Amsterdam vervoeren. Hij legde daarbij over eene verklaring van dr. S. Greidanus, gemeentegeneesheer te Soest, met aanhaling van diens ambtseed, inhoudende dat de verlangde opgraving en het vervoer geen gevaar voor de volksgezondheid zouden opleveren, en wel omdat 1°. het lijk is besloten in eene luchtdigt gesoldeerde looden kist en deze weder in een zwaar eikenhouten omhulsel; 2°. het lijk en de omgeving met de meeste zorg zijn gedesinfecteerd; 3°. met zekerheid is aan te nemen dat het lijk tot rotting is overgegaan, waardoor in het lijk zelf alle specifieke ziektekiemen

ontleed worden. De burgemeester van Soest beschikte afwijzend op het verzoek, op grond dat art. 11 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134) verbiedt het vervoer van overledenen aan diphtheritis naar andere dan voor de ingezetenen gebruikelijke algemeene of bijzondere begraafplaatsen, en dat de door adressant bedoelde begraafplaats te Amsterdam, niet is eene voor ingezetenen der gemeente Soest gebruikelijke.

Van deze beschikking is de adressant in beroep gekomen bij Z. M. den Koning Hij doet daarbij gelden, dat tijdens de begraving in Augustus ll. bij voorbaat de maatregelen tot het te keer gaan van besmetting genomen zijn, die in het relaas van Dr. Greidanus zijn opgenoemd, en dat hij er hoogen prijs op stelt het lijk van zijn dochtertje over te brengen naar zijn familiegraf, alwaar de overblijfselen van zijne echtgenoote en twee zijner kinderen rustten.

De burgemeester van Soest, ter zake gehoord, betuigt dat het hem aangenaam zal zijn, wanneer er termen mogten worden gevonden om aan den wensch des bedroefden vaders te voldoen, maar dat z. i. de bevoegdheid des Konings in dit geval wordt beperkt door art. 11 der wet van 1872, welke, als van lateren datum en in het bijzonder de overledenen aan besmettelijke ziekten betreffende, ten deze derogeert aan art. 12 van de wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65).

Ook de inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt voor Gelderland en Utrecht is van oordeel, dat het verzoek, uithoofde der aangehaalde wetsbepaling, niet kan worden ingewilligd, hoezeer de adressant bij voorbaat maatregelen van voorzorg heeft genomen, die het gevaar van besmetting wegnemen, indien de looden kist nog hermetisch gesloten en het houten omhulsel ongeschonden is, hetgeen hij inspecteur waarschijnlijk acht met het oog op den korten tijd sedert de begraving verloopen.

Ged. Staten van Utrecht adviseren tot eene gunstige beschikking op grond, dat in deze noch art. 11 der wet van 1869, noch art. 11 der wet van 1872, van toepassing zijn, maar alleen naar art. 12 van de eerstgenoemde wet moet worden geoordeeld, en bijgevolg de opgraving en het vervoer kunnen worden toegestaan mits de noodige maatregelen van voorzorg zijn genomen. Zij doen daarbij opmerken, dat zelfs bij het heerschen eener besmettelijke ziekte, volgens art. 11 der wet van 1869, het vervoer van lijken naar eene andere gemeente door den Koning onder zekere voorwaarden kan worden toegestaan; en dat in Augustus 1879 geen epidemie van diphtheritis te Soest bekend was.

Nadat, met magtiging van Z. M. den Koning, dit beroep bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 December ll. bij de afdeeling was aanhanging gemaakt, is ontvangen eene memorie van den appellant, waarin hij de bovenopgenoemde beweegredenen van zijn verzoek nogmaals uiteenzet.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Tweede Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 28 *Januarij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 14 Januarij 1880, n°. 8, houdende beschikking op het beroep *door mevrouw de weduwe J. P. L. van Lawick van Pabst, geboren Menke, te Maarssen, ingesteld tegen een besluit van den burgemeester van Delft, van* 22 *October* 1879, *waarbij vergunning is geweigerd tot overbrenging van een lijk uit de geslotene algemeene begraafplaats te Delft, naar de nieuwe begraafplaats Jaffa aldaar.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 546).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door Mevrouw de weduwe J. P. L. van Lawick van Pabst, geboren Menke, te Maarssen, ingesteld tegen een besluit van den Burgemeester van Delft, dd. 22 October 1879, waarbij vergunning geweigerd is tot overbrenging van het lijk van haren in 1863 overleden zoon Charles Gustave uit de geslotene gemeentebegraafplaats te Delft, naar de nieuwe begraafplaats Jaffa aldaar;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 31 December 1879, n°. 105;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Januarij 1880, La. K., afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de bovenbedoelde vergunning geweigerd is op grond van art, 25 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65); dat echter genoemd wetsartikel wel de bepaling inhoudt, dat eene geslotene begraafplaats gedurende tien jaren onaangeroerd moet blijven liggen, maar dat die bepaling alleen strekt tot aanwijzing van den tijd, die verloopen moet alvorens een terrein dat tot begraafplaats gediend heeft, voor andere doeleinden mag worden gebruikt en evenmin als het verbod van art. 23 in den weg staat aan het verleenen van het bij art. 12 bedoeld verlof tot opgraving en vervoer van enkele lijken wanneer daartoe overigens termen aanwezig zijn;

Overwegende:

dat de inwilliging van het onderwerpelijk verzoek tot geen enkel hygienisch bezwaar aanleiding kan geven en dat ook geenerlei ander bezwaar daartegen bestaat;

Gezien de voornoemde wet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het bovenvermeld besluit van den burgemeester van Delft, en aan de adressante te verleenen de gevraagde vergunning, onder voorwaarde dat in acht genomen worden alle zoodanige voorschriften als Onze Minister van Binnenlandsche Zaken in het belang der volksgezondheid zal vermeenen te moeten geven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 14 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *P. M. G. Kros, medicinae-doctor te Nieuw Lekkerland, tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland, waarbij zeker voetpad is gebragt op het tableau der openbare voetpaden in de gemeente Nieuw en St. Joosland.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De strekking van het voetpad in geschil is aldus omschreven: van den eersten zijtak

van den grooten weg der eerste klasse no. 3, nabij de kom der gemeente Nieuw en St. Joosland, over het erf van de herberg De Roode Leeuw, en verder over de dijken tusschen den Molenpolder en de Mortiere en Nieuwe St. Jooslandpolders, alsmede over den dijk van den Oud St. Jooslandpolder naar het Oude dorp.

In Junij jl. hebben een aantal ingezetenen van de gemeente Nieuw en St. Joosland zich tot den Raad dier gemeente gewend met te kennengeving, dat dit voetpad, dat sedert menschengeheugenis voor het algemeen verkeer was opengesteld geweest, plotseling op bevel van den eigenaar van dien dijk, den heer H. P. den Bouwmeester, was afgesloten; verzoekende de adressanten dat de gemeenteraad mocht bewerken, dat dit pad weder voor het publiek werd opengesteld.

De Raad stelde daarop aan Ged. Staten voor, art. 7 van het prov. regt van 1838, op de buurtwegen en voetpaden, alsnog op dit voetpad toe te passen. Ged. Staten, daaraan voldoende, deden eene voorloopige aanwijzing van dit pad als openbaar voetpad ter inzage leggen.

Van die gelegenheid maakte appellant gebruik, om zijne bezwaren bij Ged. Staten in te dienen. Die bezwaren bestonden hierin, dat het pad nooit een openbaar voetpad is geweest, alleen bij gedoogen is gebruikt; dat er op den dijk een hek heeft gestaan, waardoor het pad was afgesloten, en dat ook slechts twee personen eenig belang bij het pad hebben. Adressant kwam daarbij op als erfgenaam van den heer den Bouwmeester. Burg. en weth., hierop gehoord, antwoordden dat het bedoelde hek alleen moest dienen tot scheiding van land en weide, om het vee te keeren; dat het echter het gebruik van het voetpad volstrekt niet verhinderde en wel degelijk al de ingezetenen, die zich tot den Raad gewend hadden, als arbeiders gedurig van dat voetpad gebruik maken om zich naar hun arbeidsveld in de Mortiere en Schorerpolder te begeven.

Ged. Staten hebben daarop door eene commissie uit hun midden een elftal oude ingezetenen der gemeente als getuigen doen hooren, in tegenwoordigheid van Mr. de Witt Hamer als gemagtigde van den appellant. Allen verklaarden, dat, zoolang hun heugt, het bedoelde pad als openbaar pad door iedereen onbelemmerd werd gebruikt, dat op het pad een heining heeft gestaan, bij het leven van den Heer den Bouwmeester, om het rundvee den doortocht te verhinderen, maar die het verkeer niet belette; men kon die heining eerst overgaan en later langs een loopplank er om heen gaan. Volgens één der getuigen zou bij het bedijken van den Schorerpolder de heining door den Heer den Bouwmeester zijn gesteld; na de versterking dier heining zou door dezen aan J. Janse vergund zijn een loopplank naast de heining te leggen, hetgeen vóór 15 à 16 jaar geschied is. Janse verklaarde echter, dat hij tot het leggen van die loopplank geen vergunning had gevraagd, maar dit hem ongevraagd door den Bouwmeester is toegestaan. Tien der getuigen verklaarden dat, zoover hun bekend was, niets aan het onderhoud van het pad was gedaan; de elfde zeide, dat wanneer het noodig was, dat er iets aan het onderhoud gedaan werd, dit door het polderbestuur geschiedde.

Na dit getuigenverhoor heeft appellant een nader schrijven tot Ged. Staten gericht tot bestrijding van de openbaarheid van het pad. Volgens hem was de dijk, waarover het pad loopt, tot 1846 zeedijk. Vóór dien tijd mogen eenige vletters wel eens over dien dijk geloopen hebben, het was geen openbaar voetpad en daarom ook niet

op den legger gebracht. Het zetten van de heining had ten doel te voorkomen, dat er een openbaar voetpad tot stand kwam. Tot het leggen van de loopplank heeft Janse verlof van den heer Bouwmeester verkregen; die welwillendheid jegens Janse is toen door anderen misbruikt. Hij beweert, dat, al mocht het loopen van enkele vletters over den zeedijk vóór 1848 aldaar een voetpad hebben gevestigd, dat voetpad als openbaar voetpad heeft opgehouden te bestaan door het plaatsen der heining, die nu sedert meer dan 30 jaren den onbelemmerden overgang heeft verhinderd.

Ged. Staten hebben daarop bij besluit van 31 Oct. 1879 het tableau vastgesteld, waarop het pad als openbaar voetpad was vermeld. Zij namen daarbij aan dat de kruin van den dijk tusschen den Molen- en den Mortierepolder door het publiek als voetpad werd gebezigd reeds vóór de invoering van het reglement op de buurtwegen en voetpaden, en dat de afheining het verkeer nimmer heeft belet, geheel overeenkomstig hare bestemming om het grazen van vee buiten toezicht mogelijk te maken.

Tegen deze beslissing is appellant in beroep gekomen bij Z. M. Daarlatende, dat Ged. Staten naar zijne meening ten onrechte uit het getuigenverhoor de overtuiging erlangd hebben, dat het voetpad als openbaar voetpad vóór de invoering van het reglement zou zijn gebruikt, bestrijdt hij de bevoegdheid van dat collegie, om na de invoering van dat reglement eene klassificatie en aanwijzing van nieuwe voetpaden te doen. Door in strijd met dat reglement ook buiten het daarin aangewezen tijdstip voetpaden op het tableau te brengen, en zoodoende een wettig bestaan te geven, hebben Ged. Staten, meent appellant, gehandeld in strijd met de wet, daar het toezicht over de wegen, hun bij art. 137 der Prov. wet gegeven, zeer zeker niet zoover reikt. Hij verzoekt alzoo, dat Z. M. het aangevallen besluit van Ged. Staten van Zeeland moge vernietigen.

In hun ambtsbericht op dit adres merken Ged. Staten op, dat in deze niet de rede is van een nieuw voetpad, maar van een voetpad, dat reeds tijdens de invoering van het reglement bestond, doch dat men verzuimd heeft op het tableau te brengen. Dat de herstelling van zoodanig verzuim niet buiten hunne bevoegdheid ligt, erkende Dr. Kros zelf in zijn eerste adres aan hun college en behoeft dus, meenen Ged. Staten, geen betoog.

III. het beroep van *D. L. de Wit en H. Vaessen, te Elsloo, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, betreffende hunne niet-toelating als leden van den gemeenteraad.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op den 15 Julij 1879, had te Elsloo een verkiezing plaats van twee leden van den gemeenteraad. Geschil tusschen den Burgemeester en de twee stemopnemers over het al dan niet vermelden van bezwaren in het proces-verbaal van stemopneming, eindigde hiermede, dat de stemopnemers dat stuk weigerden te onderteekenen, met dit gevolg, dat de gemeenteraad de twee gekozene personen bij ontstentenis van formeel voldoende geloofsbrieven niet toeliet, en dat, na berusting in die niet-toelating, zoo door de niet-toegelatenen als door Ged. Staten, eene nieuwe verkiezing moest worden uitgeschreven.

Deze had plaats op 9 September d. a. v. en, daar naar luid van het procesverbaal

der daags daarna gehoudene stemopneming, bij die stemming niemand de volstrekte meerderheid verkregen heette te hebben, werd er den 23 September tusschen de vier personen, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden, namelijk, D. L. de Wit, Burgemeester, Jan Lenaerts, Wethouder, H. Vaessen en I. W. Claessen, een herstemming gehouden. Luidens het desbetreffende procesverbaal van stemopneming, hadden D. L. de Wit en H. Vaessen toen de meerderheid der stemmen op zich vereenigd, en werden zij mitsdien daarbij tot leden van den Raad verkozen verklaard.

Edoch, toen de genoemde twee personen hunne geloofsbrieven hadden ingezonden, nam de Raad in zijn vergadering van 3 November 1879 aan, dat de stemopneming der verkiezing van 9 September onjuist zou zijn geschied; dat daarbij namelijk als ongeldig één stem zou zijn van onwaarde verklaard, die aan Jan Lenaerts, den aftredenden Wethouder, had behooren te zijn toegekend, en die aan dezen de volstrekte meerderheid zou hebben bezorgd, met dit gevolg dat dat aftredende lid bij de eerste stemming verkozen zou zijn; en tevens dat de herstemming alleen voor de tweede vacature had moeten geschieden, en wel tusschen D. L. de Wit en H. Vaessen, de twee personen, die na hem de meeste stemmen hadden verkregen. De Raad vond in die zienswijze vrijheid tot het nemen van een besluit, waarbij hij vooreerst, zoo luidt het stuk woordelijk, „de verkiezing van den 9 Sept. 1879, waarbij J. Lenaerts, bij „meerderheid van stemmen als raadslid werd gekozen, goedkeurde, en hem als zoodanig in de vergadering toeliet,” (in transitu zij hier aangeteekend, zonder dat genoemde Lenaerts een geloofsbrief had ingezonden of had kunnen inzenden, nademaal hij bij het proces-verbaal van stemopneming niet was gekozen verklaard); en waarbij de Raad verder „nietig verklaarde de verkiezing van den 23 September 1879, waarbij „de heeren D. L. de Wit en H. Vaessen als raadsleden werden gekozen.”

Van een formeele indiening van schriftelijke bezwaren tegen dit besluit door de niet-toegelatenen bij Ged. Staten blijkt niet, maar wel zeggen D. L. de Wit en H. Vaessen in hunne na te melden adressen aan Z. M. „dat zij daarop hunne geloofs„brieven aan heeren Ged. Staten hebben ingezonden om ambtshalve uitspraak te doen.” Dat beweren wordt door Ged. Staten niet weersproken; en het blijkt tevens, dat door dezen bereids op 6 November 1879 aan den Raad berigt was gegeven van hun voornemen om in deze ambtshalve eene beslissing te geven, hoedanige beslissing dan ook door Ged. Staten gegeven is bij hun besluit van 14 November d. a. v., houdende handhaving en bekrachtiging van 's Raads besluit van 3 November bevorens, voor zooveel dat strekte tot niet-toelating van H. L. de Wit en H. Vaessen, en houdende verder eigen onbevoegdverklaring, om nopens de bij dat raadsbesluit bepaalde onwettige toelating van J. Lenaerts uitspraak te doen.

De overwegingen van die resolutie van Ged. Staten kunnen hier volgenderwijze worden teruggegeven:

Wat betreft 's raads toelating van J. Lenaerts, zonder overlegging van geloofsbrief, Ged. Staten oordeelden dat besluit in strijd met de wet, doch rekenden, onder aanhaling van art. 153 der gemeentewet, zich incompetent tot vernietiging;

en wat betreft 's Raads niet-toelating van D. L. de Wit en H. Vaessen, constateerden Ged. Staten, na opening der verzegelde paketten, waarin de ingeleverde stembriefjes besloten waren, dat er waren uitgebragt 31 stemmen, waarvan 15 op De Wit,

15 op Vaessen, 15 op Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid, 14 op J. W. Claessen, 1 op Th. Huntjens en 1 op Jan Lenaerts zonder eenige bijvoeging: en namen Ged. Staten verder aan, dat, aangezien bij deze verkiezing alleen de vier eerstgenoemden candidaten waren geweest, de stem, die op Jan Lenaerts zonder verdere bijvoeging was uitgebragt, niet, zooals het stembureau gedaan had, had mogen worden van onwaarde verklaard als geen persoon duidelijk aanwijzende, doch aan het aftredende lid Jan Lenaerts had moeten zijn toegerekend, zóódat deze in stede van 15, 16 en dus de volstrekte meerderheid der 31 stemmen op zich zou hebben vereenigd, en dus bij eerste stemming verkozen had moeten verklaard worden, in welk geval dan overeenkomstig 's Raads gevoelen slechts voor ééne vacature herstemming zou zijn te pas gekomen en wel tusschen de Wit en Vaessen.

Tegen die aldus gemotiveerde resolutie nu hebben de Wit en Vaessen bij adressen, die in dd. 25 Nov. ll. bij 's Konings Kabinet zijn ingekomen, zich in appel voorzien bij Z. M.

Noch die adressen, wier overweging krachtens Z. M. magtiging van 30 Dec. ll., n°. 13, bij deze afd. aanhangig is gemaakt, noch bij de van de zijde dier appellanten nader bij de afd. ingekomen stukken, zijn nieuwe feiten of beweringen ingebragt. Doch wel dient hier in dit verslag volledigheidshalve nog het volgende te worden vermeld:

1°. dat bij de stemming, die op 15 Julij 1879 had plaats gehad, nevens 17 stemmen, die op de Wit, 16 die op H. Vaessen en 13 die op J. W. Claessen waren uitgebragt, 13 stemmen waren uitgebragt op Jan Lenaerts, een kerkmeester te Elsloo, en slechts 1 op Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid;

en 2°. dat in de aangevallen resolutie van Ged. Staten o. m. overwogen wordt, „dat volgens het proces-verbaal van opening der stembriefjes, op 9 September ingeleverd, 31 stembriefjes waren ingeleverd, gelijk aan het getal gestemd hebbende „kiezers; dat één dier briefjes door het stembureau van onwaarde was verklaard; en „dat van de overige 30 briefjes uitgebragt waren op de Wit 15, op Vaessen 15, op „Claessen 14, op Jan Lenaerts 15 en op Th. Huntjens 1 stem;"

terwijl daarentegen in hun ambtsberigt van 12 December ll., L^{a}. 8126/39, Ged. Staten vermelden, dat er den 9 September 32 stembriefjes waren ingeleverd;

en dan ook het proces-verbaal zelf relateert, dat er 32 stembriefjes in de stembus gevonden zijn, onder bijvoeging, dat dit getal (32) gelijk was aan dat der gestemd hebbende kiezers.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten.

Derde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 4 *Februarij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden*:

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijke besluit:

van 16 Januarij 1880, n°. 5, houdende beschikking op het beroep van *vrouwe H. P. Hubrecht, wed. J. des Amorie van der Hoeven, te 's Gravenhage, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd.* 12 *Augustus* 1879, *G. S., n°.* 1—2, *tot wijziging van den ligger van wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 479).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van vrouwe H. P. Hubrecht, wed. J. des Amorie van der Hoeven, te 's Gravenhage, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd. 12 Augustus 1879, G. S., n°. 1—2, tot wijziging van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 31 December 1879, n°. 96;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 13 Januarij 1880, N°. 3, Afd. Waterstaat A.;

Overwegende:

dat op den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp, onder de kunstwerken, die zich bevinden in een grindweg, genaamd de Lage Rijndijk, vermeld wordt onder letter N. een houten brug en als onderhoudspligtigen daarvan zijn aangewezen P. G. Hubrecht c. s.

dat bij adres van 13 Januarij ll., Mr. P. F. Hubrecht aan Ged. Staten van Zuidholland verzocht de verbetering dier omschrijving op den ligger te bevelen overeenkomstig art. 3, al. 7 en 8, van het reglement op de wegen en voetpaden in die provincie, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870, n°. 16, en wel in dien zin, dat de naam zijns vaders, reeds vóór eenige jaren overleden, als onderhoudspligtige van den ligger worde geroijeerd;

dat Burg. en Weth. van Leiderdorp, in wier handen het adres van Mr. Hubrecht was gesteld, den 24 Januarij ll. aan appellante hebben gemeld, dat de ligger overeenkomstig het verzoek van haren broeder zou moeten worden herzien en wel zoodanig, dat, in plaats van Mr. P. G. Hubrecht c. s., daarop worden gebragt de eigenaren van de kadastrale perceelen gemeente Leiderdorp, sectie B, n°s. 269/70, 316/7, 373/9, 381, 383/5, 387 en 389, staande ten haren name, benevens sectie B, n°. 350—370, staande ten name van E. C. Langerak;

dat appellanten daarop bij schrijven van 5 Februarij ll. aan den gemeenteraad van Leiderdorp te kennen gaf, dat hare eigendommen niet mogten worden bezwaard met het onderhoud van de bedoelde brug, die, zooals uit een in Rijnlands archief ingesteld onderzoek gebleken is, is gelegd waarschijnlijk in 1631 met vergunning van Dijkgraaf en Hoogheemraden van dat waterschap, na voorgaande kerckgebodt door Jan Ripperts van Groenendijck, burgemeester van Leiden; dat zij toch op geenerlei wijze regtverkrijgende is van genoemden van Groenendijck, omtrent wien het trouwens niet blijkt, dat hij met het onderhoud der brug is belast geweest en dat ook uit geenen anderen hoofde hare eigendommen met dat onderhoud zijn bezwaard;

dat vervolgens door twee leden uit het collegie van Ged. Staten, daartoe gecommitteerd, in eene zitting, te Leiderdorp gehouden, zijn gehoord de gemeenteraad en E. C. Langerak, terwijl appellante, tevens opgeroepen, schriftelijk te kennen gaf, dat zij zich refereerde aan haar bovenvermeld bezwaarschrift;

dat de gemeenteraad in die zitting te kennen gaf:

dat de brug gemerkt N, zijnde vroeger eene steenen brug, waarvan de kruin in 1841 door de onderhoudspligtigen is afgebroken en vervangen door een houten dek, vormt eene doorvaart in den Lagen Rijndijk, en dat die doorvaart strekt om tot in- en uitvaart, uit en naar den Rijn te dienen aan de achter dien dijk ter weerszijden van de vaarsloot, die in de verlenging van die doorvaart is gegraven, gelegen bezittingen, welke uitmaken de kadastrale perceelen, sectie 13, n°s. 373/81, 383/4, 387 en 389, vroeger staande ten name van Mr. P. F. Hubrecht, thans staande ten name van appellante n°. 269/70 en 315/17, vroeger staande ten name van Jonkvrouwe J. C. van Lelijveldt, thans staande ten name van appellante, n°s. 350/2, 355/8 en 382, vroeger staande ten name van P. Brugman, thans van E. C. Langerak, no. 361/3 365, vroeger staande ten name van Bleekman, thans van E. C. Langerak en 366/8, vroeger staande ten name van Van Kempen, thans van E. C. Langerak; dat de brug zoolang

menschenheugenis strekt, is onderhouden door de eigenaars der landen ten wier uitsluitende behoeve die doorvaart dient;

dat tot staving dier bewering door den gemeenteraad werd overgelegd een copie-contract, waarvan E. C. Langerak erkende het origineel te bezitten ten aanzien der bundersgewijze verdeeling van den onderhoudslast der brug, tijdens het leven van den grootvader van appellante Mr. P. F. Hubrecht, in leven lid van Ged. Staten van Zuidholland, in 1846 overleden, door dezen gesloten met de overige belanghebbende eigenaren en luidende: „Wij ondergeteekenden Mr. P. F. Hubrecht, Jonkvrouwe J. C. van Lelijveldt, P. Brugman, J. H. Bleekman en de weduwe van Kempen verklaren bij dezen, dat door ons in het onderhoud der brug, liggende in den Lagen Rijndijk, nabij den stal van den eerstondergeteekende moet betaald worden. zooals achter onze namen is uitgedrukt„ (volgt eene opgave der perceelen op ieders naam staande, zooals hierboven is opgegeven) „en is deze door Ons onderteekend, opdat ten allen tijde zoude kunnen blijken, wie de belanghebbenden in gemelde brug zijn en daardoor de vrije doorvaart hebben.„

dat Langerak ter zitting tegenwoordig, erkenende eigenaar te zijn van de hierboven genoemde perceelen, verklaarde er volkomen vrede mede te hebben, dat de naam van Mr. P. G. Hubrecht c. s. van den ligger wierd geroijeerd en in plaats daarvan als onderhoudspligtigen van de brug werden vermeld de eigenaren van bovengenoemde perceelen, ten wier behoeve de brug dáár uitsluitend ligt, zijnde hij zelf en appellante;

dat daarop Ged. Staten op 12/21 Augustus bevalen, dat de ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp in dier voege moet worden gewijzigd, dat daarop ten aanzien van de in den weg no. 7 voorkomende brug, gemerkt N., in stede van P. G. Hubrecht c. s., als eigenaars en onderhoudspligtigen worden vermeld de eigenaars der kadastrale perceelen B, nos. 373/384, 387, 389, 269/70, 315/17, 350/52, 355/58, 361/63 en 365/68, en daarbij overwogen, dat gezegd kunstwerk uitsluitend strekt tot in- en uitvaart uit en naar den Rijn ten behoeve van genoemde perceelen; dat tot den aanleg daarvan consent is gegeven door Rijnland, en dat aan het genot eener zoodanige vergunning de verpligting is verbonden, om in het onderhoud der voor dat genot noodige werken te voorzien, reden waarom dan ook het gezag dat de vergunning gaf, of dat hetwelk daaraan is opgevolgd, steeds bevoegd was en nog bevoegd is, omtrent dat onderhoud de noodige voorschriften te geven; dat die verpligting voortduurt zoolang bij niet-intrekking der vergunning dat genot bestaat, en dat de nakoming dier verpligting, tenzij het tegendeel worde bewezen, naar den regel, dat bij wien de lusten zijn ook de lasten moeten wezen, rust op den grondeigenaar die, in dat genot zijnde, niet toont er afstand van te willen doen; dat zulks dan ook aldus is begrepen door de voorgangers van opposante in den eigendom dier bezittingen en derhalve zoolang niet, hetzij de in 1631 verleende vergunning door het bevoegde gezag is ingetrokken, hetzij de opposante door herstelling van dijk en weg in den toestand van vóór de vergunning of op andere wijze uitdrukkelijk voor hare bezittingen gerenuncieerd heeft aan het genot der doorvaart, waartoe die brug strekt, haar verzet onaannemelijk is

dat appellante van dit besluit bij Ons in beroep komende verzocht, dat gemeld besluit door Ons zal worden vernietigd;

Overwegende:

dat uit het in 1631 door Dijkgraaf en Hoogheemraden van Rijnland gegeven consent niet blijkt, dat destijds aan J. R. van Groenendijck, als eigenaar van gronden, waarvoor de doorvaart diende, is opgelegd het onderhoud van voormelde brug en evenmin het bewijs geleverd is, dat hij met onderhoudslast bezwaard werd als eigenaar dierzelfde landen, die thans het eigendom zijn van appellante en E. C. Langerak, daar toch in den loop van $2^1/_2$ eeuw de situatie dier gronden en van de togten of slooten kan zijn veranderd; dat echter de brug in 1854 gebragt is op den legger in onderhoud ten laste van P. G. Hubrecht c. s., en uit eene door het gemeentebestuur van Leiderdorp overgelegde hierboven gerelateerde acte blijkt, dat met die consorten bedoeld worden de overige eigenaren der landen in wier belang de doorvaart destijds was en nu is strekkende;

dat die ligger is opgemaakt door het gemeentebestuur ten tijde dat Mr. P. G. Hubrecht Burgemeester was van Leiderdorp, dat tegen die vermelding destijds niet is gereclameerd;

dat toen na 1870 ten gevolge der invoering van het nieuwe Provinciale reglement op de wegen de bestaande ligger werd herzien, bovengenoemde vermelding is gehandhaafd en ook destijds daartegen niet is gereclameerd;

dat in het onderhoud door de onderhoudspligtigen steeds behoorlijk is voorzien en ook ná den dood van Mr. P. G. Hubrecht in 1874 de door hem bevolen onderhoudswerken zijn betaald door zijne erfgenamen waaronder de appellante;

dat nu op verzoek van Mr. P. F. Hubrecht de ligger in dier voege zal worden gewijzigd, dat de vermelding van P. G. Hubrecht c. s. als onderhoudspligtige van dat kunstwerk, daarvan zal worden geroijeerd en vervangen door de namen der tegenwoordige onderhoudspligtige appellante, die niet kan ontkennen, dat haar vader daarop is gebragt als eigenaar van zekere perceelen, thans aan haar in eigendom toekomende, wel bevoegd is tegen hare vermelding in verzet te komen, maar dat zij, zal dat verzet gevolg hebben, het bewijs zou moeten leveren dat de vermelding in 1854 abusievelijk heeft plaats gehad;

dat echter niets is aangevoerd om zulks te bewijzen;

dat integendeel uit de hierboven vermelde door het gemeentebestuur van Leiderdorp overgelegde acte moet worden afgeleid, dat de ligger in 1854 slechts constateerde eenen sints lang bestaanden toestand;

dat evenmin is aangetoond, zelfs niet beweerd, dat de brug ooit is onderhouden door anderen, dan de eigenaars der bovenbedoelde perceelen;

dat de vermelding op den ligger dan ook in volkomen overeenstemming is met den regel dat, wie de lusten geniet, ook de lasten draagt;

dat toch een plaatselijk onderzoek aantoont, dat de doorvaart geen ander doel heeft, dan om uit den Rijn per schuit eenige perceelen van appellante en Langerak te bereiken;

dat derhalve de brug alleen in stand blijft en de doorvaart niet gedigt wordt in het belang van meergenoemde perceelen, dat dan ook E. C. Langerak tegen zijne vermelding op den legger als onderhoudspligtige geen het minste bezwaar heeft;

dat er onder deze omstandigheden geene termen aanwezig zijn om aan adressantes

verzoek te voldoen en in den bestaanden toestand wijziging te brengen, door het onderhoud der brug te brengen ten laste van andere onderhoudspligtigen, dan de eigenaren der perceelen in wier belang de brug ligt;

dat echter de vermelding van P. G. Hubrecht c. s. dient gewijzigd, daar de eerste is overleden en de consorten duidelijker behooren te worden aangegeven;

dat derhalve in stede van P. G. Hubrecht c. s. als onderhoudspligtigen van voormeld kunstwerk op den ligger moeten worden gebragt de tegenwoordige eigenaren der perceelen ten wier behoeve de doorvaart dient, namelijk de perceelen kadastraal bekend sectie B, nos. 269/70, 315/17, 350/52, 355/58, 361/3, 365/68, 373/84, 387 en 389;

Gezien het provinciaal reglement op de wegen in Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870, no. 16;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het aangevallen besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 12 Augustus ll., G. S. no. 1/2, het daartegen door appellante ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 16 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *G. van Gendt, te Driel, van een besluit van Burg. en Weth. van Heteren, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting van een steenfabriek.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

G. van Gendt, grondeigenaar te Driel, gemeente Heteren, heeft van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid vergunning bekomen, om op de perceelen in die gemeente, kadastraal bekend sectie A, no. 785 en 786, liggende buiten den bandijk aan den Nederrhijn, eene steenbakkerij op te rigten; tot dat zelfde werk heeft ook de dijkstoel van Overbetuwe zijne toestemming gegeven. Vervolgens heeft hij ook de toestemming van Burg. en Weth. van Heteren gevraagd, overeenkomstig de wet

van 2 Junij 1875, edoch bij hunne beschikking van 28 Augustus ll., een weigerend antwoord bekomen.

Deze afwijzende beschikking is genomen, nadat door drie belanghebbenden bezwaren waren ingebragt, te weten: door het R. C. armbestuur te Zutphen, als eigenaar van de hofstede Kruithof, wegens gevaar van brand en schade door den damp te veroorzaken aan gewassen en fruitboomen; door J. E. Degen, als pachter van die hofstede, en door J. Ruiters, als eigenaar van de hofstede Waterblaas, wegens dezelfde bezwaren. Burg. en Weth. oordeelden het bezwaar van brandgevaar ongegrond, maar dat volgens gedaan onderzoek de damp van een steenoven nadeelig is voor naburige boomen en vruchten, en dus het tweede bezwaar hun gegrond voorkomt. Van deze beschikking is de verzoeker tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, en heeft van dat beroep kennis gegeven aan Burg. en Weth.

Behalve het nut van zijn tak van nijverheid, doet adressant de bedenking gelden, dat zijne steenovens zouden komen te staan op circa 9 M. afstand van den bandijk en volgens de verleende concessie tot bandijkshoogte zouden worden opgehoogd, terwijl de steenovenmuren eene hoogte verkrijgen van circa 5 M.; dat de enkele vruchtboomen der geburen binnendijks ruim 5 M. beneden den dijkskruin in den grond staan en geen 10 M. hoog groeijen, zoodat geen nadeel van rook uit de ovens voor die boomen te vreezen is. Hij doet ook opmerken, dat bij vele steenbakkerijen langs den Rijn en de Waal de woningen der eigenaars of ook wel hofsteden staan, dikwijls metveel boomgewas, dat in de nabijheid der steenovens goed groeit.

Burg. en Weth., over het beroep gehoord, rapporteren, dat het hun bij onderzoek aan de te Heteren aanwezige steenfabrieken is gebleken, dat de damp van een steenoven nadeelig is voor de in de nabijheid staande vruchtboomen. De hoofdingenieur van het 5e district van 's Rijks Waterstaat deelt mede, dat op de hofstede Kruithof, nabij den bandijk, vruchtboomen staan op een afstand van circa 21 M. van de voorgenomen steenoven, en nog een boomgaard op een afstand van 130 M. Tot de hofstede Waterblaas behooren vruchtboomen op een afstand van 110 en van 130 M. van de oven gelegen, alles binnendijks.

De hoofdingenieur bevestigt dat de plaats, waar de steenoven zou worden opgerigt, 9 M. van den teen des bandijks verwijderd is, maar verwacht dat de terp, waarop die ovens zullen worden gebouwd, 1 M. lager dan bandijkshoogte zal zijn, zoodat van de 10 M., door adressant voor de gezamenlijke hoogte uit den grond berekend, 1 M. zou moeten worden afgetrokken. Hij merkt verder op, dat de vruchtboomen der geburen alleen bij N. O. wind, die in den zomer en nazomer, wanneer het meest wordt gebakken, niet veel voorkomt, hinder van den rook zouden hebben.

Al deze gegevens deelden Ged. Staten van Gelderland aan den Minister mede, en zij gaven in bedenking het advies in te winnen van den Inspecteur der rijksbeplantingen, den Directeur der tuinbouwschool Linnaeus of dien der Rijkslandbouwschool te Wageningen. Deze laatste werd geraadpleegd, maar bepaalde zich tot de mededeeling, dat het toebrengen van schade aan vruchtboomen door den rook van steenovens hem noch uit eigen waarneming, noch uit boeken, bekend was, en hij bij mondelinge navraag in de nabijheid van Wageningen, daarvan niets had vernomen, maar dat een notaris te Opheusden hem had medegedeeld, dat aldaar vruchtboomen schade hadden

geleden van een steenoven op 80 M. afstand. Naar dit voorbeeld oordeelende neemt hij de mogelijkheid van benadeeling der vruchtboomen op de hofstede Kruithof aan en vermoedt dat de heete luchtstroom uit de ovens die schade zou veroorzaken; hij geeft ten slotte geen bepaald advies, maar verklaart zich bereid tot nader onderzoek.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, dd. 27 December ll., was aanhangig gemaakt, is bij de afdeeling, behalve een negatief berigt van Burg. en Weth. van Heteren, alleen ingekomen eene memorie van het R. K. parochiaal armbestuur te Zutphen, ten betooge dat het beroep moet worden afgewezen wegens brandgevaar voor de gebouwen en te vreezen schade voor de vruchtboomen, veldvruchten en tabaksplanten op de hofstede Kruithof, die volgens deze adressante op 25 M. afstand van de fabriekplaats gelegen is; adressant legt daarbij over verklaringen van twee personen, ieder van welke betuigt op eene steenbakkerij (de een te Driel, de ander te Elden) werkzaam te zijn geweest en aldaar te hebben waargenomen, dat boomen en gewassen, op het terrein bij de woning van den eigenaar der steenbakkerij staande, door den rook des ovens hare bladeren verloren.

Namens den appellant treedt als gemagtigde op Jhr. Mr. E. N. DE BRAUW, die aandringt op vernietiging van het besluit van Burg. en Weth., terwijl de heer Mr. W. WINTGENS optreedt als gemagtigde voor het R Kath. Par. armbestuur te Zutphen.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. vraagt, hoelang het stooken duurt?

Jhr. Mr. DE BRAUW antwoordt: in den nazomer korten tijd.

De *Staatsraad* DE VRIES vraagt hierop, waarom dit alleen in den nazomer geschiedt? Kan het dan niet in het voorjaar gebeuren?

Jhr. Mr. DE BRAUW. Het kan in den regel eerst in het najaar geschieden. De steenen moeten daarvoor eerst geprepareerd worden.

III. het beroep van *den gemeenteraad te Delft, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij art.* 212, § 2, *der gemeentewet is toegepast op de gemeentebegrooting van* 1879.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op den legger der wegen en voetpaden in de gemeente Delft, komt voor de Abtswoudsche weg, als grintweg. In de kolom ter aanwijzing, wie met het onderhoud belast is, staat vermeld, dat bij besluit van den gemeenteraad van 14 Mei 1861 is bepaald, dat het onderhoud voor rekening der gemeente wordt genomen met uitzondering van den hoefslag no. 175, (ter lengte van 886 M.), waarvan onderhoudspligtige is de Lagepolder van Abtswoude. Als beheervoerder is in de volgende kolom aangewezen de gemeente Delft.

Vóór 1861 was het gedeelte door de gemeente overgenomen, ter lengte van 264 M., ten laste van 25 verschillende gehoefslaagden.

De legger is aldus vastgesteld, niettegenstaande het verzet zoowel van genoemden polder, wat het onderhoud, als van de gemeente Delft, wat het beheer van den hoefslag n°. 175 aangaat.

In December 1878 gaven klachten over den slechten toestand van dat gedeelte van den weg aan Ged. Staten aanleiding, om Burg. en Weth. der genoemde gemeente te gelasten, uit kracht van hun beheer te zorgen dat de gebreken in dien weg binnen twee maanden hersteld werden. Toen hieraan binnen den gestelden tijd niet was voldaan, heeft hetzelfde college den gemeenteraad uitgenoodigd, de voor die herstelling gevorderde gelden op de begrooting te brengen. Ged. Staten waren namelijk van oordeel dat de zorg, dat deze weg in bruikbaren toestand verkeere, krachtens art. 179 h. en art. 205 l. der gem. wet, op de gemeente Delft rust. Immers noch het Provinciaal reglement op de wegen en voetpaden, noch eenige andere wettige bepaling, wijst een ander college aan, waarop deze publiekregtelijke zorg rust, zoodat de clausule in art. 179 h. der gemeentewet, „zoover van hen afhangt” op dezen weg niet van toepassing is. Integendeel, in den legger wordt de gemeente als beheerster vermeld, dus als degene op wie, behoudens recht van verhaal op den onderhoudspligtige, de verpligting rust te zorgen dat de weg in goeden staat verkeere.

De Raad weigerde echter aan de uitnoodiging te voldoen, d. i. de vereischte middelen aan te wijzen. Daarop hebben Ged. Staten bij besluit van 15 Sept. jl., krachtens art. 212, § 1 der gem. wet, alsnog onder Hoofdstuk II, als art. 12 een nieuwen post op de begrooting van 1879 uitgetrokken ten bedrage van *f* 1800, waarop de herstellingskosten door den Hoofd-Ingenieur van den Prov. Waterstaat waren geschat, onder de omschrijving: „kosten voor de herstelling van het gebrekkig gedeelte van „den Abtswoudschen weg.” Toen de Raad vervolgens weigerde de middelen tot dekking dezer uitgaaf aan te wijzen, is door Ged. Staten bij besluit van 21 Oct. jl. de post op dezelfde begrooting voor onvoorziene uitgaven voorkomende met een gelijk bedrag van *f* 1800 verminderd.

Tegen die beide besluiten vraagt nu de gemeenteraad bij Z. M. voorziening, en wel op twee gronden: 1°. omdat Ged. Staten onbevoegd zijn krachtens art. 212 gem. wet, op een eenmaal goedgekeurde begrooting een nieuwen post van uitgaaf te brengen, en 2°. omdat zij ter zake van den gebrekkigen toestand van den bedoelden weg verplicht zouden zijn geweest krachtens de wet van 12 Julij 1855, *Stbl.* n°. 102, tegenover het bestuur van den Lagenpolder van Abtswoude op te treden, waardoor de toepasselijkheid der artt. 179 h, 205 l en 212 gem. wet tegenover de gemeente Delft vervalt. Naar het oordeel van dien gemeenteraad bestaat er, wanneer een gemeentebestuur op den legger voorkomt als belast met het beheer van een weg, een groot verschil of de onderhoudspligt rust op privaat-personen, dan wel of zij kleeft op publiekrechtelijke lichamen, zooals waterschappen, welke staan onder een geregeld bestuur, en deze als onderhoudspligtigen vermeld staan; in het eerste geval moeten gelden de bepalingen der gemeentewet, in het andere die der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102).

Ged. Staten, op dit adres gehoord, wijzen in hun ambtsberigt, ten aanzien van den

eersten grond van bezwaar, op de Kon. besluiten van 7 Febr. 1870 (BELINFANTE X 45) en 24 Aug. 1874, nº. 37 (aldaar XIV 387), waarin tegen het stelsel van den gemeenteraad is beslist. Ten aanzien van het ander bezwaar schrijven Ged. Staten het volgende:

„De door ons ingeslagen weg was ten eerste die van toepassing van art. 5, laatste alinea, van het reglement op de wegen en voetpaden in dit gewest, door het geven van een bevel aan Burg. en Weth. van Delft, tot herstel van den Abtswoudschen weg, op grond dat bij die gemeente het beheer van dien weg is, dat is, de zorg of (volgens het Kon. besluit van 30 Augustus 1878, nº. 18 (*Raad van State* deel XVIII blz. 441) overeenkomstig het advies van den Raad van State genomen), de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van dien weg jegens het toezigt, dat bij ons collegie berust. En in de tweede plaats, die van toepassing van art. 212 der gemeentewet juncto art. 179 h en 205 l dierzelfde wet, op grond dat de bij gezegd art. 179 h aan het gemeentebestuur opgedragen zorg, gelijk bij de Koninklijke besluiten van 20 April en 27 Nov. 1875, overeenkomstig het advies van den Raad van State genomen, is beslist, medebrengt, dat het gemeentebestuur bij nalatigheid van den onderhoudspligtige, in casu de Lage polder van Abtswoude, zelf het gebrekkige herstelle behoudens verhaal op den nalatige.

Het inslaan en vervolgen van dien weg, vindt mitsdien zijne regtvaardiging in de aangehaalde wetsartikelen en in de door den Koning op het voetspoor van den Raad van State omtrent die artikelen teregt aangenomen jurisprudentie. De appellant zou dan ook, volgens zijn adres, tegen het inslaan en volgen van dien weg geen enkel bezwaar hebben gehad, indien de op den legger vermelde onderhoudspligtige of gehoefslaagde een privaat persoon geweest ware.

De eenige grond van verzet van den Raad is gelegen in het feit, dat de onderhoudspligtige of gehoefslaagde toevalligerwijze een Polder is. In het eerste geval toch erkent hij, dat de bepalingen der gemeentewet moeten gelden; alleen in het tweede geval acht hij die bepalingen door die van de wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* nº. 102) ter zijde geschoven of krachteloos gemaakt. De eenige argumenten die de Raad daarvoor aanvoert, zijn evenwel slechts argumenten van convenientie, ontleend aan de meerdere voordeelen, welke volgens zijn oordeel aan de toepassing der wet van 1855 in tegenstelling van die der gemeentewet zouden zijn verbonden. Het schijnt echter duidelijk, dat de vraag: „of de gemeentewet ten deze door ons mogt worden toegepast," hare beantwoording niet kan erlangen uit de meerdere voordeelen, welke aan de toepassing der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* nº. 102) en aan de gevolgen daarvan, teregt of ten onregte mogten kunnen worden toegekend. Die vraag moet o. a. uitsluitend beantwoord worden uit de wet zelve, hetzij dan de gemeentewet, hetzij de meeraangehaalde wet van 12 Julij 1855, hetzij door het reglement op de wegen en voetpaden van 3 November 1870, dat volgens art. 37 der in dat reglement, laatstelijk bij besluit der Staten van 10 Julij 1879, gebragte en door den Koning onder dagteekening van 16 Aug. d. a. v., nº. 23, goedgekeurde wijzigingen, nog van kracht is.

Hetgeen toch de appellant, om zijn grond van appel te regtvaardigen, te betoogen heeft, zou zijn dat de toepassing der gemeentewet, hetzij door de gemeentewet zelve,

hetzij door de wet van 1855, hetzij door het reglement op de wegen en voetpaden dezer provincie, is buitengesloten, of verboden, voor het geval dat de gebrekige hoeflagpligtige niet is een privaat persoon, maar een Polder. Dat betoog wordt intusschen in het adres aan Z. M. den Koning geheel gemist. En geen wonder, daar zulk een buitensluiting of zulk een verbod noch in een der genoemde wetten, noch in het reglement op de wegen en voetpaden, is te vinden. Art. 179 h der gemeentewet beperkt de zorg der gemeentebesturen voor de wegen, die door anderen („gehoefslaagden”) moeten worden onderhouden, niet tot het geval dat die anderen private personen zijn. Het artikel is zoo algemeen mogelijk. Het houdt dus stand, onverschillig of de onderhoudspligtige een privaat persoon, een maatschap, een privaatregtelijk of een publiekregtelijk zedelijk lichaam, hetzij een polder, hetzij een ander zoodanig lichaam zij. Ubi lex non distinguit, non nobis est distinguendum.

Aan de wet van 1855 kan evenmin eenige beperking van art. 179 h der gemeentewet worden ontleend. Die wet spreekt met geen enkel woord van wegen of andere werken voor welke eenig gemeentebestuur als beheerder heeft te zorgen. Integendeel spreekt die wet uitsluitend van werken, welke buiten de zorg van het gemeentegezag vallen en uitsluitend behooren tot die, welker onderhoud, of door onderhoudspligtigen te doen verrigten of zelf te verrigten, de publiekregtelijke zaak van eenig waterschapsgezag is.

Daar wij hier echter te doen hadden met een weg, waarvan, blijkens den legger, het beheer, dat is de zorg of de verantwoordelijkheid van diens onderhoud, jegens het toezigt, hetwelk bij ons collegie berust, bij het gemeentebestuur is, kwam die wet ons voor, in deze alle toepasselijkheid te missen.

Uit het feit toch, dat de Lage Abtswoudschepolder blijkens den legger de jegens het gemeentebestuur onderhoudspligtige is van het bewuste deel van den buiten het territoir van dien polder gelegen weg, kon naar ons inzien geen aanleiding worden gevonden om, met voorbijgang van het bij de gemeentewet voor dien weg jegens ons toezigt verantwoordelijk aangewezen gezag, tegen den jegens het gemeentegezag onderhoudspligtigen polder op te treden krachtens eene wet, welke uitsluitend werken op het oog heeft, voor welker verrigting het waterschapsgezag als zoodanig, in tegenstelling van het gemeentegezag, regtstreeks jegens ons toezigt verantwoordelijk is.

Bij het volgen van den door den appellant ons aangewezen weg, zou onzes inziens een verzet van de zijde van den Abtswoudschenpolder aan deze een gunstig onthaal bij den regter hebben verzekerd, op gronden, geheel vreemd aan het fond der zaak en dientengevolge zoude dit niet anders dan tot vertraging der zoo noodige herstelling van den weg en veroordeeling van den Staat in de kosten van het verzet moeten leiden. Maar ook, zelfs al neemt men met den appellant aan, dat die weg voor ons openstond, dan zou daaruit nog niet volgen, dat art. 179 h te niet gedaan was en dat de weg, dien de gemeentewet aanwijst, voor ons was gesloten. Alleen dit zoude er uit volgen, dat er twee wegen voor ons openstonden, tusschen welke wij de bevoegdheid hadden te kiezen.

Evenmin toch als het optreden tegen een waterschap krachtens de wet van 1855, ten aanzien van een werk, dat onder het beheer van dat waterschap staat, ons kan zijn ontzegd, omdat eene gemeente er van geheel of ten deele onderhoudspligtige is, kan

het optreden tegen de gemeente, krachtens de Gemeentewet, ten aanzien van een werk, dat bij haar in beheer is, ons zijn verboden, omdat een waterschap met het onderhoud is belast.

Noch in de gemeentewet, noch in de wet van 1855, schijnt dus een grond voor het appel van den adressant te vinden te zijn.

Eindelijk onze beschouwingen omtrent het Provinciaal reglement op de wegen en voetpaden. In de eerste plaats schijnt het duidelijk dat, ofschoon dat reglement wel, door de publiekregtelijke zorg voor sommige wegen aan het provinciaal gezag op te dragen, die wegen feitelijk kan onttrekken aan de zorg van art. 179 h, het buiten magte is om, al wilde het zulks ten aanzien van die wegen, welke aan de zorg der gemeentebesturen blijven overgelaten, aan ons collegie die regten en bevoegdheden te ontnemen, welke de wet daaraan ten aanzien van die wegen, in het publiekbelang tegenover de gemeentebesturen, heeft toegekend.

De wet toch geldt boven het Provinciaal reglement.

Bovendien, en dit zij in de tweede plaats gezegd, beoogt het reglement zulke inbreuk op de wet niet in het minst en zijn de bepalingen daarvan in volkomen overeenstemming met die der wet. De publiekregtelijke zorg voor de wegen in ons gewest is, met uitzondering van de Rijkswegen en die, welke bij bijzondere concessionarissen met tolheffing in beheer en onderhoud zijn, op welke laatste art. 6, laatste alinea, van het reglement van toepassing is, òf bij eenig gemeentebestuur, òf bij eenig Waterschapsbestuur, terwijl elk ten aanzien van die zorg noodwendig verantwoordelijk is aan ons grondwettig toezigt. De publiekregtelijke zorg van elk dier besturen bestaat òf in het doen nakomen door derden, onderhoudspligtigen, zoo die bestaan, van hunnen onderhoudspligt, òf zoo deze niet bestaan, in eigen onderhoud, ten koste der Gemeente of Waterschapskas.

Van daar dan ook dat in al. 1 en 3 van art. 6, voor beiden sprake is van beheer of van de verpligting tot onderhoud, als omvattende de gezegde publiekregtelijke zorg in hare eveneens vermelde alternatieve uitingen.

Wij laten in het midden of die bewoordingen: „beheer of verpligting tot onderhoud" met de meest volledige juistheid zijn gekozen, dan wel of zij door juistere zouden kunnen worden vervangen, doch zeker is het, dat door deze de zorg is bedoeld, welke als publiekregtelijke taak, zoowel bij art. 179 h der gemeentewet aan de gemeentebesturen is opgedragen, als bij art. 7 der wet van 12 Julij 1855, als de publiekregtelijke taak der Waterschapsbesturen wordt vermeld.

Nu verwijst art. 6 ten aanzien van het onzerzijds doen nakomen van de zorg, wanneer zij is bij eenig gemeentebestuur, naar de gemeentewet, en waar zij is bij eenig waterschapsbestuur, naar de wet van 1855.

Wel verre dat het reglement, ofschoon daartoe onmagtig, ons eenige bevoegdheid zou willen ontnemen, welke de gemeentewet ons toekent, indien het beheer van den weg, dat is de verantwoordelijkheid voor den toestand van den weg jegens ons toezigt, bij eenig gemeentebestuur is, erkent het reglement die wettelijke bevoegdheid volkomen en verwijst er zelfs naar.

Noch in de gemeentewet, noch in de wet van 1855, noch in het reglement op de wegen en voetpaden in dit gewest, scheen mitsdien voor ons eenig beletsel gelegen

te zijn tegen de toepassing ten deze van die bepalingen der gemeentewet, waarop onze door de gemeente Delft beklaagde resolutiën steunen.

Ofschoon wij ter regtvaardiging der bestreden besluiten met het aangevoerde zouden kunnen volstaan, meenen wij er nog de drie volgende opmerkingen bij te mogen voegen:

De eerste strekt ter beantwoording van de vraag, voor het geval zij mogt rijzen, hoe de Lage Abtswoudsche polder gekomen is aan een hoefslagpligt op dezen buiten zijn territoir gelegen weg?

De reden daarvan is, dat die weg tot een even onontbeerlijke toenadering uit- en naar de kom der gemeente Delft strekt voor de ingelanden van den aan het eind van dien weg gelegen Lagen polder van Abtswoude, als voor de eigenaren der buiten dien polder en langs dien weg gelegen gronden. Vandaar dat oudtijds zoowel alle de eerstgenoemde als alle de laatstvermelde belanghebbenden, elk voor een evenredig deel van dien weg gehoefslaagd waren, terwijl later, ter bevordering van meer geregeld werk, de polder de verschillende hoefslagen zijner ingelanden van dezen heeft overgenomen, en zoodoende, in plaats van dezen, de gehoefslaagde is geworden; een voorbeeld dat, in 1861, door de beheerster van den weg (de gemeente Delft) zelve ten aanzien van de hoefslagen der aangelanden is gevolgd.

De tweede opmerking betreft de zonderlinge dwaling van den appellant, als zoude een optreden der gemeente Delft tegen den Polder, in tegenstelling van een optreden onzerzijds tegen den Polder, krachtens de wet van 1855, gesteld dat het geoorloofd ware, dit nadeel hebben, dat daardoor:

1o. de onderhoudspligt van den polder aan de kennisneming van den burgerlijken regter zoude worden onttrokken; en

2o. dat een verhaal der onderhoudskosten door het heffen van een omslag volgens art. 12 der wet van 1855 verhinderd zoude worden.

Uit art. 8 dier wet toch volgt, dat ook bij hare toepassing, de beoordeeling van den onderhoudspligt tot de uitsluitende roeping van den regter behoort, en uit art. 20 dat bij vervolging van den polder door de gemeente Delft, evenzeer als bij toepassing dier wet, het verhaal op den polder door omslagheffing krachtens art. 12 verzekerd wordt.

De derde opmerking is, dat dit hooger beroep tegen onze resolutiën van 15 September ll., no. 107, en 21 October d. a. v., no. 63, in het wezen der zaak niets anders is dan een vermomd verzet tegen de in kracht van gewijsde gegane afwijzende beschikking van Ons college, genomen op het verzoek van den appellant, om wijziging van den legger, in dier voege dat hij van het beheer van den bedoelden weg zoude worden ontheven.

Het doel van dit hooger beroep toch, is geen ander dan ontslagen te worden van die verantwoordelijkheid jegens Ons collegie, welke voor den appellant het eenig bezwaar tegen dat beheer kon zijn en destijds tot het bovengemeld verzoek geleid heeft.„

Aan den Raad van State is een memorie ingediend door het bestuur van den Lagen polder onder Abtswoude, waarin dat bestuur onder overlegging van tal van brieven

en besluiten de redenen opgeeft, waarom het meent den weg hierboven bedoeld niet meer voor rekening van den polder te moeten onderhouden, welke redenen zijn de drie volgende:

1°. omdat de bewuste weg een aanvang neemt van de bebouwde kom der stad Delft, Delft een gedeelte onderhoudt verder van de stad verwijderd;

2°. omdat die weg geen waterkeering van den polder is, maar gelegen is in den Hoogen Abtswoudschen of Krakeelpolder, gemeente Delft en Hof van Delft;

3°. omdat bij den aanleg van den spoorweg van Delft naar Rotterdam, de Hooge Abtswoudschen of Krakeelpolder de gelden van onteigening van den grond van de Directie van den spoorweg heeft ontvangen.

De overgelegde brieven en besluiten hebben alle betrekking tot de pogingen door den polder aangewend om niet als onderhoudspligtig op den legger te blijven, op de klachten over den slechten toestand van den weg, aankondiging door Burg. en Weth. van de schouw door hen over den weg te voeren, den last tot herstel door hen krachtens art. 5 van het reglement op de wegen aan het polderbestuur gegeven.

Voor het gemeentebestuur van Delft treedt als gemagtigde op de heer Mr. W. Wintgens, die voornamelijk betoogt, dat Ged. Staten de bevoegdheid niet hadden, om een post op de gemeente-begrooting te brengen, nadat die begrooting voor het loopende jaar reeds was vastgesteld. Naar zijn oordeel strekt de magt van Gedep. Staten zich zoover niet uit. Hij concludeert tot vernietiging van het besluit van Ged. Staten.

Dat besluit wordt verdedigd door den heer Mr. D. van Eck, die als gemagtigde optreedt voor het bestuur van den Abtswoudschen polder. De gemagtigde betoogt vooral, dat, daar de gemeenteraad van Delft niet in tempore utili appèl is gekomen tegen het besluit van Ged. Staten, om de kosten van onderhoud van den Abtswoudschenweg op de begrooting te brengen, hij thans niet-ontvankelijk moet worden verklaard in zijn beroep.

IV. het beroep van *Gebroeders N. A. en W. R. van den Heetkamp, tegen een besluit van Burg. en Weth. van 's Gravenhage, waarbij hun vergunning is geweigerd voor het houden eener mestverzameling.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De appellanten hebben van het gemeentebestuur van 's Gravenhage vergunning gevraagd, tot het houden van eene mestverzameling op een perceel weiland, gelegen aan den Benoordenhoutschenweg, kad. sectie P, n°. 1803.

Tegen dat verzoek zijn door de eigenaars en gebruikers van belendende perceelen bezwaren ingebracht, vooral wegens vrees voor bederf van het water in de slooten, dat zij voor hunne bleekerijen gebruiken, den overlast van vliegen, die het gebleekt wordende goed vuil maken en vrees voor stank.

Burg. en Weth. hebben daarop, uit overweging dat door deze mestverzameling,

schade en hinder wordt toegebracht aan het bedrijf der buren, de gevraagde vergunning geweigerd.

Tegen deze weigering zijn de verzoekers in beroep gekomen. verklarende, dat zij zich niet kunnen voorstellen, dat die mestverzameling eenige schade of hinder aan de buren te weeg zou brengen.

Ged. Staten, op dit adres gehoord, doen opmerken, dat volgens ingekomen berigt van Burg. en Weth. door appellanten geen kennis is gegeven van het door hen ingesteld beroep, zoodat daarvan ook geen openbare kennisgeving door het gemeentebestuur heeft kunnen plaats hebben; dat alzoo appellanten in hun beroep niet-ontvankelijk zullen behooren te worden verklaard.

Vier belanghebbenden hebben aan den Raad van State eene memorie ingediend, waarbij zij op die niet-ontvankelijkverklaring aandringen en voorts hunne bezwaren nader uiteenzetten.

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. vraagt, of de mestverzameling reeds opgerigt is, hoezeer het houden daarvan niet was vergund.

Namens de appellanten wordt daarop geantwoord, dat zij het oog hadden gevestigd op de oude wet, omdat zij onbekend waren met de latere wet. Zoodra hun echter kenbaar werd gemaakt, dat zij vergunning noodig hadden, hebben zij met den aanleg der verzameling opgehouden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vierde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 11 *Februarij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1o. van 27 Januarij 1880, no. 7, houdende beschikking op het beroep van *A. van de Poll en andere geërfden in het polderdistrict Bommelerwaard boven den Meidijk, tegen een besluit der Prov. Staten van Gelderland van* 3 *Julij* 1879, *no*. 8, *waarbij is afgewezen hun verzoek om vernietiging van een besluit van het gecombineerd collegie in het polderdistrict van* 12 *Junij* 1878.
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 507).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van A. van de Poll en andere geërfden in het polderdistrict Bommelerwaard boven den Meidijk, tegen een besluit der Prov. Staten van Gelderland van 3 Julij 1879, no. 8, waarbij is afgewezen hun verzoek om vernietiging van een besluit van het gecombineerd collegie van dat polderdistrict van 12 Junij 1878;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 December 1879, no. 95;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 24 Jan. 1880, no. 7, afd. Wat. A;

Overwegende:

dat door het gecombineerd collegie voornoemd, bij besluit van 12 Junij 1878, de kosten der werken der door het district tijdens de stormen van het voorjaar van 1876 gemaakt, zijn genomen voor rekening van de kas van het district en zulks in strijd met een vroeger besluit, waarbij was goedgevonden een bedrag van ƒ 34000, bij wege van omslag over de dijkpligtigen van dezen terug te vorderen, als kosten der beslagwerken aangewend tot verdediging hunner dijkvakken in Maart van datzelfde jaar;

dat appellanten aan de Staten van Gelderland de vernietiging van dat besluit van 12 Junij 1878 gevraagd hebben, omdat naar hun oordeel de bedoelde beslagwerken behooren tot gewoon onderhoud der dijken, bedoeld in art. 267 van het rivierpolderreglement, en dus ten laste zijn van de dijkpligtigen van wie de door hen gedane uitgaven behooren teruggevorderd te worden; dat die werken niet kunnen gerangschikt worden onder de noodkeeringen, waarvan art. 292 de kosten brengt ten laste van de districtskas; dat in die dagen van Maart niet alleen van doorwerken bij nacht geen sprake is geweest, maar ook steeds op vorige dagen besteld werd, wat op volgende verrigt moest worden, en dat er dus volle gelegenheid is geweest om art. 267 van het rivierpolderreglement in toepassing te brengen;

dat de Staten van Gelderland, overeenkomstig advies van eene commissie uit hunne vergadering, het verzoek van de hand hebben gewezen, zich gedragende aan het oordeel van Ged. Staten, die zoowel uit de berigten van den Dijkstoel, en meer bepaaldelijk van de betrokken Heemraden der verschillende posten, tijdens de hevige stormen van Maart 1876, als uit die van eene commissie uit hun midden, welke den staat der dijken onmiddelijk na die stormen heeft opgenomen, de vaste overtuiging hebben geput, dat de dijken van den Bommelerwaard boven den Meidijk destijds in groot en dadelijk gevaar hebben verkeerd van voor de woede der stormen te bezwijken en daarvoor alleen zijn behoed door de doelmatige en energieke werken, op last en onder toezigt van die Heemraden aangelegd, en omdat die werken alzoo als noodkeeringen moeten beschouwd worden, welke overeenkomstig art. 292 van genoemd reglement uit de kas van het district moeten worden betaald;

dat appellanten van deze afwijzende beschikking in beroep komende van Ons de vernietiging verzoeken, zoo van het besluit der Staten voormeld, als van het besluit van het gecombineerd collegie van 12 Junij 1878;

dat appellanten tot ondersteuning van dat verzoek, behalve het hierboven reeds vermelde beweren, dat de omstandigheid, dat de dijken tengevolge van storm in gevaar verkeeren, volgens den geest van het polderreglement niet voldoende is, om de ter afwending van dat gevaar genomen beveiligingsmaatregelen als buitengewoon onderhoud ten laste van het district te brengen; dat integendeel art. 267 juist ook de spoedige bescherming, die gevorderd wordt wanneer de dijk door storm en hoog water is gebragt, onder het gewoon onderhoud rangschikt;

Overwegende:

dat volgens art. 280 van het reglement het gewoon onderhoud der dijken (waaronder verstaan wordt het herstellen van allen afslag, zoowel in de glooijingen als kruin, het bevanaarden of bespreiden en het bepuinen daarvan, het begrinden, het

plaatsen der dijkpalen, en voorts alles wat in art. 292 niet uitdrukkelijk is opgenomen) aan de dijkpligtigen verblijft;

dat bij artt. 259 en volgende de wijze wordt beschreven, waarop die dijkpligtigen tot nakoming hunner verpligtingen zullen worden genoodzaakt;

dat daarbij is bepaald, dat zij kennis krijgen van de cieringen waaraan zij gehouden zijn te voldoen; dat bij de tweede en derde schouw zal worden nagegaan, of aan die cieringen is voldaan: dat zoo dit niet het geval is het dijkvak kwaad geschouwd wordt en de dijkstoel eenen gegeven tijd tot herstel verleenen en eene herschouw bepalen zal en dat, wanneer het vak bij die herschouw nog niet in orde bevonden wordt, de dijkstoel de bevoegdheid heeft om het werk onder de hand te gunnen of in daghuur op kosten van den nalatige te doen volvoeren;

dat voorts art. 267 bepaalt, dat, wanneer na het voeren der derde schouw door storm, hoog opperwater of andere redenen schade wordt veroorzaakt, die spoedige herstelling vereischt of maatregelen van bescherming noodzakelijk blijken te zijn, de Dijkstoel of de Heemraad van den post bevelen zal geven tot het volbrengen van het noodige, aan welke bevelen de dijkpligtigen op elke aanzegging gehouden zijn te voldoen, en dat in dat geval de uitvoering verzekerd wordt op den voet en de wijze zooals voor het gewoon onderhoud is voorgeschreven;

dat aldus in het stelsel van het Geldersch rivierpolderreglement de dijkpligtigtigen zelven hunnen dijkpligt moeten vervullen, en dat alleen dan de Dijkstoel bevoegd is, het bevolen werk te doen volvoeren en de kosten op de dijkpligtigen te verhalen, wanneer deze bij herschouw bevonden zijn nalatig in het volbrengen van het hun bevolene te zijn gebleven; dat alzoo, wanneer in uren van dreigend gevaar de drang der omstandigheden niet toelaat aan elken dijkpligtige voor te schrijven, wat aan zijn bijzonder dijkvak moet worden gedaan en hem den tijd voor het volbrengen daarvan te laten, maar integendeel vordert, dat het dijksbestuur onmiddelijk zelf handelend optrede, om al die maatregelen te nemen, die onverwijld gevorderd worden om het gevaar te keeren en den dijk te behouden, de kosten daarvan niet verhaald kunnen worden op dijkpligtigen, op of aan wier dijkvakken bij die gelegenheid is gewerkt, maar aan wie geen termijn gesteld is kunnen worden om die werken zelven te verrigten;

dat daarom de bedoelde maatregelen, als aangewend tot keering van den nood, waarin de dijk zich oogenblikkelijk bevond, gerangschikt moeten worden onder de noodkeeringen waarvan art. 292 voorschrijft, dat de kosten uit de kas van het district zullen worden betaald;

dat deze opvatting van het reglement in overeenstemming is met de voorschriften der wet van 9 Oct. (*Stbl.* n°. 42) die in art. 13 aan iederen dijkpligtige, tegen wien een dwangbevel wegens kosten van ten zijnen laste gebragte werken is uitgevaardigd, een regt van verzet geeft, wanneer hem de noodige tijd om die zelf te verrigten niet is gegund;

dat blijkens de berigten gedurende de stormen in Maart 1876 per dijkspatrouilles verzonden, de dijken toen in een groot en dadelijk gevaar hebben verkeerd, dat op geene andere wijze was te bestrijden dan door de maatregelen op last van de Heemraden der posten telkens daar, waar de nood het meest drong, zoowel gedurende den

nacht als over dag ten uitvoer gebragt met behulp der manschappen door hen opontboden en van de materialen door hen, krachtens de hun toekomende bevoegdheid in bezit genomen;

dat dan ook de commissie uit Ged. Staten, die reeds den 22 der maand Maart de punten, waar het gevaar gedreigd had, in oogenschouw heeft genomen, de overtuiging heeft opgedaan, dat de gewone middelen ontoereikend zouden geweest zijn, en alleen aan de met onverflaauwde volharding en bedaard overleg door het dijksbestuur zelf uitgevoerde verdedigingswerken, de redding van het district te danken is geweest;

dat daarenboven niet is beweerd en zeker niet is aangetoond, dat onder de *f* 34000, die het gecombineerd collegie voor rekening van de districtskas heeft genomen, kosten zijn, die door den Dijkstoel zouden zijn gemaakt voor werken bij gebleken nalatigheid van dijkpligtigen voor hunne rekening ten uitvoer gebragt;

dat onder deze omstandigheden volgens de voorafgaande beschouwingen van eenen „omslag over de dijkpligtigen" naar het reglement geen spraak kan zijn;

dat dus het besluit van het gecombineerd collegie van 12 Junij 1878, niet is in strijd met het reglement en de appellanten daardoor niet zijn bezwaard;

Gezien het reglement op het beheer der rivierpolders in de prov. Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 3 September 1856, n°. 111, (*Provinciaal blad* n°. 89);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep door de appellanten ingesteld te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 21 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 31 Januarij 1880, n°. 7, houdende beschikking op het beroep van *R. Vissers Jzn. en andere geërfden in de Maas-afdeeling van het polderdistrict Bommelerwaard en den Meidijk, tegen een besluit van de Prov. Staten van Gelderland van* 3 *Julij* 1879, *n°.* 5, *waarbij zij zijn verklaard niet-ontvankelijk in hun verzoek om vernietiging van besluiten van het gecombineerd collegie van dat polderdistrict.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 540).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Roelof Vissers Jzn. en andere geërfden in de Maas-afdeeling van het polderdistrict Bommelerwaard boven den Meidijk, tegen een besluit van de Prov. Staten van Gelderland van 3 Julij 1879, n°. 5, waarbij zij zijn verklaard niet-ontvankelijk in hun verzoek om vernietiging van besluiten van het gecombineerd collegie van dat polderdistrict;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Januarij 1880, n°. 92;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 28 Januarij 1880, n°. 18*a*, afd. Wat. A.;

Overwegende:

dat appellanten aan de Staten van Gelderland hebben verzocht vernietiging van de besluiten van genoemd gecombineerd collegie van 12 Junij en 31 Julij 1878, voor zooverre deze inhouden de oprigting van een nieuw stoomgemaal te Nederhemert, met bijbehoorende werken, en van het besluit van dat collegie van 31 Julij 1878, waarbij tot het aangaan eener geldleening ad ƒ157.000, en tot vaststelling der suppletoire begrooting van het stoomgemaal, Maas-afdeeling, dienst 1878/79, is besloten;

dat de Staten bij hun besluit van 3 Julij 1879, n°. 5, zich hebben vereenigd met het advies eener commissie uit hun midden, die de niet-ontvankelijkverklaring van het gedaan verzoek had voorgesteld, omdat de genoemde besluiten van het gecombineerd collegie niet behooren tot de categorie van besluiten, die aan vernietiging door de Staten onderworpen zijn, vermits zij zijn goedgekeurd door Ged. Staten en het regt tot vernietiging der besluiten van dit collegie bij Ons berust;

dat appellanten van dat besluit der Staten bij Ons zijn gekomen in hooger beroep, bewerende vooreerst, dat het volstrekt niet met letter en geest van het rivierpolder-reglement in strijd is, dat Prov. Staten vernietigen wat Ged. Staten goedkeurden, en voorts dat in allen gevalle het besluit zelf tot oprigting van het bedoelde stoomgemaal niet aan de goedkeuring van Ged. Staten onderworpen en ook wel door hen goedgekeurd is, zoodat het stelsel der Staten aan de vernietiging van dat besluit zeker niet in den weg staat, redenen waarom appellanten verzoeken, dat het Ons behage genoemd besluit der Staten van Gelderland te vernietigen en hen alsnog ontvankelijk te verklaren in het tot dat collegie gerigt verzoek;

Overwegende:

dat het besluit op 12 Junij 1878, door het gecombineerd collegie genomen alleen strekte om eene commissie te benoemen ten einde plannen te ontwerpen en voorstellen te doen voor het bouwen van het bewuste stoomgemaal, en dat op 31 Julij daaraanvolgende niet een afzonderlijk besluit tot stichting van dat stoomgemaal is genomen, maar alleen door aanvulling van de begrooting in ontvang met het bedrag eener geldleening, in uitgaaf met het noodige bedrag voor de stichting van het stoomgemaal, beslist is, dat daartoe zou worden aangegaan, zoowals dan ook uit de bij die

begrooting toegestane gelden dat stoomgemaal bereids is tot stand gebragt; dat er alzoo geen op zich zelfstaand besluit tot stichting van het bedoelde stoomgemaal, dat afzonderlijk zou kunnen worden vernietigd, aanwezig is, daargelaten nog of zoodanige vernietiging, indien zij mogelijk ware, thans nog eenige uitwerking zou kunnen hebben;

Voorts wat betreft de gevraagde vernietiging van het besluit tot het aangaan eener geldleening en het vaststellen der suppletoire begrooting, dat art. 6 van het rivierpolderreglement aan de Prov. Staten de bevoegdheid opdraagt, onder andere de besluiten van gecombineerde collegie's te vernietigen, indien die in strijd zijn met wetten, algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat of provinciale reglementen en verordeningen, of wel ten nadeele strekken van den algemeenen waterstaat of van den bijzonderen van districten, dorpspolders of polders, terwijl van hunne beslissingen daaromtrent volgens art. 12 bij Ons kan worden gekomen in beroep; dat echter die bevoegdheid wordt gegeven onverminderd zoodanige voorschriften als in wetten, algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den staat of provinciale reglementen en verordeningen voorkomen en dat die bevoegdheid dus geen inbreuk maakt op die bepalingen van hetzelfde reglement, waarbij sommige bepaald op genoemde besluiten aan een toezigt van Ged. Staten worden onderworpen door het voorschrift dat zij niet dan onder goedkeuring van dat collegie kunnen worden genomen;

dat bij het onderzoek, of die besluiten vatbaar zijn om door hen te worden goedgekeurd, Ged. Staten uit den aard der zaak geroepen zijn om onder meer ook na te gaan of zij met eenige wettige verordening strijden of ten nadeele van den algemeenen Waterstaat of dien van andere districten of polders strekken kunnen, in welk geval de goedkeuring zou moeten worden geweigerd;

dat, wanneer zoodanige besluiten door Ged. Staten zijn goedgekeurd, zij met het goedkeurend besluit zoodanig geheel uitmaken, dat in die gevallen het besluit van een gecombineerd collegie niet kan worden vernietigd zonder gelijktijdige vernietiging van het goedkeurend besluit van Ged. Staten;

dat de vernietiging van zoodanig besluit van Ged. Staten bij geene wettelijke bepaling tot de bevoegdheid van de Prov. Staten is gebragt en de Staten van Gelderland alzoo teregt hebben beslist, dat de door Ged. Staten goedgekeurde besluiten van gecombineerde collegiën niet behooren onder die, welke door hen krachtens art. 6 kunnen worden vernietigd;

dat de Staten voornoemd door deze beslissing, hoezeer de appellanten in hun verzoek niet-ontvankelijk verklarende, inderdaad hebben uitgemaakt dat het door hen verzochte om de bovenvermelde redenen niet kon worden toegestaan, en, dat, vermits die beslissing juist is, de appellanten daardoor niet zijn bezwaard en alzoo hun beroep is ongegrond;

Gezien het reglement op het beheer der rivierpolders in de provincie Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 3 September 1856, no. 111 (*Provinciaal blad* 1856, no. 89).

Hebben goedgevonden en verstaan:

het door appellanten ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 31 Januarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. G. Gaveel, te Amsterdam, tegen een besluit van het gemeentebestuur van Hilversum, waarbij hem vergunning is geweigerd om aldaar eene steenbakkerij op te rigten.*

De *Staatsraad* Heemskerk Az. brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 31 Oct. 1879, hebben Burg. en Weth. van Hilversum, Jacobus Gerardus Gaveel, wonende te Amsterdam, de vergunning geweigerd, om op het perceel kadastraal bekend sectie F, n°. 1227, in hunne gemeente eene steenbakkerij met aanhoorigheden op te rigten. De verzoeker is van deze beschikking tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning en heeft art. 15 van de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) nageleefd. Het bedoelde perceel is thans onbebouwd en grenst ten noorden aan een weg langs de Gooische vaart loopende, en verder aan bouwland en en heide; westelijk en noordwestelijk zijn echter op verschillende afstanden woonhuizen en andere gebouwen gelegen, waarvan de eigenaars en gebruikers bezwaren hebben ingebragt tegen het verleenen van de gevraagde vergunning. De heer Geerling, bewoner van eene villa, wiens huis op 45 M. afstand staat van de plaats, waar de adressant zijn steenoven wilde bouwen, en de heer Elee, bewoner van een iets verder afgelegen buitentje, vreesden brandgevaar en schade aan het plantsoen, terwijl de heer Bottenheim, Directeur van de Hilversumsche stoomspinnerij en weverij, verklaarde, dat het gevaar voor brand voor zijne fabriek, op 150 M. afstand gelegen, door het bestaan van een of meer steenovens veel zou toenemen en dat indien die fabriek, welke 500 werklieden bezig houdt afbrandde, die zeer waarschijnlijk niet weder zou worden opgebouwd.

Burg. en Weth. droegen aan den gemeente-architect van Hilversum op, bij eenige steenfabriekanten te informeren, in hoeverre er door het bakken van steen brand kon ontstaan en of de rook voor omliggende perceelen nadeelig is. Genoemde ambtenaar berigtte daaromtrent in hoofdzaak volgens opgave van drie steenfabriekanten, te Baarn, te Vianen en te Leerdam gevestigd, dat er bij het onvoorzigtig stoken van steenovens brand kan ontstaan en van tijd tot tijd bij zulke ovens is voorgekomen, hetzij in de

overkapping, die gewoonlijk van hout wordt gemaakt, of in de nabij gelegen bergplaats van turf; en volgens gelijke opgave dat de rook uit steenovens voortkomende zeer onaangenaam is, en de nabijstaande boomen bladerloos maakt, en dat wanneer zoodanige oven gestookt wordt en de wind op het huis staat, dat op de steenplaats gebouwd is, de deuren en vensters potdicht moeten worden gehouden. Hierna hebben Burg. en Weth, afwijzend op het verzoek van Gaveel beschikt „op grond van: 1°. het gevaar voor het ontstaan van brand van de nabijgelegene perceelen, daar op p. m. 45 M. afstand van de plaats waar de oven geplaatst zoude worden, een huis met riet gedekt zich bevindt, en het nadeel dat er voor het nabijgelegen plantsoen door kan ontstaan; 2°. den last, dien de naastbijgelegen woningen zullen ondervinden van den rook, tengevolge waardoor de belendende perceelen aanmerkelijk in waarde zullen verminderen."

De appellant acht deze beschikking niet voldoende gemotiveerd en vindt zich daarmede bezwaard. Ter zake gehoord raden Burg. en Weth. van Hilversum ten ernstigste af, in het verzoek te treden, zoowel omdat bij oostelijke winden de vonken en rook uit den steenoven zouden worden gedreven naar de villa met rieten dak van den heer Geerlings, of naar de woning van den opzigter der stoomspinnerij, als omdat het oprigten eener steenbakkerij in de nabijheid der vermelde fabriek aanleiding tot oneenigheid van het werkvolk en ongeregeldheid zou geven; zij voegen er bij: dat de appellant tweemaal is gefailleerd als koopman, en geen eigenaar is van het perceel, zoodat zij de zaak beschouwen als nog in de lucht hangende. Gunstiger voor den appellant is de zienswijze van Ged. Staten van Noordholland. Zij oordeelen de bezwaren van Burg. en Weth. te breed uitgemeten, en wijzen op de omstandigheid dat elders, met name aan de Vecht, steenbakkerijen gelegen zijn in en nabij de bebouwde kommen der gemeenten, zonder dat dit ongerief schijnt te veroorzaken, alsmede dat steenovens slechts 4 maal in het jaar plegen te worden gestookt. De andere bedenkingen van Burg. en Weth. meenen zij, dat bij de zaak niet in aanmerking mogen komen. Hun advies strekt om de vergunning te verleenen met dien verstande dat de steenoven of steenovens worden geplaatst op het meest noordoostelijke in plaats van op het meest zuidwestelijke gedeelte van het perceel; hierdoor zou de afstand van de villa Geerlings veel grooter worden en de andere gebouwen, steenstapels enz. tusschen de steenovens en die villa komen te staan, terwijl aan de noordoost- en oostelijke zijde van het perceel geene gebouwen staan.

Nadat dit geschil krachtens magtiging des Konings bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van den 3 Januarij ll. bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn bij haar ingekomen: berigten van Burg. en Weth. van Hilversum en de heeren Geerling en Bottenheim, welke eenvoudig persisteren; en eene memorie van den heer Bouricius te Hilversum, ten betooge dat het algemeen belang verbiedt het verzoek van den appellant intewilligen, omdat de nijverheid van anderen meer nadeel zou lijden, dan de appellant voordeel uit de steenbakkerij kan trekken; ten bewijze voert de heer Bouricius aan, dat hij reeds vóór de aanvrage was begonnen met het bouwen eener villa als eersteling van een geheel park op een terrein, dat hij met anderen heeft aangekocht vlak tegenover de plaats der voorgenomen

steenbakkerij, welk park veel meer voordeel aan Hilversum zoude aanbrengen dan de steenbakkerij; tevens doet hij opmerken, dat de appellant het meergemeld perceel nog niet gekocht heeft. Verder is ingekomen eene memorie van Mr. J. Domela Nieuwenhuis, gemagtigde van den appellant, ten betooge dat de afwijzende beschikking, waarvan geappelleerd, ongegrond was.

Daarbij zijn overgelegd eene verklaring van 8 en eene van 10 steenfabriekanten met reden van wetenschap opgevende, dat uit het stoken in steenovens noch brandgevaar voor nabijgelegen gebouwen, noch nadeel aan plantsoen, ontstaan kan en eene van 4 bleekers te Utrecht, betuigende dat zij nooit nadeel hebben gehad van den rook eener steenfabriek aan den Vaartschen Rijn gelegen.

De heer Mr. DOMELA NIEWENHUIS licht als gemagtigde van Gaveel het beroep toe, dat bestreden wordt door den burgemeester van Hilversum, den heer J. E. CH. SCHOOK.

Er worden door den VOORZITTER en de *Staatsraaden* DE VRIES, VERNIERS VAN DER LOEFF en HEEMSKERK AZN. verschillende vragen aan den gemagtigde gedaan, nopens den juisten grond waar de steenbakkerij zou worden opgerigt en omtrent de vraag, of de appellant wel wettig eigenaar van dien grond is.

De gemagtigde beantwoordt die vragen voor zoover hij daartoe in staat is.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Lochem, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot opheffing der instelling van weldadigheid, genaamd "de Provisorie."*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Sedert een onheugelijk getal jaren, zeker althans sedert het einde der 17e eeuw, bestaat te Lochem eene instelling, genaamd "de Provisorie", waarvan de oorsprong in het duister ligt, maar waarvan, zooverre hare geschiedenis kan worden nagegaan, het doel steeds geweest en tot den huidigen dag gebleven is ondersteuning van armen.

Ter voldoening aan art. 4, in verband met artikel 2*a* der wet tot regeling van het Armbestuur van 28 Junij 1854, *Stbl.* n°. 100, is bij besluit van den gemeenteraad van Lochem op 7 Maart 1856, een reglement voor deze burgerlijke instelling van weldadigheid vastgesteld, dat bij Raadsbesluit van 8 October 1861 is gewijzigd.

De bezittingen der instelling zijn niet onaanzienlijk, en hare jaarlijksche uitkomsten overschrijden, zoo ten minste was in de laatste jaren het geval, de som die voor gezegd doel noodig is. Immers, bij tot ongeveer *f* 4000 gestegen jaarlijksche inkomsten, beliepen althans de uitkeeringen en andere uitgaven in 1875 slechts *f* 1850, in 1876 *f* 1790 en in 1877 *f* 1364.

In 1878 nu hebben eenige ingezetenen van Lochem bij adres aan den gemeenteraad in overweging gegeven om die Provisorie, waarvan als gezegd stichtingsbrief noch oorsprong bekend is, "op te lossen in het gemeentebeheer; hare baten te brengen in

„de gemeentelijke inkomsten; en voor onderhoud der armen jaarlijks een som te „brengen op de gemeentebegrooting.” Als doel en gevolg van dat plan, wezen de adressanten er op, dat zoodoende:

a. „meer geld beschikbaar zou worden voor het onderwijs, waarvan de eischen door „de nieuwe wet hooger worden, en al ligt tot verhooging van den hoofdelijken om-„slag aanleiding kunnen geven;

en *b.* „de Hoofdelijke Omslag, zoo al niet geheel afgeschaft, toch belangrijk ver-„minderd zou kunnen worden.”

Nadat dat adres het onderwerp had uitgemaakt van het onderzoek eener commissie uit den Raad, en door deze gunstig was geadviseerd, onder opmerking nogthans, dat krachtens art. 9 der armenwet goedkeuring van Ged. Staten op het ten deze te nemen besluit noodig zou wezen, heeft de gemeenteraad van Lochem in zijne zitting van 29 April 1879, uit overweging, zoo luidt het besluit, „dat het oorspronkelijk „doel, waarvoor het thans bestaande burgerlijk armbestuur is in het leven geroepen, „niet is op te sporen, en derhalve zich alleen door hare werking laat bepalen en niet „meer is overeen te brengen met onze thans vigerende Staatsinstellingen met betrek-„king tot armenzorg van wege de gemeente;

„Gezien art. 9 der wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* no. 100);

„Besloten:

„1o. om met ingang van 1 Januarij 1880 de instelling van weldadigheid dezer gemeente genaamd „de Provisorie” op te heffen;

„2o. om alle goederen bij die instelling in beheer, en haar toebehoorende, geheel „uitsluitend ten bate der gemeente aan te wenden, krachtens art. 9 der wet van „28 Junij 1854 (*Stbl.* no. 100);

„3o. om voortaan jaarlijks op de begrooting der gemeente te stellen een post voor „armenbedeeling.

„En dat besluit aan de goedkeuring van Ged. Staten te onderwerpen.”

Op het derwijze door den gemeenteraad onder beroep op art. 9 der armenwet tot hen gedaan verzoek om goedkeuring, hebben Ged. Staten van Gelderland in dd. 9 Julij 1879 beschikt.

Ged. Staten overwogen bij die resolutie onder meer in hoofdzaak:

dat voor het verleenen van goedkeuring door Ged. Staten op een krachtens art. 9 der armenwet genomen raadsbesluit vereischt wordt tweëerlei:

Eerstens, dat het doel der betrekkelijke gemeente-instelling van weldadigheid zij vervallen;

En ten tweede, dat het gebruik harer bezittingen en inkomsten geregeld worde tot eene aan de laatstbekende, zoo nabij mogelijk komende andere bestemming;

dat beide vereischten in casu ontbraken;

dat toch verzorging van armen het onbetwiste doel was van de Provisorie, en dat ook, blijkens de eigene schrifturen en besluiten van den gemeenteraad, dat doel, wel verre van te zijn vervallen bij eventuele opheffing der Provisorie, langs anderen weg, en wel door directe gemeentezorg, noodzakelijkerwijze voorziening zou blijven vorderen; terwijl, indien de bezittingen en inkomsten, tot heden voor de armen bestemd, in den vervolge aangewend werden tot voorziening in behoeften van publieke gemeente-dienst, met het erkend oogmerk van vermindering of afschaffing, althans van voor-

koming van verhooging van hoofdelijken omslag of andere belasting, daarin onmogelijkerwijze kon worden gezien dusdanige continuiteit van, zoo al niet gelijk, dan toch gelijksoortig gebruik van fondsen als art. 9 die vordert.

Op die gronden besloten Ged. Staten van Gelderland „zwarigheid te maken om voor„schreven Raadsbesluit goed te keuren.„

In zijn vergadering van 31 Julij 1879 heeft daarop de Raad van Lochem, — „Gehoord,„ zoo luidt het extract der Notulen, „gehoord het voorstel om bij den Koning „voorziening te vragen naar aanleiding van art. 200 der gemeentewet;„

En „overwegende, dat verreweg het grootste gedeelte der inkomsten van de Pro„visorie voor de burgerlijke armenzorg te Lochem niet meer noodig is, zoodat in elk „geval voor zooverre het doel dier instelling is komen te vervallen; —

„Besloten, bij den Koning voorziening te vragen tegen de beslissing van Ged. „Staten, met eerbiedig verzoek om, met vernietiging van die beslissing, het Raads„besluit van 29 April 1879, n . 3, te willen goedkeuren.„

Ged. Staten van Gelderland, te dezer zake gehoord, hebben bij hunnen ambtsbrief van 26 Aug. 1879 aan den Minister van Binnenlandsche Zaken als hun gevoelen kenbaar gemaakt, dat de Raad van Lochem in zijn beroep op Z. M. niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, naardien de aangevallen resolutie geenszins genomen is naar aanleiding van een onder art. 194 of volg. der gemeentewet vallend raadsbesluit, en omdat alzoo het middel van voorziening, hetwelk art. 200 eod. opent, en door den gemeenteraad gebezigd wordt, in casu geen toepassing kan vinden.

En in een nadere missive, van 23 Sept. 1879, n°. 78/6*a*, vinden Ged. Staten aanleiding om nog „zoo noodig ter nadere beoordeeling van de vraag, of het doel der „Provisorie werkelijk vervallen is, een advies van het gemeentebestuur van Lochem, „dd. 25 Augustus ll., over te leggen, betreffende een legaat door wijlen mej. C. Leen „aan de Herv. Diaconie aldaar besproken, bij welk advies het gemeentebestuur zelf „te kennen geeft, dat de armenzorg te Lochem steeds toeneemt;„

brengende Ged. Staten tegelijkertijd mede nog in herinnering eene ten jare 1879 tot Z. M. den Koning gerigte aanvrage der Provisorie zelve om magtiging tot aanvaarding van een haar door dezelfde erflaatster besproken legaat van *f* 1000, waaruit van de voortdurende reden van bestaan almede zou kunnen blijken.

Krachtens Z. M. magtiging van 4 Januarij ll., n°. 23, is daarop bij brief van 13 Januarij ll. door den Minister van Binnenlandsche Zaken de overweging dezer zaak bij de afdeeling aanhangig gemaakt.

Het bestuur der Provisorie, ter zake opgeroepen, heeft aan de afdeeling berigt, dat het zich refereerde aan een memorie, die door den voorzitter van den gemeenteraad werd ingezonden en waarbij deze den beoogden maatregel nader verdedigt.

IV. het beroep van *K. de Grooth, te Wildervank, van een besluit van Burg. en Weth. van Nieuw-Pekela, van* 13 *November* 1879, *n°.* 6, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bewaarplaats van lompen en beenderen.*

De *Staatsraad* Vernjers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

K. de Grooth, aannemer te Wildervank, heeft aan het bestuur van de gemeente

Nieuwe Pekela vergunning verzocht tot het oprigten van eene bewaarplaats van lompen en beenderen in het perceel kadastraal bekend als gemeente Nieuwe Pekela, sectie A, no. 1445.

Blijkens het proces-verbaal der, ingevolge art. 7 van de wet van 2 Junij 1875, no. 95, gehoudene zitting op 30 October 1879, zijn door onderscheidene belanghebbenden met aandrang bezwaren tegen de inwilliging van dat verzoek ingebragt, hoofdzakelijk ontleend aan de omstandigheid, dat de voorgenomen inrigting, gelijk bekend van zeer stankverwekkenden aard, in de onmiddelijke nabijheid zou worden geplaatst van de openbare lagere school, de Hervormde kerk, een gebouw voor lijders aan besmettelijke ziekten, en het werkhuis, waarin gedurende een deel van het jaar godsdienstonderwijs wordt gegeven.

Burg. en Weth. van Nieuw Pekela hebben verder het advies ingewonnen van den geneeskundigen Inspecteur voor Friesland en Groningen; en door dezen is het toestaan van het gevraagd verlof, met nadruk ontraden, als zijnde het bewoonde perceel, te midden van de bebouwde kom der gemeente, naar zijne overtuiging „bijzonder ongeschikt" voor eene inrigting als waarvan in deze de rede is.

Burg. en Weth. hebben uit overweging van het een en ander in dd. 13 November 1879 afwijzend beschikt.

De verzoeker is bij adres van 25 Nov. d. a. v., met inachtneming der wettelijke voorschriften, daartegen in beroep gekomen bij Z. M. Bij dat stuk tracht de appellant in een breedvoerig betoog het deels ongegronde, deels onafdoende der aangegevoerde grieven en bezwaren aan te toonen.

Ged. Staten van Groningen, ter zake gehoord, verklaren zich geheel te vereenigen met de zienswijze van het plaatselijk bestuur, en adviseren tot afwijzing van het beroep.

Nadat de overweging dezer zaak krachtens Z. M. magtiging op 14 Jan. ll. bij de afdeeling aanhangig was gemaakt, is nog ingekomen eene memorie van L. F. Wolters, hoofdonderwijzer te Nieuwe Pekela, houdende verzoek tot handhaving der aangevallen beschikking, en zulks op grond van gevreesd nadeel voor de gezondheid der onderwijzers en leerlingen van de school, nabij het perceel in quaestie bestaande.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 18 *Februarij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van 10 Februarij 1880, n°. 9, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *G. Lensvelt, te 's Gravenhage, tegen een besluit van het gemeentebestuur aldaar, van* 15 *Augustus* 1879, *n°*. 3450/5, *waarbij nieuwe voorwaarden zijn opgelegd voor het gebruik van een stoomwerktuig.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 17).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door G. Lensvelt te 's Gravenhage, tegen een besluit van het gemeentebestuur aldaar, van 15 Aug. 1879, n°. 3450/5, waarbij nieuwe voorwaarden zijn opgelegd voor het gebruik van een stoomwerktuig;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Januarij 1880. n°. 107;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Februarij 1880, n°. 23, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat de adressant op 11 Maart 1878 van Burg. en Weth. van 's Gravenhage vergunning heeft gekregen tot het oprigten van een stoomwerktuig ten behoeve zijner brood- en beschuitbakkerij;

dat hij in Maart 1879, wenschende in een vroeger als magazijn gebezigd, gedeelte zijner fabriek een Deensche botermachine op te rigten, die door het bestaande stoomwerktuig zou worden gedreven, aan het gemeentebestuur heeft gevraagd of hij daarvoor eene nieuwe vergunning noodig had;

dat Burg. en Weth. die vraag ontkennend hebben beantwoord op grond, dat voor de botermachine geen nieuwe beweegkracht gevorderd werd;

dat korten tijd nadat de botermachine in werking was gebragt, een der naburen zich heeft beklaagd over hinder van ernstigen aard, die van de machine werd ondervonden;

dat Burg. en Weth. die klagt gegrond hebben bevonden, en hebben besloten hun besluit van 11 Maart 1878 in zoover te wijzigen, dat, ter tegemoetkoming aan de klagten over den hinder die ondervonden wordt van het aan G. Lensvelt toegestaan stoomwerktuig, en meer bepaaldelijk van de daaraan later aangebrachte botermachine, aan het gebruik van het stoomwerktuig tot het in beweging brengen van een botermachine twee nieuwe voorwaarden worden verbonden, namelijk dat tusschen des avonds tien en des morgens halfzeven de botermachine niet in werking mag worden gebragt; 2°. dat de machine, ingeval van ziekte der buren, op de eerste aanzegging van Burg. en Weth. moet buiten werking gesteld worden;

dat de adressant zich daardoor bezwaard acht en van Ons de vernietiging van dit besluit heeft gevraagd, onder anderen op grond, dat het besluit ten onregte wegens de plaatsing eener botermachine eene nieuwe voorwaarde verbindt aan de vergunning tot oprigting van een stoomwerktuig van 11 Maart 1878;

dat toch voor de inrichting der boterfabriek, gelijk Burg. en Weth. te kennen geven, geene concessie noodig is en dat daarvoor dus ook geene belemmerende bepaling is kunnen worden gemaakt;

Overwegende:

dat de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) de vergunning van het gemeentebestuur vordert voor elke inrigting, die door een stoomwerktuig wordt gedreven;

dat de inrigting waarvoor de vergunning op 11 Maart 1878 verleend is eene brood- en beschuitbakkerij gold, in welke inrigting volgens de opgaaf van den verzoeker, toen geen botermachine was begrepen;

dat geene nadere vergunning is verleend om aan die inrigting zoodanige uitbreiding te geven, dat daarin ook boter zou worden vervaardigd;

dat de vergunning van 11 Maart 1878 dus alsnog alleen de brood- en beschuitmakerij betreft, zooals die vóór Maart 1879 zonder botermachine werd gedreven;

dat alzoo aan die vergunning geene voorwaarden kunnen worden verbonden, die uitsluitend de botermakerij, voor welke geene vergunning verleend is, betreffen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bovenvermeld besluit van het gemeentebestuur van 's Gravenhage van 15 Aug. 1879 te vernietigen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 10 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *A. van der Hil c. s. te Fijnaart, ingelanden van het waterschap van den Sabina Henricapolder, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, houdende vaststelling van den ligger A der waterleidingen van genoemd waterschap.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Het bezwaar door adressanten tegen den legger der waterleidingen van het waterschap de Sabina Henricapolder aangevoerd, bestaat hierin, dat het onderhoud van verscheiden waterleidingen, daarbij voor de volle breedte gebracht is ten laste van het waterschap of van de eigenaars der aan eene zijde gelegen landerijen, krachtens dijk- of uitgiftebrief des polders van 4 Nov. 1786, doch naar der adressanten oordeel in strijd met art. 15 van het reglement op de waterleidingen in Noordbrabant van 1874, volgens welk artikel dat onderhoud ten laste van de eigenaars der aangelegen erven slechts komt voor de helft der breedte; terwijl de uitvoering der vereischte ruiming en zuivering door het waterschap slechts kan ondernomen worden krachtens een besluit van stemgerechtigde ingelanden (art. 16).

Dit bezwaar is door Ged. Staten, na ingewonnen bericht van den Hoofdingenieur van den Waterstaat, als ongegrond verworpen. Van die beslissing vragen adressanten de vernietiging, daarbij verzoekende dat de legger aldus moge worden gewijzigd, dat het onderhoud der waterleiding ieder voor de helft der breedte gebragt worde ten laste van de eigenaars der aangelegen erven en eigendommen. Op hun adres zijn Ged. Staten nader gehoord, die bij hun bericht hebben ingezonden het advies van den Hoofdingenieur en een uittreksel uit den brief van 4 Nov. 1786. Hun bericht is door de adressanten bestreden in eene memorie aan den Raad van State ingediend, onder overlegging van een afschrift van een uitgiftbrief van 3 April 1651 tot 13 April 1655 en van eene acte van bedijking van 29 Maart 1784 met eene verklaring van een lid van het polderbestuur en drie ingelanden omtrent de acte van 4 Nov. 1786.

De beslissing van Ged. Staten is gegrond op art. 15 al. 1 van het reglement en den brief van 4 Nov. 1786.

Art. 15 al. 1 luidt: Tenzij anderen daarmede bezwaard zijn, is het onderhoud der waterleidingen, zooals dat in de volgende artikelen geregeld wordt, ten laste van de eigenaars der aangelegen erven, zoover deze zich langs de waterleiding uitstrekken en voor de helft harer breedte.

Het stuk van 1786, waarvan een uittreksel is overgelegd, voert tot opschrift: „conditiën en voorwaarden beraamd en besloten bij de WelEd. Heeren en Vrouwen Portionarissen, eigenaren der aanwassen gelegen voor de Heijninge en 't Slobbegors, beginnende enz. ingevolge van welke H. E. zullen ondernemen te bedijken en voorts vervolg uijt te geven eenige weij- heemt- en rietvelden gelegen" enz, „welke dijkage zal genaamd worden den Sabina en Henricapolder."

Volgens art. 1 zou men in 't voorjaar 1787 beginnen die gorsen-, riet- en heemtvelden te bedijken, en art. 13 bepaalt: „de watergangen zullen gemaakt en ten allen tijde almede worden onderhouden tot koste van de gemeene dijkage, doch zal een ieder ingelanden in 't particulier, de weg- en barmsloten voor Sijn landt geheel en alleen moeten maken, gronddiepen en onderhouden, mitsgaders tweemalen 's jaars schouwtrekken, alles ter keuze van die van de directie der dijkage in der tijdt ende scheijsloten jegens andere gebuurlijke landen halff en halff . . ."

Ten aanzien van dat stuk hadden adressanten opgemerkt, dat het werkelijk bestaan en de authenticiteit er van nooit is gebleken, terwijl het in geen publiek archief is te vinden, noch bij eenig openbaar ambtenaar in die streken berust. Ged. Staten vermelden in hunne beslissing, dat het oorspronkelijke berust in het archief van den notaris C. W. Maris te Klundert; volgens het bericht van den Hoofdingenieur berust het in het archief des polders. Adressanten spreken zoowel het een als het ander tegen; het stuk berust niet bij den heer Maris als notaris, maar als beheerder der aanwassen. Ged. Staten erkennen in hun nader bericht, dat het stuk niet onder bewaring van den notaris is, maar voegen er bij, dat het volgens verklaring van den secretaris-penningmeester C. W. Maris, door wien het uittreksel als woordelijk gelijkluidend is geteekend, zich bevindt in het archief des polders. Hiertegen beroepen adressanten zich op de door hen overgelegde verklaring, volgens welke in dat archief geen oorspronkelijk exemplaar dier conditiën en voorwaarden zou gevonden worden, terwijl de secretaris-penningmeester er geen afschrift van heeft, dan hetgeen gevonden wordt in een register, behoorende tot het archief van de eigenaars der aanwassen onder Fijnaart, waarvan hij beheerder is.

Adressanten meenen dat het niet is aan te nemen, dat de woorden van art. 15 al. 1 „tenzij anderen daarmede bezwaard zijn," ook betrekking hebben tot de slotwoorden „voor de helft harer breedte", vooral wanneer men dit artikel vergelijkt met het eerste ontwerp van 1872.

Naar hun oordeel is hier spraak van een onderwerp van publiek recht ten allen tijde geregeld bij voorschriften der publieke autoriteit, mitsdien liggende buiten den kring van het privaatregt en niet te maken tot onderwerp eener particuliere overeenkomst. Daarenboven is bij de latere verkoopingen van gronden in den polder nooit het beding gemaakt, dat de koopers zich zouden regelen naar de bepalingen van het stuk van 4 Nov. 1786, en zijn dus de adressanten als ingelanden door dat stuk niet gebonden. Ged. Staten meenen daarentegen, dat de omstandigheid, dat de

verplichting tot onderhoud in de koopakten niet beschreven is, geen ontheffing van den onderhoudsplicht kan te weeg brengen.

Adressanten betoogen nader, dat de akte van 1786 niet kan aangemerkt worden als uitgiftbrief; dat uit de inzage der geheele akte, waarvan slechts een uittreksel is overgelegd, blijken zou, dat dit stuk onderscheidene bepalingen bevat, die alleen door het publiek gezag gemaakt konden worden, en die dan ook door den provincialen wetgever door nieuwe bepalingen, bijvoorbeeld omtrent stembevoegdheid, vertegenwoordiging van ingelanden, tractementen, getal der gezworenen, tijd der rekening enz., zijn vervangen.

Op de verklaring van den Hoofdingenieur, dat tot den huidigen dag steeds de onderhoudslast op de wijze in den legger vermeld door de aangrenzende eigenaars is gedragen, antwoorden adressanten dat gewoonte of gebruik geen rechtsverplichting daarstelt.

Eindelijk hadden adressanten beweerd, dat, al mochten de conditiën en voorwaarden van 1786 wettig bestaan gehad hebben, zij thans op het onderwerpelijk punt van onwaarde zijn, naar den regel dat eene latere verordening aan een vroegere derogeert. Ged. Staten waren van oordeel, dat de vraag, in hoeverre de bedoelde overeenkomst door latere verordeningen hare kracht zou hebben verloren, door den burgerlijken rechter behoort te worden beslist. Adressanten wijzen daartegen op art. 44 van het reglement van 1874, hetwelk uitdrukkelijk zegt, dat de ordonnantie van den baron van Breda van 8 Sept. 1779 enz., alsmede alle andere in deze provincie op het stuk der waterleidingen bestaande bepalingen, worden ingetrokken, welke bepaling, ter voorkoming van twijfel en onzekerheid, dat geene andere bepalingen op het stuk der waterleidingen zouden gelden, nog in het reglement is opgenomen op aandrang van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Zij herinneren voorts aan art 2 der wet van 14 Florial an XI. Ged. Staten achten de bewering, dat de bedoelde bepalingen der akte van 1786 door art. 44 van het reglement zou zijn vervallen, onjuist, vermits de verpligting tot onderhoud der waterleidingen over de volle breedte moet worden beschouwd als een last, krachtens de geslotene overeenkomst op de gronden voor die waterleidingen gelegen te rusten. Adressanten repliceeren, dat zij bij de verwijzing naar art. 44 alleen het oog hadden op het aan de conditiën en voorwaarden toegekende publieke karakter, omdat Ged. Staten zelve die in den legger als geldende hebben doen vermelden. Op het staatsregtelijk standpunt, waarop men zich bij het vaststellen van den legger bevindt, gaat het niet aan een zoo dubieus stuk als die conditiën en voorwaarden rechtskracht toe te kennen, en dan de bezwaarden te verwijzen naar den burgerlijken rechter. Meer rationeel komt het adressanten voor, dat de overheid alleen staatsrechtelijke voorschriften toepast, en is daarbij spraak van burgerlijke rechtstitels, deze opneemt, wanneer daarover tusschen partijen geen geschil bestaat, doch indien, gelijk in het onderhavig geval, dat daarvan verre is, dan aan den burgerlijken rechter een vrij terrein late en daarop niet inbreke door aan de bezwaarde partij bij voorbaat een last op te leggen. Ware hier de burgerregtelijke waarde van het dikwijls besproken stuk in het midden gelaten, de partij die daaraan regten meent te kunnen ontleenen, had die kunnen doen gelden volgens art. 1902 Burg. Wetboek.

III. het beroep van *J. G. Stemler, te Alkmaar, tegen een besluit van Burg. en Weth. van* 11 *November* 1879, *waarbij nieuwe voorwaarden zijn opgelegd voor het gebruik maken der vergunning, hem door Ged. Staten van Noordholland den* 16 *December* 1874 *verleend om eene tabaksfabriek te hebben.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Den 17 April 1879 werd het perceel wijk B, no. 378, op het Hof te Alkmaar, in hetwelk J. G. Stemler Gz. eene tabaksfabriek had gedeeltelijk door brand vernield, Die tabaksfabriek was opgerigt en in werking ingevolge vergunning van Ged. Staten van Noordholland, dd. 16 December 1874 verleend krachtens art. 2 van het Kon. besluit van 31 Januarij 1824 (*Stbl.* no. 19). Genoemde gebeurtenis heeft reeds tot twee geschillen van bestuur aanleiding gegeven. Nadat Burg. en Weth. van Alkmaar aan Stemler hadden verboden zijne droogerij van cigaren voort te zetten in het niet afgebrande gedeelte van het gebouw, als behoevende daartoe eene nieuwe vergunning, is deze daarvan in beroep gekomen en heeft Z. M. bij besluit van 1 September 1879, no. 27, die beschikking van Burg. en Weth. vernietigd, op grond dat geene nieuwe vergunning werd vereischt tot het droogen van cigaren in dat lokaal. Hangende dat beroep had toch de adressant aan Burg. en Weth. de vergunning gevraagd om in hetzelfde perceel, in die zaak aangeduid kadastraal sectie A, no. 2546, gemeente Alkmaar, eene droogerij van tabak en cigaren op te rigten. Burg. en Weth. verleenden de gevraagde vergunning onder eenige voorwaarden, met welke de adressant zich bezwaard achtte, maar die bij Z. M. besluit van 10 October 1879, no. 29, werden gehandhaafd onder bepaling, dat de inrigting voltooid en in werking gebragt moest zijn binnen 6 maanden na de dagteekening van dat besluit. Deze termijn expireert eerst den 10 April e. k. Intusschen achtten Burg. en Weth. het openbaar belang niet voldoende gewaarborgd, wanneer Stemler de zaak voortzette ingevolge de vergunning van 1874. Op den 3 November 1879 werd hij in hunne vergadering gehoord over hun voornemen om aan de genoemde vergunning, met toepassing van art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), nieuwe voorwaarden te verbinden, en wel dezelfde als in het Kon. besluit van 10 October 1879, no. 29, zijn beschreven. Stemler gaf ten antwoord, dat hij de noodzakelijkheid van die nieuwe voorwaarden niet inzag, dat in de droogerij zelve nooit brand was geweest en dat deze droogerij thans zoo door hem was ingerigt, dat ieder brandgevaar zoo veel mogelijk was voorkomen. Hierop gelastten Burg. en Weth. een plaatselijk onderzoek door den commissaris van politie en den gemeente-architect, welke op hun ambtseed verklaarden te hebben bevonden: „dat de droogkamer gelijkvloers een ingang had op eene opene plaats en met eene deur van hout was afgesloten, dat de vloer gemaakt was van portlandsche cement en de zoldering gepleisterd, dat de bovenste droogkamer alleen toegang had door een gang waarin een houten trap leidende naar een portaal waarop de ingang naar de cigarenmakerij en de toegang naar de droogkamer was, dat die toegang thans bestond uit een schuivend raam, dat volgens den heer Stemler zal vervangen worden door een ijzeren deur; de vloer en het plafond waren bepleisterd even als in het benedenlokaal; dat het gebouwtje waarin de droogkamers zijn, niet hooger is dan de nevengebouwen."

Op den 11 November 1879 besloten Burg. en Weth. "aan J. G. Stemler Gz., cigarenfabrikant te Alkmaar, en zijne regtverkrijgenden de volgende nieuwe voorwaarden op te leggen en te verbinden aan de vergunning bij meer aangehaald besluit van Ged. Staten van Noordholland van 16 December 1874, n°. 12, als: (hier volgen onder *a* tot *f* dezelfde voorwaarden die in het Kon. besluit van 10 October 1879, n°. 29, voorkomen; "*g* dat binnen 6 maanden na de dagteekening van dit besluit aan deze voorwaarden voldaan zij". Van dit besluit is Stemler tempore utili bij Z. M. in beroep gekomen en is art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) nageleefd. Adressant verklaart, dat hij de nieuwe vergunning voor eene droogerij van tabak en cigaren, wegens het bezwarende der bij Kon. besluit van 10 October ll. opgelegde voorwaarden, niet kan aannemen en blijft gebruik maken van de vergunning voor eene tabaksfabriek door Ged. Staten in 1874 verleend;

dat alleen Ged. Staten bevoegd zijn nieuwe voorwaarden aan die vergunning te verbinden, dat in zijne droogerij van cigaren nooit brand is geweest, en dat de inrigting van die droogerij, zooals die thans is, het brandgevaar nog meer ondenkbaar maakt, dan wanneer die volgens den wensch van Burg. en Weth. ware ingerigt. Burg. en Weth. van Alkmaar, te dezer zake gehoord, hebben op grond van het straks gemelde plaatselijk onderzoek de bewering van adressant tegengesproken, dat thans in het brandgevaar voldoende zou zijn voorzien. Zij beweren tot het bestreden besluit bevoegd te zijn, omdat de vergunning van 16 December 1874 eene cigarenmakerij betrof en daarin niet uitdrukkelijk eene droogerij van cigaren genoemd was; terwijl volgens art. 2, no. 13, der aangehaalde wet, niet de tabak- en cigarenfabriek in haar geheel, maar alleen het gedeelte daarvan, dat tot het droogen van cigaren bestemd is, eene vergunning behoeft.

Ged. Staten van Noordholland zijn van een ander gevoelen. H. i. lijdt het geen twijfel of bij Kon. besluit van 1 September 1879, no. 27, is beslist, dat de tabaksfabriek, waarvan de droogerij een deel uitmaakt, is blijven bestaan en geen andere vergunning vereischt wordt, dan die van 16 December 1874, en is alleen hun collegie bevoegd, om de voorwaarden, indien het noodig is, aan te vullen, zooals beslist is bij Kon. besluiten van 28 Januarij en van 3 Augustus 1876 (*Sbtl.* no. 35 en 167); zij adviseren derhalve tot vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van 11 Nov. ll.

Nadat deze zaak bij de afdeeling van geschillen van bestuur was aanhangig gemaakt, is eene memorie van Burg. en Weh. van Alkmaar ingekomen, houdende eene beknopte herhaling der redenen, waarom zij zich bevoegd hebben geacht tot het nemen van het bestreden beslnit.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten

Zesde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 3 *Maart* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 11 Februarij 1880 (*Stbl.* n°, 9), waarbij aan *L. J. P. Herckenrath verlof wordt verleend tot het vervoeren van het te Soest begraven lijk zijner dochter E. M. W. Herckenrath, naar het familiegraf op de Roomsch-Katholieke begraafplaats: "de Liefde" te Amsterdam.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 23).

De *Staats-Courant* van 21 Februarij 1880, no. 44 behelst het volgend rapport

Lit. L

Afdeeling
Binnenlandsch Bestuur.

Berigt op kantbeschikking
van 1 Februarij jl., no. 23,
betreffende opgraving
en vervoer van het lijk van
E. M. W. Herckenrath.

Aan den Koning.

's Gravenhage, 9 *Februarij* 1880.

Eerbiedig wordt Uwer Majesteit hierbij weder aangeboden het om berigt en raad in mijne handen gesteld advies van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, betreffendè een beroep van L. J. P. Herckenrath, te Amsterdam, van

een besluit van den burgemeester van Soest, waarbij hem vergunning is geweigerd tot opgraving en vervoer van een lijk.

Bij dit advies is gevoegd het volgend ontwerp-besluit:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van L. J. P. Herckenrath, te Amsterdam, van een besluit van den burgemeester van Soest, waarbij hem vergunning is geweigerd tot opgraving en vervoer van een lijk;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 28 Januarij 1880, n°. 109;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van

Overwegende:

dat adressant in September ll. aan den burgemeester van Soest heeft verzocht het lijk van zijn in Augustus 1879 aan angina diphtheritica overleden zevenjarig dochtertje, te Soest begraven, te mogen overbrengen naar adressants familiegraf op de Roomsch-Katholieke begraafplaats „de Liefde" te Amsterdam;

dat de burgemeester, op grond van art. 11 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* no. 134), het verlof heeft geweigerd;

dat, nadat adressant van die beschikking in beroep was gekomen, de geneeskundige Inspecteur voor Gelderland en Utrecht, ofschoon van oordeel dat door de door adressant bij de begraving genomen voorzorgsmaatregelen, het gevaar voor besmetting waarschijnlijk was opgeheven, heeft geadviseerd tot handhaving van het besluit van den burgemeester op grond van genoemd wetsartikel;

dat Ged. Staten van Utrecht, ter zake gehoord, als hun gevoelen te kennen gaven dat, daar genoemd artikel hier niet van toepassing is en de beslissing alleen dient te rusten op art. 12 der wet van 10 April 1869, het gevraagd verlof alsnog zou kunnen worden verleend;

O. dat art. 11 wel is waar in de genoemde wet is geschreven met het oog op lijken van aan besmettelijke ziekten overledenen, die nog niet aan de aarde zijn toevertrouwd, en dat het opgraven, vervoeren en weder begraven van lijken wordt beheerscht door art. 12 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65);

dat echter gemeld artikel slechts bij uitzondering het opgraven van lijken toelaat wanneer dit om gewigtige redenen wordt verlangd en de volksgezondheid niet kan schaden;

O. dat dit laatste niet met volkomen gerustheid kan worden aangenomen wanneer de opgraving van overledenen aan besmettelijke ziekten kort na de teraardebestelling wordt verzocht, waardoor de wet van 1872 zou worden ontdoken en het gevaar van besmetting althans niet minder zou worden dan wanneer er dadelijk vervoer en begrafenis buiten de gemeente plaats had;

dat het kind, van welks overblijfselen de overbrenging gevraagd wordt, eerst is

overleden en begraven in Augustus ll. en dus het verzoek van den adressant zeker alsnog niet kan worden ingewilligd;

Gezien de wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de beschikking van den burgemeester van Soest van den 20sten September 1879, het beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Op grond van de geschiedenis der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134), ben ik met de afdeeling van den Raad van State en met Ged. Staten van Utrecht van gevoelen, dat art. 11 dier wet bepaaldelijk lijken betreft die nog niet aan de aarde zijn toevertrouwd. Met die afdeeling meen ik derhalve dat het opgraven van lijken en het vervoer waartoe die opgraving strekt, wordt beheerscht door art. 12 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65).

De beslissing van het gerezen geschil is dus uitsluitend afhankelijk van de beantwoording der vraag, of het vervoer waarvoor adressant vergunning verlangt, nadeelig is voor de volksgezondheid.

Die vraag, meen ik, in afwijking van het gevoelen der afdeeling voor de geschillen van bestuur van den Raad van State, ontkennend te moeten beantwoorden.

De afdeeling oordeelt dat nadeel voor de gezondheid mogelijk is „wanneer de opgraving van overledenen aan besmettelijke ziekten kort na de ter aardebestelling wordt verzocht (verrigt?) waardoor de wet van 1872 zou worden ontdoken en het gevaar van besmetting althans niet minder zou worden dan wanneer er dadelijk vervoer en begrafenis buiten de gemeente plaats had.”

Met deze meening kan ik mij niet vereenigen. Zij zondigt dunkt mij in de eerste plaats door hare algemeenheid. Immers het geldt hier de vraag: niet, in het algemeen, of opgraving van overledenen aan besmettelijke ziekten nadeelig kan zijn, maar in het bijzonder of tegen de opgraving van de overblijfselen van het kind van adressant, uit het oogpunt der hygiëne, bezwaren bestaan.

In de tweede plaats is mij niet duidelijk hoe de afdeeling ten deze kan gewagen van ontduiking der wet van 1872, nadat zij zelve uitdrukkelijk te kennen gaf dat de wet van 1872 hier niet toepasselijk is. De aangehaalde woorden komen mij dus weinig afdoende voor.

Ten einde aan te toonen dat de opgraving en het vervoer, waartoe vergunning is gevraagd, inderdaad niet gevaarlijk kunnen zijn voor de openbare gezondheid, neem ik de vrijheid Uwer Majesteits aandacht te vestigen op de volgende feiten:

Bij het adres is overgelegd eene op den ambtseed afgelegde verklaring van een geneesheer te Soest, ten betooge dat de overbrenging van het lijkje van adressants kind geen gevaar kan opleveren. Dit oordeel berust op de volgende gronden:

„1°. dat het lijkje is besloten in een luchtdigt gesoldeerde looden kist, welke kist is bekleed met een zwaar eikenhouten omhulsel;

„2°. dat, terwijl de kist nog niet gesloten was, en later, na de sluiting, het lijk

en de omgeving met de meeste zorg zijn gedesinfecteerd, zoodat men kan aannemen dat alle specifieke giftkiemen vernietigd zijn."

Voorts zegt de inspecteur voor het geneeskundig Staatstoezigt in Gelderland en Utrecht, woordelijk het volgende:

"Dit verbod der wet (art. 11 der wet van 1872) is, volgens mijne bescheidene meening, zoo absoluut dat zelfs den requestrant het gevraagde verlof niet kan worden toegestaan bij de door hem genomene doelmatige voorzorgsmaatregelen, waardoor het gevaar van besmetting is opgeheven, wanneer de looden kist nog hermetisch gesloten en het houten omhulsel ongeschonden is gebleven, zooals met grond mag worden aangenomen het geval te zijn met het oog op den korten tijd dat het lijk is ter aarde besteld".

Daargelaten de meening dat art. 11 van de wet van 1872 ter zake van toepassing zou zijn — waarin noch door de afdeeling van den Raad van State, noch door mij wordt gedeeld — komt deze verklaring mij volkomen afdoende voor. Zij geeft, dunkt mij, alle vrijheid tot inwilliging van het verzoek, mits het vervoer spoedig geschiede.

Het zou Uwer Majesteit ten deze kunnen behagen mitsdien het besluit te nemen, hetwelk Hoogstdezelve hierbij in ontwerp eerbiedig wordt aangeboden.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

(Staatsblad n°. 19.) *BESLUIT van den* 11*den Februarij* 1880, *waarbij aan* L. J. P. HERCKENRATH *verlof wordt verleend tot het vervoeren van het te* Soest *begraven lijk zijner dochter* E. M. W. HERCKENRATH *naar het familiegraf op de Roomsch-Katholieke begraafplaats "de Liefde" te* Amsterdam.

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van L. J. P. Herckenrath te Amsterdam, gerigt tegen een besluit van den burgemeester van Soest, waarbij hem vergunning is geweigerd tot opgraving en vervoer van een lijk;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 28 Januarij 1880, n°. 109;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Februarij 1880, lit. L, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat adressant in September jl. aan den burgemeester van Soest heeft verzocht het lijk van zijn in Augustus 1879 aan angina diphtheritica overleden zevenjarig dochtertje, te Soest begraven, te mogen overbrengen naar adressants familiegraf op de Roomsch-Katholieke begraafplaats te Amsterdam;

dat de burgemeester, op grond van art. 11 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* no. 134), het verlof heeft geweigerd;

dat, nadat adressant van die beschikking in beroep was gekomen, de inspecteur

voor het geneeskundig Staatstoezigt in Gelderland en Utrecht, ofschoon van oordeel, dat de door adressant bij de begraving genomen voorzorgsmaatregelen het gevaar voor besmetting hebben opgeheven, naar aanleiding van genoemd wetsartikel tot afwijzing van het verzoek heeft geadviseerd;

dat Ged. Staten van Utrecht als hun gevoelen te kennen gaven, dat, daar genoemd artikel hier niet van toepassing is, en de beslissing alleen dient te rusten op art. 12 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65), het gevraagd verlof alsnog zou kunnen worden verleend;

Overwegende:

dat art. 11 der wet van 4 December 1872 lijken betreft van aan besmettelijke ziekten overledenen, die nog niet aan de aarde zijn toevertrouwd, en dat het opgraven, vervoeren en weder begraven wordt beheerscht door art. 12 der wet van 10 April 1869;

dat met grond kan worden aangenomen, dat uit de opgraving en het vervoer, waartoe vergunning is gevraagd, geenerlei nadeel voor de openbare gezondheid zal voortvloeijen, mits van dat verlof spoedig gebruik worde gemaakt;

Gelet op art. 12 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65) en op art. 40 der wet van 31 December 1861 (*Stb.* n°. 129);

Hebben goedgevonden en verstaan verlof te verleenen, dat het lijk van Elisabeth Maria Waltera Herckenrath, na te zijn opgegraven, alsnog naar het familiegraf van haren vader op de Roomsch-Katholieke begraafplaats „de Liefde” te Amsterdam vervoerd worde, mits dit vervoer plaats hebbe vóór 1 April 1880.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en te gelijk met het rapport van Onzen genoemden Minister in de *Staatscouraut* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 11 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *een en twintigsten* Februarij 1880.

De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

2°. van 19 Februarij 1880, n°. 4, houdendende beschikking op het beroep van *D. L. De Wit en H. Vaessen, te Elsloo, van een besluit van Ged. Staten van Limburg, betreffende hunne niet-toelating als raadsleden.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1880, bl. 28).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van D. L. De Wit en H. Vaessen, te Elsloo, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg, betreffende hunne niet-toelating als raadsleden;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Februarij 1880, no. 1;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Februarij 1880 1a G, Afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende:

dat bij de verkiezing op 15 Julij jl. te Elsloo gehouden, voor 2 leden van den gemeenteraad, zijn uitgebragt 36 stembriefjes, bevattende, zooals het proces-verbaal meldt, 59 stemmen, waarvan op:

De Wit	17
Hendrik Vaessen	16
Jan Lenaerts, kerkmeester	13
Jan Willem Claessen	13
Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid	

en derhalve verklaard zijn gekozen tot leden van den gemeenteraad De Wit en Vaessen

dat de stemopnemers geweigerd hebben het proces-verbaal van stemopneming te teekenen, en dat, toen dientengevolge geene behoorlijke geloofsbrieven uitgereikt en ingediend werden, de gemeenteraad De Wit en Vaessen niet heeft toegelaten;

dat daarna op 9 September eene nieuwe verkiezing heeft plaats gehad;

dat volgens het proces-verbaal der opening zijn uitgebragt 32 stembriefjes, waarvan van onwaarde verklaard werd 1 briefje en het getal geldige stemmen 61 bedroeg, waarvan op:

Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid	15
Jan W. Claessen	14
D. L. De Wit	15
Hendr. Vaessen	15
Theod. Huntjes	1
Jan Lenaerts, zonder verdere aanwijzing	1

dat derhalve, alhoewel zulks in het proces-verbaal niet staat vermeld, is besloten, dat eene herstemming zou plaats hebben tusschen de vier leden, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden;

dat bij die herstemming, op 23 September gehouden, volgens het proces-verbaal zijn ingeleverd 32 stembriefjes, bevattende 62 namen; dat daarvan zijn uitgebragt op

D. L. De Wit	20 stemmen
Hendr. Vaessen	17 〃

Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid . . . . 14 stemmen
Willem Claessen . . . . 11 „

en derhalve tot leden van den gemeenteraad zijn verkozen verklaard D. L. De Wit en H. Vaessen;

dat echter de gemeenteraad, van oordeel dat de stem, op 9 September op Jan Lenaerts zonder meer uitgebragt, had moeten zijn toegekend aan Jan Lenaerts, wethouder en aftredend lid, en deze, als zoodoende de volstrekte meerderheid der stemmen op zich vereenigd hebbende, had moeten zijn verkozen verklaard, in zijne vergadering van 3 November besloot genoemden J. Lenaerts, aftredend lid, alsnog toe te laten en nietig te verklaren de verkiezing van den 22 September 1879, waarbij De Wit en Vaessen verkozen waren;

dat Ged. Staten van Limburg ambtshalve ten deze optredende in hunne vergadering van 14 November 1879, van oordeel, dat de op 9 September op Jan Lenaerts zonder meer uitgebragte stem had moeten zijn toegekend aan Jan Lenaerts, aftredend lid en wethouder, zoodat deze had moeten zijn verkozen verklaard en eene herstemming bevolen tusschen De Wit en Vaessen, doch tevens dat Jan Lenaerts als niet in het bezit van een geloofsbrief niet had kunnen worden toegelaten, en dat die toelating derhalve ten onregte had plaats gehad, besloten de beslissing van den gemeenteraad, voor zoover die strekt tot niet-toelating van De Wit en Vaessen, te handhaven en zich onbevoegd te verklaren, nopens de bij die beslissing bepaalde onwettige toelating van J. Lenaerts, uitspraak te doen;

dat van deze beslissing D. L. De Wit en Hendrik Vaessen bij Ons zijn gekomen in beroep;

Overwegende:

dat, toen door den gemeenteraad ten gevolge van het niet-inleveren van een behoorlijken geloofsbrief besloten werd tot niet-toelating van D. L. De Wit en H. Vaessen, eene nieuwe vrije stemming moest plaats hebben;

dat bij die stemming, zooals ook aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen, bij het onderzoek der stembilletten gebleken is, zijn ingeleverd 31 briefjes bevattende 61 namen, als op

D. De Wit . . . . 15 stemmen
H. Vaessen . . . . 15 „
J. W. Claessen. . . . . 14 „
Jan Lenaerts, aftredend lid . . . . 15 „
Th. Huntjes . . . . 1 „
Jan Lenaerts, zonder meer. . . . . 1 „

dat teregt door het stembureau de stem op Jan Lenaerts zonder verdere aanwijzing uitgebragt niet is toegekend aan Jan Lenaerts, aftredend lid;

dat toch elk stembriefje duidelijk moet aanwijzen, welke persoon wordt bedoeld en dat met het oog op de omstandigheid, dat bij de slechts weinige weken vroeger (op 15 Julij) voor deze zelfde vacture gehoudene stemming, het aftredend lid Jan Lenaerts slechts 1 stem en een ander ingezetene van geheel gelijken naam en voornaam Jan Lenaerts, een kerkmeester, 13 stemmen had verkregen, er geen voldoende reden bestond om bij de opneming der stemming van 9 September bij wege van

vermoeden aan te nemen, dat een stem zonder nadere aanwijzing op „Jan Lenaerts" uitgebragt nu niet kon gelden Jan Lenaerts den kerkmeester, en gerekend moest worden ondubbelzinnig Jan Lenaerts het aftredend lid aan te wijzen;

dat mitsdien teregt niemand gerekend is de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen te hebben en overgegaan is tot eene herstemming tusschen de vier personen op wie de meeste stemmen waren uitgebragt;

dat alstoen blijkens overgelegd procesverbaal van stemopneming D. L. De Wit en H. Vaessen de meerderheid der stemmen op zich hebben vereenigd;

dat alzoo deze twee personen, tegen wier toelating overigens uit geenerlei hoofde bezwaren zijn gerezen, op de deugdelijke door hen ingeleverde geloofsbrieven hadden behooren te zijn toegelaten, en dat mitsdien zoowel de beslissing in strijd daarmede omtrent deze verkiezing door den gemeenteraad genomen, toen deze J. Lenaerts het aftredend lid toeliet en de verkiezing van De Wit en Vaessen vernietigde, als de uitspraak daaromtrent door Ged. Staten gedaan, behoort te worden vernietigd;

Gezien de wet van 4 Julij 1850 (*Stbl.* n°. 37) en die van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van de uitspraak van Ged. Staten van Limburg van 14 November 1879, La. 7715/6 A, en van de beslissing van den gemeenteraad van Elsloo van 3 November 1879, te bevelen, dat D. L. De Wit en H. Vaessen als leden van dien gemeenteraad zullen worden toegelaten.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 19 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings
ALEWIJN.

3°. van 19 Februarij 1880, n°. 10, houdende beschikking op het adres van *de Gebroeders N. A. en W. R. van den Heetkamp, wonende te 's Gravenhage, in beroep komende van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, van* 13 *November,* 1879, *n*°. 4944/9, *eerste afd., waarbij hun is geweigerd de vergunning om eene mestverzameling te houden op een perceel weiland gelegen aan den Benoordenhoutschen weg.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 43).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van de Gebroeders N. A. en W. R. van den Heetkamp, wonende te 's Gravenhage, bij Ons in beroep komende van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 13 November 1879, n°. 49 44/9, 1e afd., waarbij hun is geweigerd de vergunning om eene mestverzameling te houden op een perceel weiland gelegen aan den Benoordenhoutschen weg;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies vna den 4 Februarij 1880, n°. 3;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 16 Februarij 1880, n°. 35, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat de appellanten van het door hen ingesteld beroep geene kennis hebben gegeven aan het gemeentebestuur van 's Gravenhage;

dat derhalve door hen niet is opgevolgd één der voorschriften volgens art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) bij het instellen van beroep in acht te nemen;

Gezien de genoemde wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de appellanten niet-ontvankelijk te verklaren in het bij Ons ingestelde beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 19 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *L. Hamming, hotelhouder te Kampen, tegen een besluit van Burg. en Weth., waarbij aan H. Kanis vergunning is verleend voor de oprigting van een stoomwerktuig.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Door H. Kanis, koopman te Kampen, is aan Burg. en Weth. van die gemeente vergunning gevraagd, om in zijn perceel gelegen in de Hofstraat aldaar, wijk 2, n°. 302, een stoomwerktuig te plaatsen tot het drijven zijner aldaar bestaande koffijbranderij. Bij het daarover ingesteld onderzoek hebben L. Hamming en drie andere geburen bezwaar ingebragt op grond van schade en hinder, die zij van de vestiging van dat werktuig te gemoet zagen. Na ingewonnen advies van den gemeente architect hebben Burg. en Weth., bij beschikking van 8 Sept. 1879, aan H. Kanis en zijne regtverkrijgenden vergunning verleend tot het oprigten van een stoomwerktuig in het voormelde perceel, onder voorwaarde, *a.* dat het stoomwerktuig binnen den termijn van één jaar na deze vergunning in werking zal moeten zijn; *b.* dat de wanden van het vertrekje waarin het stoomwerktuig zal worden geplaatst, niet van hout, maar van steen of ijzer moeten worden gemaakt, en dat de vloer in die machinekamer ook van steen moet zijn; *c.* dat de schoorsteen van de machine geheel, zoowel beneden als boven het dak moet worden gemaakt van zwaar plaatijzer en dat deze schoorsteen moet worden opgetrokken minstens tot eene hoogte van 11 M. boven den beganen grond, d. i. ongeveer 6 M. boven het dak; *d.* dat alle stookinrigtingen, zoowel onder de cilinders, waarin de koffij wordt gebrand, als van de locomobile, moeten gemaakt worden van goede onbrandbare materialen, als vuurvaste steenen, metselwerk of ijzerwerk, hetzij gegoten of geslagen; *e.* dat aan het stoomwerktuig eene voldoende inrigting tot rookverbranding moet worden aangebragt en in werking gesteld, en *f* dat van het stoomwerktuig geen gebruik mag worden gemaakt vóórdat het is onderzocht en goedgekeurd.

Van deze beschikking is L. Hamming tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, en art. 15 der wet van 2 Julij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is nageleefd. Adressant is eigenaar en bewoner van het Logement „de Dom van Keulen," hetwelk allernaast het perceel van H. Kanis ligt. Hij acht zich bezwaard wegens dgro oteschade, welke voor zijn bedrijf zal voortvloeijen uit de dreuning door het stoomwerktuig te veroorzaken: hij wijst er in het bijzonder op dat eenige zijner logeerkamers gelegen zijn aan eene binnenplaats op slechts 5 M. afstand van een scheidsmuur, nabij welken de stoommachine zou staan; door de dreuning en den rook zou zijn logement $^3/_4$ in waarde verliezen; ten aanzien van den rook drukt hij twijfel uit of wel de hand zal worden gehouden aan de opgelegde voorwaarde omtrent rookverbranding, en verzoekt ten slotte, dat de door H. Kanis gevraagde vergunning worde geweigerd, of althans aan dezen de voorwaarde opgelegd om het stoomwerktuig niet te plaatsen tegen den scheidsmuur aan den kant van adressant's perceel, maar aan den tegenovergestelden muur. Te dezer zake gehoord, achten Burg. en Weth. van Kampen de bezwaren van den adressant ongegrond, omdat het stoomwerktuig, dat slechts van 2 p. k. is, geen hinderlijke dreuning veroorzaakt en geplaatst is nabij den scheidsmuur, die het verst af is van het logement van Hamming, en omdat op de voorwaarde van rookverbranding wel zal worden gelet. Volgens een rapport van den Hoofdingenieur in het 4e district van den Waterstaat, na plaatselijk onderzoek uitgebragt, is reeds voldaan aan het verlangen van Hamming, omtrent de plaatsing van het stoomwerktuig.

Het komt den Hoofdingenieur voor, dat de adressant meer hinder heeft van de bestaande inrigting tot koffijbranderij dan van het nieuwe stoomwerktuig; daar het moeijelijk is de mate van het gedruisch a priori te beoordeelen, stelt de Hoofdingenieur voor de vergunning voor een proeftijd van een jaar te verleenen. Met dit voorstel vereenigen zich Ged. Staten van Overijssel. Nadat met 's Konings magtiging deze zaak bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 5 Dec. ll., bij deze afd. was aanhangig gemaakt, is bij haar ingekomen eene memorie van adressant, waarbij hij overlegt een plattegrond van zijn logement en eene verklaring van twee fabrikanten te Kampen, dat zij in het societeits-locaal in dat logement, gelegen aan de Nieuwstraat, en dus in het gedeelte van het huis dat het verst afligt van het machinegebouw van H. Kanis, een zoo hevig gedreun en geraas ten gevolge van het werken der stoommachine hebben waargenomen, dat men elkander bijna niet kon verstaan. Daar uit de stukken scheen te blijken, dat de machine, ondanks het ingestelde beroep, reeds eenigen tijd in werking was, heeft de afdeeling door tusschenkomst van Ged. Staten van Overijssel eenige nadere inlichtingen omtrent den plaatselijken toestand ingewonnen. Uit een rapport van Burg. en Weth. met bijlagen gesterkt is in hoofdzaak gebleken, dat het stoomwerktuig van H. Kanis voltooid en sedert 16 Dec. ll. in werking is; dat het een of twee dagen in de week werkt en niet des nachts; dat het op eene afzonderlijke fundering staat; dat de rookverbranding bijna totaal is en alleen cokes worden gestookt. Bij een persoonlijk onderzoek hebben Burg. en Weth. met den gemeente-architect waargenomen, dat terwijl de stoommachine werkte in het perceel van Kanis zelf, er in het societeitslocaal van Hamming geen geraas en geen dreuning te bespeuren waren.

III. het beroep van *G. A. Timmers, te Willemstad, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij is afgewezen zijne reclame tegen den legger der openbare wegen en voetpaden in die gemeente.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Ter voldoening aan het reglement der Staten van Noordbrabant op de wegen en voetpaden, goedgekeurd bij besluit van Z. M. van 25 Julij 1874, n°. 23, is de legger der wegen en voetpaden in de gemeente Willemstad door den Raad dier gemeente in dd. 15 Augustus 1878 opgemaakt en ter visie gelegd.

Bij adres van 8 October d. a. v. is toen door G. A. Timmers, landbouwer te Willemstad, bij Ged. Staten bezwaar ingebragt tegen dien alzoo ontworpen legger, hierin bestaande, dat hij adressant daarbij ten onregte belast werd met het onderhoud van den weg over de kruin van den Ruigenhilschendijk van den Provincialen straatweg van Willemstad naar Steenbergen en Klundert, tot aan het fort de Hel.

Nadat dat bezwaar, op de wijze bij het Provinciaal reglement voorgeschreven, was behandeld, hebben Ged. Staten van Noordbrabant bij besluit van 25 September 1879, G, n°. 184, het door G. A. Timmers ingebragte ongegrond verklaard, en den legger, althans ten zijnen opzigte, onveranderd vastgesteld.

Bij adres van 10 October d. a. v. is de reclamant tegen dat besluit in hooger

beroep gekomen bij Z. M., en krachtens Hoogstdeszelfs magtiging van 22 Dec. ll., n°. 11, is de overweging van dit beroep bij deze afdeeling aanhangig gemaakt.

Blijkens de omvangrijke schrifturen tot deze zaak betrekkelijk, komt het geschil hierop nêer: of de weg in quaestie al dan niet beschouwd moet worden aan den appellant te behooren. Immers, behoudens wettige verpligtingen van anderen, waarvan in casu geen sprake komt, brengt art. 43 van het voormelde Provinciale Reglement het onderhoud o. a. der wegen als de hier bedoelde ten laste van hen aan wie zij behooren.

Door den appellant nu is en wordt beweerd, dat hij wèl eigenaar is van de binnen- en van de buitenbermen van den dijk, doch niet van het tusschen die zijden beslotene dijksgedeelte, de kruin, en den weg daarover. De appellant tracht dat beweren te staven, voornamelijk door een beroep op een extract uit den perceelsgewijzen kadastralen legger, waarop hij alleen staat vermeld als eigenaar van die diverse perceelen, die te zamen de bermen vormen.

Het gemeentebestuur van Willemstad daarentegen, en met dat bestuur, Ged. Staten van Noordbrabant, wijzen op tweëerlei:

1°. op een proces-verbaal door Burg. en Weth. van Willemstad in dd. 10 Januarij 1848 opgemaakt, en door den appellant mede onderteekend, waarbij deze de qualiteit van eigenaar van den dijk, in zijn geheel aanneemt, en als zoodanig afstand doet van zeker gedeelte, aan het thans in geschil zijnde aansluitende, en destijds krachtens den afstand tot den aanleg van den provincialen weg benut;

en 2°. op het feit, dat de appellant onder dagteekening van 16 Mei 1857, als eigenaar van het gedeelte van den Ruigenhilschen droogen dijk van af den Provincialen Klinkerweg tot aan het fort de Hel, aan het polderbestuur heeft toegestaan, dat de kruin van zijn gedeelte dijk door dat bestuur met den grond van de kruin aangevuld, gelijk gemaakt, en in rijbaren staat gebragt zou worden.

De beteekenis en het afdoende van die stukken en feiten worden in den breede nader toegelicht in eene memorie van Mr. 't Hooft, advocaat te 's Hertogenbosch, gemagtigde van het gemeentebestuur van Willemstad, en bestreden bij memorie van den appellant.

In die stukken wordt bij herhaling gehandeld over des appellants koopacte van 29 October 1842, die het gemeentebestuur van Willemstad en zoo ook de betrokken ambtenaar van den Provincialen Waterstaat verlangd hebben te zien, en waarvan de inzage hun door den reclamant, zoo al niet opzettelijk onthouden, dan toch niet verstrekt was; een punt waarvan ook Ged. Staten in hun ambtsberigt aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, dd. 11 December ll. G, n°. 178, den appellant eenigermate eene grief maken.

Door tusschenkomst van den Minister van Financiën heeft de Afdeeling op haar verzoek een afschrift dier acte, afgegeven door den bewaarder der hypotheken te Breda, ontvangen. Bij die acte, op 29 October 1842 voor den te Willemstad residerenden notaris Corn. Will. Maris verleden, en op 5 November d. a. v. ten kantore van bewaring der hypotheken te Breda overgeschreven, is door de bij die acte als verkoopers comparerende personen aan den thans appellant verkocht, afgestaan en overgedragen: „een perceel dijk genaamd: de Ruigenhilsche drooge dijk, onder

„de gemeente Willemstad, beginnende vier ellen van het schuurtje, westwaards, op „van Arnoud Snijders, schietende in eene regte linie op de Kavelsloot en den Rui„genhilschen polder, tusschen de landen van Arij Jacobse Maris en den kooper en „strekt van daar tot voorbij het gehucht de Hel genaamd, tot tegen het fort Anna, „met de binnen- en buitenbermen, daaraan behoorende, op den perceelsgewijzen kadas„tralen legger dier gemeente bekend als volgt:

„Sectie C, n°. 107, weiland, groot 66 roeden en 70 ellen, Sectie C, n°. 116, wei„land, 9 roeden en 30 ellen; Sectie C, n°. 117 opgaande boomen, 31 roeden en 60 „ellen, Sectie C n°. 128, weiland, 17 roeden, Sectie D, n°. 153, weiland, 1 bunder „38 roeden en 40 ellen en deelmakende van Sectie D, n°. 179, weiland, groot 90 „roeden en 40 ellen, van welk Sectie D, n°. 179, afgaat 4 roeden en 16 ellen, als „onlangs verkocht zijnde.„

Onder opmerking, dat de kadastrale aanwijzing bij deze acte gegeven voor de met den dijk verkochte binnen- en buitenbermen, geheel overeenkomt met die der binnen- en buitenbermen van den dijk, waarover dit geschil loopt, meen ik met het bovenstaande voor dit verslag te kunnen volstaan.

De heer Mr. H. J. van Leeuwen, procureur te 's Bosch, treedt als gemagtigde op van het gemeentebestuur van Willemstad en bestrijdt het beroep.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zevende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 10 *Maart* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1o. van 22 Februarij 1880, no. 5, houdende beslissing omtrent het *geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige C. Hollenberg, weduwe van der Schaft.* (Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 504).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige C. Hollenberg, weduwe van der Schaft;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 4 Februarij 1880, no. 75;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Februarij 1880, la L, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat Cornelia van der Schaft vroeger woonplaats heeft gehad te Mijdrecht, waar zij aanvankelijk op zich zelve, later bij hare dochter inwoonde;

dat zij in Julij 1878 met een verhuisbillet uit Mijdrecht is vertrokken, om bij hare dochter, die met haren man Barend Bink te Leiden, zich gevestigd had, te gaan wonen;

dat uithoofde de behoeftige door voortdurende dronkenschap ergenis gaf hare kinderen haar niet lang bij zich konden houden, terwijl ook zij zelf begeerte had naar Mijdrecht terug te keeren;

dat zij derhalve na eene inwoning van vier weken in Augustus 1878 met wederzijdsch goedvinden aan hare inwoning bij haren schoonzoon een einde heeft gemaakt en Leiden heeft verlaten, na volgens beëedigde verklaring van Barend Bink destijds naar de secretarie der gemeente te zijn gegaan om een verhuisbillet aan te vragen;

dat het niet blijkt in welke andere gemeente zij sedert heeft verblijf gehouden; dat zij wel van tijd tot tijd in Mijdrecht is gezien, en aldaar volgens onder eede afgelegde verklaringen enkele nachten heeft vertoefd in het logement van Dekker of bij Arend van der Schaft; dat zij ook in November 1878 te Leiden 8 dagen bij hare kinderen heeft vertoefd en destijds enkele meubelen, die daar nog bewaard werden, heeft willen medenemen, aan welk voornemen alleen daarom geen gevolg werd gegeven, dewijl zij op raad van haren schoonzoon besloot die overbrenging uit te stellen, totdat zij eene nieuwe woning zou hebben en dat overigens omtrent haar doen, totdat zij in Februarij 1879 in krankzinnigen toestand te Utrecht is aangehouden, niets is aan het licht gebragt;

dat zij door haar vertrek uit Leiden in Augustus 1878 met het voornemen om zich elders te vestigen hare woonplaats aldaar heeft verloren;

dat zij echter geene nieuwe woonplaats heeft gevestigd, maar een zwervend leven heeft geleid, waaraan slechts een einde is gemaakt door hare aanhouding te Utrecht in Februarij 1879 in krankzinnigen toestand;

dat derhalve destijds geene gemeente als de woonplaats dezer behoeftige kan worden aangemerkt;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren, dat de kosten der overbrenging naar en verpleging in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen van Cornelia Hollenberg, weduwe van der Schaft, zullen worden gekweten uit 's Rijks kas, uit de fondsen voor dergelijke uitgaven bestemd.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 22 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 24 Februarij 1880, n°. 5, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *R. L. van der Veer, te Gorredijk, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Opsterland, van* 30 *Augustus* 1879, *waarbij hem vergunning is geweigerd om een stookhok in te rigten voor het koken van lijnolie, hars en dergelijken.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 544).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door R. L. van der Veer te Gorredijk, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Opsterland van 30 Augustus 1879, waarbij hem vergunning is geweigerd om een stookhok in te rigten voor het koken van lijnolie, hars en dergelijken;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Februarij 1880, n°. 103;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 20 Febr. 1880, n°. 56, afd. Hand. en Nijverh.;

Overwegende:

dat de adressant zich in Julij 1879 heeft gewend tot het gemeentebestuur van Opsterland, met verzoek, om op zijn erf, kadastraal bekend Gorredijk, Sectie C, n°. 139 en 140, te mogen oprigten een stookhok met loods, voornamelijk ten dienste van het koken van de noodige lijnolie, hars enz., voor zoover dit voor zijn vak van huis- en rijtuigschilder is benoodigd;

dat drie ingezetenen van Gorredijk bezwaren hebben ingebragt tegen de inwilliging van dat verzoek op grond van brandgevaar en van hinder van ernstigen aard, die hunne woningen geheel of gedeeltelijk ongeschikt ter bewoning zou maken;

dat Burg. en Weth. die bezwaren gegrond hebben verklaard en afwijzend op het verzoek hebben beschikt;

Overwegende:

dat de inrigting, die de adressant wil daarstellen, niet zal zijn een fabriek waarin voortdurend zal worden gearbeid om verw en vernissen voor den handel te bereiden, maar slechts een klein stookhok, waarin enkele malen in het jaar zal gestookt worden, uitsluitend tot het bereiden van de materialen, die de adressant voor de uitoefening van zijn bedrijf behoeft;

dat Burg. en Weth. zelven hebben erkend, dat het stookhok met veel zorg is daargesteld;

dat de Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat in Friesland na een locaal onderzoek heeft verklaard, dat het stookhok geheel van steen en ijzer is opgetrokken en dat het aan alle eischen van veiligheid voldoet, voorts dat het eenige brandgevaar, dat van deze inrigting te duchten zou zijn, gelegen kan wezen in het overkoken van het verhitte vocht, maar dat daartegen door het stellen van voorwaarden kan worden gewaakt;

dat zoo ook aan den door de geburen gevreesden overlast van rook en onaangename lucht door het stellen eener voorwaarde kan worden tegemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Opsterland:

1°. aan R. L. van der Veer en zijne regtverkrijgenden vergunning te verleenen, om op het perceel, kadastraal bekend sectie C, n°. 139 en 140, op de Lange Wal te Gorredijk, volgens de hierbijgaande beschrijving en teekening, op te rigten een stookhok voor het koken van de lijnolie en hars, die hij voor de uitoefening van zijn beroep van huis- en rijtuigschilder noodig heeft, onder voorwaarde:

a. dat het stookhok geheel van steen en ijzer zal zijn gemaakt en gedekt zal zijn met pannen;

b. dat geene opening daarin zal worden gemaakt aan de zijde van de steeg;

c. dat voor den ingang van het stookhok een steenen muurtje zal worden gemaakt ter hoogte van 20 cM. op den vloer op te trekken, waardoor overkokende olie niet met hout in aanraking kan komen;

d. dat de schoorsteen van het stookhok zal worden opgetrokken tot 7.30 M. boven den beganen grond;

2°. te bepalen, dat de inrigting gereed en in werking moet zijn binnen zes maanden na dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 24 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Gorredijk, 26 Julij 1879.

Aan den HEd. Achtbaar heer Burgemeester en het Gemeentebestuur van Opsterland.

Geeft met gepasten eerbied te kennen Rense Lommes v. d. Veer, huis- en rijtuigschilder te Gorredijk:

dat hij door aankoop eigenaar is geworden van het huis n°. 67, voor de schutsluis op de Lange Wal aldaar;

dat gemeld huis door hem belangrijk is vertimmerd, waaraan hij noch wenscht toe te voegen een stookhok met loods op bijgaande teekeningen aangetoond, voornamelijk ten dienste voor het koken van de noodige lijnolie, hars enz, voor zooverre dit voor zijn vak is benoodigd.

Voormeld gebouwtje wenscht hij op te trekken van steen, gedekt met pannen en verder zoo in te rigten als daartoe in de betrekkelijke verordening tot het voorkomen van brand wordt bevolen.

Adressant, door dezen voldoende aan de daarop betrekking hebbende bepalingen der wet, vleit zich bij voorbaat in de hoop, dat in dezen door UWEd. Achtbaren goedgunstig mag worden beschikt en aan de verdere loop van dit verzoek het noodige gevolg mag worden gegeven.

't Welk doende met de meeste hoogachting
(get.) R. L. v. d. Veer.

Behoort bij Kon. besluit van 24 Februarij 1880, n°. 5.

Mij bekend,
De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

3°. van 24 Februarij 1880, n°. 6. houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *K. de Grooth, aannemer te Wildervank, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Nieuw-Pekela, dd.* 13 *November* 1879, *n°.* 6, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bewaarplaats van lompen en beenderen in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Nieuwe-Pekela, sectie A, n°.* 1445.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 55).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door K. de Grooth, aannemer te Wildervank, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Nieuwe-Pekela, dd. 13 November 1879, n°. 6, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bewaarplaats van lompen en beenderen in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Nieuwe-Pekela, sectie A, n°. 1445;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Febr. 1880, n°. 7;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 20 Februarij 1880, n°. 57, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat het in het algemeen onraadzaam moet worden geacht, bewaarplaatsen van lompen en beenderen, die door de groote hoeveelheid onreine voorwerpen, welke er bijeengebragt en voortdurend verplaatst worden, de lucht in den omtrek onzuiver maken, in eene bebouwde gemeentekom toe te laten;

dat het perceel, hetwelk de appellant tot dusdanige bewaarplaats wenscht in te rigten, gelegen is in de bebouwde kom der gemeente Nieuwe-Pekela, en nog wel in de onmiddelijke nabijheid van de openbare lagere school, de kerk der hervormde gemeente, het gebouw bestemd voor lijders aan besmettelijke ziekten en het werkhuis, waarin gedurende een gedeelte van het jaar godsdienstonderwijs wordt gegeven;

dat mitsdien het gemeentebestuur teregt geoordeeld heeft, dat bij inwilliging van het verzoek van den appellant zoodanige schade en hinder te vreezen waren, als bij art. 11 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) worden bedoeld en dat de gevraagde vergunning alzoo op voldoenden grond is geweigerd;

dat aan de bestaande bezwaren door het stellen van voorwaarden niet kan worden tegemoet gekomen;

Gezien de aangehaalde wet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het aangevallen besluit van het gemeentebestuur van Nieuwe-Pekela en het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, (Afdeeling voor de geschillen van bestuur).

's Gravenhage, den 24 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

4°. van 24 Februarij 1880, n°. 8, houdende beschikking op het adres van *Dr. P. M. S. Kros, te Nieuw-Lekkerland, daarbij 's Konings voorziening inroepende tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland van* 31 *October* 1879, *n°.* 18, *houdende vaststelling van het tableau der openbare voetpaden in de gemeente Nieuw- en St. Joosland.*

Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 26).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van Dr. P. M. S. Kros, te Nieuw-Lekkerland, daarbij Onze voorziening inroepende tegen een besluit van Gedep. Staten van Zeeland van 31 October 1879, n°. 18, houdende vaststelling van het tablean der openbare voetpaden in de gemeente Nieuw- en St. Joosland;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Februarij 1880, n°. 110;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 Februarij 1880, n°. 16*b*, Afd. Wat. A.;

Overwegende:

dat een aantal ingezetenen van de gemeente Nieuw- en St. Joosland zich in Junij 1879 tot den Raad dier gemeente hebben gewend, zich beklagende, dat zeker voetpad, dat sedert menschengeheugenis voor het algemeen verkeer had gediend, plotseling was afgesloten, en verzoekende, dat dit pad weder voor het publiek mogt worden opengesteld;

dat de gemeenteraad daarop aan Ged. Staten heeft voorgesteld om het bedoelde pad alsnog, krachtens art. 7 van het Provinciaal reglement van 1838 op de buurtwegen en voetpaden, op het tableau te brengen;

dat Ged. Staten daaraan hebben voldaan en bij besluit van 15 Augustus 1879, n°. 83, voorloopig op het tableau der openbare voetpaden hebben aangewezen, „het „voetpad van den eersten zijtak van den grooten weg der 1e klasse, n°. 3, nabij de „kom der gemeente, over het erf van de herberg de Roode Leeuw en verder over „de dijken tusschen den Molenpolder en de Mortiere en St. Jooslandpolder, alsmede „over den dijk van den Oud St. Jooslandpolder naar het oude dorp;"

dat de adressant daartegen bezwaren heeft ingebragt, bewerende, dat het omschreven pad nooit een openbaar voetpad is geweest, dat slechts twee personen daarbij belang hebben, en dat de dijk, waarover het voetpad loopt, eerst in 1846 door den toenmaligen eigenaar van den grond is gelegd;

dat Ged. Staten, na een ingesteld onderzoek en een gehouden getuigenverhoor, bij besluit van 31 October 1879, n°. 18, die bezwaren ongegrond hebben verklaard, en het in Augustus voorloopig vastgestelde tableau definitief hebben vastgesteld;

dat de appellant nu de vernietiging van dit besluit van Ged. Staten van Ons heeft gevraagd, bewerende dat, daargelaten de onjuiste opvatting van Ged. Staten omtrent de openbaarheid van het voetpad, Ged. Staten in deze nog hebben gehandeld in strijd met de wet, daar het toezigt over de wegen, hun bij art. 137 der Provinciale wet gegeven, zeker niet zóóver reikt, dat zij, ook buiten het door het reglement aangewezen tijdstip, voetpaden op het tableau zouden kunnen brengen;

Overwegende:

voor zoover de adressant mag verondersteld worden de bedoeling te hebben gehad de zaak bij wege van hooger beroep aan Onze beslissing te onderwerpen, dat het

reglement van 1838 op de buurtwegen en voetpaden in de provincie Zeeland, noch in art. 7, noch in eenig ander artikel, het regt toekent om van de beslissingen van Ged. Staten hooger beroep op Ons in te stellen;

Gezien het reglement op het beheer en onderhoud en de politie der buurtwegen en voetpaden in de provincie Zeeland van 6 Julij 1838, goedgekeurd bij Kon. besluit van 4 Aug. 1838, n°. 106 (*Provinciaal blad*, n°. 80);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren, dat tegen het aangevallen besluit van Ged. Staten van Zeeland van 31 October 1879, n°. 18, geen beroep openstaat.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 24 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

5°. van 24 Februarij 1880, n°. 9, houdende beschikking op het adres van *het bestuur van den Oosteinderpoelpolder, verzoekende vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Noordholland, van* 17 *Sept.* 1879, *n°.* 23, *waarbij aan adressant is bevolen de slagboomen, waardoor het verkeer over de in dat besluit meergemelde wegen door dien polder wordt belemmerd, binnen* 4 *weken op te ruimen of te doen opruimen enz.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 20.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van het bestuur van den Oosteinderpoelpolder, verzoekende de vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Noordholland van 17 Sept. 1879, n°. 23, waarbij aan adressant is bevolen de slagboomen, waardoor het verkeer over de in dat besluit meergemelde wegen door dien polder wordt belemmerd, binnen 4 weken na ontvangst dezes op te ruimen of te doen opruimen, en subsidiair verzoekende, dat Wij zullen verklaren, dat er geene reden bestaat voor de toepassing van art. 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) en den adressant zullen vrijstellen van gevolg te geven aan de door Ged, Staten bevolen opruiming;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Februarij 1880, no. 108;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 Februarij 1880, no. 16, afd. Wat. A.;

Overwegende:

dat bij Ons besluit van 23 Junij 1865, no. 58, aan twee daarbij genoemde aanvragers is verleend eene concessie voor het bedijken en droogmaken van den Oosteinderpoel in de gemeente Aalsmeer en Nieuwer Amstel, onder voorwaarde, 3o. dat de concessionarissen zich gedragen naar al de voorschriften omtrent de uitvoering, welke hun door of van wege Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken mogten worden gegeven;

dat tot uitvoering van deze bepaling de Minister van Binnenlandsche Zaken, bij resolutie van 3 Julij 1865, la. A, 3e afd., heeft bepaald, dat de uitvoering behoort te geschieden overeenkomstig het door concessionarissen overgelegde en daarbij gevoegde gewaarmerkte plan van bedijking en droogmaking en daarbij behoorende kaart;

dat in genoemd plan is aangenomen, onder anderen, het maken van de volgende wegen: *a.* een weg langs den machinetogt in zijne volle lengte breed 10 M., welke machinetogt loodregt op het Oosteindervoetpad loopt, op eenen afstand van 2700 M. van het Schinkeldijkje en 1750 M. lang is; *b.* een weg evenwijdig met, en 400 M. ten noorden van den middenlengtetogt loopende ongeveer van den hoek van de Stommeer naar het Schinkelsluisje, lang 4200 M., breed 10 M.; *c.* een weg evenwijdig met en 400 M. ten zuiden van den grooten lengtetogt, lang 2450 M., breed 10 M., welke wegen ook op de genoemde kaart zijn aangeteekend;

dat voor de uitvoering van deze concessie aan eene naamlooze vennootschap, genaamd de maatschappij tot droogmaking van den Oosteinderpoel onder Aalsmeer en Nieuwer Amstel, ten laste van de Staatsbegrootingen voor 1866 en volgende jaren een Rijkssubsidie is verleend en bij de wet van 30 Dec. 1865 (*Stbl.* no. 117) aan genoemde maatschappij de onteigening ten algemeenen nutte is toegestaan ten behoeve van de indijking en droogmaking voornoemd, overeenkomstig de bepalingen der concessie verleend bij Ons bovenaangehaald besluit;

Overwegende:

dat het geconcessioneerde werk ten zijnen tijde is tot stand gebragt naar het bovengenoemde plan en de daarin genoemde wegen zijn aangelegd;

Overwegende:

dat bij besluit der Staten van Noordholland van 5 Julij 1872, goedgekeurd bij Ons besluit van 13 Aug. 1872, no. 38, is vastgesteld een bijzonder reglement van bestuur voor den Oosteinderpoelpolder, krachtens welk reglement het tegenwoordig bestuur is opgetreden en het beheer over alle polderwerken uitoefent;

Overwegende:

dat Ged. Staten van Noordholland eene klagte ontvangen hebbende van de Directie der maatschappij tot droogmaking van een gedeelte der Legmeerplassen, ter zake dat het bestuur van den Oosteinderpoelpolder sedert twee jaren het vervoer van gewassen uit de Legmeer, over wegen van den Oosteinderpoelpolder, die toegang geven van den Legmeerdijk tot de ringvaart van de Haarlemmermeer, had verboden en op

die wegen slagboomen heeft geplaatst, daarover het beklaagde polderbestuur hebben gehoord;

dat het polderbestuur, bij schrijven van 21 Julij 1879, heeft verklaard, bedoelde maatregelen te hebben genomen, omdat de op kosten des polders hard gemaakte wegen veel te lijden hadden van het veelvuldige vervoer van zware vrachten, vooral van en naar de Legmeer over die wegen, en dat het voornemens was alleen het verkeer van personen en personenrijtuigen door den polder over genoemde wegen toe te staan, tenzij de bediening der slagboomen te groote moeijelijkheden of onkosten mogt veroorzaken;

dat Ged. Staten daarop het polderbestuur hebben uitgenoodigd de afsluiting van den weg onverwijld op te heffen, onder opmerking, dat indien het bestuur eene keur tot beveiliging van den weg noodig achtte, deze aan de goedkeuring van Ged. Staten zou moeten worden onderworpen, op welke uitnoodiging het polderbestuur weigerend heeft geantwoord, waarna Ged. Staten bij hunne beschikking van 17 September 1879, n°. 23, met toepassing van art. 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102), de opruiming der slagboomen hebben bevolen;

Overwegende

dat het polderbestuur bij adres van 9 October 1879, en nadere memorie en voordragt, tegen deze beschikking de volgende bezwaren heeft ingebragt:

1o. dat Ged. Staten, door te oordeelen dat de wegen die aan den polder in eigendom toebehooren ten openbaren nutte moeten worden gebruikt, uitspraak hebben gedaan over een onderwerp, dat volgens art. 148 der Grondwet tot de kennisneming der regterlijke magt behoort;

2°. *a.* en *b.* dat de zorg voor en de bruikbaarheid van wegen, vallen buiten de onderwerpen, die bij art 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) aan Ged. Staten zijn opgedragen;

2°. *c.* dat de bevolen opruiming niet noodzakelijk is;

Overwegende:

dat over dit geschil door Ons alleen kan en moet worden beslist in zooverre ingevolge art. 8 der wet van 12 Julij 1855, voorziening bij Ons is gevraagd, voorbehoudens hetgeen volgens art. 9 dier wet in regten zou kunnen worden beweerd omtrent de verpligting van adressant, gelijk deze zich dan ook zijne weren van regten heeft voorbehouden;

Overwegende, dat intusschen de beschikking van Ged. Staten zelve niet is eene uitspraak over eigendom of eenig ander burgerlijk regt, maar over het beheer van wegen in eenen polder, die onbetwistbaar tot de polderwegen behooren, en wier aanleg en onderhoud door het polderbestuur in deze zijne qualiteit als zoodanig worden behartigd, dus over een onderwerp van publiek en administratief regt;

Overwegende, dat onder het toezigt over de waterschappen aan Ged. Staten opgedragen bij de provinciale wet en bij de verordening regelende het toezigt op de waterschappen in Noordholland van 20 November 1855, goedgekeurd bij Ons besluit van 14 December 1855, n°. 78, ook begrepen is dat over de wegen, voor zoover deze onder beheer van het waterschapsbestuur zijn;

Overwegende, dat art. 190 der Grondwet de wegen onder het algemeen begrip van

waterstaat brengt en deze bij gevolg ook vallen onder de zeer algemeene benaming van werken, waaromtrent de 2e § der wet van 1855, houdende voorziening in sommige waterstaatsbelangen, voorschriften behelst;

Overwegende, dat dus Ged. Staten ven Noordholland teregt hun toezigt hebben uitgeoefend over de wegen in den Oosteinderpoelpolder, die tevens waterschapswerken zijn en eene opruiming, die zij noodzakelijk oordeelen voor de bruikbaarheid en vrijheid van die wegen, met toepassing van meergemelde wet hebben bevolen;

Overwegende ten aanzien van de noodzakelijkheid der bevolen opruiming, dat het opruimen van slagboomen, die gesloten worden gehouden om het verkeer met voertuigen, dat vroeger over de wegen door den polder plaats had, te belemmeren, noodzakelijk is ten einde de wegen voor het verkeer worden gebruikt;

Overwegende dat, al staan ook nog andere wegen open voor de ingezetenen van de Legmeer om zich naar naburige plaatsen te begeven, daaruit volstrekt niet volgt, dat de weg door den Oosteinderpoelpolder, die de kortste is van den Legmeerdijk naar de ringvaart van de Haarlemmermeer, kan worden gemist in het algemeen belang, terwijl de aanleg van den weg en andere wegen in en door den polder in 1865, door het bevoegd gezag is geoordeeld van algemeen belang te zijn;

Overwegende, dat dus de bezwaren van adressant, voor zoover die thans te beoordeelen zijn, ongegrond zijn;

Gezien de wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* no. 102);

Handhavende het besluit van Ged. Staten van Noordholland van 17 Sept. 1879, no. 23, verklarende de voorziening van het bestuur van den Oosteinderpoelpolder daartegen ongegrond;

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 24 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den gemeenteraad van Wonseradeel, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij zij hebben geweigerd goed te keuren eene dading, door den gemeenteraad getroffen.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Blijkens eene resolutie van Ged. Staten van Friesland van 24 December 1869, n°. 19, is in dat jaar eene schikking tusschen de betrokken autoriteiten getroffen, omtrent de verpleging van zekeren O. G. de Boer in het gesticht voor krankzinnigen te Franeker. Overeenkomstig de gunstige voorwaarden, vermeld in het *Provinciaal blad* van Friesland van 1851, n°. 102, werd het jaarlijksche bedrag der verpleegden bepaald op *f* 182.50. De lijder was niet geheel onvermogend; hij bezat twee huisjes en een stukje land, waarvan de opbrengst, volgens gedetailleerde opgave van zijn curator J. G. de Boer te Makkum, een zuiver inkomen opleverde van *f* 121.89. De schikking was deze: dat in de verpleegkosten het Rijk en de provincie ieder *f* 12.99 's jaars zouden betalen, "zoodat, na aftrek van een bedrag van *f* 121.89, dat uit 's mans eigen inkomsten kan worden gevonden, door de gemeente Wonseradeel in een tekort van *f* 34.63 's jaars zal moeten worden voorzien, onder verpligting evenwel van hare zijde tot quartaalsgewijze overdragt aan de provincie, ook van het bedrag dat uit de eigen inkomsten van O. G. de Boer wordt gevonden." De aldus geformuleerde schikking werd sedert het begin van 1870 door het gemeentebestuur van Wonseradeel nageleefd, maar het is er ver van daan, dat een bedrag van jaarlijksche inkomsten van den krankzinnige à *f* 121.89 in handen van dat bestuur zoude zijn gekomen.

Dientengevolge besloot de gemeenteraad, na het inwinnen van een regtskundig advies, op den 20 Februarij 1879 eene regtsvordering namens de gemeente in te stellen, "tegen J. G. de Boer te Makkum, tot terugbetaling van door de gemeente voorgeschoten verpleegkosten van zijnen curandus O. G. de Boer in het krankzinnigengesticht te Franeker, tot een bedrag van *f* 825.64^{5}." Aan dit besluit verleenden Ged. Staten van Friesland hunne goedkeuring den 27 Februarij 1879. En is bij deurwaarders-exploit van 21 April d. a. v. genoemde J. G. de Boer in zijne qualiteit als curator van O. G. de Boer gesommeerd tot betaling van die som, en vervolgens voor de regtbank te Leeuwarden gedagvaard, ten einde te worden veroordeeld, om "aan de eischende gemeente te betalen, ter zake hierboven vermeld, eene som van *f* 825.64^{5} met de rente van die som, sedert den dag der dagvaarding en de kosten van het proces." De gedaagde deed hierop verwering, in hoofdzaak daarin bestaande, dat hij geen partij in de schikking van 1869 is geweest, en zich nooit heeft verbonden om jaarlijks *f* 121.89 uit de inkomsten van den curandus aan de gemeente uit te betalen, noch ook dat de zuivere inkomsten die som zouden bedragen; eindelijk dat die zuivere inkomsten werkelijk die som niet hebben bedragen, omdat hij een oud huis, dat veel onderhoud vereischte, met magtiging der regtbank had verkocht; de gedaagde concludeerde tot niet-ontvankelijkverklaring van den eischer, immers tot ontzegging van den eisch, met veroordeeling van den eischer tot betaling der proceskosten.

Vervolgens zijn de partijen in dit regtsgeding te rade geworden, daaraan door eene dading een einde te maken. De gemeenteraad besloot in zijne vergadering van 25 October 1879, voorbehoudens goedkeuring van Ged. Staten, eene dading te treffen op de navolgende grondslagen, waarmede J. G. de Boer, als curator, en P. de Boer, te Buitenpost, als toeziende curator van O. G. de Boer, schriftelijk hadden verklaard in te stemmen en eene acte van die strekking te willen onderteekenen: "1°. het bedrag

der door de gemeente gevorderde verplegingskosten zal worden betaald na het overlijden van O. G. de Boer, bijaldien zijne nalatenschap minstens dat bedrag oplevert, onder voorwaarde, dat alle zuivere inkomsten van zijne bezittingen de gemeente ten goede komen, met dien verstande evenwel, dat de curator geregtigd blijft evenals thans aan den curandus van tijd tot tijd eene kleine versnapering te verschaffen; 2o. de gevallen onkosten zullen door den curator worden betaald uit de bezittingen van den curandus. voor zoover door den curator last is gegeven tot handelen en antwoorden op de ingestelde regtsvordering, terwijl door de gemeente Wonseradeel betaald worden alle onkosten op last van het gemeentebestuur gemaakt." Bij besluit van 31 October 1879, n°. 21, weigerden Ged. Staten van Friesland deze overeenkomst goed te keuren, om de volgende redenen: dat het onzeker is of de curator en toeziende curator de erfgenamen van hunnen curandus zullen zijn; dat de gemeente geene zekerheid heeft, dat zij door deze dading zal worden gebaat, en dat men, luidens art. 1109 B. W., geen afstand kon doen van de erfenis van iemand, die nog in leven is, noch de regten vervreemden, welke men, in vervolg van tijd, op zoodanige erfenis mogt kunnen verkrijgen.

Het is van dit besluit van Ged. Staten, dat de raad van Wonseradeel bij Z. M. den Koning tempore utili in beroep is gekomen. In zijn adres en in eene nadere memorie voert hij aan, dat de curator en toeziende curator, eene verbindtenis aangaande voor het geval van overlijden van hun curandus, zich voorwaardelijk, en niet alleen in hunne qualiteit, maar ook in privé zouden verbinden jegens de gemeente, ook voor het geval, dat zij geen erfgenamen van den curandus mogten zijn, en dat het raadsbesluit van 25 October 1879 niet zou verhinderen, alsnog eenige zekerheid voor de naleving der verbindtenis te vorderen en daarvan het sluiten der dading afhankelijk te maken; hij verzocht op die gronden eene goedkeurende beslissing. Ged. Staten van Friesland, ter zake gehoord, achten het zwaartepunt van het geschil gelegen in het verbod, dat in art. 1109 B. W. is geschreven; zij wijzen op de bewoordingen van het raadsbesluit ten betooge, dat er geen sprake is van eene voorwaardelijke verbindtenis en dat de voorgenomen dading den curator en den toezienden curator in privé niet zou verbinden; en adviseren tot ontzegging van het beroep.

Met magtiging des Konings is dit geschil bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 13 Januarij 1880, n°. 9, afd. binnenl. bestuur, bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt. Sedert zijn geen memoriën ingekomen.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Steenwijkerwold, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij de weder opbouw van de afgebrande school in het gehucht Nederland bevolen is.*

De *Staatsraad* Heemskerk Az. brengt het volgend verslag uit:

In het westelijk deel van de gemeente Steenwijkerwold, eene lage streek lands, die door breede wateringen, slooten en uitgegraven veengaten wordt doorsneden en des winters veelal onder water staat, bevonden zich dus verre twee openbare scholen, in de gehuchten het Nederland en Muggenbeet.

Laatstgenoemde school wordt, behalve door de kinderen uit dat gehucht zelf, ook bezocht door die uit het Zuideinde van de Wetering, waarvan althans de meesten zich van een vrij bruikbaar pad van het eind van het Steenwijkerdiep naar Muggenbeet, lang ongeveer 20 minuten gaans, bedienen. De school te Nederland werd, behalve door 20 à 30 kinderen in dat gehucht wonende, ook bezocht door een aantal kinderen uit het Noordeinde van de Wetering, die de school niet kunnen bereiken, dan na ongeveer $^1/_2$ uur varens met een punter, en vervolgens een pad van 3000 M. lengte, dat in drassigen toestand en door vele wateren doorsneden is, waarover smalle vonders liggen. Over dat pad is voor deze afdeeling een geschil gevoerd, waarin uitspraak geschied is bij Kon. besluit van 21 Julij 1878, no. 33 (*Verzameling* XVIII, bl. 363).

Ged. Staten hebben op advies van den Inspecteur van het Lager Onderwijs in die provincie aan den gemeenteraad van Steenwijkerwold aangeraden, de school te Muggenbeet af te breken, en eene nieuwe aan de Wetering tegenover het Eind van het Steenwijkerdiep te bouwen, als welke plaats voor de inwoners van het Noord- en van het Zuideinde van de Wetering en voor die van Muggenbeet goed gelegen zou zijn. Hangende de overweging van dit plan, zijn op den 2 Aug. 1879, de school en onderwijzerswoning te Nederland afgebrand.

Nadat door een hulplocaal zoo goed mogelijk in de eerste behoefte was voorzien, besloot de gemeenteraad den 1 September 1879, de school in het gehucht Nederland te doen vervallen en de nieuw te bouwen school aan het Eind van het Diep in te rigten naar de behoefte van al de drie buurtschappen, en wel, omdat anders de afgebrande school zou moeten herbouwd worden alleen ten behoeve van het gehucht Nederland, omdat de afstand van Nederland naar het Eind van het Diep slechts 3000 M. bedraagt, en die van 't Noordeinde der Wetering wel 3700 M., en omdat op eene groote school beter onderwijs zal worden gegeven dan op eene kleine hulpschool.

Bij missive van 16 Oct. 1879, noodigden Ged. Staten den gemeenteraad uit, om op dit besluit terug te komen vóór den 15 Nov. d. a. v., op grond, dat de inwoners van Nederland, wanneer hunne kinderen aan het eind van 't Diep zouden moeten schoolgaan, hetzelfde ongerief van afstand en slechte wegen zouden hebben, als dusverre het onderwerp van klagten van inwoners der Wetering was geweest. Dit schrijven kwam overeen met het advies van den schoolopziener in het 7e district van Overijssel en den Inspecteur van het Lager Onderwijs in die provincie, die ook tot de verplaatsing der school van Muggenbeet naar het eind van het Diep had geadviseerd. Ook had eene commissie van twee leden van Ged. Staten op den 15 October een plaatselijk onderzoek gedaan, waarbij zij het voetpad van 't Nederland naar de Wetering in zeer onvoldoenden toestand hebben bevonden en tot de overtuiging zijn gekomen, dat, al wierd het opgehoogd, dit pad voor jonge kinderen gevaarlijk is; die gecommitteerden drongen op grond van hunne bevindingen zeer aan op de z. g. verplaatsing der school van Muggenbeet. Den 11 Nov. ll., antwoordde de gemeenteraad aan Ged. Staten, dat hij bij zijn besluit van 1 Sept. bevorens moest blijven, omdat, 1o. de afstand uit 't Nederland naar de voorgenomen nieuwe school slechts 3000 M. zou zijn; 2o. een op een kaart aangeduide geschikte waterweg, aan welks gebruik de

inwoners aldaar gewoon zijn, tusschen die plaatsen bestaat; 3°. in de school te Nederland sedert jaren slechts, althans gebrekkig onderwijs werd gegeven, zoodat het in 't belang der schoolkinderen is, dat die, nu zij toch eenmaal verbrand is, niet door eene dergelijke kleine school worde vervangen; 4°. waarschijnlijk de toestand der landstreek weldra door bemaling van water zal worden verbeterd en alsdan zal kunnen worden overwogen of de school te Nederland moet worden hersteld, terwijl thans de invoering der nieuwe wet op het lager onderwijs welligt groote kosten voor de gemeente zal veroorzaken buiten en behalve dien van den door Ged. Staten gewenschten herbouw der school: 5°. de Raad aan Ged. Staten verzocht deze redenen in gunstige overweging te nemen en zich verbindt om de genoemde school weder op te bouwen, zoo zich de behoefte daaraan te eeniger tijd doet gevoelen. Edoch bij resolutie van 11 December ll., n°. 4614/3098, handhaafden Ged. Staten hun vorig besluit en gaven aan het gemeentebestuur van Steenwijkerwold het bevel, om de school in de buurtschap Nederland ten spoedigste weder op te bouwen, en wel op grond, dat te Nederland evenzeer als vroeger behoefte is aan eene lagere school, dat de kinderen van dat gehucht niet geregeld de school te Muggenbeet kunnen bezoeken en dat, al wordt de school van Muggenbeet naar het eind van het Steenwijkerdiep verplaatst, de afstand daarheen te grooter, de middelen van gemeenschap te onvoldoende zullen blijven voor een geregeld schoolbezoek der kinderen uit het Nederland. Van deze resolutie van Ged. Staten is de gemeenteraad in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. De redenen, die de gemeenteraad te berde brengt voor zijn beroep zijn dezelfde, als die hij vruchteloos bij Ged. Staten heeft doen gelden, en wijders dat de 4 à 5 huisgezinnen het gehucht Nederland onlangs met der woon hebben verlaten en de geheele bevolking slechts 124 zielen, verdeeld in 23 huisgezinnen, bedraagt, en dat het meerendeel der kinderen van bewoners der Wetering de bestaande school van Muggenbeet en de toekomstige aan het eind van 't Diep ook niet anders dan met vaartuigen zullen kunnen bereiken. De gemeenteraad voegt bij zijn adres een advies van de plaatselijke schoolcommissie, strekkende tot afkeuring van het wederopbouwen van de school te Nederland, als zijnde eene nuttelooze geldverspilling en geenszins in het belang van het onderwijs der circa 20 schoolgaande kinderen in 't Nederland, omdat de onderwijzer aldaar de geschiktheid voor het geven van onderwijs mist en dit op eene groote school, waartoe het eind van 't Diep een „heerlijk centraalpunt" oplevert, veel beter zal kunnen zijn; verder op de reeds meermalen genoemde gronden. Ged. Staten van Overijssel adviseeren tot afwijzing van het beroep en zijn van oordeel, dat er zeer overwegende redenen zouden moeten bestaan, om de school te Nederland niet te herbouwen en zoodoende het getal scholen in de gemeente te verminderen, welke redenen huns inziens ontbreken, zoodat het niet zoude vrijstaan de inwoners van 't Nederland het gebruik der school moeijelijk te maken, nadat zij geruimen tijd eene school in hun midden hebben gehad. In denzelfden zin adviseert de Inspecteur van het Lager Onderwijs onder bijvoeging, dat spoedige beslissing noodig is, omdat eene ongeschikte schuur tot hulplocaal wordt gebruikt.

Nadat dit geschil bij 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Februarij 1880, la. F, afd. Onderwijs, was aanhangig gemaakt bij deze afdeeling, zijn nog ter harer kennis gekomen: een adres onderteekend door

42 inwoners van de Wetering (Noordeinde), zijnde ouders van 88 kinderen, in Aug. 1879 aan Ged. Staten van Overijssel ingediend, strekkende om de school niet te Nederland, maar nabij de Wetering (Noordeinde) op te bouwen; een adres van 23 inwoners van Nederland, in September 1879, aan hetzelfde collegie, strekkende dat de school te Nederland weder worde opgebouwd, of het raadsbesluit zoo gewijzigd dat aan de billijke wenschen van Nederland en de Wetering worde tegemoet gekomen; eene memorie door dezelfde inwoners en nog één onderteekend aan den Raad van State ingediend, waarin wordt verzocht, dat het beroep ongegrond worde verklaard, op grond dat het gehucht Nederland sedert 1774 een eigen school heeft gehad en de middelen van gemeenschap naar de Wetering gevaarlijk voor kinderen zijn; eene memorie van drie inwoners van de Wetering (Noordeinde) ten betooge, dat de plaatsing der nieuwe school bij 't eind van 't Diep niet doelmatig is, maar zij veeleer aan 't Noordeinde of anders te Nederland moest worden gebouwd; eene memorie van vijf inwoners van diezelfde buurtschap ten betooge, dat zij wegens het gevaarlijke van het schoolpad en van den waterweg niet gebaat zullen zijn met den herbouw van de school te Nederland, noch ook met de nieuwe school aan 't eind van het Diep, en eene memorie van den Raad van Steenwijkerwold, waarin de bovengemelde redenen, die tot zijn besluit hebben geleid, nader worden uiteengezet en de Raad het betoog wenscht te leveren in het belang van het lager onderwijs in de gemeente te handelen.

De burgemeester van Steenwijkerwold, de heer A. F. Stroink, licht als gemagtigde van het gemeentebestuur, het beroep toe. Hij doet uitkomen, dat het gemeentebestuur het niet bij woorden wil laten, maar van plan is om grond te koopen, ten einde een nieuw pad aan te leggen, waardoor het schoolgaan der kinderen, immers des zomers, gemakkelijker zou worden gemaakt.

De *Staatsraden* Heemskerk Azn., de Vries en Verniers van der Loeff, benevens de Voorzitter, doen verschillende vragen, die door den burgemeester worden beantwoord. Die vragen hebben betrekking tot de plaatselijke ligging, waaruit blijkt dat het pad, dat men voornemens is aan te leggen, des winters onder water zal staan. Ook wordt inlichting gevraagd omtrent den financieelen toestand der gemeente, waaruit blijkt, dat de gemeente eene schuld van *ƒ* 8000 heeft en dat zij binnenkort eene leening van *ƒ* 4000 zal aangaan.

Op de aanmerking van den *Staatsraad* Verniers van der Loeff, dat de hoofdelijke omslag slechts *ƒ* 1 per ziel bedraagt, en dat de gewone kosten voor het lager onderwijs, in de gemeente niet te hoog zijn, antwoordt de burgemeester, dat het voornemen bestaat, om voor buitengewone kosten van het lager onderwijs de toepassing der wet in te roepen; maar dat het bestuur te meer zwarigheid meent te moeten maken tot den weder-opbouw der afgebrande school over te gaan, met het oog op de hoogere kosten voor het lager onderwijs, die uit de nieuwe wet omtrent dat onderwijs, zullen voortvloeijen.

IV. het beroep van *den gemeenteraad van St. Maartensdijk, tegen het besluit van Ged. Staten van Zeeland, nopens de jaarwedde van den te benoemen hulponderwijzer.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op 14 October 1879 besloot de gemeenteraad van St. Maartensdijk de jaarwedde van den te benoemen hulponderwijzer aan de openbare lagere school te bepalen op *f* 500 vaste jaarwedde met eene gratificatie daarboven van *f* 100 's jaars voor elk vol jaar dienst, doch alleen gedurende de twee eerste jaren.

Uit de daarover gevoerde briefwisseling bleek, dat het hier gold de jaarwedde van een derden hulponderwijzer, die benoemd zou worden in de plaats van de hulponderwijzeres, indertijd op eene wedde van *f* 500 met *f* 50 toelage aangesteld; en dat de bedoeling was na de twee eerste jaren met de gratificatie op te houden, zoodat dan alleen een vaste jaarwedde zou worden genoten zonder meer.

De schoolopziener had tegen deze regeling bezwaar, omdat daardoor een premie gesteld zou worden op het zich verplaatsen van de eene school naar de andere en eene gedurige verwisseling van personeel zou worden in de hand gewerkt, die zulk een ongunstigen invloed op het onderwijs uitoefent.

De gronden, waarop Ged. Staten besloten, hunne goedkeuring aan die regeling te onthouden, waren, dat naar de tegenwoordige eischen eene jaarwedde van *f* 500 voor een hulponderwijzer onvoldoende is, en die wedde ten minste *f* 600 behoort te bedragen; dat de onvoldoende vaste wedde wel door eene gratificatie wordt verhoogd, maar deze slechts voor twee jaren en alleen ten behoeve van den te benoemen hulponderwijzer wordt verleend.

Tegen het besluit van Ged. Staten is de gemeenteraad in beroep gekomen bij den Koning. Hij wijst er in zijn adres op, dat de bepaalde jaarwedde veel hooger is dan het minimum bij de wet gesteld, zelfs veel hooger dan het minimum in de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) aangenomen; dat ook de tegenwoordige eischen niet meer vorderen, daar toch de benoeming op de door den Raad bepaalde wedde en gratificatie door meer dan één sollicitant gaarne werd aangenomen. Met intrekking der gratificatie de vaste wedde te stellen op *f* 600, acht adressant ongeraden, omdat de gratificatie dienen moet om zoo mogelijk te voorkomen, dat men tot groot ongerief voor het onderwijs onverwacht en op ongelegen tijd zijne betrekking verlaat, zooals niet zelden gebeurt, en de benoemde bovendien ook reeds sedert 1 December in functie is. Adressant wijst voorts op meer dan ééne gemeente, zelfs in het eiland Tholen, waar de jaarwedde der hulponderwijzers thans slechts *f* 400 en *f* 500 zonder meer bedraagt. Hij verzoekt alzoo, dat het raadsbesluit door Z. M. moge worden goedgekeurd,

In hun ambtsbericht op dit adres wijzen Ged. Staten nader op het bezwaar, dat de jaarwedde na twee jaren tot *f* 500 zonder meer wordt teruggebracht, zoodat als 't ware een premie wordt gesteld op ontslag van den titularis na verloop van die twee jaar. In stede van zooveel mogelijk te bevorderen, dat de te benoemen hulponderwijzer zoo lang mogelijk aan de school zal blijven verbonden, wordt als straf

voor een tweejarigen dienst vermindering der bezoldiging bedreigd. Ged. Staten toonen wijders aan, dat metterdaad eene wedde van ten minste ƒ600 regel wordt, en beroepen zich daartoe op de 16 hulponderwijzers en hulponderwijzeressen in den loop van 1879 in hetzelfde district, waartoe Maartensdijk behoort, werkzaam, waarvan er elf ƒ600 of meer wedde hadden; drie ƒ550; slechts één ƒ500 en één ander ƒ400. Ten aanzien van laatstgemelde waren bijzondere omstandigheden aanwezig, waarom hij zich bereid verklaard had voor die lage wedde de betrekking op zich te nemen.

De Raad heeft aan de Afdeeling nog een nadere memorie ingediend, waarin hij aanvoert, dat hij in allen geval een hulponderwijzer mocht benoemen op de vroeger door Ged. Staten goedgekeurde wedde van ƒ550 met gratificatie van ƒ50, die de thans eervol ontslagen hulponderwijzeres genoot; dat hij de jaarwedde verminderd en de gratificatie verhoogd heeft, om te bevorderen dat de hulponderwijzer, ten einde de gratificatie niet te derven, niet op een onverwacht oogenblik zijne betrekking zal verlaten; dat de benoemde eerst in October jl. examen heeft afgelegd en dus nog geen bewijzen heeft gegeven van een goed onderwijzer te zijn, en de gratificatie dus ook ten spoorslag strekken moet om goed onderwijs te geven.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Achtste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 17 *Maart* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden :*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1o. van 29 Februarij 1880, no. 7, houdende beschikking op het beroep van *J. G. Gaveel te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van Hilversum, van* 31 *Oct.* 1879, *no.* 1299, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener steenbakkerij op het perceel sectie F, no.* 1227, *aldaar.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 51).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. G. Gaveel, te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van Hilversum van 31 Oct. 1879, no. 1299, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener steenbakkerij op het perceel sectie F, no. 1227, aldaar;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Februarij 1880, no. 2;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Februarij 1880, La. A, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat, nadat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) belegde vergadering bezwaren tegen het toestaan der vergunning door bewoners van naburige perceelen waren ingebragt, Burg. en Weth. besloten de gevraagde vergunning niet te verleenen, op grond van brandgevaar voor de nabijgelegen perceelen en van den hinder, dien de rook voor de bewoners der omliggende woningen zal te weeg brengen;

Overwegende:

dat de aanvrager de inrigting wil vestigen op een perceel van geringen omvang, dat niet voor uitbreiding vatbaar is, en waarvan adressant vooralsnog geen eigenaar is;

dat het perceel althans aan twee zijden omgeven is door woonhuizen, waarvan een op nog geen 45 meters afstand van de plaats voor den steenoven bestemd, met riet gedekt;

dat het terrein aan de noordzijde begrensd wordt door een openbaren rijweg, die, zeer hoog gelegen, juist op die plaats loopt langs de in de diepte daarnaast gelegen Gooische vaart, zoodat vrees bestaat, dat de paarden door het vuur uit den steenoven verschrikt alligt ongelukken zullen teweeg brengen;

dat derhalve het terrein voor eene steenbakkerij ten eenenmale ongeschikt is;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Burg. en Weth. van Hilversum van 31 Oct. jl., het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 29 Februarij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. van 2 Maart 1880, n°. 7, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *G. van Gendt, te Driel, gemeente Heteren, van een besluit van Burg. en Weth. van* 21 *Augustus* 1879, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener steenbakkerij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 35.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door G. van Gendt te Driel, gemeente Heteren, van een besluit van Burg. en Weth. van 28 Aug. 1879, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener steenbakkerij;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Februarij 1880, n°. 112;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Februarij 1880, Litt. B, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat de adressant zich heeft gewend tot het gemeentebestuur van Heteren, met verzoek om op de perceelen in die gemeente, kadastraal bekend sectie A, n°. 785 en 786, liggende buiten den bandijk aan den Nederrijn, eene steenbakkerij te mogen oprigten;

dat tegen de inwilliging van het verzoek bezwaren zijn ingebragt door het Roomsch Catholijk armbestuur te Zutphen, als eigenaar van de op circa 21 meter afstand liggende hofstede Kruithof, door den pachter dier hofstede en door den eigenaar van de op circa 110 meters liggende hofstede Waterblaas, op grond van brandgevaar en vrees voor schade door den rook van een of meer steenovens te veroorzaken aan gewassen en fruitboomen;

dat Burg. en Weth. het eerstgenoemde bezwaar ongegrond hebben geoordeeld, maar hebben verklaard, dat hun uit een gedaan onderzoek gebleken was, dat de damp van een steenoven nadeelig is voor de naburige boomen en vruchten, zoodat de verlangde vergunning niet kon worden verleend;

dat de adressant Onze voorziening tegen deze afwijzende beschikking heeft ingeroepen, bewerende, dat geen schade door den steenoven aan de eigendommen der naburen zal worden toegebragt, daar de inrigting ligt buiten 's dijks, ongeveer 9 meters hooger dan het terrein van den Kruithof, waarop vruchtboomen staan; dat dus rook en heete luchtstroom die boomen niet zullen bereiken, behalve bij valwinden; dat daarenboven de oven slechts enkele malen in het jaar en wel in den herfst zal gestookt worden;

Overwegende:

dat volgens de berigten van deskundigen van steenbakkerijen werkelijk nadeelige gevolgen voor het hout en de granen worden ondervonden; dat de zwarte rook, die zich bij het loos- of afstooken van den oven ontwikkelt, de bladeren der boomen doet verdorren en afvallen, en de ontwikkeling van de boomen belemmert; dat de schadelijke invloed van dien rook zich zeker tot op honderd meters afstand uitstrekt; dat de heete luchtstroom, die van een steenoven uitgaat, op zich zelf nadeelig werkt op het graan en de bladeren der boomen, binnen 50 of 60 meters afstand gelegen;

dat het niet kan aangaan eene inrigting, die, al zij het dan ook slechts gedurende enkele maanden in het jaar, zooveel schade kan veroorzaken, toe te laten op een afstand van 21 meters van een terrein waarop vruchtboomen staan;

dat het niet mogelijk is door het stellen van voorwaarden, aan de gevreesde schade te gemoet te komen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Heteren en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 2 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3o. van 5 Maart 1880, no. 6, houdende beschikking op het beroep van *den gemeenteraad van Delft, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 21 *Oct.* 1879, *no.* 63, *in verband met dat van* 15 *September bevorens no.* 107, *betrekkelijk de toepassing van art.* 212, § 2. *der Gemeentewet op de begrooting dier gemeente voor* 1879.
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 37).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Delft van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 21 October 1879, no. 63, in verband met dat van 15 Sept. bevorens, no, 107, betrekkelijk de toepassing van art. 212, § 2, der Gemeentewet op de begrooting dier gemeente voor 1879;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Februarij 1880, no. 113;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Maart 1880, La. P., afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat op den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Delft, voorkomt de Abtswoudsche weg en als onderhoudspligtige van een gedeelte daarvan ter lengte van 886 meters vermeld is de Lage polder van Abtswoude, terwijl als beheerder van den geheelen weg is aangewezen de gemeente Delft;

dat daar het vermelde gedeelte wegs, lang 886 meters, door den polder niet werd onderhouden, daarover klagten zijn ingekomen bij Ged. Staten;

dat deze op 17 Dec. 1878, Burg. en Weth. van Delft hebben gelast, uit kracht van hun beheer, te zorgen dat de gebreken in den Abtswoudschen weg hersteld wierden;

dat, toen hieraan geen gevolg was gegeven, Ged. Staten op 16 Junij 1879 Burg. en Weth. hebben uitgenoodigd aan den gemeenteraad voor te stellen, alsnog op de begrooting eenen post uit te trekken, om in de noodige herstelling te voorzien;

dat, toen het gemeentebestuur bezwaar maakte aan die uitnoodiging te voldoen, Ged. Staten bij besluit van 15 Sept. de gemeentebegrooting over het loopende dienstjaar, krachtens art. 212 § 1 der gemeentewet, alsnog aanvulden met een nieuw art. 12: „kosten voor herstelling van het gebrekkig gedeelte van Abtswoudschen weg *f* 1800", en tevens den gemeenteraad uitnoodigden alsnu aan te wijzen de middelen tot dekking der nieuwe uitgaaf;

dat de gemeenteraad in zijne zitting van 14 Oct. zich vereenigde met het praeadvies van Burg. en Weth., strekkende om ter kennis van Ged. Staten te brengen de tegen hun besluit gerezen bedenkingen en om, wanneer door dat collegie de middelen zouden zijn aangewezen tot dekking der opgelegde uitgaaf, daar alsdan het oogenblik daartoe zou gekomen zijn van die beschikking bij Ons voorziening te vragen;

dat Ged. Staten daarop bij besluit van 21 Oct. op de begrooting den post voor onvoorziene uitgaven met *f* 1800 verminderden, waarna de gemeenteraad, gevolg gevende aan zijn besluit van 14 Oct. bevorens, zich tot Ons heeft gewend, met verzoek het besluit van Ged. Staten van 21 Oct. 1879, n°. 63, in verband met dat van 15 September bevorens, n°. 107, buiten werking te stellen en te vernietigen, daarbij aanvoerende dat door het nemen van het besluit van 21 Oct. Ged. Staten de grenzen hunner bevoegdheid bij de gemeentewet aangewezen ten opzigte van het begrootingsregt der gemeentebesturen hadden overschreden, door art. 212 der gemeentewet toe te passen op eene reeds goedgekeurde begrooting en de gemeente Delft daardoor wordt bezwaard met het maken van kosten tot herstelling van een werk waarvan zij niet is de onderhoudspligtige, terwijl volgens het reglement op de wegen en voetpaden de uitvoering door Ged. Staten zelven aan de onderhoudspligtigen behoort te worden bevolen overeenkomstig de wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102);

Overwegende:

dat er tusschen Ged. Staten en den gemeenteraad zoodanig verschil van gevoelen met opzigt tot de gemeentebegrooting van 1879 bestaat, als naar het beginsel van art. 209 in verband met art. 212 dier wet vatbaar is, om bij wege van hooger beroep aan Onze beslissing te worden onderworpen;

dat daarbij dezelfde termijnen moeten worden nageleefd als zijn voorgeschreven

voor het komen in beroep, wanneer Ged. Staten weigeren eene begrooting goed te keuren;

dat art. 200 der gemeentewet zoodanig beroep toelaat binnen 30 dagen te rekenen van de dagteekening der beslissing van Ged. Staten;

dat wanneer dus Ged. Staten eenen nieuwen post van uitgaaf op de begrooting brengen en later tot aanwijzing der middelen tot dekking overgaan, nadat de gemeenteraad geweigerd heeft zulks te doen, die termijn voor het hooger beroep ten aanzien van elk dier besluiten gerekend moet worden van den dag af waarop het is genomen;

dat toch die twee besluiten, hoezeer met elkander in verband staande in dien zin, dat het tweede een gevolg van het eerste is, daarom niet geacht kunnen worden één geheel uit te maken;

dat dit reeds hieruit volgt, dat het besluit, waarbij het eerste lid van art. 212 wordt toegepast, niet noodwendig het besluit bij het tweede lid van dat artikel bedoeld ten gevolge heeft;

dat toch, wanneer de op de begrooting voorkomende inkomsten toereikend zijn of wel de Raad zelf nieuwe middelen voordraagt, door Ged. Staten geen besluit tot het verminderen van andere uitgaven behoeft te worden genomen;

dat daarenboven art. 212 tweede lid, door alleen voor het besluit tot vermindering der niet bij de wet opgelegde uitgaven de plaatsing in het *Provinciaal blad* voor te schrijven, duidelijk te kennen heeft gegeven, dat de wetgever niet de twee beslissingen van Ged. Staten als één enkel besluit heeft aangemerkt;

dat dus het hooger beroep tegen elk dier besluiten overeenkomstig art. 200 slechts openstaat gedurende dertig dagen na zijne dagteekening;

dat het besluit, waarbij de begrooting met eenen post in uitgaaf is aangevuld, door Ged. Staten is genomen op 15 September en het adres van den gemeenteraad is gedagteekend 11 November;

dat derhalve het appel, voor zoover het tegen dit besluit gerigt is, moet worden geacht niet-ontvankelijk;

dat bij het besluit van 21 Oct. slechts is bepaald, op welke wijze de middelen zouden gevonden worden, noodig tot dekking der uitgaven die, daar de gemeenteraad niet tijdig in beroep is gekomen, definitief op de begrooting zijn gebragt;

dat tegen de aanwijzing dier middelen door vermindering van den post voor onvoorziene uitgaven op zich zelve door den gemeenteraad geene bedenkingen zijn gemaakt, en die aanwijzing dus geoordeeld mag worden teregt te zijn gedaan;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der besluiten van Ged. Staten van Zuidholland van 15 September en 21 October ll., het daartegen door den gemeenteraad van Delft ingesteld beroep, voor zoover het is gerigt tegen het besluit van 15 September, te verklaren niet-ontvankelijk, en voor zoover het is gerigt tegen het besluit van 21 October ll., te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 5 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *G. S. Bruining, te Zwartsluis, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij eene nieuwe voorwaarde is verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener stoffenverwerij.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De appellant heeft 14 September 1878 van Burg. en Weth. van Zwartsluis vergunning verkregen tot het oprigten van een stoffenverwerij in wijk 1 dier gemeente, op voorwaarde o. a. dat voor het spoelen der stoffen geen gebruik worde gemaakt van het water van de Kolk, den Pieper, de Wetering en de Molengracht.

In het laatst van het vorige jaar werden Burg. en Weth. gewaar, dat appellant voor het spoelen der stoffen gebruik maakt van een sloot in die Kolk uitkomende, waardoor naar hun oordeel schade aan de gezondheid zou kunnen worden toegebracht. Zij hebben daarom, na hem eerst in zijne belangen te hebben gehoord, krachtens art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), eene nieuwe voorwaarde opgelegd door het verbod van spoelen in de Kolk uit te breiden tot alle wateren daarin uitkomende. Tegen dat besluit, genomen op 22 Nov. jl., is appellant in beroep gekomen, met inachtneming van het bepaalde bij art. 15 dier wet.

Appellant beklaagt zich dat hij door deze uitbreiding der oorspronkelijk opgelegde voorwaarde in zijn bedrijf grootelijks wordt belemmerd. Van het water, waarin hij spoelt, wordt geen gebruik gemaakt om te drinken. Boven dat water zijn onderscheiden privaten gesteld, wekelijks wordt in dat water door vele inwoners van Zwartsluis de wasch gespoeld, die met zeep, soda, bleekpoeder en andere schadelijke ingrediënten besmet is, terwijl de goederen, die hij appellant spoelt, geene voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen bevatten, welk laatste hij tracht te bewijzen door overlegging van twee verklaringen van personen, die opgeven dat zij het water uit de sloot, waar appellant zijne goederen spoelt, sedert lang gebruiken en nooit hebben ontdekt, dat het water schadelijk voor hunne gezondheid was, terwijl een der onder-

teekenaars verklaart, dat in die sloot zijne vischkaren liggen, en hij nooit heeft ondervonden dat zijn visch er is beschadigd of gestorven ten gevolge van dat spoelen. Appellant, verklarende dat de nieuwe voorwaarde het hem onmogelijk zal maken voor zich en de zijnen het brood te verdienen, verzoekt dat de vergunning moge blijven gehandhaafd, zooals zij oorspronkelijk is verleend, of dat hem vergund moge worden om in de kolk onmiddelijk achter zijn huis stoffen te mogen spoelen.

Ged. Staten van Overijssel, in wier handen des appellants adres is gesteld, hebben het gemeentebestuur en den inspecteur van het geneeskundig staatstoezigt gehoord. Het gemeentebestuur deelt in zijn berigt mede, dat in de oorspronkelijke vergunning van twee slooten in de kolk uitkomende geen gewag is gemaakt, omdat het hem niet in de gedachten kwam, dat ooit een der twee door appellant voor zijn bedrijf zou worden gebezigd. Appellant had dan ook altijd een zoogenaamd trekgat of uitgeveende plas voor het spoelen der stoffen gebruikt, maar werd onlangs spoelende aangetroffen in een dier beide slooten met riet bewassen, vandaar de noodzakelijkheid der nieuwe voorwaarden. Noch de drie privaten, noch het spoelen van waschgoed, maakt het water onbruikbaar van de kolk, die een oppervlakte heeft van 1.23.40 H. bij eene diepte van 14 meter. Het publiek gebruikt dat water met succes als drinkwater. Maar de goederen die appellant spoelt, bevatten zeker voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen, Gebruikte appellant die ingrediënten niet, hij zou als verwer zeer tegen zijn eigen belang handelen. Het gemis van goed welwater in de kom der gemeente, maakt het dubbel wenschelijk de gelegenheid, die de kolk aanbiedt, te behouden.

De inspecteur van het geneeskundig staatstoezigt schreef aan Ged. Staten, dat hij het bestreden besluit van Burg. en Weth. van Zwartsluis goedkeurt, en noodig vindt. Daar het beste drinkwater te Zwartsluis dat is, wat uit de kolk verkregen wordt, moet de meest mogelijke zorg worden aangewend om dat water ten minste betrekkelijk goed te houden. Verwerijen zijn, naar zijn oordeel, juist die inrigtingen, die de openbare wateren op de meest schadelijke wijze verontreinigen, omdat daarbij zeer dikwijls vergiftige stoffen worden gebruikt. Al wilde de verwer zich verbinden geen vergiftige stoffen of bijtmiddelen te gebruiken, het zou niet baten. De nakoming dier verbindtenis zou niet te controleeren zijn. De inspecteur voegde er bij, dat hij aan Burg. en Weth. een schrijven richtte over de hierboven vermelde privaten.

Op grond van het gevoelen van den inspecteur, adviseeren Ged. Staten tot afwijzing van het beroep.

In eene memorie aan den Raad van State schrijft appellant, dat de inspecteur niet op de plaats geweest is om het terrein te bezigtigen, en verzoekt hij op nieuw in de kolk te mogen spoelen, omdat hij thans belemmerd is in den spoed en ook in de schoonheid der kleur, door den grooten afstand dien hij moet afleggen om zijne goederen te spoelen.

Op verzoek van de afdeeling zijn haar toegezonden een schets der plaatselijke gelegenheid en de brief van gen. inspecteur, waarbij hij aandringt, dat het afloopen der privaten in het openbare water worde verboden en het gebruik van privaattonnen worde ingevoerd met behoorlijke lediging op eene plaats, waar de fecalien kunnen worden heengevoerd en zonder schade bewaard. Burg. en Weth. berigten, dat aan

dat schrijven van den inspecteur nog geen gevolg is gegeven, doch dat het voornemen bestaat bij de behandeling eener nieuwe algemeene politieverordening ook op dat onderwerp de aandacht te vestigen.

De heer Bruining zelf heeft het beroep toegelicht en de vragen beantwoord, die hem zoowel door den Voorzitter als door de leden der afdeeling worden gedaan, vooral omtrent den plaatselijken toestand, den omvang van de inrigting en de wijze om het water in den omtrek van de fabriek zuiver te houden.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Woerden, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, die op de gemeentebegrooting hebben gebragt uitgaven tot uitvoering eener overeenkomst, gesloten in* 1663, *omtrent het jaagpad tusschen Leiden, Woerden en Utrecht.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op den 20 September 1663 hebben de steden Leiden, Utrecht en Woerden, door hare ad hoc gecommitteerden, eene overeenkomst gesloten over het maken en onderhouden van een zand- of jaagpad langs den Rijn van Leiden af door de onderscheidene Ambachten, Heerlijkheden en dorpen heen tot Utrecht toe. Woerden nam daarbij op zich den aanleg te bekostigen van Harmelen tot Nieuwerbrugge. Leiden en Utrecht te zamen dien van het overige. Een en ander met dien verstande, dat »zoo bijaldien door de onwillich ofte wrevelicheijt van eenige geinteresseerde ingelanden ofte andersins het werk stuckgewijze in eenige plaetse niet naer behooren kon werden voltrocken, de steden Utrecht en Leiden of Woerden ijeder in haer resp. districten zouden gehouden zijn 't zelve bij alle occasie te voltrecken tot hare resp. particuliere oncosten.«
Verder werd overeengekomen, dat na voltooijing en opneming van het werk, het onderhoud, de reparatie en de vernieuwing van het pad, de bruggen, sluizen, heulen en hetgeen er wijders aan dependeerde, zou worden gedaan met gemeen goedvinden van de drie steden en bekostigd bij de steden Utrecht en Leiden samen voor drie vierde parten en bij de stad Woerden voor het resteerende vierde part. En eindelijk dat in gelijke verhouding tusschen de drie steden zouden worden verdeeld alle, na aftrek der voorbedoelde onkosten, overblijvende baten van weg, sluis of vrachtgelden en generalijk alle uit het jaagpad voortkomende opkomsten en profijten.

Drie jaren later, in 1666, was het jaagpad voltooid en werd het voor het publiek geopend. Ieder der drie steden beheerde en onderhield één der drie districten; verantwoordde jaarlijks haar ontvangsten en uitgaven; de algemeene rekening en verdeeling werd daaruit naar de bovenvermelde verhouding opgemaakt; en de onderneming leverde, zeker althans gedurende de eerste eeuw, belangrijke winsten op. Later echter, in de jongste tijden vooral, bij veranderde omstandigheden, niet het minst toen ook tot dit gedeelte van den Rijn de stoomvaart doordrong, leverde de exploitatie, in stede van profijten, voortdurend verliezen op. Vandaar dat op 21 Junij 1877 door den Raad der gemeente Utrecht besloten werd de genoemde overeenkomst van 1663 tegen 1 Januarij 1878 op te zeggen, met bijvoeging dat de gemeente niet meer zou bijdragen in krachtens die overeenkomst na dien dag gedane uitgaven.

Van dat raadsbesluit werd aanzegging gedaan aan Leiden en Woerden. Aan Woerden bij deurwaardersexploit van 27 Julij 1877. Utrecht, om de eigen uitdrukking van dat exploit te gebruiken, zeide daarbij „de vennootschap” op, onder bereidverklaring om tot liquidatie en verdeeling meê te werken, en met insinuatie zoo van weigering om in eenige uitgaven na 1 Jan. 1878 aandeel te dragen, als van afstand van aanspraak op alle inkomsten na dien datum, te dier zake door Leiden of Woerden te genieten.

Nadat daarop de gemeenteraad van Leiden bij besluit van 27 December 1877, in verband met die opzegging van de zijde van Utrecht, besloten had „zich na 1 Jan. 1878 niet verder met het onderhoud van het jaagpad te belasten en dit aan zijn lot over te laten”, volgden in 1878 twee tot deze zaak betrekkelijke koninklijke besluiten:

Vooreerst een dd. 22 Februarij 1878, n°. 18, waarbij Z. M. „gelet op art. 121 laatste alinea der gemeentewet” goedkeurde, dat door Ged. Staten van Utrecht en Zuidholland aan de gemeentebesturen van Utrecht, Woerden en Leiden magtiging werd verleend „tot gemeenschappelijke regeling van de opheffing van het jaagpad langs den Rijn tusschen genoemde gemeenten;”

En een tweede van 15 October 1878 (*Stbl.* n°. 144), waarbij de beide bovenmedegedeelde besluiten van den gemeenteraad van Utrecht van 21 Junij 1877, en van dien van Leiden van 27 December 1877, als genomen in strijd met art. 121 der gemeentewet, krachtens art. 153 dier wet werden vernietigd.

Wat nu de gemeente Woerden betreft ook zij had zich in het begin van 1878 aan het onderhoud onttrokken, doch nader, op aandrang van Ged. Staten van Zuidholland, in het noodige voorzien, en ook op hare begrooting voor 1879, evenals in vroegere jaren, te dezer zake op het artikel van Hoofdstuk X: „kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken, bedoeld bij art. 122 der gemeentewet” eene som van *f* 2100 uitgetrokken.

Op die voor 1880 echter werd voor dat artikel *nihil* uitgetrokken, doch daarentegen werd art. 67 in hoofdstuk II: „Onderhoud van wegen en voetpaden” *f* 530 meer geraamd, dan in 1879, eene verhooging, die in de memorie van toelichting aldus werd gemotiveerd: „Door de meerdere behoefte aan reparatiën, alsmede door de voorgenomene ontbinding van de overeenkomst betreffende het jaagpad langs den Rijn, is onder dezen post eene som begrepen voor het onderhoud van dat pad, en daardoor is zijne verhooging ontstaan.”

Ged. Staten hebben gemeend daarin niet te mogen berusten. Zij hebben aan den Raad van Woerden te kennen gegeven, dat „zoolang de ontbinding der overeenkomst van 1663 niet had plaats gehad” de kosten uit die overeenkomst voortvloeijende moesten worden aangewezen onder Hoofdstuk X, bij het artikel: „kosten voor gemeenschappelijke zaken” enz. De Raad van Woerden antwoordde, in dd. 6 December 1879, dat er van kosten voor een gemeenschappelijke zaak geen sprake meer kon wezen, daar Utrecht de overeenkomst had opgezegd en haar aandeel niet meer betaalde; dat het de krachten van Woerden te boven ging om de uitgaven voor Utrecht te betalen, en dat dus de kosten zich moesten bepalen tot de hoogst noodzakelijke.

Ged. Staten van Zuidholland hebben daarop, art. 212 der gemeentewet toegepast: zij hebben bij resolutie van 16 December ll., G. S. n°. 40, „uit overweging, dat de

regeling krachtens de overeenkomst van 20 September 1663 nog steeds geldt, en ingevolge art. 205, litt. *v* der gemeentewet daarvoor een post op de begrooting moet voorkomen;" op de begrooting der inkomsten en uitgaven van de gemeente Woerden voor 1880 in Hoofdstuk X der uitgaven bij art. 5*a*: Kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken, bedoeld bij art. 122 der gemeentewet, uitgetrokken een som van *f* 2100. En toen de Raad van Woerden geweigerd had daartegenover nieuwe middelen tot dekking voor te dragen, hebben Ged. Staten bij resolutie van 29 Dec. 1879, n°. 31, het subsidie voor het burgerlijk armbestuur met *f* 985 en den post voor onvoorziene uitgaven met *f* 1000 verminderd, derwijze, dat, met inbegrip van *f* 115, uit het batig saldo beschikbaar, de begrooting tot sluiting gebragt werd; en hebben zij tegelijk de aldus gewijzigde begrooting goedgekeurd.

Tegen die beide resolutiën heeft de Raad van Woerden aan den Koning voorziening gevraagd bij adres van 13 Januarij ll., waarvan krachtens Z. M. magtiging van 13 Februarij ll., n°. 35, de overweging bij deze afdeeling is aanhangig gemaakt.

De Raad van Woerden wijst er in dat adres op, dat n. z. i. het Kon. besluit van 15 Oct. 1878, niet heeft kunnen vernietigen het exploit op 27 Julij 1877, ten verzoeke van Utrecht aan Woerden beteekend; dat de opzegging alzoo een feit is, waarvan oplossing der vennootschap en niet-betaling van Utrecht's aandeel het gevolg is; en dat Woerden mitsdien inderdaad ten volle praesteerde wat mogt gevergd worden door haar één vierde gedeelte van de over 1879 geïmpendeerde kosten, ad *f* 2100, d. i. *f* 525, zij het dan ook op een ander artikel, voor het onderhoud van het pad uit te trekken. Art. 122 der gemeentewet, en bij gevolg ook art. 205 lett. *v*, komen, naar Woerden meent, in deze niet te pas, naardien er over de bewuste aangelegenheid nimmer eene regeling als bij art. 121 bedoeld, tot stand is gekomen. En zoo, voert Woerden verder aan, schijnen ook Ged. Staten zelven de zaak vroeger te hebben ingezien. Anders toch zouden zij niet, zooals zij deden, hebben kunnen vaststellen de rekening van Woerden over 1878, zonder dat daarin eenigerlei terugbetaling van de zijde van Leiden of Utrecht in het door Woerden uitgegevene ter zake van het jaagpad, was uitgetrokken noch als nog verhaalbaar vermeld was.

Ten slotte beklaagt de Raad van Woerden er zich over, dat door het tweede besluit van Ged. Staten de post voor onvoorziene uitgaven tot een zoo gering bedrag, van *f* 200 nam., is teruggebragt, dat daaruit stoornis in de dienst te vreezen is; en anderzijds dat bij datzelfde besluit nu verminderd wordt het subsidie aan het burgerlijk armbestuur, hetwelk tot zijn oorspronkelijk bedrag door Ged. Staten zelven als nuttig en noodzakelijk was erkend.

Ged. Staten van Zuidholland, door den Minister van Binnenlandsche Zaken hierop gehoord, antwoordden, wat dit laatste beklag van Woerden betreft, dat de Raad in dát ongerief gereedelijk kan voorzien deels door een overschrijving der op art. 67 vrijvallende *f* 525; en door voor het verder noodige den hoofdelijken omslag te verhoogen. En wat de zaak zelve betreft, geven Ged. Staten als hunne meening te kennen, dat na het Kon. besluit van 15 Oct. 1878 het verdrag van 1663, huns oordeels eene publiekregtelijke regeling, voortdurend van kracht is gebleven; dat de nietnakoming der daaruit voortvloeijende verpligtingen van Utrecht's zijde, Woerden niet ontheft; en dat alzoo teregt krachtens art. 205, lett. *v*, het daartoe noodige op

Woerden's begrooting is uitgetrokken, aangezien onder art. 121, 122 en 205 *v*, ook alle publiekregtelijke regelingen, anterieur aan de invoering der gemeentewet, zoo zij slechts wettig tot stand gekomen zijn, dienen begrepen te worden.

Breedvoeriger dan bij het adres door Woerden aan Z. M. ingediend, wordt de onderwerpelijke zaak behandeld in eene memorie door Burg. en Weth. van Utrecht aan deze afdeeling in dd. 2 Maart ll. toegezonden, met het oog op het zijdelingsch belang van die gemeente bij den afloop van dit geschil. Immers, werd daarbij overeenkomstig de stelling van Ged. Staten van Zuidholland beslist, dat de overeenkomst van 1663 nog van kracht is en blijft tot zij, onder hoogere goedkeuring, door eene andere is vervangen; en werd Woerden dientengevolge te dier zake gedwongen tot een uitgave van *f* 2100, dan zou Utrecht daarin hare drie achtste deelen hebben te dragen.

Utrecht neemt daaruit aanleiding om tweeërlei te betoogen:

1°. dat geheel ten onregte aan de overeenkomst van 1663 door Ged. Staten van Zuidholland toegekend wordt een publiekregtelijk karakter; dat zij, wel verre van te vallen onder het bereik der artt. 121, 122 en 205 *v.* der gemeentewet, niets anders is dan een civiel contract, wel is waar door drie steden aangegaan, doch daarom niet minder eene particuliere onderneming, door die steden als particulieren op het touw gezet en geëxploiteerd, zonder octrooi, ja zelfs tegen den wensch, en onder tegenwerking van de Staten van Holland; dat hier alzoo geen sprake zou kunnen komen van een regeringsdaad, maar alleen van een burgerlijke overeenkomst die, blijkens de acte van verdrag zelve, getoetst aan het destijds vigerende regt, niet anders gequalificeerd kan worden dan als een vennootschap of maatschap, tot welker opzegging, in verband ook met art. 3 der wet op den overgang van de vroegere tot de nieuwe wetgeving, reeds uit krachte van dat Verdrag zelf ieder der partijen ten allen tijde was en gebleven is geregtigd, zonder inmenging of magtiging van wien ook, naar den ouden regel: omnia eodem modo dissolvuntur quo colligata sunt;

en 2°. dat bij het Kon. besluit van 15 October 1878 alleen beslist is, dat de raadsbesluiten van Utrecht en Leiden informeel waren, doch dat daarmede niet is vernietigd en niet kon vernietigd worden de meer dan een jaar vroeger voltooide opzegging van de zijde van Utrecht, door welke de opheffing der Maatschap geworden was een fait accompli.

Mij voor de breedere toelichting dier beide stellingen refererende aan de uitgewerkte memoriën zelve, meen ik hiermede voor dit verslag te kunnen volstaan.

De heer Mr. B. M. Vlielander Hein, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde van het gemeentebestuur van Woerden op en licht het beroep breedvoerig toe.

Eenige vragen, door den *Staatsraad* Verniers van der Loeff gedaan, worden door den gemagtigde beantwoord.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 24 *Maart* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het beroep van *den gemeenteraad van St. Maarten, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordholland, waarbij niet goedgekeurd is de gemeentebegrooting voor* 1880.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Bij resolutie van 31 Dec. 1879, n°. 11, hebben Ged. Staten van Noordholland hunne goedkeuring onthouden aan de begrooting van ontvangsten en uitgaven der gemeente St. Maarten voor 1880, zooals die door den Raad dier gemeente op 16 Sept. en na wijziging nader op 29 Nov. 1879 was vastgesteld.

Ged. Staten vonden grond voor dat besluit in de omstandigheid, dat in die begrooting onder de ontvangsten was opgenomen, aanvankelijk een som van *ƒ* 1800, later eene van *ƒ* 600, eerst als geheele, later als gedeeltelijke terugvordering der door de gemeente onder de Westfriesche Bank te Schagen uitgezette gelden.

Ged. Staten wezen er in hunne resolutie op, dat tegenover die buitengewone ontvangst geenerlei buitengewone uitgave op de begrooting voorkwam; dat zij alzoo zou moeten strekken tot dekking van gewone uitgaven; en dat zoodoende de bezittingen der gemeente eene blijvende vermindering zouden ondergaan, wat in strijd zou zijn met het belang harer ingezetenen.

Bij een adres van 3 Jan. ll. heeft het gemeentebestuur van St. Maarten tegen die resolutie voorziening gevraagd bij Z. M.

In dat adres wordt aangevoerd:

1°. dat bij handhaving der aangevallen resolutie de hoofdelijke omslag met 50 pct. verhoogd of eenigerlei andere belasting ingevoerd zou moeten worden, een maatregel in de bestaande gedrukte tijdsomstandigheden voor den landbouwenden stand, naar 's Raads inzien, hoogst ongewenscht;

2°. dat redelijkerwijze vooreerst geene buitengewone uitgaven meer te wachten zijn, want dat de onderscheidene eigendommen der gemeente in de laatste jaren deels nieuw gesticht, deels nieuw aangeschaft of geheel gerestaureerd zijn;

en 3°. dat de schulden van de gemeente derwijze snel worden afgelost, dat weldra de gewone inkomsten zonder verhoogde belasting de gewone uitgaven zullen kunnen bestrijden. De Raad verzoekt mitsdien, dat Z. M. alsnog de door Ged. Staten geweigerde goedkeuring zal gelieven te verleenen.

Ged. Staten van Noordholland, in zake gehoord, maken den Minister van Binnenlandsche Zaken er opmerkzaam op, dat in St. Maarten geene opcenten op de hoofdsom der personele belasting voor de gemeente worden geheven; dat de hoofdelijke omslag, ad *f* 1200, slechts ruim *f* 1 per hoofd beloopt; en dat de som van *f* 600, waarvan de rede is, dus zonder groot bezwaar voor de ingezetenen zou zijn te vinden; terwijl eindelijk, indien werkelijk de toestand der gemeente zoo ongunstig ware als het adres wil doen voorkomen, zulks een reden te meer zou zijn om tegen het verbruiken van bezittingen te waken.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Z. M. magtiging van 20 Jan. ll., n°. 22, bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn harerzijds nog eenige inlichtingen gevraagd aan Ged. Staten van Noordholland. Uit het van dezen ontvangen antwoord, in verband met de quaestieuse begrooting en de bijbehoorende memorie van toelichting, blijken de volgende feiten, die hier vermelding schijnen te verdienen:

1°. alle de door St. Maarten aangegane geldleeningen hebben gestrekt tot bestrijding van buitengewone uitgaven, als in 1868 en 1869 twee, aflosbaar binnen 14 jaar, te zamen van *f* 7000 voor een nieuwe school en onderwijzerswoning te St. Maarten zelve; in 1870 eene, mede binnen 14 jaar aflosbaar, van *f* 7000 voor eene nieuwe school en onderwijzerswoning te Valkkoog, en in 1877 eene, binnen 16 jaar aflosbaar, van *f* 8000 voor eene nieuwe school en onderwijzerswoning te Eenigenburg; terwijl in 1876 de gemeente zich jegens de besturen der Hervormde gemeenten St. Maarten, Valkkoog en Eenigenburg, verbond tot een bedrag van *f* 6000, betaalbaar in 12 jaarlijksche termijnen van *f* 500 voor de kosten van onderhoud der aan die besturen overgedragen kerktorens;

2°. ter zake dier onderscheidene obligo's zal voor renten telken jare *f* 100, en voor aflossingen over 3 jaar *f* 325 en over 4 jaar *f* 1000 telken jare, minder noodig wezen;

3°. het kapitaal van *f* 1800, over het gebruik van een deel waarvan dit geschil loopt, is afkomstig van de opbrengst van den verkoop der oude school en onderwijzerswoning te Eenigenburg;

en 4°. het totaal bedrag der gewone inkomsten van bezittingen en belastingen, met bijvoeging van *f* 193, uit ontvangsten van verschillenden aard, beloopt op de bewuste begrooting *f* 7086.64;

de gewone uitgaven bedragen *f* 6186;

voor renten is *f* 733.75, en voor aflossing van de schulden, hierboven vermeld, is *f* 2000 noodig, te zamen *f* 2733.75;

voor onvoorziene uitgaven is *f* 142.09 beschikbaar gesteld; en de begrooting is tot sluiting gebragt door er het batige saldo der dienst 1878 ad ± *f* 1375 op uit te trekken en, onder de buitengewone ontvangsten, de *f* 600, waarover het geschil loopt.

De burgemeester van St. Maarten, de heer W. Schermerhorn, heeft als gemagtigde van den gemeenteraad het beroep toegelicht en de gronden daarvoor nader uiteengezet. Hij zegt dat het streven van den gemeenteraad is, de zaken flink in orde te brengen, zonder de ingezetenen met hoogere lasten te bezwaren. In de gegeven omstandigheden was er naar zijne meening niets anders te doen.

Op eene vraag van den *Staatsraad* Verniers van der Loeff antwoordt de burgemeester, dat de gemeente na tien jaar geheel van het onderhoud van de torens ontslagen zal zijn en dat onderhond voor goed geheel ten laste van de drie kerkelijke gemeenten zal komen.

De *Staatsraad* de Vries gaat de begrootingen der gemeente St. Maarten voor 1879 en 1880 na, en treedt daaromtrent in vergelijkingen. Die van 1879 bood een tekort aan van *f* 1600 en die van 1880 een van *f* 1800. Toegegeven nu de bewering, dat na eenige jaren sommige uitgaven, ten bedrage van *f* 1000 en *f* 300, vervallen, dan blijft er nog altijd een tekort over. Hoe zal dat worden gedekt?

De burgemeester antwoordt, dat het grasgewas in 1879 minder heeft opgebragt dan vroeger, en dat het uit dien hoofde lager is geraamd voor 1880 dan voor 1879, maar dat het nu weer is meêgevallen en heeft ± *f* 300 meer opgebragt dan de raming.

De *Staatsraad* de Vries merkt op, dat Ged. Staten hebben te kennen gegeven, dat de gemeente St. Maarten geen opcenten op het personeel heft en dat de hoofdelijke omslag slechts *f* 1 per ziel bedraagt. Is dit juist?

De burgemeester stemt dit toe, maar merkt aan, dat de gemeente St. Maarten ook niet rijk is. Hij zou er ten minste zeer tegen opzien de plaatselijke lasten met 50 pct. te verhoogen. De begrooting voor 1880 is in het wezenlijk belang van de gemeente opgemaakt. Naar zijn oordeel geldt het hier slechts een vorm, waaraan het belang van de gemeente niet mag worden opgeofferd.

De *Staatsraad* de Vries zegt, dat Ged. Staten hebben verlangd, dat de opbrengst van den verkoop van het oude schoolgebouw zou strekken in mindering van de aan te gane nieuwe leening en dat de Raad dit niet heeft gewild.

De burgemeester antwoordt, dat de Raad dit niet heeft gewild, omdat de gemeente dan dit jaar weder had moeten leenen.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff vraagt, of de nieuwe school niet *f* 8000 gekost heeft en of daarvoor niet de laatste leening is aangegaan?

De burgemeester geeft daarop een toestemmend antwoord.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF vraagt, hoe veel het grasgewas heeft opgebragt?

De burgemeester antwoordt, dat die opbrengst nu onlangs ongeveer *ƒ* 17 à 1800 heeft beloopen.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. vraagt, of de gemeente van eenige andere zijde, hetzij van het Rijk, hetzij van de provincie, eenige bijdrage voor den bouw der drie nieuwe scholen of voor het onderwijs heeft ontvangen?

De burgemeester antwoordt daarop ontkennend.

II. het beroep van *J. F. Pompen, houdende voorziening tegen een besluit van het waterschapsbestuur van de rivier de Dommel c. a., tot verbreeding en verdieping van den Esschenstroom, en tot verhooging van de kaden aan den Dommel tusschen 's Hertogenbosch en Vucht.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Op den 2 October 1879, nam het bestuur van het waterschap van de rivier de Dommel en de zich daarin ontlastende beken en riviertjes (kortheidshalve genoemd: het waterschap van den Dommel c. a.) onder meer twee besluiten, 1o. om de monding van den Esschenstroom te verbreeden en te verdiepen; 2o. om de kaden langs den Dommel tusschen 's Hertogenbosch en Vucht met 0,30 M. te verhoogen.

Bij adres van 22 Dec. 1879, heeft J. F. Pompen, wonende te Sterksel, gemeente Soerendonk, lid van genoemd bestuur, die tegen genoemde besluiten had gestemd, zich tot Z. M. den Koning gewend, met verzoek „om het besluit van het waterschap" (waarmede de adressant, blijkens den zamenhang, die beide besluiten bedoelt) „aan het oordeel van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, te onderwerpen, als zijnde in strijd met de besluiten der Provinciale Staten van Noordbrabant en in strijd met hun schrijven van 26 Jan. 1875 aan Ged. Staten ingezonden, om daarna aan de beslissing van Z. M. onderworpen te worden." De door adressant bedoelde besluiten van Prov. Staten zijn die van 5 Nov. 1874, betreffende een uitgebreid plan van verbetering van de rivier de Dommel, de kleine Dommel, de Gendes en den Esschenstroom, welk plan het waterschap op zich heeft genomen uit te voeren en waarvoor rijks- en provinciale subsidiën zijn toegekend. Adressant acht het in strijd met het belang van dit groote werk, dat het waterschap van den Dommel c. a. de straks genoemde kleinere werken op zich neemt. Hij geeft verder te kennen, dat hij zich tot Ged. Staten heeft gewend, opdat dezen de besluiten van het waterschap niet zouden goedkeuren, maar dat Ged. Staten van oordeel zijn, dat die besluiten hunne goedkeuring niet behoeven, alsmede dat de verdieping en verbreeding der monding van den Esschenstroom reeds heeft plaats gehad. Ged. Staten van Noordbrabant, omtrent dit adres gehoord, zijn van oordeel, dat er geen termen tot vernietiging van

de bedoelde waterschapsbesluiten zijn. Uit de door hen overgelegde berigten van den hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat blijkt, dat het sub 2 ge noemde besluit, luidende: „om de kaden van af den Pettelaarschenweg bij 's Hertogenbosch tot ongeveer Ruivenberg bij St. Michiels-gestel, langs den Dommel met 0.30 M. te verhoogen", door Ged. Staten, welker goedkeuring daarop werd vereischt, krachtens art. 17 alinea 4 van het reglement voor het waterschap van 3 Nov. 1874 (*Prov. blad* n°. 34), is afgekeurd bij hunne missive van 30 Oct. 1879, G, n°. 167, en dat het waterschapsbestuur in die afkeuring heeft berust.

Wat betreft de verbreeding en verdieping der monding van den Esschenstroom, blijkt uit dezelfde stukken, dat het waterschapsbestuur daartoe heeft besloten, naar aanleiding van klagten van Burg. en Weth. van Esch en andere belanghebbenden, zoo bij het bestuur van den Dommel c. a., als bij Ged. Staten ingekomen, over het onvoldoende van den afvoer van water door dien stroom in den zomer van 1879. Dat werk is geraamd op *f* 900.

Bij missive van 16 Oct. 1879, G, n°. 147, hebben Ged. Staten het waterschapsbestuur verzocht, dat werk zoo spoedig mogelijk te doen bewerkstelligen, nadat het, benevens andere werken, was aanbesteed en het proces-verbaal der aanbesteding door het waterschapsbestuur aan Ged. Staten ter goedkeuring gezonden. Dezen hebben echter bij besluit van 11 Dec. 1879, G, n°. 110, verklaard, „dat de aanbesteding van dat werk hunne goedkeuring niet behoefde, omdat het eene rivierverbetering betreft, waarvan de noodzakelijkheid eerst is gebleken, nadat de werken tot verbetering van den Esschenstroom reeds waren uitgevoerd." De hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat is van oordeel, dat deze beslissing juist was, omdat de noodzakelijkheid van het werk reeds door Ged. Staten, in deze volgens voormeld art. 17 alinea 4 van het reglement optredende voor ingelanden, was uitgemaakt en het niet behoorde tot de gesubsidieerde werken.

Nadat deze zaak, krachtens 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 Febr. 1880, n°. 13, bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn bij haar de navolgende memoriën ingekomen:

a. van den adressant ter adstructie van zijne bewering, dat de verbreeding en verdieping der monding van den Esschenstroom in strijd is met de besluiten van Prov. Staten omtrent de werken, waartoe het waterschap tegen genot van subsidiën verpligt is. Adressant schijnt te bedoelen dat het aan het waterschapsbestuur niet vrij staat, aan die werken iets toe te voegen of andere te ondernemen vóórdat zij voltooid zijn. In eene opgave van den Ingenieur van het waterschap bij deze memorie overgelegd, komt voor dat tot September 1879 aan de verbetering van den Esschenstroom reeds besteed was *f* 10.000, en aan nadere verbetering nog te besteden *f* 12000. Omtrent deze werken komen mededeelingen voor in de memorie van toelichting op het V hoofdstuk Staatsbegrooting voor 1874 (gesubsidieerde werken).

Nog heeft de adressant een bewijs ingezonden, dat hij als ingeland voor de waterschapslasten is aangeslagen;

b. van het waterschapsbestuur van den Dommel c. a., hetwelk doet opmerken, dat het bezwaar van den adressant, omtrent de verhooging der kade is vervallen, en overlegt de notulen van zijne vergadering van 1 Oct. 1879, omtrent de verbreeding

en verdieping der monding van den Esschenstroom en het straks reeds vermelde besluit van Ged. Staten omtrent het proces-verbaal van aanbesteding.

c. van Mr. A. J. A. van Lanschot, lid van het waterschapsbestuur, ten betooge dat het bestuur zijne bevoegdheid niet is te buiten gegaan en het werk volgens reglement door Ged. Staten is goedgekeurd.

III. het beroep van *W. J. Weerts, te Zwolle, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener kuiperij.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Appellant heeft van Burg. en Weth. van Zwolle, vergunning verzocht om eene kuiperij op te richten in zijne woning in de Drostensteeg, kadastraal sectie F, n°. 4205.

Tegen dat verzoek is opgekomen J. P. J. van den Broek, eigenaar en gebruiker van een huis, dat geheel en al onder hetzelfde dak staat als de woning des verzoekers, van welke het slechts door een halvensteens muur gescheiden is en die daarom voor overlast van rumoer enz. vreest.

Ook het kerkbestuur der R. K. gemeente van O. L. V. Hemelvaart te Zwolle, heeft bezwaren ingediend. Het vreest stoornis der openbare godsdienstoefening op feest- en werkdagen, en hinder voor den pastoor, wiens kamers slechts door de smalle Drostensteeg van het perceel des appellants zijn gescheiden.

Volgens het bericht van den gemeente-architect is het aangewezen lokaal, waarin een steenen bevloering ligt, voor de uitoefening eener kuiperij op zeer kleine schaal wel geschikt, en zal, als de schoorsteen naar behooren gebouwd wordt, geen brandgevaar te duchten zijn; de scheidingsmuur tusschen het perceel van den appellant en dat van van den Broek heeft tot aan de bintlaag meer dan een halvensteens dikte, alleen boven die bintlaag is hij ter dikte van een halvensteens opgetrokken.

Het gemeentebestuur oordeelde het bezwaar van van den Broek gegrond; de onmiddelijke nabijheid eener kuiperij zou een gedeelte van zijn woonhuis ter bewoning ongeschikt maken, wijl de twee woningen slechts door een zeer dunnen muur van elkander gescheiden en onder één dak geplaatst zijn. De vergunning is daarom geweigerd.

Appellant is nu in beroep gekomen bij Z. M. met inachtneming van het bepaalde bij art. 15 al. 2 der wet van 1875 (*Stbl.* n°. 95). Hij beweert, dat de scheidsmuur tusschen zijne woning en die van van den Broek een ouderwetsche zware muur is, terwijl slechts de zolders door een dunner muur zijn gescheiden, dat het kuiperswerk voor dien buurman niet zoo hinderlijk kan zijn, dat diens huis onbewoonbaar zou worden; dat bovendien hem een voorwaarde zou kunnen worden opgelegd ter bepaling van de tijden, waarop hij dagelijks zijn werk zou mogen aanvangen en weer zou moeten eindigen, zoodat dan althans geen ernstige hinder meer te duchten zou zijn. Ten aanzien van het bezwaar van het kerkbestuur, dat bij Burg. en Weth. geen punt van beslissing heeft uitgemaakt, merkt appellant op, dat het lokaal der verlangde kuiperij van de kerk is gescheiden eerst door een gedeelte van de Drostensteeg en dan nog door de Ossenmarkt en dat alzoo het werk in de kuiperij dat binnenshuis

geschiedt, in de kerk nooit hoorbaar, veelmin hinderend en storend kan zijn, terwijl de woning van den pastoor van het perceel van de kuiperij gescheiden zal zijn eerst door de Drostensteeg en vervolgens door een tuin. Appellant verzoekt alzoo, dat Z. M. hem de gevraagde vergunning verleene, des noodig onder de beperkende bepaling, dat in die inrichting geen geraasmakende arbeid zal mogen worden verricht vóór des morgens 8 en na des namiddags 7 uur.

Ged. Staten, op zijn adres gehoord, zenden bij hun antwoord in een bericht van het gemeentebestuur en een advies van den hoofdingenieur van den Waterstaat. Het gemeentebestuur is van oordeel, dat door de beperkende voorwaarde het bezwaar niet wordt weggenomen, immers ook over dag kan luid geklop in een aangrenzend vertrek hinderlijk zijn, en zelfs bij ziekte een ondragelijke last worden. Volgens den hoofdingenieur is de scheidingsmuur onder de balklaag een anderhalfsteens, daarenboven een halfsteensmuur; terwijl de aansluiting van den muur tegen de kap ver van dicht is. Ook, naar zijn oordeel, zal het geklop voor de buren, vooral bij ziekten, die stilte vereischen, een ernstige hinder zijn, waaraan door geene voorwaarde is tegemoet te komen Voor de kerk en voor de woning van den geestelijke zouden naar het oordeel van den hoofdingenieur geen zoodanige bezwaren ontstaan, waarop een weigering zou dienen gegrond te worden. Op grond van dit advies raden ook Gedep. Staten eene afwijzende beschikking aan.

Bij den Raad van State zijn ingekomen memories van het kerkbestuur voornoemd en van van den Broek, waarin zij hunne bezwaren nader aandringen. Het kerkbestuur geeft daarbij op, dat de afstand tusschen het kerkgebouw en het perceel in quaestie slechts 15.50 M. bedraagt, terwijl de andere reclamant beweert, dat de scheidingsmuur zich in slechten en gescheurden staat bevindt; dat hij in zijn vertrek onmiddelijk naast de kuiperij moet slapen en wonen; dat het zoo gehoorig is, dat de duif van appellant den geheelen dag door hem reclamant gehoord wordt; dat zijn vrouw 67 jaren oud is en niet in staat het geraas eener kuiperij zoo onmiddelijk naast haar te verdragen; dat dus zijn huisje voor hem onbewoonbaar zou worden.

IV. het beroep van *F. S. Niemer, te Avereest, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

In den loop der maand Januarij van dit jaar heeft Theodorus Seraphion Calixtus Niemer, ter voldoening aan art. 18 der wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72), zich bij Burg. en Weth. van Avereest, waar zijn vader woonde, aangegeven ter inschrijving voor de Nationale Militie.

Het bleek toen, dat genoemde Niemer, gelijk door een uittreksel uit de registers van den Burgerlijken Stand wordt bewezen, op 23 October 1860, uit het huwelijk van Franciscus Sitalis Niemer en Rieka Willemsen, te Hasselt was geboren, en alzoo zich reeds in Januarij 1879 voor de Nationale Militie had behooren aan te melden.

Na onderzoek van het geval, op de wijze bij de wet voorgeschreven, hebben daarop Ged. Staten van Overijssel bij resolutie van 5 Februarij ll., n°. 188/231, het begane

verzuim bewezen verklaard en, met toepassing van art. 163 der wet Niemer zonder loting voor de dienst aangewezen.

Tegen die uitspraak is de vader van den militiepligtige bij adres van 9 Februarij ll., bij Z. M. in beroep gekomen, met verzoek, dat zijn zoon tot eene naloting worde toegelaten en ten aanzien van het verlof en den diensttijd met gewone lotelingen gelijkgesteld.

De grond waarop dat beroep steunt, en waarvan de feitelijke waarheid in allen deele door de ingewonnen ambtsberigten, zoowel van het plaatselijk bestuur van Avereest, als van Z. M. Commissaris in de provincie Overijssel, wordt bevestigd, is deze, dat de appellant in het jaar 1878 bij den toenmaligen burgemeester van Avereest onderzoek heeft gedaan naar het geboortejaar van zijn zoon in quaestie, en dat hem toen op last van dien ambtenaar eene schriftelijke opgave is ter hand gesteld, geheel overeenkomende met het bevolkingsregister van Avereest en houdende, dat Theodorus Seraphion Calixtus Niemer geboren was 23 October 1861. Naar aanleiding daarvan was de aangifte, geheel ter goeder trouw, daaromtrent zijn alle gehoorde autoriteiten het eens, verschoven tot Januarij 1880, toen zij dan ook geheel uit eigen beweging door den militiepligtige zelven werd gedaan.

Intusschen, evenals bereids Ged. Staten in hunne aangevallene resolutie, wijst Z. M. Commissaris er op, dat dusdanig feit, al sluite het ook alle vermoeden van kwaad opzet uit, nogthans de genomen beslissing niet kan vitieeren.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Z. M. magtiging, verleend bij kabinetsbrief van 24 Februarij ll., n°. 24, bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, heeft de appellant aan de afdeeling nog een adres ingezonden, waarin omtrent het geschil zelf geen nieuw gezigtspunt geopend, en alleen de wensch uitgesproken wordt, dat bij nadeelige beslissing van Z. M., het Hoogstdenzelven moge behagen den aangewezene als loteling bij de Zeemilitie te doen indeelen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Tiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 7 *April* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr. G. J. Roïjaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1o. van 17 Maart 1880, no. 2, houdende beschikking op het verzoek van *den Raad der Gemeente Lochem, om, met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Gelderland dd.* 9 *Julij* 1879, *no*. 40, *goed te keuren het besluit van dien Raad van* 29 *April* 1879, *no*. 3 (*tot opheffing der instelling van weldadigheid, genaamd "de Provisorie".*) (Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 53).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het verzoek van den Raad der gemeente Lochem om, met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Gelderland dd. 9 Julij 1879 no. 40, goedtekeuren het besluit van dien Raad van 29 April 1879, n0. 3;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 11 Februarij 1880, n0. 4;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Maart 1880, 1a E, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de gemeenteraad van Lochem op 29 April 1879, krachtens art.9 der wet tot regeling van het armbestuur van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n0. 100), besloten heeft:

1o. met ingang van 1 Jannuarij 1880, de gemeente-instelling van weldadigheid "de Provisorie," op te heffen.

2o. alle goederen bij de instelling in beheer en haar toebehoorende geheel uitsluitend ten bate der gemeente aantewenden, krachtens art. 9 voormeld;

3o. voortaan jaarlijks op de begrooting der gemeente eenen post te stellen voor armenbedeeling;

en dat besluit aan de goedkeuring van Ged. Staten te onderwerpen;

Overwegende:

dat Ged. Staten van Gelderland, bij hunne dientengevolge genomen resolutie van 9 Julij 1879, n_0. 40, in hoofdzaak hebben aangenomen, dat voor het verleenen van goedkeuring door Ged. Staten op een krachtens art. 9 der Armenwet genomen raadsbesluit, vereischt wordt tweërlei, eerstens, dat het doel der betrekkelijke gemeente-instelling van weldadigheid zij vervallen;

en ten tweede, dat het gebruik harer bezittingen en inkomstem geregeld worde tot eene aan de laatst bekende zoo nabij mogelijk komende andere bestemming;

dat echter *in casu* beide vereischten ontbraken;

dat toch verzorging van armen het onbetwiste doel was "der Provisorie" en dat ook blijkens de eigene schrifturen en besluiten van den gemeenteraad, dat doel, wel verre van te zijn vervallen bij eventuele opheffing "der Provisorie", langs anderen weg en wel door directe gemeentezorg noodzakelijkerwijze voorziening zou blijven vorderen, terwijl indien de bezittingen en inkomsten tot heden voor de armen bestemd in den vervolge aangewend werden tot voorziening in behoeften van publieke gemeentedienst, met het erkend oogmerk van vermindering of afschaffing, althans van voorkoming van verhooging van hoofdelijken omslag of andere belasting, in dusdanig bestel onmogelijkerwijze kon worden gezien die continuiteit van zoo al niet gelijk dan toch gelijksoortig gebruik van fondsen die art. 9 vordert;

dat Ged. Staten op die gronden bij voormelde resolutie hebben besloten zwarigheid te maken om voorschreven raadsbesluit goedtekeuren;

en dat de gemeenteraad van Lochem tegen die resolutie naar aanleiding van art. 200 der Gemeentewet bij Ons is gekomen in beroep, verzoekende dat die resolutie vernietigd en het raadsbesluit van 29 April 1879, no. 3, alsnog door Ons mogt worden goedgekeurd;

Overwegende:

dat noch bij art. 9 noch bij eenig ander artikel der Armenwet in deze beroep op Ons wordt opengesteld en dat het door den appelleerenden Raad ingeroepen art. 200 der Gemeentewet hier niet van toepassing is;

dat immers de 3e titel van de 2e afd. der Gemeentewet, waarin gezegd art. 200 voorkomt, uitvloeisel en uitwerking is van art. 141 der Grondwet, waarbij, behalve van de begrootingen van inkomsten en uitgaven, alleen sprake is van die gemeente-raadsbesluiten die de beschikking raken over gemeente-eigendom en andere door de wet aan te wijzen burgerlijke regtshandelingen;

dat in dien aldus getrokken kring besluiten als dat waarvan *in casu* de rede is niet zijn begrepen en dat mitsdien het bij de regeling dier materie voor gene geopende middel van hoogere voorziening niet voor deze is geschreven.

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het door den gemeenteraad van Lochem ingesteld beroep tegen het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 9 Julij 1879, n°. 40, te verklaren niet-ontvankelijk.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 17 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 17 Maart 1880, n°. 10, houdende beschikking op het beroep van *A. van der Hil c. s., ingelanden van den Sabina-Henricapolder, tegen eene beslissing van Ged. Staten aan Noordbrabant van* 17/31 *Julij* 1879, *n°.* 153, *omtrent den ligger der Waterleidingen in dat Waterschap.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 59.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van A. van der Hil c. s., ingelanden van den Sabina-Henricapolder, tegen eene beslissing van Ged. Staten van Noordbrabant van 17/31 Julij 1879, n°. 153, omtrent den ligger der Waterleidingen in dat Waterschap;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 3 Maart 1880, n°. 6;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 15 Maart 1880, n°. 4, afd. Waterstaat A.;

Overwegende:

dat door de adressanten bezwaar is gemaakt tegen den ligger der Waterleidingen zooals die voor den „Sabina-Hedricapolder" is opgemaakt, hierin bestaande dat daarbij het onderhoud van verscheidene Waterleidingen zijnde weg en bermslooten voor de volle breedte gebragt is ten laste van het Waterschap of van de eigenaars der aan eene zijde gelegen landerijen, met vermelding dat zulks is geschied krachtens dijks- of uitgiftbrief des polders van 4 November 1786 en zulks niettegenstaande art. 15 van het reglement op de Waterleidingen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 22 December 1874 n°. 22, volgens appellanten, dat onderhoud ten laste van de eigenaars der aangelegen erven slechts brengt voor de helft der breedte;

dat Ged. Staten, dit bezwaar ongegrond oordeelende, den legger op dit punt onveranderd hebben vastgesteld

dat appellanten tegen die beslissing in beroep komende verzoeken dat zij door Ons moge worden vernietigd en de ligger aldus moge worden gewijzigd, dat het onderhoud der Waterleidingen ieder voor de helft der breedte is ten laste van de eigenaars der aangelegen erven en eigendommen;

dat door hen tot ondersteuning van hun bezwaar wordt aangevoerd dat het werkelijk bestaan van de acte van 4 November 1786 niet is gebleken en daarvan in geen publiek archief eenig bewijs is te vinden; dat bij lateren verkoop van gronden in den polder nooit het beding is gemaakt, dat de koopers zich naar de regelen dier akte zouden hebben te gedragen en dat dus die regelen hen appellanten niet binden; dat in allen geval het punt in geschil een onderwerp is van publiek regt ten allen tijde geregeld bij voorschriften der publieke autoriteit en dat op zoodanig punt de latere verordening derogeert aan de vroeger bestaande bepalingen;

Overwegende:

dat wel in het algemeen eene nieuwe verordening de vroeger bestaande bepalingen afschaft maar dat deze regel niet geldt voor zoover de nieuwe verordening zelve verklaard heeft het bestaande te willen eerbiedigen;

dat nu art. 15 van het aangehaalde reglement het onderhoud der Waterleidingen ten laste van de eigenaars der aangelegen erven brengt voor de helft harer breedte, maar alleen tenzij anderen daarmede bezwaard zijn;

dat de bedoeling van deze woorden waarmede het artikel aanvangt wordt opgehelderd door hetgeen bij de vaststelling van het reglement is voorgevallen;

dat toch het ontwerp, zooals het door Ged. Staten in de zomervergadering van 1872 is voorgedragen, op den regel dat ieder eigenaar de waterleiding langs zijn erf tot op de helft der breedte moet onderhouden, alleen dáár eene uitzondering toeliet waar krachtens overeenkomst of bijzonderen regtstitel de verpligting tot onderhoud op anderen rustte en die verpligting behoorlijk op dien ligger was omschreven; dat die oorspronkelijke redactie echter door de tegenwoordige redactie van art. 15 is vervangen op voorstel der commissie uit de Staten met het onderzoek van het ontwerp belast, die als bedoeling van hare verandering opgaf, dat het voorschrift nu zeer algemeen gesteld was en dus gelegenheid gaf om dáár waar de onderhoudspligt door plaatselijke gebruiken is geregeld, die gebruiken te observeren;

dat dus de bedoeling van het voorbehoud, waarmede art. 15 aanvangt, is, dat bestaande gebruiken zullen blijven in acht genomen;

dat bij de akte van 4 November 1786 de portionarissen en eigenaars der aanwassen, thans den „Sabina-Henricapolder" uitmakende, hebben vastgesteld de voorwaarden volgens welke zij die gronden zouden ondernemen te bedijken en voor 't vervolg uit te geven, onder welke voorwaarden ook deze voorkomt dat ieder ingeland de weg en bermslooten voor zijn land geheel en alleen zou moeten maken, gronddiepen en onderhouden.

dat wel van die akte niet het oorspronkelijke stuk door partijen geteekend is overgelegd, maar dat toch is overgelegd een uittreksel dier akte zooals zij volgens verklaring van den secretaris-penningmeester, die het uittreksel voor woordelijk gelijkluidend

heeft geteekend, berust in het archief des polders bij hem als secretaris-penningmeester van dien polder in bewaring;

dat overeenkomstig het daarbij bepaalde in den Sabina-Henricapolder altijd de weg en bermslooten door de eigenaars der aangrenzende landerijen over hare volle breedte zijn onderhouden gelijk zulks nog pleegt te geschieden;

dat hier dus een zoodanig gebruik aanwezig is als die welke het provinciaal reglement volgens de bedoeling in art. 15 uitgedrukt heeft gehandhaafd;

dat alzoo de bestreden vermelding op den ligger teregt is geschied;

Gezien het provinciaal reglement op de Waterleidingen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 22 December 1874 n°. 22 (*Provinciaal Blad* 1875 n°. 2);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissing van Ged. Saten van Noordbrabant van 17/31 Julij 1879, n°. 153, het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 17 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

3°. van 19 Maart 1880, n°. 7, houdende beschikking op het beroep van *J. G. Stemler Gzn., cigaren-fabrikant te Alkmaar, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Alkmaar van* 11 *Nov.* 1879, *waarbij nieuwe voorwaarden zijn opgelegd en verbonden aan de hem bij besluit van Ged. Staten van Noordholland van* 16 *December* 1874, *n°.* 12, *verleende vergunning tot het hebben eener tabaks-fabriek in een perceel Wijk B, n°.* 378, *in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 62).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van J. G. Stemler Gzn., cigaren-fabriekant te Alkmaar, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Alkmaar van 11 Nov. 1879, waarbij nieuwe voorwaarden zijn opgelegd en verbonden aan de hem bij besluit van Ged. Staten van

Noordholland van den 16 Dec. 1874, no. 12, verleende vergunning tot het hebben eener tabaksfabriek in een perceel, wijk B., no. 378, in die gemeente;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 3 Maart 1880, no. 8;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 16 Maart 1880, no. 46, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat bij Ons besluit van 10 Oct. 1879, no. 29, is gehandhaafd een besluit van Burg. en Weth. van Alkmaar, bij hetwelk aan den tegenwoordigen adressant onder zekere in dat besluit omschreven voorwaarden vergunning was verleend tot het oprigten van eene droogerij van tabak en cigaren in bovengemeld perceel, met bepaling dat de inrigting voltooid en in werking moest zijn gebragt binnen 6 maanden na de dagteekening van Ons besluit;

dat deze termijn eerst den 10 April 1880 ten einde loopt;

dat Burg. en Weth. van Alkmaar intusschen, na den adressant deswege te hebben gehoord, bij besluit van 11 Nov. 1879 aan hem en zijne regtverkrijgenden hebben opgelegd eensluidende voorwaarden als die in Ons voornoemd besluit voorkomende en die voorwaarden verbonden aan de door Ged. Staten van Noordholland bij hun besluit van 16 Dec. 1874, no. 12, aan adressant verleende vergunning tot het hebben van eene tabaksfabriek in hetzelfde perceel, met bepaling dat binnen 6 maanden na de dagteekening van dit besluit, dus vóór of op 11 Mei 1880, aan die voorwaarden moet zijn voldaan;

Overwegende:

dat de adressant zich door dit besluit van Burg. en Weth. bezwaard acht, als zijnde buiten hunne bevoegdheid genomen en verzoekt dat het door Ons worde vernietigd en de vergunning, door Ged. Staten in 1874 verleend, worde bevestigd;

Overwegende:

dat reeds bij Ons besluit van 1 Sept. 1879, no. 27, op het toenmalige verzoek van dezen adressant is beschikt in dien zin, dat niettegenstaande het perceel, waarin zijne tabaks- en cigarenfabriek wordt uitgeoefend, voor een gedeelte door brand was vernield, maar het gebouw waarin zich de droogkamer bevindt, was behouden gebleven, de meergemelde vergunning van Ged. Staten van 16 Dec. 1874, no. 12, alsnog voor hem tot het uitoefenen van die droogerij voldoende is;

Overwegende:

dat genoemde vergunning is verleend onder vigueur van het Kon. besluit van 31 Jan. 1824 (*Stbl.* no. 19), en dus blijkens art. 29 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), art. 17 van deze wet op de inrigting waarvoor de vergunning is verleend toepasselijk is;

dat volgens art. 17 der wet het bestuur dat de vergunning geeft bevoegd is om nieuwe voorwaarden op te leggen en daarmede blijkbaar bedoeld is het bestuur dat de vergunning heeft gegeven omdat het opleggen van nieuwe voorwaarden altijd eene handeling is die later voorvalt dan het verleenen der oorspronkelijke vergunning;

dat deze uitlegging ten overvloede wordt bevestigd daar art. 20 al. 1 der wet,

alwaar in een geheel gelijksoortig verband wordt vermeld het gezag dat de vergunning verleend heeft;

dat deze beide artt. 17 en 20 bij de overgangsbepaling (art. 29) toepasselijk verklaard zijnde op de inrigtingen onder vigueur der vorige wettelijke verordening opgerigt, de bevoegdheid om nieuwe voorwaarden op te leggen toekomt aan het bestuur of gezag dat vóór de invoering der wet de vergunning verleend heeft;

dat dit boven twijfel wordt verheven wanneer men art. 29 vergelijkt met de andere overgangsbepaling (art. 30), in welke het stellen van eenen nieuwen termijn aan inrigtingen welke vóór de invoering der wet vergunning hebben erlangd, mede is opgedragen aan het gezag dat de vergunning verleend heeft;

Overwegende:

dat dus niet Burg. en Weth. van Alkmaar maar de Ged. Staten van Noordholland bevoegd waren om nieuwe voorwaarden op te leggen aan adressant voor zijne tabaksfabriek, waarvoor in 1874 vergunning was verleend;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Burg. en Weth. van Alkmaar van 11 Nov. 1879 betreffende de tabaksfabriek van J. G. Stemler Gzn. te vernietigen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 19 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 31 Maart 1880, n°. 1, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van St. Maartensdijk van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, van* 17 *December* 1879, *n°.* 38, *waarbij zij hunne goedkeuring hebben onthouden aan het raadsbesluit van* 14 *October* 1879, *n°.* 2, *ter bepaling van de jaarwedde van eenen te benoemen hulponderwijzer aan de openbare lagere school.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 93).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van St. Maartensdijk van een besluit van Ged. Staten van Zeeland dd. 17 Dec. 1879, no. 38, waarbij zij hunne

goedkeuring hebben onthouden aan het raadsbesluit van 14 Oct. 1879, n°. 2, ter bepaling van de jaarwedde van eenen te benoemen hulponderwijzer aan de openbare lagere school;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Maart 1880 n°. 12;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van 27 Maart 1880, La. S., afd. Onderwijs;

Overwegende:

dat de Gemeenteraad van St. Maartensdijk op 14 Oct. 1879 besloot de jaarwedde van den te benoemen hulponderwijzer aan de openbare lagere school te bepalen op *f* 500 vaste jaarwedde met eene gratificatie daarboven van *f* 100 's jaars voor elk vol jaar dienst doch alleen gedurende de twee eerste jaren;

dat Ged. Staten, na daaromtrent het schooltoezigt te hebben gehoord, geweigerd hebben hunne goedkeuring aan dat besluit te verleenen op grond dat de jaarwedde van den bedoelden hulponderwijzer ten minste *f* 600 behoort te bedragen en volgens het raadsbesluit de onvoldoende vaste jaarwedde wel door eene gratificatie wordt verhoogd, doch die gratificatie slechts voor 2 jaren en alleen ten behoeve van den te benoemen hulponderwijzer wordt verleend;

dat de Gemeenteraad van dit besluit bij Ons in beroep komende aanvoert dat op de door den Raad gestelde voorwaarden zich meer dan één sollicitant opdeed, één van dezen sedert 1 Dec. ll. in functie is en dus het bewijs is geleverd dat door de tijdelijke gratificatie aan de jaarwedde verbonden de belangen van het onderwijs voldoende zijn behartigd;

Overwegende:

dat het doel, waarom de Raad nevens de vaste jaarwedde eene gratificatie wenscht toe te kennnen voor elk vol jaar dienst, is om zooveel mogelijk te voorkomen dat de onderwijzer onverwachts en op ongelegen tijd zijne betrekking verlate tot groot ongerief voor het onderwijs;

dat dit doel echter volstrekt niet medebrengt het toeleggen der gratificatie na 2 jaren te doen ophouden, maar veeleer dat te bestendigen;

dat toch het doen ophouden dier gratificatie voor den onderwijzer eene drangreden zou zijn om er naar te streven binnen de 2 jaren eene minder karig bezoldigde betrekking te verkrijgen;

dat er wel redenen kunnen zijn om eene eenmaal vastgestelde jaarwedde na verloop van zekeren tijd te verhoogen maar geen enkele grond kan worden aangevoerd om een genoten bezoldiging na verloop van zekeren diensttijd te verminderen;

dat daardoor de ijver in het verrigten der werkzaamheden in stede van te worden geprikkeld zou worden uitgedoofd en slechts afwisseling van onderwijzend personeel, schadelijk voor de belangen van het onderwijs, zou worden in de hand gewerkt;

dat een jaarlijksch inkomen van *f* 600 voor eenen hulponderwijzer in de gemeente St. Maartensdijk niet meer dan juist voldoende kan worden geacht, zooals ook volgt uit de omstandigheid dat van de 16 hulponderwijzers of hulponderwijzeressen in datzelfde district werkzaam niet minder dan 11 eene zelfde of hoogere jaarwedde genieten, terwijl slechts 2 minder dan *f* 550 erlangen;

dat er alzoo geene termen zijn om op adressants verzoek gunstig te beschikken;
Gezien de wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zeeland van 17 Dec. 1879, n°. 38, het daartegen door den Gemeenteraad van St. Maartensdijk ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 31 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

II. De VOORZITTER deelt mede, dat ingekomen is de volgende missive:

La. Z. Afdeeling BB. *'s Gravenhage* 31 Maart 1880.

Ik heb de eer aan de Afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur mede te deelen dat Zijne Majesteit mij bij Kabinetsschrijven van 24 Maart jl., n°. 17, heeft gemagtigd om het adres van Mr. J. F. L. E. E. Scheidius, te Arnhem, betreffende het onderhoud van zekere graven op een gesloten begraafplaats aldaar, van de Afdeeling terug te nemen. (Zie Verslag Jaargang 1879, bl. 515).

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Aan de orde is:

III. het beroep van *het bestuur van het genootschap Nijverheid, Afdeeling Oude Pekela, van een besluit van Ged. Staten van Groningen, waarbij is goedgekeurd de begrooting van het Waterschap Westerwolde over* 1879/80.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Bij het reglement voor het Waterschap Westerwolde, goedgekeurd bij Zijner Majesteits besluit van 5 Mei 1878, is in art 4 j°. 6, bepaald dat op algemeene kosten gedragen werd het onderhoud van de buitenmude buiten de nieuwe Statenzijl, die het

hoofdbestuur van het Waterschap door ploeging, door spuijing en ploeging, door baggering, of door graving, op het vereischte profil moet brengen en houden. Het hoofdbestuur, in aanmerking nemende dat die graving en baggering een dagelijksch opzigt vereischen, hetgeen aanmerkelijke kosten veroorzaakt, besloot van degenen, die uit de buiten- of binnenmude van de Nieuwe Statenzijl slik willen graven of baggeren te vorderen 50 cents als de slik gelost zal worden op gronden onder het Waterschap behoorende en *f* 1.50 als die op gronden daar buiten gelost zal worden. Tegen die vordering hebben de ingelanden onder Oude en Nieuwe Pekela bezwaar.

Reeds in den aanvang des vorigen jaars, toen men meende dat het hoofdbestuur te dier zake een keur ontworpen en aan de goedkeuring van Ged. Staten van Groningen onderworpen had, werd dat bezwaar aan het hoofdbestuur en aan Ged. Staten kenbaar gemaakt. Ged. Staten antwoordden toen, dat het hoofbestuur geen zoodanige keur ter goedkeuring had ingezonden, en dat hun college, met het voornemen om zulk een keur te maken, in kennis gesteld, de vaststelling had ontraden.

Toen nu het hoofdbestuur, met de heffing voortgaande, op de ontwerp-begrooting van het Waterschap voor het tijdvak van 1 Jan. 1879 tot 1 Mei 1880 onder de ontvangsten opnam een post voor de inkomsten van slijk groot *f* 810, heeft het bestuur der afdeeling Oude Pekela van het genootschap van Nijverheid ten verzoeke van de leden dier afdeeling, ingelanden van het Waterschap, zich eerst bij het hoofdbestuur tegen dien post verzet en later, toen de begrooting onveranderd was vastgesteld, zich tot Ged. Staten gewend opdat daaraan de vereischte goedkeuring zou worden onthouden.

Ged. Staten hebben niettemin die goedkeuring verleend, daartoe geleid door de overweging dat, hoewel het zeer wenschelijk is, dat in het vervolg ten aanzien van het slijk halen een andere regel worde aangenomen, er geen termen waren thans de begrooting wegens dien post niet goed te keuren. Tegen die goedkeuring is nu de app. in beroep gekomen, zooals hij verklaart overeenkomstig het bepaalde bij art. 107 van het aangehaald reglement en art. 38 van het grondreglement voor de Waterschappen in de provincie Groningen van 1852, verzoekende dat aan Ged. Staten zal worden te kennen gegeven, dat hun besluit in zoover dient te worden gewijzigd, dat de bestreden post der begrooting worde doorgehaald en de slik krachtens Z. M. besluit van 21 April 1862 (*Stbl.* n°. 41), kosteloos worde verkrijgbaar gesteld.

De grieven tegen de heffing van slijkgeld bestaande zijn, dat noch bij het reglement voor Westerwolde, noch bij de notificatie van Ged. Staten van Groningen van 6 April 1866 (*Prov. blad* no. 27), die een uitvloeisel is van het aangehaald Kon. besluit, noch bij eenige andere bepaling, aan het hoofdbestuur het regt is toegekend geld voor dat slijk te vragen; dat de heffing slechts op enkele onderdeelen van het Waterschap drukt; dat toch alleen in het 4e onderdeel, genaamd Oude Pekela, telken jare ten minste 800 vrachten slijk van buiten de Statenzijl worden aangevoerd en daarvan 400 in het Waterschap den Grooten Polder worden gelost, zoodat alleen de ingelanden van dien polder de som van *f* 200 voor slijk moeten betalen; terwijl er andere onderdeelen zijn, waar bijna geen vracht wordt aangevoerd. Vroeger werd voor dat slijkhalen geen betaling gevorderd. In het adres aan den Koning beroept adr. zich hoofdzakelijk op Z. M. besluit van 21 April 1862 (*Stbl.* n°. 41), hetwelk naar zijne

meening het graven of baggeren van slijk op de rivieren, en dus ook op de buiten- en binnenmude van de Westerwoldsche Aa, zonder betaling toelaat.

Op dit adres zijn Ged. Staten van Groningen gehoord. Dit college berigt, dat het slijk dat zich in mude ophoopt, zeer vruchtbaar is en daarom door de landbouwers tot verbetering van hunnen grond zeer is gezocht; dat het hoofdbestuur van het Waterschap Westerwolde van voordeel is, dat niets hem belet om van die omstandigheid partij te trekken ten voordeele van het Waterschap; dat het beweert vrijheid te hebben het slijk te verkoopen om de kas te stijven; dat Ged. Staten dat bestuur reeds meermalen geraden hebben dat slijkhalen op minder bezwarende wijze voor de landbouwers te regelen, doch tot nu toe vruchteloos; en dat zij, ook na de goedkeuring waartegen het beroep gerigt is, niet nagelaten hebben bij het bestuur op eene andere regeling aan te dringen, ook nog bij de behandeling der begrooting 1880/81. Ged. Staten geven wijders te kennen, dat, naar hun oordeel, app. in zijn beroep niet ontvankelijk is: 1_o. omdat de bepalingen van het reglement omtrent het vaststellen der begrooting geen beroep tegen de goedkeuring der begrooting toelaten, maar dat veeleer uitsluiten. Art. 107, in verband met art. 38 van het grondreglement, bedoelt geschillen rakende de uitlegging of toepassing van het reglement, maar de vermelding van den een of anderen post op de begrooting tegen den wensch van ingelanden maakt niet zulk een geschil uit.

In de 2e plaats is appellant volgens Ged. Staten niet ontvankelijk, omdat het zich tot Z. M. heeft gewend namens anderen, die zich ingelanden noemen, lijnregt in strijd met art. 9 der Grondwet. Daarenboven bezit het genootschap van Nijverheid of de afdeeling Oude Pekela, voor zoover Ged. Staten weten, geen regtspersoonlijkheid. Mogt het bestaan hebben vóór de invoering van de wet van 22 April 1855 (*Stbl.* n°. 32), en daarom misschien regt bezitten verzoeken in te dienen bij de bevoegde magt, het reclameren tegen eene begrooting van een Waterschap behoort zeker niet tot de onderwerpen van zijne bepaalde werkzaamheden.

Bij den Raad van State zijn 2 memories ingekomen, de eene van het Hoofdbestuur van het Waterschap Westerwolde, de andere van appellant.

In de eerste merkt het hoofdbestuur op dat regt van hooger beroep alleen aan ingelanden toekomt en het appellerend genootschap, al bestond het alleen uit landeigenaars, daardoor toch geen ingeland is; voorts betoogt dat bestuur nader dat het de vrije beschikking heeft over het slijk, dat het volgens het reglement verplicht is op te ruimen.

In de memorie van appellant wordt geklaagd dat het hoofdbestuur met de heffing voortgaat en tevens medegedeeld dat ook tegen de goedkeuring der begrooting voor 1880/81 bij Ged. Staten verzet is gedaan op grond van de bedoelde heffing van slijkgeld en tevens op grond van de onder de ontvangsten uitgetrokken opbrengst van sluisgelden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Elfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 14 *April* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 22 Maart 1880, n°. 8, houdende beschikking op het beroep van *L. Hamming, te Kampen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, van* 8 *Sept.* 1879, *n°.* 18, *waarbij aan H. Kanis vergunning is verleend voor de oprigting van een stoomwerktuig.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 72).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van L. Hamming, te Kampen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 8 Sept. 1879, n°. 18, waarbij aan H. Kanis vergunning is verleend voor de oprigting van een stoomwerktuig;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 10 Maart 1880, n°. 106;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 18 Maart 1880, n°. 46, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat H. Kanis, koopman, te Kampen, in Aug. 1879 aan het gemeentebestuur aldaar vergunning heeft verzocht om in het perceel, gelegen aan de Hofstraat wijk 2, no. 302, kadastraal bekend sectie F, no. 5973, een stoomwerktuig te mogen oprigten tot het drijven zijner koffijbranderij;

dat de appellant die eigenaar is van een aangrenzend logement en drie andere naburen bezwaren hebben ingebragt tegen de inwilliging van dit verzoek op grond van schade aan hunne eigendommen en bedrijven en hinder van ernstigen aard, die zij van de vestiging van het stoomwerktuig te gemoet zagen;

dat Burg. en Weth. de verlangde vergunning hebben verleend onder voorwaarde:

a. dat het stoomwerktuig binnen den termijn van één jaar na de vergunning in werking zal moeten zijn;

b. dat de wanden van het vertrekje, waarin het stoomwerktuig zal worden geplaatst, niet van hout maar van steen of ijzer moeten worden gemaakt en dat de vloer in die machine-kamer ook van steen moet zijn;

c. dat de schoorsteen van de machine geheel, zoowel beneden als boven het dak, moet worden gemaakt van zwaar plaatijzer en dat deze schoorsteen moet worden opgetrokken minstens tot een hoogte van 11 Meter boven den beganen grond, dat is ongeveer 6 Meter boven het dak;

d. dat alle stookinrigtingen zoowel onder de cilinders waarin de koffij wordt gebrand, als van de locomobile, moeten gemaakt worden van goede onbrandbare materialen als vuurvaste steenen, metselwerk en ijzerwerk, hetzij gegoten of geslagen;

e. dat aan het stoomwerktuig eene voldoende inrigting tot rookverbranding moet worden aangebragt en in werking gebragt.

f. dat van het stoomwerktuig geen gebruik mag worden gemaakt, voordat het onderzocht en goedgekeurd is;

dat de appellant verzoekt, dat de aan Kanis verleende vergunning door Ons moge worden vernietigd, of dat althans aan hem de voorwaarde moge worden opgelegd om dat stoomwerktuig niet te plaatsen tegen den scheidsmuur aan den kant van adressants perceel;

Overwegende:

dat blijkens een nader ter plaatse ongesteld onderzoek, het bedoelde stoomwerktuig is eene kleine locomobile van 2 paardenkracht, staande op eene afzonderlijke fundering nabij den scheidsmuur die het verstverwijderd is van het logement van Hamming; dat het slechts enkele dagen in de week zal gebruikt worden en nooit des nachts; en dat noch in het logement van Hamming noch in het perceel van Kanis zelven geraas en gedreun werd waargenomen, toen de machine op de proef werkte;

dat het niet aannemelijk is, dat de werking dezer machine schade of hinder van ernstigen aard zal veroorzaken door geraas of gedreun, dat tegen brandgevaar en overlast van rook voldoende is gewaakt door de opgelegde voorwaarden en dat Burg en Weth. nog altijd krachtens art. 17 der wet bevoegd zijn om later nieuwe voorwaarden op te leggen, indien onverhoopt mogt blijken dat daaraan behoefte bestaat;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Kampen van 8 Sept. 1879, no. 18, en het daartegen ingesteld beroep ingegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 22 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2o. van 23 Maart 1880, no. 5, houdende beschikking op het beroep van *G. A. Timmers, te Willemstad, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van* 25 *Sept.* 1879, *no.* 184, 3*e afd., tot vaststelling van den ligger der openbare wegen in de gemeente Willemstad.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 74.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van G. A. Timmers, te Willemstad, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 25 Sept. 1879, no. 184, 3e afd., tot vaststelling van den ligger der openbare wegen in de gemeente Willemstad;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 10 Maart 1880, no. 111;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 20 Maart 1880, la. A., afd. Waterstaat A;

Overwegende:

dat ter voldoening aan het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Noordbrabant (*Prov. Blad* 1874 no. 21), goedgekeurd bij Ons besluit van 25 Junij 1874, no. 23, is opgemaakt een ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Willemstad en daarop de adressant is gebragt als onderhoudspligtige van den weg over den Ruigenhilschendijk van af den provincialen straatweg tot bij het fort de Hel;

dat adressant zich daarmede bezwaard achtende zich heeft gewend tot Ged. Staten, die bij hun vorengenoemd besluit de vermelding gehandhaafd en den aldus opgemaakten ligger vastgesteld hebben;

dat adressant zich alsnu tot Ons heeft gewend, aanvoerende dat hij slechts eigenaar is van de bermen en niet van de kruin des dijks en derhalve ten onregte als onderhoudspligtige is vermeld van den over die kruin loopenden weg;

Overwegende:

dat niet wordt betwist dat de weg, waarvan hier sprake is, is een openbare weg;

dat art. 43 van bovenvermeld Provinciaal Reglement bepaalt, dat, behoudens bestaande wettige verpligtingen van anderen, het onderhoud van openbare wegen is ten laste van hen, aan wie zij behooren;

Overwegende:

dat in 1802 in openbaren verkoop in Fijnaart voor baljuw en schepenen dier gemeente door het Domein waren verkocht onderscheidene perceelen dijks, waaronder die van den „Ruigenhilschen" dijk met de binnen- en buitenbermen daarbij behoorende, en met het beding dat de koopers van de twee geveilde perceelen dijk geene belemmering mogen toebrengen aan de publieke passage over de kruin en de bermen van den dijk, maar die zullen moeten gedoogen en op den voet laten van ouds;

dat nu blijkens authentiek afschrift van eene acte op 29 Oct. 1842 voor den te Zevenbergen resideerenden notaris C. W. Maris verleden en op 5 Nov. d. a. v. ten kantore van bewaring der hypotheken te Breda overgeschreven, aan den appellant is verkocht en overgedragen en door hem is gekocht en aanvaard een perceel dijk genaamd de „Ruigenhilsche" drooge dijk, onder de gemeente Willemstad, MET de binnen- en buitenbermen daaraan behoorende, op den perceelsgewijzen kadastralen ligger bekend als bij die acte nader is vermeld;

Overwegende:

dat de kadastrale aanwijzing, bij die acte gegeven voor die binnen- en buitenbermen, met welke de dijk zelf te zamen en tegelijk in eigendom werd overgedragen, geheel overeenkomst met die der binnen- en buitenbermen van den dijk waarover de weg in geschil loopt;

dat mitsdien de identiteit van den bij die acte getransporteerden en den in dit geschil bedoelden dijk vaststaat en dat alzoo de vraag, of de over de kruin van dien dijk loopende weg al dan niet aan den appellant behoort, bij ontstentenis van alle bewijs van latere vervreemding zijnerzijds, bevestigend behoort te worden beantwoord;

Overwegende:

dat de appellant, geheel in overeenstemming daarmede, dan ook bij herhaling zich als eigenaar van dien dijk en weg heeft gedragen;

dat hij immers toen in 1848 een gedeelte van den weg over den dijk tot provincialen weg werd aangelegd, blijkens destijds opgemaakt proces-verbaal, door hem onderteekend in qualiteit van eigenaar van den dijk, afstand gedaan heeft van dat gedeelte aan het thans in geschil zijnde aansluitende; en dat hij onder dagteekening van 16 Mei 1857, als eigenaar van het gedeelte van den „Ruigenhilschen" dijk, waarvan thans sprake is, aan het polderbestuur heeft toegestaan, dat de kruin van zijn

gedeelte dijk door dat bestuur met den grond van de kruin aangevuld gelijk gemaakt en in rijbaren staat gebragt zou worden;

dat naar uit dat een en ander volgt, de adressant teregt als eigenaar is beschouwd en alzoo belast is met het onderhoud van den bovengenoemden weg;

Gezien het Provinciaal Reglement op de wegen in Noordbrabant, hierboven vermeld;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 25 Sept. 1879, het daartegen door G. A. Timmers ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 23 Maart 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 1 April 1880, n°. 12, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Steenwijkerwold, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van* 11 *Dec.* 1879, 3*e afd., no.* 4614/3098, *waarbij de wederopbouw van de afgebrande school in het gehucht Nederland bevolen is.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 89).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Steenwijkerwold van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 11 Dec. 1879, 3e afd., n°. 4614/3098, waarbij de wederopbouw van de afgebrande school in het gehucht Nederland bevolen is;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord (advies van den 17 Maart 1880, n°. 11);

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Maart 1880, 1a. Q., Afd. Onderwijs;

Overwegende:

dat in den Zuidwesthoek van Steenwijkerwold, eene veenstreek die een belangrijk gedeelte van het jaar grootendeels onder het water bedolven is, eene betrekkelijk talrijke bevolking deels in gehuchten deels in afzonderlijk staande woningen gevestigd is;

dat in die streek slechts enkele voetpaden, door den drassigen aard van den bodem op vele plaatsen onbruikbaar, de gemeenschap daarstellen, die dan ook grootendeels over het water met zoogenaamde punters plaats heeft;

dat in die streek dusver twee scholen bestonden, als eene te Muggenbeet en de andere te Nederland;

dat in het vorige jaar, op aansporing van Ged. Staten, de gemeenteraad zich bereid heeft verklaard de school te Muggenbeet te verplaatsen naar het Zuideinde van de Wetering tegenover de uitmonding van het Steenwijkerdiep;

dat zulks geschiedde voornamelijk om tegemoet te komen aan de bezwaren der bewoners van het Noordeinde van de Wetering, wier kinderen de school te Nederland bezochten, en die school alleen konden bereiken langs een zeer gebrekkig voetpad, dat dan nog slechts een gedeelte van het jaar begaanbaar was;

dat, terwijl deze zaak aanhangig was, op den 2 Aug. 1879, de school en onderwijzerswoning te Nederland zijn afgebrand, en de gemeenteraad besloot genoemde school op te heffen en de nieuwe school aan de Wetering op groote schaal te bouwen en dan tevens voor de kinderen uit Nederland te bestemmen;

dat Ged. Staten, van oordeel dat de school te Nederland niet kon worden gemist, en na vergeefs gepoogd te hebben den Raad op zijn besluit te doen terugkomen, op 11 Dec. jl. den wederopbouw bevalen van de school aldaar;

dat de gemeenteraad, van dit besluit bij Ons voorziening vragende, aanvoert dat de bewoners van Nederland hunne kinderen gereedelijk naar de nieuwe school kunnen zenden; dat toch de afstand geen bezwaar oplevert daar de verst afwonende kinderen van het Noordeinde der Wetering ± 3700 M. en die van Nederland slechts circa 300 M. van de nieuwe school verwijderd zijn; dat wel een groot gedeelte van het jaar die school uit Nederland slechts per waterweg zal te bereiken zijn, maar ook de kinderen uit het Noordeinde der Wetering alleen op dezelfde wijze zich naar de nieuwe school kunnen begeven; dat eindelijk het onderwijs aan eene groote school veel beter kan zijn ingerigt, dan aan eene hulpschool, zooals te Nederland bestaan heeft;

Overwegende:

dat tot de verplaatsing van de school uit Muggenbeet naar het Zuideinde der Wetering besloten werd, voornamelijk met het oog op den zeer gebrekkigen en voor kinderen zelfs gevaarlijken weg die van de Wetering Noordeinde voert naar de school te Nederland;

dat, wierd de school te Nederland opgeheven, de kinderen uit dat gehucht, om de school aan de Wetering te bezoeken, òf gedeeltelijk een gebrekkig pad en verder een waterweg of geheel een waterweg zouden moeten bezigen;

dat te Nederland sedert 1774 steeds eene school is gevestigd geweest en de gemeenteraad erkent dat hij, ware niet het schoolgebouw afgebrand, er nooit toe zou besloten hebben de school aldaar op te heffen;

dat de bevolking te Nederland bestaat uit 124 zielen in 23 huisgezinnen met een circa 30tal schoolgaande kinderen;

dat uit de adressen door de inwoners dier buurtschap, die schoolgaande kinderen hebben, ingediend, en waarbij met aandrang wordt verzocht, dat tot wederopbouw der afgebrande school mogt worden besloten, blijkt op hoe hoogen prijs door hen gesteld wordt het behoud eener school daar ter plaatse;

dat er onder deze omstandigheden geene voldoende termen aanwezig zijn, om de bewoners van het gehucht Nederland, het genot te ontnemen van eene school, die daar sedert langer dan eene eeuw is gevestigd geweest;

Gezien de wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissing van Ged. Staten van Overijssel van 11 Dec. jl., het daartegen door den Gemeenteraad van Steenwijkerwold ingesteld bercep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 1 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 1 April 1880, n°. 13, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Wonseradeel, van een besluit van Ged. Staten van Friesland, dd.* 31 *Oct.* 1879, *n°.* 21, *houdende niet-goedkeuring van een besluit van genoemden Gemeenteraad, tot het aangaan van eene dading met J. G. de Boer en P. de Boer.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 87).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Wonseradeel van een besluit van Ged. Staten van Friesland, dd. 31 Oct. 1879, no. 21, houdende niet-goedkeuring van een besluit van genoemden Gemeenteraad tot het aangaan van eene dading met J. G. de Boer en P. de Boer.

Gehoord den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, advies van den 17 Maart 1880, n°. 5;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Maart 1880, lit. M, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat voor de Arrond.-Regtbank te Leeuwarden aanhangig is eene vordering, ingesteld door de gemeente Wonseradeel, tegen J. G. de Boer te Makkum, in zijne qualiteit van curator over den krankzinnige O. G. de Boer, die verpleegd wordt in het geneeskundig gesticht te Franeker, om aan de eischende gemeente te betalen eene som van *f* 825,64[5] met renten en proceskosten, per resto verschuldigd ter zake van sedert den jare 1870, door de gemeente voorgeschoten verpleegkosten van genoemden curandus;

dat, de gedaagde in dat regtsgeding deze vordering heeft tegengesproken;

Overwegende:

dat na onderhandeling over eene minnelijke schikking, de curator J. G. de Boer te Makkum, en de toeziende curator P. de Boer te Buitenpost, schriftelijk hebben toegestemd eene acte te onderteekenen van de navolgende strekking: 1°. het bedrag der door de gemeente gevorderde verplegingskosten zal worden betaald na het overlijden van O. G. de Boer, bijaldien zijne nalatenschap minstens dat bedrag oplevert, onder voorwaarde dat alle zuivere inkomsten van zijne bezittingen aan de gemeente ten goede komen, met dien verstande evenwel, dat de curator geregtigd blijft evenals thans aan den curandus van tijd tot tijd eene kleine versnapering te verschaffen;

2°. de gevallen onkosten zullen door den curator worden betaald uit de bezittingen van den curandus, voor zoover door den curator last is gegeven tot handelen en antwoorden op de ingestelde regtsvordering, terwijl door de gemeente betaald worden alle onkosten op last van het gemeentebestuur gemaakt;

dat de Gemeenteraad van Wonseradeel den 25 Oct. 1879 heeft besloten behoudens goedkeuring van Ged. Staten, eene dading op bovenstaande grondslagen te treffen;

dat Ged. Staten van Friesland, hunne goedkeuring bij aangehaald besluit hebben geweigerd, op grond dat het niet zeker is, dat de curator en toeziende curator erfgenamen van den curandus zullen zijn, dat de gemeente geene zekerheid heeft, dat zij bij de voorgenomen schikking zal zijn gebaat, en dat de dading in strijd is met art. 1109 Burg. Wetb.;

dat de Gemeenteraad van Wonseradeel tot staving van zijn beroep aanvoert, dat de curator en toeziende curator zich bij de voorgenomen dading in privé zouden verbinden, ook voor het geval dat zij niet erfgenamen van den curandus zouden zijn;

Overwegende:

dat de verklaringen van partijen, zooals zij zijn liggende, niet noodwendig behoeven te worden opgevat, als behelsden zij eene vervreemding van de nalatenschap van een nog levend persoon, zooals bij art. 1109 Burg. Wetb. verboden is, maar dat zij ook zóó kunnen worden opgevat, dat de verbindtenis van den curator in zijne qualiteit, dat is van den curandus, zijnerzijds jegens de gemeente wordt erkend, maar de gemeente harerzijds zich verbindt de betaling eerst na overlijden van den curandus te zullen eischen, welke soort van overeenkomst op zich zelve niet ongeoorloofd is;

Overwegende:

dat echter eene dading, om voor goedkeuring vatbaar te zijn, duidelijk moet uitdrukken hetgeen van wederzijden is bedongen, en ondubbelzinnig een einde aan het proces maken;

Overwegende:

dat dit met het onderwerpelijke raadsbesluit niet het geval is;

dat immers 1o. tusschen partijen nog geene acte van dading bestaat, terwijl de curator en toeziende curator, om hunnen curandus bij acte regtsgeldig te verbinden, ingevolge artt. 465 en 506 Burg. Wetb. eene magtiging van den Kantonregter behoeven, welke *in casu* ontbreekt;

2o. uit de eigen schrifturen van den Gemeenteraad blijkt dat deze in de voorgenomen dading iets anders ziet dan de verklaring van den curator en toezienden curator inhoudt, en wel eene verbindtenis van 3 personen in hun privé, terwijl het proces toch alleen gevoerd wordt tegen J. G. de Boer in zijne qualiteit;

3o. het in de overeengekomen punten onduidelijk is, of de inkomsten van den curandus aan de gemeente worden afgestaan in mindering van de som van *f* 825,64^{5}, waarover is geprocedeerd, dan wel in mindering van later te betalen verpleegkosten na de dagvaarding betaald en nog te betalen;

4o. bij het tweede punt der voorgenomen schikking, beschikt wordt over een deel der goederen van den curandus om daaruit al dadelijk onkosten te betalen, nadat bij het eerste punt al de inkomsten van diezelfde goederen aan de gemeente zijn afgestaan;

Overwegende.

dat dus de goedkeuring teregt door Ged. Staten is geweigerd;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 31 Oct. 1879, n°. 21, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 1 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

5o. van 5 April 1880, n°. 4, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *F. V. Niemer te Avereest, van eene uitspraak van Ged. Staten van Overijssel dd.* 5 *Febr.* 1880, *n°.* 188/231, *ingesteld bij adres van* 9 *Febr d. a. v.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 113).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van F. V. Niemer te Avereest, van eene uitspraak van Ged. Staten dd. 5 Febr. 1880, n°. 188/231, ingesteld bij adres van 9 Febr. d. a. v.;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Maart 1880, n°. 17;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 April 1880 lit. N, Afd. Militie-Schutterijen;

Overwegende

dat appellants zoon Theodorus Seraphion Calixtus Niemer, geboren te Hasselt, den 23 Oct. 1860, verzuimd heeft zich ten jare 1879 voor de Nationale Militie te laten inschrijven;

dat dit verzuim, naar 's appellants opgave, bevestigd door de ingewonnen ambtsberigten, het gevolg was der omstandigheid, dat in 1878, op last van den toenmaligen Burgemeester van Avereest, aan den appellant op zijn verzoek en in overeenstemming met het bevolkingsregister dier gemeente schriftelijk, is opgegeven, dat zijn voornoemde zoon te Hasselt geboren was op den 23 Oct. 1861; en dat de appellant, met het juiste jaar dier geboorte onbekend, vertrouwende in die opgave, aangifte voor de Nationale Militie eerst heeft gedaan in Jan. 1880;

dat toen het begane verzuim te dier gelegenheid aan den dag gekomen was, Ged. Staten van Overijssel, Theodorus Seraphion Calixtus Niemer voormeld voor zich hebben doen verschijnen, en nadat gebleken was, dat hij geene reden van vrijstelling had en voor de dienst geschikt was bevonden, hem daarvoor hebben aangewezen bij het in den hoofde dezes vermelde besluit, en dat de appellant, tegen dat besluit bij Ons in beroep komende, verzoekt dat zijn zoon alsnog moge worden toegelaten tot eene naloting;

Overwegende:

dat er wel is waar allezins grond bestaat om aan te nemen dat het verzuim van tijdige inschrijving geheel ter goeder trouw heeft plaats gehad, en het gevolg is geweest der door den appellant opgegevene omstandigheid, doch dat art. 163 der wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72), in een geval als het onderhavige aanwijzing voor de dienst zonder loting beveelt, en dat naloting, als verzocht, alleen dan door de wet is toegelaten, indien een verzuim der betrokken overheid oorzaak is van de niet deelneming aan de loting;

dat echter *in casu* van verzuim der betrokken overheid geen sprake kan komen, daar niet de bevolkingsregisters, die bovendien tot de inschrijving voor de Nationale Militie in geen verband staan, maar de registers van den Burgerlijken Stand bestemd zijn om van den datum van geboorte te doen blijken;

Overwegende:

dat er derhalve geene termen zijn om aan 's appellants verzoek te voldoen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het aangevallen besluit van Ged. Staten van Overijssel het daartegen ingesteld beroep van F. V. Niemer ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 5 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *het gemeentebestuur van Zaamslag, tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland, waarbij de vermeerdering is bevolen van het aantal scholen in die gemeente door oprigting eener school in het gehucht Othene.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Na zich vroeger vruchteloos tot het bestuur hunner gemeente te hebben gewend, hebben in Febr. 1877 eenige bewoners van het gehucht Othene in de gemeente Zaamslag aan Ged. Staten van Zeeland voorziening verzocht ter zake der onvoldoende gelegenheid, die er voor hunne kinderen bestond tot het erlangen van openbaar lager onderwijs.

Ged. Staten zijn over die zaak in overleg getreden met het plaatselijk bestuur. Schriftelijk en mondeling. Twee en een halfjaar lang. Zij zijn in hunne pogingen om den Raad tot een bevredigend besluit te brengen niet geslaagd. En eindelijk, na schoolopziener en inspecteur gehoord, en door gecommitteerden uit hun midden een opneming in loco gedaan te hebben, hebben zij op den 16 Jan. dezes jaars een resolutie genomen, waarbij zij, met toepassing van art. 17 der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103), bevalen vermeerdering van het getal openbare scholen in de gemeente Zaamslag met eene school voor het onder letter *a.* tot *i.* van art. 1 dier wet vermeld onderwijs, en vestiging dier nieuwe school in het gehucht Othene.

De gronden waarop die resolutie steunt komen in hoofdzaak hierop neêr, dat in Othene ongeveer 60 woningen, met een 260tal zielen, digt bij elkander gelegen zijn; dat die buurtschap een uur gaans verwijderd is van de school in de kom van Zaamslag, en $^{3}/_{4}$ uur van de (destijds nog bestaande, doch sedert, naar het schijnt, te niet gegane) bijzondere, gesubsidieerde school in het gehucht Reuzenhoek; een afstand van te meer beteekenis om den des winters schier onbegaanbaren weg; en eindelijk dat de stichting eener school te Othene mede ten nutte zou komen aan de ingelijks ongunstig gelegen buurtschappen, de Val met 82 en de Griete met 74 zielen.

In een adres, dd. 30 Jan. ll., heeft de Gemeenteraad van Zaamslag tegen die resolutie beroep ingesteld bij Z. M.

De Raad betoogt daarbij:

1o. dat vermeerdering van scholen onnoodig is, in het algemeen, zoolang in de school in de kom van het dorp nog ruimte is tot plaatsing van kinderen;

2o. dat de afstand van Othene tot de kom geen overwegend bezwaar is; dat een uur gaans meermalen beslist is, niet bovenmatig te zijn; en dat wel is waar de weg van Othene naar de kom, voor een deel, ± 900 meters, bestraat noch begrint is, doch dat dit denkelijk mettertijd wel zal worden verholpen;

3o. dat in het bijzonder Othene een weinig geschikte plaats tot eventuele stichting eener nieuwe school is; dat toch door dusdanige school, buiten Othene zelve, geene andere buurtschappen van Zaamslag zouden worden gebaat, gescheiden als deze alle van Othene zijn door vooral des winters moeilijk begaanbare kleiwegen en kleipaden;

dat, in dat besef, Ged. Staten zelven aanvankelijk hebben aangedrongen op een schoolbouw in de buurtschap de Val, een bouw, die echter naar het inzien van den Raad en blijkens het gewijzigd oordeel vnn Ged. Staten zelven mede geheel ondoelmatig zoude wezen;

dat, wil men volstrekt een nieuwe school gesticht hebben, alleen de buurtschap Reuzenhoek met het oog op de ligging en gesteldheid der locale gemeenschapswegen daarvoor in aanmerking zou komen;

En eindelijk 4o. dat art. 17 der wet op het Lager Onderwijs, wel is waar, Ged. Staten bevoegd verklaart om vermeerdering van het aantal scholen te bevelen, niet echter om ook de plaats van vestiging te bepalen.

De Gemeenteraad verzoekt mitsdien Z. M. de resolutie van Ged. Staten van Zeeland, dd. 16 Jan. 1880, n_o. 10, in haar geheel te vernietigen, althans dat deel er van waarbij Othene als plaats van stichting wordt aangewezen; en subsidiair die resolutie te verbeteren, door te bepalen dat de nieuwe school niet te Othene, maar in Reuzenhoek zou moeten worden gesticht.

Ged. Staten van Zeeland ter zake gehoord hebben, bij hunne missive van 27 Febr. 1880, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken hun gevoelen nader uiteengezet en toegelicht.

Was aanvankelijk de meerderheid van hun collegie voor stichting eener nieuwe school in de Val — men was daarvan bij meer gezet onderzoek teruggekomen — en eenstemmig waren Ged. Staten geheel in denzelfden zin als schoolopziener en inspecteur tot het besluit gekomen, dat Othene behoorde te worden aangewezen als de plaats waar ter voorziening in de behoefte aan nieuw onderwijs in de gemeente, de nieuwe school behoorde te worden gesticht. Niet minder dan 50 kinderen zijn er in Othene die in de termen vallen om school te gaan, en thans van alle onderwijs verstoken blijven. Een school te Reuzenhoek zou daaraan niet te gemoet komen, want óók naar Reuzenhoek moet dezelfde onbegaanbare weg gepasseerd worden, die de gemeenschap met de kom van Zaamslag zelf belemmert. En, al ware nu ook een nieuwe schoolbouw in Reuzenhoek op zich zelf een gewenschte zaak, Ged. Staten wijzen er op, dat Reuzenhoek slechts een kwartier gaans af ligt van de kom, en daarmede door een goeden grintweg verbonden is. Voorziening voor de bewoners van Othene is dus van vrij wat dringender aard.

Met nu bepaaldelijk dáár de stichting te bevelen hebben Ged. Staten, naar zij ver-

meenen, hunne bevoegdheid geenszins overschreden. Volgens art. 16 der wet moet in deze met de behoefte der bevolking worden te rade gegaan. Ook de locale gesteldheid, niet slechts alleen het getal der inwoners en kinderen, ook de wegen en de aard der wegen komen bij de appreciatie dier behoefte en de toepassing van art. 17 mitsdien in aanmerking.

Ged. Staten adviseren alzoo tot afwijzing van het beroep.

Uit de onderscheidene bijlagen van hun rapport dient hier nog te worden aangeteekend, dat volgens missive van den schoolopziener in het 6e district van Zeeland dd. 12 Mei 1877, n°. 370, destijds te Othene zelf waren 63 woningen, met 269 personen, waaronder 55 kinderen tusschen de 5 en 12 jaar, en in de onmiddelijke nabijheid nog 4 gezinnen van 39, personen waaronder 10 kinderen van dien ouderdom.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Z. M. magtiging van 11 Maart 1880, n°. 82, bij deze afd. was aanhangig gemaakt, — is nog een memorie ingekomen van het appelleerend gemeentebestuur. In het algemeen wordt zijn adres aan Z. M. daarbij nader aangedrongen, en als nog niet bekende feitelijke bijzonderheid wordt daarbij medegedeeld, dat de gesubsidieerde bijzondere school te Reuzenhoek te niet is gegaan — gelijk trouwens als spoedig te verwachten was, voorgesteld in de missive van den Prov. Inspecteur dd. 30 Julij 1879.

De heer Mr. D. van Eck licht als gemagtigde van het gemeentebestuur van Zaamslag, het beroep toe. Spr. gelooft, dat, daar men zich in den vooravond bevindt van de invoering der nieuwe wet op het lager onderwijs, het beter ware geweest met het geven van een bevel tot oprigting eener tweede school te wachten, daar die nieuwe wet ook ten aanzien van de oprigting van scholen nieuwe regels stelt. Mogt evenwel, in strijd met vroegere beslissingen, de oprigting eener tweede school noodzakelijk worden geacht, dan, meende gemagtigde, zou het ontwijfelbaar meer in het belang der gemeente zijn te bevelen, dat die te Reuzenhoek zal worden gesticht. Zijne conclusie strekt tot vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zeeland en het aan Z. M. onderwerpen van een besluit in den door hem aangegeven zin.

De *Staatsraden* Verniers van der Loeff, de Vries en Heemskerk Az., doen nog verschillende vragen, die door den heer van Eck worden beantwoord.

III. het beroep van *F. H. van Luijk, te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van 9 Januarij* 1880, *n°.* 16288/6229 *P. W., waarbij hem eene voorwaardelijke vergunning is verleend tot oprigting eener wattenfabriek.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Op een verzoek van F. H. van Luijk, strekkende om in een door hem gehuurd perceel in de Rapenburgerstraat n°. 42 te Amsterdam, eene wattenfabriek te mogen oprigten, hebben Burg. en Weth. van Amsterdam bij hun besluit van 9 Januarij 1880 gunstig beschikt onder voorwaarde dat nimmer met vuur of licht in de fabriek worde omgegaan. Adressant heeft daarop aan Burg. en Weth. verzocht deze vergunning in dien zin te wijzigen, dat hem worde toegestaan in de maanden October tot

en met Februarij eene kagchel te stoken en licht te branden in de fabriek. Burg. en Weth. hebben gedifficulteerd en adressant verwezen op zijne bevoegdheid, om van hun besluit 9 Januarij 1880 in beroep te komen bij Z. M. den Koning. Adressant heeft hieraan tempore utili gevolg gegeven en acht zich door het genoemde besluit bezwaard, omdat de wintermaanden de drukste tijd zijn voor het fabriceren van katoenen watten en hij voor het droogen van dat fabricaat de warmte van een kagchel behoeft. Blijkens berigt van Burg. en Weth. van Amsterdam is de voorwaarde, waarover adressant zich beklaagt, hem opgelegd wegens brandgevaar, waaraan een lokaal vervuld met pluizen van katoen bloot staat; derhalve adviseren Burg. en Weth. tot ontzegging van het verzoek of wel tot niet-ontvankelijkverklaring van adressant, omdat hij de kennisgeving, bedoeld in art. 15 al. 2 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), heeft nagelaten. Ged. Staten van Noordholland adviseren in gelijken zin.

Nadat dit beroep met 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 17 Maart ll. n°. 39, bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn nog ingekomen: 1°. eene memorie van den adressant, houdende een nader betoog dat de voorwaardelijke vergunning, hem door Burg. en Weth. verleend, met eene weigering gelijk staat; 2°. vijf berigten van even zoo vele eigenaren en bruikers van naburige perceelen, houdende dat zij geen bezwaar hebben tegen de inwilliging van adressants verzoek.

De heer van Luijk licht zijn beroep nog nader mondeling toe en tracht aan te toonen dat de hem verleende voorwaardelijke vergunning, met eene weigering kan worden gelijk gesteld.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Wijchen, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1880.

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Op de begrooting der gemeente Wijchen voor 1880 zijn de jaarwedden der twee Wethouders uitgetrokken voor *ƒ* 60 elk.

De toelichting bevat daaromtrent deze opmerking: „Daar alle leden van den Raad ongenegen waren de betrekking van Wethouder aan te nemen tegen eene vergoeding van *ƒ* 30, besloot de Raad onder goedkeuring van Ged. Staten de wedde voor 1880 met *ƒ* 30 te verhoogen, tot grondslag waarvan werd aangenomen, dat de veelvuldige werkzaamheden aan de betrekking verbonden, in zulk eene onvangrijke gemeeente als Wijchen, leiden tot nadeel van den titularis en diens gezin, hetgeen nimmer de bedoeling van den wetgever kan geweest zijn. Weshalve bij weigering van de voorgestelde som de tegenwoordige Wethouders hunne betrekking willen nederleggen en het te vreezen is, geen der raadsleden hen zullen willen vervangen."

Ged. Staten zonden de begrooting terug o. a. met de aanmerking, dat, zoolang geen nadere vaststelling der jaarwedden door den Koning heeft plaats gehad, zij tot het tegenwoordig bedrag behooren te worden uitgetrokken.

In zijne vergadering van 7 Januarij jl. besloot de Raad, op dezelfde gronden als reeds in de Memorie van Toelichting bij de begrooting waren opgegeven, "behoudens nadere goedkeuring van Ged. Staten, de voorgestelde som van ƒ 120 te behouden en hierop de goedkeuring van Z. M. te vragen."

Daarop is gevolgd het besluit van Ged. Staten van 28 Januarij, waarbij dat college verklaarde zijne goedkeuring aan de begrooting te onthouden. Als eenige grond voor die niet-goedkeuring werd aangevoerd, dat de jaarwedden der Wethouders hooger waren uitgetrokken dan zij onder goedkeuring van Z. M. zijn vastgesteld.

Burg. en Weth. hebben nu aan Z. M. ingezonden het raadsbesluit van 7 Januarij met verzoek daaraan het gewenschte gevolg te willen verleenen en, met vernietiging van evengemeld besluit van Ged. Staten, de begrooting alsnog te willen goedkeuren.

Ged. Staten op dit verzoek gehoord doen opmerken dat adressanten daarin niet-ontvankelijk behooren te worden verklaard, daar volgens art. 209 der Gemeentewet, de Raad alleen de bevoegdheid heeft eene voorziening te vragen als hier bedoeld. Zij deelen daarbij mede dat eene herziening der jaarwedden van Burgemeesters, Wethouders, Secretarissen en Gemeenteontvangers bij hen in behandeling is. Eene verhooging van de jaarwedden der Wethouders te Wijchen, doch tot een lager dan door hen verlangd bedrag, wordt daarbij in aanmerking genomen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twaalfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 21 *April* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden :*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten :

1°. van 11 Maart 1880, n°. 21, houdende beschikking op het beroep van *G. S. Bruining, te Zwartsluis, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij eene nieuwe voorwaarde is verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener stoffenverwerij;*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 101).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van G. S. Bruining, te Zwartsluis, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij eene nieuwe voorwaarde is verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener stoffenverwerij ;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 Maart 1880, n°. 9;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 April 1880, n°. 49, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat Burg. en Weth. van Zwartsluis op 14 Sept. 1878, aan appellant vergunning hebben verleend tot oprigting eener stoffenverwerij, onder voorwaarde, onder meer, dat voor het spoelen der stoffen geen gebruik worde gemaakt van het water van de Kolk, den Pieper, de Wetering en de Molengracht, kadastraal bekend sectie A, n°. 1179, 1178 en 1706;

dat de inrigting van zeer geringen omvang is en alleen door adressant met behulp van zijn zoontje wordt uitgeoefend;

dat adressant aanvankelijk om te spoelen gebruik maakte van zeker trekgat, hetwelk echter een groot deel van den winter onbereikbaar is;

dat appellant uit dien hoofde eene sloot heeft gehuurd tusschen den Cingel en de Kolk, en deze gebruikt om te spoelen;

dat Burg. en Weth., op grond dat die sloot uitkomt in de Kolk, waarvan het water wel eens als drinkwater wordt gebruikt, en door verontreiniging van het slootwater dus schade aan de volksgezondheid zou kunnen worden toegebragt, gebruik makende van de bevoegdheid hun verleend bij art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), de hierboven genoemde voorwaarde in dien zin hebben aangevuld, dat voor het spoelen geen gebruik zou mogen worden gemaakt van eenig ander water in de Kolk uitkomende;

dat appellant verzoekt, dat die aanvulling door Ons zal worden vernietigd;

Overwegende:

dat het besluit van Burg. en Weth. berust op de overweging, dat het water uit de Kolk geschikt moet blijven als drinkwater voor een deel der bevolking;

dat ook blijkens erkentenis van het Gemeentebestuur het water van de Kolk dient voor een groot aantal inwoners der gemeente om wekelijks hunne wasch te spoelen, welke met zeep, soda en andere ingrediënten gereinigd wordt;

dat op die Kolk, voornamelijk ook ter plaatse waar zij zich met de Wetering vermengt, verschillende privaten gesteld zijn;

dat een water op dergelijke wijze bezoedeld weinig geschikt is voor drinkwater, daar ook volgens de verklaring van den Geneeskundigen Inspecteur, blijkens zijn schrijven aan het Gemeentebestuur van 29 Dec. ll., vooral bij het heerschen van typhus, cholera of dissenterie, het gebruik van drinkwater, waarin zich zelfs geringe hoeveelheden faecale stoffen bevinden, hoogst schadelijk kan worden;

dat, zoolang deze toestand blijft voortduren en het water uit de Kolk dus voor drinkwater ongeschikt is, er geene voldoende termen zijn om aan adressant te beletten het spoelen in een nog wel aan de achterzijde doodloopend slootje, dat aan de andere zijde op de Kolk uitkomt;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van het Gemeentebestuur van Zwartsluis, van 22 Nov. 1879, no. 29/2, aan adressant te vergunnen zijne stoffenverwerij te blijven uitoefenen onder de voorwaarden, hem bij besluit van Burg. en Weth. van 14 Sept. 1878 opgelegd.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. Van 12 April 1880, n°. 23, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Woerden, van twee besluiten van Ged. Staten van Zuidholland, van* 16 *en* 29 *Dec.* 1879, *n°.* 40 *en* 31, *houdende toepassing van art.* 212 *der Gemeentewet op de gemeentebegrooting voor* 1880;

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 103).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Woerden van twee besluiten van Ged. Staten van Zuidholland van 16 en 29 Dec. 1879, n°. 40 en 31, houdende toepassing van art. 212 der Gemeentewet op de gemeentebegrooting voor 1880;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 April 1880, n°. 13;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 April 1880, La. S., afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat in vroegere jaren op de begrootingen der ontvangsten en uitgaven van de gemeente Woerden, steeds voorkwam een post onder Hoofdstuk X der uitgaven, als kosten voor gemeenschappelijke zaken, tot een afwisselend bedrag, in het laatst meestal van circa *f* 2100;

dat daaruit bestreden werden de onderhoudskosten, voor zoover die op Woerden rustten, van het met Utrecht en Leiden krachtens op 20 Sept. 1663 gesloten overeenkomst gemeenschappelijk aangelegd en sedert onderhouden jaagpad langs den Ouden Rijn;

dat, nadat in den loop van 1877 de gemeenteraden van Leiden en Utrecht besloten hadden tot opheffing dier overeenkomst en daarvan door de gemeente Utrecht, bij

deurwaardersexploit aan Woerden was kennis gegeven, ook de gemeente Woerden zich met het begin van 1878 aan het onderhoud onttrok; dat zij echter op aandrang van Ged. Staten nader nog in het noodige voorzag, en, nadat bij Ons besluit van 15 Oct. 1878 (*Stbl.* n°. 144), de bovenbedoelde besluiten der gemeenteraden van Utrecht en Leiden waren vernietigd, op hare begrooting voor 1879, even als in vroegere jaren, te dezer zake op het artikel van Hoofdstuk X: kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken, bedoeld bij art. 122 der Gemeentewet, eene som van *f* 2100 uittrok;

dat op de begrooting voor 1880 voor dat artikel niets was uitgetrokken, terwijl daarentegen in hoofdstuk II art. 67 „onderhoud van wegen en voetpaden" *f* 530 hooger was geraamd dan in 1879, volgenderwijs toegelicht: „door de meerdere behoeften aan reparatiën, alsmede door de voorgenomen ontbinding van de overeenkomst betreffende het jaagpad langs den Rijn, is onder dezen post eene som begrepen voor het onderhoud van dat pad en daardoor is de verhooging ontstaan;"

dat Ged. Staten van Zuidholland, van oordeel dat de overeenkomst van 1663 nog steeds van kracht was, den Gemeenteraad uitnoodigden om, met het oog daarop, even als vroeger onder hoofdstuk X een post van *f* 2100 uittetrekken „wegens kosten voor gemeenschappelijke zaken;"

dat toen de Gemeenteraad bezwaar maakte aan dat verlangen te voldoen, Ged. Staten bij besluit van 16 Dec. 1879, met toepassing van art. 212, de begrooting op die wijze aanvulden, en dat, toen de Gemeenteraad weigerde de alzoo noodig wordende nieuwe middelen tot dekking voor te dragen, Ged. Staten bij resolutie van 29 Dec. 1879 het subsidie voor het Burgerlijk Armbestuur met *f* 985 en den post voor onvoorziene uitgaven met *f* 1000 verminderden, derwijze, dat, met inbegrip van *f* 115 uit het batig saldo beschikbaar, de begrooting tot sluiting gebragt werd, en zij daarop de aldus gewijzigde begrooting goedkeurden; dat de Gemeenteraad van deze beschikkingen bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende:

dat bij Ons besluit van 15 Oct. 1878 (*Stbl.* n°. 144), vernietigd zijn de besluiten van den Gemeenteraad van Utrecht van 21 Junij 1877, waarbij de overeenkomst van 1663 met 1 Jan. 1878 werd opgezegd, en van den Gemeenteraad van Leiden van 27 Dec. 1877, waarbij, in verband met de door de gemeente Utrecht gedane opzegging der meergemelde overeenkomst, besloten werd zich nà 1 Jan. 1878 niet verder met het onderhoud van het jaagpad te belasten;

dat de aldus vernietigde besluiten van genoemde Gemeenteraden ten aanzien der drie betrokken gemeenten als niet bestaande moeten worden aangemerkt en luidens art. 158 der Gemeentewet geene gevolgen mogen hebben;

dat derhalve de regeling tusschen Leiden, Woerden en Utrecht, zooals die in 1663 tot stand kwam, van kracht is gebleven en nog blijft tot zoolang zij overeenkomstig art. 121 der Gemeentewet door eene andere zal zijn vervangen of opgeheven;

dat dus de gemeente Woerden verpligt is om, evenals op de begrooting van 1879 heeft plaats gehad, ook op de begrooting voor 1880 eenen daartoe betrekkelijken post onder de uitgaven op te nemen;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissingen van Ged. Staten van Zuidholland van 16 en 29 December 1879, het daartegen door den Gemeenteraad van Woerden ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 12 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het geschil tusschen *de provincie Utrecht en den gemeenteraad van Amersfoort, over het onderhoud van een weg, waarvoor die gemeente als onderhoudspligtige op den ligger voorkomt.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Nadat in 1834 de provinciale weg van Doorn tot den straatweg van Zeist op Woudenberg grootendeels op kosten der provincie was aangelegd, werd, na overleg met de burgemeesters der gemeenten Wijk- bij- Duurstede, Cothen, Langbroek en Doorn, besloten dien provincialen weg tot Oud Leusden door te trekken, mits de stad Amersfoort zich wilde verbinden tot het voortdurend onderhoud van den weg van Oud Leusden naar Amersfoort.

De Raad dier stad besloot daarop, 13 Mei 1837, dat gedeelte te verbeteren en nam tevens het onderhoud van dien weg voor gemeenterekening, mits alsdan de gemeente bevrijd werd van bijdragen in de kosten van onderhoud van den verderen weg naar Doorn. Door den Raad der gemeente Leusden werd op 3 Sept. 1837 besloten aan het stedelijk bestuur van Amersfoort vergunning te geven tot het bepuinen van dien weg voor zoover die onder Leusden gelegen was, onder voorwaarde o. a. dat het bestuur van Amersfoort dat van Leusden zou garandeeren het bedoelde gedeelte weg ten allen tijde voor rekening der stad te zullen onderhouden, zoodat Leusden

nimmer met vernieuwing of onderhoud daarvan kon worden belast. De vergunning werd 13 Febr. 1841, onder de gestelde voorwaarden, door Amersfoort aangenomen.

Het onderhoud van den weg van Doorn naar Oud Leusden werd nu door Ged. Staten met de belanghebbende gemeentebesturen geregeld. Na eenige jaren liet dit echter veel te wenschen over, zoodat Ged. Staten zich genoopt zagen in de winterzitting van 1851 een plan tot verbetering van dien weg aan de Staten voor te dragen. Voor de uitvoering van dat plan werd door Ged. Staten van Amersfoort eene bijdrage gevergd van *f* 4000 die door den Raad dier stad is toegestaan. De Prov. Staten besloten daarop 27 Juli 1852 tot begrinding van den weg van Oud Leusden naar Doorn, welk werk in 1852 en 1853 is uitgevoerd; sedert dien tijd wordt die weg op kosten der provincie onderhouden.

De weg van Amersfoort naar Oud Leusden is steeds door eerstgemelde gemeente onderhouden, die dan ook op de liggers der openbare wegen in beide gemeenten als de onderhoudspligtige van dien weg is aangewezen.

In 1878 vorderde de verachterde toestand van dien weg de tusschenkomst van Ged. Staten. Burg. en Weth. van Amersfoort, door hen met het schrijven van den Hoofdingenieur over den slechten staat van onderhoud van dien weg bekend gemaakt, ontkenden die niet, maar wezen Ged. Staten op de wenschelijkheid, dat die weg door de provincie werd overgenomen, zoodat dan de geheele weg van Doorn tot Amersfoort in onderhoud bij de provincie zou zijn.

Op 22 Oct. 1878 nam de gemeenteraad van Amersfoort een besluit, waarbij zij lettende op de geschiedenis van dien weg en op de indertijd met Ged. Staten van Utrecht en de gemeente Leusden gevoerde briefwisseling over dien weg, besloot de helft van dien weg, van Amersfoort uit gerekend, in 1878 op te maken en te verbeteren, het werk in het volgende jaar zoo mogelijk voorttezetten en te voleindigen tot Oud Leusden toe en daarna jaarlijks op de gemeentebegrooting een som uittetrekken voldoende voor het gewoon onderhoud. Tevens werd het benoodigde geld voor 1878 bij suppletoire begrooting beschikbaar gesteld; op welke als subsidie van de provincie een som van *f* 1000 in ontvang werd gebracht;

Ged. Staten hebben dat subsidie bij besluit van 7 Nov. 1878 toegestaan onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat de weg voortdurend in goeden staat zou worden onderhouden, en met bepaling dat het zou worden uitbetaald nadat door eene opneming van wege den Waterstaat zou gebleken zijn dat de weg in allezins voldoenden staat was gebracht. Daar dit werk echter niet in één jaar volbracht zou worden en het subsidie alzoo niet in 1878 betaalbaar zou worden gesteld, werd de goedkeuring aan de suppletoire begrooting onthouden. Ged. Staten verlangden dat in plaats van het subsidie andere middelen zouden worden aangewezen. Maar de Raad had die niet. daarenboven had hij op een subsidie van *f* 2000 over twee jaren te verdeelen gerekend en nu hij zich hierin zag teleurgesteld, oordeelde hij dat het onmogelijk was aan zijn vroeger besluit uitvoering te geven. Hij besloot daarom in zijne vergadering van 3 Dec. 1878, Ged. Staten te kennen te geven, dat de gemeente het voorwaardelijk subsidie niet kon aanvaarden, voorts op zijn besluit van 22 Oct bevorens terug te komen, en dat besluit en alle vroegere eenzijdige raadsbesluiten intetrekken en te stellen buiten effect.

In diezelfde raadsvergadering werd evenwel besloten een stuk van dien weg (vrij wat minder dan de helft), van Amersfoort uitgerekend, goed in orde te maken voor ongeveer *f* 1500, welk werk is uitgevoerd nadat Ged. Staten de daartoe opgemaakte suppletoire begrooting hadden goedgekeurd.

Na deze besluiten is in 1879 eene briefwisseling tusschen Ged. Staten en Burg. en Weth. van Amersfoort gevoerd, waarbij eerstgemeld college voortdurend op het in orde brengen van den weg heeft aangedrongen en verlangd heeft dat Burg. en Weth. te dier zake de vereischte voorstellen aan den Raad zouden doen, hetgeen echter door deze is geweigerd. Eindelijk stelden Ged. Staten bij schrijven van 26 Julij 1879 aan Burg. en Weth. bepaaldelijk de vraag of hun college zich ten gevolge van het raadsbesluit van 3 Dec. 1878 of wel op andere gronden van verdere zorg voor het onderhoud van den bedoelden weg, waarvan de gemeente op de leggers als onderhoudsplichtige bekend staat, voortaan ontslagen achtte. Burg. en Weth. antwoordden, dat de gemeente Amersfoort naar hun oordeel niet verplicht is het bedoelde eind wegs te onderhouden, veelmin het zoodanig te verbeteren, als Ged. Staten schenen te verlangen; dat al wat Amersfoort aan dien weg gedaan had, louter liberaliteit is geweest, waaraan voorwaarden verbonden waren, die niet zijn opgevolgd, en later zijn genegeerd; dat zij aanvankelijk voornemens waren die liberaliteit te bestendigen in 't vertrouwen dat door de provincie krachtig zou worden medegewerkt, ten gevolge waarvan op hun voorstel het besluit van 22 Oct. 1878 door den Raad was genomen; dat echter, toen zij bij Ged. Staten niet de gewenschte ondersteuning vonden, dat raadsbesluit en alle vroegere betrekkelijk dezen weg genomen, bij raadsbesluit van 3 Dec. 1878 zijn ingetrokken en dat zij geen vrijheid vonden in strijd met dat besluit voorstellen aan den Raad te doen, zoolang zij niet de overtuiging hadden in het tot stand brengen van een billijke regeling door Ged. Staten te zullen worden ondersteund.

Ged. Staten volhardden echter in de overtuiging, dat blijkens de bovenvermelde feiten Amersfoort wel degelijk verplicht is den bedoelden weg te onderhouden, en dat de bijdrage van *f* 4000 ten behoeve van den weg van Oud Leusden naar Doorn in 1852 van de gemeente Amersfoort gevraagd en door haar verleend, die verplichting niet heeft opgeheven, als zijnde die voorwaarde aan het verleenen dier bijdrage niet gehecht. Ook het besluit van 3 Dec. 1878 voornoemd heeft volgens Ged. Staten de gemeente niet van haren onderhoudsplicht kunnen ontslaan, op alle welke gronden Ged. Staten Z. M. eerbiedig verzoeken krachtens art. 148 der Prov. wet in dit geschil eene beslissing te nemen.

In eene memorie aan den Raad van State ingediend betwisten Burg. en Weth. de meening van Ged. Staten dat hier een geschil tusschen de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort bestaat, over het onderhoud van den weg van Amersfoort naar Oud Leusden, en dat er dus reden zou zijn 's Konings beslissing in te roepen. Naar hunne meening behoeven Ged. Staten 's Konings beslissing niet, daar zij bevoegd ja zelfs verplicht zijn om bijaldien de gemeente, die als onderhoudsplichtig op de leggers bekend staat, niet of niet behoorlijk onderhoudt, krachtens art. 5bis van het reglement op het onderhoud en gebruik der wegen in de provincie, op kosten van de gemeente Amersfoort het verzuimde onderhoud daar te stellen; zoodanige door de

provincie voorgeschoten kosten moeten dan bij civiele actie teruggevorderd worden, en dan eerst kan voor den burgerlijken rechter geprocedeerd worden over den onderhoudsplicht, als de gemeente Amersfoort niet betaalt. Door den administratieven rechter mag niet beslist worden, wat (door de leggers) reeds administratief vaststaat. Maar, vervolgen Burg. en Weth., er is meer. Noch de provincie (de Prov. Staten) noch de gemeente Amersfoort (de Raad) heeft hare of zijne meening uitgedrukt. Voor de toepassing van art. 148 Prov. Wet, is noodig een geschil tusschen eene provincie en eene gemeente. Maar de gemeente Amersfoort is nooit aangemaand. Zij heeft nooit geweigerd iets te doen.

Naar aanleiding van deze Memorie is de Raad van Amersfoort in de gelegenheid gesteld om zich te verklaren of hij in de meening van Burg. en Weth. deelt, dat hier geen geschil tusschen de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort over het onderhoud van den genoemden weg bestaat. De gemeenteraad heeft daarop, overeenkomstig het preadvies eener Commissie uit zijn midden, besloten in antwoord te berichten, dat hij ook van oordeel is, dat er geen zoodanig geschil bestaat; dat zoodanig geschil slechts denkbaar is in eene civiele procedure tot terugvordering van kosten door de provincie eventueel gemaakt tot verbetering van den weg, en dat ook de Raad het wenschelijk vindt dat het stuk weg van Oud Leusden tot den ontworpen Staatsspoorweg verklaard worde „provinciale weg" te zijn in den zin van het thans geldend reglement op het onderhoud en gebruik der wegen.

Bij de toezending van dat besluit doen Ged. Staten opmerken, dat zij in hun schrijven van 26 Julij 1879, aan het gemeentebestuur opheldering gevraagd hebben omtrent de strekking van het raadsbesluit van 3 Dec. bevorens, omdat Burg. en Weth. zich op dat besluit beriepen, om zich te onthouden van nadere voorstellen aan den Raad betrekkelijk het onderhoud van den weg te doen. Bij hun antwoord van 4 Aug. 1879 hebben Burg. en Weth. duidelijk de verplichting der gemeente om dien weg te onderhouden ontkend en beweerd, dat, wat die gemeente daaraan vroeger gedaan had, louter liberaliteit was geweest. Die ontkentenis was niet anders op te vatten dan als verduidelijking van de bedoeling waarmede het besluit van 3 Dec. door den Raad genomen was. In die ontkentenis tegenover het gevoelen van Ged. Staten omtrent den onderhoudsplicht der gemeente is het geschil gelegen.

Ten slotte verklaren Ged. Staten dat hun geen redenen bekend zijn, die het wenschelijk zouden doen voorkomen den weg ten laste der provincie in onderhoud te doen overgaan.

III. het beroep van *A. Trip en andere ingezetenen van Zuidbroek, om voorziening tegen het besluit van Ged. Staten van Groningen, van* 30 *Januarij jl., waarbij aan Dr. M. Bolt, te Zuidbroek, is geweigerd het houden eener apotheek in die gemeente.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Volgens art. 9 al. 3 der wet van 1 Junij 1865, *Stbl.* no. 60, kunnen Ged. Staten in plaatsen, waar slechts ééne apotheek gevestigd is, aan de geneeskundigen verlof geven geneesmiddelen te leveren.

In het vorige jaar overleed te Zuidbroek de geneeskundige Busch Adriani en vestigde zich daar na diens overlijden, de geneesheer Dr. Bolt. In die gemeente is éene apotheek. Dr. Bolt heeft daarom aan Ged. Staten van Groningen verlof gevraagd om zelf geneesmiddelen te mogen leveren.

Tegen dat verzoek verzette zich de in de gemeente gevestigde apotheker. De gemeenteraad daarentegen ondersteunde het, omdat een geneesheer in de gemeente geen voldoend middel van bestaan kan vinden, tenzij hij tevens geneesmiddelen levere. Op dezelfde en andere gronden werd het verzoek door tal van ingezetenen aanbevolen. Maar de geneeskundige Raad van Friesland en Groningen adviseerde ongunstig, op grond dat de bestaande apotheek tot geene aanmerking van beteekenis heeft aanleiding gegeven, en dat in eene welvarende gemeente als Zuidbroek de ingezetenen evenzeer als in de steden de geneeskundige diensten kunnen en zullen honoreren, zoodat er geen termen zijn om hier eene uitzondering toe te laten op de door de wet noodig geoordeelde scheiding van de beide takken der geneeskundige praktijk. Ged. Staten begrepen na al de verkregen inlichtingen, dat het algemeen belang de inwilliging van het verzoek niet vorderde en wezen het daarom van de hand.

Tegen die afwijzing komen ruim 300 ingezetenen der gemeente in beroep, verzoekende, dat Z. M. het besluit van Ged. Staten vernietige en het verzoek van Dr. Bolt alsnog toesta. Zij verklaren daarbij in de deugdelijkheid der bestaande apotheek geen vertrouwen te stellen en te voorzien dat Dr. Bolt, zoo hij niet tevens geneesmiddelen leveren mag, niet zonder belangrijk subsidie uit de gemeentekas in de gemeente gevestigd zal willen blijven, terwijl het voor hen, en vooral voor de onvermogenden in de gemeente, ondoenlijk is zich in naburige gemeenten van geneeskundige hulp te voorzien, te minder omdat die slechts op ten minste één uur afstand te vinden is.

Ged. Staten op dit verzoek gehoord doen opmerken dat volgens het aangehaalde wetsartikel geen hooger beroep van hunne beslissing is toegelaten.

Bij den Raad van State zijn ingekomen memories van Dr. Bolt en van den gemeenteraad. De eerste betoogt dat alleen het belang der ingezetenen moet beslissen, dat deze een geneesheer binnen de gemeente wenschen, maar dat zonder de levering van geneesmiddelen geen geneesheer daar bestaan kan; waarom hij het voornemen heeft de gemeente weder te verlaten, en de uitvoering daarvan alleen in afwachting van 's Konings beslissing heeft opgeschort.

De gemeenteraad wijst op den ligchamelijken toestand van den apotheker, die hem belet zelf zijne apotheek waar te nemen; den ongunstigen staat der geldmiddelen van de gemeente en de moeilijkheid om op verren afstand geneeskundige hulp te moeten zoeken; en bestrijdt de gronden door den geneeskundigen Raad aangevoerd.

De heer Mr. W. van Rossem Bzn. treedt als gemagtigde op voor den te Zuidbroek gevestigden apotheker en bestrijdt het beroep. Hij betoogt dat de inwilliging van het verzoek van Dr. Bolt, zeer zou zijn tegen het algemeen belang en ook tegen het financieel belang van den gevestigden apotheker. Als middel van niet-ontvankelijkheid voert hij aan,

dat de wet van 1865 geen regt van hooger beroep toelaat van besluiten, door Ged. Staten uit kracht van die wet genomen.

IV. het beroep van *H. de Heer te 's Gravendeel, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, dd.* 3 *Januarij* 1880, *waarbij hem eene voorwaardelijke vergunning is verleend tot oprigting van een watermolen in den polder Bevershoek.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Hendrik de Heer, te 's Gravendeel, is alléén de eigenaar van Bevershoek, naar het schijnt ook wel Beversoord genaamd, onder de gemeente 's Gravendeel. Dat land, groot ± 15 H., sluit westelijk aan den Nieuw-Bonaventuraschen polder, is zuidelijk door een schinkeldijk gescheiden van den Trekdamschen polder, ligt noordelijk met een dijk tegen de haven van 's Gravendeel en wordt oostelijk door een dijk beschermd tegen de Kil.

In den Havendijk heeft de eigenaar een sluisje voor het in- en in den Kildijk een voor het uitlaten van water. Tot afdoende verbetering echter van den waterstand wenscht hij ongeveer ter plaatse waar de Kildijk en het Schenkeldijkje aan elkaar sluiten, tamelijk verre van alle woningen verwijderd, op het perceel kadastraal bekend als gemeente 's Gravendeel, sectie C, n^{0}. 255, een stoomgemaal van 8 P. K. in werking te brengen; en hij heeft in de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), aanleiding gezien om daartoe vergunning te vragen aan het bestuur van genoemde gemeente. Na inachtneming der voorgeschreven formaliteiten heeft dat bestuur die vergunning verleend bij besluit van 3 Jan. ll. Evenwel, slechts onder drie voorwaarden :

1$_{o}$. dat de beide straks vermelde sluisjes voortdurend zouden moeten worden in stand gehouden;

2°. dat de gemeente geregtigd zou zijn om — indien en naar gelang de Raad zulks te eenigerlei tijd noodig oordeelde — in de brand — of buurtslooten van den polder, waterkeeringen te stellen en te houden;

en 3°. dat zeker oprid aan het Schenkeldijkje niet belemmerd zou worden door de daarin of daarover te brengen waterafvoerbuis.

De verzoeker heeft zich met die voorwaarden bezwaard geacht. In stede van het te waardeeren, dat geheel ten koste des verzoekers, een duizendtal inwoners van 's Gravendeel, — (tegen den Havendijk staan in den polder een tal van woningen) — bevrijd zouden geraken van den overlast van het kwel — en regenwater — had het Gemeentebestuur, naar de verzoeker meent, gansch ten onregte — hem ook nog door middel der bewuste voorwaarden willen belasten met het verschaffen van het noodige spoelwater en brandbluschwater — alsmede den hem in vrijen eigendom toebehoorenden oprid willen bezwaren met een servituut. De verzoeker, nakomende wat de wet ten deze voorschrijft, stelde mitsdien bij adres van 15 Jan. ll., beroep in op Z. M. en verzocht HD. de hem noodige vergunning wel te willen verleenen zonder de door het Gemeentebestuur gestelde voorwaarden.

Krachtens Z. M. magtiging van 17 Maart ll., n_o. 22, is de overweging dezer zaak bij de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur aanhangig gemaakt, en bij het ontwerpen van het besluit, dat mitsdien door deze afdeeling aan den Koning zal moeten worden aangeboden, geven de tot het geschil betrekkelijke stukken, de ambtsberigten van Ged. Staten van Zuidholland, van het gemeentebestuur van 's Gravendeel, van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat, zoo mede het adres van den appellant zelf, aanleiding tot het overwegen voornamelijk van twee vragen:

I. Was het Gemeentebestuur in deze het bevoegde gezag tot het verleenen van vergunning krachtens de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95)?

II. En zoo ja, zijn dan de door het bestuur gestelde voorwaarden gelegitimeerd?

Wat de eerste vraag betreft wordt door den appellant zelven zoowel bij zijn adres van appel als bij zijn aan den Raad van State ingezonden Memorie twijfel geopperd, en zijn Ged. Staten het onderling oneens.

De regel, in art. 1 der wet neêrgelegd, is, dat voor het oprigten der inrigtingen bij art. 2 bedoeld, het Gemeentebestuur de vergunning heeft te geven. Doch art. 27 maakt op dien regel een uitzondering, o. a. voor het geval, dat het geldt de oprigting door een bestuur van een waterschap. Dan hebben, volgens dat artikel, Ged. Staten de aanvrage te beoordeelen en te beslissen.

Valt nu deze aanvrage al dan niet onder die uitzondering?

Het Gemeentebestuur oordeelt ontkennend, voornamelijk geleid, naar het schijnt, door zekere correspondentie ten vorigen jare met Ged. Staten gevoerd over een verzoek van het Gemeentebestuur om toepassing van art. 7 der wet van 18 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102), op een der sluisjes boven bedoeld — een verzoek door Ged. Staten, naar zij zeggen, niet ingewilligd om de merites der zaak, maar naar het Gemeentebestuur het opvat, ter zijde gelegd, omdat toen Bevershoek niet geoordeeld werd een waterschap te zijn en alzoo niet onder het bereik dier wet te vallen.

Wat van die zaak echter ook zij, die dan toch vreemd is aan dit geschil, de meerderheid van Ged. Staten beantwoordt de vraag bevestigend. Zij ziet niet voorbij, dat art. 107 van het algemeen reglement voor de polders in Zuidholland dat reglement zelf buiten toepassing verklaart op polders, zooals Bevershoek, slechts aan éénen eigenaar toebehoorende behoudens alleen art. 2 omtrent de inzending van een schetsteekening des polders aan Ged. Staten en art. 7 al. 2 omtrent de voordragt ter bestuursbenoeming, casu quo door Z. M., doch in die niet-toepasselijkheid van dat Provinciale reglement, uit speciale bepaling van dat eigen reglement voortvloeijende, ziet zij geen voldoenden grond om aan Bevershoek, door rivierwaterkeerende dijken, deels althans, omsloten — dijken, die indirect ook den Trekdamschen polder beschermen, het karakter van waterschap te ontzeggen.

Die meerderheid alzoo is van meening, dat het Gemeentebestuur ten deze onbevoegdelijk kennis genomen en besloten heeft omtrent een aangelegenheid, die van de competentie was van het collegie van Ged. Staten.

Anders de minderheid: voor haar is in verband met de omstandigheid, dat nooit noch aan art. 2 noch aan art. 7 al. 2 gevolg werd gegeven, art. 107 afdoende; zij

ziet in Bevershoek geen waterschap en vermeent alzoo, dat het Gemeentebestuur naar den algemeenen regel het in deze bevoegde gezag was.

II. Wat daarentegen de gestelde voorwaarden betreft, Ged. Staten beantwoorden de tweede vraag eenstemmig ontkennend; zij oordeelen dat de beide eerste voorwaarden geheel moeten vervallen en dat de derde tot minder bezwarende formule behoort te worden terug gebragt. Zij refereren zich daaromtrent tot de missive van den Hoofdingenieur van 21 Febr. ll., n°. 223, wiens beschouwingen, dat *in casu* van hinder, gevaar of schade aan eigendommen of gezondheid in den zin der wet van 1875 geen sprake kan komen, zij geheel verklaren te deelen.

Zoo als bereids boven werd medegedeeld zijn de beide vragen in memorien van het Gemeentebestuur en van den appellant nog nader behandeld. Ik meen daarheen te mogen verwijzen.

De heer Mr. J. A. van Dorsser, advocaat te Dordrecht, treedt als gemagtigde voor den belanghebbende op, licht het beroep toe en bestrijdt het besluit van Burg. en Weth.

Op verlangen van den Voorzitter en de leden van den Raad, worden door den heer Mr. van Dorsser nog verschillende inlichtingen gegeven omtrent de plaatselijke gesteldheid.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Dertiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 28 *April* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

1o. het beroep van het bestuur van *het Waterschap Sluipwijk, van eene beslissing van Ged. Staten van Zuidholland, dd.* 9 *December* 1879, *no.* 11, *betreffende den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Gouda.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Op den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Gouda, is dusverre sub no. 20, een weg genaamd Zuidzijde der Karnemelksloot vermeld, als tot eigenaar hebbende den polder van Sluipwijk (kolom 7), met het onderhoud belast, de commissie over den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle, (kolom 8), beheer voerende de tijdelijke commissarissen van dien Zandweg, (kolom 9), met aanhaling van een contract tusschen den polder van Sluipwijk en de commissie van den Zandweg, aangegaan den 25 Aug. 1844 (kolom 10). Blijkens aanwezige extracten uit de notulen van de commissarissen van den Zandweg en van het Waterschapsbestuur van Sluipwijk, zijn op den 25 Aug. 1844, die beide collegiën overeengekomen, dat het Waterschap Sluipwijk het vierkanten en bezooden van den aan dat Waterschap toebehoorenden weg, langs de Karnemelksloot beginnende even buiten de stad Gouda, van het huis bewoond wordende door den heer Johannes Brakel Pz., en eindigende aan de brug liggende bij de woning toebehoorende aan Bastiaan Blommendaal Az., ten eeuwigen dage aan de commissie van den Zandweg overgeeft op de volgende voorwaarden' welke het Waterschap Sluipwijk stiptelijk zoude nakomen en bij gebreke van welker nakoming de overgave zoude komen te vervallen:

1°. dat het Waterschap aan de commissie telken jare op den 1 Jan. zou betalen ƒ37;

2°. dat commissarissen ten allen tijde uit de Karnemelksloot zooveel specie zouden mogen halen en uitbaggeren als zij voor de door hen te verrigten werkzaamheden zouden behoeven, zonder eenige vergoeding;

3°. dat commissarissen, evenzeer zonder vergoeding, zoovele rietzoden zouden mogen steken aan de Wijk bij de sluis aan de Vuilenbras, als zij noodig zouden hebben voor het vierkant maken van den bedoelden weg, terwijl het Waterschap tot het onderhoud daarvan jaarlijks afstond een kleischuit rietzoden, die evenwel niet zouden mogen worden gestoken, dan nadat de plaats daartoe door of van wege het Waterschap zoude zijn aangewezen.

Tegen den ligger sub no. 20, zijn bij Ged. Staten van Zuidholland door de commissie van den Zandweg bezwaren ingebragt, en hebben Ged. Staten, na den gemeenteraad van Gouda en het bestuur van het Waterschap Sluipwijk op die bezwaren te hebben gehoord, bij hun besluit van 9/15 Dec. 1879, de navolgende beslissing genomen:

„Overwegende, dat in verband met het octrooij op 18 Junij 1604 door de Staten van Holland en West Friesland aan die van Sluipwijk enz., verstrekt, de regeerders van Gouda, zich blijkens het 2e stadsregister fol. 70, op 9 Julij 1604, jegens Sluipwijk hebben verbonden tot het doorgraven der Watering de Karnemelksloot ten koste dier stad, op voorwaarde dat die van Sluipwijk, den Heerweg ten zuiden der Karnemelksloot, van af de brug bij het Willensche Verlaat tot aan de Blommendaalsche watering, „soo hoch sullen maecken en de onderhouden als de Goudhcade is” het al onder schouwe van de regeerders van Gouda, en de nakoming dier voorwaarde door Sluipwijk jegens de regeerders van Gouda, nog nader is bevestigd door het accoord tusschen beiden van 1 April 1608;

„Overwegende, dat wel op 16 Aug. 1844 het Waterschap Sluipwijk met de commissie voor den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle, welke geoctroijeerd was, voor den aanleg van een Zandweg van af gezegde brug of het huis de Kap, eene overeenkomst heeft gesloten, waarbij die commissie, onder zekere door Sluipwijk te vervullen verpligting van jaarlijksche betaling enz., op zich nam den weg, van welks onderhoud boven sprake was, te vierkanten, d. i. op zijne volle breedte en hoogte houden en te bezanden, doch dat door die overeenkomst, als van bloot privaatregter lijken aard, geen onderhoudspligt dier commissie tegenover de regering van Gouda of eenig ander publiekregterlijk gezag kan worden geschapen, noch de boven omschreven onderhoudspligt van Sluipwijk jegens de regering van Gouda kan zijn vervallen;

„Overwegende, dat de verpligting van Sluipwijk, blijkens het bovenstaande, evenwel beperkt is tot het hooghouden van dien weg, over zijne volle breedte met instandhouding der kanten, en mitsdien daar buiten valt het onderhouden van den weg als kunstweg en de verpligting daartoe, evenzeer als die tot onderhoud van het overige deel des wegs, strekkende van de Blommendaalsche watering tot den Fluwelen Singel bij het ontbreken van andere publiekregtelijk pligtigen rust op de gemeente Gouda binnen wier territoir, ja binnen wier bebouwde kom de weg is gelegen;

„Overwegende eindelijk, dat de regering van Gouda, als het gezag jegens hetwelk en onder welks schouw de verpligting tot onderhoud van Sluipwijk werd aangegaan,

en mitsdien zoowel voor de nakoming van diens verpligting als van die der gemeente Gouda heeft te zorgen, als beheerder van dien weg op den legger behoort voor te komen.

„Beslissen dat de ligger der wegen en voetpaden van de gemeente Gouda in dier voege behoort te worden gewijzigd:

a. dat in kolom 8 (aanwijzing wie met het onderhoud is belast), van den onder volgnummer 20 voorkomenden weg genaamd, Karnemelksloot (zuidzijde), de commissie over den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle, voor het wegs gedeelte van af de brug bij het Willensche Verlaat tot aan de Blommendaalsche watering, worde vervangen door den polder Sluipwijk, wat aangaat het hooghouden van den weg over zijne volle breedte met instandhouding der kant en door de gemeente Gouda, wat betreft het onderhoud van den weg als kunstweg;

b. dat in dezelfde kolom 8 de commissie over den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle voor het wegsgedeelte strekkende van de Blommendaalsche watering tot den Fluwelen singel worde vervangen door de gemeente Gouda;

c. dat in kolom 9 (naam van hen die het beheer daarover voeren), de tijdelijke commissarissen van dien Zandweg, worden vervangen door Burg. Weth. van Gouda;

d. dat in kolom 10 (vermelding der bewijzen en bescheiden omtrent den eigendom, het onderhoud of het beheer) de vermelding van het contract van 25 Aug. 1844 worde vervangen: door de verpligting van Sluipwijk, is gegrond op het den 9 Julij 1604 tusschen regeerders van Gouda en die van Sluipwijk overeengekomene enz."

Van deze beschikking is het bestuur van het Waterschap Sluipwijk, naar luid van art. 3 al. 8 van het reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland van den 3 Nov. 1870 (*Prov. blad* n°. 103), tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning bij adres van 14 Jan. 1880. Dit breedvoerige adres behelst in hoofdzaak, dat uit het door Ged. Staten aangehaalde octrooi der Staten van Holland en West Friesland van 18 Junij 1604, strekkende om aan de ingelanden van Sluipwijk, Gravescoop, Nieuwebroek, Kalverenbroek en de Hoef te vergunnen om de Reeuwijksche watering af te dammen en een watermolen te bouwen en een verlaat te steeken, en alzoo het water van die van Sluipwijk cum sociïs te brengen op de Reeuwijksche watering en de daarmede gemeen liggende Karnemelksloot) voortgevloeid zijn zoowel de beide overeenkomsten tusschen den polder Sluipwijk en de stad Gouda van 9 Julij 1604 en 1 April 1608, als eene overeenkomst tusschen den polder Sluipwijk en het Hoogheemraadschap van Rijnland van 1 Julij 1608, waarbij Dijkgraaf en Hoogheemraden van den polder Sluipwijk cum sociïs het maken van dezelfde werken en denzelfden uitslag van water, als waarvoor gemeld octrooi was verleend, hebben toegestaan, op voorwaarde dat Sluipwijk jaarlijks ten behoeve van Rijnland zoude contribueren drie stuivers per morgen lands zonder meer; dat, voor zooveel de overeenkomsten met Gouda betreft, de commissie voor den Zandweg, welke volgens den adressant nu slechts uit één persoon bestaat, bij contract van 25 Aug. 1844 de verpligting van onderhoud, op Sluipwijk rustende, heeft overgenomen voor *f* 37 's jaars, maar dat het Waterschap heeft opgehouden die betaling te doen omdat de commissie volstrekt niets aan den weg langs de Karnemelksloot deed, dat daarentegen de gemeente Gouda den weg heeft opgehoogd en begrind.

Wat betreft de overeenkomst met Rijnland, dat deze wederzijds is nageleefd tot en met 1860, maar dat de penningmeester van het Hoogheemraadschap in 1861 de landen in het Waterschap Sluipwijk gelegen in het gaarderboek aanmerkelijk hooger voor bundergeld heeft aangeslagen, tengevolge waarvan door een der ingelanden een proces voor de Arrond.-Regtb. te Rotterdam is gevoerd, welke Regtbank bij vonnis van 20 Junij 1863, zijnde in kracht van gewijsde gegaan, heeft beslist, dat ten gevolge van de inlijving van het Waterschap Sluipwijk in het Hoogheemraadschap Rijnland, bij het reglement, vastgesteld bij Kon. besluit van 6 Julij 1857 (*Stbl.* n°. 90), de conventie van 1 Julij 1608 omtrent de betaling van 3 stuivers per morgen is vervallen. Hieruit trekt de adressant het gevolg, dat de conventie met Gouda en met Rijnland, beide niet meer tegen het Waterschap Sluipwijk kunnen worden ingeroepen; subsidiair acht adressant zich bezwaard omdat uit de beschikking van Ged. Staten niet blijkt wat door Blommendaalsche Watering moet worden verstaan. Adressant wenscht ten slotte dat eens voor goed worde uitgemaakt, welke zijne regten en zijne verpligtingen zijn. Omtrent dit adres stellen Ged. Staten van Zuidholland als buiten twijfel dat het vonnis der Regtbank te Rotterdam omtrent het vervallen der conventie met Rijnland van 1 Julij 1608, geen aanleiding kan geven om evenzoo het accoord van 1 April 1608, tusschen Sluipwijk en Gouda, omtrent het onderhoud van den heerweg langs de zuidzijde der Karnemelksloot, voor vervallen te houden. Omtrent het subsidiair bezwaar van adressant, betuigen Ged. Staten dat door de Blommendaalsche watering niets anders behoort te worden verstaan dan het water, thans ook genaamd de Jan Verzwolle en Kolfs weteringen, welk water de Karnemelksloot snijdt juist bij het punt even buiten de stad Gouda waar het huis thans bewoond wordende door den heer Johannes van Brakel Pz. staat, welk punt vermeld is in de bovenaangehaalde overeenkomst van het Waterschapsbestuur van Sluipwijk met de commissie van den Zandweg van 25 Aug. 1840. In gelijken zin verklaren zich Burg. en Weth. van Gouda daarover gehoord. Ged. Staten verklaren verder dat hoezeer het accoord van 1 April 1608, den geheelen weg langs de Karnemelksloot betrof, zij niettemin bij hunne beschikking van 9 Dec. 1879 aan Sluipwijk niet hebben opgelegd het onderhoud van dien weg van af de Blommendaalsche watering tot den Stadscingel, omdat deze uitzondering blijkens overeenkomst van 9 Julij 1604 schijnt te zijn bedoeld, omdat Gouda dat gedeelte volkomen in haar plantsoen steeds heeft onderhonden en omdat de overeenkomst van 25 Aug. 1844 dezelfde onderscheiding tusschen de beide gedeelten van dien weg maakt. Indien adressant kon aantoonen dat door de benaming de Blommendaalsche watering een ander water moet worden verstaan, dan zou dit naar het oordeel van Ged. Staten tot een geschil over de uitvoering van hun besluit van 9 Dec. 1879 leiden, maar niet tot eene vernietiging daarvan. In allen gevalle adviseren zij dat het beroep van adressant ongegrond worde verklaard.

Nadat met magtiging des Konings de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 20 Maart 1880, dit geschil bij deze afd. had aanhangig gemaakt, zijn 2 memorien ingekomen. De eerste is van het appellerend bestuur van Sluipwijk en strekt ten betooge dat er zamenhang bestaat tusschen de overeenkomst in 1608 met de stad Gouda en met het Hoogheemraadschap Rijnland aangegaan, zoodat nu de laatstgenoemde ten nadeele

van het Waterschap Sluipwijk voor vervallen wordt gehouden en de ingelanden van dat Waterschap dientengevolge jaarlijks gemiddeld *f* 1070 in plaats van *f* 119,25 aan Rijnland bundergeld betalen, Rijnland in billijkheid de onereuse verpligtingen van het Waterschap jegens Gouda en jegens de commissie van den Zandweg behoorde op zich te nemen, of wel het gaarderboek van den penningmeester van Rijnland zou moeten worden herzien, in allen geval de overeenkomst met Gouda niet langer in het nadeel van Sluipwijk moet worden toegepast.

Het waterschapsbestuur legt als bijlage over het bovenaangehaalde vonnis van de Regtbank te Rotterdam, de overeenkomst met Rijnland van 1 Julij 1608 en eene acte van 1 Aug. 1608, waarbij eenige gecommitteerden van ingelanden van Sluipwijk toetreden tot genoemde overeenkomst, en zich ook voor hunne regtverkrijgenden verbinden die na te leven.

De tweede memorie is van de commissie van den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle. Deze komt op tegen twee beweringen van het Waterschapsbestuur van Sluipwijk in diens adres:

1°. dat de commissie van den Zandweg slechts uit één persoon zou bestaan. De commissie betuigt dat zij twee leden telt, L. de Groot Sr. president en L. de Groot Jr. secretaris, beide in 1868 wettig tot die betrekkingen benoemd.

2°. dat het Waterschap Sluipwijk zou hebben opgehouden de in 1844 bedongen jaarlijksche som van *f* 37 te betalen omdat er niets aan den weg bezuiden de Karnemelksloot werd gedaan. De commissie verklaart dat zij geregeld in het onderhoud van den weg heeft voorzien, totdat in 1876 en sedert dat jaar het waterschap Sluipwijk de betaling van *f* 37 heeft nagelaten; zij beroept zich op de overeenkomst van 1844, die haar het regt geeft zich in geval van wanbetaling aan het onderhoud te onttrekken. Wijders acht de commissie de beschikking van Ged. Staten van 9 Dec. 1879 goed en regtmatig.

De beide heeren Kruijt waren als belanghebbenden tegenwoordig. Een hunner lichtte het beroep toe.

II. het beroep van *P. H. Majoor, te Beverwijk, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Den 13 Febr. ll. heeft te Beverwijk de loting voor de Nationale Militie, ligting 1880, plaats gehad. Een van de lotelingen, Pieter Hendrik Majoor, heeft een bezwaarschrift over die loting ingediend aan Ged. Staten van Noordholland, ter zake dat de lotelingen niet in alphabetische orde zijn opgeroepen, zijnde vóór hem adressant, eerst tot het trekken van een n°. opgeroepen de loteling Johannes Cornelis Kockx, daarna Theodorus Antonius Koelman, daarna Jacob Cornelis Knegjes, wiens naam aan de twee andere genoemde had behooren vooraftegaan. Ged. Staten hebben in dit feit, hetwelk niet is tegengesproken, geen termen gevonden om de loting te vernietigen

op grond, dat de alphabetische naamlijst der lotelingen, die gevolgd is, overeenstemt met die opgemaakt uit het register van ingeschrevenen ten jare 1879 der gemeente Beverwijk, op hetwelk de loteling Kockx onder n°. 10, Koelman onder n°. 11, Knegjes onder n°. 12, en de adressant onder n°. 13, voorkomen; dat tegen dit register geene bezwaren zijn ingebragt, en dat volgens art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* n°. 46), deze uit dat register getrokken aphabetische naamlijst moet worden gevolgd bij het oproepen van lotelingen tot het loten. Van deze beschikking van Ged. Staten dd. 3 Maart 1880 is de adressant den 15 Maart 1880 in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Hij beklaagt zich ook thans over de voormelde orde van oproeping, daarbij voegende dat de loteling Kockx n°. 1, Koelman n°. 22 en Knegjes n°. 18 heeft getrokken. Hij trekt hieruit het gevolg dat Knegjes zoo hij vroeger, namelijk vóór Kockx, had geloot, n°. 22 had kunnen trekken. Hieruit is dus de mogelijkheid van een anderen uitslag der loting voor al de volgende lotelingen geboren. Adressant verzoekt op dezen grond vernietiging van de loting, en eene nieuwe loting voor al de lotelingen die na den negenden op de alphabetische lijst (Hendrikus Adrianus Kazenbroot) nummers hebben getrokken. De commissaris des Konings in Noordholland, in deze gehoord, adviseert tot niet-ontvankelijk-verklaring van adressant in zijn beroep, op grond dat hij niet is belanghebbende loteling in den zin van art. 37 der Militiewet.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij missive van den minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Maart 1880 la T. afd. M en S. was aanhangig gemaakt, zijn alleen negatieve berigten ingekomen van den Militie-commissaris in het 2e Militie-district van Noordholland en van den adressant zelven.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Veertiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 12 *Mei* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten, als:

1°. van 23 April 1880 (*Stbl.* n°. 73), waarbij, *met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Noordholland dd.* 31 *Dec.* 1879, *n°.* 11, *het door den Gemeenteraad van St. Maarten daartegen ingesteld beroep ongegrond wordt verklaard, een en ander betreffende de begrooting der ontvangsten en uitgaven van genoemde gemeente.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 107).

De *Staats-Courant* van 8 Mei 1880, n°. 108, behelst het volgend rapport

Lit. R

Afdeeling
Binnenlandsch Bestuur.

Berigt op kantbeschikking
11 April jl., n°. 2,
betreffende begrooting
St. Maarten.

Aan den Koning.

's Gravenhage, 20 *April* 1880.

Bij nevensgaande kantbeschikking werd door Uwe Majesteit om berigt en raad in mijne handen gesteld het hierbij terugkeerend advies van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, betreffende het beroep van het gemeente

bestuur van St. Maarten tegen een besluit van Ged. Staten van Noordholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1880.

Bij dit advies is door de afdeeling een ontwerp-besluit overgelegd, luidende als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres in dato 3 Jan. 1880 aan Ons ingediend door het gemeentebestuur van St. Maarten, waarbij beroep wordt ingesteld tegen het besluit van Ged. Staten van Noordholland dd. 31 Dec. 1879, no. 11, tot onthouding hunner goedkeuring aan de begrooting der ontvangsten en uitgaven van genoemde gemeente voor 1880, zooals die door den raad dier gemeente op 16 Sept. 1879, en na wijziging nader op 29 Nov. 1879 was vastgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 April 1880, no. 10;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van

Overwegende

dat de Ged. Staten van Noordholland bij hun aangevallen besluit aan de begrooting der ontvangsten en uitgaven van de gemeente St. Maarten over 1880 hunne goedkeuring hebben onthouden op grond dat op die begrooting onder de ontvangsten gebragt is een bedrag van *f* 600 als gedeeltelijke terugbetaling eener som van *f* 1800 door de gemeente a deposito uitgezet onder de West-friesche bank te Schagen; dat tegenover die buitengewone ontvangst naar het oordeel van Ged. Staten geene som in buitengewone uitgave was gesteld; dat zij dus zou moeten strekken tot dekking van gewone uitgaven en dat zoo doende de bezittingen der gemeente eene blijvende vermindering zouden ondergaan in strijd met het belang harer ingezetenen; weshalve Ged. Staten verlangd hebben dat de bewuste som van *f* 600, die met het batig saldo ad p. m. *f* 1375 der laatst afgesloten dienst, noodig was om de begrooting tot sluiting te brengen, gevonden zou worden door nieuwe belasting;

O. dat daarentegen naar het oordeel van het appellerend bestuur de gemeentelijke financien in een zoo eigenaardigen toestand verkeeren dat een geleidelijk verbruiken der voorhanden gereede penningen thans tot een bedrag van *f* 600 naar betamelijk overleg geoorloofd zou zijn te oordeelen, weshalve zijnerzijds krachtens art. 209 der Gemeentewet alsnog aan Ons wordt verzocht goedkeuring der begrooting zoo als die door den gemeenteraad is vastgesteld;

O. dat wel is waar de gewone inkomsten, zooals die voor 1880 redelijkerwijze mogen geraamd worden, niet voldoende zijn om de noodzakelijke uitgaven te bestrijden, doch dat niet uit het oog moet worden verloren dat inderdaad, gelijk het appellerend bestuur aanvoert, die uitgaven voor een goed deel zijn van buitengewonen aard;

dat toch de gemeente St. Maarten in de laatste jaren kostbare en bezwarende buitengewone werken heeft tot stand gebracht;

dat zij drie geheel nieuwe scholen met onderwijzerswoningen heeft gesticht; in

1868/69 eene te St. Maarten, in 1870 eene te Valkoog en in 1877 eene te Eenigenburg, alles zonder eenige subsidie van Rijk of provincie; terwijl zij bovendien zich voor de toekomst ontslagen heeft van het blijvend onderhouden der kerktorens c. a., door in 1876 jegens de besturen der Hervormde gemeenten van St. Maarten, van Valkoog en van Eenigenburg, die daarentegen dat onderhoud in perpetuum op zich namen, de verbindtenis aan te gaan tot betaling eener kapitale som van f 6000 in twaalf jaarlijksche termijnen van f 500 ieder, met bijvoeging van rente ad 5 pct. p. a. over het nog niet betaalde;

„Overwegende dat tot dekking der uitgaven voor al die buitengewone werken gevorderd, de gemeenteraad in 1868, in 1869, in 1871 en in 1877 geldleeningen heeft moeten aangaan ten gevolge waarvan op de begrooting voor 1880 naast een totaal van gewone uitgaven ad p. m. f 6200 (waaronder ruim f 3200 voor lager onderwijs) niet minder dan f 2000 moet worden uitgetrokken voor aflossing van schuld; maar dat in het vervolg elk jaar f 100 voor rente en voor aflossing, over drie jaar f 325 en over vier jaar f 1000 elk jaar minder noodig zal wezen;

„dat het onder die omstandigheden niet juist is de uitgaven zooals die thans op de begrooting voorkomen alle te beschouwen als gewone en blijvende, als hoedanig immers in casu een goed deel dier uitgaven, voor zooverre namelijk betreft de aflossingen ad f 2000 van bovengenoemde schulden, kwalijk kan worden aangemerkt;

„dat bovendien de f 1800, van welke aanwezige gelden de gemeente nu een deel wenscht te verbruiken, afkomstig zijn van den verkoop van een oud schoolgebouw waarvoor een geheel nieuw is in de plaats gekomen, en dat de aanwending van een deel dier gelden tot dekking der meerdere uitgave, waardoor de begrooting ten gevolge van dien nieuwen bouw is bezwaard, niet geacht kan worden met het blijvend belang der ingezetenen te strijden;

„Overwegende dat er alzoo geene tennen zijn tot onthouding der verlangde goedkeuring;

„Gezien art. 209 der wet van 29 Junij 1851 (*Staatsblad* n°. 85);

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Noordholland van 31 December 1879, n°. 11, aan de door den Raad van St. Maarten vastgestelde begrooting der plaatselijke inkomsten en uitgaven voor 1880, Onze goedkeuring te verleenen.

„Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, (Afdeeling voor de geschillen van bestuur).”

Ten aanzien van de uiteenzetting der feiten in dit ontwerp-besluit zij opgemerkt dat de f 600, waarover het verschil loopt, niet voortkomen uit terugbetaling van bij de Westfriesche bank te Schagen a deposito uitgezette gelden, maar uit gedeeltelijke aflossing eener obligatie ten laste dier bank.

Het komt hier vooral aan op de vraag of de post der begrooting van St. Maarten van f 2000 tot aflossing van schuld als buitengewone uitgave kan worden aange-

merkt. De afdeeling voor de geschillen van bestuur stelt voorop dat die schuld is aangegaan voor buitengewone werken en komt tot het besluit dat de aflossing van f 2000 als buitengewone uitgave dient te worden beschouwd.

Met dit gevoelen kan ik mij niet vereenigen omdat het hier gewone periodieke aflossing van schuld betreft. Op de gemeentebegrootingen voor 1878 en 1879 was evenzeer eene som van f 2000 voor dit doel uitgetrokken overeenkomstig de bepalingen waaronder de schuld is aangegaan. Zoodanige verpligte periodieke aflossingen van schuld zijn naar mijn inzien zonder eenigen twijfel gewone uitgaven. Werden zij als buitengewone aangemerkt, dan zou men tot het vreemd besluit moeten komen dat het geoorloofd ware ter voorziening in deze uitgaven geldleeningen aan te gaan en aldus voortdurend schuld op schuld te stapelen. Het eerste bezwaar van Ged. Staten tegen deze begrooting, dat de buitengewone ontvangst van f 600 zou moeten strekken tot dekking van gewone uitgaven, is dus juist. En ik kan mij ook wel vereenigen met hunne tweede stelling dat het verbruik der meergenoemde f 600 strijdt met het belang der gemeente St. Maarten. De afdeeling voor de geschillen van bestuur neemt echter in de voorlaatste overweging van haar ontwerp-besluit het tegendeel aan. Zij geeft daarvoor geen anderen grond dan dat die f 600 "afkomstig zijn van den verkoop van een oud schoolgebouw, waarvoor een geheel nieuw is in de plaats gekomen." Het is mij niet duidelijk wat die omstandigheid ten deze kan afdoen. Het staat vast dat de opbrengst van den verkoop van het oude schoollocaal kapitaal der gemeente is geworden en men kan, dunkt mij, veilig stellen dat het zonder noodzaak verbruiken van zulk kapitaal met het gemeentebelang strijdt. Dat hier voor zoodanig gebruik inderdaad geene noodzakelijkheid bestaat is op goede gronden aan te toonen. Te St. Maarten, eene gemeente wier bevolking ongeveer 1100 zielen bedraagt, wordt een hoofdelijke omslag van niet meer dan f 1200 geheven, terwijl de opbrengst van het personeel in die gemeente meer dan f 3000 bedraagt. Gemeentelijke opcenten op het personeel worden aldaar niet geheven. Het behoeft geen betoog dat eene verhooging der plaatselijke belastingen met f 600 geen bezwaar kan opleveren, al mag men met den gemeenteraad van St. Maarten aannemen dat die verhooging door vele der tegenwoordige belastingschuldigen "zeer ongaarne zal worden gezien". Het is van groot gewigt tegen te gaan dat, gelijk zoo menigmaal geschiedt, de toekomstige belangen der gemeente door de verspilling van het tijdelijk bestuur worden benadeeld en het is niet het minst om deze reden dat ik vrijheid vind Uwe Majesteit voor te stellen om, met afwijking van de door de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur voorgedragen uitspraak, het besluit van Ged. Staten te bevestigen.

Ik veroorloof mij derhalve daartoe een ontwerp-besluit eerbiedig aan Uwe Majesteit ter bekrachtiging aan te bieden.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

SIX.

(Staatsblad n°. 73.) *BESLUIT van den 23sten April* 1880, *waarbij, met handhaving van het besluit van Ged. Staten van* Noord-holland, *dd°.* 31 *December* 1879, *n°.* 11, *het door den gemeenteraad van* St. Maarten *daartegen ingesteld beroep ongegrond wordt verklaard, een en ander betreffende de begrooting der ontvangsten en uitgaven van genoemde gemeente.*

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres in dato 3 Januarij 1880 aan Ons ingediend door het gemeentebestuur van St. Maarten, waarbij beroep wordt ingesteld tegen het besluit van Ged. Staten van Noordholland, dd°. 31 December 1879, n°. 11, tot onthouding hunner goedkeuring aan de begrooting der ontvangsten en uitgaven van genoemde gemeente voor 1880, zooals die door den raad dier gemeente op 16 September 1879 en, na wijziging, nader op 29 November 1879, was vastgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord (advies van 7 April 1880, n°. 10);

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 April 1880, 1ª. R., Afd. Binnenlandsch bestuur;

Overwegende:

dat de Ged. Staten van Noordholland, bij hun aangevallen besluit, aan de begrooting der ontvangsten en uitgaven van de gemeente St. Maarten over 1880, hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat op die begrooting onder de ontvangsten gebragt is een bedrag van f 600, als gedeeltelijke aflossing eener obligatie van f 1800, ten laste der West-Friesche Bank te Schagen; dat tegenover die buitengewone ontvangst, naar het oordeel van Ged. Staten, geene som in buitengewone uitgave was gesteld; dat zij dus zou moeten strekken tot dekking van gewone uitgaven; en dat zoodoende de bezittingen der gemeente eene blijvende vermindering zouden ondergaan, in strijd met het belang harer ingezetenen, weshalve Ged. Staten verlangd hebben, dat de bewuste som van f 600, die met het batig saldo ad p. m. f 1375 der laatst afgesloten dienst noodig was om de begrooting tot sluiting te brengen, gevonden zou worden door nieuwe belasting;

Overwegende:

dat daarentegen naar het oordeel van het appellerend bestuur de gemeentelijke financien in eenen zoo eigenaardigen toestand verkeeren, dat een geleidelijk verbruiken der voorhanden gereede penningen, thans tot een bedrag van f 600, naar betamelijk overleg geoorloofd zou zijn te oordeelen, weshalve zijnerzijds, krachtens art. 209 der gemeentewet, alsnog van Ons wordt verzocht goedkeuring der begrooting zooals die door den gemeenteraad is vastgesteld;

Overwegende:

dat op de begrooting inderdaad geene buitengewone uitgaven zijn uitgetrokken

dat immers de daarop voorkomende post van f 2000 tot aflossing van schuld als zoodanig niet kan worden aangemerkt;

dat toch deze aflossing strekt ter voldoening aan de bepalingen waaronder de schuld is aangegaan, zoodat ook op de begrootingen over 1878 en 1879 eene gelijke som voor hetzelfde doel werd aangewezen, en dat gewone aflossing van schuld het karakter draagt eener gewone uitgave;

Overwegende:

dat het verbruik der vermelde som van f 600 zou leiden tot eene blijvende vermindering van de bezittingen der gemeente, welke niet is overeen te brengen met het gemeentebelang;

Gezien art. 209 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Noordholland, van 31 December 1879, n°. 11, het door den gemeenteraad van St. Maarten daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en tegelijk met het rapport van Onzen genoemden Minister in de *Staatscourant* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 23sten April 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *achtsten* Mei 1880.
De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

2°. van 21 April 1880, n°. 26, houdende beschikking op het beroep van *J. F. Pompen, te Sterksel, gemeente Soerendonk, om voorziening tegen een besluit van het waterschapsbestuur van de rivier de Dommel c. a., tot verbreeding en verdieping van den Esschenstroom, en tot verhooging van de kaden aan de Dommel tusschen 's Hertogenbosch en Vught.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 110).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het verzoek van J. F. Pompen te Sterksel, gemeente Soerendonk,

lid van het waterschapsbestuur van de rivier de Dommel c. a., om voorziening tegen besluiten van genoemd bestuur:

a. tot verhooging van de kaden aan de Dommel tusschen 's Hertogenbosch en Vught, en

b. tot verbreeding en verdieping der monding van den Esschenstroom.

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 April 1880, n°. 14;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 17 April 1880, n°. 4, Afd. Waterstaat A;

Overwegende wat adressants eerste bezwaar betreft:

dat het bestuur van het waterschap der rivier de Dommel en de zich daarin ontlastende beken en riviertjes op 2 October 1879 besloot de kaden van af den Pettelaarschen weg te 's Hertogenbosch tot ongeveer Ruivenberg bij St. Michielsgestel langs de Dommel met 0.30 M. te verhoogen en dit besluit ter goedkeuring aan Ged. Staten van Noordbrabant opzond;

dat Ged. Staten bij brief van 30 October 1879 aan het bestuur van het waterschap te kennen gaven dat, daargelaten de vraag of bedoelde verhooging voor rekening van het waterschap der rivier de Dommel c. a. dan wel voor rekening van het waterschap der beneden-Dommel moet worden tot stand gebragt, het hun wenschelijk voorkwam die verhooging aan te houden totdat de verbeteringswerken van de rivier althans zooverre voltooid zijn, dat met meer naauwkeurigheid kan worden nagegaan of die verhooging voldoende is te achten;

dat het waterschapsbestuur in deze beslissing heeft berust;

dat derhalve, voor zoover adressants beroep tegen het besluit van het bestuur van het waterschap van 2 October jl. gerigt was, en daargelaten de vraag of adressant bevoegd was daarvan voorziening te vragen, zijn bezwaar daartegen heeft opgehouden te bestaan;

Overwegende wat adressants tweede bezwaar betreft:

dat nadat Burg. en Weth. van Esch aan Ged. Staten hadden geklaagd over den slechten toestand van den Esschenstroom, het bestuur van het Waterschap de Dommel c. a. op 1 October jl. met 9 tegen 1 stem, die van den adressant, besloot dat zou worden overgegaan tot het verbreeden en verdiepen van de uitmonding van den Esschenstroom, waarvan de kosten waren begroot op f 900;

dat Ged. Staten, bij brief van 16 October 1879, genoemd Waterschap uitnoodigden, de voorgenomen verbetering der monding van den Esschenstroom zoo spoedig doenlijk te bewerkstelligen;

dat daarop de aanbesteding dier verbetering heeft plaats gehad en het procesverbaal dier aanbesteding vervolgens ter goedkeuring aan Ged. Staten is gezonden;

dat deze op 11 December jl. aan het Waterschapsbestuur te kennen gaven, dat aangezien het hier eene rivierverbetering betrof, waarvan de noodzakelijkheid eerst was gebleken, nadat andere werken tot verbetering van den Esschenstroom reeds waren uitgevoerd, de aanbesteding van dit werk hunne goedkeuring niet behoefde;

dat adressant, die zich reeds vroeger tot Ged. Staten had gewend, met verzoek het besluit van 1 October jl. niet goed te keuren, zich bij adres van 22 December

1879 tot Ons heeft gewend met het verzoek, dat gemeld besluit van het Waterschap, als zijnde in strijd met de besluiten der Prov. Staten van 5 en 6 November 1874 en in strijd met hun schrijven aan Ged. Staten van 26 Januarij 1875, door Ons, na daarop den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, te hebben gehoord, zou worden vernietigd;

Overwegende:

dat krachtens art. 17, 4e zinsnede, van het reglement voor het Waterschap de Dommel c. a. (*Provinciaal Blad* 1874, n°. 34), goedgekeurd bij Ons besluit van 23 November 1874 n°. 21, handelingen waarvoor ingevolge het algemeen reglement van beheer van de Waterschappen in Noord-Brabant (*Prov. Blad* 1862 n°. 1) goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101, tot de medewerking of goedkeuring van stemgeregtigde ingelanden gevorderd wordt, door het bestuur van het Waterschap onder goedkeuring van Ged. Staten worden verrigt;

dat onder de handelingen, waarvoor het genoemd algemeen reglement de medewerking van ingelanden vordert, in art. 50 sub c. voorkomt het bepalen der uitvoering en der wijze van uitvoering van nieuwe en buitengewone werken;

dat voor zoover de voorgenomen verbetering der monding van den Esschenstroom als zoodanig nieuw en buitengewoon werk kan beschouwd worden, de bepaling der uitvoering en der wijze van uitvoering derhalve aan de goedkeuring van Ged. Staten was onderworpen;

dat deze wel niet uitdrukkelijk met aanhaling van het besluit van het Waterschapsbestuur dit hebben goedgekeurd, maar toch op 16 October 1879 indirect hunne goedkeuring daarover hebben te kennen gegeven door het bestuur uit te noodigen de voorgenomen verbetering zoo spoedig doenlijk te bewerkstelligen;

dat art. 99 van meergenoemd algemeen reglement beroep op Ons toekent binnen eene maand na kennisgeving van beschikkingen van Ged. Staten, waarbij eene benoeming of een besluit van stemgeregtigde ingelanden of van het bestuur wordt geschorst of vernietigd, eene gevraagde goedkeuring wordt geweigerd of verleend of omtrent een geschil uitspraak wordt gedaan;

Overwegende:

dat adressant intusschen niet van eenige beschikking van Ged. Staten in hooger beroep is gekomen, maar alleen de vernietiging van het besluit van het Waterschapsbestuur heeft verzocht;

Overwegende:

dat noch bij het Reglement van het Waterschap van de rivier de Dommel c. a., noch bij eene andere wettelijke verordening, zoodanig regtstreeksch beroep van besluiten van genoemd bestuur op Ons is toegelaten;

dat dus op het verzoek van adressant niet in hoofdzaak kan worden beschikt;

Gezien het Provinciaal Reglement op de Waterschappen in Noordbrabant (*Prov. Blad* 1862 n°. 1), goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101, en het reglement voor het Waterschap van de rivier de Dommel en de zich daarin ontlastende beken en riviertjes (*Prov. Blad* 1874 n°. 34), goedgekeurd bij Ons besluit van 23 November 1874 n°. 21;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant in zijn verzoek niet-ontvankelijk te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

3o. van 23 April 1880, no. 37, houdende beschikking op het beroep van *F. H. van Luijk, te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van* 9 *Januarij* 1880, *no.* 16288/6229 *P. W., waarbij hem eene voorwaardelijke vergunning is verleend tot oprigting eener wattenfabriek.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 138).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep ingesteld door F. H. van Luijk te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van die gemeente, ddo. 9 Januarij 1880, waarbij hem vergunning is verleend tot het oprigten van een wattenfabriek;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 14 April 1880 no. 21;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 20 April 1880, litt. H., afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat bij besluit van 9 Januarij ll. Burg. en Weth. van Amsterdam aan adressant op zijn verzoek vergunning hebben gegeven om in een perceel in de Rapenburgerstraat no. 42 aldaar een wattenfabriek op te rigten, onder voorwaarde dat nimmer met vuur of licht in de fabriek worde omgegaan;

dat de adressant zich door deze voorwaarde bezwaard achtende, bij Ons in beroep is gekomen van voormeld besluit, maar verzuimd heeft daarvan gelijktijdig aan het

Gemeentebestuur kennis te geven, welke formaliteit bij art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is verpligtend gesteld;

Gezien de genoemde wet,

Hebben goedgevonden en verstaan:

F. H. van Luijk niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, fdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 23 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

4o. van 25 April 1880, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van *W. J. Weerts, te Zwolle, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener kuiperij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 112).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van W. J. Weerts, te Zwolle, van eene beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente van 17 December 1879, n°. 2591, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener kuiperij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 April 1880, n°. 15;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 April 1880, N°. 56, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat appellant aan Burg. en Weth. van Zwolle vergunning heeft verzocht tot de oprigting van eene kuiperij in het achterste gedeelte van het perceel staande in de Drostensteeg, kadastraal bekend sectie F n°. 4025;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) belegde vergadering door één der naburen, J. P. J. van den Broek, is aangevoerd, dat zijne woning door de kuiperij ongeschikt ter bewoning zou worden, terwijl ook door het

kerkbestuur der R. K. gemeente van O. L. V. Hemelvaart, bezwaren tegen het toestaan der vergunning zijn ingebragt;

dat Burg. en Weth. bij beschikking van 17 Dec. ll. de gevraagde vergunning hebben geweigerd en appellant tegen deze beslissing Onze voorziening heeft ingeroepen;

Overwegende:

dat het locaal waarin de kuiperij zal worden opgerigt is gebouwd onder hetzelfde dak als de woning van van den Broek; dat de muur, die de localen scheidt, onder de balklaag een anderhalfsteensmuur is en daarboven een halfsteens muur, terwijl de aansluiting van den muur tegen de gemeenschappelijke kap, ver van digt is;

dat onder deze omstandigheden de uitoefening der kuiperij in het bedoelde locaal hinder van zoo ernstigen aard voor van den Broek zou veroorzaken, dat zijne woning voor hem ter bewoning ongeschikt zou worden;

dat niet door het stellen van voorwaarden aan dit bezwaar kan worden te gemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Burg. en Weth. van Zwolle van 17 December ll., het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 25 April 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Directeur-Generaal der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen van een besluit van Ged. Staten van Limburg, tot vaststelling van den ligger der toegangswegen naar spoorwegstations, voor zoo veel betreft den toegangsweg naar het station Venlo.*

[Gedurende de behandeling van deze zaak heeft de *Staatsraad* DE VRIES zich, als zijnde commissaris van gemelde maatschappij, uit de zaal verwijderd.]

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgende verslag uit:

Tot uitvoering van het Kon. besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55), hebben

Ged. Staten van Limburg een ligger van toegangswegen in die provincie ontworpen en daarop sub n°. 13 gebragt een weg, lang 315 M., gelegen in de gemeente Venlo, sectie H., en loopende van den straatweg van Venlo naar Kaldenkirchen, naar de noordzijde van het gemeenschappelijke spoorwegstation Venlo. Als onderhoudspligtige van dezen toegangsweg is aangewezen de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, krachtens eene overeenkomst omtrent het gemeenschappelijk gebruik van het station Venlo dd. 6 Junij 1871 en 28 Maart 1872, en is in de 17e kolom van den concept-ligger de vraag, of de weg nog in onderhoud aan de gemeente moet worden overgedragen? met *neen* beantwoord. De directeur-generaal der maatschappij bragt tegen dit n°. van den concept-ligger bezwaren in, maar bij beschikking van 9 Januarij 1880, 2e Afd. A litt. 8961/5 Ki., weigerden Ged. Staten wijziging daarin te brengen. De directeur-generaal kwam van deze beschikking bij adres van 30 Januarij 1880 in beroep bij Z. M. den Koning, verzoekende, dat met vernietiging van de beschikking waarvan geappelleerd, worde bevolen dat de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen niet als onderhoudpligtige van bedoelden toegangsweg op den ligger worde vermeld en in de 17e kolom de vraag met *ja* worde beantwoord. Intusschen was tijdens het indienen van dit adres de ligger der toegangswegen nog niet in zijn geheel vastgesteld. Nadat dit had plaats gehad bij besluit van Ged. Staten van 6 Februarij 1880 litt. 541/2 A., 't welk behoorlijk is openbaar gemaakt, kwam de directeur-generaal andermaal in beroep bij Z. M. en diende dd. 26 Februarij 1880 een adres in van geheel gelijke strekking als het voorgaande.

Wat de zaak in geschil betreft: Onder dagteekening van, — Keulen 6 Junij 1871 en 's Gravenhage 28 Maart 1872, werd tusschen den Staat der Nederlanden, de Keulen-Mindener-spoorwegmaatschappij en de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen eene overeenkomst gesloten betreffende het inrigten en gebruiken voor gemeenschappelijke dienst van het station Venlo. In art. 2 van die overeenkomst wordt bepaald, dat de zuidelijke boord van den kunstweg van Venlo naar Kaldenkirchen de grens van het stationsterrein zou uitmaken; dat in het terrein tusschen het stationsgebouw en dien kunstweg de toegang in gebogen rigting zal worden verlegd en verlengd, ter breedte van 15 M., waarvan 6 M. met keijen bestraat en 9 M. voor 2 bermen met fijne grind bedekt; alles met verdere aanduiding van grond- en kunstwerken die daar ter plaatse moesten worden gemaakt; daaronder afrastering van het stationsterrein langs de voormelde grens. Volgens artt. 8, 14 en 19 komen de kosten van onderhoud van het station met al de daarbij behoorende werken ten laste der gemeenschap, des dat de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen die bezorgt en $^1/_9$ der kosten aan de Keulen-Mindener-spoorwegmaatschappij in rekening brengt.

Na het in werking treden der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67), is de vraag gerezen, of, niettegenstaande de aangehaalde bepalingen der overeenkomst, de toegangsweg ingevolge art. 70 van die wet aan de gemeente Venlo behoorde te worden overgedragen om door haar te worden onderhouden en verlicht. Den 20 April 1877 vroegen Ged. Staten omtrent deze vraag het gevoelen van den Minister van Binnenl. Zaken, welke bij missive van 27 April d. a. v. te kennen gaf van oordeel te zijn dat art. 70 der wet geen inbreuk heeft kunnen maken op de vroeger geslotene overeenkomst en derhalve de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen als

onderhoudspligtige op den ligger moet worden gebragt. In gelijken zin schreef de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid den 15 November 1878 aan hetzelfde collegie: „De stationsweg te Venlo zal, als behoorende tot het gemeenschappelijk station, niet aan de gemeente behoeven te worden overgedragen, de directeur-generaal bij de maatschappij tot expl. van Staatsspoorwegen wordt door mij uitgenoodigd tot behoorlijke herstelling.” Ged. Staten onderwierpen nog nader den door hen ontworpen ligger van toegangswegen in zijn geheel aan den tegenwoordigen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, welke bij missiven van 23 Augustus en van 15 December 1879 betuigde, dat zij hem geene aanleiding tot bemerkingen gaven. Ged. Staten hebben dienovereenkomstig de maatschappij tot expl. van Staatsspoorwegen als definitief onderhoudspligtige op den ligger vermeld gelaten. De directeur-generaal voert hiertegen aan dat de gemeente Venlo geen partij is geweest in de overeenkomst van 1872 en daaraan dus geen regt kan ontleenen en dat de toegangsweg tijdens het in werking treden der wet van 9 April 1875, door het Rijk aangelegd zijnde volgens art. 70, aan de gemeente in onderhoud moet worden overgedragen. Ged. Staten, ter zake gehoord, voeren hiertegen aan dat deze toegangsweg in een exceptionelen toestand verkeert, omdat hunnes inziens art. 70 der wet geen inbreuk maakt op de meergenoemde overeenkomst en omdat deze weg geheel binnen het *en clos* van het stationsterrein is gelegen.

Buitendien maakten Ged. Staten op het eerste adres van den directeur-generaal de opmerking dat het vóór de aankondiging in de *Staatscourant* omtrent het vaststellen van den ligger, en dus te vroeg, was ingediend. Over het tweede adres zijn Ged. Staten niet andermaal gehoord.

Nadat met 's Konings magtiging deze zaak bij de afdeeling aanhangig was gemaakt bij missiven van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Februarij en 13 Maart 1880, zijn geen andere stukken ingekomen dan negatieve berigten van Burg. en Weth. van Venlo.

Voor den directeur-generaal der maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen treedt als gemagtigde op Jhr. Mr. E. N. de Brauw, advocaat te 's Gravenhage, die het beroep toelicht, daarbij verklarende dat het eerste adres, van 30 Januarij 1880 als vervallen moet worden beschouwd.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Soest, van een besluit van Ged. Staten van Utrecht, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit, om voor den tijd van vijf jaren voortdurend van kracht te verklaren het reglement op het in gebruik geven der openbare heide- en zandgronden der gemeente Soest.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De Raad der gemeente Soest heeft op 23 October 1879, sub n^{is}. 7/8, besloten „voortdurend van kracht te verklaren, voor den tijd van vijf jaren, ingaande den 8 Maart 1880 en eindigende den 8 Maart 1885, het door den Raad in d^{o}. 10 December 1874, sub n°. 13/4 genomen besluit”, waarbij zijn herzien en voor den

tijd van vijf jaren, eindigende 8 Maart 1880, gecontinueerd het op 19 Jan. 1860 bij raadsbesluit goedgekeurde Reglement, houdende bepalingen en voorwaarden, waarop zullen kunnen worden verleend consenten tot het gebruik maken van de openbare heide- en zandgronden in de gemeente Soest.

Ged. Staten van Utrecht, aan wie dat raadsbesluit ter voldoening aan art. 194 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) werd onderworpen, hebben hunne goedkeuring geweigerd. De overwegingen waarop die resolutie van Ged. Staten steunt komen in hoofdzaak hierop neer:

dat het voortdurend afsteken van plaggen of zoden, het maaijen van heide, en het gelijktijdig weder beweiden door vee, uit een landhuishoudkundig oogpunt beschouwd, nadeelig is voor den grond;

dat indien de grondwaarde vermindert, ook het kapitaal dat die heide vertegenwoordigt, van jaar tot jaar geringer wordt;

dat bovendien alle waarborg gemist wordt voor een juiste en billijke repartitie van de in totaal vooruit vastgestelde te verkrijgen opbrengst, terwijl de gevolgde wijze van gebruik der bewuste gronden uitsluitend ten goede komt aan hen die vee houden, ten nadeele alzoo van de overige ingezetenen;

En dat mitsdien de bestendiging van dit bestel strijdig is met het algemeen belang der gemeente.

Gebruik makende van de bevoegdheid bij art. 200 der gemeentewet gegeven, heeft de Gemeenteraad van Soest ten deze voorziening gevraagd bij den Koning. Na vermeld te hebben de onderscheidene gedingen en uitspraken, in vroeger jaren zoo over den eigendom als over de possessie der bewuste heidegronden gevoerd en gevallen, tracht de Raad bij zijn appellatoir adres te betoogen, dat de door Ged. Staten afgekeurde regeling strookt met het welbegrepen belang der gemeente. Wordt die regeling niet bestendigd, — zoo zegt het adres, — dan bekomt niet de gemeente de vrije beschikking over dit communale eigendom, maar hernemen de ingezetenen hunne van oudsher bestaande regten van gebruik, zonder betaling van eenige retributie.„

„De gemeente,„ zoo luidt het verder, „is slechts geregtigd tot beheer, niet tot vervreemding noch tot andere beschikking.„

De Gemeenteraad verzocht mitsdien, onder voorbehoud van nadere mondelinge ontwikkeling en toelichting dier sustenuen, dat het den Koning behagen moge de door Ged. Staten van Utrecht geweigerde goedkeuring alsnog te verleenen.

Ged. Staten van Utrecht, op dat adres gehoord, wijzen er op, dat de heidegronden in quaestie een uitgestrektheid hebben van 1568 H. A., waarvan er 175 aan het departement van Oorlog zijn verhuurd, 112 in erfpacht uitgegeven en 180 met bosschen zijn aangelegd, doch dat van de 1276 overige H. A. niet één enkel perceel in cultuur wordt gebragt, en dat daarom 1101 H. A. jaarlijks slechts *f* 1300 opbrengen bij wege van een repartitie, uitsluitend over veehouders, wier roofbouw binnen weinige jaren de Soesterheide alle waarde dreigt te doen verliezen. En wat het door den Gemeenteraad geällegeerde, zoogenaamde „communale bezit„ betreft, Ged. Staten vermeenen, dat te dier zake te rijzen geschillen in regten zouden moeten worden beslist, onder opmerking nogthans, dat van zulk „communaal bezit„ in de door den Raad bijgebragte regterlijke beslissingen geen sprake is geweest.

Nadat krachtens 's Konings magtiging van 2 April ll., no. 25, de overweging dezer zaak bij de afd. van den Raad van State voor de geschillen van bestuur was aanhangig gemaakt, zijn nog ingekomen twee adressen van den heer du Quesnes van Bruchem en andere ingezetenen van Soest, het eene gerigt aan den Koning, het andere aan den Raad van State, beide strekkende tot ondersteuning der zienswijze van Ged. Staten van Utrecht.

Aan het slot van dit verslag dient er op te worden gewezen, dat de beslissing van Ged. Staten van Utrecht, waarvan wordt geappelleerd, de dagteekening draagt van 24 December 1879 en dat de gemeenteraad van Soest bij den Koning daartegen voorziening heeft gevraagd in een adres, gedagteekend 27 Januarij 1880 en ingekomen aan 's Konings kabinet op 30 Januarij d. a. v.

De heer Mr. H. J. van Blaricum, advocaat te Utrecht, treedt als gemagtigde op voor het Gemeentebestuur van Soest, en concludeert dat door Ged. Staten alsnog de gevraagde autorisatie aan het Gemeentebestuur zal worden verleend, of dat uitgemaakt worde, dat zij niet noodig is.

Als gemagtigde voor den heer du Quesnes en andere ingezetenen treedt op Jhr. Mr. E. N. de Brauw, die aandringt op handhaving van het door Ged. Staten genomen besluit.

Na re- en dupliek, rigt de *Staatsraad* Verniers van der Loeff eenige vragen tot den heer van Blaricum. Hij vraagt, of er indertijd tusschen de twee partijen eene formeele overeenkomst, nu in de statuten convenant of transactie genoemd, is aangegaan?

De heer van Blaricum antwoordt, dat hij vroeger raadsman van de wethouders en de leden van den Raad was. In de conferentie, toen gehouden, is men tot het tegenwoordig bestaand convenant gekomen. Daarbij werd bepaald, dat de heide *f* 1500 moest opbrengen. De grootste aanslag moest *f* 30 en de laagste *f* 7 beloopen. Op die grondslagen is het convenant tot stand gekomen tusschen den burgemeester en Ged. Staten eenerzijds en de ingezetenen anderzijds. Dat convenant, die transactie, was dus het gevolg van de besprekingen, die destijds hebben plaats gehad.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff merkt op, dat daaruit wel blijkt, dat reeds in 1860 daarover verschil bestond in den boezem van het gemeentebestuur van Soest, en dat er toen wel eene schikking is tot stand gekomen tusschen de individuele leden van dat bestuur, maar dat er eene overeenkomst te dier zake als tusschen partijen zou zijn gesloten, dat schijnt niet zoo bepaald het geval te zijn geweest.

De heer van Blaricum hervat, dat het toch leden van den Raad waren en dat het onderscheid, of zij al dan niet individueel of collegialiter handelden, moeijelijk is uit te maken.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff doet nog eenige vragen van financieelen

aard omtrent de bewuste zaak, die door den heer VAN BLARICUM worden beantwoord.

IV. het beroep van *N. C. van Gulpen, vroeger geëmploijeerde bij het Provinciaal Gouvernement van Limburg, houdende reclame tegen het hem toegekende pensioen.*

De *Staatsraaad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Nicolaas Chrétien van Gulpen, geboren 7 Januarij 1808, is op 28 Januarij 1840 benoemd tot geëmploijeerde van den 4den rang bij het Prov. Gouvernement van Limburg, en is 1 Febr. daaraanvolgende in dienst getreden. Met 1 Januarij 1873 werd hij als adjunct-commies der 1e klasse eervol ontslagen. Hij telde toen 32 jaren en 11 maanden dienst, en ontving een wachtgeld van *f* 585 's jaars, omdat zijn ontslag een gevolg was van inkrimping van het personeel en dus van een maatregel van bestuur.

Den 4 Februarij van dit jaar heeft hij zich tot Z. M. gewend met verzoek dat hem nu, daar hij, met inbegrip van de jaren gedurende welke hij wachtgeld heeft genoten, thans veertig dienstjaren telt, zijn volle pensioen mocht worden verleend.

In antwoord op dat verzoek werd hem berigt, dat hem bij Kon. besluit van 3 Maart jl. een pensioen was verleend van *f* 586, met recht op teruggave van de door hem gedurende het genot van wachtgeld betaalde doorloopende bijdrage voor pensioen. Daarbij werd hem tevens medegedeeld, dat de tijd gedurende welken wachtgeld wordt genoten, alleen dan als werkelijken diensttijd in aanmerking komt ter verkrijging van een pensioen hooger dan dat wachtgeld, wanneer herplaatsing in eene rijksbetrekking den tijd gedurende welken het wachtgeld genoten wordt, opvolgt; art. 6 der wet betreffende de burg. pens. zooals die is gewijzigd bij de wet van 21 Mei 1873 (*Stbl.* n°. 64). Zoodanige herplaatsing heeft ten aanzien van adr. geen plaats gehad.

Tegen deze beslissing komt adr. op, verzoekende dat Z. M. haar in nadere overweging gelieve te nemen, na den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, te hebben gehoord.

In zijn adres vraagt hij, of hij op 65 jarigen leeftijd nog een nieuwe Rijksbetrekking kon bekleeden; zoo ja, waarom die hem dan niet is gegund; zoo neen, waarom hij dan op wachtgeld werd gesteld en niet dadelijk werd gepensioneerd.

V. het beroep van *Mevrouw de weduwe Erzey, geb. Oldenburg, te Ginneken, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij de aanwijzing van haren zoon E. C. Erzey tot de dienst bij de Nationale Militie is gehandhaafd.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De adressante heeft vier zoons, waarvan de twee oudste van de militie zijn vrijgesteld, omdat zij destijds als kadets dienden bij de landmagt. Beiden zijn thans als luitenant in dienst.

De derde zoon heeft in October 1871 een vrijwillige verbindtenis bij het eerste regiment huzaren aangegaan, en is 27 October 1876, alzoo na vijf jaren gediend te hebben, gepasporteerd.

De vierde, Eduard Constantijn, heeft dit jaar aan de loting deelgenomen en is als de vierde van vier zoons, waarvan nog slechts één voor de dienst is aangewezen en zijn diensttijd vervuld heeft, voor de dienst aangewezen.

Op het hooger beroep van adressante is die uitspraak van den Militieraad door Ged. Staten bij hunne beslissing van 18 Maart bevestigd.

Tegen die beslissing is de voorziening van adressante gerigt. Zij beweert dat hare beide oudste zoons door hunne betrekking van kadet niet in de gelegenheid zijn geweest hun militiedienst te vervullen, zoodat zij wat deze dienst betreft, niet kunnen gerekend worden te behooren tot het gezin, en dit geacht moet worden te bestaan uit slechts twee zoons, waarvan reeds één zijn diensttijd heeft volbragt en dus de ander behoort te worden vrijgesteld.

Ged. Staten hadden die ook bij hen aangevoerde bewering ongegrond geoordeeld, vermits volgens art. 49 der militiewet bij het al of niet verleenen van een gevraagde vrijstelling wegens broederdienst op al de zoons in het gezin aanwezig moet gelet worden en niet op afzonderlijke tweetallen.

Adressante heeft in een schrijven aan den Raad van State hare meening nader aangedrongen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijftiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 26 *Mei* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten, als:

1o. van 3 Mei 1880, no. 19, houdende beschikking op het beroep van *het gemeentebestuur van Wijchen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, van* 28 *Januarij* 1880, *n*o. 22, *waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1880.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 139).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van het gemeentebestuur van Wijchen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 28 Januarij 1880, no. 22, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor 1880;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 April 1880, no. 22;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 April 1880, litt. K, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de gemeenteraad, nadat hij op den 22 Julij 1879 besloten had de jaarwedde en het presentiegeld der Wethouders, die tot dusver voor ieder *f* 30 bedroeg, te

brengen op *f* 60, op de begrooting voor 1880 de jaarwedde der beide Wethouders tot dat verhoogd bedrag uittrok;

dat Ged. Staten daarop aan den gemeenteraad te kennen gaven, dat, zoolang geen nadere vaststelling der jaarwedde had plaats gehad, deze tot het tegenwoordig bedrag behoort te worden uitgetrokken;

dat de gemeenteraad op 7 Januarij jl. besloot, behoudens nadere goedkeuring van Ged. Staten, de voorgestelde som van *f* 120 te behouden en hierop Onze goedkeuring te vragen

dat Ged. Staten op 28 Januarij hunne goedkeuring aan de begrooting onthielden op grond dat de jaarwedde der beide Wethouders te hoog was uitgetrokken;

dat Burg. en Weth. alstoen onder dagteekening van 17 Februarij jl. het besluit van den Raad van 7 Januarij bevorens aan Ons inzonden, met verzoek daaraan wel het gewenscht gevolg te willen geven en het besluit van Ged. Staten van 28 Januarij te vernietigen en de begrooting alsnog goed te keuren;

Overwegende:

dat hoewel de gemeenteraad niet in den gebruikelijken vorm Burg. en Weth. heeft gemagtigd in appel te komen, echter uit het raadsbesluit van 7 Januarij jl. genoegzaam de bedoeling blijkt om van Ons casu quo voorziening te vragen;

dat de jaarwedden der Wethouders onder Onze goedkeuring worden vastgesteld door Ged. Staten, nadat de Raad is gehoord;

dat de jaarwedden der Wethouders te Wijchen op *f* 30 is vastgesteld bij besluit van Ged. Staten van Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 25 November 1853, nº. 90;

dat, zoolang niet op wettige wijze die vaststelling is gewijzigd, de jaarwedde der Wethouders tot genoemd bedrag op de begrooting moet worden uitgetrokken;

dat derhalve de gemeenteraad ten onregte die jaarwedde tot een hooger bedrag heeft uitgetrokken en Ged. Staten dus te regt op dien grond aan de begrooting hunne goedkeuring hebben onthouden;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* nº. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 28 Januarij jl., het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 3 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

2o. van 11 Mei 1880, no. 18, houdende beschikking op een adres van *P. H. Majoor, te Beverwijk, houdende beroep van een besluit van Ged. Staten van Noordholland van* 3 *Maart* 1880, *no.* 75, *waarbij beslist is dat er geene gronden zijn om de loting voor de Nationale Militie, op* 13 *Februarij* 1880 *te Beverwijk gehouden, te vernietigen en de daartegen ingebragte bezwaren ongegrond zijn verklaard.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 157).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van Pieter Hendrik Majoor, te Beverwijk, houdende beroep van een besluit van Ged. Staten van Noordholland van 3 Maart 1880, no. 75, waarbij beslist is dat er geene gronden zijn om de loting voor de nationale militie, op den 13 Februarij 1880 te Beverwijk gehouden, te vernietigen en de daartegen ingebragte bezwaren ongegrond zijn verklaard;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 April 1880, no. 26;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 Mei 1880, litt. U, Militie en Schutterijen;

Overwegende:

dat bij de loting op den 13 Februarij 1880 te Beverwijk gehouden na den loteling Hendricus Adrianus Kazenbroot, die de 9e op de alphabetische lijst van ingeschrevenen voor die gemeente stond, tot het loten zijn opgeroepen en hebben geloot de 10e Johannes Cornelis Kockx, de 11e Theodorus Antonius Koelman, de 12e Jacob Cornelis Knegjes en de 13e de adressant Pieter Hendrik Majoor, allen in dezelfde orde als zij op de voormelde lijst voorkwamen;

dat de adressant, het lotingnummer 6 getrokken hebbende, bezwaar tegen de loting heeft ingebragt bij Ged. Staten van Noordholland, op grond, dat de oproeping tot het loten niet in alphabetische volgorde had plaats gehad, daar de loteling Knegjes vóór de loteling Kockx en Koelman had moeten loten en dat hij door de verandering in volgorde van deze drie personen, aan hem voorafgaande, kan zijn benadeeld;

dat Ged. Staten bij hun aangehaald besluit dit bezwaar als ongegrond hebben ter zijde gesteld en adressant het thans in beroep doet gelden, verzoekende dat de loting ten voornoemden dage en plaatse gehouden, worde vernietigd en eene nieuwe loting bevolen voor de lotelingen die na Hendricus Adrianus Kazenbroot hebben geloot;

Overwegende:

dat volgens art. 37 der Militiewet van de uitspraak van Ged. Staten binnen 5 dagen, te rekenen van den dag waarop de uitspraak ter kennis van den belanghebbende is gebragt, bij Ons in beroep kan worden gekomen;

dat adressant, blijkens zijne eigene verklaring, op 11 Maart ll. de afwijzende beschikking van Ged. Staten heeft ontvangen;

dat het adres, hoewel gedagteekend 15 Maart, eerst bij Ons Kabinet is ingekomen

den 18 Maart 1880 en derhalve de termijn bij de wet voorgeschreven niet is in acht genomen;

Gezien de wet van 9 Augustus 1861 (*Stbl.* n_0. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressant niet ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlnndsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aau den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

3?. van 14 Mei 1880, no. 28, houdende beschikking op het adres van *A. Trip c. s., ingezetenen der gemeente Zuidbroek, om voorziening tegen het besluit van Ged. Staten van Groningen, van* 30 *Januarij* 1880, *no.* 5, *eerste afdeeling, waarbij aan M. Bolt, arts aldaar, is geweigerd het houden eener apotheek in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 148.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van A. Trip c. s., ingezetenen der gemeente Zuidbroek, om voorziening tegen het besluit van Ged. Staten van Groningen van 30 Januarij 1880, no. 5, 1e afd., waarbij aan M. Bolt, arts aldaar, is geweigerd het houden eener apotheek in die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 April 1880, no. 24;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Mei 1880, 1a. P., afd. M. P.

Overwegende:

dat M. Bolt, arts te Zuidbroek, in welke gemeente slechts ééne apotheek is ge-

vestigd, aan Ged. Staten heeft verzocht hem krachtens art. 9 der wet van 1 Junij 1865 (*Stbl.* n°. 60) verlof te verleenen tot het leveren van geneesmiddelen;

dat Ged. Staten, na den geneeskundigen raad te hebben gehoord, die tot afwijzing van het verzoek adviseerde, de gevraagde toestemming hebben geweigerd;

dat adressanten thans van Ons verzoeken gezegd besluit van Ged. Staten te vernietigen, het te stellen buiten effect en het verzoek van Bolt alsnog toe te staan;

Overwegende:

dat tegen beslissingen door Ged. Staten krachtens art. 9 der wet van 1 Junij 1865 (*Stbl.* n°. 60) genomen, geen beroep op Ons openstaat;

Gezien de wet van 1 Junij 1865 (*Stbl.* n°. 60);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingestelde beroep te verklaren niet-ontvankelijk.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings.

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Gemeenteraad van Doniawerstal, van een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot te geldemaking van de inschrijvingen op de Grootboeken der Nationale Werkelijke schuld, ten name van de dorpen Beek, Doniaga, Nijega en Oldeouwer.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

De gemeente Doniawerstal bevat 12 dorpen of afdeelingen, welke tot en met 1878 afzonderlijke begrootingen hadden. In dat jaar stelden Ged. Staten van Friesland bij hun besluit van 20 Julij, goedgekeurd bij Kon. besluit van 1 October 1876, n°. 1, (met eenige wijzigingen van vorige besluiten) bepalingen vast, *regelende het verband der bijzondere afdeelingen of dorpen der gemeenten met de algemeene huis-*

houding der gemeenten in Friesland, waarin o. a. voorkomt, dat de gemeenten en de afdeelingen of dorpen, in het bezit en genot hunner eigendommen, naar het burgerlijk regt blijven, dat de gemeentebesturen bevoegd zijn op de begrootingen der afdeelingen of dorpen te brengen: kosten van het armwezen, van het openbaar lager onderwijs, van het onderhoud en de lasten van dorpseigendommen en van de renten en aflossingen der dorpsschulden; dat deze kosten worden bestreden uit de opkomsten van dorpseigendommen, uit subsidiën en retributiën aan de dorpen aankomende, uit schoolgelden indien de kosten van openbaar lager onderwijs ten laste der dorpen zijn, uit dorpslasten en uit eene uitkeering uit de kas der gemeente van minstens 70 pCt. van de bovengenoemde dorpsuitgaven. Op den 12 October 1876 besloot de gemeenteraad van Doniawerstal, met intrekking van vorige raadsbesluiten omtrent dorps-uitgaven en inkomsten en lasten, en met afwijking van de bovengemelde *bepalingen,* met 1 Januarij 1877 op te heffen de afzonderlijke dorps-administratien in deze gemeente en die te vereenigen met de algemeene huishouding der gemeente; en om de begrooting dezer gemeente voor het dienstjaar 1877 en vervolgens dienovereenkomstig in te rigten. De Raad vroeg op dit besluit de goedkeuring van Ged. Staten van Friesland, die bij resolutie van 21 December 1876 n°. 51, te kennen gaven, dat bij hen geene bedenkingen tegen dat raadsbesluit bestonden. Dienovereenkomstig zijn de begrootingen der gemeente voor 1877 en volgende jaren vastgesteld, en zijn daarbij de opkomsten van dorpseigendommen en de uitgaven ten behoeve van dorpen alle voor het geheel ten bate en ten laste der gemeente gebragt. Op 30 October 1879 besloot de gemeenteraad (behoudens goedkeuring van Ged. Staten) 1°. de volgende inschrijvingen op het Grootboek der Nat. schuld te gelde te maken, als: *f* 950 à 3 pCt. staande ten name van de dorpsafdeeling Broek; *f* 10600 à 2½ pCt. en *f* 600 à 3 pCt. staande ten name van de dorpsafdeeling Doniaga; *f* 1400 à 3 pCt. staande ten name van de dorpsafdeeling Nijega en *f* 12700 à 2½ pCt. en *f* 3400 à 3 pCt. staande ten name van de dorpsafdeeling Oldeouwer; 2°. het bedrag der verkoopprijzen van die kapitalen renteloos te verstrekken aan de gemeente Doniawerstal, ter aflossing van schulden die ten laste der gemeente en van de dorpsafdeeling Sint Nicolaasga bestaan, onder bepaling dat de gemeente en het dorp Sint Nicolaasga, aan ieder der bovengenoemde dorpsafdeelingen een bedrag zal schuldig zijn, gelijkstaande met het genotene uit de verkoopprijzen van de gemelde ingeschreven kapitalen, en dat deze bijdragen aan die dorpsafdeelingen zullen worden teruggegeven, wanneer het raadsbesluit van den 12 October 1876 tot opheffing van de afzonderlijke dorpsadministratien mogt worden ingetrokken en buiten werking gesteld. Blijkens eene Memorie van Toelichting tot het raadsbesluit van 30 October 1879 zijn de renten, die de gemeente uit de gemelde ingeschreven kapitalen, alsmede die van het dorp Oosterhaule à *f* 6800 rentende 2½ pCt. en *f* 350 rentende 3 pCt., geniet *f* 953,50, waarvan afgetrokken *f* 20 voor kosten van invordering blijft *f* 933,50; terwijl de verkoop naar den beursprijs in October ll. een kapitaal van *f* 24701 kon opleveren, waarvan de rente à 5 pCt., tegen welke koers de gemeente en het dorp Sint Nicolaasga geldleeningen hadden aangegaan, bedraagt *f* 1235.05, zoodat de uitgave der gemeente daarmede zouden verminderd worden. Tevens zouden de begrootingen der gemeente van *f* 1500 jaarlijksche

aflossing worden bevrijd. Wijders blijkt uit de memorie, dat Burg. en Weth. van Doniawerstal tegen het nemen van het raadsbesluit hebben geadviseerd, op grond dat de bedoelde inschrijvingen dorpseigendommen zijn en het niet met de billijkheid is overeen te brengen, ja de regten der dorpsafdeelingen zouden worden verkort, indien deze eigendommen ten bate der gemeente wierden verkocht.

Alvorens in deze zaak een besluit te nemen, hebben Ged. Staten inlichting verzocht en verkregen omtrent de herkomst en bestemming der bedoelde kapitalen. Hieruit is gebleken dat *f* 200 inschrijving in het Grootboek rentende 2½ pCt. van het dorp Doniaga en *f* 4000 idem van het dorp Oldeouwer, aan die dorpen zijn aangekomen bij eene scheiding van kerk- en dorpseigendommen in 1827, dat *f* 300 inschrijving in het Grootboek rentende 3 pCt. van het dorp Doniaga en *f* 300 idem van het dorp Oldeouwer zijn genomen krachtens de wet van 6 Maart 1844 (*Stbl.* n⁰. 14), en dat de overige inschrijvingen zijn aangekocht uit overschotten der administratie van dorps- en armvoogden, later uit de dorpsadministratie door het gemeentebestuur beheerd, eindelijk dat al de renten geen andere bestemming hebben gehad dan tot dekking der dorpsuitgaven, en sedert 1 Januarij 1877 tot dekking der uitgaven van de gemeente. Nadat bij Ged. Staten nog adressen, onderteekend door 17 ingezetenen van Doniawerstal, strekkende tot het niet verleenen van goedkeuring, waren ingekomen, heeft dat collegie bij besluit van 18 Februarij 1880 n⁰. 47, zijne goedkeuring aan 's Raads besluit van 30 October 1879 onthouden, en wel op grond, dat de opbrengst der te verkoopen kapitalen zouden strekken tot delging van de door de gemeente genegotieerde gelden; dat zoodanige handeling als gevolg zou hebben dat de inkomsten van gezegde kapitalen nimmer weder op de begrooting zullen voorkomen en het kapitaal zelf, den dorpen aangekomen bij scheiding van kerk- en dorpseigendommen als anderzins, in de gemeentelijke huishouding opgaat; dat zoodanige handeling niet moet geacht worden te zijn in het financieel belang der gemeente; voorts dat van de verschillende door de gemeente aangegane geldleeningen reeds belangrijke sommen zijn afgelost en het zich laat aanzien dat, zoo voortgaande, in een niet ver verwijderd tijdstip de gemeentelijke schuldenlast aanzienlijk zal zijn ingekrompen; dat ook bij het aangaan van de gemelde geldleeningen voorzieningen zijn genomen ten aanzien van rentebetaling en aflossing, en er uit dien hoofde geen aanleiding bestaat, aan de gemelde verzilvering goedkeuring te verleenen.

Van dit besluit is de Gemeenteraad bij adres, hetwelk den 17 Maart ll. bij het Kabinet des Konings is ingekomen, bij Z. M. in beroep gekomen. De Raad verlangt goedkeuring van zijn besluit van 30 October 1879, omdat al de opkomsten der dorpseigendommen in de gemeentekas vloeijen en de voormelde kapitalen beter worden belegd in 5 pCt. rentegevende schuld van de gemeente zelve, dan in Nationale schuld welke thans hoog in prijs is. De Raad berekent nu dat de kapitalen waarvan thans de verkoop wordt gewenscht, *f* 758.50 netto aan renten opbrengen en dat voor het provenu te koopen waren *f* 19900 schuld der gemeente en *f* 1600 van het dorp Sint Nicolaasga, beide rentende 5 pCt., dus *f* 1075 aan renten. De druk der belastingen zou dus met circa *f* 300 rente op den duur en in de eerste jaren ook nog met de aflossing worden verminderd.

Ged. Staten van Friesland adviseren tot afwijzing van het verzoek. Huns inziens hadden de ingeschreven kapitalen oorspronkelijk eene bepaalde bestemming tot hoeding van dorpsuitgaven en vermindering van dorpslasten, en hoe zeer die nu in de gemeente-administratie zijn opgegaan, zoo zou aan de dorpen, bij eene eventuele herziening der regeling van 12 October 1876 schade kunnen worden toegebragt. Verder houden Ged. Staten den maatregel tot vermindering van de uitgaven door delging van schulden, onnoodig, omdat blijkens de begrooting voor 1879 de plaatselijke belastingen niet hoog zijn, met name de hoofdelijke omslag slechts 3 pCt. van het inkomen voor de hoogste, 1.8 pCt. voor de middelste en 0.5 pCt. voor de laagste klasse bedraagt. De som voor dien omslag uitgetrokken is *f* 12000, of *f* 3.12^5 per ziel bevolking. Evenmin zijn de schulden van de gemeente drukkend en kunnen zonder moeite in 12 jaren worden afgelost. Eindelijk vreezen Ged. Staten, dat indien het besluit van den Raad van Doniawerstal wordt goedgekeurd, andere gemeentebesturen daardoor zullen worden aangespoord om hunne vaste goederen te verkoopen.

Nadat dit geschil, met 's Konings magtiging, bij missive van den minister van Binnenlandsche Zaken van 2 April 1880, bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, is eene memorie ingekomen van R. van der Hoek en 16 andere inwoners van Doniawerstal, zijnde dezelfde personen die zich vroeger aan Ged. Staten hadden geadresseerd. Zij achten het raadsbesluit onbillijk jegens de dorpen en geven overigens dezelfde redenen, als die door Ged. Staten zijn ontwikkeld, opdat de Koninlijke goedkeuring daaraan worde onthouden.

III. het beroep van *J. Geleijns en H. van der Post, te Moerdijk, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Klundert, waarbij hun vergunning is geweigerd voor de oprigting van eene scheepstimmerwerf.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De adressanten, Jan Geleijns en Hendrik van der Post, beide wonende te Moerdijk, hebben van het bestuur van het Waterschap den Roijalen polder, vergunning verkregen om eene scheepstimmerwerf op te rigten; ook het bestuur der Haven en Sassen van Zevenbergen heeft hun verlof verleend om ten behoeve van die op te rigten werf ontgravingen te doen aan den kant der Buitenhaven, bij het Sas aan de Roode Vaart, ten einde een talud voor hunne op te rigten scheepstimmerwerf en voor ligplaats der schepen te verkrijgen, alles onder eenige door dat bestuur gestelde voorwaarden. Vervolgens hebben zij zich tot Burg. en Weth. van de gemeente Klundert gewend, vergunning verzoekende, om in die gemeente (kadastraal sectie D. nº. 265) op het bedoelde stuk zeedijk de verlangde scheepstimmerwerf te mogen oprigten. Blijkens procesverbaal zijn bij Burg. en Weth. ingekomen een bezwaarschrift, onderteekend door 14 geburen, verzoekende dat de noodige maatregelen worden genomen tot voorkoming van ongelukken op den weg, en een bezwaarschrift van W. Paans, scheepstimmerman te Moerdijk, ondersteund door vijf ingezetenen van Zevenbergen, en nader door genoemden Paans mondeling toegelicht, als bezwaar inbrengende: 1º. *hinder* die veroorzaakt zou worden aan het bedrijf der scheepvaart, omdat de

voorgenomen scheepstimmerwerf slechts 60 M. van het Sas zoude zijn verwijderd en belemmeren zoude het vastleggen en meeren van schepen in de buitenhaven van Zevenbergen; 2°. *gevaar* wegens het ontgraven van den zeedijk en het veroorzaken van ongelukken met paarden op den weg over dien zeedijk; 3°. *gevaar* wegens de schade die de sasdeuren bij storm of springvloed zouden lijden door de vele schepen die ongemeerd en dus niet behoorlijk bevestigd in de buitenhaven zouden komen te liggen.

Bij beschikking van 18 Februarij 1880 hebben Burg. en Weth. de gevraagde vergunning onvoorwaardelijk geweigerd, en wel wegens „gevaar van ongelukken door het schrikken van paarden die den weg over den zeedijk van Roodevaart naar Moerdijk in de onmiddellijke nabijheid van de op te rigten werf passeren, ten gevolge van het pikbranden, het geklop en andere beweging aan de werkzaamheden eener scheepstimmerwerf onvermijdelijk verbonden."

Van deze beschikking zijn de adressanten *tempore utili* in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, bij welk beroep art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n_o. 95) is nageleefd. Zij beweren in hun adres dat de reden van weigering, door Burg. en Weth. gegeven, ongegrond is, omdat het branden van pik op hunne werf zou plaats hebben in een gebouwtje aan den kant der haven, tusschen welk gebouwtje en den weg langs den dijk nog eene loods zou worden opgerigt, terwijl het terrein der voorgenomen werf 50 M. breed is, zoodat de paarden op den weg van dat pikbranden niet zullen schrikken; verder dat het geklop en verdere werkzaamheden op de werf, evenmin dat gevaar zullen veroorzaken, ten betooge waarvan adressanten wijzen op de scheepstimmerwerf van W. Paans aan denzelfden weg en dezelfde buitenhaven gelegen en op eene dergelijke werf te Moerdijk aan het Hollandsch Diep, onmiddellijk aan den weg; in ieder geval zal volgens adressanten elke zweem van gevaar verdwijnen, wanneer zij hun terrein met rasterwerk omheinen, waartoe zij zich bereid verklaren.

Verder treden adressanten in eene wederlegging van de bezwaren door W. Paans en andere reclamanten te berde gebragt, maar welke Burg. en Weth. niet hebben onderzocht, tot reden daarvan gevende, dat die van technischen aard waren. O. a. voeren adressanten aan dat op het voor werf bestemde terrein geen meerpaal aanwezig is, en dus door hunne inrigting het meeren van schepen niet zal worden verhinderd, en dat het gevaar, gelegen in het ontgraven van den zeedijk, niet tot de zorgen van het gemeentebestuur behoort, maar tot die van het bestuur van den Roijalen polder, hetwelk daarin teregt geen bezwaar heeft gezien. Ged. Staten van Noordbrabant, ter zake gehoord, hebben aan den hoofdingenieur van den provincialen waterstaat een onderzoek opgedragen, en vereenigen zich met het advies van dien ambtenaar, strekkende tot inwilliging van het verzoek van adressanten, mits de geheele inrigting aan de kruin des dijks worde omheind met eene digte beplanting ter hoogte van 2.25 M. boven de dijkskruin. De bezorgdheid van Burg. en Weth. komt aan Ged. Staten overdreven voor, en zij oordeelen dat aan de bezwaren aan den toestand van den dijk en de haven ontleend, genoegzaam is tegemoet gekomen door de voorwaarden der vergunning en bereids door de besturen van den Roijalen polder en van de Haven en Sassen.

Nadat met 's Konings magtiging deze zaak door den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij missive van 16 April 1880 n°. 28, bij deze afd. was aanhangig gemaakt, zijn, behalve eene volmagt van adressanten op den heer Mr. H. M. van Andel alhier, 2 memorien ingekomen, als: 1°. van het bestuur der Haven en Sassen van Zevenbergen, mededeelende de voorwaarden waarop dat bestuur het verzoek van adressanten heeft ingewilligd; dat bestuur wenscht dat de gevraagde vergunning aan adressanten niet worde gegeven dan met uitdrukkelijken last dat zij zich in allen deele stipt aan de voorschriften door het bestuur der haven en Sassen te geven, zullen gedragen; 2°. van het bestuur van den Roijalen polder, mededeelende de voorwaarden waarop het in zijne vergadering van 31 October 1879 heeft besloten gunstig te beschikken op het verzoek van adressanten. Van die voorwaarden hebben vier betrekking op het graven in en bouwen op den zeedijk, en de vijfde of laatste bepaalt dat het terrein aan de kruin des dijks moet worden afgeheind. Het bestuur verklaart bij dat besluit te blijven.

De heer Mr. H. M. van Andel, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde voor den appellant op en licht het beroep toe, dat door den heer Mr. D. van Eck, advocaat te 's Gravenhage, als gemagtigde van het gemeentebestuur en van C. Vos, wordt bestreden.

Door den Voorzitter en de leden der afdeeling worden eenige vragen gedaan omtrent de plaatselijke gesteldheid, die door den burgemeester van Klundert, den heer C. W. Maris Jr, en de belanghebbenden worden beantwoord.

IV. het beroep van *C. Merten, te Schiedam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Casparus Merten, wonende te Schiedam, loteling van de ligting der Nationale Militie van 1880 voor de gemeente Schiedam, heeft bij Ged. Staten van Zuidholland zijne bezwaren ingebragt tegen de uitspraak van den Militieraad in het 2e district van Zuidholland, waarbij de door hem gevraagde vrijstelling van de dienst wegens broederdienst werd geweigerd.

Ged. Staten hebben bij hunne resolutie van 6 April 1880 *Gen. Sec.* 65, die uitspraak gehandhaafd, en van die Resolutie, den 12n April d. a. v., ter kennisse van den reclamant gebragt, is deze met een op 16 April aan Z. Ms. kabinet ontvangen adres, bij Z. M. in beroep gekomen.

Het punt in geschil tusschen den Militieraad en Ged. Staten van Zuidholland eener-, en den appellant andererzijds komt hierop neêr: — de appellant is de jongste van zes broeders. Twee daarvan, de *oudste* en de *vierde*, hebben vrijgeloot. Twee andere, de *derde* en de *vijfde*, hebben *vijf* jaren bij de Militie gediend. Rest de *tweede*. De appellant zegt daarvan in zijn adres: „dat deze uit hoofde van werkelijk „volbragte dienst bij personeele optreding uit de dienst is ontslagen, als zijnde de

„termijn verstreken waarop de ontbrekende loteling, dien hij verving, zijn diensttijd „zou hebben volbragt.„ De appellant is van oordeel, dat alzoo ook de dienst van dien broeder voor zijne vrijstelling in aanmerking behoort te komen, en dat hij op dusdanige vrijstelling regt heeft naar den regel, dat van een even getal broeders slechts de helft behoeft te dienen.

Anders Ged. Staten. Zij wijzen er op, dat bedoelde broeder, Gerardus Mertens vroeger Maartens genoemd) op 20 Mei 1857 in dienst is gekomen krachtens art. 15 der wet van 8 Januarij 1817 (*Stbl.* n°. 1) en krachtens art. 2 der wet van 27 April 1820 (*Stbl.* n°. 11), op 15 Mei 1859 uit de dienst is ontslagen; dat hij alzoo slechts bijna twee jaren heeft gediend, een diensttijd niet voldoende om als broederdienst regt op vrijstelling op te leveren.

Ged. Staten hebben op dien grond bij de aangevallen uitspraak den appellant dienstpligtig verklaard.

De overweging van dat geschil is krachtens Zr. Ms. magtiging van 3 Mei ll. n°. 5, bij deze afdeeling aanhangig gemaakt.

De heer Mr. J. Mascheck, advocaat te Schiedam, licht het beroep toe.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zestiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 2 *Juuij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van het volgend ingekomen Koninklijk besluit:

van 15 Mei 1880, no. 37, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *het Genootschap van Nijverheid, Afdeeling Oude-Pekela, tegen een besluit van Ged. Staten van Groningen, van* 16 *Januarij* 1880 *no.* 66, *waarbij de begrooting van het Waterschap Westerwolde van* 1879/80 *is goedgekeurd.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 123).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep ingesteld door het genootschap van Nijverheid, afdeeling Oude-Pekela, tegen een besluit van Ged. Staten van Groningen van 16 Januarij 1880 no. 66, waarbij de begrooting van het waterschap Westerwolde van 1879/80 is goedgekeurd.

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 28 April 1880, no. 18;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 Mei 1880, no. 2, afd. Waterstaat A.;

Overwegende:

dat op de begrooting van het waterschap Westerwolde, zooals die door Ged. Staten is goedgekeurd, voorkomt een post „voor de inkomsten van slijk", groot *f* 810;

dat de appellant zich daardoor bezwaard acht, bewerende dat noch bij het reglement voor het waterschap Westerwolde, noch bij de notificatie van Ged. Staten van Groningen van 6 April 1866 (*Prov. Blad* n°. 27), noch bij eenige andere bepalingen, aan het hoofdbestuur het regt is toegekend, geld voor dat slijk te vragen en mitsdien verzoekt dat de bestreden post der begrooting moge worden doorgehaald en de slib, krachtens het Koninklijk besluit van 21 April 1862 (*Stbl.* n°. 41), kosteloos worde verkrijgbaar gesteld;

Overwegende:

dat het reglement voor het waterschap Westerwolde het regt van beroep alleen openstelt voor het bestuur en voor ingelanden;

dat het genootschap van Nijverheid te Oude Pekela niet als ingeland van het waterschap bekend staat;

Gezien art. 38 van het Grondreglement voor de waterschappen in de provincie Groningen, goedgekeurd bij Ons besluit van 6 December 1852 n°. 15 (*Provinciaal Blad* van 1852 n°. 173) en art. 107 van het reglement voor het waterschap Westerwolde, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Mei 1878 n°. 25 (*Provinciaal Blad* van 1878 n°. 43).

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *D. Kluifhoofd te Numansdorp, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij is afgewezen zijne reclame tegen eene verkiezing van drie candidaten voor de betrekking van heemraad in den polder het Westmaas-Nieuwland.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Door het overlijden van mr. J. van Andel was opengevallen de betrekking van

heemraad in den polder het Westmaas Nieuwland onder de gemeenten Klaaswaal, Strijen, Westmaas, Mijnsheerenland en Heinenoord. Op 29 Januarij 1880 had dientengevolge een verkiezing plaats van drie candidaten voor een voordragt aan den Koning, ter voorziening in die vacature.

D. Kluifhoofd, burgemeester van Numansdorp, doch ten deze handelende in qualiteit van stemgeregtigd Ingeland in den genoemden polder, als hoedanig door hem aan de stemming was deelgenomen, verzocht met een adres, gedagteekend 31 Januarij 1880, krachtens art. 37 van het Algemeen Reglement voor de polders in Zuidholland, voorziening bij Ged. Staten van dat gewest ter zake van onregelmatigheid, die, naar zijn beweren, bij die verkiezing had plaats gehad.

Bij resolutie van 2 Maart d. a. v., *G.S.* n°. 27, verklaarden Ged. Staten dat er geen grond was tot vernietiging van de aangevallen verkiezing. Gebruik makende van de bevoegdheid, bij art. 95 van het Algemeen Polder-Reglement gegeven, stelde de reclamant bij adres van 15 Maart d. a. v. beroep tegen die resolutie in bij den Koning, en de overweging van het aldus gerezen geschil werd krachtens magtiging van Z. M. dd. 25 Maart ll. n°. 18, bij den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt.

In dd, 13 April ll. heeft de appellant een ampele memorie ter uiteenzetting zijner bezwaren aan den Raad van State ingediend, en nadat daarop nadere inlichtingen van Ged. Staten van Zuidholland waren verkregen, en voor belanghebbenden ter visie gelegd, heeft de appellant nog een tweede memorie ter nadere adstructie ingeleverd.

De grieven van den appellant zijn vijf in getal, en komen, na in den loop van de behandeling der zaak ietwat te zijn gewijzigd, op het volgende neer:

I. In de eerste plaats voert de appellant aan, dat de kennisgeving van de onderwerpelijke verkiezing niet voldoet aan art. 33 van het Algemeen Polder-Reglement, omdat de *plaats* der stemming daarbij niet was vermeld.

Ged. Staten hebben dat bezwaar ongegrond geoordeeld, omdat wel is waar in de oorspronkelijke kennisgeving, van 10 Januarij, die vermelding was verzuimd, doch zij bij nadere kennisgeving, en wel in dato 13 Januarij, en alzoo meer dan 14 dagen vóór den dag der stemming, alsnog geschied was.

II. In de tweede plaats voert de appellant aan, dat die nadere kennisgeving, dd. 13 Januarij, geteekend is: „G. A. van Driel, namens het Bestuur", wat de appellant in strijd acht met de artt. 33, 67 en 73 van het Algemeen Polder-Reglement.

Ged. Staten zijn van oordeel, dat, al moesten de kennisgevingen ex art. 33 mede begrepen zijn onder de stukken, „van het Bestuur uitgaande" bedoeld bij art. 67, en alzóó ook de onderteekening van den Voorzitter behoeven, dan nog het gemis dier onderteekening kwalijk geacht zou kunnen worden van invloed te zijn geweest op den uitslag der stemming, en mitsdien tot vernietiging der verkiezing geen aanleiding zou kunnen geven.

III. In de derde plaats wijst de appellant op art. 2 van het Bijzonder Reglement voor het betrokken waterschap, goedgekeurd bij Zr. Ms. besluit van 4 Januarij 1858 n°. 40, waarbij bepaald is, dat de candidaten, den Koning voor te dragen, voor drie van de vijf Heemraadsplaatsen moeten zijn Ingelanden, wier eigendommen gelegen

zijn bezuiden den zoogenaamden Blaauwen Steenschen weg, en voor de twee andere Ingelanden van de Noordzijde van den Polder, en maakt de appellant er een grief van, dat in de oproepingsbrieven voor de onderwerpelijke verkiezing niet is opgegeven, uit welk van die beide soorten van Ingelanden thans de candidaten moesten worden gekozen.

Ged. Staten hebben die grief van geen belang geoordeeld, nademaal nergens aan het Bestuur dusdanige opgave wordt voorgeschreven, en omdat bovendien in casu wel geen twijfel kan hebben bestaan, daar toch de naam van den heemraad, tot wiens vervanging de verkiezing moest dienen, in de kennisgevingen was uitgedrukt.

IV. In de vierde plaats beweert de appellant, dat hetgeen bij het Alg. Polder-Reglement op het stuk der verkiezingsvolmagten is voorgeschreven, niet behoorlijk is nageleefd en wel derwijze, dat zulks op den uitslag der stemming van invloed kan zijn geweest.

Tot eerste candidaat namelijk is gekozen D. Kruithoff met 533 stemmen tegen 512 stemmen, die op J. Rijsdijk waren uitgebragt. Met een meerderheid dus van 21 stemmen. En nu stelt de appellant, dat P. J. Kluit, die als gemagtigde aan die stemming deelnam, o. a. voor A. S. de Jonckheere, Johanna de Jonckheere, E. A. de Roo en G. J. H. de Roo, respectivelijk met 4, 4, 32 en 38 stemmen, niet zou zijn voorzien geweest, immers en in allen gevalle niet zou hebben doen blijken, van voldoende volmagt. Wel toch zou door hem geexhibeerd zijn een volmagt, ad hoc op hem verstrekt door J. Schuijten, notaris te Dordrecht en rentmeester van genoemde vier ingelanden eigenaren, — maar van een volmagt van dezen op dien rentmeester, en dan nog wel van eene, waarbij aan dien rentmeester met bevoegdheid om het stemregt uit te oefenen, ook nog regt van substitutie te dien opzigte zou zijn toegekend — daarvan zou aan het stembureau geen vertooning zijn gedaan, en ook niet kunnen gedaan zijn, naardien dusdanige volmagt niet bestond.

Naar 's appellants beweren dus had P. J. Kluit voornoemd, niet mogen zijn toegelaten tot het uitbrengen van die 78 stemmen, en is de verkiezing, die onder zijne, welligt van beslissenden invloed geweest zijnde medewerking is geschied, mitsdien vitieus.

De resolutie van Ged. Staten — genomen, zooals behoort te worden opgemerkt, voor en aleer deze grief van den reclamant nog een zoo gepreciseerden vorm had gekregen — overwoog daaromtrent:

„dat het bewijs niet is geleverd, dat door het stembureau volmagten zouden zijn „aangenomen, afgegeven door rentmeesters die geen regt van substitutie bezaten.”

V. In de laatste plaats beweert de appellant dat het stembureau gemagtigden tot de stemming heeft toegelaten op procuratien, die niet geregistreerd waren, en alzoo in strijd met art. 23 der wet van 22 Frimaire an VII, waarbij omtrent de daar bedoelde acten bepaald is: „il ne pourra en être fait aucun usage, soit par acte „public, soit en justice ou devant toute autre autorité constituée, qu'ils n'aient été „préalablement enregistrés.”

Ged. Staten hebben opzigtens die grief overwogen, dat de registratie van dusdanige volmagt „niet door het Alg. Polder-Reglement wordt voorgeschreven, maar „alléén door de wet op de registratie wordt gevorderd, en dat noch die wet, noch

„eene andere en evenmin het Alg. Polder-Reglement de handeling, die uit kracht „eener ongeregistreerde volmagt heeft plaats gehad, of hare gevolgen, met nietigheid bedreigt.”

Als belanghebbenden voeren de heeren D. Kluifhoofd en J. A. Maten het woord, terwijl eerstgenoemde de door den Voorzitter en de leden tot hem gerigte vragen beantwoordt.

III. het beroep van *P. J. van Remortel Nzn., te Hontenisse, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den dijkraad voor de waterkeering van het calamiteuse waterschap Walsoorden, houdende kwijtschelding van korting wegens te late levering van wintermaterialen.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Bij schrijven van het bestuur der waterkeering van het calamiteuse waterschap Walsoorden, van 19 Februarij 1880 n°. 17, werd aan Ged. Staten van Zeeland, overeenkomstig art. 141*a*, juncto art 30*d* van het Provinciaal Reglement voor de calamiteuse polders of waterschappen in Zeeland, van 1 Junij en 12 Julij 1871, goedkeuring verzocht van een besluit van den Dijkraad van genoemd waterschap, waarbij aan P. J. van Remortel Nzn., te Hontenisse, aannemer van zekere werken en leverantiën ten behoeve van het waterschap, over het dienstjaar 1879/80 kwijtschelding verleend was van korting, wegens te late levering van een deel van het aangenomene.

Ged. Staten weigerden die goedkeuring bij Resolutie van 27 Februarij ll. n°. 62, omdat hetgeen in de Algemeene Bepalingen voor de werken der calamiteuse waterschappen voorkomt ter zake van dusdanige kwijtschelding wegens onvaarbaar of onwerkbaar weder, niet van toepassing is op de levering van de wintermaterialen — de levering waaromtrent in casu het verzuim had plaats gehad, — en omdat, naar het oordeel van Ged. Staten, de ondervinding geleerd had, dat toegeeflijkheid in dat opzigt onraadzaam was.

Als belanghebbende bij deze zaak heeft de voornoemde aannemer zich tegen die resolutie in beroep voorzien bij den Koning met een adres, gedagteekend 11 Maart 1880, en bij 's Konings kabinet den 13n d. a. v. ingekomen. De appellant wijst daarbij op het weinig beteekenende van zijn verzuim, de betrekkelijk geringe hoeveelheid die te laat is geleverd, de korte duur der vertraging, en de ontstentenis van alle schade of ongerief te dier zake bij het waterschap.

Ged. Staten van Zeeland, op dat adres gehoord, volharden bij de juistheid hunner resolutie.

Nadat de overweging dezer zaak, krachtens magtiging van Z. M. van 22 April ll. n°. 11, bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, is nog ingekomen een schrijven van het Bestuur der waterkeering van het waterschap, waarbij o. a. een afdruk van het betrekkelijk bestek overgelegd en medegedeeld wordt, dat dat Bestuur eenstemmig met den Dijkraad tot kwijtschelding der onderwerpelijke boete had besloten.

IV. het beroep van *A. N. A. Bokkes, te Leeuwarden, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener slagerij.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

A. N. A. Bokkes, wonende te Leeuwarden, heeft zich tot het bestuur van die gemeente gewend bij een adres, strekkende om: „na het amoveren der huizing, „plaatselijk gequoteerd Zaailand n°. 30, ten kadaster bekend gemeente Leeuwarden, „sectie B n°. 1345, en met gebruik van eene thans aan de gemeente behoorende strook „grond, gelegen ten oosten en ten zuiden van genoemd huis, op het alsdan vrije bouwterrein „een woonhuis op te trekken, in welk huis door hem zal worden ingerigt eene „slagterij en door hem zal worden uitgeoefend het bedrijf van slager, tevens met „rookerij en zouterij van vleesch en spek", het een en ander in te rigten overeenkomstig een door adressant overgelegde plattegrondsteekening. Het bedoelde perceel is gelegen op den hoek der Prins Hendrikstraat en van het Zaailand en de daarin voorgenomen slagtplaats zoude eene oppervlakte hebben van 4.50 M. bij 3.70 M. achter in het te bouwen huis, hetwelk in zijne lengte langs de Prins Hendrikstraat strekt, terwijl de aan de straat gelegen winkel iets grooter zoude zijn. Bij Burg. en Weth. heeft een der geburen bezwaar ingebragt tegen het toestaan van het verzoek, op grond dat er een stal voor vee bij de slagterij zou moeten zijn, waarop de gemagtigde van den adressant heeft verklaard dat deze geen stal aldaar dacht te maken. Bij besluit van 4 Februarij ll. n°. 14, hebben Burg. en Weth. het verzoek van de hand gewezen, op grond dat uit de teekening en daarbij behoorende beschrijving blijkt, dat in den regel het vee zal worden geslagt in het geprojecteerde locaal, onmiddellijk gelegen aan de Prins Hendrikstraat, en bij uitzondering in den winkel op den hoek dier straat en het Zaailand; dat het slagten van vee in localen onmiddellijk grenzende aan de openbare straat, hinder van ernstigen aard geeft, terwijl het slagten van vee, in den winkel bestemd voor uitstalling van vleesch, schadelijk kan zijn voor de gezondheid der consumenten. Van deze beslissing, die den 9 Februarij ll. is afgekondigd en aan den adressant bekend gemaakt, is deze binnen 14 dagen na dien dag in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, na alvorens twee requesten aan Burg. en Weth. te hebben aangeboden om eene gunstige beschikking te verkrijgen, op welke requesten afwijzend is beschikt. Art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is ter zake van dit hooger beroep nageleefd. Adressant acht zich door het besluit van Burg. en Weth. bezwaard, omdat het niet aanduidt welke soort van hinder zou worden teweeg gebragt door het slagten van vee in een locaal, grenzende aan de openbare straat, omdat werkelijk geen hinder van ernstigen aard daaraan verbonden is en de wet niet bedoelt de uitoefening van „burgerlijke bedrijven te bemoeijelijken wegens allerlei idieële consideratien," omdat de adressant bij zijne requesten alle denkbare redenen van hinder heeft trachten weg te nemen, vooral door de slagterij zóó in te rigten, dat hetgeen daarbinnen geschiedt van buiten niet gezien noch gehoord kan worden, en omdat hij het plan van zijn gebouw zoo elegant heeft ingerigt, dat zelfs geen gedachte van de vreeselijke dingen die daar binnen gebeuren bij het voorbijgaande publiek kan opkomen. Hij verzoekt op deze gronden dat met vernietiging van het beklaagde besluit en van de afwijzende

beschikkingen van 14 en 18 Februarij ll., de vergunning tot het oprigten eener slagterij hem worde verleend onder de door hem opgegeven voorwaarden of zoodanige andere als de bevoegde autoriteit zal stellen.

Ged. Staten van Friesland, over het appellatoir adres gehoord, hebben advies gevraagd van Burg. en Weth. van Leeuwarden en van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat.

Eerstgenoemd collegie adviseert tot handhaving van zijn besluit, z. i. bestaat er hinder van ernstigen aard, wanneer eene slagtplaats aan de openbare straat grenst, omdat het voorbijgaande publiek onwillekeurig de geluiden van het stervende vee hoort, en is er hinder in hooge mate, omdat de Prins Hendrik-straat een drukke toegangsweg van het station naar de stad is; ook moet het vee langs het trottoir naar de slagtplaats worden vervoerd en de afval langs denzelfden weg daaruit verwijderd. Wel heeft adressant aangeboden, de slagterij met eene dubbele deur aan de straatzijde af te sluiten en een venster aan dezelfde zijde op 2 M. hoogte boven het trottoir te maken, maar deze inrigting zou niet beletten dat de geluiden door voorbijgangers zullen worden gehoord; zelfs zou de warmte en walm in de kleine slagtplaats den adressant kunnen noodzaken om de dubbele deur althans op een kier te openen, waardoor de werkzaamheden van het slagten ook onder de oogen van het publiek zouden komen; ook het venster zal moeten worden geopend ten einde licht en lucht in de slagterij te hebben.

Uit dit alles trekken Burg. en Weth. het gevolg dat niet door te stellen voorwaarden aan hunne bezwaren kan worden te gemoet gekomen.

Van een ander gevoelen is de Hoofdingenieur. Deze acht de bezwaren van Burg. en Weth. overdreven, inzonderheid omdat in Leeuwarden verscheidene slagterijen zijn toegelaten, eenige zelfs in open winkels, en er geen openbaar abattoir bestaat, zoodat het vee en de afval van vee altoos langs de straten wordt vervoerd; hij oordeelt dat de gevreesde hinder kan worden weggenomen door voorzorgsmaatregelen en adviseert tot inwilliging van het verzoek onder de volgende voorwaarden: *a.* dat nimmer de winkel worde gebezigd tot het slagten van vee; *b.* dat de slagtplaats van de openbare straat worde gescheiden door eene deur van dubbel hout met tusschenruimte van 3 cm. en waarvan de dorpel met den bovenkant reikt op minstens 10 cm. boven den vloer in de slagtplaats en het trottoir; *c.* dat de lichtschepping van de slagtplaats met den onderkant minstens 2 M. boven het trottoir worde geplaatst; *d.* dat alleen de bovenlichten tuimelend naar binnen worden gemaakt; *e.* dat in de slagtplaats worde aangebragt een zinkkolk door cementbuizen met het gemeentelijke riool verbonden en een luchtkoker van minstens 490 cM^2 doorsnede met wijden trechter van minstens 1 M^2 opening en uitkomende in de buitenlucht boven den nok van het nevensliggende gebouw; *f.* dat tijdens het slagten van het vee de buitendeur gesloten blijve en *g.* dat de vergunning wordt ingetrokken zoodra eene algemeene slagtplaats in de gemeente Leeuwarden in gebruik is gesteld.

Ged. Staten, dit advies mededeelende, geven aan den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid in bedenking, aan deze voorwaarden, indien het verzoek werd ingewilligd, nog toe te voegen: dat geen slagtvee later op den dag mag worden gedood dan des morgens zeven ure. Maar ook met al deze voorwaarden achten zij

het publiek nog niet gewaarborgd tegen hinder van ernstigen aard, omdat deze h. i. ligt in de aanwezigheid zelve van eene slagtplaats grenzende aan de openbare straat; zij twijfelen ook aan de mogelijkheid om het bedrijf van adressant zóó te controleren dat Burg. en Weth. altijd zeker zouden zijn dat de gestelde voorwaarden wierden nageleefd; zij meenen dat wegens den walm, uit het versch gedoodde dier oprijzende, de adressant genoodzaakt zou zijn het venster of de deur der slagtplaats te openen; eindelijk wijzen Ged. Staten op het wenschelijke van een algemeen abattoir voor eene zoo volkrijke gemeente als Leeuwarden, welke wensch te eer zal worden bevredigd naarmate de bezwaren tegen bijzondere slagtplaatsen niet ligt worden geteld. Op deze gronden luidt hun advies tot handhaving van de afwijzende beschikking.

Nadat met 's Konings magtiging de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 27 April 1880 n°. 45, deze zaak bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, is nog eene memorie van adressant ingekomen, waarin hij het advies van Ged. Staten bestrijdt, als strekkende tot eene onjuiste toepassing der wet, met welker doel hij strijdig acht, dat hem de verzochte vergunning zou worden geweigerd, ten einde in de toekomst de oprigting van een abattoir te bevorderen, terwijl hij zijnerzijds het verlof slechts vraagt tot tijd en wijle dat door de gemeente een abattoir wordt opgerigt.

V. het beroep van *L. Feteris, te Rotterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De loteling Lambertus Feteris te Rotterdam, van de ligting 1880, heeft bij den militieraad aldaar als reden van vrijstelling aangevoerd: broederdienst. Hij is de jongste van twee broeders; de oudste broeder, Pieter Hermanus Feteris, loteling van de ligting 1875, is op den 31 Mei 1875 in dienst gesteld als nummerverwisselaar en was nog in dienst met onbepaald verlof. Hij had bij de loting getrokken n°. 1031 en dit verwisseld met n°. 948; intusschen is later, ingevolge art. 115 der wet op de nationale militie, ook n°. 1031 opgeroepen en heeft de loteling, die met Pieter Hermanus Feteris verwisseld had, een plaatsvervanger gesteld, welke den 13 Augustus 1875 in dienst is getreden. De loteling Lambertus Feteris beweert, dat sedert dat tijdstip zijn broeder uit eigen hoofde als loteling in krijgsdienst is. Door den militieraad niettemin tot de dienst aangewezen, voorzag hij zich in beroep bij Ged. Staten van Zuidholland, welke bij beschikking van 6 April ll. de uitspraak van den militieraad handhaafden op de navolgende gronden:

„Wat de bewering van den adressant betreft, als zoude door die latere oproeping in werkelijke dienst van den *houder* van n°. 1031, zijn broeder van 13 Augustus 1875 af voor zijn eigen *getrokken* nummer (948) zijn gaan dienen, en dus ook thans nog dienen, als loteling voor zich zelven en niet als nummerverwisselaar, — dat die bewering is in strijd met de wet;

"dat toch krachtens het bepaalde bij art. 67 der Militiewet de nummerverwisseling slechts in twee gevallen nietig wordt, en daartoe niet behoort het geval dat de *houder* van een hooger lotingsnummer, dat oorspronkelijk buiten oproeping was gebleven, later alsnog ter inlijving wordt opgeroepen;

"dat ook door geene andere wetsbepaling de vóór die latere oproeping ter inlijving van den houder van het hooger nummer tot stand gebragte — wèl en wettig door den militieraad geconstateerde — en door inlijving uitvoering erlangd hebbende nummerverwisseling is te niet gedaan, en alzoo die nummerverwisseling met alle hare gevolgen volkomen en geheel van kracht blijft;

"dat adressants broeder, door nummerverwisseling *houder* geworden zijnde van n°. 948, en dientengevolge ingelijfd, den militiepligt vervult voor dat nummer, en *niet* voor n°. 1031;

"dat daarom de broeder van den adressant geacht moet worden, nog als *nummerverwisselaar* in dienst te zijn;

"Overwegende: dat de vrijstelling wegens broederdienst slechts kan worden verleend, wanneer de broeder alsnog in dienst is, *mits* hij niet zij nummerverwisselaar, hetgeen in casu het geval is."

Van deze beschikking, op 12 April ll. aan den adressant medegedeeld, is hij tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Hij beweert dat zijn broeder sedert diens lotingsnummer dienstpligtig is geworden uit eigen hoofde, en dus als loteling in dienst is, en dat de bedoeling der wet niet kan zijn, de vrijstelling wegens broederdienst af te snijden, alleen omdat de eerst geloot hebbende broeder eene overeenkomst van nummerverwisseling heeft aangegaan, die later is komen te vervallen door de oproeping van de beide verwisselde nummers. Hij verzoekt vernietiging van de uitspraak waarvan geappelleerd en vrijstelling wegens broederdienst of wel ontheffing van de werkelijke dienst, op grond van art. 127 der militiewet.

De Commissaris des Konings in Zuidholland, ter zake gehoord, vereenigt zich met het gevoelen van Ged. Staten, en oordeelt dat dit geval niet behoort onder de *bijzondere gevallen*, bedoeld bij art. 127 der wet.

Nadat deze zaak met magtiging des Konings bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 7 Mei 1880 F., afd. M. en S., is geene memorie of ander stuk ingekomen.

De belanghebbende, L. Feteris, licht zelf zijn beroep kortelijk toe. Hij gelooft dat het de bedoeling der Militiewet is dat van twee broeders uit een gezin altijd een moet worden vrijgesteld en is dus van meening dat, welk nummer hij ook al mogt getrokken hebben, die bepaling op hem van toepassing is.

Belanghebbende antwoordt vervolgens bevestigend op de vraag van den *Staats-*

raad VERNIERS VAN DER LOEFF, of zijn broeder reeds in Augustus was opgeroepen.

VI. het beroep van *R. Bakker Bzn., te Ridderkerk, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener door stoom gedreven fabriek tot bereiding van caoutchouc en gutta-percha.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De adressant heeft zich tot het gemeentebestuur van Ridderkerk gewend, met verzoek om vergunning om eene bestaande stoommachine, die vroeger gediend heeft tot bewerking van vlas, in te rigten tot bewerking van caoutchouc en gutta percha.

Bij het verhoor de commodo et incommodo, is een bezwaarschrift tegen dat verzoek ingediend, aanvoerende dat de aanvraag een uitgebreide strekking heeft, welke bij toestemming den verzoeker het regt zou geven de caoutchouc- en gutta perchabewerking op iedere wijze in het aangewezen perceel uit te oefenen; dat zulks gevaarlijk is te achten, omdat voor die bewerking licht ontvlambare vlugtige stoffen kunnen gebruikt worden, en tevens schadelijk, als kunnende de caoutchouc en gutta percha, om ze op te lossen, te vulcaniseren of te verharden, aan eene bewerking onderworpen worden, welke aanleiding geeft tot ontwikkeling en verspreiding van vuil of walgelijke uitdampingen, schadelijk voor de gezondheid en waardoor belendende woonhuizen tot bewoning ongeschikt gemaakt of wel zeer in waarde verminderd worden. De klagers verzochten daarbij dat het verzoek mocht worden geweigerd, tenzij adressant een meer bepaalde omschrijving van de bewerking wilde geven, waaruit kan blijken dat alle genoemde bezwaren vervallen.

Adressant verklaarde bij zijn antwoord op dit bezwaarschrift dat hij geene nadere inlichtingen zou verstrekken aangaande de bewerking, omdat deze een geheim is, dat zij echter geen stank zal veroorzaken, geen brandgevaar zal opleveren en er geen vuil water zal afvloeijen.

Het gemeentebestuur had eerst in twijfel gestaan of voor deze inrigting wel vergunning noodig is, omdat zij in art. 2 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) niet met name is genoemd, doch is door den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid ingelicht dat de vergunning niettemin gevorderd wordt, ingeval stoom bij de bereiding wordt gebezigd of bij de fabricatie vlugtige oliën, zwavel koolstof of vlugtige koolwaterstoffen verwerkt en bewaard worden. Uit Haarlem, waar sinds een lange reeks van jaren een fabriek van veerkrachtige gom bestaat, ontving het gemeentebestuur de verzekering van den commissaris van politie, dat hij in de veertien jaren, gedurende welke hij reeds in zijne betrekking is, nooit eenige klacht van hinder of stank tegen die fabriek had vernomen, en nu ten overvloede nog een onderzoek bij de belendenden had doen instellen, maar dat niemand over de fabriek te klagen had. Naar het oordeel van dien ambtenaar bestaat er geen bezwaar tegen het verleenen der vergunning, mits onder de gebruikelijke voorwaarden omtrent het brandgevaar, door hem opgegeven. Het gemeentebestuur besloot daarop, uit overweging dat bij gebreke van inlichtingen niet met voldoende zekerheid over de inrig-

ting geoordeeld kon worden, de vergunning voor een bepaalden proeftijd van zes maanden te verleenen, ingaande op den dag der beschikking, d. i. 19 November 1879.

Weinige dagen daarna ontving het gemeentebestuur een schrijven van den Burgemeester van Brussel, waar dergelijke fabrieken bestaan, gedagteekend 21 November jl., houdende dat die fabrieken in de Belgische wet zijn gerangschikt onder die inrigtingen, die niet kunnen worden tot stand gebragt dan krachtens vergunning van de „deputation permanente du conseil provincial”; dat zij beschouwd worden als veroorzakende onaangename en voor de gezondheid schadelijke uitdampingen, rook, stof en brandgevaar, en daarom niet worden toegestaan dan op voorwaarden, verschillende naar gelang der omstandigheden en der manier van bewerking.

Ofschoon de toegestane proeftijd eerst op 19 Mei zou verstrijken, namen reeds op 28 Februarij jl. Burg. en Weth. een besluit, waarbij zij verklaarden het gedane verzoek niet toe te staan. Zij overwogen daarbij dat het fabrieksgebouw staat in een zeer bewoonde buurt bij het dorp; dat bij hunne volslagen onbekendheid met het fabricaat van adressant, geen voorwaarden te stellen zijn; dat de toegestane proeftijd daarin geen verandering kan brengen en dat dus de bestaande vrees voor gevaar, schade aan eigendommen en hinder van ernstigen aard, moet leiden tot eene weigering der gevraagde vergunning.

Daartegen nu vraagt ardressant van Z. M. voorziening met inachtneming der bepalingen van art. 15 der wet. Hij geeft daarbij te kennen, dat hij, na het verkrijgen der voorloopige vergunning, geen bezwaar heeft gemaakt over te gaan tot het inrigten der fabriek, overtuigd dat er geene mogelijkheid bestond, dat zij iemand hinder zou aandoen en daarom niet twijfelende aan het nader toestaan der definitieve vergunning; dat op zijne vraag naar de reden der afwijzing eerst geantwoord was met eene verwijzing naar het berigt van den Burgemeester van Brussel, en later met de verklaring dat men niet wist wat het was en eene geheime zaak niet kon toestaan; de Burgemeester had erkend over de fabriek geen klagten te hebben ontvangen.

In hun nader berigt op deze voorziening bepalen Burg. en Weth. zich tot een beroep op de weigering van adressant om op te geven zijne wijze van bewerking en het gebruik dat hij daarbij maakt van ingredienten, omdat zonder die opgaaf de zaak niet kan worden beoordeeld. Van geheimhouding, schrijven zij, kan adressant zich verzekerd houden. Dat over gebleken hinder geklaagd zou zijn, wordt in hun berigt niet gemeld.

Ged. Staten van Zuidholland, dat berigt inzendende, zijn van oordeel dat de aangevallen beschikking niet is in overeenstemming met de wet. Burg. en Weth. hadden, na eerst de vergunning voor een proeftijd verleend te hebben, moeten afwachten het verzoek van adressant, hetzij om verlenging van dien proeftijd, hetzij om het verleenen eener definitieve vergunning, en alvorens daarop eene beslissing te nemen, op nieuw de voorschriften van art. 6 en 7 moeten doen naleven, hetgeen niet blijkt geschied te zijn, alvorens de beschikking is genomen, waartegen adressant in beroep komt. Ged. Statsn adviseren daarom tot vernietiging der beschikking van 28 Februarij ll. Zij merken wijders op, dat de stukken, door adressant bij de aan-

vraag der vergunning overgelegd, niet voldoen aan het voorschrift van art. 5 n°. 1 en 2 der wet, daar geen beschrijving is overgelegd, en evenmin de plattegrond-teekening, aanduidende de uit- en inwendige zamenstelling der inrigting en toebehooren. Zij geven het voornemen te kennen, om, ingeval de beschikking van 28 Februarij jl. mogt worden vernietigd, het gemeentebestuur daarop te wijzen, ten einde er op te letten, zoo door adressant een verzoek wordt ingediend tot het verkrijgen eener definitieve vergunning.

Bij den Raad van State is nog ingekomen eene memorie van de wed. Le Rutte en M. van der Kulk, wonende naast de fabriek van adressant, den Raad van State verzoekende wel te willen letten op de schade, die deze inrigting door verspreiding van vuil en walgelijke uitdampingen, door gevaar van brand enz., zou kunnen veroorzaken. De onderteekenaars volharden voorts bij hunne bij het gemeentebestuur ingediende bezwaren.

De heer Bakker, als belanghebbende verschenen, gelooft dat zijn beroep in het door den Staatsraad voorgedragen verslag voldoende is toegelicht. Evenwel wenscht hij er toch nog gaarne op te wijzen dat de burgemeester hem, toen hij om de vergunning vroeg, heeft te kennen gegeven dat zijn fabriek in elk geval zou blijven bestaan; dat Burg. en Weth. wel verlangden te worden ingelicht omtrent de wijze van werken in zijn fabriek, maar dat hij dit liefst wenscht geheim te houden, ofschoon hij zich bereid verklaart zich aan de wet te onderwerpen. De eenige reden voor de weigering der vergunning is z. i. alleen gelegen in de door hem aangevoerde geheimhouding, en hij blijft volhouden dat in zijne fabriek een zindelijk artikel wordt bewerkt waardoor volstrekt geen hinder wordt veroorzaakt.

Op de vraag van den Voorzitter, of hem ook klagten over zijne tegenwoordige fabriek zijn ter oore gekomen en of de bewerking in de fabriek bepaald een geheim is, antwoordt de heer Bakker, dat noch bij hem noch bij den burgemeester eenige klagt is ingekomen. De bewerking is een geheim.

Op de vraag van den *Staatsraad* de Vries of in de fabriek van den belanghebbende anders wordt gewerkt dan in de te Haarlem gevestigde gutta-perchafabriek, antwoordt hij dat hem de bewerking in die fabriek onbekend is.

De heer L. Kruijff Lz., burgemeester van Ridderkerk, weerspreekt het door den heer Bakker aangevoerde. Hij heeft hem niet gezegd dat zijn fabriek zou blijven bestaan, dat kon en dat mogt hij hem ook niet zeggen, omdat de beslissing niet van hem afhing. De burgemeester deelt voorts de gronden mede die tot de afwijzende beschikking hebben geleid.

De heer Bakker houdt vol, de waarheid gesproken te hebben en geeft eindelijk nog eenige inlichtingen omtrent de in zijne fabriek vervaardigde voorwerpen, naar aanleiding der desbetreffende vragen door den Voorzitter en den *Staatsraad* de Vries hem gedaan.

VII. het beroep van *J. H. van der Goot, te Balk, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Bij uitspraak van den Militieraad in het 2e district van Friesland, is de loteling voor de nationale militie over 1880 Frederik Sjoerd van der Goot, voor de dienst aangewezen. Zijn vader, J. H. van der Goot, gemeente-ontvanger van Gaasterland te Balk, met die beslissing bezwaard, heeft daartegen gereclameerd bij Ged. Staten van Friesland, doch dezen hebben haar bij hunne uitspraak van 1 April ll. no. 27, bevestigd en den reclamant heeft daarop bij zijn dd. 14 April gedagteekend doch eerst op 19 April ll. bij Zr. Ms. kabinet ingekomen adres, beroep ingesteld op Z. M. en alsnog van HD. de geweigerde vrijstelling verzocht.

De feiten, tot staving van dat appel door den appellant aangevoerd, komen hierop neer. Adressant heeft vier zonen. De oudste heeft bij de loting te zijner tijd een nummer getrokken, dat buiten oproeping is gebleven. Evenzoo de tweede, Hendrik. Doch deze heeft zich den 20 Januarij 1871 vrijwillig geëngageerd bij de rijdende artillerie. Reeds na twee jaren en twee maanden echter, op 30 Maart 1873, is hij uit die dienst ontslagen wegens lichaamsgebreken, van welke niet beweerd wordt dat ze door de dienst zouden zijn bekomen.

Op 15 September van hetzelfde jaar, 1873, heeft hij zich evenwel op nieuw geëngageerd voor twee jaren, en wel voor Atjeh, bij het koloniaal werfdepot voor Indie. Te Batavia aangekomen is hij voor Atjeh afgekeurd, doch heeft hij zijn tweejarigen diensttijd volbragt op een militair bureau en is hij na expiratie van dienst den 7 November 1875 gepasporteerd.

De derde zoon verder is reeds vóór zijn lotingstijd voor zes jaren als vrijwilliger in dienst getreden en is in 1879 als onderofficier voor zes jaren naar Indie vertrokken.

De vraag nu, die tot het onderwerpelijke geschil aanleiding geeft, komt hierop neêr: of in de zoo even vermelde dienstpraestatien van den tweeden zoon, al dan niet grond tot vrijstelling van den vierden te vinden zij.

De appellant beantwoordt die vraag bevestigend; de militieraad en met dezen Ged. Staten van Friesland, ontkennend.

Dat de dienst, door zijn tweeden zoon van 20 Januarij 1871 tot 30 Maart 1873 hier te lande gepraesteerd, onvoldoende is om daarop vrijstelling te reclameren, erkent de appellant, doch wat er aan ontbrak, is naar zijne meeniug, door de latere dienst in Indie, ruimschoots aangevuld. De dienst hier was slechts ruim twee jaren en twee maanden, en minder dus dan art. 50 no. 5 der militiewet vordert, maar, te zamen met de twee Indische dienstjaren, voldoet zij aan den eisch der wet, en geeft zij mitsdien voor den vierden zoon, thans in quaestie, een deugdelijken grond tot vrijstelling.

Anders Gedep. Staten.

Daargelaten, zoo doen zij opmerken, dat het bewijs bij art. 53 der wet ge-

presiceerd in deze ontbreekt, en als deugdelijk bewezen aangenomen al wat het adres van appel aanvoert — dan nog bestaat in deze geen regt op vrijstelling, omdat het ontslag aan Hendrik van der Goot in Indie op 7 November 1875 gegeven, — alles dan bijeen gerekend, na ruim vierjarige dienst, — *niet* is gegeven zooals art. 50 n°. 5 der wet vordert, *wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken*, maar wegens expiratie van diensttijd, d. i. wegens het verstreken zijn van den tweejarigen termijn, waarvoor de verbindtenis was aangegaan. — Naar den eisch van die wetsbepaling achten Ged. Staten van Friesland in casu alzoo geen regt op vrijstelling voor den jongeren broeder geboren.

De adressant, na kennis genomen te hebben van de inzending der stukken bij deze Afdeeling, — die tot de overweging van het geschil op 's Konings magtiging van 4 Mei ll. n°. 41 werd geroepen, — heeft berigt dat geene nadere stukken zijnerzijds zouden worden ingezonden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zeventiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 9 *Junij* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. De VOORZITTER doet voorlezing van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten:

1º. van 27 Mei 1880, nº. 12, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Zaamslag, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, van* 16 *Januarij* 1880, *nº*. 10, *bevelende vermeerdering van het aantal scholen in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 136).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Zaamslag tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland, van 16 Januarij 1880 nº. 10, bevelende vermeerdering van het aantal scholen in die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Mei 1880, nº. 20;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Mei 1880, 1ª. J., afd. onderwijs;

Overwegende:

dat reeds in het jaar 1876 een twintigtal ingezetenen van het gehucht Othene, gemeente Zaamslag, zich hebben beklaagd bij het gemeentebestuur over de onvoldoende gelegenheid voor hunne kinderen tot het erlangen van openbaar lager onderwijs en dat zij, toen aan die klagt geen gevolg werd gegeven, de voorziening van Ged. Staten hebben ingeroepen;

dat Ged. Staten, na overleg met het schooltoezigt en na door gecommitteerden uit hun midden eene opneming in loco gedaan te hebben, hebben bevolen vermeerdering van het getal openbare scholen met een school voor het onder letters *a* tot *i* van art. 1 der onderwijswet vermelde lager onderwijs en vestiging dier nieuwe school in het gehucht Othene;

dat de gemeenteraad zich door dat bevel bezwaard acht en beweert, vooreerst dat vermeerdering van scholen onnoodig is, omdat in de school in de kom van het dorp Zaamslag nog ruimte is tot plaatsing van kinderen, en voorts dat Othene in ieder geval eene weinig geschikte plaats is tot eventuele stichting eener nieuwe school;

Overwegende:

dat in Othene ongeveer 60 woningen met 264 zielen digt bij elkander gelegen zijn, dat de afstand van die buurt naar de kom van het dorp Zaamslag 5620 meter bedraagt, en dat de weg daarheen over een gedeelte van 900 meters onbegrind is, zoodat men mag aannemen, dat kinderen van 5—12 jaren ongeveer 1½ uur noodig zullen hebben om die school te bereiken;

dat dus het schoolbezoek voor de kinderen uit het gehucht Othene hoogst bezwarend is te achten, en dat Ged. Staten hebben bevonden, dat ongeveer 50 kinderen uit de genoemde buurt, die in de termen vallen om school te gaan, uit dien hoofde van alle onderwijs verstoken blijven;

dat de Inspecteur van het lager onderwijs dan ook heeft verklaard dat aan eene nieuwe openbare school inderdaad dringende behoefte bestaat;

dat het zeer moeijelijk is in eene zóó verspreid liggende gemeente als Zaamslag de beste plaats aan te wijzen voor de oprigting eener school;

dat in dit geval die plaats gekozen is na een zeer naauwgezet onderzoek en op advies van den Inspecteur van het lager onderwijs;

dat welligt de bewoners van sommige andere buurtschappen, zooals Reuzenhoek, de Val, de Griete, de Kwakkel en Poonharen, meer gebaat zouden zijn door de oprigting eener school te Reuzenhoek, maar dat de meeste kinderen uit die buurten toch in 15 tot 45 minuten de school in de kom van het dorp kunnen bereiken, terwijl de afstand tusschen Othene en Reuzenhoek 3890 meters bedraagt en door kinderen van 5—12 jaren, bezwaarlijk binnen het uur kan worden afgelegd;

Gezien de wet van 13 Augustus 1857 (*Stbl.* n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het aangevallen besluit van Ged. Staten van Zeeland van 16 Januarij ll. en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, (Afdeeling voor de geschillen van bestuur).

Het Loo, den 27 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

2°. van 31 Mei 1880, n°. 26, houdende beschikking op het beroep van *Vrouwe Henrietta Johanna Oldenburg, weduwe van A. P. Erzey, te Ginneken, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordbrabant, van* 18 *Maart* 1880, *G. n°.* 33, 3e *Afd., waarbij de aanwijzing tot de dienst bij de Nationale Militie van haren zoon Eduard Constantijn is gehandhaafd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 174).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Vrouwe Henrietta Johanna Oldenburg, weduwe van A. P. Erzey, te Ginneken, van een uitspraak van Ged. Staten van Noordbrabant, van 18 Maart 1880 G. n°. 33, 3e afd., waarbij de aanwijzing tot de dienst bij de nationale militie van haren zoon Eduard Constantijn is gehandhaafd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Mei 1880, n°. 31;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 28 Mei 1880, la. M. E., Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende:

dat Eduard Constantijn Erzey, geboren den 17 Maart 1860, de jongste is uit een gezin van vier broeders, waarvan de oudste, Henry Louis, geboren in 1847, in 1867 als kadet bij de landmagt van de dienst is vrijgesteld en door Ons op 18 Julij 1869 is benoemd tot 2e Luitenant bij het eerste regiment hussaren; de tweede, Nicolaas Jan, geboren in 1850, in 1870 mede als kadet bij de landmagt van de dienst is vrijgesteld en door Ons op 26 Julij 1872 is benoemd tot 2e luitenant bij genoemd regiment, en de derde, Maurits Eduard Alexander, geboren in 1854, in 1874 vrijstelling van dienst heeft verkregen, als zijnde sedert 1 October 1871 vrijwillig

geëngageerd als hussaar, en den 27 October 1876, alzoo na vijf jaren gediend te hebben, is gepasporteerd;

dat volgens art. 51, 2o., der militiewet als broederdienst niet in aanmerking komt o. a. die van kadet bij de landmagt; dat evenmin de latere dienst als officier van de beide oudste broeders voor vrijstelling in aanmerking komt, daar volgens art. 48 der militiewet die vrijstelling slechts wordt toegekend, wanneer een broeder in een lageren rang dan dien van officier dient of gediend heeft;

dat door vrijstelling wegens broederdienst derhalve alleen in aanmerking komt de dienst van Maurits Eduard Alexander, die meer dan 5 jaren als vrijwilliger bij het leger hier te lande heeft gediend;

dat echter die dienst aan Eduard Constantijn geene vrijstelling kan verschaffen, als zijnde deze de jongste van vier broeders, waarvan slechts één moet geacht worden den militiepligt te hebben vervuld;

dat derhalve adretsante's jongste zoon teregt voor de dienst is aangewezen.

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* no. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de bovenvermelde uitspraak van Ged. Staten van Noordbrabant, het daartegen ingestelde beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 31 Mei 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

3o. van 1 Junij 1880, no. 16, houdende beschikking op een adres van *N. C. van Gulpen, te Maastricht, daarbij verzoekende, dat het besluit, regelende zijn pensioen, moge worden herzien.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 174.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een adres van N. C. van Gulpen, te Maastricht, daarbij verzoekende dat Ons besluit, regelende zijn pensioen, moge worden herzien;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Mei 1880, n°. 28;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 28 Mei 1880, litt. B., afd. Alg. Zaken en Compt.

Overwegende:

dat de adressant, geboren 7 Januarij 1808, den 28n Januarij 1840 benoemd is tot geëmploijeerde van den 4den rang bij het Provinciaal Gouvernement van Limburg en den 1n Februarij daaraanvolgende als zoodanig is in dienst getreden; dat hij met 1°. Januarij 1873 als adjunct-commies der 1e klasse eervol is ontslagen, en daar zijn ontslag een gevolg was van eenen maatregel van bestuur, een wachtgeld heeft gekregen van *f* 585 's jaars;

dat hij zich den 4 Februarij 1880 tot Ons heeft gewend, verzoekende dat hem nu, daar hij, met inbegrip van de jaren, gedurende welke hij wachtgeld heeft genoten, veertig jaren dienst telt, zijn volle pensioen mogt worden verleend;

dat geen termen zijn gevonden om dit verzoek in te willigen, en dat hem bij Ons besluit van 3 Maart 1880 is verleend een pensioen van *f* 586, met regt op teruggave van de gedurende het genot van wachtgeld betaalde doorloopende bijdrage voor pensioen;

dat de adressant zich daardoor bezwaard acht en nogmaals beweert, dat hij regt heeft op het volle pensioen;

Overwegende:

dat dit beweren in strijd is met de bepaling van art. 6 der wet betreffende de burgerlijke pensioenen, volgens welk artikel de tijd, gedurende welken wachtgeld genoten is, alleen als diensttijd wordt beschouwd, ingeval van herplaatsing in eene Rijksbetrekking;

Gezien de wet betreffende de burgerlijke pensioenen, zooals die laatstelijk is gewijzigd bij de wet van 21 Mei 1873 (*Stbl.* n°. 64);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de reclame van den adressant ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *het kerkbestuur der Nederl. Israelitische gemeente te Utrecht van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij aan G. H. Brouwers vergunning is verleend voor de oprigting eener smederij.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Tegen het verzoek van G. H. Brouwers, om vergunning tot het oprigten eener smederij in het perceel aan de Oude gracht te Utrecht, kad. sectie C n°. 2345, is bij het verhoor van belanghebbenden opgekomen de eigenares van het ten zuiden belendende perceel, op grond van vrees voor hinderlijk geraas ten nadeele van haar perceel, dat bij gedeelten wordt verhuurd, en is voorts ingekomen een bezwaarschrift van het kerkbestuur der Ned. Israëlitische gemeente te Utrecht, aanvoerende dat het perceel van Brouwers met den daarbij behoorenden tuin onmiddellijk grenst aan het kerk- en schoolgebouw dier gemeente, waar de godsdienstoefeningen altijd gehouden worden op dagen, die als werkdagen worden gebezigd; dat de smederij dus voortdurende stoornis der godsdienstoefeningen en van van het onderwijs tengevolge moet hebben, te meer, daar zich aan die zijde in de synagoge ter zijde openslaande ramen en in den achtermuur een vast raam bevindt.

Het gemeentebestuur, de bezwaren niet overwegend oordeelende, heeft op 20 Januarij jl. de vergunning toegestaan onder voorwaarde:

1o. dat de smederij binnen 2 maanden na dagteekening van dit besluit zal voltooid en in werking gebragt moeten zijn, na alvorens door den Ingenieur over het bouwen te zijn onderzocht en goedgekeurd;

2o. de vloer der smederij moet worden vervangen door steen en de daarop te plaatsen smidse moet 0.20 M. verwijderd blijven van den noordelijken scheidingsmuur;

3o. de rookkap moet worden opgetrokken van metselwerk, rondom ter dikte van een halven steen;

4o. de op den zolder in den schoorsteen aanwezige laterbalk moet worden weggenomen, en in de rookleiding aldaar een ijzeren raampje moet worden aangebragt, en

5o. de uitvoering dezer werken zal moeten geschieden in overleg met de 1ste brandmeesters.

Tegen dit besluit, afgekondigd 25 Januarij, is het kerkbestuur der Ned. Israëlitische gemeente bij Z. M. in beroep gekomen, met inachtneming der voorschriften van art. 15 der wet van 1875 (*Stbl.* n°. 95). Tot staving van dat beroep wijst het kerkbestuur op de volgende omstandigheden: *a.* dat blijkens de overgelegde teekening de smederij zal worden uitgeoefend in het achtergedeelte van het perceel, uitkomende in den tuin; *b.* dat tegen dien tuin onmiddelijk aanligt de grond der gemeente, waarop haar kerkgebouw en schoollokaal is gebouwd; *c.* dat zich in de oost- en zuidzijde van dat kerkgebouw en schoollokaal onderscheidene ramen bevinden; *d.* dat en kerk- en schoolgebouw steeds gebruikt worden op de gewone werkdagen, wanneer de smederij in vollen gang is, en *e.* dat het geraas der smederij het gebruik van beide localen zoo zeer moet belemmeren, dat zij voor hunne bestemming onbruikbaar zullen worden.

Ged. Staten, over dit adres gehoord, leggen bij hun ambtsberigt over een schrijven van het gemeentebestuur en een berigt van den hoofdingenieur van den Waterstaat.

Burg. en Weth. deelen, onder overlegging van eene teekening, mede dat tusschen de meest nabij het kerkgebouw gelegen grens van het tot smederij bestemd locaal en den oostelijken gevel van het kerkgebouw, waarin zich slechts een vast raam bevindt ter oppervlakte van hoogstens 3 M^2, een open terrein ligt, ter lengte van 38.25 M., terwijl de smidse en aanbeelden nog 7 M. verder daarvan af zullen worden geplaatst; dat de afstand tusschen het kerkgebouw en de bestaande smederij, die zal vervallen, 23 M. bedraagt; dat het schoollokaal aan de oostzijde bijna onmiddelijk is belend door een aan de Israëlitische gemeente in eigendom behoorend gebouw, ingerigt tot badkamers, en dat schoollokaal dus hoegenaamd geen gemeenschap heeft met het open terrein, dat de smederij en de eigendommen der Israëlitische gemeente scheidt; voorts dat de heer Hamburger, voorzitter van het Israëlitisch kerkbestuur, bij het kadaster bekend staat als eigenaar van het ten zuiden belendende perceel, kadaster sectie C, n°. 2343.

De hoofdingenieur doet in zijn berigt opmerken dat tusschen de bestaande smederij en het kerkgebouw, hoezeer de afstand slechts 23 M. is, de woning van den smid en nog twee huizen staan, die de voortplanting van het geluid verhinderen. Tusschen de nieuwe smederij en het kerkgebouw is slechts een open terrein waarop een lage muur staat. Bij een proefneming werd van het smeden ter bedoelde plaatse in de kerk slechts in geringe mate eenig gedruisch gehoord; ook het maken van kagchelpijpen werd in de kerk gehoord. De hoofdingenieur meent echter dat bij die gelegenheid alle maatregelen waren genomen, om zoo min mogelijk geraas te maken. Voor het schoolgebouw kan naar zijn oordeel de smederij niet hinderlijk zijn. Voor het kerkgebouw zal zij alleen dan niet zoo hinderlijk zijn, dat het gebruik van dat kerkgebouw als zoodanig wordt belemmerd, wanneer de meest geraasmakende werkzaamheden verrigt worden in tijden, dat geen dienst wordt gedaan, en zeker geen geraas makend werk op het open terrein verrigt worde; voorts de deuren en ramen meestal gesloten worden gehouden; zonder die voorzorgen zal de uitoefening van het bedrijf voor de kerk wel hinderlijk zijn. Volgens het oordeel van den hoofdingenieur zou kunnen worden opgelegd de verpligting tot het optrekken van een muur ter hoogte van 4 à 5 meter tot afsluiting van het open terrein achter de smederij, en het verbod van beweegbare ramen te maken in den naar het kerkgebouw gekeerden gevel der smederij. Afdoende zouden die voorzorgen echter niet zijn. De hoofdingenieur onthoudt zich van een stellig advies.

Ged. Staten zijn van oordeel, dat de smederij, wegens den geringen afstand van het kerkgebouw, hinderlijk zal zijn voor de godsdienstoefeningen, te meer nog daar er geen gebouwen, waardoor de voortplanting van het geluid zou kunnen worden belemmerd, op het tusschenliggend open terrein aanwezig zijn, zoodat de vrees van het kerkbestuur voor het onbruikbaar worden van het kerkgebouw voor zijne bestemming, niet ongegrond schijnt. Zij raden dus de weigering der vergunning aan.

Bij Zr. Ms. besluit van 28 April jl. n°. 21, is de beslissing op dit beroep verdaagd.

Bij den Raad van State zijn ingekomen bezwaren van de eigenaars der huizen staande naast het gebouw voor smederij bestemd, als:

van A. van Broekhuijzen, die meent dat zijn huis in waarde zal verminderen en bijna onverhuurbaar worden, daar ieder niet naast een smederij wil wonen;

van de weduwe Viveen, die al ruim 30 jaar kamers aan studenten verhuurt en voorziet dat haar kamers voor studenten onbewoonbaar zullen worden.

Voorts zijn ingekomen:

een schrijven van J. E. van Persijn, student te Utrecht, en een schrijven van P. A. Numans, 1en luitenant der veldartillerie aldaar, beiden wonende op kamers van de wed. Viveen gehuurd, hunne meening te kennen gevende, dat als de smederij wordt opgerigt die kamers voor hen ongeschikt zullen worden ter bewoning;

en eindelijk eene breedvoerige memorie van G. W. Brouwers, hoofdzakelijk ten einde eenige opmerkingen te maken omtrent de genomen proef, waarvan de hoofdingenieur in zijn berigt gewag maakt, en tevens onderscheidene beschouwingen in het berigt van dien ambtenaar voorkomende te wederleggen. Buiten de reeds vermelde feiten wordt hierin nog medegedeeld, dat het aanbeeld zal geplaatst worden op een afstand van 9.75 M. van den achtergevel en dus nog dichter bij den voor- dan bij den achtergevel, daar het gebouw in 't geheel 19 M. diep is, en dat tijdens de proefneming de tuin van hem, Brouwers, achter de nieuwe smederij, gelijk thans nog, van den achtergelegen tuin slechts was gescheiden door een planken schutting, in de plaats waarvan een steenen scheidingsmuur zal worden opgetrokken, voor dat men het perceel voor smederij gaat gebruiken, ter dikte van 0.22 M. en 2 à 3 M. hoog, hetgeen de voortplanting van het geluid zal verminderen.

Voor het kerkbestuur der Ned. Israëlitische gemeente te Utrecht treedt als gemagtigde op de heer Mr. G. H. van Bolhuis, advocaat te Utrecht. Hij licht het beroep toe en bestrijdt hetgeen daartegen is aangevoerd.

Het beroep wordt bestreden door Mr. D. J. H. van Eeden, advocaat te Utrecht.

Na repliek van den heer van Bolhuis, voeren nog het woord de heeren Hamburger, President van het Ned. Israëlitisch kerkbestuur te Utrecht, en J. Hoofien, rabbijn aldaar, hebbende laatstgenoemde meer bepaaldelijk de aandacht gevestigd op de religieuse stilte, die in de kerk moet heerschen.

Door den Voorzitter en de leden van den Raad worden verschillende vragen aan de belanghebbenden gedaan, welke door hen, of door hunne gemagtigden, worden beantwoord.

III. het beroep van *W. Bruinsma, te Bolsward, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij aan het gemeentebestuur van Bolsward vergunning is verleend voor het inrigten van een asch- en vuilnisveld.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Het gemeentebestuur van Bolsward heeft, overeenkomstig art. 27 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), van Ged. Staten van Friesland, bij hunne resolutie van

26 Februarij ll. n_o. 52, vergunning gekregen om een asch- en vuilnisveld te houden op de perceelen, kadastraal bekend als gemeente Bolsward, sectie B n°. 1017, 1020 en 58, en zulks onder een zestal voorwaarden, bij die resolutie vermeld.

Nadat die vergunning in de Bolswardsche Courant van 4 Maart ll. was aangekondigd, heeft W. Bruinsma, landbouwer te Bolsward, een belanghebbende, die tegen het inwilligen der aanvrage vruchteloos was opgekomen, bij adres dd. 16 Maart d. a. v. aan Z. M. verzocht om alsnog, met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Friesland, de noodige vergunning te weigeren.

Als grond van dat beroep wordt door den adressant aangevoerd, dat zijn zathe geen 100 M. van het bedoelde terrein verwijderd is; dat er uitsluitend boter en kaas door hem wordt bewerkt; dat hij daarvoor onmisbaar noodig heeft een frisch en koel gehouden kelder; dat dit echter onbereikbaar zou worden bij inwilliging van het verzoek, naardien zij dan de luiken tot wering van den stank zouden moeten gesloten houden, en dat hem alzoo een zeer aanzienlijke schade in zijn bedrijf zou worden berokkend.

Ged. Staten, ter zake gehoord, zijn van oordeel, dat het bezwaar van den appellant zeer overdreven is, en dat voor hem geen hinder van ernstigen aard of schade te vreezen is. De afstand, laatstelijk van wege den provincialen ingenieur opgemeten, bedraagt tusschen de zathe en de te stellen compostmest-bergplaats 138 M. Daartusschen komen kantoor en andere gebouwen, en een bezetting met hakhout. Daarom dan ook, en mede omdat uit andere gemeenten, waar onder gelijke of min gunstige omstandigheden dusdanige inrigtingen bestaan, geenerlei klagten tot hen komen, adviseren Ged. Staten tot afwijzing van het beroep.

Nadat de overweging dezer zaak op Zr. Ms. magtiging van 6 Mei ll. no. 10, bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, heeft de appellant eene memorie ingezonden aan den Raad van State tot nadere staving zijner bezwaren, en daarbij is door hem gevoegd eene verklaring van het bestuur der 12e Afd. van de Maatschappij van landbouw en veeteelt in Friesland, dd. 15 Mei ll., luidende als volgt:

„De 12e Afdeeling van de Maatschappij van landbouw en veeteelt in Friesland, voorgelicht door eene commissie van drie leden uit haar midden, heeft in hare heden gehouden vergadering bij acclamatie besloten, aan en ten verzoeke van Wijbrand Bruinsma, landbouwer, wonende te Bolsward, de verklaring af te geven, dat door de vestiging van het asch- en vuilnisveld der gemeente Bolsward op een terrein aan de Makkumervaart, de vervaardiging van boter op de zathe zoowel van Durk Oppedijk als op die van Wijbrand Bruinsma voormeld, in gevaar wordt gebragt en gedurende een groot gedeelte des jaars onmogelijk met gewenscht gevolg kan worden uitgeoefend, en dat alzoo ten gevolge van die vestiging aan gemelde landbouwers niet alleen hinder van den meest ernstigen aard, maar ook enorme schade wordt toegebragt.

De afdeeling kan deze verklaring afleggen op grond, zoowel van de door hare leden opgedane ervaring, als op de door zoo vele specialiteiten in het landbouwbedrijf met feiten gestaafde bewering, dat melk in hooge mate vatbaar is voor de inwerking van schadelijke gassen, en dat zelfs de minst onzuivere lucht in den kelder in staat is de uit den room verkregen boter te bederven.

Strekkende deze verklaring om te worden ingezonden aan den Raad van State,

ten einde te dienen als bewijsstuk bij de behandeling van het door meergemelden Bruinsma tegen de verleende vergunning ingesteld beroep.″

Het beroep wordt toegelicht en verdedigd door den heer E. Jansen, secretaris van de gemeente Wonseradeel, als gemagtigde van het bestuur dier gemeente en van W. Bruinsma; terwijl het beroep daarentegen wordt bestreden door den burgemeester van Bolsward, den heer M. A. Jentink, en den secretaris dier gemeente, den heer K. A. Laagland.

III. het beroep van *H. R. Bennik, te Vreeswijk, tegen een besluit van Ged. Staten van Utrecht, betreffende de geregtelijke stoombemaling voor de waterschappen Groot-Vuijlcop, de Knoest, Wulven en Klein-Vuijlcop.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

In het vorige jaar zijn de besturen der polders Klein-Vuijlcop (onder de gemeente Vreeswijk), de Knoest, Groot-Vuijlcop en Wulven (onder de gemeente Houten), die allen op den Vaartschen Rijn uitwateren, de drie eersten langs de Schalkwijksche en de vierde langs de Houtensche Wetering, met elkander in overleg getreden om hunne waterlossing te verbeteren door het gezamenlijk oprigten van een stoomgemaal (scheprad) van 16 Pk. Tot dit werk voor gemeenschappelijke kosten is besloten door de vergadering van Ingelanden in ieder van de genoemde polders, en is ingevolge art. 133 van het Reglement voor de Waterschappen in de provincie Utrecht (*Prov. Blad* 1858 no. 19) de goedkeuring van Ged. Staten op deze besluiten gevraagd. Blijkens de gevoerde briefwisseling is de bedoeling het stoomgemaal te stichten tusschen de vervallen Hoornwetering en de Houtensche Wetering, zoodanig dat het water uit de vier opgenoemde polders op de Houtensche Wetering zal worden uitgeslagen. Bij adres van 18 Augustus 1879 hebben zes ″landeigenaren van perceelen ″gelegen aan de Houtensche Wetering of daarop zonder bemaling uitwatering heb- ″bende″ (waarvan de tegenwoordige adressant één was) een adres aan Ged. Staten van Utrecht ingediend, strekkende tot het afweren van groote schade die voor hunne landen zou ontstaan, wanneer de polders Groot- en Klein-Vuijlcop en de Knoest op de Houtensche Wetering gaan uitwateren, iets waarop zij, volgens adressanten, geen regt hebben en waarvoor de waterstand in die Wetering aanmerkelijk zou worden verhoogd. Na een breedvoerig advies van den hoofdingenieur in het 8e district van 's Rijks Waterstaat en na verder onderzoek, hebben Ged. Staten bij dispositien van 26 Februarij 1880 de besluiten der Ingelanden der vier opgenoemde polders goedgekeurd, en aan de zes adressanten te kennen gegeven ″dat de voorgestelde maatregelen, die als voorwaarden aan de vergunning tot invoering der stoombemaling zullen worden verbonden, kunnen strekken tot opheffing der ingebragte bezwaren, en dat zij gemeend hebben in dezen stand der zaak de vergunning tot oprigting van het stoomgemaal niet te mogen weigeren.″ De bedoelde voorwaarde is dat de Houtensche Wetering, tusschen het voorgenomen stoomgemaal en den Vaartschen Rijn, overal worde gebragt en gehouden op eene diepte van 0.80 M. AP.,bij eene bodemsbreedte van 4 M. Van deze dispositie beroept zich de adressant Hendrik Reintje

Bennik, steenfabrikant, wonende te Vreeswijk, op Z. M. den Koning bij adres van 19 Maart ll. Hij omschrijft thans zijne landerijen als gelegen in de gemeente Jutphaas aan beide zijden van de Houtensche Wetering; hij beweert dat ten gevolge der voorgenomen bemaling de Houtensche Wetering, op welke thans 267 H. land uitwateren, zal ontvangen de waterlossing van 799 H., en dat tengevolge daarvan zijne landerijen, aan die Wetering gelegen op ongeveer 200 M. afstand van het punt waar het stoomgemaal zou worden opgerigt, voortdurend onder water of althans dras zouden komen te staan. Op dien grond verzoekt adressant de vernietiging in hooger beroep van het goedkeurende besluit van Ged. Staten, op grond van art. 136 al. 2 van het reglement voor de waterschappen in de provincie Utrecht, of wel, zoo deze zaak niet als een geschil van bestuur mogt worden aangemerkt, dat Z. M. de Koning het aangevallen besluit moge vernietigen, *als in strijd met de wet.*

Ged. Staten van Utrecht, ten deze gehoord, handhaven hunne beslissing en adviseren in overeenstemming met het bestuur van Groot Vuijlcop en met den hoofdingenieur tot afwijzing van het verzoek. Ged. Staten zijn van oordeel, „dat zij de zoo wen-„schelijke opritting van stoomgemalen niet mogen belemmeren naar aanleiding van „bezwaren, aangevoerd door eigenaren van gronden buiten de betrokken waterschap-„pen gelegen, terwijl die bezwaren, zoo zij al mogten bestaan, naar het oordeel van „deskundigen in ieder geval worden opgeheven door de aan de verleende goedkeuring „verbonden voorwaarden.” Uit het advies van den hoofdingenieur, in verband met diens vorige stukken, blijkt, dat naar zijn oordeel de bezwaren van den adressant als eigenaren van landen onbekaad aan wederzijden der Houtensche Wetering gelegen niet geheel ongegrond maar overdreven zijn. Immers wel wordt die Wetering bezwaard met de waterlossing van 532 H. (en zelfs iets meer omdat niet al het land in den polder Wulven dusver daarop uitmaalt), maar behalve de bemalen landen, loozen thans reeds 2400 H. op de Houtensche Wetering uit, zoodat de verhouding van het daarin op te nemen water tot de breedte en diepte van die Wetering niet in zoo sterke mate zal worden gewijzigd als adressant het doet voorkomen. De hoofdingenieur berekent dat het verschil van peil, even beneden het stoomgemaal, zou bedragen eene verhooging van 0.025 M. en bij de uitmonding in den Vaartschen Rijn op *nul* uitloopen. De breedte der Houtensche Wetering varieert van 6 tot 9 M., zonder dat juist op de minste breedte de grootste diepte wordt gevonden. Uit de vergelijking van de profillen der Wetering die hij overlegt, maakt de hoofdingenieur op, dat deze voor den bestaanden afvoer zeer voldoende is en daarop ook bij groote afvoer slechts weinig verhang bestaat, zoodat eene hinderlijke waterhoogte ook bij eenige vermeerdering van afvoer, niet is te vreezen. Ook vreest de hoofdingenieur geen verhooging van den waterspiegel in den Vaartschen Rijn vóór de uitmonding van de Houtensche Wetering, omdat ten gevolge der opritting van het stoomgemaal de afvoer van water in de Schalkwijksche Wetering, die hooger dan de Houtensche Wetering in den Vaartschen Rijn uitstroomt, eenigermate zal verminderen. In de bezwaren zou in alle geval voldoende worden te gemoet gekomen door de bepaling omtrent het diep houden der Houtensche Wetering, welke door Ged. Staten als voorwaarde is gesteld. Verder valt nog op te merken, dat volgens de aangehaalde ambtsberigten, de landen des adressants niet in een der betrokken polders noch ook

in het waterschap Houten liggen, hetwelk belast is met het onderhoud der Houtensche Wetering, en dat luidens berigt van Ged. Staten aan den Voorzitter van deze afdeeling, zij nog niet hebben beschikt op een request van de meergenoemde polderbesturen, waarbij vergunning is gevraagd tot oprigting van het stoomgemaal ingevolge de bepalingen der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95).

Nadere stukken zijn, nadat deze zaak met 's Konings magtiging door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij missive van 12 Mei ll. no. 12, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, niet ingekomen.

De heer Mr. D. van Eck, advocaat te 's Gravenhage, licht als gemagtigde van den heer Bennik het beroep toe.

De heer Wttewaal, dijkgraaf, bestrijdt het beroep.

Door den Voorzitter en de leden van den Raad worden eenige vragen aan de secretarissen der polderbesturen gedaan, welke door deze worden beantwoord.

De heer Mr. D. van Eck bestrijdt wat tegen zijne eerste rede is aangevoerd en volhardt in zijne meening.

IV. het beroep van *P. van Rijn, te Maassluis, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgende verslag uit:

P. van Rijn, te Maassluis, vader van den loteling Jan Jacob van Rijn, der ligting voor de nationale militie van 1880 uit genoemde gemeente, heeft zich bij adres van 26 April ll. bij Z. M. in beroep voorzien tegen eene resolutie van Ged. Staten van Zuidholland dd. 20 April bevorens, waarbij gehandhaafd werd de uitspraak van den Militieraad in het 1e district van Zuidholland, tot aanwijzing van genoemden loteling voor de dienst.

De feiten waarop dat beroep steunt zijn de volgende:

Het gezin van den appellant bestaat uit twee zonen: Jan Jacob is daarvan de jongste, en Pieter van Rijn, geboren te Maassluis den 7 September 1847, de oudste. Deze nu is in 1867 wegens het toenmalig afwezig blijven van een ander dienstpligtig loteling, krachtens art. 115 der wet opgeroepen en heeft toen een plaatsvervanger gesteld, die op 23 Augustus 1867 bij het 6e Regiment Infanterie ingelijfd, den 1 November d. a. v. overgegaan is bij het Regiment Grenadiers en Jagers, en den 14n Februarij 1868 met een vrijwillige verbindtenis overgegaan is bij de koloniale troepen en den 23n Mei 1874 in die dienst te Soerabaija is overleden.

De loteling echter, om wiens achterblijven Pieter van Rijn was opgeroepen, is den 30n Junij 1861 alsnog, bij de zeemilitie, ingelijfd, — en naar aanleiding van art.

173, 3e lid, der wet, diende alzoo de door P. van Rijn gestelde plaatsvervanger, na dien datum niet meer als zoodanig.

Ged. Staten van Zuidholland overwogen te dier zake bij hunne aangevallene resolutie, dat mitsdien de plaatsvervanger van Pieter van Rijn slechts ongeveer een jaar als zoodanig dienst heeft gedaan, een tijd onvoldoende om door zijn jongeren broeder Jan Jacob, als grond tot vrijstelling te worden ingeroepen,

De adressant daarentegen is van oordeel, dat dusdanig regt op vrijstelling in casu wel is verkregen, omdat de gestelde plaatsvervanger vóór dat het regt op ontslag, ex art. 173 al. 3, ontstaan was, reeds een vrijwillige verbindtenis had aangegaan, en gedurende de praestatie dier verbindtenis, en alzoo in dienst, is overleden. Naar zijne meening dus behoort zijn jongere zoon, krachtens art. 50, 4° in verband met art. 50, 7°. te worden vrijgesteld.

De overweging van dit geschil is krachtens Zr. Ms. magtiging van 16 Mei ll. no. 10, bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt.

De appellant heeft nog ter nadere adstructie aan den Raad van State ingezonden een certificaat van het departement van Kolonien, omtrent het engagement, de dienstpraestatie en het overlijden van den meerbedoelden plaatsvervanger, Ernest Cremers.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Achttiende Vergadering.

Vergadering van Dingsdag, 15 *Junij* 1880.

(Geopend ten 10 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr. L. P. Op den Hooff.

Aan de orde is:

I. het beroep van *A. Vegter, te Zuidbroek, tegen een besluit van Gedep. Staten van Groningen, waarbij J. D. Damm PMz. is vrijgesteld van de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De adressant, Allie Vegter, koopman te Zuidbroek, is, als vader van den loteling dier gemeente Koene Vegter, in beroep gekomen tegen de beslissing van Ged. Staten van Groningen van 2 April jl., waarbij de loteling Jurgen Dieko Damm, van diezelfde gemeente, is vrijgesteld wegens broederdienst.

Jurgen Dieko Damm is de derde zoon van een vader, die denzelfden naam voert, en welke vader vier zonen heeft, alle geboren in Pruisen. Tot in 1876 heeft die vader met zijne kinderen in Pruisen gewoond, doch in genoemd jaar is hij verhuisd naar Zuidbroek, waar hij den 23 April 1876 bij 't gemeentebestuur heeft afgelegd de verklaring, dat hij zich in die gemeente wilde vestigen. Op 20 Februarij 1877 is hem door de „Konigliche Preussische Landdrostei" voor hem, zijne vrouw en kinderen, met name in dat stuk genoemd, een Entlassungs-Urkunde uitgereikt, die op het oogenblik der uitreiking het verlies der Pruissische nationaliteit te weeg bracht.

Zijn oudste zoon, geboren 18 Januarij 1857, en dus tijdens zijn ontslag uit het Pruissisch staatsverband zijn twintigste jaar reeds volbragt hebbende, heeft geene verpligtingen ten aanzien van de militie hier te lande te vervullen gehad.

De tweede zoon heeft zich in 1878 in den dienst doen vervangen door een plaatsvervanger, die nog dient.

De vierde of jongste zoon heeft den militiepligtigen leeftijd nog niet bereikt.

De militieraad heeft Jurgen Dieko Damm, den loteling van dit jaar, beschouwd als derden zoon uit een gezin van vier zonen, waarvan nog slechts één dient of gediend heeft, en heeft hem daarom voor den dienst aangewezen. De militieraad was namelijk van oordeel, dat, hoezeer de oudste zoon geen dienstpligten hier te lande te vervullen heeft gehad, omdat hij tot het volbrengen van zijn twintigste jaar Pruissisch onderdaan is gebleven, hij niettemin bij de berekening van het getal zonen, waaruit het gezin bestaat, mede in aanmerking moet worden genomen. Wel houdt de militiewet zich uitsluitend bezig met ingezetenen, en kunnen alleen deze voor den dienst worden aangewezen, maar nergens heeft de wet bepaald, dat bij een beroep op broederdienst niet alle leden van het gezin in aanmerking zullen komen. Welligt had ten aanzien van broeders, die geen ingezetenen waren toen zij naar de Nederlandsche wet militiepligtig zouden zijn geweest, een uitzondering moeten zijn gemaakt, maar de wetgever heeft zulk eene uitzondering in de wet niet opgenomen.

Ged. Staten van Groningen hebben zich met deze hun kenbaar gemaakte beschouwingen van den militieraad niet vereenigd, maar op het beroep van den vader, den loteling, in hooger beroep, op grond van broederdienst vrijgesteld. Naar hun oordeel handelt de militiewet over den verpligten dienst of vrijstelling met betrekking tot ingezetenen van Nederland, en sluit zij den vreemdeling uit, zoodat deze met betrekking tot den verpligten krijgsdienst in geen aanmerking kan komen, en moet dit beginsel ook in acht genomen worden bij de toepassing van art. 50 der wet met betrekking tot broederdienst bij de berekening van het getal zonen eener familie, zoodat voor het verleenen van vrijstelling de bedoelde vreemdeling buiten aanmerking moet blijven. Ged. Staten wijzen er op dat dit beginsel in verschillende Kon. besluiten, o. a. in dat van 2 September 1873 n°. 2, is aangenomen. Naar hun oordeel moet dus de loteling beschouwd worden als de tweede zoon van een gezin van drie broeders, waarvan reeds één zijn dienst door een plaatsvervanger vervult.

Tegen deze beslissing komt adressant tempore utili in hooger beroep in het belang van zijn zoon. Hij beweert daarbij dat de oudste zoon van Damm ook in Pruissen geen militiepligten heeft vervuld, en dat van het stelsel van Ged. Staten misbruik zou kunnen worden gemaakt om den dienst te ontduiken.

Zr. Ms. commissaris in Groningen vereenigt zich met de beslissing van Ged. Staten.

II. het beroep van *P. Zaaijer Jz., te Dirksland, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij C. Bolluit is vrijgesteld van de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Bij den militieraad van het 4e district van Zuidholland heeft Cornelis Bolluit, loteling in de gemeente Dirksland, aan wien bij de loting van 1880 het nummer 5 is te beurt gevallen, vrijstelling wegens broederdienst verlangd, maar is tot de dienst

aangewezen. Cornelis Bolluit is de jongste zoon van een gezin bestaan hebbende uit vijf zonen. Zijn oudste broeder, Jan Jacob, is, blijkens extract uit het stamboek van het 3e regiment vestingartillerie, als milicien bij dat corps ingedeeld den 7 Mei 1864, met groot verlof den 5 October 1864, als deserteur afgevoerd den 25 April 1868. De tweede broeder Job is in 1867 vrijgesteld wegens broederdienst. De derde broeder Pieter, loteling van 1869, is, na 12 jarige vrijwillige dienst bij de marine, in 1878 te Onrust in dienst zijnde overleden. De vierde broeder, Marinus, is in 1876 vrijgesteld wegens broederdienst. Ten zijnen behoeve waren overgelegd twee openbare acten, opgemaakt te New-York den 6 en 7 April 1868 en gelegaliseerd door den consul-generaal der Nederlanden aldaar, waaruit blijkt dat blijkens het manifest van het schip *Yorktown*, schipper H. D. Driver, hetwelk den 9 November 1866 van Londen te New-York was aangekomen, aan boord zich als passagier bevond Jean Bolwit, geboortig uit Holland, en dat volgens beëedigde verklaring van schipper H. D. Driver, die passagier, ook genoemd Jean Beluit of Belwit, te Londen aan boord was gekomen en den 24 October 1866 in zee aan cholera was overleden. Op dezelfde documenten heeft ook in 1880 de vijfde zoon Cornelis zich beroepen, ten bewijze dat zijn oudste broeder, Jan Jacob, ten onregte in 1868 als deserteur was afgevoerd en daarentegen in 1866, in dienst zijnde, was overleden. De vader van den loteling (ook Cornelis Bolluit genaamd), heeft zich tegen de uitspraak van den militieraad in hooger beroep voorzien bij Ged. Staten van Zuid-Holland, welke bij besluit van 13 April 1880 n°. 57, den loteling Cornelis Bolluit wegens broederdienst hebben vrijgesteld uit overweging: „dat de in de overgelegde Engelsche" (Noord-Amerikaansche) „bewijsstukken vermelde Jean Beluit of Belwit of Bolwit, die op den 24 October „1866 gedurende een korte zeereis aan de cholera is overleden, dezelfde persoon is „als Jan Jacob Bolluit, dat laatstgenoemde alzoo reeds lang vóór zijne afvoering als „deserteur is overleden en dus moet beschouwd worden als in dienst te zijn over- „leden, 't welk ook het geval is met den derden broeder, en dat alzoo, gelijk de „militieraad zelf in zijne missive nader heeft erkend, de onderwerpelijke loteling ten „onregte tot de dienst is aangewezen." Van deze uitspraak, die den 19 April ll. ter kennis van den belanghebbende is gebragt, is Pieter Zaaijer Jz., landbouwer te Dirksland, in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, bij adres hetwelk den 26 dier maand bij 's Konings kabinet is ingekomen. Adressant is de vader van Jacob Zaaijer, loteling in dezelfde gemeente, welke in dit jaar n°. 13 heeft getrokken en ten gevolge van de aan Cornelis Bolluit verleende vrijstelling is opgeroepen om in dienst te worden gesteld. Adressant acht zich met de uitspraak van Ged. Staten bezwaard; hij stelt de vraag of het wel blijkt dat de in de Engelsche (Noord-Amerikaansche) stukken genoemde persoon dezelfde is als Jan Jacob Bolluit? en of de vermelding van diens desertie op het stamboek daarmede wel is te niet gedaan? Verder stelt hij als algemeen bekend dat Jan Jacob Bolluit den 1 October 1866 te Rotterdam is scheep gegaan als landverhuizer naar Noord-Amerika, zonder van den Minister van Oorlog verlof te hebben tot het doen van eene buitenlandsche reis, waaruit adressant het gevolg trekt dat vermelding op het stamboek, waarbij die persoon als deserteur werd aangeduid, juist is.

Ter zake is het gevoelen gevraagd van den commissaris des Konings in Zuid-

holland. die zich geheel vereenigt met de uitspraak van Ged. Staten. Nadat met 's Konings magtiging dit beroep bij deze afdeeling is aanhangig gemaakt bij missive van den minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Mei ll. 1ª B., afd. M. en S., is eene memorie ingekomen van Cornelis Bolluit, vader en voogd van den loteling Cornelis Bolluit, die tot bestrijding van het beroep van adressant aanvoert dat zijn zoon Jan Jacob is overleden binnen de 30 dagen nadat hij op reis was gegaan, en dus volgens art. 136 der Militiewet geen deserteur is geweest, alsmede dat genoemde Jan Jacob algemeen doorging onder den naam van Jan, en zijn familienaam in de volksuitspraak luidt: Beluut. Tot staving van dit een en ander zijn bij die memorie gevoegd drie onderhandsche onderteekende niet gelegaliseerde verklaringen. De 1ste, onderteekend D. Missel, behelst in hoofdzaak dat de declarant op Maandag in het begin van October 1866, Jan Jacob Bolluit, gewoonlijk genaamd Jan Beluut, te Rotterdam heeft zien afvaren, en kort daarna heeft vernomen dat die persoon op reis aan de cholera was overleden; de 2de, onderteekend W. Korthals, bevat, dat de declarant in het najaar van 1866 Jan Jacob Bolluit, gewoonlijk genaamd Jan Beluut, te Melissant heeft gesproken, en zich herinnert dat die persoon op reis is gegaan, alsmede dat hij korten tijd daarna heeft gehoord dat die persoon aan boord van een schip of boot aan de cholera is overleden; de 3e, onderteekend G. Bosschieter, houdt in, dat Jan Jacob Bolluit, gewoonlijk genaamd Jan Beluut, te Melissant als bouwknecht heeft gediend en de declarant aan dien persoon, op 29 September 1866, diens loon heeft uitbetaald, waarna die persoon weinige dagen later op reis is gegaan, en dat aan den declarant ter ooren is gekomen, dat die persoon aan boord van het schip of de boot aan de cholera is overleden.

De adressant Pieter Zaaijer Jz., heeft gemeld dat hij geene memorie of bewijsstukken denkt in te leveren.

III. het beroep van *J. W. van Haagen, te Utrecht, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem de vergunning is geweigerd voor de oprigting van een petroleum-bergplaats.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

J. W. van Haagen, koopman te Utrecht, heeft op 6 Januarij 1880 aan het bestuur dier gemeente vergunning verzocht om het keldertje van zijn perceel aan de Oude Gracht, kadastraal bekend als gemeente Utrecht sectie C nº. 3896, te mogen inrigten tot bergplaats voor petroleum, tot een hoeveelheid van 25 vaten. In zijn daartoe strekkend adres merkte de verzoeker op, dat die bergplaats slechts bestemd zou zijn om daaruit zijn winkel in de Drieharingsteeg, waar bij de liter wordt verkocht, te voorzien, en om aan de afnemers de geheele vaten op het gewenschte oogenblik te kunnen verstrekken, zóó dat de hoeveelheid van 25 vaten zeer zelden of slechts voor eenige uren nu en dan, daar aanwezig zouden zijn.

In de zitting, ter voldoening aan art. 7 der wet van 2 Junij 1875, *Stbl.* nº. 95, door het gemeentebestuur gehouden, zijn bezwaren ingebragt door J. G. Jansen, gebruiker van het ten noorden belendende perceel, sectie C nº. 5055, zijnde het

logement: "het Oud kasteel van Antwerpen", en door A. G. Reijers, den gebruiker van den daarbij behoorenden kelder, waarin steeds een aanzienlijke voorraad wijn op flesschen en in hooi verpakt aanwezig is en bijna voortdurend gewerkt wordt. Beiden drongen op weigering aan, uit vrees voor schade in bedrijf en voor gevaar van brand en ontploffing.

Burg. en Weth. hebben zich met die bezwaren vereenigd en bij beschikking van 27 Januarij 1880 n°. 21, het verzoek afgewezen, even als zij dat vroeger reeds hadden gedaan omtrent gelijk verzoek van denzelfden adressant om ter zelfde plaatse 50 vaten te mogen bergen. Dusdanige bewaarplaats in de kom der gemeente oordeelden zij hoogst gevaarlijk en te minder noodig, naardien naar hun inzien de algemeene gemeentelijke bewaarplaats voor petroleum, den adressant genoegzaam gerief aanbiedt.

Met inachtneming der wettelijke formaliteiten is de adressant tegen die beschikking bij adres van 6 Februarij 1880, den 9den d. a. v. aan Zr. Ms. kabinet ontvangen, in beroep gekomen.

De appellant beweert daarbij, dat 25 vaten ten onregte geacht zijn een "aanzienlijke" hoeveelheid uit te maken, en dat van de door hem gewenschte bewaarplaats, "expresselijk daartoe ingerigt en door dikke steenen muren van alle omringende terreinen afgesloten, met dubbele ijzeren deuren voorzien, in een kelder onder den publieken weg gelegen, en aan de werf en gracht uitkomende", geen gevaar noch schade te duchten is, als namelijk art. 11 der wet alleen grond tot weigering mogt opleveren.

Het gevaar van inwilliging van zijn verzoek gelijkstellende met dat van het "gebruik van iedere petroleumlamp in eene gewone huiskamer", verzoekt mitsdien de appellant vernietiging der aangevallene beschikking en vergunning alsnog, zoo noodig onder al zoodanige voorwaarden als verder nog mogten worden dienstig geacht.

Ged. Staten van Utrecht, het gemeentebestuur en de hoofdingenieur van den Waterstaat in het 8e district zijn op dat adres gehoord. Allen adviseren eenstemmig tot afwijzing van het appel, onder meer uit overweging, dat inwilliging van dit verzoek weigering van stellig alsdan te wachten gelijksoortige aanzoeken om grootere en kleinere bergplaatsen, binnen de kom der gemeente, ondoenlijk zou maken en het nuttig doel der publieke bewaarplaats verijdelen zou.

Nadat daarna de overweging van deze zaak krachtens Z. Ms. magtiging van 12 April 1880 n°. 14, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn in gekomen:

1°. eene missive van het bestuur der Vereeniging "de Ambachtschool" te Utrecht houdende mededeeling, dat het gebouw dier instelling zóó verwijderd is van het perceel in quaestie, dat daarvoor geen brandgevaar te duchten is;

2°. eene memorie van J. G. Jansen, A. G. Reijers voornoemd, en anderen, houdende adstructie der door eerstgenoemden bereids ingebragte, boven vermelde bezwaren, met nog deze opmerking, dat "de kelder van Jansen, in gebruik bij Reijers, op ééne plaats van dien des appellants slechts gescheiden is door een zeer dun muurtje, waarachter zich eene bergplaats van hooi bevindt;

en 3°. eene memorie van den appellant, waarbij wordt overgelegd de bij zijne

aanvrage behoorende kaart en verder voornamelijk aangedrongen wordt op tweeerlei:

a. op den onvoldoenden en ongeschikten toestand der publieke bewaarplaats, waarvan de memorie een gedetailleerde beschrijving geeft; en

b. op het feit, dat „door Burg. en Weth. geen bezwaar is gemaakt om W. Horst Jr. eene bewaarplaats toe te staan, evenzeer en even goed binnen de bebouwde kom der gemeente en meer gevaarlijk" voor de belendingen dan de door appellant gewenschte.

Het gemeentebestuur van Utrecht, te dier zake door tusschenkomst van Ged. Staten gehoord, heeft de grieven, door den appellant tegen de publieke bewaarplaats geopperd, bestreden, onder opmerking dat nimmer klagten te dier zake zijn ingediend noch openbaar gemaakt, en wat de vergunning in 1878 aan W. Horst Jr. verleend betreft, heeft het aangevoerd, eerstens dat die bergplaats geheel brandvrij is gemetseld, maar in de tweede en voornaamste plaats, dat die bergplaats ligt aan den Gruttersdijk, *buiten de Stads buitengracht,* in een buitenwijk, minder digt bebouwd, met belendingen van geringe grootte en hoogte en waar brandbare voorwerpen niet of in zeer geringe mate aanwezig zijn, terwijl de onmiddelijk aan het perceel des appellants grenzende perceelen alle onder de grootste panden der gemeente zijn te rangschikken, gelegen is in het centrum der handelsbeweging, omgeven van groote massa's koopmansgoederen, verwwaren enz., waar een onverhoopte brand de meest ernstige gevolgen voor de geheele wijk zou kunnen hebben.

De heer Mr. B. J. H. van Blaricum, advocaat te Utrecht, treedt als gemagtigde voor den belanghebbende op. In 't algemeen gelooft hij dat de tegen het verzoek geopperde bezwaren niet ernstig gemeend kunnen zijn. Wat het aangevoerde gevaar betreft, daarvoor behoeft z. i. volstrekt geen vrees te bestaan. De kelder waarin de appellant de bergplaats verlangt, bezit naar zijn gevoelen daarvoor eene bijzondere geschiktheid, en dit is ook gebleken, daar vroeger appellant eene vergunning had om 12 vaten er in te bergen en toen nimmer klagten zijn gerezen. Nu hij echter — in het belang van zijn handel — verzocht heeft in den bedoelden kelder 25 vaten te mogen bergen, opponeert men daartegen en komt men met allerlei denkbare en ondenkbare bezwaren voor den dag. Spr. moet evenwel herhalen dat die bezwaren niet ernstig gemeend kunnen zijn, daar in het onverhoopt ergste geval, wanneer alle 25 vaten op eens mogten losbarsten, de petroleum niet naar de gebouwen maar naar het water zal afvloeijen en zij dan slechts een dikte van één centimeter op het water zal hebben, waardoor dan een brand van niet meer dan een paar minuten zal veroorzaakt zijn. Spr. gelooft trouwens dat de meeste petroleum-branden meer in huiskamers dan in bergplaatsen die onder goede controle staan, plaats hebben. Hij wijst voorts op de gemeente Amsterdam, waar midden in het meest bebouwde gedeelte petroleum-bergplaatsen, en nog wel onder de huizen, worden gevonden, en op eene beslissing waartoe deze afdeeling adviseerde, die voor appellant als een gunstig teeken kan worden geciteerd. Appellant is bereid zich aan alle mogelijke voorwaarden te onderwerpen.

Wat de stedelijke algemeene bergplaats te Utrecht aangaat, appellant heeft er niet over willen spreken, maar nu zij door het stedelijk bestuur is aangegrepen als een

wapen om het adres in het water te doen vallen, nu moet gemagtigde er eenigzins over uitweiden. Die stedelijke bewaarplaats dan, — zij kan gerust eene begraafplaats worden genoemd — is een oud bolwerk, naar de geschiedenis wil nog van de Spanjaarden afkomstig, en diende vroeger om de Tolsteegpoort te beschermen. Het is eene ronde kuil, gevormd door twee kazematten boven elkander, een onmogelijk ding voor petroleum-bergplaats; de vaten moeten er met veel moeite en door allerhande kronkelingen worden ingebragt en kunnen er niet dan met evenveel bezwaar worden uitgehaald. Appellant kan daarvan dus onmogelijk gebruik maken. Daarenboven zal juist, wanneer vaten op de bovenste kazematten springen, de petroleum van de hoogte af de stad invloeijen. Ontstaat er in de benedenste brand dan valt er aan geen blusschen te denken en zal de geheele voorraad uitbranden.

Pleiter spreekt uit een oogpunt van handel en meent dat de vergunning aan Horst evenzeer had geweigerd moeten zijn, omdat daar meer gevaar voor brand bestaat.

Hij ziet overigens met vertrouwen een gunstig advies van de afdeeling te gemoet, opdat appellant van Z. M. de vergunning bekome eene bergplaats van 25 vaten in zijn kelder op te rigten.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Kan de gemagtigde mij ook zeggen of er buiten de bewaarplaats van Horst geen enkele andere bergplaats bestaat?

De heer Mr. van Blaricum. Geen enkele. Horst heeft nog wel een tweede bergplaats, maar die is buiten de gemeente gelegen.

IV. het beroep van *J. Backer van Ommeren, te Oosterbeek, tegen een besluit van Burg. en Weth. der gemeente Heteren, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting van een steenoven.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De adressant J. Backer van Ommeren, wonende te Oosterbeek, is voornemens eene steenbakkerij met twee ovens op te rigten op het perceel kadastraal gemeente Driel, sectie A n°. 668, gelegen even boven het Drielsche veerhoofd, aan den linkeroever van den Nederrijn, tusschen de kilometerraaijen 21 en 22.

De daartoe noodige vergunningen van den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid en van den dijkstoel van Overbetuwe zijn hem verleend. Hij heeft zich daarop gewend tot Burg. en Weth. van Heteren, ten einde de vergunning vereischt bij de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), te bekomen. Bij het onderzoek, ingevolge die wet ingesteld, is één bezwaarschrift ingeleverd door A. Mos en vier andere bezitters en gebruikers van gronden en erven, bij en aan den Rijndijk van Elden naar Driel; hunne bezwaren zijn: 1°. dat de uitwasemingen van steenovens onaangenaam en voor de gezondheid van menschen en vee nadeelig zijn; 2°. dat de dampen en heete walm uit de ovens door den wind over hunne boomgaarden en velden gevoerd, de boomen en gewassen kunnen doen verschroeijen; 3°. dat de vonken en vlammen uit de ovens opstijgende en de groote massa's voorradige brandstoffen, brand kunnen

veroorzaken in houten schuren, strooijen daken en hooi- en korenbergen.

Burg. en Weth. hebben bij besluit van 10 Januarij 1880 de vergunning geweigerd, daarbij overwegende dat het bezwaar, geput uit het gevaar van brand, hun niet gegrond voorkomt, maar dat volgens gedaan onderzoek de damp van een steenoven nadeelig is voor naburige boomen en vruchten, zoodat het tweede bezwaar hem gegrond voorkomt.

Van dit besluit, hetwelk den 18 Januarij is openbaar gemaakt, heeft de adressant zich in beroep voorzien bij Z. M. den Koning; zijn adres is den 26 Januarij bij 's Konings kabinet ingekomen; de voorschriften van art. 15 der straks genoemde wet zijn nageleefd. Adressant geeft op, dat de enkele vruchtboomen waarvan hier sprake is, binnen den bandijk groeijen in een bodem, die 5 M. lager ligt dan de kruin van dien dijk; dat de steenovens zouden liggen 9 meter buiten die kruin en de steenovenmuren eene hoogte zouden verkrijgen van 5 à 6 M.; dat de vruchtboomen geen 10 M. hoog groeijen, zoodat de damp van de ovens die niet kan benadeelen; verder beroept hij zich op het bestaan van verschillende steenovens langs den Rijn en de Waal, in welker onmiddellijke nabijheid vruchtboomen bij woningen van de eigenaren of fabrieksbazen groeijen en vruchten dragen; eindelijk doet hij opmerken dat het steenbakken eene der belangrijkste industrieën in Gelderland is, welke op grond van een vermoedelijk bezwaar niet moet worden geweerd. Op deze gronden verzoekt hij vergunning tot de oprigting der bedoelde fabriek.

Ged. Staten van Gelderland, ter zake gehoord, hebben berigt ingewonnen: 1o. van Burg. en Weth. van Heteren, deze deelen mede dat andere steenovens in de gemeente nadeelig zijn voor nabijzijnde vruchtboomen, en dat de vruchtboomen van A. Mos alleen door den dijk van de op te rigten fabriek gescheiden zijn, hetwelk ook bevestigd wordt door een uittreksel uit het kadaster; 2o. van den hoofdingenieur in het 5e district van den Rijks-waterstaat, welke opgeeft dat de ovens op 25 à 30 M. van de eerste vruchtboomen zouden komen te staan, op 70 à 80 M. van den boomgaard en op 40 à 45 M. van de hofstede "de Nevel", alles in het bezit van A. Mos; dat de ovens eene hooge ligging zullen verkrijgen en benoorden de bedoelde gronden liggen, zoodat de rook en damp alleen bij noordewind last zou veroorzaken; de hoofdingenieur geeft in bedenking, het advies van een kundigen boomkweeker in te winnen; tevens legt hij op verzoek van den adressant drie verklaringen over, door adressant gesuppediteerd. Deze zijn: *a.* van 5 personen wonende te Renkum, verklarende dat zij aan hunne vruchtboomen, in de onmiddellijke nabijheid van steenovens, geen schade hebben kunnen bespeuren; *b.* van 2 landeigenaren te Tiel, dat in de onmiddellijke nabijheid van hunne kersenboomgaarden eene pannen- en plavuizenfabriek en groote steenovens staan; dat de rook daarvan geen hinder toebrengt aan die kersenboomen, maar integendeel die boomen sedert deze fabriek bestaat, niet door rupsen of andere schadelijke insecten worden bezocht; *c.* van 16 eigenaren of gebruikers van bouw- en wei-landen en boomgaarden te Zwartsluis, verklarende dat hunne veld- en boomvruchten niet worden benadeeld door den rook der vele kalkbranderijen die in die gemeente aanwezig zijn en waarvan meest altijd eenige gestookt worden; dat zelfs de vruchtboomen in de onmiddellijke nabijheid van kalkovens groeijende in dit jaar veel vrucht beloven, en dat de rook strekt tot wering van

rupsen en andere nadeelige insecten. De handteekeningen onder al deze verklaringen zijn gelegaliseerd. Na kennisneming van deze inlichtingen adviseren Ged. Staten tot handhaving van het besluit van Burg. en Weth. van Heteren, op grond dat bij Kon. besluit van 2 Maart 1880 no. 7, eene aanvrage van denzelfden aard, wegens gelijksoortige bezwaren, in dezelfde gemeente is afgewezen. Deze is namelijk het verzoek van G. van Gendt (*Verz.* XX, bl. 96).

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij de afdeeling was aanhangig gemaakt bij missive van den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 13 Mei ll. no. 44, is nog ingekomen eene memorie van A. Mos en twee andere eigenaren en bewoners van gronden en erven, gelegen aan den bandijk te Driel, gemeente Heteren, waarbij zij met nadruk de bezwaren uiteenzetten, die zij reeds bij Burg. en Weth. hebben ingebragt, en aanvoeren, dat wegens den korten afstand, die bezwaren in dit geval in grooter mate aanwezig zijn dan in de zaak van G. van Gendt. Zij leggen daarbij over de volgende onderteekende verklaringen: 1o. van een steenbakker te Elden, die verklaart op twee steenbakkerijen achtereenvolgens te hebben gewoond, en dat op de terreinen bij die woningen de vruchtboomen verschroeid werden door de hitte uit de ovens, zelfs tot op een afstand van 120 M; 2 en 3 ieder van een bloemist te Zutphen, dat door den rook eener steenfabriek en het dampen der ovens, op een afstand van p. m. 50 M., de veld- en boomvruchten beschadigd worden en meestal de vruchtboomen kwijnen en sterven; 4, 5 en 6 ieder van een steenbaas, wonende te Randwijk, te Heteren en te Driel, allen verklarende dat de damp uit de steenovens, tot op een afstand van 80 à 100 M., een nadeeligen invloed hebben op bloesems en vruchten en vele doet verloren gaan; 7o. van een steenfabriekant te Arnhem, die opgeeft dat een steenfabriek in de onmiddellijke nabijheid van eene boerderij, schadelijk kan zijn voor vruchtboomen en veldgewas wegens de zwaveldampen uit de ovens; 8o. van een bloemist en boomkweeker te Arnhem, dat hij, wanneer de rook naar zijne kweekerij toegewaaid wordt, schade ondervindt van den rook eener pottenbakkerij op een afstand van 150 M. Van deze stukken zijn no. 1, 2, 3, 7 en 8 gelegaliseerd,

De belanghebbende, de heer J. BACKER VAN OMMEREN, licht zijn beroep kortelijk toe. Hij wijst er op dat aan mevr. de wed. Terwindt, — omdat er niet was tegen opgekomen, — is toegestaan hetgeen hem werd geweigerd. Hij weerspreekt dat de rook uit den schoorsteen schade aan boomen zou veroorzaken. Alleen de gloed uit den oven levert naar zijn oordeel nadeel voor vruchtboomen op; maar dit zal in deze geen bezwaar zijn, daar veel zoo niet al de uitstralende warmte kan worden gekeerd. De hem verleende concessie laat overigens toe zijn ovens 40 à 45 meters van het thans aangeduide terrein te verplaatsen en deze voorwaarde zou hem kunnen worden opgelegd.

De *Staatsraad* HEEMSKERK Az. Hebben de personen die zich van den aanvang af tegen de oprigting hebben verzet, geen gronden waarop vruchtboomen staan?

De heer BACKER VAN OMMEREN. Neen.

De *Staatsraad* Heemskerk Az. U beroept u op een besluit van Burg. en Weth. waarbij aan de wed. Terwindt haar verzoek is toegestaan; van dit geval is in de stukken niets bekend, is dat verzoek vóór uw zaak behandeld?

De heer Backer van Ommeren. Ja.

De *Staatsraad* de Vries. Op hoeveel afstand is de oven van mevr. Terwindt gelegen van de plaats waar gij uw oven wilt vestigen?

De heer Backer van Ommeren. Op 600 à 700 meters.

De *Staatsraad* Heenskerk Az. U zegt dat gij bereid zijt uw oven op een andere plaats te zetten. Mag ik u verzoeken op het kaartje, bij de stukken gevoegd, eens aan te wijzen waar dan de oven zou komen te staan?

De heer Backer van Ommeren voldoet aan dat verzoek.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Werkt de fabriek van de wed. Terwindt al, is men al bezig te stoken?

De heer Backer van Ommeren. De oven is klaar en ik geloof dat over een dag of acht met het stoken een aanvang zal worden gemaakt.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Al erlangde gij nu de gevraagde vergunning, voor deze campagne zou het nu toch te laat zijn.

De heer Backer van Ommeren. Dat is volkomen waar, maar dat neemt echter niet weg dat ik gaarne zou zien dat mij de vergunning werd verleend.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negentiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 30 *Junij* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten:

1o. van 5 Junij 1880, no. 17, houdende beschikking op het beroep van *het bestuur van het waterschap Sluipwijk van eene beslissing van Ged. Staten van Zuidholland van* 9 *December* 1879 *n*o. 11, *betreffende den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Gouda.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 153).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van het bestuur van het waterschap Sluipwijk, van eene beslissing van Ged. Staten van Zuidholland van 9 December 1879 n0. 11, betreffende den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Gouda;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Mei 1880, no. 23;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 1 Junij 1880, litt. A., afd. Waterstaat A.;

Overwegende:

dat op den ligger der wegen in de gemeente Gouda onder n°. 20 dusver vermeld

staat: de Karnemelksloot (zuidzijde), *loopende van den Fluweelen singel tot aan de brug bij het Willemsche verlaat*, als in eigendom toekomende aan den polder Sluipwijk, in onderhoud *bij de commissie over den Zandweg van Gouda naar Goejanverwelle* en onder beheer van de tijdelijke commissarissen van dien zandweg, terwijl als bewijsstuk is vermeld een *contract tusschen den polder Sluipwijk en de commissie over den zandweg, van den* 25 *Augustus* 1844;

Overwegende:

dat tegen genoemde numero van den ligger door commissarissen van genoemden zandweg bezwaren zijn ingebragt, en daarop Ged. Staten van Zuidholland bij hun besluit van 9 December 1879 hebben bevolen, dat de ligger volgenderwijs zou worden gewijzigd, kolom 8: *a.* de weg van af de brug bij het Willemsche verlaat tot aan de Blommendaalsche watering; de polder Sluipwijk wat aangaat het hooghouden van den weg over zijne volle breedte met instandhouding der kanten in de gemeente Gouda wat betreft het onderhoud van den weg als kunstweg; *b.* de weg van de Blommendaalsche watering tot den Fluweelen singel, de gemeente Gouda;

kolom 9:

Burg. en Weth. van Gouda;

kolom 10:

de verpligting van Sluipwijk is gegrond op het den 9n Julij 1604 tusschen regeerders van Gouda en die van Sluipwijk overeengekomene en het accoord tusschen beiden van 1 April 1608;

dat adressant van deze beslissing bij Ons voorziening vraagt op grond dat:

1°. de verbindtenis in 1604 en 1608 jegens de stad Gouda aangegaan niet meer van kracht zoude zijn sedert Sluipwijk tot het Hoogheemraadschap Rijnland is komen te behooren;

2°. de benaming van de Blommendaalsche watering onduidelijk zou zijn.

Overwegende:

dat met octrooi der Staten van Holland en West-Friesland van 18 Junij 1604 en met consent van Rijnland tot verbetering der waterloozing van Sluipwijk, de Reeuwijksche watering, later ook Breevaart genoemd, is afgedamd en andere werken zijn daargesteld om het water uit Sluipwijk naar den IJssel af te voeren; en dat tusschen de vroedschap van Gouda en die van Sluipwijk op 9 Julij 1604 is overeengekomen dat deze laatsten *„den Heerwech ten suyden van de Carnemelksloot tot Blommendaalsche wateringe toe soo hoogh sullen maecken ende onderhouden als de Goudtkade*";

dat die overeenkomst ten deze is bevestigd door het accoord van 1 April 1608 tusschen die van Sluipwijk en die van Reeuwijk en de vroedschap van Gouda;

dat het waterschap Sluipwijk dienvolgens voortdurend in het onderhoud heeft voorzien totdat in 1844 het waterschap aan de commissie over den zandweg van Gouda naar Goejanverwelle afstond, en overdroeg het vierkanten en bezooden van genoemden weg, tegen eene jaarlijksche bijdrage aan genoemde commissie van *ƒ* 37;

dat na dien tijd door de gemeente Gouda de weg tot een kunstweg is gemaakt;

dat sedert 1 Januarij 1876 de bedoelde jaarlijksche betaling van *ƒ* 37 heeft opgehouden en commissarissen van genoemden zandweg zich den weg bezuiden de Karnemelksloot niet meer hebben aangetrokken;

Overwegende:

dat de vraag of, en zoo ja, aan welke zijde wanpraestatie ten deze bestaat, kan worden in het midden gelaten, maar in ieder geval het contract van 1844 het waterschap Sluipwijk niet heeft kunnen ontheffen van de in 1604 jegens Gouda aangegane verpligting tot onderhoud van den weg als zandweg;

Overwegende:

dat wel tengevolge der invoering van het reglement voor het Hoogheemraadschap Rijnland, bij Ons besluit van 6 Julij 1857 (*Stbl.* n°. 90), de polder Sluipwijk binnen dat Hoogheemraadschap is ingelijfd, maar niettemin het polderbestuur als zelfstandig zedelijk ligchaam op openbaar gezag daargesteld is blijven bestaan, en zijne regten en verpligtingen tegenover derden niet zijn vervallen, dus ook niet die tegenover de gemeente Gouda;

Overwegende:

dat derhalve het waterschap tegenover het publiek gezag nog steeds met voornoemd onderhoud belast is, en dus teregt door Ged. Staten het waterschap als onderhoudspligtige is aangewezen van den weg van de brug bij het Willemsche verlaat tot aan de Blommendaalsche watering, waarmede bedoeld wordt de watering thans genaamd de Jan Verzwollen en Kolfwatering, die den vorengenoemden weg snijdt bij de woning van Johannes Brakel Pzn.;

Gezien het provinciaal reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870 n°. 16 (*Provinciaal blad* n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Zuidholland, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. van 5 Junij 1880, n°. 18, houdende beschikking op het beroep van *H. de Heer te 's Gravendeel, van het besluit van Burg. en Weth. van die gemeente, dd.* 3 *Januarij* 1880, *waarbij hem onder zekere voorwaarden vergunning is verleend tot het oprigten van een stoomgemaal op het perceel, kadastraal bekend als gemeente 's Gravendeel, sectie C n*°. 255.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 150.)

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door H. de Heer te 's Gravendeel, van het besluit van Burg. en Weth. van die gemeente dd. 3 Januarij 1880, waarbij hem onder zekere voorwaarden vergunning is verleend tot het oprigten van een stoomgemaal op het perceel, kadastraal bekend als gemeente 's Gravendeel, sectie C no. 255;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Mei 1880, no. 25;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 1 Junij 1880, no. 52, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat Burg. en Weth. van Gravendeel, bij hun besluit van 3 Januarij 1880, krachtens de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), aan den appellant, op zijn verzoek, vergunning hebben verleend tot het oprigten van een stoomwerktuig ter plaatse bovenomschreven, langs den afrid van den Hildijk, in den hoek en op den berm van den Schenkeldijk, en bestemd tot waterontlasting van het zoogenaamde "Landigje Bevershoek," den appellant in eigendom toebehoorende;

dat die vergunning echter is verleend onder voorwaarden, waarmede de verzoeker zich bezwaard heeft geoordeeld;

en dat hij mitsdien bij adres dd. 15 Januarij 1880 ten deze beroep op Ons heeft ingesteld en verzocht heeft, dat alsnog door Ons hem de noodige vergunning moge worden verleend, zonder de door het gemeentebestuur gestelde voorwaarden;

Overwegende:

dat bij de beoordeeling van het aangevallen besluit van het gemeentebestuur van 's Gravendeel vóór alles behoort te worden onderzocht, of dat bestuur het gezag is, door de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) geroepen om in casu vergunning te verleenen;

Overwegende dienaangaande, dat het onderhavig verzoek betreft een stoomgemaal, hetwelk de eenige eigenaar van het geheele Landeke Bevershoek uitsluitend in het waterstaatsbelang van dien eigendom wenscht in werking te brengen;

dat alzoo, indien althans het Landeke Bevershoek als waterschap is aan te merken, het hier geldt eene inrigting, die geacht moet worden begrepen te zijn onder de zoodanigen, tot wier oprigting krachtens art. 27 van voornoemde wet Ged. Staten, en niet de gemeentebesturen, de aanzoeken tot vergunning hebben te beoordeelen en eventueel de voorwaardelijke of niet voorwaardelijke vergunning hebben te verleenen, behoudens beroep van hunne beschikking op Ons;

Overwegende:

dat alzoo de beslissing in deze geacht moet worden afhankelijk te zijn van de beantwoording der vraag, of het boven omschrevene "Landeke van Bevershoek", al dan niet als waterschap is te beschouwen;

Overwegende nu daaromtrent, dat de gansche uitgestrektheid der onder gezegde benaming begrepen gronden vormt één geheel, door eigene ten noorden en ten oosten rivierwater keerende dijken zelfstandig beschermd en omsloten;

dat, terwijl daarin reeds eenige aanleiding zou te vinden zijn tot bevestigende beantwoording der gestelde vraag, de regtmatigheid van dusdanige beantwoording boven allen twijfel wordt verheven door het volgende feit:

dat namelijk, nadat de Grafelijkheid van Holland en West-Friesland ten jare 1611 door koop van Jonkheer Johan van Roon en Pompejus de Rovere, den eigendom had verkregen van alle hunne gorsingen en gronden, zoo onder als boven water liggende aan de zuidzijde van de haven van 's Gravendeel, buiten den berm van den Bonaventuraschen Zeedijk, en zij die gronden aanvankelijk aan onderscheidene personen in pacht had uitgegeven, dezelve door haar bij acte van 5 Augustus 1661 zijn verkocht aan Mr. Willem van Beveren, rentmeester van Zuidholland; en dat daarop in dato 9 October 1669 tusschen de Raden en Meesters van Reekeningen der Domeinen van de Edel GrootMogende Heeren Staten van Holland en West-Friesland eener- en genoemden nieuwen eigenaar andererzijds is opgerigt eene Acte, in originali ten Rijks archieve voorhanden, „houdende conditien en de Accoort, Rakende den onderhout van de twee dijcken, gelegen „ten noorden en ten oosten" om het Landeke vorenbedoeld; van welcke twee dijcken de eerste begint aen de sluijs ofte dijck van Nieuw Bonavontuijra ende streckende is lancx de voors. Haven (van 's Gravendeel) oostwaerts op, tot aen het hooft van 's Gravendeel voornt., ende den tweeden dijck beginnende van 't voornd. hooft ende streckende lancx de Kille zuidwaerts op tot aen den Schenckeldijck van de Dijckagie van den Treckdam", in welke Acte post alia voorkomt:

„Ten vijfde is wijders geconditioneert, dat den Eigenaer van het voors. Landeken indertijt wesende, altijt sal Dijckgraeff zijn, ende dat soo over de voors. Dijcken, binnenlanden, Erven, Sluijskens, Watergangen ende gebuijrsslooten, Ende daerover schouwdrijven, Dijckreght plegen, keuren maken, ende leggen als anders" etc.;

„Laetsstelijck sal den Eijgenaer, indertijt wesende, sijne commissie als Dijckgraeff van Raden ende Meesters voornt. ontfangen, ende aen deselve eet doen, van sigh volgens den Dijckreghte ende de voorn. keuren, soo op de voors. Dijcken gemaeckt, als over het binnenlant naerder te maken, soodanigh te sullen gedragen als een goet ende getrouw Dijckgraeff schuldigh is ende behoort te doen."

Overwegende:

dat uit dat instrument afdoende blijkt, dat gezegd Landeke van Bevershoek reeds vóór twee eeuwen door het openbaar gezag als zelfstandig waterschap is erkend, en, zoo wat zijn dijken en sluisjes als binnenlanden, watergangen en buurtslooten betreft, onder het bestuur is gesteld van den eigenaar „indertijd wesende," als dijkgraaf, met alle de bevoegdheden en verpligtingen aan dat ambt verbonden;

dat ook het thans geldende Provinciale Algemeene Polderreglement voor Zuidholland bepalingen inhoudt ten opzigte van polders, aan éénen eigenaar toebehoorende, en hun dus het karakter van waterschap toekent, terwijl het verzuim in dit geval, om die bepalingen toe te passen, dat karakter niet heeft kunnen wijzigen;

Overwegende:

dat, naar uit het boven uiteengezette volgt, de appellant in dwaling zich met zijn

oorspronkelijk verzoek heeft gewend tot het gemeentebestuur van 's Gravendeel en dit zich ten onregte tot het geven eener beschikking in deze bevoegd heeft gerekend;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het besluit van Burg. en Weth. van 's Gravendeel van 3 Januarij 1880, waarvan de appellant bij Ons is gekomen in beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

3°. van 10 Junij 1880, n°. 38, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Soest, van een besluit van Ged. Staten van Utrecht van 24 December* 1879, *n°.* 15, *waarbij goedkeuring is onthouden aan na te melden raadsbesluit tot het van kracht verklaren voor den tijd van* 5 *jaren van het reglement tot het in gebruik geven van de openbare heide- en zandgronden dier gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 171.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep door den Raad der gemeente Soest, van een besluit van Ged. Staten van Utrecht vau 24 December 1879 n°. 15, waarbij goedkeuring is onthouden aan na te melden raadsbesluit, tot het van kracht verklaren voor den tijd van 5 jaren van het reglement tot het in gebruik geven van de openbare heide- en zandgronden dier gemeente;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Mei 1880, n°. 29;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 Junij 1880, 1a. F., afd. binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de gemeenteraad van Soest op 23 October 1879 besloten heeft voortdurend

van kracht te verklaren voor den tijd van vijf jaren, ingaande 8 Maart 1880 en eindigende 8 Maart 1885, het door dien Raad op 10 December 1874 genomen besluit, waarbij is herzien en voor den tijd van vijf jaren, eindigende 8 Maart 1880, gecontinueerd het op 19 Januarij 1860 bij raadsbesluit goedgekeurde reglement, houdende bepalingen en voorwaarden, waarop zullen kunnen worden verleend consenten tot het gebruik maken van de openbare heide- en zandgronden in de gemeente Soest

dat dit besluit overeenkomstig art. 194 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), aan Ged. Staten ter goedkeuring is toegezonden;

dat deze echter bij hun besluit van 24 December 1879 n°. 15, om daarbij ontwikkelde beweegredenen, die goedkeuring hebben onthouden, en dat de gemeenteraad van Soest daartegen bij Ons voorziening heeft gevraagd, bewerende in strijd met de zienswijze van Ged. Staten, dat de door den Raad beoogde verlenging der in 1860 tot stand gebragte, toen en later herhaaldelijk door Ged. Staten goedgekeurde regeling, bevorderlijk zou zijn voor het welbegrepen belang der gemeente;

Overwegende:

dat art. 200 der gemeentewet, voor het geval dat Ged. Staten weigeren een besluit van een gemeentebestuur goed te keuren, aan dat bestuur het regt toekent om tegen die beslissing bij Ons voorziening te vragen, edoch binnen 30 dagen te rekenen van *de dagteekening der beslissing* van Ged. Staten;

Overwegende:

dat het besluit van Ged. Staten, waartegen het appel is gerigt, genomen is op 24 December 1879 en het adres van den gemeenteraad, waarbij voorziening wordt gevraagd, is gedagteekend 27 Januarij 1880 en bij Ons Kabinet geexhibeerd den 30 Januarij d. a. v.;

dat derhalve Onze voorziening eerst is ingeroepen toen de termijn, door de wet daarvoor gesteld, was verstreken;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het door den gemeenteraad van Soest ingestelde beroep te verklaren niet-ontvankelijk.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

4°. van 11 Junij 1880, n°. 17, houdende beschikking op een beroep van *den Directeur-Generaal der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen van* 30 *Januarij* 1880, *van een besluit van Ged. Staten van Limburg van* 9 *Januarij* 1880, *voor zoover daarbij werd afgewezen zijn verzoek, dat op den ontworpen ligger der toegangswegen naar de spoorwegstations in dat gewest, de weg, sub* 13 *aldaar vermeld, toegang gevende naar het station Venlo, niet mogt worden vermeld als in onderhoud bij de Exploitatiemaatschappij, maar als over te dragen aan de gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 169).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een beroep van den Directeur-Generaal der maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen van 30 Januarij 1880 van een besluit van Ged. Staten van Limburg van 9 Januarij 1880, voor zoover daarbij werd afgewezen zijn verzoek, dat op den ontworpen ligger der toegangswegen naar de spoorwegstations in dat gewest, de weg, sub 13 aldaar vermeld, toegang gevende naar het station Venlo, niet mogt worden vermeld als in onderhoud bij de exploitatie-maatschappij, maar als over te dragen aan de gemeente,

en een beroep van geheel gelijke strekking van voornoemden Directeur-generaal van 26 Februarij 1880, van een besluit van Ged. Staten van Limburg van 6 Februarij 1880, waarbij definitief genoemde ligger is vastgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Mei 1880, n°. 16 en 19;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Junij 1880, N°. 40, Afd. Waterstaat B.;

Overwegende:

dat volgens het 3e lid van art. 7 van Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55), van beslissingen van Ged. Staten, rakende den ligger der toegangswegen naar de spoorwegstations, het beroep op Ons openstaat gedurende 30 dagen na de aankondiging in de *Staatscourant* van de nederlegging ter provinciale griffie van den vastgestelden ligger;

dat die aankondiging eerst heeft plaats gehad onder dagteekening van 6 Februarij en het door den Directeur-Generaal, onder dagteekening van 30 Januarij ll., ingesteld beroep, derhalve was praematuur;

dat de Directeur-Generaal echter dat abuis heeft hersteld door op nieuw, bij adres van 26 Februarij. in beroep te komen;

dat derhalve het eerste beroep moet geacht worden te zijn vervangen door het tweede en alleen daarop Onze beslissing wordt vereischt;

Overwegende:

dat op den ligger, zooals die bij besluit van Ged. Staten van Limburg van 6

Februarij ll. definitief werd vastgesteld, onder n°. 13 is gebragt de weg toegang gevende tot het station Venlo, lang 315 M., als in onderhoud bij de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, krachtens de overeenkomst omtrent het gemeenschappelijk gebruik van het station Venlo tusschen den Staat der Nederlanden, de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen en de Cöln-Mindener-spoorwegmaatschappij van $\frac{\text{6 Junij 1871}}{\text{28 Maart 1872}}$, terwijl de vraag of genoemde weg alsnog aan de gemeente moet worden overgedragen met neen is beantwoord;

dat de Directeur-Generaal beweert dat die weg valt in de termen vaa het 1e lid van art. 70 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67), als zijnde aangelegd door het Rijk tijdens het in werking treden dier wet tot toegang naar het station, en derhalve, volgens de bepaling van dat artikel, aan de gemeente moet worden overgedragen en door haar voortdurend onderhouden;

Overwegende:

dat de genoemde weg gelegen is binnen de grenzen van het station, zooals die bij de uitbreiding van het station zijn vastgesteld bij bovengenoemde overeenkomst van $\frac{\text{6 Juni 1871}}{\text{28 Maart 1872}}$ en binnen de afrastering, die bij art. 2 dier overeenkomst langs de geheele nieuwe grens is omschreven en dienovereenkomstig is gemaakt;

dat zoodanige weg, voor het geheel op een stationsterrein gelegen, niet als toegangsweg naar een station is te beschouwen en de genoemde weg derhalve ten onregte op den ligger is gebragt;

Gezien de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) en Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Limburg van 6 Februarij 1880, voor zoover het betreft de plaatsing op den ligger van den weg onder n°. 13 vermeld, te bepalen dat genoemde weg van den ligger behoort te vervallen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

5°. van 15 Junij 1880, n°. 15, houdende beschikking op het beroep *van C. Merten te Schiedam, van een uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 6 *April* 1880 *n°.* 65, *waarbij zijne aanwijzing voor de dienst bij de Nationale Militie is gehandhaafd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 185).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van C. Merten te Schiedam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van 6 April 1880 n°. 65, waarbij zijne aanwijzing voor de dienst bij de nationale militie is gehandhaafd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Junij 1880, n°. 38;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Junij 1880, litt. K, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende:

dat de appellant is de jongste uit een gezin van zes zonen; dat twee zijner broeders gedurende vijf jaren bij de nationale militie hebben gediend, twee andere geenerlei militiedienst hebben gedaan en een, de tweede naar ouderdom, met name Gerardus Merten, geboren in 1838, in 1857 aan de loting heeft deelgenomen en aanvankelijk bij de reserve ingedeeld, nader, op 20 Mei 1857, is ingelijfd en aangewezen voor het toenmalige buitengewone contingent en als zoodanig tot 15 Mei 1859, toen hij krachtens art. 2 der wet van 27 April 1820 (*Stbl.* n°. 11) is ontslagen, heeft gediend;

Overwegende:

dat de appellant op grond van die feiten en naar den regel, dat van een even getal broeders slechts de helft behoeft te dienen, vermeent aanspraak te mogen maken op vrijstelling wegens broederdienst;

Overwegende nu dienaangaande, dat de dienst door genoemden Gerardus Merten gepraesteerd, geene volle twee jaren heeft geduurd en dat art. 50 der wet op de nationale militie, de bepaalde gevallen omschrijvende waarin slechts vrijstelling wegens broederdienst wordt verleend, van eene dienstpraestatie van dusdanigen aard en duur geenerlei melding maakt;

dat derhalve de dienst van Gerardus Merten, naar het stellige voorschrift der wet bij de beoordeeling der aanspraak van den appellant op vrijstelling wegens broederdienst, niet in aanmerking mogt worden genomen;

Overwegende:

dat alzoo Ged. Staten van Zuidholland teregt de uitspraak van den militieraad tot aanwijzing van Casparus Merten voor de dienst hebben gehandhaafd;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 6 April 1880, waarbij Casparus Merten voor de dienst werd aangewezen, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlnndsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aau den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

6°. van 21 Junij 1880, no. 25, houdende beschikking op het beroep door *L. Feteris te Rotterdam, ingesteld tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 6 *April* 1880 *G. S. n°.* 67, *waarbij zijne aanwijzing tot de dienst bij de Nationale Militie is gehandhaafd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 194.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld, door L. Feteris te Rotterdam, tegen een uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van 6 April 1880 G. S. n°. 67, waarbij zijne aanwijzing tot de dienst bij de nationale militie is gehandhaafd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Junij 1880, n°. 39;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Junij 1880, l^a. D., afd. M. en S.;

Overwegende:

dat de adressant, loteling van de ligting van 1880, is de jongste uit een gezin van twee broeders, waarvan de oudste den 31 Mei 1875 in dienst is gesteld als nummerverwisselaar en op het oogenblik der uitspraak van den militieraad, in April 1880, nog diende bij het 4e regement infanterie;

dat de adressant daarom vrijstelling van de dienst heeft verzocht op grond van broederdienst, doch dat de militieraad dat verzoek heeft afgewezen en dat Ged. Staten die beslissing hebben gehandhaafd;

dat adressant zich daardoor bezwaard acht en beweert, dat zijn oudere broeder, Pieter Hermanus, het nummer 1031, dat hij in 1875 bij de loting heeft getrokken, heeft verwisseld met den loteling W. L. Ameijden van Duijn, getrokken hebbende het nummer 948; dat zijn broeder vervolgens onder dit nummer 948 is opgeroepen en den 31 Mei van dat jaar is ingelijfd bij het 4e regiment infanterie; dat hierna het nummer 1031 insgelijks tot de dienst is opgeroepen en een plaatsvervanger van den loteling W. C. Ameijden van Duijn den 13 September 1875 is ingelijfd bij het 3e regiment infanterie; dat dus beide deze lotelingen moeten geacht worden personeel voor zich zelven te dienen en dat de door hen bewezen wordende dienst ten goede moet komen aan hunne respectieve broeders;

Overwegende:

dat naar de beginselen der wet op de nationale militie hij, die als nummerverwisselaar in dienst treedt, voortdurend als zoodanig moet worden beschouwd, onverschillig of het hooger door hem zelven getrokken nummer later dienstpligtig wordt, dan wel niet aan de beurt van oproeping komt;

dat krachtens art. 51 6°. dier wet, de dienst als nummerverwisselaar niet als broederdienst in aanmerking komt;

dat de militieraad derhalve teregt het verzoek heeft afgewezen;

Gezien de wet van 19 Augustus 1851 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep van den adressant ongegrond te verklaren en zijne aanwijzing voor de dienst te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 21 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

7°. van 17 Junij 1880, n°. 11, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Doniawerstal, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 18 *Februarij* 1880 *n°.* 47, 2e *Afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot te geldemaking van de inschrijvingen op de Grootboeken der Nationale Werkelijke schuld, ten name van de dorpen Broek, Doniaga, Nijega en Oldeouwer.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 180).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den raad der gemeente Doniawerstal van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 18 Februarij 1880 n°. 47, 2e Afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot te geldemaking van de inschrijvingen op de grootboeken der nationale werkelijke schuld, ten name van de dorpen Broek, Doniaga, Nijega en Oldeouwer;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Junij 1880, n°. 30;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Junij 1880, la. F., afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende:

dat de Raad der gemeente Doniawerstal, welke gemeente 12 dorpen of afdeelingen bevat, op 12 October 1876 besloot met 1 Januarij 1877 op te heffen de afzonderlijke dorpsadministratie in die gemeente en die te vereenigen met de algemeene huishouding der gemeente;

dat dienvolgens op de begrootingen voor 1877 en volgende jaren de opkomsten van de dorpseigendommen en de uitgaven ten behoeve der dorpen, allen voor het geheel ten bate en ten laste der gemeente zijn gebragt;

dat de gemeenteraad thans, oordeelende dat een besparing op de gemeene uitgaven door vermindering van schuldenlast zou kunnen worden verkregen, wanneer de eigendommen dier dorpen, bestaande in inschrijvingen in het Grootboek der nationale werkelijke schuld, werden vervreemd en met de daaruit verkregen baten schulden werden gedelgd, die ten laste der gemeente en de dorpsafdeeling Sint-Nicolaasga bestaan, op 30 October ll. heeft besloten:

1°. te gelde te maken de inschrijvingen op het Grootboek der nationale schuld ten name der dorpsafdeelingen Broek, Doniaga, Nijega en Oldeouwer, bestaande in:

a. ten name van de dorpsafdeeling Broek, een nominaal kapitaal groot *f* 950 à 3 pCt.;

b. ten name van de dorpsafdeeling Doniaga een nominaal kapitaal groot *f* 10.600 à 2½ pCt. en *f* 600 à 3 pCt.;

c. ten name van de dorpsafdeeling Nijega een nominaal kapitaal groot *f* 1400 à 3 pCt., en

d. ten name van de dorpsafdeeling Oldeouwer een nominaal kapitaal groot *f* 12700 à 2½ pCt. en *f* 3400 à 3 pCt.;

te zamen eene nominale waarde van *f* 23.300 à 2½ pCt. en *f* 6350 à 3 pCt.;

2°. het bedrag der verkoopprijzen van bovenbedoelde ingeschreven kapitalen te verstrekken aan de gemeente Doniawerstal, tot aflossing voor zoover toereikende van schulden, die ten laste der gemeente en van de dorpsafdeeling Sint-Nicolaasga bestaan, onder bepaling, dat de gemeente en het dorp Sint-Nicolaasga aan ieder der

gezegde dorpsafdeelingen een bedrag schuldig zullen zijn, gelijkstaande met het genotene uit de verkoopprijzen van de ingeschreven kapitalen op het Grootboek der nationale werkelijke schuld hiervoren bedoeld, en dat het verschuldigde bedrag renteloos aan de schuldeischende dorpsafdeelingen door de gemeente en het dorp Sint-Nicolaasga moet worden teruggegeven, zoodra het besluit van den gemeenteraad van 12 October 1876, goedgekeurd door Ged. Staten bij besluit van 21 December d. a. v., tot opheffing van de afzonderlijke dorpsadministratien en vereeniging daarvan met de algemeene huishouding der gemeente, mogt worden ingetrokken en buiten werking gesteld;

dat Ged. Staten, aan wie dit besluit ter goedkeuring werd toegezonden, daarop een onderzoek hebben ingesteld naar de herkomst en bestemming dier kapitalen en alstoen gebleken is dat *f* 200 inschrijving rentende 2½ pCt. van het dorp Doniaga en *f* 4000 inschrijving rentende 2½ pCt. van het dorp Oldeouwer, aan die dorpen zijn opgekomen bij eene scheiding van kerk- en dorpseigendommen in 1827; dat *f* 300 inschrijving rentende 3 pCt. van het dorp Doniaga en *f* 300 inschrijving rentende 3 pCt. van het dorp Oldeouwer, zijn genomen krachtens de wet van 6 Maart 1844 (*Stbl.* n°. 14), en dat de overige inschrijvingen zijn aangekocht uit overschotten der administratie van dorps- en armvoogden, later uit de dorpsadministratie door het gemeentebestuur beheerd, eindelijk dat al de renten geene andere bestemming hebben gehad, dan tot dekking der dorpsuitgaven en sedert 1 Januarij 1877 tot dekking der gemeenteuitgaven;

dat Ged. Staten bij besluit van 18 Februarij 1880 n°. 47, hunne goedkeuring aan vorengenoemd raadsbesluit hebben onthouden, daarbij overwegende, dat het gevolg van dat raadsbesluit zou zijn, dat de inkomsten van gemelde kapitalen nimmer weder op de gemeentebegrooting zullen voorkomen en het kapitaal zelf, den dorpen opgekomen bij scheiding van kerk- en dorpseigendommen als anderzins, in de gemeentelijke huishouding opgaat en zulks niet moet geacht worden te zijn in het financieel belang der gemeente; dat voorts van de verschillende door de gemeente aangegane geldleeningen reeds belangrijke geldsommen zijn afgelost en het zich laat aanzien dat — zoo voortgaande — in een niet ver verwijderd tijdstip, de gemeentelijke schuldenlast aanzienlijk zal zijn ingekrompen; dat ook bij het aangaan der genoemde geldleeningen voorzieningen zijn genomen ten aanzien van de rentebetaling en aflossing, en er uit dien hoofde geen aanleiding bestaat aan de gemelde verzilvering goedkeuring te verleenen;

Overwegende:

dat de gemeenteraad van dit besluit bij Ons in beroep komende aanvoert, dat het raadsbesluit beoogt het voordeel der ontheffing van hoogeren rentelast, terwijl in dezen de delging van schulden kan plaats vinden door vervreemding van minder rentegevende waarden, waarvan de inkomsten in de gemeentekas vloeijen en waarvan ook het kapitaal alleen bij wijze van renteloze leening zal strekken ten nutte der gemeente-huishouding om, des vereischt, ten allen tijde weder te kunnen worden afgelost;

dat toch de renten der gemelde inschrijvingen slechs *f* 758.50 bedragen, terwijl de

schulddelging de gemeente zou ontheffen van een jaarlijksche rentebetaling van *f* 1075, afgescheiden nog van het voordeel dat geen *f* 1500 voor jaarlijksche aflossingen meer behoeft beschikbaar te blijven;

Overwegende:

dat de bewering van het gemeentebestuur, dat de maatregel, strekkende om schuld tegen hoogere rente aangegaan te delgen door vervreemding van minder rentegevend eigendom, in het financieel belang der gemeente zou zijn, in dit geval niet juist is;

dat toch van de gemeenteschuld, die blijkens de begrooting voor 1879 destijds *f* 24.500 bedroeg en in dat jaar door eene nieuw gesloten leening met *f* 11000 is vermeerderd, in 1879 is afgelost *f* 1500, en op de begrooting voor het loopende jaar voor aflossing is uitgetrokken *f* 2000, terwijl in die aflossing en in de rentebetaling wordt voorzien uit de gewone inkomsten der gemeente, hoofdzakelijk uit eenen hoofdelijken omslag gevonden;

dat derhalve, indien met die aflossing behoorlijk op de aangegeven wijze wordt voortgegaan, binnen een betrekkelijk kort aantal jaren de geheele thans bestaande schuld kan zijn gedelgd, zonder dat het kapitaal, waarvan de gemeente de vruchten trekt, daarvoor is aangesproken;

dat indien aan het besluit van den gemeenteraad uitvoering wierd gegeven, wel aanvankelijk uitgaven, voor aflossing en rentebetaling benoodigd, zullen worden bespaard, maar de gemeente dit tijdelijk voordeel slechts zal verkrijgen door het verlies van de perpetueele renten, uit meergenoemde kapitalen voortspruitende;

dat de voorgestelde maatregel beoogt om kapitaal te gelde te maken tot delging van schuld, wier rentebetaling en aflossing uit gewone inkomsten gevonden worden, en derhalve lasten, die naar billijkheid op het tegenwoordig geslacht drukken, over te brengen op de schouders van het nageslacht;

Overwegende daarenboven, dat, daar de bedoelde kapitalen aan de dorpsafdeelingen in einendom toebehooren en aan de gemeente slechts, zij het dan ook renteloos, zouden worden ter leen verstrekt, de terugbetaling daarvan op een gegeven oogenblik voor de gemeente bezwarend zou kunnen zijn;

dat derhalve Ged. Staten van Friesland teregt de gevraagde goedkeuring hebben onthouden;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 18 Februarij 1880 no. 47, het daartegen door den gemeenteraad van Doniawerstal ingestelde beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 17 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Raad der gemeente Nijmegen, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij goedkeuring aan de begrooting dier gemeente is onthouden.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Ged. Staten van Gelderland hebben bij besluit van 28 Januarij 1880 hunne goedkeuring onthouden aan de gemeentebegrooting van Nijmegen voor het loopende jaar, uithoofde zij zich niet vereenigen met de besluiten van den Raad dier gemeente van 15 November bevorens, tot toekenning van subsidiën voor 1880 uit de gemeentekas respectievelijk van *f* 8525 aan het R. K. parochiaal en van *f* 10855 aan het burgerlijk armbestuur aldaar, op grond dat deze subsidiën te zamen *f* 3125 meer bedragen dan voor 1879 aan het burgerlijk armbestuur is toegestaan, en dus de Raad, wel verre van tot vermindering van subsidien aan instellingen van weldadigheid mede te werken, daarin een aanzienlijke vermeerdering heeft gebragt.

Tegen dat besluit van Ged. Staten vraagt de gemeenteraad bij Z. M. voorziening, zonder in zijn adres de gronden voor zijn hooger beroep uiteen te zetten. Ook bij den Raad van State is geene memorie door den appellant ingediend.

De punten in geschil zijn echter uit vroegere stukken bekend.

Reeds in 1877 is een beroep van dienzelfden gemeenteraad tegen eene weigering van Ged. Staten om de begrooting voor de toen loopende dienst goed te keuren, bij deze Afdeeling behandeld. De reden der weigering was ook toen in het bedrag van het subsidie aan het armbestuur gelegen. Het beroep werd bij 's Konings besluit van 25 Augustus 1877 nº. 46, ongegrond verklaard. Die beslissing steunde op de overweging, dat blijkens de stukken het burgerlijk armbestuur doorloopenden, op een vaste som per maand gestelden onderstand verleende aan vele honderden personen of gezinnen, die bijna zonder uitzondering behoorden tot de vaste bedeelden van andere instellingen van weldadigheid; dat hieruit was af te leiden, dat de burgerlijke armenzorg te Nijmegen verder ging dan de bedoeling der armenwet medebrengt, en het dus aannemelijk was, dat beperking van subsidie mogelijk en tot verwezenlijking van het doel der armenwet wenschelijk was.

Het subsidie voor 1877 is daarna van *f* 17755 tot *f* 17255 verminderd en de begrooting na die vermindering goedgekeurd.

Bij de behandeling der begrooting voor 1878, waarop het subsidie voor het burg. armbestuur op nieuw op *f* 17755 voorkwam, drongen Ged. Staten wederom aan op vermindering, toen met *f* 1000. Toen de raad daaraan geen gehoor gaf, werd op nieuw de goedkeuring aan de begrooting geweigerd en tegen die weigering bij Z. M. voorziening aangevraagd. Maar ook toen werd het beroep ongegrond verklaard. De beslissing des Konings, gedagteekend 11 Junij 1878 nº. 22, steunde op de overweging, dat niet was aangetoond, dat de behoefte sedert het vorig jaar grooter was geworden, maar veeleer het tegendeel uit de rekening bleek; dat niet bewezen kon geacht worden, dat niet een grootere vermindering van uitgaven mogelijk zou zijn, zoolang niet bleek van eene veranderde handelwijze ten aanzien van het verstrekken van bedeeling aan personen, die vasten onderstand genieten van andere instellingen van weldadigheid, en dat zelfs niet beweerd was, dat hieromtrent eenige verandering zou zijn ingevoerd.

De begrooting van 1878 is toen goedgekeurd na vermindering van het subsidie op *f* 16755.

Ook aan de begrooting voor 1879 hebben Ged. Staten aanvankelijk hunne goedkeuring onthouden, omdat het subsidie aan het burg. armbestunr daarop weder tot een bedrag van *f* 16755 was uitgetrokken. De hoofdgrond voor Ged. Staten was ook toen, dat eene gelijktijdige verpleging van armen door burgerlijke en kerkelijke armbesturen, zooals te Nijmegen plaats had, kwalijk overeen te brengen was met de voorschriften der armenwet en door de medegedeelde omstandigheden geenszins werd gerechtvaardigd, zoodat daaraan zoo spoedig mogelijk een einde moest komen, en wel door jaarlijksche vermindering van den gewonen onderstand door het burgerlijk armbestuur aan vaste bedeelden van andere instellingen van weldadigheid verstrekt. Tegen deze weigering van Ged. Staten om de begrooting goed te keuren is de raad niet in beroep gekomen. Hij besloot integendeel het subsidie te verminderen tot *f* 16255; waarna de begrooting voor 1879 is goedgekeurd.

Tegen den tijd dat de begrooting van 1880 in behandeling moest worden genomen is een andere weg ingeslagen.

In Augustus 1879 wendde zich het R. K. parochiaal armbestuur tot den gemeenteraad, met te kennen geving, dat door de vermindering van het subsidie aan het burg. armbestuur verstrekt, de aanvraag om ondersteuning bij het parochiaal armbestuur zoozeer toenam, dat diens inkomsten niet meer toereikend waren om daaraan te voldoen; dat de tegenwoordige toestand onhoudbaar was en het armbestuur daarom, onder overlegging van zijne rekening over het afgeloopen en zijne begrooting voor het volgende jaar, een subsidie uit de gemeentekas verzocht tot zoodanig bedrag, dat het burg. armbestuur zijn werkkring kon beperken tot die armverzorging, welke, volgens de opvatting van Ged. Staten, naar de wet tot zijne roeping behoort. Het parochiaal armbestuur berekende daarvoor een subsidie noodig te hebben van *f* 9200.

Burg. en Weth. lieten nu aan het burg. armbestuur vragen of het, indien aan het parochiaal armbestuur een subsidie uit de gemeentekas werd verleend, bereid zou zijn den post voor gewone bedeelingen, op zijne begrooting uitgetrokken, te vermin-

deren met de som die door het parochiaal armbestuur aan bedeelingen van het burg. armbestuur zou worden overgenomen. Het burg. armbestuur, dat voor 1880 een subsidie van *f* 16255 had aangevraagd, gelijk aan 't geen voor 1879 was toegestaan, antwoordde, dat het er niet in kon toestemmen den bedeelingspost der begrooting voor 1880 te verminderen.

Over de vraag of het subsidie door het parochiaal armbestuur verzocht behoorde te worden toegestaan, waren de gevoelens verdeeld, zoowel in het collegie van Burg. en Weth. als in de commissie uit den raad die benoemd was om daaromtrent te adviseren. De meerderheid van Burg. en Weth. was van oordeel, dat het verzoek behoorde te worden afgewezen. Zij gaf toe, dat het beginsel, waarvan het parochiaal armbestuur uitging, om namelijk de armenzorg zooveel mogelijk van de burgerlijke op de kerkelijke en bijzondere liefdadigheid over te brengen en daarom den werkkring van het burg. armbestuur te beperken, in den geest der armenwet is, maar zij vreesde dat het verleenen van subsidiën uit de gemeentekas tot vermindering van de vrijwillige giften en bijdragen zou leiden. Zij had voorts niet de overtuiging dat op billijke wijze was bijgedragen door hen, van wie overeenkomstig den aard der instelling bijdragen konden worden verwacht. Terwijl toch het bedrag der collecten en andere bijdragen in 1873 nog ruim *f* 7000 was, bedroeg dat in 1878 nog slechts *f* 5000, terwijl in dat geheele jaar slechts één legaat was ontvangen, groot *f* 300. Onder die *f* 5000 was het bedrag der collecten in de kerken voor nog geen *f* 2000 begrepen. Van de talrijke Katholieke bevolking kon, naar het oordeel der meerderheid, een ruimer bijdrage worden verwacht.

De meerderheid der bedoelde commissie uit den Raad, die voor de toekenning van het subsidie was, wees er in haar rapport op, dat de diep betreurenswaardige toestand der behoeftigen te Nijmegen ook door Ged. Staten niet werd betwijfeld; dat hetgeen, volgens de overgelegde staten, aan de armen wordt verstrekt, uiterst gering is; dat bij toekenning van het subsidie de bedeeling toch gemiddeld niet meer dan *f* 1.50 per maand zal kunnen bedragen; dat de groote behoefte onderscheidene instellingen van weldadigheid in het leven heeft doen roepen om in al de ellende eenigzins te voorzien; dat daartoe door de welgestelde Katholieken veel wordt bijgedragen; dat toch het bouwen van een ziekenhuis mogelijk gemaakt is door het verstrekken van rentelooze voorschotten; dat voor die instelling jaarlijks nog ruim *f* 3000, voor de vereeniging van Vincentius à Paulo ongeveer *f* 4600, voor die van de H. Elisabeth ongeveer *f* 1000 's jaars wordt bijeen gebragt; dat daaruit dus blijkt, dat door de Katholieken die in staat zijn te geven, werkelijk met milde hand ten behoeve hunner arme geloofsgenooten wordt gegeven. Ook de legaten en schenkingen, die van tijd tot tijd ten behoeve der armen worden gemaakt, zijn volgens de meerderheid der commissie niet gering; in de laatste vijftig jaren toch is ongeveer een bedrag van *f* 200.000 gelegateerd geworden. Ook is volgens haar het bedrag der collecten niet verminderd; in 1866 toch bedroeg het nog slechts *f* 3720,90, in 1878 was het tot bijna *f* 5000 gestegen; dat in 1873 de collecten *f* 7000 zouden hebben opgebragt, is eene vergissing; in dat cijfer waren bijdragen voor andere instellingen van weldadigheid begrepen.

De meerderheid der commissie berustte evenwel in eene vermindering van het

aangevraagde subsidie tot *f* 8525, die subsidiair door Burg. en Weth. was noodig geoordeeld, omdat het parochiaal armbestuur eene verkeerde berekening had gemaakt van hetgeen door het burg. armbestuur verstrekt kon worden aan de behoeftigen, wier verpleging het parochiaal bestuur voor het vervolg overnam.

De gemeenteraad, na een en ander te hebben overwogen, vereenigde zich met de meerderheid der commissie uit zijn midden en kende aan het parochiaal armbestuur een subsidie toe van *f* 8525, waaronder *f* 5400 voor de door dat bestuur van het burg. armbestuur over te nemen bedeelingen. Zijn besluit is gemotiveerd overeenkomstig het voorschrift van art. 59—61 der armenwet. Daarbij werd ook geconstateerd, dat het in de bedoeling van het parochiaal armbestuur lag de bedeelingen te verhoogen, vermits met de vroegere bedeelingen slechts eene zeer geringe ondersteuning aan behoeftigen kon worden verleend. Het subsidie aan het burg. armbestuur werd op *f* 10855, d. i. *f* 5400 minder dan het vorige jaar, bepaald. De bedenkingen door Ged. Staten tegen dit besluit ingebragt, hebben den Raad niet van gedachten doen veranderen. Het gevolg is geweest, dat aan de gemeentebegrooting de goedkeuring van Ged. Staten onthouden en thans bij Z. M, voorziening tegen die weigering van goedkeuring is gevraagd, zooals gezegd is.

Ged. Staten, op het adres van appellant gehoord, blijven van oordeel, dat de toestand der armenverzorging te Nijmegen niet is overeen te brengen met den geest der armenwet, die blijkens de memorie van toelichting van het beginsel uitgaat, dat karigheid van bedeeling uit gemeentefondsen juist is wat de wetgever moet verlangen, en dat geen buitengewone aanleiding of omstandigheden zijn aangewezen, die een zoo aanzienlijke vermeerdering van het totaalcijfer uit de gemeentekas verleende subsidiën kan regtvaardigen.

De rekeningen der beide armbesturen over 1878 en hunne begrootingen voor 1880 zijn bij de stukken aanwezig.

De heer Mr. W. Wintgens, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde van het gemeentebestuur van Nijmegen op. Hij adstrueert het beroep en ziet ten slotte in het belang der armen die in den bittersten nood verkeeren en van de autonomie der gemeente, met vertrouwen de vernietiging van het besluit van Ged. Staten te gemoet.

De *Staatsraad* de Vries. Heb ik u goed verstaan dat al de armen Katholiek zijn en slechts 8 tot een andere godsdienst behooren?

De heer Mr. Wintgens. Ik zal de vrijheid nemen een verslag over het burg. armbestuur over te leggen. Daaruit blijkt dat van de 458 bedeelden 68 tot een ander kerkgenootschap kunnen gerekend worden.

De *Staatsraad* de Vries. Indien werkelijk het burg. armbestuur zoo weinig armen overhoudt, hoe kan het dan mogelijk zijn dat het vraagt en ontvangt een subsidie van *f* 11000?

De heer Mr. WINTGENS. Ik geloof niet dat het denkbeeld bestaat *al* de Katholieke armen aan het Katholieke armbestuur over te geven.

III. het beroep van *een besluit van Ged. Staten van Limburg, waarbij de oprigting is bevolen eener openbare lagere school in de gemeente Gronsveld, tusschen Eckelrade en Houtem.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

In de gemeente Gronsfeld, met eene bevolking van 1844 zielen, zijn dusver twee openbare scholen, ééne in het dorp Gronsveld, en eene in het dorp Heugem, nabij de Maas, van welke laatste de oprigting is bevolen bij Kon. besluit van 19 Julij 1864 no. 40 (*Verzam.* IV bl. 155 en 241). Bij adres van den 17 Junij 1876 wendden zich 17 inwoners van het dorp Eckelrade, in dezelfde gemeente gelegen, tot Ged. Staten van Limburg, zich beklagende dat de gemeenteraad afwijzend had beschikt op hun verzoek, om in genoemd dorp, ten behoeve van de inwoners van Eckelrade en van het gehucht Houtem, eene nieuwe school op te rigten, weshalve zij verzochten dat Ged. Staten de oprigting van eene school aldaar zouden bevelen naar luid van art. 17 der wet op het lager onderwijs. Ged. Staten verlangden allereerst eene beslissing over dat verzoek door den gemeenteraad van Gronsveld, dientengevolge deed de burgemeester het voorstel aan den Raad om eene school te Eckelrade op te rigten, hetwelk met 4 tegen 2 stemmen werd verworpen den 13 November 1876. Ged. Staten wonnen vervolgens het advies in van den Inspecteur van het lager onderwijs in Limburg, die, na locaal onderzoek, in hoofdzaak mededeelde, dat de weg die door het bosch van Eckelrade naar Gronsveld leidt, bij sneeuw en nat weder onbegaanbaar en dikwijls gevaarlijk voor schoolkinderen is, omdat die, voor het grootste gedeelte, niet breeder dan een karspoor in de holte tusschen hooge en steile bermen inligt, zoodat voetgangers, bij het ontmoeten van een rij- of voertuig, tegen die bermen moeten opklouteren om zich te bergen.

De inspecteur leidt hieruit af, dat de kinderen uit Eckelrade, een dorp van 329 zielen, de school te Gronsveld meestentijds niet kunnen bezoeken; daarentegen zijn de wegen van Eckelrade naar Houtem en naar het dorp St. Geertruid kleiwegen door het vlakke veld en, behalve bij nat weder, wel bruikbaar; wat die wegen betreft zouden de kinderen uit Eckelrade wel te St. Geertruid kunnen ter school gaan, indien de beide gemeenteraden van Gronsveld en St. Geertruid zich daarover verstonden, maar de inspecteur houdt het voor dwaas en onpractisch zoodanige schikking tot stand te willen brengen, omdat de regeling der kosten en de benoeming der onderwijzers oorzaken van tweedracht zouden worden; ook het oprigten van eene school aan den weg tusschen Eckelrade en Houtem ware „eene dwaasheid, omdat daarmede noch het eene noch het andere gehucht zoude gebaat zijn.” Het advies luidt dus tot oprigting van eene school in Eckelrade. De ingenieur van den waterstaat Jhr. H. van Capellen oordeelt, dat de geschiktste plaats om eene nieuwe school te bouwen is op een goed emplacement, hetwelk verkrijgbaar zou zijn op een afstand van circa

1000 M. uit het midden van Eckelrade en circa 1300 M. uit het midden van Houtem, „waardoor”, naar zijn oordeel, „beide plaatsen zouden geholpen zijn.” Die ambtenaar constateert verder dat de afstand tusschen de middelpunten der bebouwde kommen zijn:

Van	Eckelrade	naar	Gronsveld	2900 M.
„	„	„	St. Geertruid	1400 „
„	„	„	Cadiër en Keer	2600 „
„	Houtem	„	Gronsveld	5300 „
„	„	„	St. Geertruid	3400 „
„	„	„	Cadiër en Keer	2800 „

en bevestigt de ongunstige berigten omtrent den hollen weg door het bosch. Eene commissie van 2 leden uit het collegie van Ged. Staten daartoe afgevaardigd, hield nog overleg met den burgemeester en leden van den Raad te Gronsveld, en eene commissie van 2 andere leden stelde een plaatselijk onderzoek in al de betrokken dorpen in. Het blijkt uit de rapporten dezer commissiën o. a., dat bewoners van Eckelrade en Houtem zich beklagen, dat voor hunne plaatsen niet of niet genoeg van gemeentewege wordt ten koste gelegd, terwijl de inwoners van het dorp Gronsveld tegen geringe vergoedingen genot hebben van de belangrijke vaste goederen der gemeente; daarentegen zag de meerderheid van de leden van den Raad op tegen de kosten van oprigting van eene school voor het dorp Eckelrade, waarvan het zuidelijke gedeelte tot de gemeente St. Geertruid behoort, zoodat een gezamenlijk gebruik der school in die gemeente zeer goed zou voldoen. Bij resolutie van 11 Januarij 1871 besloten Ged. Staten: 1°. te verklaren dat het getal der openbare lagere scholen in de gemeente Gronsveld onvoldoende is; 2°. mitsdien te bevelen dat bedoeld getal zal worden vermeerderd met ééne, te vestigen op een daarvoor geschikt terrein tusschen het dorp Eckelrade en Houtem, op nagenoeg 1000 M. uit het midden van Eckelrade en circa 1300 M. uit het midden van Houtem gelegen.” Dit besluit rustte op de volgende overwegingen: „dat noch in het gehucht Houtem noch in het dorp Eckelrade eene openbare lagere school bestaat; dat beide te zamen eene bevolking tellen van 479 zielen met 60 à 70 schoolgaande kinderen; dat Eckelrade is een vrij beduidend dorp met eene groote kom van goede huizen en groote bouwhoeven, hebbende eene parochie-kerk met desservant en pastorij; dat Eckelrade op een afstand van 2900 M. en Houtem 5300 M. van Gronsveld, alwaar de kinderen van beide plaatsen ter school kunnen gaan, gelegen is; dat de weg van Eckelrade naar Gronsveld bijna overal slechts een karspoor breed zijnde, over omstreeks zijn geheele lengte door eenen hoogen berg loopt, met steile taluds die eenige meters boven den weg uitsteken; dat gemelde weg voor kinderen bepaald gevaarlijk en voor een gedeelte des jaars, d. i. in natte tijden en in den winter, onbruikbaar is; dat uit een en ander volgt, dat in de gemeente Gronsveld voor de bevolking, althans zeker voor de behoefte, geen voldoend getal scholen, waarin lager onderwijs gegeven wordt, bestaat, en dat in het voorliggende adres alzoo teregt op de daarstelling eener zoodanige school ten behoeve van het dorp Eckelrade en het gehucht Houtem wordt aangedrongen; dat de gemeente Gronsveld, wier financien niet gesplitst zijn, tot de welhebbende behoort, zoodat geen aan-

nemelijk financieel bezwaar tegen de oprigting dier school kan worden ingebragt.

Met dit besluit van Ged. Staten bekend gemaakt, behield de gemeenteraad een tijdlang eene afwachtende houding, en bragt geene uitgaven voor de oprigting van een school op de begrooting. Bij besluit van 25 Julij 1879 voegden Ged. Staten (krachtens art. 212 al. 1 der gemeentewet), aan hoofdstuk XIII der gemeentebegrooting een post toe, luidende: „kosten van opmaking van het plan, het bestek en de begrooting van kosten van het ter uitvoering van het besluit van Ged. Staten van dit gewest dd. 11 Januarij 1878 L[a] 5 L, op te rigten schoolgebouw te Eckelrade, ad *f* 180.” Ook werden door Ged. Staten de stukken, in verband met art. 127 der gemeentewet, in handen van den Commissaris des Konings gesteld.

Dientengevolge is door E. van den Boorn en A. Brouwers, wethouders, A. Gauthier, N. Spronck, N. Konings en J. Starren, raadsleden, uitmakende met den burgemeester M. J. J. H. Gadet (die zich heeft onthouden), den Raad der gemeente Gronsveld, een adres aan Z. M. den Koning gerigt, dat den 9 October 1879 bij HD. Kabinet is ingekomen, en strekt „dat het Z. M. welwillend zal behagen, met het buiten werking stellen van het bevel van heeren Ged. Staten, de gemeente van eenen gewissen financieelen ondergang te redden.” Blijkens den inhoud is het beroep van appellanten gerigt tegen het besluit van 11 Januarij 1878. Adressanten beweren in hoofdzaak, dat in de behoefte van de kinderen te Eckelrade beter en met minder kosten zal worden voorzien, wanneer zij de school in het dorp St. Geertruid bezoeken langs een uitmuntenden weg, die in 10 of 12 minuten wordt afgelegd; in de kosten van vernieuwing en onderhoud dier school zou de gemeente Gronsveld dan haar deel dragen, ééne school toch ware voor de gemeente St. Geertruid en het geheele dorp Eckelrade, te zamen 1200 zielen tellende, voldoende, evenals tot heden is goedgevonden, dat de kinderen uit de kleine gemeente Rijkhold (270 zielen), die geene eigene school bezit, in het dorp Gronsveld ter school gaan. De kinderen uit het gehucht Houtem kunnen, volgens adressanten, de school te Cadiër en Keer bezoeken, langs eenen goeden weg en kleinen afstand, hetgeen te minder bezwaar heeft omdat de inwoners van dat gehucht, kerkelijk onder Cadiër en Keer ressorteren; daarentegen beschrijven zij den weg tusschen Eckelrade en Houtem als onbruikbaar bij hoog water en keuren de door Ged. Staten aangewezen plaats voor het schoolgebouw af, omdat de weg daarheen is de met karren en wagens bereden smalle dorpstraat van Eckelrade, langs welke zich 7 à 8 waterpoelen bevinden, die dus gevaar oplevert.

Ter zake gehoord hebben Ged. Staten advies ingewonnen van den inspecteur van het lager onderwijs en van den hoofdingenieur van het 7e district van 's Rijks waterstaat; eerstgenoemde persisteert bij zijn vorig advies; de hoofdingenieur treedt in eene uitvoerige beoordeeling van de bezwaren der adressanten. Naar zijn oordeel zijn die ten eenemale ongegrond; het ter school gaan van de kinderen uit Eckelrade in het dorp St. Geertruid is niet raadzaam, omdat het schoolgebouw aldaar in slechten toestand is en het onderwijs niet best schijnt te zijn; zoo eene nieuwe school te St. Geertruid wordt opgerigt, dan zal die, in verband met de belangen van de andere dorpen van die gemeente, op circa 2000 M. van het naar Houtem gekeerde deel van Eckelrade moeten komen; voor de kinderen uit Houtem ware door eene gemeenschap

pelijke school te St. Geertruid in het geheel niet gezorgd; wel gaan deze kinderen thans ter school te Cadiër en Keer, maar het bestuur van die gemeente kan de vergunning daartoe ten allen tijde weigeren, en zal dit welligt moeten doen, omdat de aldaar nieuw gebouwde school klein is met betrekking tot de bevolking; het ongerief, dat de Houtemsche kinderen op eene plaats ter kerke, op eene andere ter school zouden gaan, kan, naar het oordeel van den hoofdingenieur, door den betrokken bisschop worden weggenomen, door nl. het gehucht Houtem onder de parochie van Eckelrade te brengen; eindelijk acht de hoofdingenieur het in ieder geval noodig, dat de dorpstraat van Eckelrade worde verbeterd, rasterwerk geplaatst langs de waterpoelen aan dien weg en één waterpoel, die juist ligt voor de door Ged. Staten tot het oprigten van het schoolgebouw aangewezen plaats, moet worden gedempt. Zich geheel met dit advies vereenigende, geven Ged. Staten in overweging het beroep van adressanten af te wijzen. Zij spreken hunne overtuiging uit, dat zoo ergens eene nieuwe lagere school noodig is, dit dan is te Eckelrade. Onder de vele bijlagen van dit advies is ook een adres van 15 inwoners van Eckelrade dd. 31 October 1877, mededeelende dat zij bereid zijn op hunne kosten een perceel boomgaard, groot 6 aren 13 centiaren, gelegen aan den weg van Eckelrade naar Houtem en voldoende tot het plaatsen van eene school met onderwijzerswoning, daartoe aan te koopen, en dat de eigenaresse bereid is daarvan afstand te doen.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij missive van den minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Mei ll., la. G. afd. O., bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn twee memoriën ingekomen:

1o. van den burgemeester van Gronsveld met 25 andere inwoners van Eckelrade en Houtem, strekkende tot handhaving van het besluit van Ged. Staten; in het bouwen eener gemeenschappelijke school te St. Geertruid voor die gemeente en Eckelrade zien zij bezwaar, omdat Houtem daarmede niet gebaat zou zijn en wegens den afstand ook voor de kinderen van Eckelrade; moest de te vernieuwen school in het dorp Gronsveld ook in de behoefte van Eckelrade voorzien, dan zou die vrij wat grooter dan de bestaande moeten zijn, en een hulponderwijzer meer vereischen;

2o. van de zes appellerende leden van den gemeenteraad. Adressanten betwisten de juistheid der adviezen van den inspecteur van het lager onderwijs en van den hoofdingenieur. De schrikwekkende beschrijving van den hollen weg tusschen de dorpen Eckelrade en Gronsveld noemen zij zeer overdreven; die weg wordt sedert onheugelijke jaren bereden en begaan door menschen en kinderen, zonder dat eenig ongeluk heeft plaats gehad. Adressanten houden vol, dat de meeste woningen van Eckelrade slechts 12 minuten gaans van de bestaande school te St. Geertruid verwijderd zijn. Ontkennende dat het bezit van eene gemeenschappelijke school eene bron van tweedragt zou worden, beroepen adressanten zich op het voorbeeld van de gemeente Cadiër en Keer, die de kinderen uit het gehucht Houtem bij zich laat ter school gaan volgens eene overeenkomst, waarbij bepaald is, „dat de kosten van het onderwijs, zoo als het uit de gemeenterekening blijkt, zullen worden gedragen naar evenredigheid van de bevolking der gemeente Cadiër en Keer en die van het gehucht Houtem.

Dergelijke schikking bestaat ook tusschen de gemeenten Gronsveld en Rijkholt. Eindelijk spreken adressanten met nadruk de stelling van Ged. Staten tegen, dat Eckelrade en Houtem plaatselijke lasten zouden betalen en geen genot van de eigendommen der gemeente hebben. Indien hunne wederlegging niet voldoende mogt worden bevonden, verzoeken adressanten dat er een onderzoek ter plaatse in hunne tegenwoordigheid door geheel onpartijdigen worde bevolen.

De heer Ch. van den Boorn, te Gronsveld, als gemagtigde optredende, bestrijdt het besluit van Ged. Staten van Limburg en tracht op verschillende gronden te betoogen dat de bevolen school onnoodig is.

De *Staatsraad* Heemskerk Az. rigt vervolgens tot den gemagtigde eenige vragen, die deze beantwoordt.

IV. het beroep van *T. de Jong, te Sneek, van eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland, in zake de Nationale Militie*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De aangevallen beslissing van Ged. Staten, waarin de feiten duidelijk zijn uiteen gezet, luidt aldus:

„Op een adres van Tamme P. de Jong, koopman, wonende te Sneek, van 22 April ll., waarbij deze in beroep komt van een uitspraak van den militieraad in het 2e district, van den 19den dier maand, houdende aanwijzing van zijnen zoon Pieter voor de dienst, niettegenstaande deze broederdienst als reden van vrijstelling had opgegeven;

Gezien de overgelegde bewijsstukken;

Overwegende, wat de daadzaken aangaat:

dat de loteling Pieter de Jong, die aan de loting van dit jaar heeft deelgenomen, blijkens de overgelegde verklaring van den burgemeester zijner woonplaats Sneek, is de *tweede* zoon van een gezin van *drie* zonen;

dat de oudste Sipke, in 1873 een dienstpligtig nummer hebbende getrokken, zich in dienst heeft doen vervangen door een plaatsvervanger, welke plaatsvervanger, Bouwe de Ruiter, den 13 Juni is ingedeeld bij het 7e regement infanterie, den 9 Augustus d. a. v. eene verbindtenis heeft aangegaan als vrijwilliger voor zes jaren bij de koloniale troepen, doch den 13 September van dat zelfde jaar, op zijn verzoek, is herplaatst bij het 7e regiment infanterie, met ontheffing van de koloniale verbindtenis, en eindelijk den 29 December van dat zelfde jaar met een briefje van ontslag uit de dienst is gezonden; dat, daar die wegzending plaats had, binnen het jaar, te rekenen van den dag waarop genoemde plaatsvervanger was ingelijfd, de loteling Sipke de Jong is opgeroepen om een nieuwen plaatsvervanger te stellen, doch, op diens verzoek, bij beschikking van den minister van Oorlog, van 30 Januarij 1874, n°. 46 P., daarvan is vrijgesteld geworden, op grond, dat de gestelde plaatsvervanger

zich als vrijwilliger bij het krijgsvolk in 's Rijks overzeesche bezittingen had verbonden; dat de loteling Pieter bij den militieraad en thans diens vader, in hooger beroep, zich op die omstandigheid beroepende, beweren dat door den oudsten broeder Sipke aan de verpligting betrekkelijk de militie is voldaan en de tegenwoordige loteling Pieter derhalve aanspraak heeft op vrijstelling wegens broederdienst;

Overwegende, wat de toepassing der wet betreft, dat, volgens art. 50 sub 7o., de plaatsvervanger van den broeder, op wiens dienst een jongere broeder zich als reden van vrijstelling beroept, zijn vijfjarigen dienstijd moet hebben volbragt, tenzij hij in een der gevallen verkeert, omschreven sub 1o., 4o., 5o. en 6o. van datzelfde artikel;

dat de plaatsvervanger van Sipke de Jong, binnen den tijd van een jaar, te rekenen van den dag waarop hij is ingelijfd, uit de dienst is weggezonden;

dat genoemde plaatsvervanger niet verkeert in een der gevallen sub 1o., 4o., 5o. en 6o. van art. 51 der wet bedoeld;

dat, wel is waar, bij art. 61 der wet, de loteling, wiens plaatsvervanger zich als vrijwilliger bij het krijgsvolk in 's Rijks overzeesche bezittingen heeft verbonden, wordt vrijgesteld van het stellen van een nieuwen plaatsvervanger, doch dat nergens in de wet bepaald wordt, dat de dienst van den plaatsvervanger, die in dat geval verkeert, wordt gelijk gesteld met volbragte dienst, onverschillig of hij al of niet den vereischten tijd in dienst gebleven is;

dat in ieder geval de verbindtenis, door den plaatsvervanger Bouwe de Ruiter aangegaan, in dezen niet in aanmerking zou kunnen komen, omdat hij die haar aanging, daarvan is ontheven, vóór dat daaraan uitvoering was gegeven, en de gunstige bepaling der wet, welke klaarblijkelijk ten doel heeft het vrijwillig dienst nemen bij de koloniale troepen te begunstigen, niet behoort te worden toegepast, ingeval een plaatsvervanger enkel in schijn zoodanige verbindtenis aangaat;

dat alzoo de loteling Pieter de Jong geen aanspraak heeft op vrijstelling wegens broederdienst en teregt door den militieraad voor de dienst is aangewezen;

Is besloten:

Het ingesteld hooger beroep te verklaren ongegrond en de uitspraak van den militieraad in het 2e district, waarbij de loteling Pieter de Jong is aangewezen voor de dienst, te bevestigen.

Appellant acht zich met die uitspraak bezwaard op grond van art. 61 al. 3 der militiewet. Naar zijne meening gaat de redenering van Ged. Staten, als zou de wet niet behooren te worden toegepast, ingeval een plaatsvervanger enkel in schijn eene verbindtenis als vrijwilliger bij de koloniale troepen aangaat, niet op, daar toch de aangegane verbindtenis van den plaatsvervanger Bouwe de Ruiter bij 's Rijks overzeesche bezittingen een feit is, dat niet is te wederleggen, dat dan ook volgens ministerieele beschikking als zoodanig is beschouwd. Appellant verzoekt alzoo dat aan zijn zoon alsnog vrijstelling moge worde verleend wegens broederdienst.

De Commissaris des Konings in Friesland, op dit adres gehoord, vereenigt zich met de beslissing van Ged. Staten.

Van de bovenvermelde beschikking des Ministers van Oorlog is een afschrift door appellant aan den Raad van State ingezonden.

V. het beroep *van de Directie der Ned. Rhijnspoorwegmaatschappij, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij zijn afgewezen adressants bezwaren tegen eene aanvulling van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Moordrecht.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

In den Zuidplaspolder ligt een weg genaamd de Nieuwerkerksche weg, strekkende van den ringdijk diens polders in de nabijheid der stad Gouda, in een regte lijn tot aan het dorp Nieuwerkerk aan den IJssel. Deze weg wordt doorsneden door den Rijnspoorweg.

De vraag is, of het gedeelte van dien weg, door dien spoorweg ingenomen en aan de Rijnspoorwegmaatschappij in eigendom toebehoorende, al of niet als openbare weg te beschouwen is en als zoodanig op den legger behoort?

De gemeenteraad van Moordrecht heeft, bij besluit van 1 Mei 1879, den Nieuwerkerkschen weg op den legger der openbare wegen gebragt, onder deze omschrijving: „van af den begrinden weg over den binnenberm van den ringdijk des Zuidplas-„polders, onder no. 15 vermeld, in eene zuidwestelijke rigting, tot aan de grensscheiding „met de gemeente Nieuwerkerk a/d IJssel.” Daarbij werd als onderhoudpligtige aangewezen „de Zuidplaspolder in Schieland, met uizondering van de traverse van de „spoorbaan Gouda—Rotterdam en de langs die spoorbaan gelegen bruggen, waarvan „het onderhoud is ten laste van de Nederlandsche Rijnspoorweg-Maatschappij.” In kolom 10 is voorts de vermelding opgenomen, dat bij acte van 29 Maart 1877, gepasseerd voor den notaris A. Kluit te Moordrecht, geregistreerd en overgeschreven ten kantore der hypotheken, door de eigenaars is afgestaan en overgedragen aan den Zuidplaspolder het regt van weg over den Nieuwerkerkschen weg, en daarop gevestigd de erfdienstbaarheid van weg ten behoeve van het publiek verkeer.

Tegen deze vermelding op den legger heeft de directie der Ned. Rijnspoorwegmaatschappij bezwaren ingediend bij Ged. Staten, verzoekende, dat de omschrijving van den Nieuwerkerkschen weg in dier voege zou worden gewijzigd, dat het aan de maatschappij in eigendom behoorende gedeelte van dien weg, het karakter van openbaren weg mist, en, nu dat verzoek door Ged. Staten bij hun besluit van 23 Maart jl. is afgewezen, komt genoemde directie in beroep bij Z. M., verzoekende dat Z. M., met vernietiging van die beslissing van Ged. Staten, moge bevelen, dat de bedoelde vermelding op den legger zoo zal worden gewijzigd, dat als publieken weg slechts worden vermeld de twee deelen van den Nieuwerkerkschen weg, zooals die ter weerszijden van den spoorweg gelegen zijn en tot aan den spoorweg raken, en dat ook in de kolom: *onderhoud,* de woorden „met uitzondering van de traverse” enz., verdwijnen.

De app. grondde in haar adres aan Ged. Staten haar bezwaar voornamelijk op het feit, dat de Rijnspoorwegmaatschappij tot de op den legger vermelde acte van 29 Maart 1877 niet heeft medegewerkt, en dat die acte dus aan het haar in eigendom behoorende gedeelte van den weg niet het karakter van openbaren weg kan hebben gegeven.

De gemeenteraad en de burgemeester van Moordrecht, door Ged. Staten gehoord, wezen op het groote belang, dat niet een deel van den Nieuwerkerkschen, met provinciaal subsidie hard gemaakten weg, aan het publiek verkeer worde onttrokken, en adviseerden dat, indien het verzoek der Rijnspoorwegmaatschappij niet mogt kunnen worden afgewezen, de particuliere overweg over den spoorweg Gouda—Rotterdam, gelegen in den Nieuwerkerkschen weg, worde verklaard te zijn een publieke overweg.

Dijkgraaf en Heemraden van den Zuidplaspolder, mede door Ged. Staten gehoord, wezen op de notarieele acte van 14 Augustus 1858, waarbij de eigenaars van den Veldweg en den Midden- of Nieuwerkerkschen weg van de Rijnspoorwegmaatschappij bedongen en verkregen hebben, dat het aan die maatschappij in eigendom reeds toebehoorende deel van dien weg ten allen tijde zal moeten strekken tot een vrijen en onverhinderden uitweg en overpad voor degenen, welke nu of later van den Veldweg en Midden- of Nieuwerkerkschen weg gebruik mogen maken. De openstelling van die beide wegen voor het publiek verkeer, heeft alzoo ook dat aan de maatschappij behoorende deel tot een uitweg en overpad ten dienste van het publiek verkeer gemaakt.

De beslissing van Ged. Staten, waarbij de vermelding op den legger is gehandhaafd, steunt op de volgende overwegingen:

„Overwegende dat, nadat op den Nieuwerkerkschen weg, eigendom van particulieren, door deze bij notariele acte van 29 Maart 1877, overgeschreven in de openbare registers, voor zoover hun eigendom strekt (d. i. de geheele weg met uitzondering van het betwiste en aan de adressante in eigendom toekomende deel), is gevestigd de erfdienstbaarheid van weg ten behoeve van het publiek verkeer ...., „en zulks „ten behoeve van de aan de Ingelanden van den Zuidplaspolder in Schieland toe„behoorende publieke wegen, die reeds bestaan en die nog aangelegd moeten worden, „en welke grenzen aan- en liggen door die wegen” en nadat die weg door den Zuidplaspolder, overeenkomstig de door dezen bij gezegde acte aangegane verpligting, met behulp van een aanzienlijk provinciaal subsidie, toegekend bij besluit der Staten van 12 Julij 1876 N°. XI^a, in een harden grind- of kunstweg was herschapen, de gemeenteraad van Moordrecht, bij zijn besluit van 1 Mei 1879, genomen uit kracht van art. 3 al. 10 van het toen geldend reglement op de wegen en voetpaden in deze provincie, dien weg in zijn geheel, als liggende ten dienste van het algemeen, heeft gebragt op den legger der wegen en voetpaden in die gemeente;

„Overwegende: dat het door de adressante bedoelde gedeelte van dien weg is dat gedeelte hetwelk ter plaatse der kruissing van dien weg door den zoogenaamden Veldweg door den spoorweg is ingenomen, nadat het krachtens acte van 26 Augustus 1847 in eigendom aan de spoorwegmaatschappij was overgegaan;

„Overwegende: dat het verzoek der adressante steunt eensdeels op de bewering, bij haar

adres aangevoerd, dat de acte van 29 Maart 1877, waarbij zij geen partij was, geen betrekking kan hebben op gezegd haar eigendom, en anderdeels op de bewering, daaraan bij de mondelinge toelichting van haar verzoek toegevoegd, dat dit haar eigendom krachtens art. 5 der na te melden acte van 14 Augustus 1858, slechts bezwaard was met een privaatregtelijk regt van overweg ten behoeve der in dat artikel genoemde eigendommen;

„Overwegende: dat bij art. 1 der zooevengenoemde acte van 14 Augustus 1858, de eigenaar zoowel van den Veldweg als van den Nieuwerkerkschen weg, van de adressanten, gelijktijdig met den omleg door haar en ten haren koste van een langer deel van laatstgenoemden weg, hebben bedongen en verkregen, dat het thans in geschil zijnde en aan de adressante in eigendom toebedeelde en door den spoorweg ingenomen of toen in te nemen deel van den Ouden Nieuwerkerkschen en Veldweg, ten allen tijde zal moeten strekken tot een vrijen en onverhinderden uitweg en overpad, *voor degenen die* nu *of* later *van den Veldweg en Middenweg of Nieuwerkerkschen weg gebruik mogen maken;*

„Overwegende nu dat bij art. 5 dier zelfde acte reeds toen eenige personen of grondeigenaars werden aangewezen als tot gezegd gebruik geregtigd, maar daardoor niet in het minst aan de contracterende wegeigenaars de bevoegdheid werd ontnomen, welke art. 1 hun verzekerde, om *later* aan anderen — zoovelen zij maar wilden — gelijk regt tot gebruik toe te kennen;

„Overwegende: dat later de contracterende eigenaars van die bevoegdheid hebben gebruik gemaakt door bij acte van 29 Maart 1877, den Nieuwerkerkschen weg *voor altijd voor het publiek verkeer open te stellen;*

„Overwegende: dat mitsdien door die openstelling bij acte van 29 Maart 1877 van den weg voor het publiek verkeer, de bedoelde uitweg en overpad over het aan de spoorwegmaatschappij toebehoorende deel, niettegenstaande de adressante bij die acte geen partij was, uit krachte van art. 1 der acte van 14 Augustus 1858, een uitweg en overpad *ten dienste van het publiek* verkeer is geworden.”

In zijn adres aan den Koning voert appellante tegen deze overwegingen van Ged. Staten aan:

„Ged. Staten meenen dat, nu de eigenaars van de wederzijds van den spoorweg gelegen stukken Midden of Nieuwerkerkschen weg, goedgevonden hebben hun eigendom open te stellen voor het publiek verkeer, mitsdien de contractueel bedongen overweg zal zijn geworden een weg *ten dienste van het publiek verkeer.*

„Zij begaan daarbij een dubbele fout.

„In jure privato dwalen zij, waar zij veronderstellen dat de woorden „voor degenen die nu of later van den Veldweg en Middenweg gebruik mogen maken”, de contractanten van Houweningen of hunne regtverkrijgenden de bevoegdheid geven om het genot van den uitweg te verschaffen aan het geheele publiek. Het „gebruik *mogen* maken” moet opgevat worden in verband tot den aard der wegen die het gold.

En de strekking van het beding der heeren van Houweningen mag dus niet verder uitgebreid, dan dat de uitweg zou dienen voor al die ingelanden of landgebruikers, die als zoodanig en overeenkomstig de bekende bestemming dier wegen nu of later tot het gebruik van Veld- of Middenweg zouden zijn geregtigd.

„Voor dezulken werd in art. 5 ook gezorgd wat betreft den nieuw ontworpen arm des Middenwegs.

„Maar Ged. Staten dwalen bovendien in jure pnblico, omdat, aangenomen al de bestreden opvatting van het beding, dan nog de toelating van het publiek op den Middenweg den overweg niet kan maken openbaar.

„Al ontleende de medecontractant van Houweningen uit de overeenkomst van 1858 de bevoegdheid, om aan elk en een iegelijk het gebruik van den overweg te gunnen, ja al ontleende elke derde uit dat contract een regtstreeksche bevoegdheid om van den overweg gebruik te maken, het private, contractuele karakter van den overweg werd daardoor niet gewijzigd.

„Te beweren, dat daardoor de overweg kwam te leggen „ten dienste van het publiek verkeer„, is slechts een woordenspel of getuigt niet van juiste opvatting van het begrip „publiek verkeer„, „publieken dienst„ en „openbaren weg„.

„Tot hoeveel genieters ook uitgebreid, de verpligting der maatschappij om overweg te dulden bleef een contractuele, maar was en werd nooit een verpligting jegens het openbaar gezag.

„En zoo is het ook met de verpligting tot onderhoud. Is zij voor de appellante af te leiden uit het contractueel beding, zij staat zeer zeker niet onder de hoede van het publiek gezag; schadevergoeding doch geen straf vermag regtens het gevolg der niet-nakoming te zijn.

„De appellante merkt ten slotte nog op, dat Burg. en Weth. van Moordrecht zich reeds beijverd hebben de appellante uit te noodigen om, nu de overweg op den ligger staat, van harentwege naar art. 17 van het spoorwegreglement van 27 October 1875, te voorzien in de bediening en bewaking der hekken.„

In hun ambtsbericht op dit in hunne handen gestelde adres, schrijven Ged. Staten, dat volgens art. 1 van het reglement op de wegen en voetpaden, op den legger gebragt behooren te worden de wegen, welke liggende zijn ten dienste van het algemeen; dat dit feit geacht moet worden te bestaan, zoolang bewijs ontbreekt, dat iemand jure privato geregtigd is aan anderen — wie ook — het gebruik maken van den weg te weigeren, welk regt aan appellante ten aanzien van het gedeelte weg in geschil niet toekomt. Het beding van art. 1 der aangehaalde acte van 14 Augustus 1858, heeft den lateren omvang van het gebruik van dien overweg, geheel afhankelijk gesteld van dien van de overige deelen des wegs, waaruit volgt, dat, nu zij, die als eigenaars dit bij gemelde acte hebben bedongen, bij nadere acte van 27 Maart 1877 de overige deelen van den weg voor altijd voor het publiek verkeer hebben opengesteld, de appellante geen regt hoegenaamd heeft om aan wien ook het passeeren over gezegd gedeelte, jure privato te weigeren.

Eindelijk is het misschien niet overbodig te wijzen op hetgeen in art. 3 der meergenoemde acte van 1858 voorkomt, ten aanzien der beide bruggen, die toen reeds den overweg over den spoorweg met den Veldweg verbonden. Men leest daar:

„Aangezien de beide genoemde bruggen niet ingerigt zijn voor een algemeenen „overgang, zoo zal de maatschappij de westelijke vleugel van die brug, sluitende aan „den Middenweg meer in eene westelijke rigting doen zwaaijen, ten einde het op- „en afrijden met den Nieuwerkerkschen of Middenweg gemakkelijker te maken en

„voorts de beide bruggen zooveel breeder doen maken, als de daarop bestaande „sleuven toelaten, de dekken van klampen doen voorzien en de leuningen zooveel „hooger doen maken als door de maatschappij zelve nuttig en noodig zal geoordeeld „worden."

De heer Mr. B. M. Vlielander Hein, advocaat te 's Gravenhage, als gemagtigde voor de directie der Rhijnspoorwegmaatschappij optredende, vangt aan met op een kaart aan te wijzen waar de weg in quaestie is gelegen. Hij behoorde eertijds aan den heer van Houweningen, maar is bij contract aan de Rijnspoorwegmaatschappij overgegaan. Nu zegt men wel dat de plaatsing van dezen overweg op den ligger aan belanghebbenden ten goede komt, maar spr. gelooft dat het belang in deze zaak naast de quaestie ligt. Z. i. betreft het hier voornamelijk de bewaking en verlichting van den weg waarvoor de heer van Houweningen moet zorgen, maar waarmede nu, als de weg als publieke weg beschouwd wordt, de spoorwegmaatschappij zal belast worden.

Op zekeren dag — zegt spr. — gingen verschillende eigenaren van het verdere gedeelte van den weg en ook het bestuur van den Zuidplaspolder naar een notaris en deden hem bij eene acte verklaren, dat op den weg was gevestigd een servituut ten behoeve van het publiek verkeer. Het vestigen van een servituut van weg ten behoeve van een publieken weg, hetgeen hier plaats had, is naar zijne meening onbestaanbaar, en hij gelooft ook niet dat een polderbestuur wegen kan bestemmen voor de publieke dienst. Een polderbestuur is een collegie belast met bepaalde waterstaatsbelangen en bezit geen bevoegdheid, even als een gemeentebestuur dat een onderdeel van den Staat uitmaakt, om wegen te bestemmen voor de publieke dienst. Hij gelooft voorts niet dat het waar is, dat de stukken weg, aan de heeren van Houweningen c. s. toebehoorende, publieke weg zijn geworden, en is dat het geval, dan acht hij de plaatsing van den weg op den ligger ten eenenmale verkeerd, dan is de bedoelde overweg geen publieke weg geworden en kan een gezellig onderhoud bij een notaris hem dat ook niet maken.

Volgens het contract met den heer van Houweninge gesloten zou de directie het verkeer over den weg moeten dulden; ja — zegt spr. — tegenover haren contractant is dat mogelijk maar niet tegenover het publiek gezag. Al is de interpretatie van het contract zoo juist mogelijk, de spoorwegmaatschappij zal met het publiek gezag nooit in contact kunnen komen.

De beslissing van deze quaestie hangt naar zijne meening geheel af van de interpretatie van het contract in 1858 gesloten. Maar nu moet hij opmerken dat de uitlegging van civiele contracten in deze zaal niet thuis behoort. Hier kan niet worden uitgemaakt of het contract van 1858 den heer van Houweningen geregtigd acht den weg open te stellen voor het publiek. Die uitlegging behoort bij den civielen regter; de portée van de overeenkomst, in 1858 tusschen den heer van Houweninge en de Rhijnspoorwegmaatschappij gesloten, moet beoordeeld worden naar het civiele regt.

Hij houdt ten slotte vol dat de weg niet publiek- maar privaatregtelijk eigendom is en oordeelt de uitlegging van Ged. Staten in deze quaestie, ten eenenmale onjuist.

De heer Mr. W. Thorbecke, advocaat te 's Gravenhage, voert als gemagtigde van den Zuidplaspolder het woord. De eenige vraag die het naar hij gelooft hier gold en nog geldt is: of de weg waarover het onderhavige geschil loopt, moet komen op den ligger ja of neen, of de weg ligt ten dienste van het algemeen. En als dat de eenige vraag is, dan moet men niet vergeten in welke phase de weg zich thans bevindt. Het geschil geldt een weg in de maak. Hij gelooft de vraag van appellante: of door het contract de weg tot publieke weg gemaakt wordt, gerust ter zijde te kunnen laten. Door de administratieve overheid is thans alleen te beoordeelen, of de weg al dan niet teregt op den ligger is gebragt. Naar zijn oordeel kan, om een weg als publieken weg te bestempelen, alleen het feit gelden of de weg door het publiek gebruikt wordt, en nu is de geschiedenis van dezen weg gelijk aan die van alle onze publieke wegen, de bestempeling van den weg als publiek is voortgevloeid uit de behoefte aan een publieken weg.

Wij hebben hier te doen met een openbaren weg, en nu rijst de vraag: kan de Rijnspoorwegmaatschappij wel tegen de plaatsing op den ligger opkomen? Hij weet dat zijne meening wel voor bestrijding vatbaar is, maar hij gelooft zelfs dat de geheele spoorlijn ligt ten algemeenen dienste en het bezit daarvan niet privaatregtelijk is.

De spoorwegmaatschappij heeft op zich genomen om eventueel publiek op den overweg toe te laten, en kan niet beweren dat men hier te doen heeft met een privaatregtelijk eigendom. Hij begrijpt ten slotte niet welk belang de maatschappij er bij kan hebben of de weg is een publieke dan wel een particuliere overweg, en meent dat de toekenning van een subsidie door Ged. Staten voor de begrinding van den weg, niet zou geschieden als de weg als publiekregtelijk eigendom moest worden beschouwd. Hij gelooft dat de maatschappij gehouden is hare verpligtingen na te komen, die bij contract zijn bepaald.

Na re- en dupliek doet de *Staatsraad* de Vries den heer Mr. Vlielander Hein opmerken, omtrent de bedoeling van art. 3 der overeenkomst van 1858, dat de maatschappij op zich neemt de beide bruggen, in dat art. genoemd, voor het publiek in orde te maken.

De heer Mr. Vlielander Hein zegt: Art. 3 spreekt van het maken van een nieuwen arm dien de maatschappij moet laten maken. Het daaruit ontstane grooter verkeer maakt de verbreeding der bruggen noodig.

De heer Mr. Thorbecke merkt echter op, dat het onderhoud der bruggen wel degelijk met den hier bedoelden weg in verband staat.

VI. het beroep van *bestuurderen der Haarlemsche pistool-schietvereeniging, van een besluit van Burg. en Weth. van Haarlem, waarbij vergunning is geweigerd voor de oprigting eener schietbaan.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgende verslag uit:

Appellanten, die tot nu toe hunne schietoefeningen houden in den tuin van den

stads Doelen te Haarlem, hebben aan Burg. en Weth. dier gemeente vergunning verzocht om een pistool-schietbaan op te rigten op een gedeelte van het perceel bij het kadaster bekend onder sectie F n°. 3201, aan het Geldelooze pad, in een buitenwijk der gemeente.

De opzichter over de stedelijke werken en gebouwen was van oordeel, dat er geen bezwaar bestond om het verzoek toe te staan, onder voorwaarde dat een en ander worde geconstrueerd overeenkomstig de ingezonden teekening en onder voorbehoud, dat, indien bij het gebruik wordt ontdekt dat ter voorkoming van ongelukken eenige veranderingen of verbeteringen moeten worden aangebragt, hieraan dan ten spoedigste zal behooren te worden voldaan.

Bij het verhoor de commodo et incommodo is een bezwaar ingediend door de wed. Groenewegen, wonende aan het Geldelooze pad, en P. F. Jansen, beide met hunne tuinen aan dat pad grenzende. Zij vreezen gevaar voor het personeel dat in die tuinen, welke het gekozen terrein omgeven, steeds werkzaam is; dat terrein achten zij, en om zijn beperkte ruimte en omdat het door woonhuizen omgeven is, geheel ongeschikt voor het beoogde doel; de zekerheid, die appellanten door het plaatsen van kogelvangers trachten te geven, achten zij onvoldoende, omdat bij militaire schietbanen de voorzorgsmaatregelen over veel uitgebreider terrein loopen; omdat door de ongeoefendheid der schutters, ondanks alle maatregelen, er nog geregeld engelukken bij schietbanen plaats hebben; en omdat, toen op hetzelfde terrein de handboogschutterij Sagittarius gevestigd was, ondanks de geplaatste pijlvangers nog vele pijlen in de omliggende tuinen teregt kwamen.

Door den secretaris van de pistoolvereeniging werd daarop geantwoord, dat de standplaats van den schutter, de schietpoorten en de kogelvanger zoodanig geplaatst en ingerigt zullen worden, dat niet het minste gevaar voor ongelukken is te vreezen.

Burg. en Weth. oordeelden de ingebragte bezwaren gegrond en weigerden de vergunning bij besluit van 31 Maart 1880.

Tegen die weigering is het beroep gerigt. Appellanten beklagen zich dat Burg. en Weth. niet hebben opgegeven de redenen, waarom zij de bezwaren gegrond oordeelen; dat geen ernstig bezwaar is aangevoerd en door de overgelegde teekening, door een ingenieur opgemaakt, wordt bewezen dat geen gevaar of schade aan eigendommen mogelijk is, terwijl van hinder geen spraak kan zijn, daar van de schietbaan slechts gebruik wordt gemaakt gedurende vier maanden, bijna zonder uitzondering slechts eenmaals 's weeks, des namiddags van zes tot acht uur.

Ged. Staten, over dit beroep gehoord, zenden bij hun berigt een schrijven in van Burg. en Weth., meldende dat door appellanten voldaan is aan art. 15 al. 2 der wet van 1875 (*Stbl.* 95); dat een in loco ingesteld onderzoek hun de overtuiging heeft gegeven, dat al werd de schietbaan op de door appellanten aangegeven wijze ingerigt, het houden van schietoefeningen daar ter plaatse, te midden van talrijke woningen en in de nabijheid van door vele werklieden tot laat in den avond bezette bloembollentuin, zoowel voor de bewoners dier buurt als voor die werklieden gevaarlijk is, en dat mitsdien de vergunning in het algemeen belang niet mag worden verleend. Dit schrijven inzendende, geven Ged. Staten te kennen, dat hun

de bezwaren van zooveel gewicht voorkomen, dat zij meenen dat de beschikking van Burg. en Weth. behoort te worden gehandhaafd.

Bij den Raad van State zijn nadere memorien ingekomen van den bovengenoemden P. F. Jansen en van A. C. Groenewegen, regtverkrijgende van de inmiddels overledene wed. N. Groenewegen, waarbij zij, onder herhaling der aangevoerde bezwaren, nader er op aandringen, dat de gevraagde vergunning niet moge worden verleend.

In deze zaak treedt als gemagtigde op de heer R. F. C. Baron Bentinck, lid van het bestuur, te Haarlem. Hij licht het beroep kortelijk toe. Hij wijst er op dat de inrigting der schietbanen van dien aard is dat er geen ongelukken kunnen plaats hebben, dat er derhalve geen vrees voor gevaar behoeft te bestaan en is van oordeel dat de geopperde bezwaren niet ernstig gemeend kunnen zijn.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 14 *Julij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten:

1°. van 19 Junij 1880, n°. 5, houdende beschikking op het beroep van *J. Geleijns en H. van der Post, te Moerdijk, van een besluit van Burg. en Weth. van Klundert van* 18 *Februarij* 1880, *waarbij hun vergunning is geweigerd tot de oprigting eener scheepstimmerwerf.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 183).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van J. Geleijns en H. van der Post te Moerdijk, van een besluit van Burg. en Weth. van Klundert van 18 Februarij 1880, waarbij hun de vergunning is geweigerd tot oprigting eener scheepstimmerwerf;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Junij 1880, n°. 33;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 15 Junij 1880, no. 45, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende:

dat adressanten aan Burg. en Weth. van Klundert, bij adres van 14 Januarij 1880,

vergunning verzochten tot het oprigten van eene scheepstimmerwerf met daarbij behoorende loods, woonhuis, helling met kaapstand enz., op een gedeelte van den buitenberm van den zeedijk van het waterschap den Roijalen polder nabij de Roodevaart, kadastraal gemeente Klundert, sectie D n°. 265;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gehouden zitting, bezwaarschriften zijn ingediend, ten betooge eensdeels dat de inrigting gevaar zal opleveren voor de veiligheid van den weg, anderdeels dat de dijk door de te bewerkstelligen ontgravingen zal verzwakken en de haven geene genoegzame gelegenheid meer zal aanbieden om de schepen te meeren;

dat Burg. en Weth., op grond van het gevaar van ongelukken door het schrikken van paarden, die den weg over den zeedijk van Roodevaart naar Moerdijk in de onmiddelijke nabijheid van de op te rigten werf passeren, tengevolge van het pekbranden, het geklop en andere beweging, aan de werkzaamheden eener scheepstimmerwerf onvermijdelijk verbonden, de gevraagde vergunning hebben geweigerd;

dat adressanten van deze beslissing bij Ons voorziening vragen, aanvoerende dat geen gevaar voor de passage te vreezen is, wanneer de scheepstimmerwerf aan de zijde van den dijk behoorlijk door een rasterwerk wordt afgeheind, waartoe zij zich bereid verklaren;

Overwegende:

dat de vrees voor de veiligheid der passage over den dijk zeer overdreven is, en voor zoover die vrees geacht kan worden geregtvaardigd te zijn, door het stellen eener voorwaarde daaraan allezins kan worden tegemoet gekomen;

dat toch het branden van pek zal plaats hebben in een van steen opgetrokken gebouw en derhalve geen vrees behoeft te bestaan dat de vlammen van den dijk af zullen worden gezien;

dat het geraas en geklop, in elke scheepstimmerwerf onvermijdelijk, ook blijkens de ondervinding bij talrijke scheepstimmerwerven aan de openbare straat gelegen opgedaan, niet van dien aard zijn dat daardoor de passage over de daar langs gelegen wegen onveilig zou worden;

dat voor mogelijk gevaar kan gewaakt worden door het daarstellen eener schutting langs de geheele inrigting aan de buitenzijde van de kruin des dijks, indien deze schutting wordt vervaardigd uit eene geheele dijkbeplanking ter hoogte van 2.25 M. boven de dijkskruin;

Overwegende:

dat de vergunningen aan de adressanten tot het stellen van de voorgenomen scheepstimmerwerf op den dijk en aan de buitenhaven van Zevenbergen, door de respectieve waterschapsbesturen verleend, en de aan die vergunningen verbonden voorwaarden, ten deze niet door Ons zijn te beoordeelen, en bij Ons tegenwoordig besluit, in verband met art. 32 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), daarop geen inbreuk wordt gemaakt;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van Klundert van 18 Februarij

1880, alsnog vergunning te verleenen aan adressanten tot het oprigten eener scheepstimmerwerf met toebehooren op het perceel, gemeente Klundert sectie D n°. 265, volgens de hierbij gevoegde teekening en beschrijving, onder voorwaarde dat de geheele inrigting aan de zijde van de kruin des dijks, door adressanten behoorlijk zal worden afgeheind en wel door middel eener geheel digte beplanking ter hoogte van 2.25 M. boven de dijkskruin, terwijl de geheele inrigting zal moeten zijn daargesteld binnen een jaar na de dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 19 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Afschrift.

Moerdijk, den 14 Januarij 1880.

Ed.Achtb. Heeren gemeentebestuur te Klundert.

Deze is dienende op UEd. verzoek volgens art. 5 der wet van 2 Junij 1875 (*Staatsblad* n°. 95), tot het oprigten van een scheepstimmerwerf.

Deze inrigting zal geschieden op een gedelte van den buitenberm van het waterschap Rooijalen polder, cekcie D n°. 265, gelegen aan de Roodevaart.

Tot de inrigting hiervoor zal worden daargesteld een huis, loods, stelling met kaapstand en verdere kleinigheden hiervoor benoodigd.

Volgens kadastrale leggers zijn gebouwen of lokalen, bestemd tot ziekenverpleging, uitoefening der openbare eeredienst of scholen, binnen de kring van twee honderd meter niet aanwezig.

Met hoogacht,
UEd. Dienstw. Dienaren,
(*get.*) J. GELEIJNS.
" H. VAN DER POST.

Behoort bij Kon. besluit van 19 Junij 1880, n°. 15.

Mij bekend,
De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 25 Junij 1880, n°. 18, houdende beschikking op het beroep van *P. J. van Remortel Nzn., aannemer te Hontenisse, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland van 27 Februarij 1880, n°. 62, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den dijkraad voor de waterkeering van het calamiteuse waterschap Walsoorden, houdende kwijtschelding van korting wegens te late levering van wintermaterialen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 191.)

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van P. J. van Remortel Nz., aannemer te Hontenisse, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland van 27 Februarij 1880 n°. 62, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den dijkraad voor de waterkeering van het calamiteuse waterschap Walsoorden, houdende kwijtschelding van korting wegens te late levering van wintermaterialen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Junij 1875, n°. 35;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 21 Junij 1880, n°. 3, Afd. Waterstaat A.;

Overwegende:

dat op verzoek van adressant de dijkraad voor de waterkeering van het calamiteuse waterschap Walsoorden, bij besluit van 19 Februarij ll., hem kwijtschelding verleende van eene boete à *f* 45, wegens drie dagen te late aflevering van circa 1300 stuk gecreosoteerde perkoenpalen en dit besluit ter goedkeuring aan Ged. Staten opzond;

dat deze bij hun besluit van 27 Februarij 1880 de gevraagde goedkeuring weigerden, op grond dat bij art. 6 van het bestek, § 14 der algemeene bepalingen, voor de aanbesteding, uitvoering en onderhoud der werken van de zeewering en oeververdediging der calamiteuse polders in Zeeland, vastgesteld door Ged. Staten bij resolutie van 13 Maart 1874, niet van toepassing is verklaard op § 145, en van deze bepaling, welke in alle onderhoudsbestekken van de calamiteuse waterschappen is opgenomen, in hun belang niet kan worden afgeweken;

dat adressant van deze beslissing bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende:

dat nu in het bestek is opgenomen dat vrijstelling van korting, ingeval van onvaarbaar of onwerkbaar weder, niet wordt toegestaan wat betreft de levering van den wintervoorraad, aan zoodanig voorschrift in het belang van het calamiteuse waterschap de hand moet worden gehouden en niets is aangevoerd ten bewijze dat in dat geval eene uitzondering op dien regel zou moeten worden aangenomen;

dat er derhalve geen termen zijn om aan adressants verzoek te voldoen;

Gezien het Provinciaal Reglement voor de calamiteuse polders of waterschappen in Zeeland, goedgekeurd bij Ons besluit van 31 Julij 1871 (*Provinciaal blad* 1871, n°. 91);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissing van Ged. Staten van Zeeland, van 27 Februarij 1880 n°. 27, het daartegen door appellant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 25 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

3°. van 26 Junij 1880, n°. 19, houdende beschikking op het beroep van *D. Kluifhoofd te Numansdorp, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 2 *Maart* 1880 n°. 27/1, *betreffende eene in den polder Westmaas-Nieuwland plaats gehad hebbende verkiezing.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 188).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van D. Kluifhoofd te Numansdorp, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 2 Maart 1880 n°. 27/1, betreffende eene in den polder Westmaas-Nienwland plaats gehad hebbende verkiezing;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Junij 1880, n°. 27;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 22 Junij 1880, n°. 8, afd. Waterstaat A.;

Overwegende dat op 29 Januarij ll. te Goidschalksoord eene verkiezing heeft plaats gehad van drie candidaten voor de voordragt ter benoeming van eenen heemraad voor den polder het Westmaas-Nieuwland, gemeenten Klaaswaal, Strijen, Westmaas, Mijnsheerenland en Heinenoord, ter vervulling eener plaats, opengevallen door het overlijden van mr. J. van Andel, en toen als candidaten zijn gekozen Dirk Kruithof Jacob Rijsdijk en Andries Vink;

dat op grond van onregelmatigheden, die bij de verkiezing zouden hebben plaats gehad, adressant, stemgeregtigd ingeland van voornoemden polder, zich bij adres van 31 Januarij heeft gewend tot Ged. Staten, met verzoek de verkiezing te willen vernietigen;

dat Ged. Staten daarop, bij besluit van 2 Maart, aan adressant te kennen gaven, dat de door hem aangevoerde bezwaren geenen grond opleverden om de verkiezing te vernietigen;

dat adressant bij adres van 15 Maart van deze beslissing bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende: dat adressants eerste grief bestaat in de omstandigheid, dat in de van 10 Januarij gedagteekende openbare kennisgeving der op 29 Januarij d. a. v. te houden verkiezing, niet volgens art. 33 van het Algemeen Polder-Reglement is vermeld de plaats waar de verkiezing zou gehouden worden;

Overwegende: dat dit verzuim is hersteld door de onder dagteekening van 13 Januarij, en dus meer dan veertien dagen vóór de verkiezing, gedane nadere kennisgeving, dat die verkiezing zou plaats hebben te Goidschalksoord, *ten huize van van der Wael*, en derhalve het gepleegde verzuim ten behoorlijken tijde is hersteld;

dat adressant in de tweede plaats aanvoert dat de aanvullende kennisgeving slechts is geteekend: namens het bestuur door den secretaris A. van Driel, in stede van, zooals behoorde, door voorzitter en secretaris;

Overwegende: dat deze onregelmatigheid niet van invloed heeft kunnen zijn op den uitslag der stemming en derhalve ook ten deze geen aanleiding is om aan adressants verzoek te voldoen;

dat adressant als derde bezwaar aanvoert, dat in strijd met art. 2, al. 2, van het bijzonder Reglement (goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1858 n°. 40, (*Provinciaal blad* 1858 n°. 6), voorschrijvende dat de voordragt van drie heemraden moet bestaan uit ingelanden van den polder wier landen gelegen zijn bezuiden den zoogenaamden Blaauwen Steenschen weg, en van twee heemraden ook zijnde ingelanden van de noordzijde van dezen polder, bij de openbare kennisgeving niet is vermeld, voor welke dier beide cathegoriën van heemraden bij de verkiezing moest worden voorzien;

Overwegende: dat het aangehaalde artikel van het bijzonder Reglement niet voorschrijft dat de kennisgeving der verkiezing de bedoelde mededeeling moet inhouden, en derhalve ook dit bezwaar ongegrond is;

dat adressant in de vierde plaats aanvoert dat P. J. Kluit, die als gemagtigde van de ingelanden A. S. de Jonckheere, Johanna de Jonckheere, E. A. de Roo en G. J. H. de Roo met respectievelijk 4, 4, 32 en 38, en derhalve in het geheel met 78 stemmen, aan de verkiezing deelnam, alleen voorzien was van een volmagt op hem verstrekt door J. Schuijten, notaris te Dordrecht en rentmeester van de genoemde vier ingelanden, maar niet van een volmagt van dezen op genoemden rentmeester om namens hen, ook met het regt van substitutie, het stemregt uit te oefenen; dat derhalve gezegde P. J. Kluit niet had mogen zijn toegelaten; de 78 stemmen door hem uitgebragt van invloed hebben kunnen zijn op den uitslag der verkiezing, daar de eerste candidaat slechts gekozen is met 533 tegen 512 stemmen

en derhalve op dien grond de verkiezing behoort te worden vernietigd;

Overwegende: dat het Algemeen Polder-reglement, door in art. 36 niet voor te schrijven, dat de volmagten aan het procesverbaal zouden worden gehecht en bewaard, maar door alleen te bepalen dat de namen der gemagtigden bij het procesverbaal worden gevoegd, blijkbaar bedoeld heeft de beoordeeling der vraag, of de gemagtigden behoorlijk gemagtigd zijn, over te laten aan de prudentie van het polderbestuur en het onderzoek der volmagten, in een geschil als het onderhavige, voor hooger bestuur onmogelijk heeft gemaakt;

dat het bestuur de door Kluit overgelegde volmagt kennelijk voldoende heeft geacht en hem als gemagtigde op de lijst heeft gebragt en er na die beslissing van het bestuur voor Ons geen termen zijn om, op grond van wat door adressant wordt beweerd, de plaats gehad hebbende verkiezing te vernietigen;

dat adressant in de laatste plaats aanvoert dat ongeregistreerde volmagten als geldig zijn verklaard;

Overwegende: dat geen enkel feit is aangevoerd tot staving van dit beweren, dat volgens adressants erkentenis eigenlijk slechts een vermoeden is, en er derhalve ten deze ook geen grond is tot nietigverklaring der verkiezing;

Gezien het Algemeen Reglement voor de polders in Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Augustus 1856 n°. 63 (*Provinciaal blad* 1856 n°. 99), en het bijzonder Reglement voor den polder het Westmaas Nieuwland, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1858 n°. 40 (*Provinciaal blad* 1858 n°. 6).

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissing van Ged. Staten van Zuidholland van 2 Maart 1880 n°. 27/1, het daartegen door D. Kluifhoofd ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 26 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,

A. C. Oltmans,

Ref.

4°. van den 27 Junij 1880, n°. 16, houdende beschikking op het beroep van *A. N. A. Bokkes, te Leeuwarden, tegen besluiten van Burg. en Weth. dier gemeente van* 4, 14 *en* 18 *Februarij* 1880, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot het oprigten van een slagterij op het Zaailand n°.* 90.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 192.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door A. N. A. Bokkes te Leeuwarden, tegen besluiten van Burg. en Weth. dier gemeente van 4, 14 en 18 Februarij 1880, waarbij hem vergunning is geweigerd tot het oprigten van eene slagterij op het Zaailand n°. 90;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Junij 1880, n°. 36;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 Junij 1880, N°. 30, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de adressant vergunning heeft verzocht om in een door hem te bouwen huis op den hoek van de Prins Hendrikstraat en van het Zaailand, op te rigten eene slagterij, waarin tevens zou worden uitgeoefend de rookerij en zouterij van vleesch en spek;

dat slechts een der naburen bedenking heeft gemaakt tegen de inwilliging van dit verzoek, op grond van overlast dien hij vreesde van de veestalling, die waarschijnlijk op het perceel zou worden opgerigt, waarop adressant heeft te kennen gegeven niet voornemens te zijn aldaar eene veestalling te maken;

dat Burg. en Weth. bij hun besluit van 4 Februarij 1880 n°. 14, het verzoek hebben gewezen van de hand, op grond dat het vee in den regel zou worden geslagt in een locaal, onmiddelijk gelegen aan de Prins Hendrikstraat en bij uitzondering ook in den winkel op den hoek dier straat; dat het slagten van vee in localen onmiddelijk grenzende aan de openbare straat, hinder van ernstigen aard veroorzaakt, terwijl het slagten van vee in den winkel, bestemd voor uitstalling van vleesch, schadelijk kan zijn voor de gezondheid der consumenten;

dat de adressant daarop zich op nieuw tot het gemeentebestuur heeft gerigt met eene gewijzigde aanvrage, waarin hij onder anderen zich verbond om hoegenaamd geen vee in den winkel te slagten;

dat Burg. en Weth. bij hun besluit van 14 Februarij 1880 no. 1, hebben verklaard, dat door de nadere gewijzigde aanvraag niet waren weggenomen de bezwaren, verbonden aan eene slagtplaats aan de publieke straat en hebben gepersisteerd bij hunne afwijzende beschikking;

dat adressant bij nader request van 16 Februarij ll., verzocht heeft eene gunstige beschikking op zijn laatstvorig verzoek te erlangen, tot tijd en wijle het gemeentebestuur van Leeuwarden mogt overgaan tot het oprigten van eene openbare slagtplaats, maar door Burg. en Weth., bij besluit van den 18 Februarij 1880 n°. 12, ook op dit verzoek afwijzend is beschikt;

Overwegende: dat de grond, door Burg. en Weth. voor hunne weigering aangegeven, niet afdoende is om die weigering te regtvaardigen, daar door het stellen van voorwaarden aan het door hen gevreesde bezwaar kan worden te gemoet gekomen;

dat de slagterij niet kan geacht worden schadelijker te zullen zijn dan andere die in de bewoonde buurten der gemeente Leeuwarden bestaan;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te vernietigen de bovenvermelde besluiten van Burg. en Weth. van Leeuwarden van 4, 14 en 18 Februarij 1880, en alsnog aan A. N. A. Bokkes en zijne regtverkrijgenden vergunning te verleenen, om in het perceel kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie B n°. 1345, volgens de bij dit besluit behoorende teekening en beschrijving — laatstgenoemde zooals zij naar de navolgende bepalingen wordt gewijzigd, — op te rigten eene slagterij en rookerij en zouterij van vleesch en spek onder voorwaarde dat:

a. de winkel niet worde gebezigd voor slagten van vee;

b. de slagtplaats van de openbare straat worde gescheiden door eene deur van dubbel hout met een tusschenruimte van 3 cM., waarvan de dorpel met den bovenkant reikt op minstens 10 cM. boven den vloer in de slagtplaats en het trottoir;

c. de lichtschepping van de slagtplaats met den onderkant minstens 2 M. boven het trottoir worde geplaatst;

d. alleen de bovenlichten tuimelend naar binnen worden gemaakt;

e. in de slagtplaats worde aangebragt een zinkkolk, door cementbuizen met het gemeentelijk riool verbonden en een luchtkoker van minstens 1 M. opening en uitkomende in de buitenlucht boven den nok van het nevensliggende gebouw;

f. de buitendeur tijdens het slagten van vee gesloten blijve;

g. geen vee worde geslagt na zeven ure des morgens;

2°. te bepalen dat de inrigting voltooid en in werking gebragt moet zijn binnen 12 maanden na dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 27 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

Beschrijving behoorende bij het verzoek om vergunning tot het oprigten eener slagerij c. a., in het perceel gekwoteerd Zaailand lett. F n°. 90, te Leeuwarden, van Alexius Nicolaas Antonius Bokkes, wonende te Leeuwarden.

Het perceel waarin de ondergeteekende eene slagerij, rookerij en zouterij van vleesch wenscht op te rigten, is gekwoteerd Zaailand lett. F. n°. 90, en ten kadaster der gemeente Leeuwarden bekend onder sectie B n°. 1395, met gebruik van eene thans aan de gemeente Leeuwarden behoorende strook grond, gelegen ten oosten en zuiden van genoemd huis.

Het op te rigten gebouw zal bestaan uit:

a. een kelderverdieping verdeeld in portaal, keuken en kelder,

b. eene benedenverdieping verdeeld in winkel, gang, woonkamer, opkamer, slagtplaats, trapruimte en privé, alsmede intrek, ingang en trap;

c. eene eerste en eene tweede verdieping, alsmede zolder, bevattende voor de benedenwoning eene slaapkamer, een turf bergplaats, vleesch-rookkast geheel van steen en ijzer gebouwd en linnenzolder, overigens ingerigt voor bovenwoning of intrek.

Ten opzigte van het gebruik van het huis merkt de ondergeteekende op, dat het slagten van vee geschieden zal zonder dat daardoor voor het public hinder of schade kan ontstaan en wel gewoonlijk in de slagtplaats, bij uitzondering in bizondere gevallen ook in den winkel;

beide localen zullen op doelmatige wijze voorzien worden van afvoerkolken en rioleringen voor spoelwater enz., in de aangrenzende gemeente-riolen.

De afval van het slagten zal telkens en direct naar het aschland der gemeente Leeuwarden of naar andere daarvoor geschikte plaatsen vervoerd worden.

In het huis zal geene gelegenheid tot stallen van vee gemaakt worden.

Leeuwarden, 30 December 1879.

(*get.*) A. N. A. Bokkes.

Behoort bij Kon. besluit van 27 Junij 1880 n°. 16.

Mij bekend,

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,

A. C. Oltmans.

Ref.

5°. van 27 Junij 1880, n°. 17, houdende beschikking op het beroep van *R. Bakker Bzn., te Ridderkerk, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 28 Februarij* 1880, *waarbij is afgewezen zijn verzoek om te mogen oprigten een door stoom gedreven fabriek van caoutchouc en gutta-percha bereiding.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 196.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door R. Bakker Bz., te Ridderkerk, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 28 Februarij 1880, waarbij is afgewezen zijn verzoek om te mogen oprigten een door stoom gedreven fabriek van caoutchouc en gutta-percha bereiding;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Junij 1880, n°. 10;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 Junij 1880, n°. 31, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de adressant in Augustus 1879 aan het gemeentebestuur van Ridderkerk vergunning heeft verzocht om op het perceel, kadaster sectie C n°. 2414, met eene bestaande stoommachine, die diende tot bewerking van vlas, caoutchouc en gutta-percha te bereiden;

dat een drietal eigenaars en bezitters van naburige perceelen zich tegen de inwilliging van dat verzoek hebben verzet, op grond van brandgevaar en schade voor de gezondheid;

dat Burg. en Weth. bij besluit van 19 November 1879 de verlangde vergunning hebben verleend voor een proeftijd van zes maanden;

dat Burg. en Weth. vervolgens den 28 Februarij 1880 een tweede besluit hebben genomen, waarin zij hebben verklaard, dat hun uit sedert verkregen inlichtingen van elders gebleken was, dat fabrieken als de hier bedoelde, moeten geacht worden zeer gevaarlijk voor brand en door de onaangename uitdampingen schadelijk voor de gezondheid te zijn, reden waarom Burg. en Weth., na nogmaals de in October 1879 door de naburen aangevoerde bezwaren te hebben overwogen, het verzoek van R. Bakker niet konden toestaan;

dat de adressant, zich door dit tweede besluit bezwaard achtende, op grond van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), Onze voorziening daartegen heeft ingeroepen;

Overwegende: dat de voorloopige vergunning van kracht bleef tot 19 Mei 1880, en dat Burg. en Weth., alvorens eene definitieve beslissing te nemen, hadden moeten afwachten het in art. 12 der wet bedoelde verzoek van den adressant, hetzij om verlenging van den proeftijd, hetzij ter bekoming van definitieve concessie;

dat het niet kon aangaan, nadat eenmaal eene beschikking op het in Augustus gedaan verzoek was gegeven, nog een tweede daarmede strijdig besluit te nemen, en

alzoo inbreuk te maken op het verkregen regt van den adressant, om zijn bedrijf uit te oefenen tot 19 Mei 1880;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bovenvermelde besluit van Burg. en Weth. van Ridderkerk van 28 Februarij 1880 te vernietigen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 27 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

6°. van 28 Junij 1880, n°. 19, houdende beschikking op het adres *van J. H. van der Goot, gemeente-ontvanger van Gaasterland te Balk, houdende beroep van eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland, dd.* 1 *April* 1880, *waarbij des adressants zoon, Frederik Sjoerd van der Goot, loteling van de ligting der Nationale Militie over* 1880 *uit de gemeente Gaasterland, met handhaving der uitspraak van den Militieraad in het* 2*e district van Friesland, voor de dienst werd aangewezen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 199).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ. ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van J. H. van der Goot, gemeente-ontvanger van Gaasterland te Balk, houdende beroep van eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland dd. 1 April 1880, waarbij des adressants zoon, Frederik Sjoerd van der Goot, loteling van de ligting der nationale militie over 1880 uit de gemeente Gaasterland, met handhaving der uitspraak van den militieraad in het 2e district van Friesland, voor de dienst werd aangewezen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1880 n°. 41;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 25 Junij 1880, la. F., afd. Mil. en Schutt.;

Overwegende: dat de uitspraak van Ged. Staten van Friesland, blijkens het door den appellant onderteekende en afgegeven ontvangbewijs, op den 4 April 1880 ter zijner kennisse was gebragt, en dat het adres, waarbij van die uitspraak aan Ons beroep werd gedaan, wel is waar gedagteekend is 14 April 1880, doch blijkens de daarop voorkomende aanteekening eerst den 19 April 1880 aan Ons kabinet is ontvangen, en alzoo vijf dagen na het verstrijken van den termijn van 10 dagen, bij art. 103 der wet op de nationale militie tot het in hooger beroep komen van uitspraken van Ged. Staten gesteld;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* no. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den appellant niet ontvankelijk te verklaren in zijn bij Ons ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 28 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

7o. van 28 Junij 1880, no. 20, houdende beschikking op het beroep van *P. van Rijn te Maassluis, vader van den loteling J. J. van Rijn, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 20 *April* 1880 *G. S. no.* 40, *waarbij, met handhaving der uitspraak van den Militieraad, genoemde loteling voor de dienst is aangewezen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 212).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door P. van Rijn te Maassluis, vader van den loteling Jan Jacob van Rijn, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van 20 April 1880 G. S. no. 40, waarbij, met handhaving der uitspraak van den militieraad, genoemde loteling voor de dienst is aangewezen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1880, n°. 48;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 25 Junij 1880, litt. G., afd. M. en S.;

Overwegende: dat J. J. van Rijn is de jongste uit een gezin van twee zonen, waarvan de oudste, Pieter, geboren te Maassluis den 7 September 1847, in 1867 wegens het toenmalig afwezig blijven van een anderen dienstpligtigen loteling, krachtens art. 115 der militiewet is opgeroepen;

dat deze toen een plaatsvervanger heeft gesteld, die op 23 Augustus 1867 bij het 6e Regiment Infanterie is ingelijfd, den 1 November d. a. v. is overgegaan bij het Regiment Grenadiers en Jagers, den 14 Februarij 1868 met eene vrijwillige verbindtenis is overgegaan bij de koloniale troepen en den 23 Mei 1874 in die dienst te Soerabaija is overleden;

dat echter de loteling in wiens plaats Pieter van Rijn was opgeroepen, den 30 Junij 1868 alsnog bij de zeemilitie is ingelijfd;

dat Ged. Staten met den Militieraad hebben aangenomen, dat de door Pieter van Rijn gestelde plaatsvervanger na 30 Junij 1868 niet meer als zoodanig gediend heeft en dat dus zijn dienst van ongeveer een jaar onvoldoende was, om als grond van vrijstelling voor Jan Jacob te worden ingeroepen;

dat de adressant daarentegen beweert, dat dusdanig regt van vrijstelling hier wel is verkregen, omdat de gestelde plaatsvervanger, vóór dat het regt op ontslag volgens art. 173, al. 3, der militiewet ontstaan was, reeds een vrijwillige verbindtenis had aangegaan, en gedurende de praestatie dier verbindtenis, alzoo in dienst, is overleden;

Overwegende: dat dit beweren is onjuist en dat de dienst, die de plaatsvervanger voor Pieter van Rijn heeft verrigt, inderdaad nog geen jaar heeft geduurd; dat hij toch, indien hij geene vrijwillige verbindtenis voor zich zelven had aangegaan, den 30 Junij 1868 zou zijn ontslagen;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingestelde beroep ongegrond te verklaren en de aanwijzing voor de dienst van Jan Jacob van Rijn te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 28 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

8°. van 30 Junij 1880, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van *W. Bruinsma, te Bolsward, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 26 Februarij* 1880, *n°.* 52, *waarbij aan het gemeentebestuur van Bolsward vergunning is verleend om het asch- en vuilnisveld te verplaatsen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 208).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door W. Bruinsma te Bolsward, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland van 26 Februarij 1880 n°. 52, waarbij aan het gemeentebestuur van Bolsward vergunning is verleend om het asch- en vuilnisveld te verplaatsen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1880, n°. 43;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 Junij 1880, n°. 49, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat het gemeentebestuur van Bolsward, om verschillende redenen wenschende het asch- en vuilnisland, gelegen aan de Harlinger vaart, te verplaatsen, aan Ged. Staten van Friesland vergunning heeft verzocht om het te mogen overbrengen naar een terrein, gelegen aan de Makkumervaart en den weg naar Exmorra, kadastraal bekend gemeente Bolsward, sectie B n°. 1017, 1020 en 58;

dat het gemeentebestuur van Wonseradeel en eenige eigenaars van aangrenzende perceelen zich tegen de inwilliging van dat verzoek hebben verzet, op grond van hinder van ernstigen aard, die veroorzaakt zou worden door den stank en het stuwen der haardasch en schade door de vermindering van waarde der omliggende terreinen;

dat Ged. Staten niettemin de verlangde vergunning hebben verleend, onder voorwaarde dat:

1°. de mestkuilen en gierputten volkomen waterdigt moeten worden bemetseld en dat het bestek daarvan door Ged. Staten moet worden goedgekeurd;

2°. de geheele mest- en aschverzamelplaats moet worden voorzien van eene doelmatige kapbedekking;

3°. bij het vervoer van faecalien alleen gebruik mag worden gemaakt van goed gesloten tonnen;

4°. voor het vervoer van asch, vuil en mest alleen mogen worden gebruikt goed overdekte pramen en karren;

5°. de inrigting, voor zoover die aan den openbaren weg ligt, door houtgewas moet worden omgeven;

dat de appellant van Ons de vernietiging van dit besluit heeft verzocht, op grond dat zijne zathe geen 100 M. van het bedoelde terrein verwijderd is; dat daar uitsluitend boter en kaas worden bewerkt; dat hij daarvoor noodig heeft eenen frisschen

en koel gehouden kelder; dat de uitoefening van zijn bedrijf onmogelijk zal worden bij de inwilliging van het verzoek;

dat hij tot staving van zijn beweren heeft overgelegd eene verklaring van de 12e afdeeling der maatschappij van landbouw en veeteelt in Friesland, houdende dat door de vestiging van het asch- en vuilnisland aan de Makkumervaart, de vervaardiging van boter op de omliggende zathen, gedurende een groot gedeelte des jaars onmogelijk zal worden gemaakt;

Overwegende: dat het asch- en vuilnisland der gemeente Bolsward niet kan gevestigd blijven waar het thans is; dat het nieuwe terrein, in het open veld en grenzende aan ééne zijde aan de Makkumervaart, zeker op zich zelf voor eene inrigting als de hierbedoelde niet ongeschikt is te achten; dat volgens eene naauwkeurige meting de afstand tusschen de inrigting en het huis van Bruinsma bedraagt 138 M.;

dat het niet wel aannemelijk is, dat op dien afstand van de inrigting, vooral wanneer de opgelegde voorwaarden worden in acht genomen, nadeelige gevolgen te vreezen zouden zijn;

dat op het erf van bijna alle boerderijen eene mestverzameling, zij het dan ook op kleinere schaal, gevonden wordt;

dat Ged. Staten hebben verklaard, dat omtrent soortgelijke inrigtingen in andere steden en dorpen van Friesland geene klagten worden gehoord;

dat daarenboven door het stellen van voorwaarden nog aan de aangevoerde bezwaren kan worden te gemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. het beroep ongegrond te verklaren en de door Ged. Staten van Friesland verleende vergunning te handhaven, onder de toevoeging der voorwaarde, dat na 8 ure des morgens op het terrein geen stroo of afval meer verbrand mag worden;

2°. te bepalen, dat de inrigting voltooid en in werking zal moeten zijn vóór 1 Januarij 1881.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

9o. van 4 Julij 1880, no. 17, houdende beschikking op het beroep van *A. Vegter te Zuidbroek, vader van den loteling K. Vegter, tegen eene uitspraak van Gep. Staten van Groningen van 2 April* 1880 *n*o. 59, *waarbij de loteling J. D. Damm van dezelfde gemeente, van de dienst is vrijgesteld wegens broederdienst.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 214).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Allie Vegter te Zuidbroek, vader van den loteling Koene Vegter, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Groningen van 2 April 1880 no. 59, waarbij de loteling Jurgen Dieko Damm van dezelfde gemeente, van de dienst is vrijgesteld wegens broederdienst;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 Junij 1880, no. 37;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 1 Julij 1880, litt. N, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat genoemde Jurgen Dieko Damm, geboren 27 Februarij 1860, is de derde zoon van Jurgen Dieko Damm, geboren te Uthwerdum, koninkrijk Pruissen; dat de vader met zijne vier zonen, allen in Pruissen geboren, in 1876 is gekomen te Zuidbroek; dat hij aldaar den 23 April van dat jaar bij het gemeentebestuur de verklaring heeft afgelegd, dat hij zich in die gemeente wilde vestigen, en dat hem op den 20 Februarij 1877, door de „Königlich Preussische Landdrostei te Aurich" voor hem, zijne vrouw en kinderen, met name in dat stuk genoemd, eene „Entlassungs-Urkunde" is uitgereikt, die op het oogenblik der uitreiking het verlies der Pruissische nationaliteit te weeg bragt;

dat de oudste zoon, geboren 18 Januarij 1857 en dus tijdens zijn ontslag uit het Pruissische staatsverband, zijn twintigste jaar reeds volbragt hebbende, geenen militiepligt hier te lande heeft vervuld;

dat de tweede zoon zich in 1878 in de dienst heeft doen vervangen door een plaatsvervanger die nog dient en de vierde den militiepligtigen leeftijd nog niet heeft bereikt;

dat de militieraad Jurgen Dieko Damm, den loteling van dit jaar, heeft beschouwd als derden zoon uit een gezin van vier zonen, waarvan nog slechts één dient of gediend heeft en hem voor de dienst heeft aangewezen;

dat Ged. Staten, uitspraak doende in hooger beroep, dit besluit hebben vernietigd en den loteling hebben vrijgesteld wegens broederdienst;

Overwegende: dat de oudste broeder, Johann Engelberts Damm, bij het bereiken van den militiepligtigen leeftijd en tot het volbrengen van zijn twintigste jaar Pruissisch onderdaan was; dat hij daarom niet voor de militie is ingeschreven;

dat art. 181 der Grondwet en de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* no. 72), slechts

gewagen van ingezetenen, als tot de krijgsdienst hier te lande verpligt, en dat laatstgenoemde wet, wat de verpligte krijgsdienst en de vrijstelling daarvan betreft, kennelijk alle zoodanige personen buiten aanmerking laat, die met de Nederlandsche krijgsdienst wegens hunne vreemde nationaliteit in geene aanraking komen en, bevinden zij zich hier te lande, volgens de slotbepaling van art. 15 der wet, niet voor ingezetenen gehouden worden;

dat als blijkbaar gevolg van deze regtsbeschouwing de wet van 1861 niet toelaat broederdienst bij een vreemde krijgsmagt tot vrijstelling van den militiepligt hier te lande te doen gelden, maar omgekeerd dan ook genoemde wet geacht moet worden evenmin toe te laten het aanwijzen van een of meer broeders welke door hunne nationaliteit aan Nederland geheel vreemd zijn, te doen gelden tot vestiging van den militiepligt hier te lande;

dat toch het buiten berekening houden van één of meer broeders die vreemdelingen zijn in het éene geval en de bij-berekening in het andere geval, een ongelijkheid van regtsbedeeling zou daarstellen, waartoe noch de geschiedenis der wet van 1861, noch haar geest of letter, eenige aanleiding geeft;

dat derhalve Jurgen Dieko Damm moet geacht worden te behooren tot een gezin van drie broeders, waarvan één bij plaatsvervanging dient, zoodat hij teregt van de dienst is vrijgesteld;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Groningen en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 4 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *G. J. Jager te Heerde, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, betreffende de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Aan de loting voor de nationale militie in de gemeente Heerde hebben in dit jaar deelgenomen de tweelingbroeders Harmen en Gerrit Jan van Werven. Zij behooren tot een gezin van acht broeders, waarvan zij de jongste zijn en waarvan nog slechts twee hunnen dienstplicht hebben vervuld. Genoemde tweelingbroeders hebben dan ook bij de loting als reden van vrijstelling alleen lichaamsgebreken opgegeven.

Gerrit van Werven, die getrokken had n°. 43, is door den Militieraad als ongeschikt afgekeurd. Maar Harmen, die n°. 54 had getrokken, is geschikt geoordeeld en als zoodanig voor den dienst aangewezen.

Genoemde Harmen is van die uitspraak in beroep gekomen bij Ged. Staten. De Voorzitter van den militieraad berigtte dat diens uitspraak gegrond was op het eerste lid van art. 49 der wet op de nationale militie, daar de Raad van gevoelen was, dat het de bedoeling van den wetgever niet kan geweest zijn om in een geval als dit, op grond van het laatste lid van dat artikel, van den regel van het eerste lid af te wijken.

Ged. Staten namen in hunne uitspraak aan, dat deze tweelingbroeders geen aanspraak kunnen maken om op grond van broederdienst te worden vrijgesteld. Zij overwogen echter dat volgens den algemeenen regel, van de beide tweelingbroeders één dienstpligtig was en een vrijgesteld moest worden; dat naar art. 49, laatste lid, in zoodanig geval de broeder, die het laagste nommer getrokken heeft, voor den dienst moet worden aangewezen, tenzij anders mogt zijn overeen gekomen, van welke bevoegdheid in dit geval geen gebruik is gemaakt; dat de wet geene uitzondering behelst voor het geval, dat de broeder, die het laagste nommer heeft getrokken, wegens lichaamsgebreken moet worden vrijgesteld; dat de militieraad dus ten onrechte den loteling Harmen, die, het hoogste nummer getrokken hebbende, volgens de wet vrij was van den dienst, voor den dienst had aangewezen. Op dien grond vernietigden Ged. Staten van Gelderland de uitspraak van den militieraad en stelden Harmen van Werven van den dienst vrij.

Binnen den wettelijken termijn is hiertegen in beroep gekomen de loteling Gerrit Jan Jager, die bij dezelfde loting n°. 55 getrokken heeft, en door den militieraad voor den dienst is aangewezen. Appellant geeft te kennen, dat de gemeente Heerde dit jaar een contingent moet leveren van 20 man en dat Harmen van Werven juist de twintigste zou zijn die opgeroepen werd, in welk geval appellants nummer buiten oproeping zou blijven; terwijl door de vrijstelling van Harmen van Werven appellants nummer onder de opgeroepenen zou behooren. Appellant acht die vrijstelling onjuist, omdat art. 49 al. 3, alleen voorziet in het geval, dat van tweelingbroeders aan één vrijstelling moet worden verleend, welke voorwaarde hier niet aanwezig is; dat toch de wet kennelijk bedoelt wanneer aan één van beiden vrijstelling moet worden verleend wegens broederdienst, niet wegens ligchaamsgebreken, hetgeen duidelijk blijkt uit de plaatsing dier bepaling in art. 49, hetwelk uitsluitend over vrijstelling door broederdienst handelt; dat het Kon. besluit van 20 Junij 1876 n°. 22, waarop Ged. Staten wijzen, niet betreft een geval dat met het tegenwoordige gelijk te stellen is, omdat daar de oudste der tweelingbroeders ook reeds wegens broederdienst behoorde vrijgesteld te worden.

De Commissaris des Konings, in wiens handen het adres van appellant is gesteld, heeft verklaard zich met de beslissing van Ged. Staten te vereenigen.

III. het beroep van *J. Vos, te Bolsward, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener koperslagerij.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK Az. brengt het volgend verslag uit:

Door Jenneke Vos, koperslager te Bolsward, is aan Burg. en Weth. van die gemeente vergunning verzocht om die koperslagerij op te rigten in een gedeelte der meubelmakerij van S. S. Postema, achter het huis aan den Grooten Dijlakker, wijk C n°. 44, kadastraal bekend gemeente Bolsward, sectie A n°. 229. De koperslagerij zou worden uitgeoefend in een vierkant vertrek, waarvoor de voorzijde en toegangsdeur aan eene opene plaats, de regter zijwand zijnde een steenen buitenmuur aan een tuin grenst, terwijl de twee andere zijden met houten beschotten zijn afgescheiden van de meubelmakers werkplaats. De stookplaats met blaasbalg is aan den buitenmuur ontworpen met een ijzeren rookvanger en steenen schoorsteen. Twee geburen, de wed. Krins en B. de Vries, hebben bezwaarschriften ingeleverd uithoofde van brandgevaar, voortvloeijende uit de nabijheid der meubelmakerij, die vele ligt brandbare zaken bevat, in hetzelfde perceel. Dit bezwaar hebben B. en W. gegrond bevonden en uit dien hoofde, bij beschikking van 19 Maart ll. n°. 9, de vergunning geweigerd. J. Vos is bij adres van 26 Maart ll. in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, en heeft art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) nageleefd. Adressant beweert dat zijn bedrijf zich bepaalt tot het doen van reparatien, waartoe hij zich gedurende de meeste dagen der week niet van vuur behoeft te bedienen, en beklaagt zich dat B. en W. niet hebben onderzocht, of door het stellen van voorwaarden aan het beweerde brandgevaar kon worden te gemoet gekomen.

Ged. Staten van Friesland, ter zake gehoord, hebben het advies ingewonnen 1°. van B. en W. van Bolsward, welke de inwilliging van het verzoek van adressant als gevaarlijk beschouwen, daarbij verklarende, dat zij de localiteit zeer goed keuren en dat, indien de adressant niet gedurende de meeste dagen der week, maar dan toch gedurende 2 of 3 dagen, met vuur werkt, dit daar ter plaatse voldoende is om brand te stichten;

2°. van den hoofdingenieur van den provincialen waterstaat, welke, na een locaal onderzoek van den provincialen ingenieur, van oordeel is, dat het gebruik van een open vuurhaard met een grooten blaasbalg in eene werkplaats met een houten vloer en door een ligt houten beschot gescheiden van de meubelmakerij, brandgevaar zal veroorzaken; maar dat eene voorwaardelijke vergunning zou kunnen worden verleend, wanneer adressant bereid mogt zijn, de werkplaats in te rigten met een steenen vloer, scheidsmuren van een halven steen te maken en den schoorsteen op te trekken boven den nok van het dak. Met dit gevoelen vereenigen zich Ged. Staten en geven in overweging, bij de vergunning als voorwaarde te stellen, dat het bestek de goedkeuring van het gemeentebestuur vereischt.

Nadat met 's Konings magtiging deze zaak bij deze afdeeling was aanhangig

gemaakt bij missive van den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 14 Junij 1880 n°. 45, is ingekomen eene memorie van B. de Vries, die verzoekt dat afwijzend op het adres worde beschikt, wegens brandgevaar voor zijn aan de meubelmakerij belendend huis.

IV. het beroep van *H. ter Slaa te Aalten, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van* 27 *April* 1880 *n°.* 53, *in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

H. ter Slaa, wonende te Aalten, heeft acht zoons.

De oudste werd in 1858 ingelijfd voor het buitengewoon contingent en reeds den 15den Mei 1859 wegens geeindigden militiediensttijd ontslagen.

De tweede is in 1860 wegens broederdienst vrijgesteld.

De derde, vierde en vijfde hebben hun vijf-jarigen dienst volbragt.

De zesde is vrijgesteld wegens broederdienst.

De zevende, genaamd Berend, is als loteling van 1880 door den militieraad voor den dienst aangewezen.

Tegen die aanwijzing is de vader bij Ged. Staten in beroep gekomen, bewerende dat van zijn acht zoons reeds vier gediend hebben en dus zijn zoon Berend aanspraak heeft op vrijstelling op grond van broederdienst

Ged. Staten oordeelden echter dat de eenjarige dienst van den oudsten broeder, ingevolge het bepaalde bij art. 50 der militiewet, niet in aanmerking kon komen om dezen loteling van 1880 regt op vrijstelling wegens broederdienst te geven, en handhaafden daarom de uitspraak van den militieraad,

Deze beslissing van Ged. Staten, gedagteekend 27 April jl., is blijkens bewijs van ontvangst op 29 April ter kennis van den belanghebbende gebragt. Daartegen is het beroep gerigt dat op 10 Mei bij 's Konings kabinet is ingekomen.

Als grond ter bestrijding der beslissing voert appellant aan, dat al heeft zijn oudste zoon geen vijf jaar gediend, dit van zijn wil onafhankelijk is geweest; dat hem dan ook een paspoort wegens geeindigden diensttijd is uitgereikt, en op grond van dien dienst de tweede zoon indertijd is vrijgesteld.

De Commissaris des Konings, op dit appel gehoord, verklaart zich met de beslissing van Ged. Staten te vereenigen, maar betwijfelt of het appel wel tijdig is ingesteld.

Appellant heeft nog aan den Raad van State ingezonden vier paspoorten van zijne zoons en een getuigschrift van den burgemeester waaruit het getal zijner zoons blijkt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Een-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 21 *Julij* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr. G. J. Roijaards.

I. De VOORZITTER doet voorlezing van de volgende ingekomen Koninklijke besluiten:

1°. van 1 Julij 1880, n°. 29, houdende beschikking op het beroep van *J. W. van Haagen, koopman te Utrecht, van eene beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente dd.* 27 *Januarij* 1880 *n°.* 21, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van petroleum.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 217).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. W. van Haagen, koopman te Utrecht, van eene beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente dd. 27 Januarij 1880 no. 21, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van petroleum;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1880, n°. 32;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 Junij 1880, n°. 47, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de appellant aan Burg. en Weth. van Utrecht vergunning heeft verzocht om eenen kelder van het perceel, kadastraal bekend als gemeente Utrecht sectie C no. 3896, te mogen inrigten tot bewaarplaats van 25 vaten petroleum;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), gehouden zitting bezwaren tegen dat verzoek zijn ingebragt op grond van gevaar van brand; dat Burg. en Weth. van Utrecht, die bezwaren deelende, bij hunne bovenvermelde beschikking de gevraagde vergunning hebben geweigerd, en dat de appellant, bij zijn adres van 6 Februarij 1880 bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat de gevraagde vergunning hem alsnog door Ons zal worden verleend, onder alle zoodanige voorwaarden als dienstig mogen voorkomen;

Overwegende: dat, geheel afgescheiden van het allezins regtmatig verlangen van Burg. en Weth. van Utrecht, om door de daarstelling van bijzondere bewaarplaatsen van petroleum, hoedanig er tot heden binnen de stads buitengrachten geene enkele bestaat, het nuttig doel der aldaar opgerigte openbare bewaarplaats van petroleum niet verijdeld te zien, het door den appellant aangewezen perceel op zich zelf ongeschikt moet worden geoordeeld om tot dat doel te dienen;

dat toch wegens de eigenaardige ligging en gesteldheid van dat perceel, ingeval van brand, de tijdige verwijdering der met petroleum gevulde vaten hoogst bezwarend zou wezen en dat dat bezwaar door geenerlei te stellen voorwaarden zou kunnen worden weggenomen;

dat bovendien dáár ter plaatse door geene afdoende voorzorgsmaatregelen te voorkomen zou zijn, dat bij eene eventuele ramp de petroleum tot groote schade van aanwezige schepen en schuiten, midden in een zeer digt bebouwd gedeelte van de kom der gemeente, zich in brandenden toestand over het water zou verspreiden;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de aangevallen beschikking van Burg. en Weth. van Utrecht, het door den appellant daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

2_o. van 1 Julij 1880, n°. 28, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *het kerkbestuur der Nederl. Israelitische gemeente te Utrecht tegen een besluit van Burg. en Weth. van 20 Januarij* 1880 *n*o. 18, *waarbij aan G. H. Brouwers vergunning is verleend voor de oprigting eener smederij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 206.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het kerkbestuur der Nederlandsch Israelitische gemeente te Utrecht, tegen een besluit van Burg. en Weth. van 20 Januarij 1880, n°. 18, waarbij aan G. H. Brouwers vergunning is verleend voor de oprigting eener smederij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1880, n°. 42;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 Junij 1880, n°. 48, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat G. H. Brouwers aan het gemeentebestuur van Utrecht vergunning heeft verzocht om zijne smederij, gelegen in de Smeestraat, te verplaatsen naar de Oude gracht op het perceel, kadastraal bekend sectie C n°. 2345;

dat tegen de inwilliging van dit verzoek bezwaren zijn ingebragt door de eigenaars van een belendend perceel en door het kerkbestuur der Nederlandsch Israelitische gemeente, op grond van vrees voor hinderlijk geraas;

dat het gemeentebestuur niettemin de verlangde vergunning heeft verleend onder voorwaarde dat:

1°. de smederij, alvorens in werking gebragt te worden, door den Ingenieur over het bouwen moet zijn onderzocht en goedgekeurd;

2°. de vloer der smederij moet worden vervangen door steen en de daarop te plaatsen smidse 0.20 M. verwijderd moet blijven van den noordelijken scheidingsmuur;

3°. de rookkap moet worden opgetrokken van metselwerk, rondom ter dikte van een halven steen;

4°. de op den zolder en den schoorsteen aanwezige laterbalk moet worden weggenomen, en in de rookleiding aldaar een ijzeren raampje moet worden aangebragt;

5°. de uitvoering der werken zal geschieden in overleg met den 1sten brandmeester;

dat de appellant de vernietiging van dit besluit van Ons heeft verzocht, op grond dat het geraas der smederij het gebruik van het kerkgebouw en van de nabij gelegen school zou belemmeren;

Overwegende: dat wel de wet van 2 Junij 1875 beoogt dat bijzondere aandacht zal worden geschonken aan de belangen van gebouwen bestemd voor de uitoefening der openbare eeredienst en aan scholen, maar dat niettemin nijverheidsondernemingen

ook uit de nabijheid der genoemde gebouwen niet kunnen worden geweerd, wanneer er geen vrees bestaat voor gevaar, schade aan eigendommen, bedrijven of de gezondheid of hinder van zoo ernstigen aard, dat het gebruik dier gebouwen zou worden belemmerd;

dat in dit geval van gevaar of schade geen sprake is, en dat voor het schoollocaal, dat door een ander gebouw van het terrein waarop de smederij zal komen te staan, is afgescheiden, ook geen hinder van het geraas te vreezen is;

dat tusschen het kerkgebouw en het tot smederij bestemd locaal twee open terreinen liggen te zamen ter lengte van 38,25 M., terwijl de smidse en aambeelden nog 7 M. verder van het kerkgebouw af zullen worden geplaatst;

dat het niet wel aannemelijk is dat het geraas door het hameren en kloppen in de smederij veroorzaakt, op dien afstand hinder van ernstigen aard zou doen ontstaan in het kerkgebouw, in welks muur, die naar de zijde der smederij gekeerd is, zich slechts een hooggeplaatst vaststaand raam bevindt;

dat de voortplanting van het geluid van de nieuwe smederij aanmerkelijk kan worden verminderd, wanneer aan het einde van het daarachter liggend open terrein' op de scheiding van dat terrein en het erf dat tusschen dat terrein en de kerk in ligt, een muur van voldoende hoogte wordt opgetrokken;

Gezien de wet van 2 Julij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te handhaven de door Burg. en Weth. van Utrecht verleende vergunning, met bijvoeging nog der voorwaarden, dat het terrein achter de smederij moet worden afgesloten door eenen muur van 4 M. hoogte en dat nooit op dat terrein maar alleen binnenshuis mag worden gearbeid;

2°. te bepalen dat de inrigting voltooid en in werking zal moeten zijn binnen drie maanden na dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Junij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

3°. van 11 Julij 1880, n°. 21, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Pieter Zaaijer Jz. te Dirksland, vader van den loteling Jacob Zaaijer, tegen een uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 13 *April* 1880 *G. S. n°.* 37, *waarbij, met vernietiging der uitspraak van den militieraad in het 4e district van die provincie, de loteling Cornelis Bolluit van de dienst is vrijgesteld wegens broederdienst.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 215).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Pieter Zaaijer Jz. te Dirksland, vader van den loteling Jacob Zaaijer, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland, van 13 April 1880 G. S. no. 37, waarbij, met vernietiging der uitspraak van den militieraad in het 4e district van die provincie, de loteling Cornelis Bolluit van de dienst is vrijgesteld wegens broederdienst;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Junij 1880 n°. 47;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 Junij 1880, la. G., Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat Cornelis Bolluit is de jongste uit een gezin bestaan hebbende uit vijf broeders, waarvan de oudste, Jan Jacob, op 7 Mei 1864 bij de militie is ingelijfd en volgens het overgelegd extract-stamboek, op 25 April 1868 als deserteur is afgevoerd; de tweede is vrijgesteld; de derde, na twaalfjarige dienst als vrijwilliger bij 's Rijks marine, op 20 Junij 1878 in dienst is overleden en de vierde is vrijgesteld wegens broederdienst;

dat voor de vrijstelling van laatstgenoemden is aangenomen dat de vermelding op het extract-stamboek nopens de afvoering van den oudsten broeder als deserteur onjuist is, en dat die broeder gedurende een zeereis in 1866, aan boord zijnde is overleden;

dat de militieraad niettemin den vijfden broeder voor de dienst heeft aangewezen, maar dat Ged. Staten, uitspraak doende in hooger beroep, hem hebben vrijgesteld op dezelfde gronden waarom de vierde was vrijgesteld;

Overwegende: dat bij den militieraad zijn overgelegd twee openbare acten, opgemaakt te New-York den 6 en 7 April 1868 en gelegaliseerd door den consul-generaal der Nederlanden aldaar, houdende: 1°. dat uit het manifest of de lijst van passagiers van het schip of vaartuig *Yorktown*, gezagvoerder H. D. Driver, in deze haven aangekomen van Londen, Engeland, op den 9 November 1866, blijkt, dat aan boord van genoemd vaartuig was een passagier Jean Balwit, geboortig van Holland, en dat verder blijkt dat genoemde Jean Balwit is overleden gedurende de reis, en 2°. dat door Henry D. Driver is verklaard dat een passagier, genaamd Jean Beluit of Belwit, te Londen aan boord is gekomen van het schip *Yorktown*, bestemd naar New-York in de Vereenigde Staten, en dat genoemde Beluit of Belwit is overleden aan de

cholera aan boord van voormeld schip, ten 11 uur voormiddags, op den 24 October 1866 en in zee is begraven;

dat voorts twee personen te Melissant en een persoon te Dirksland wonende, zich bereid hebben verklaard te getuigen, dat Jan Jacob Bolluit, gewoonlijk genaamd Jean Beluit, in het najaar van 1866 op reis is gegaan en dat zij korten tijd daarna hebben gehoord dat hij aan boord van een schip aan de cholera was overleden;

dat het overlijden van Jan Jacob Bolluit in dit bijzonder geval, waar geen acte van overlijden kan worden overgelegd omdat het sterfgeval heeft plaats gehad op een vreemd schip, naar den regel van art. 62 van het Burgerlijk Wetboek kan bewezen worden door bescheiden en door getuigen;

dat uit de overgelegde stukken voldoende blijkt dat Jan Jacob Bolluit den 24 October 1866 is overleden in dienst zijnde;

dat hij dus ten onregte als deserteur is afgevoerd in 1868;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Zuidholland en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 11 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

4°. van 11 Julij 1880, n°. 23, houdende beschikking op het beroep van *T. de Jong te Sneek, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 8 *Mei* 1880 *n*°. 57, 1e *Afd., M. en S., waarbij de aanwijzing van zijn tweeden zoon Pieter, loteling van dit jaar uit de gemeente Sneek, tot de dienst bij de Nationale Militie is gehandhaafd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 247.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van T. de Jong te Sneek, van een besluit van Ged.

Staten van Friesland van 8 Mei 1880 no. 57, 1e afd., M. en S., waarbij de aanwijzing van zijn tweeden zoon Pieter, loteling van dit jaar uit de gemeente Sneek, tot de dienst bij de Nationale Militie is gehandhaafd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Julij 1880 no. 52;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 Julij 1880, la. F., afd. Mil. en Schutt.;

Overwegende: dat adressant verzoekt dat zijn zoon Pieter uithoofde van broederdienst zal worden vrijgesteld van de dienst bij de nationale militie;

dat Pieter de Jong is de tweede uit een gezin van drie broeders, waarvan de oudste, in 1873 voor de dienst aangewezen, een plaatsvervanger heeft gesteld, die, op 13 Junij van dat jaar ingedeeld bij het 7e regement infanterie, den 9den Augustus d. a. v. eene verbindtenis heeft aangegaan als vrijwilliger voor zes jaren bij de koloniale troepen, den 13den September van dat zelfde jaar, op zijn verzoek, is herplaatst bij evengenoemd regiment en op 29 December daaraanvolgende met een briefje van ontslag is weggezonden;

Overwegende: dat art. 50 sub 7 der militiewet vrijstelling wegens broederdienst slechts toekent wanneer de broeder een plaatsvervanger heeft gesteld die òf alsnog in dienst is, òf wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken door de dienst bekomen, ontslagen of gedurende zijn diensttijd overleden is, òf na drie jaren te hebben gediend, wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door de dienst bekomen, is ontslagen, òf na 3 jaren bij de militie te hebben gediend, tengevolge van eene uitspraak van den militieraad of van Ged. Staten, uit de dienst is ontslagen;

dat de plaatsvervanger, door den oudsten broeder gesteld, niet valt onder een der genoemde categorien, en derhalve diens dienst geen regt op vrijstelling kan verleenen aan Pieter de Jong;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* no. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 8 Mei jl., het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. P. Rademaker, chocoladefabrikant te 's Gravenhage, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, in zooverre daarbij voorwaarden zijn verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting van een stoomwerktuig.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 15 Maart 1880 no. $\frac{438}{13}$ 1e afd., is door Burg. en Weth. van 's Gravenhage aan J. P. Rademaker aldaar, op zijn verzoek vergunning verleend tot het oprigten van een stoomwerktuig van zes paardenkrachten in zijn chocoladefabriek in het perceel gelegen in de Schoolstraat aldaar no. 23 en kadastraal bekend als gemeente 's Gravenhage sectie L no. 1688. Die vergunning is echter geen onvoorwaardelijke, en tegen enkele der gestelde voorwaarden is de verzoeker bij den Koning in beroep gekomen.

Al. 2 van art. 15 der wet van 2 Junij 1875, *Stbl.* no. 95, is bij dat beroep in acht genomen, en wat het voorschrift van al. 1 van dat wetsartikel betreft, doen Ged. Staten van Zuidholland bij hun advies omtrent deze zaak opmerken, dat de openbare afkondiging der vergunning in het *Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage* dd. 16 Maart ll. is geschied, en dat des appellants adres op 30 Maart ll. bij 's Konings kabinet is ingekomen.

De voorwaarden nu waartegen appellant bezwaar maakt, zijn, naar het oordeel van den hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat en naar de daarmede overeenkomstige zienswijze van Ged. Staten van Zuid-Holland, nuttig en noodig, weshalve dit collegie dan ook tot afwijzing van het beroep adviseerde.

Zij gelden, zoo als in het adres van appel breedvoerig wordt uiteengezet en aangedrongen:

1o. de in den achtergevel te maken deur, voorwaarde *b.* der vergunning;

2o. het bevestigen der ijzeren hangers of stoelen, die de beweging naar den molen moeten overbrengen, aan bindten, geheel in des aanvragers eigen muren liggende; voorwaarde *e.*;

3o. het stoken alleen van cokes, voorwaarde *f.* 1o.; en

4o. het verbod om de machine te laten werken tusschen des avonds elf en des ochtends zeven ure.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens 's Konings magtiging van 1 Junij ll. no. 9, bij deze afdeeling was aanhangig, zijn bij haar ingekomen onderscheidene memorien en missives van eigenaren en gebruikers van aangrenzende perceelen, allen zich beklagende over den schromelijken overlast, dien zij reeds thans, nu er krachtens vroeger verleende vergunning een machine van slechts twee paardenkracht gedreven wordt, in hooge mate ondervinden, zoowel door de dreuning en het geraas der werktuigen, als door den rook en het roet, die voor de bedrijven in de nabij gelegene panden hinderlijk en schadelijk zijn, en schier alle gelegenheid tot luchtververschingin die woningen onbruikbaar maken.

Met aandrang dan ook verzoeken die belanghebbenden het behoud der

gestelde voorwaarden, zoo althans algeheele weigering niet wel bereikbaar zij.

De heer Mr. S. van Houten, als gemagtigde voor den appellant optredende, vangt aan met de opmerking dat het hier geen geheel nieuwe vergunning betreft, maar dat zij eene bestaande fabriek geldt die vroeger gedreven werd door eene machine van 1½ paardenkracht, terwijl nu slechts eene verandering der machine voor 6 paardenkrachten wordt verlangd. De daardoor veroorzaakte meerdere hinder zal evenwel niet van dien aard zijn, dat het noodig is zoo bezwarende voorwaarden op te leggen. Vooral het stoken met cokes — het wordt ook door den hoofdingenieur erkend — is voor appellant een zeer drukkende voorwaarde, en spr. acht het van het hoogste belang dat de Raad deze voorwaarde in ernstige overweging neme, daar het voor appellant bijna niet doenlijk is zijne machine geheel met cokes te stoken Appellant verklaart zich bereid alle andere mogelijke voorwaarden te vervullen waardoor de hinder voor zijne buren zou kunnen verminderen. Wat den werktijd betreft, van 7 tot 11 ure, ook daartegen bestaat geen bezwaar, omdat in den regel de machine gedurende den overigen tijd toch niet wordt gebruikt; maar daar het toch mogelijk kan zijn, vooral tijdens het St. Nicolaasfeest, en appellant gaarne zijne clientièle wil gerieven, gelooft pleiter dat deze voorwaarde, waarvan vroeger nooit sprake was, en die thans ter wille van één persoon, wiens slaapkamer toevallig aan de fabriek grenst, is gesteld, geheel kan worden weggelaten. De vergunning werd indertijd geheel onvoorwaardelijk verleend, en nu kan hij niet inzien dat de voorgenomen uitbreiding aanleiding geeft tot oplegging van zulke bezwarende voorwaarden.

III. het beroep van *G. C. Tromp te Lisse, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 14 *April* 1880, *B. n*°. 696, 1*e afd. G. S. n*°. 48, *houdende afwijzing zijner reclame tegen den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Lisse.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

G. C. Tromp, bloembollenkweeker te Lisse, heeft tot Ged. Staten van Zuidholland het verzoek gerigt, dat de sub n°. 11 op den legger der voetpaden en wegen in de gemeente Lisse vermelde Vuursteeg (of Viersteeg) daarvan zou worden geroijeerd, naardien hij dien weg, annexe aan zijn land en hem in eigendom toebehoorende, tot bloembollenland wenschte te gebruiken.

Bij hunne resolutie van 14 April 1880, G. S. no. 48, hebben Ged. Staten voornoemd, de bezwaren door den verzoeker tot adstructie aangevoerd ongegrond verklaard en den Viersteeg dienovereenkomstig als openbaren weg op den legger gehandhaafd.

Van die resolutie, den 25 April d. a. v. afgekondigd, is de verzoeker bij adres van 19 Mei d. a. v. in beroep gekomen bij Z. M., waarna, krachtens 's Konings magtiging van 17 Junij ll. n°. 18, de overweging van dit geschil bij deze afdeeling is aanhangig gemaakt.

Zoowel bij zijn adres van appel, als bij eene memorie aan deze afdeeling ingediend, heeft de appellant vooral trachten te staven de waarheid van zijn bewering, dat namelijk bij appellant, jure civili, eigenaar is van den weg waarover het geschil loopt.

Hij heeft daartoe overgelegd eene koopacte van den jare 1858, waarbij zijne predecesseuren, naar hij beweert, dien eigendom verkregen hebben, en eene acte van scheiding, versterkt en verbeterd door een mede overgelegde acte van rectificatie van den jare 1879, waarbij dan de eigendom aan hem zelven zou zijn overgedragen.

Ged. Staten van Zuidholland hebben opzigtens die bewering deels reeds in hunne aangevallen redactie zelve, deels in hun omtrent het appel uitgebragt advies, tweeërlei bedenkingen:

Vooreerst, dat al die stukken nog geenszins iets anders zouden bewijzen dan dit: dat de predecesseuren van den appellant en te zijner tijd ook deze zelf, verkregen hebben den eigendom van de *beiderzijdsche bermen*, kadastraal bekend als gemeente Lisse, sectie B n°. 359 en sectie C n°s. 956 en 958 gedeeltelijk, maar *niet* van het onderwerp juist in geschil, namelijk den tusschen die bermen ingesloten weg, die, in onderscheiding der bermen, bij het kadaster geen nommer draagt.

En in *de tweede plaats* dat, al ware die eigendom volkomen bewezen, dáármede dan nog niet te kort zou zijn gedaan aan de juistheid van hunne beslissing, dat namelijk over dien grond een weg ligt ten dienste van het algemeen, het eenige punt waarop het hier aankomt.

Trouwens ook juist daartegen komt de appellant met nadruk op. Het bewijs van dusdanigen last dient, naar hij aanvoert, tegen hem te worden geleverd en daarin acht hij het administratieve gezag wel verre van geslaagd. Dat reeds op de authentieke kaart van Rijnland van 1687, verbeterd in 1746, deze weg onder den naam van Viersteegh voorkomt, als tot gemeenschap strekkende tusschen den Lijt of Achterweg en den Heerwegh, thans Rijks-straatweg, schijnt niet door hem te worden betwist, wel echter van geen beteekenis te worden geacht. De omstandigheid, dat die weg twee openbare wegen verbindt, telt de appellant hoegenaamd niet, vooral niet in verband met de mogelijkheid, dat bij het gebruik van die verbinding daar gemaakt, welligt aan niets anders dan aan oogluikende toestemming eener- en gemakzucht anderzijds te denken valt.

Daartegenover wijzen Ged. Staten op deze twee feiten, die bij het verhoor in loco door gecommitteerden uit hun midden zoo van den Gemeenteraad als van den verzoeker, als ook van negen, waaronder reeds bejaarde, getuigen gehouden, naar hun oordeel boven allen redelijken twijfel verheven, en dan ook door den appellant zelven voor waar erkend zijn, te weten:

a. dat de Viersteeg, dienende tot gemeenschap tusschen de twee genoemde wegen, door sloten aan de buitenzijden der beiderzijdsche bermen, steeds geheel was afgescheiden van alle ter zijde liggende perceelen, en voor deze dan ook op geenerlei wijze tot uit- of toeweg diende;

en *b.* dat het publiek van alle tijden her daarvan heeft gemaakt het éénige gebruik, waartoe de Viersteeg dan, als zoo even gezegd is, te gebruiken viel.

Van zulk een weg nu mag en kan niet anders worden aangenomen, vermeenen Ged. Staten, dan dat hij is een weg, *„liggende ten dienste van het algemeen,"* en die mitsdien naar het vigerende Provinciale Reglement op den legger der wegen en voetpaden te huis behoort, zelfs al ware ook hier, even als zoo menigwerf elders, de eigendom onbetwist in handen van eenig particulier persoon.

Terwijl derwijze het geschil over en weer door Ged. Staten en den appellant is toegelicht, is nog van het provinciaal R. C. kerkbestuur te Lisse eene missive ingekomen, houdende aandrang op verwerping van het beroep, op grond van het groot belang van velen bij het behoud dezer sedert onheugelijke jaren bestaande gemeenschap.

De appellant verzoekt om eenig uitstel van de behandeling der zaak, omdat de regtsgeleerde, die zijne belangen zou voordragen, zich thans buitenslands bevindt.

De Voorzitter schorst voor eenige oogenblikken de openbare vergadering en deelt na de heropening der zitting mede, dat het verzoek is toegestaan en de voortzetting der behandeling is bepaald op den 1sten September aanstaande.

IV. het beroep van *H. J. van Brussel te Utrecht, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, dd.* 6 *April* 1880 *n*o. 32, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener smederij.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 6 April 1880 no. 32, hebben Burg. en Weth. van Utrecht geweigerd de door H. J. van Brussel aangevraagde vergunning tot oprigting eener smederij op het perceel, kadastraal bekend als gemeente Utrecht, sectie A no. 2182.

Die weigering steunde op de overweging, dat bedoeld perceel, aan de St. Annastraat gelegen, slechts 16 meters verwijderd is van de H. Willebrorduskerk, en dat alzoo de beoogde inrigting stoornis veroorzaken zou in de godsdienstoefeningen binnen dat gebouw.

Met inachtneming van de voorschriften der wet van 2 Junij 1875, *Stbl.* no. 95, is de verzoeker tegen die beschikking in beroep gekomen bij Z. M. In zijn daartoe strekkend adres dd. 14 April 1880, wijst de appellant er op, dat de meest nabijzijnde muur van het kerkgebouw, te weten de westelijke, niet anders dan geheel geslotene, vaststaande ramen heeft; dat eerst in het tweede raam van den zuidelijken muur zich een klein beweegbaar gedeelte bevindt; dat al de ramen zoo hoog boven den grond der straat zijn, dat het geluid ze naauwelijks bereiken kan; en dat de muren van het gebouw te dik zijn om eenig geluid door te laten.

De appellant vermeent mitsdien dat stoornis ten deze inderdaad niet te vreezen is, te minder nog, omdat dan toch des Zondags in de smederij niet zou worden gewerkt.

Het gemeentebestuur van Utrecht en zoo ook Ged. Staten in dat gewest, te dezer zake gehoord, vermeenen tot afwijzing van het beroep te moeten adviseren, voornamelijk op grond van het feit, dat aan de St. Annastraat drie ingangen voor de kerk aanwezig zijn, en daarvan de meest westelijke, die dan slechts op 16 M. afstand is van het bewuste perceel, steeds in gebruik is.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens 's Konings magtiging van 19 Junij ll. no. 8, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is bij 's Raads afdeeling

voor de geschillen van bestuur eene memorie van den appellant ingekomen, tot nadere adstructie van zijn verzoek.

Hoofdzakelijk wordt daarbij aangevoerd, dat van de bewuste drie ingangen, de eene geen toegang geeft tot de kerk, maar tot de sacristie; de andere, de middelste, de zoogenaamde hoofdingang, nooit gebruikt wordt, en naar de tegenwoordige inrigting der kerk, voor toegang niet meer bestemd is; en de derde, de naastbij zijnde dan, eerst op een ruim portaal uitkomt, hetwelk afgesloten is van het inwendige der kerk, hetwelk eerst door een tweede binnendeur wordt bereikt.

En verder, dat weinige meters westelijk van adressants perceel eene smederij bestaat, die nooit tot klagten aanleiding heeft gegeven; terwijl in adressants perceel zelf, sedert jaren een koperslagerij en blikslagerij zijn uitgeoefend waarover nooit geklaagd is, en thans èn door het kerkbestuur èn door het gemeentelijk en gewestelijk bestuur geheel wordt gezwegen.

De appellant behandelt bij zijn memorie verder ook nog de bezwaren door andere buren oorspronkelijk geopperd, doch die bereids door het gemeentbestuur buiten aanmerking zijn gelaten, en verwacht, op grond van een en ander, dat hem alsnog zijn verzoek zal kuunen worden toegestaan, des noods onder voorwaarde van sluiting van deur en ramen gedurende de openbare godsdienstoefening in de St. Willebrorduskerk.

Naar aanleiding dezer memorie is nog, op verzoek van deze Afdeeling, door Ged. Staten van Utrecht, het advies ingewonnen van den hoofd-ingenieur van den Waterstaat in het 8e district. Deze nu bevestigt in dat stuk de juistheid der plaatsbeschrijving bij des appellants memorie gegeven; en, na gewezen te hebben op de groote overeenkomst die er bestaat tusschen deze aanvrage en die van G. H. Brouwers te Utrecht, door het Israelitisch kerkbestuur bestreden en bij Z. M. beslissing van 1 Julij 1880 n⁰. 28 toegestaan, besluit gezegd advies aldus:

„Eindelijk is nog op te merken dat de St. Annastraat is een zeer onaanzienlijke zijstraat, juist geschikt voor de vestiging van dergelijke bedrijven, dat de aan die straat liggende gevel der R. C. Kerk is de achtergevel, terwijl de voorgevel met den hoofdingang ligt aan de ruime en breede Minnebroederstraat; dat in het bewuste perceel tot in 1879, dus vóór, tijdens en nà den bouw der kerk, een koper- en blikslagerij gevestigd was, mede een dier inrigtingen bedoeld bij de wet van Junij 1875;

„dat in dezelfde St. Annastraat ongeveer 25 meter ten Westen van het bewuste perceel een smederij gevestigd is, die bij uitbreiding der kerk meer in de nabijheid der kerk zou komen.

„Een en ander doet mij veronderstellen dat de van een smederij op dat punt te duchten bezwaren niet van overwegenden aard zijn, weshalve ik de eer heb voor te stellen de zaak geheel gelijk te stellen met die der oprigting eener smederij nabij de Israelitische kerk, en dus voor beide smederijen de vergunning te weigeren of wel die voor beide te verleenen."

De heer Mr. G. H. van Bolhuis, advocaat te Utrecht, treedt als gemagtigde op. Na het uitgebragt rapport kan hij met eene korte toelichting van het beroep volstaan. Hij vindt het bevreemdend dat het gemeentebestuur van Utrecht in deze zaak en in die van Brouwers een zoo verschillende beschikking heeft gegeven, terwijl beide

zaken toch door den ingenieur werden gelijk gesteld. De weigering is gegrond op eene *verwachting* van stoornis, maar daar in het perceel altijd eene koper- en blikslagerij is geweest en eene smederij geen meerderen hinder zal veroorzaken, gelooft hij niet dat die verwachting zal worden verwezenlijkt. Bovendien pleit nog meer voor het verleenen der vergunning de ligging van het perceel, terwijl de voorwaarde gesteld bij de vergunning aan Brouwers verleend, hier reeds aanwezig is. Oogenschijnlijk is een afstand van de kerk van 16 el zeer kort, maar hij is van oordeel dat een verschil van eenige meters niets afdoet. Hij vraagt: of eene geringe storing een argument tot weigering van het verzoek kan zijn? Hoezeer het voor appellant bezwarend zal wezen is hij bereid tijdens de stille diensten in de kerk, het meerendeel worden er zingende diensten gehouden, de ramen en deuren van zijn werkplaats gesloten te houden. In ernst behoeft echter van het stellen van voorwaarden geen sprake te zijn omdat hier geen hinder zal ontstaan. Pleiter houdt vol dat de bezwaren tegen het verleenen der vergunning van het kerkbestuur uitgegaan, chimeriek zijn en hoopt dat ook in deze een advies tot het verleenen der vergunning van de afdeeling zal uitgaan.

De *Staatsraad* HEEMSKERK Az. Gij hebt u er op beroepen dat in het perceel eene koperslagerij is gevestigd geweest en daarvan geen hinder is ondervonden; blijkt dat ergens uit?

De heer Mr. VAN BOLHUIS. Dit blijkt het best uit de groote plaat die zich nog op de deur bevindt; ware er hinder ondervonden, het kerkbestuur zou er wel met een enkel woord over gesproken heben.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF. Is het U bekend wanneer de kerk gebouwd werd?

De heer Mr. VAN BOLHUIS. Zij is nu 2 à 3 jaren in gebruik.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF. Wat bestond daar ter plaatse vóór de oprigting der kerk?

De heer Mr. VAN BOLHUIS. Er bevond zich toen een R. C. Weeshuis, maar waarin ook een kapel was. Hare oprigting gaf indertijd tot eene quaestie aanleiding tusschen het R. C. kerkbestuur en het bestuur der nabijzijnde St. Janskerk; toen werd echter gezegd dat er geen nieuwe kerk gebouwd, maar slechts eene bestaande kapel vergroot zou worden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

VERBETERING.

Op bladz. 243 hiervoren staat dat het verslag in de zaak van de lagere school in de gemeente Gronsveld is uitgebragt door den *Staatsraad* DE VRIES, hetgeen moet zijn door den *Staatsraad* HEEMSKERK Az.

Voorts komt in dat verslag herhaaldelijk voor: HOUTEM, hetgeen moet wezen: HONTEM, welke plaats een gedeelte is van de gemeente Gronsveld.

Twee-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 25 *Augustus* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als :

1°. van 3 Julij 1880, (*Stbl* no. 117), houdende beslissing van het *geschil tusschen de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort over het herstellen en onderhouden van den weg van die gemeente naar Oud-Leusden*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 145).

De *Staats-Courant* van 15 Julij 1880, no. 165, behelst dienaangaande het volgend rapport:

LIT. P

AFDEELING
Binnenlandsch Bestuur.

Berigt op kantbeschikking van 2 Mei jl., n°. 2, betreffende geschil over onderhoudspligt van den weg van Amersfoort naar Oud-Leusden.

'S GRAVENHAGE, 30 *Junij* 1880.

Aan den Koning.

Eerbiedig wordt Uwer Majesteit hierbij weder aangeboden het advies van den Raad van State (afdeeling voor de geschillen van bestuur) omtrent een door Ged. Staten

van Utrecht opgeworpen geschil betreffende de verpligting der gemeente Amersfoort tot onderhoud van den weg tusschen die gemeente en Oud-Leusden. De afdeeling draagt het volgende ontwerp-besluit ter bekrachtiging voor:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

„Beschikkende op het adres van Ged. Staten van Utrecht, van 13 November 1879, daarbij verzoekende dat door Ons krachtens art. 148 der provinciale wet beslist worde een geschil tusschen die provincie en de gemeente Amersfoort over het onderhouden van den weg van Amersfoort naar Oud-Leusden;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 April 1880, n°. 104;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van

„Overwegende, dat de weg van Amersfoort naar Oud-Leusden, gelegen onder Amersfoort en Leusden, en die op de liggers dier gemeenten bekend staat als in onderhoud bij de gemeente Amersfoort, zich aansluit aan den provincialen grindweg met welken die weg de geregelde communicatie daarstelt tusschen Wijk bij Duurstede en Amersfoort;

„dat, toen in 1877 klagten over den toestand van dien weg bij Ged. Staten inkwamen, dezen het gemeentebestuur aanmaanden de noodige verbeteringen aan te brengen doch het gemeentebestuur alstoen aan Ged. Staten den wensch uitte dat de weg voortaan op kosten der provincie mogt worden onderhouden;

„dat, nadat Ged. Staten zich tot die overname in onderhoud ongeneigd hadden verklaard, Burg. en Weth. zich tot Ged. Staten wendden, met verzoek om voor de noodzakelijk geachte verbetering, die op *f* 7000 werd begroot, een subsidie uit de provinciale fondsen te mogen erlangen ten bedrage van *f* 1000;

„dat, toen hierop uitzigt was geopend, de gemeenteraad op 22 October 1878 besloot uit eene suppletoire begrooting voor 1878 de helft van genoemden weg te verbeteren, die verbetering uit de begrooting van 1879 te voleindigen en daarna jaarlijks op de gemeentebegrooting eene som uit te trekken voor gewoon onderhoud;

„dat Ged. Staten, met dit besluit in kennis gesteld, besloten het gevraagde subsidie toe te staan, doch onder voorwaarde dat de uitbetaling eerst zou plaats hebben wanneer de geheele verbetering zou zijn voltooid en tevens aan de inmiddels ingediende suppletoire begrooting voor 1878 hunne goedkeuring onthielden, dewijl daarin reeds op genoemd subsidie was gerekend;

„dat daarop de gemeenteraad, in zijne verwachting teleurgesteld, dat ook voor de voleindiging van het werk in het volgende jaar andermaal een subsidie van *f* 1000 uit de provinciale fondsen zou worden toegekend, en van oordeel dat door het voorwaardelijk toestaan van het subsidie en de onthouding van goedkeuring aan eene suppletoire begrooting, de uitvoering van het werk onmogelijk was geworden, op 3 December 1878 besloot:

1°. het voorwaardelijk toegezegd subsidie niet aan te nemen, en

2°. terugkomende op het Raadsbesluit van 22 October bevorens, dat besluit en alle vroegere eenzijdige raadsbesluiten betreffende het onderhoud van genoemden weg, in te trekken en buiten effect te stellen;

„dat, toen verdere onderhandelingen tusschen gemeentebestuur en Ged. Staten tot geen resultaat leidden, en Burg. en Weth. hadden te kennen gegeven van oordeel te zijn, dat de gemeente Amersfoort niet verpligt is genoemden weg te onderhouden, Ged. Staten zich tot Ons wendden met verzoek dat door Ons krachtens art. 148 der provinciale wet in dit geschil eene uitspraak zou worden gedaan;

„dat, vermits Burg. en Weth. in eene memorie hadden betoogd, dat geen geschil aanwezig is als bedoeld bij het aangehaald wetsartikel, onder anderen omdat noch de vergadering der Provinciale Staten, noch de gemeenteraad van Amersfoort, zijne meening over de zaak heeft uitgedrukt, de gemeenteraad van Amersfoort daarover is gehoord, en dat collegie op 9 Maart jl. te kennen gaf, dat ook hij van oordeel was dat geen geschil aanwezig is, doch dat hij het wenschelijk oordeelde, dat het gedeelte van den weg tusschen Oud-Leusden en den ontworpen Staatsspoorweg, tot provincialen weg werd verklaard;

„Overwegende, dat volgens art. 148 der provinciale wet de geschillen tusschen de provincie en eene gemeente, over het aanleggen en onderhouden van werken, door Ons worden beslist;

„dat door den gemeenteraad van Amersfoort wordt geweigerd aan den last tot herstel van een weg gevolg te geven; dat er wel aanleiding is om te onderstellen dat die weigering hare oorzaak vindt in de meening van dien raad, dat de gemeente niet langer tot het onderhoud verpligt is, doch dat de raad zich daarover niet stellig heeft uitgelaten, maar integendeel verklaard heeft, dat er tusschen de gemeente en de provincie *in casu* geen geschil aanwezig is;

„dat door deze houding van den gemeenteraad niet blijkt omtrent welke beweringen eene beslissing van Ons zou worden gevorderd;

„dat er ook in den tegenwoordigen stand der zaak voor zoodanige beslissing geene noodzakelijkheid bestaat;

„dat toch op de liggers der wegen, zoo in de gemeente Amersfoort als in de gemeente Leusden, de eerstgenoemde gemeente als onderhoudspligtige van den bedoelden weg staat aangewezen;

„dat, volgens art. 12 van het reglement op het onderhoud en het gebruik der wegen in de provincie Utrecht, de vastgestelde liggers den grondslag blijven uitmaken van ieders verpligting;

„dat dus de gemeente Amersfoort, thans tegenover Ged. Staten, die met het toezigt zijn belast, als de onderhoudpligtige van den weg moet worden aangemerkt;

„dat alzoo, wanneer die gemeente, zonder een bepaald geschil over het onderhoud van den weg op te werpen, in het behoorlijk vervullen van haren onderhoudpligt nalatig blijft, Ged. Staten overeenkomstig de voorschriften van het provinciaal reglement voornoemd, kunnen handelen om dat onderhoud te doen bewerkstelligen;

„Gezien de wet van 6 Julij 1850 (*Stbl.* n°. 39) en het provinciaal reglement op het onderhoud en het gebrnik der wegen in de provincie Utrecht, goedgekeurd bij

Ons besluit van 25 November 1853, n°. 95 (*Prov. blad* 1853, n°. 102), zoo als het is gewijzigd bij het besluit der Staten, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 December 1857 n°. 86 (*Prov. blad* 1857, n°. 88);

Hebben goedgevonden en verstaan:

„ te verklaren, dat er geene termen zijn om aan het verzoek van Ged. Staten van Utrecht te voldoen.

„Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur."

Volgens dit ontwerp-besluit bestaan er geen termen om in het door Ged. Staten van Utrecht opgeworpen geschil uitspraak te doen. De afdeeling van den Raad van State voert hiervoor twee gronden aan.

1°. Zij overweegt, dat er *wel aanleiding is om te onderstellen* dat de gemeenteraad van Amersfoort de verpligting der gemeente tot onderhoud van den weg naar Oud-Leusden ontkent, doch dat *die Raad verklaart* dat er *in casu* geen geschil aanwezig is.

Ten gevolge van de houding van dien gemeenteraad zou niet blijken omtrent welke beweringen eene beslissing van Uwe Mejesteit wordt gevorderd.

Met deze beschouwingen kan ik mij geenszins vereenigen. Tegenover de verklaring van den gemeenteraad dat er geen geschil is, staat de meening der afdeeling, dat die Raad den onderhoudspligt ontkent, in welk geval er voorzeker wel degelijk een geschil bestaat. Nu gaat het niet aan die beide beweringen nevens elkander te stellen zonder te beslissen welke de ware is.

Is er niet alleen aanleiding, maar ook gegronde reden te onderstellen of liever om aan te nemen, dat de Raad den onderhoudspligt ontkent, dan is er een geschil dat beslissing vordert.

Is er, zoo als de gemeenteraad verklaart, geen geschil aanwezig, dan zou het Uwe Majesteit kunnen behagen dit aan Ged. Staten te kennen te geven.

De vraag of er geschil bestaat, kan echter niet in het midden gelaten worden. Evenmin kan de houding van den gemeenteraad er toe leiden om, op grond van onbekendheid met de redenen die deze tot ontkenning van den onderhoudspligt voerden, eene beslissing op het verzoek van Ged. Staten terug te houden.

De afdeeling van den Raad van State heeft den Raad der gemeente Amersfoort uitdrukkelijk uitgenoodigd, zijn gevoelen mede te deelen over de vraag of hier een geschil aanwezig was en *over de zaak zelve.*

Indien de gemeenteraad van deze gelegenheid om zijne gronden van verzet te doen kennen, geen gebruik heeft gemaakt, dan kan daaruit toch niet wel aanleiding genomen worden om op het verzoek van Ged. Staten geen regt te doen.

2°. De afdeeling meent dat de gemeente Amersfoort, krachtens de volgens het provinciaal reglement op de wegen vastgestelde liggers der wegen, tegenover Ged. Staten als onderhoudspligtige van den weg moet worden aangemerkt. Dit is volkomen juist, maar regtvaardigt de gevolgtrekking niet, dat in den tegenwoordigen stand der

zaak eene beslissing niet noodzakelijk is, terwijl daarenboven het nemen van eene beslissing niet afhankelijk kan worden gesteld van hare noodzakelijkheid op dit oogenblik, maar alleen van de vraag, of er een geschil bestaat volgens art. 148 der provinciale wet.

De ligger der wegen bevat in elk geval alleen de uitdrukking der meening van het gewestelijk bestuur omtrent den onderhoudspligt.

Al geeft die ligger Ged. Staten bevoegdheid in het onderhoud te voorzien, zoo als het ontwerpbesluit vermeldt, dit neemt niet weg dat Ged. Staten bevoegd zijn om, zoodra de onderhoudspligt ontkend wordt, op grond van art. 148 der provinciale wet 'sKonings beslissing in te roepen.

Een provinciaal reglement kan aan de toepassing van dit artikel niet in den weg staan. De vraag welken onderhoudspligt de liggers aanwijzen, doet dus ten deze niet af.

Op deze gronden meen ik Uwe Majesteit eerbiedig in overweging te moeten geven het door den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, voorgedragen ontwerp-besluit niet te bekrachtigen en in plaats daarvan, op grond van de overwegingen die ik mij veroorloven zal thans te ontwikkelen, het besluit te nemen, hetwelk Hoogstdezelve hierbij in ontwerp wordt aangeboden.

De eerste vraag daarbij te behandelen is deze, of tusschen de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort geschil bestaat?

Op 22 October 1878 besloot de gemeenteraad den weg naar Oud-Leusden in orde te brengen. De kosten daartoe zouden uit de begrootingen van 1878 en 1879 worden gevonden. Daarbij was gerekend op een provinciaal subsidie van *f* 2000. Ged. Staten wilden slechts *f* 1000 geven na de voltooijing der voorgenomen herstelling. Hiermede in kennis gesteld, trok de Raad op 3 December 1878 niet alleen zijn besluit van 22 October in, maar daarenboven alle overige eenzijdige raadsbesluiten betreffende het onderhoud van den weg. Kon die intrekking van het besluit van 22 October eenvoudig het gevolg zijn van de financiele moeijelijkheid waarin het berigt van Ged. Staten de gemeente bragt, ten aanzien van de vroegere raadsbesluiten kon die oorzaak niet gelden. De eigenlijke reden voor deze intrekking is ontwikkeld in het voorstel van Burg. en Weth. dat tot bedoeld raadsbesluit heeft geleid. Daarin zeggen zij ter toelichting:

„bestaande contracten en daaruit voortvloeijende verpligtingen moeten uitvoering hebben, maar eenzijdige handelingen kunnen ook eenzijdig worden vernietigd.”

De bedoeling dezer woorden is blijkbaar geen ander dan deze, dat de verpligting tot onderhoud van den weg naar Oud-Leusden alleen gegrond is op „eenzijdige” raadsbesluiten, en dat de intrekking dier besluiten — die zonder deze bedoeling trouwens onverklaarbaar zou wezen — de gemeente van die verpligting zou bevrijden. De gemeenteraad nam het aldus toegelichte voorstel met algemeene stemmen aan. Hij besloot verder gelden beschikbaar te stellen voor dat gedeelte van den meergenoemden weg, hetwelk onder Amersfoort is gelegen.

Het is duidelijk dat dit nader besluit volkomen strookt met de aangeduide bedoeling der intrekking van alle vroegere raadsbesluiten. Voor zoover de weg in de gemeente Amersfoort ligt, kon de gemeente zich met het oog op art. 231 der ge-

meentewet, in geen geval aan het onderhoud onttrekken. Maar dit besluit duidt tevens aan dat de Raad het overige gedeelte van den weg aan zijn lot overlaat.

Ofschoon door het besluit van 22 October uitdrukkelijk erkend was, dat de geheele weg verbetering behoeft, bepaalt men zich thans tot een gedeelte zonder voor het overige gedeelte eenige maatregelen te nemen of in het vooruitzigt te stellen. Het is dan ook zeer verklaarbaar dat Burg. en Weth., ondanks herhaalde aanmaning van Gedep. Staten, met een beroep op het besluit van 3 December bleven weigeren aan den gemeenteraad over het onderhoud van den weg, ten laste der gemeente, nadere voorstellen te doen. De Raad had naar zijne meening de verpligting tot onderhoud van het buiten de gemeente gelegen deel des wegs, door intrekking zijner besluiten, waarop die verpligting steunde, opgeheven.

Tegen deze ontkentenis van onderhoudspligt zijn Gedep. Staten bij Uwe Majesteit opgekomen. Zij zijn van meening dat die verpligting nog bestaat.

Toen dit geschil ingevolge Uwer Majesteits magtiging bij de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur aanhangig was gemaakt, werden Burg. en Weth. van Amersfoort in de gelegenheid gesteld memorie's of bewijsstukken in te dienen. Hiervan gebruik makende beweerden zij, na een beroep op het feit dat volgens de liggers der wegen de onderhoudspligt der gemeente reeds vast stond, dat er geen geschil tusschen provincie en gemeente bestond, omdat de Provinciale Staten noch de gemeenteraad „hunne meeningen hebben uitgedrukt.”

Ook de gemeenteraad verklaarde van oordeel te zijn, dat over het onderhoud van den weg geen geschil bestond. Hij achtte zoodanig geschil slechts denkbaar in eene civile procedure tot terugvordering van kosten, eventueel door de provincie tot verbetering van den weg gemaakt.

Men ziet uit deze laatste verklaring, dat de gemeenteraad niet het voornemen heeft vrijwillig iets te doen tot behoorlijk onderhoud van het buiten de gemeente gelegen gedeelte van den weg. Dat de Raad wel degelijk zijn gevoelen heeft kenbaar gemaakt, zal na de bovenstaande uiteenzetting der feiten geen betoog meer behoeven. De Raad heeft door de intrekking der vroegere raadsbesluiten en door zijne nalatigheid om in het onderhoud behoorlijk te voorzien, duidelijk doen blijken, dat hij zijne verpligting tot onderhoud van den weg naar Oud-Leusden ontkent.

Dat de Provinciale Staten hunne meening niet hebben uitgesproken doet ter zake niets af. Naar mijn inzien kunnen Gedeputeerde Staten, aangezien zij de provincie vertegenwoordigen, in geschillen van bestuur voor haar optreden. Dit is dan ook meer dan eens geschied o. a. in de zaken, beslist bij Uwer Majesteits besluiten van 25 Januarij 1866, n°. 76, 11 Julij 1876, n°. 26, en 8 Junij 1878, no. 19. Kunnen nu Gedep. Staten voor de provincie optreden, dan is het ook niet noodig, dat de Staten hunne meening uitspreken. Hier zij nog herinnerd, dat de Staten van Zeeland in het laatstgemeld geschil hunne tusschenkomst in het geschil tusschen Gedep. Staten en eene gemeente zelfs bepaald hebben geweigerd en dat desniettemin de zaak als geschil tusschen provincie en gemeente is beslist.

Wat nu den regtsgrond der verpligting tot onderhoud van den weg naar Oud-Leusden aangaat, veroorloof ik mij, naar het bijgevoegd ontwerp-besluit te verwijzen. Hier zal het voldoende zijn de juiste voorstelling te vermelden, gegeven in een brief

van het gemeentebestuur van Amersfoort aan Gedep. Siaten, van 6 Oct. 1851, waarin o. a. het volgende voorkomt:

„Door de stad is de verpligting tot bepuining van den weg, van af deze stad tot aan de herberg te Leusden en het onderhoud daarvan op zich genomen, tegen de verpligting door de Staten om het vervolg van den weg tot Doorn van wege de provincie in goeden staat te doen brengen en daarin onderhouden, welke verpligting door de provincie is op zich genomen, ofschoon daarvan geen schriftelijk bewijs voorhanden is.”

Men heeft hier dus te doen met eene wederzijdsche verpligting tusschen provincie en gemeente en omgekeerd. Ofschoon daarvan geen acte is opgemaakt, zoo staat toch vast dat hier een regtstoestand is geboren, die door een der partijen niet eenzijdig kan vernietigd worden. Het ligt, zoo als overwogen werd bij Uwer Majesteits besluit van 10 April 1856 (*Stbl.* n°. 15), in den aard der zaak, dat tot opheffing van hetgeen gemeenschappelijk tot stand gebragt is, zamenwerking van beide partijen noodig is. De intrekking der verschillende raadsbesluiten, waarop de verpligting van Amersfoort rust, kan dus, ofschoon de gemeenteraad dit meende, geenszins ten gevolge hebben, dat die verpligting vervalt.

Nu heeft wel is waar de aanbieding van Amersfoort om bepuining en onderhoud van den weg op zich te nemen, plaats gehad onder voorwaarde dat „de gemeente bevrijd worde van bij te dragen in de kosten van den verderen weg naar Doorn” en heeft zij desniettemin, toen de provincie nog steeds verzuimd had voor de verbetering van laatstgenoemden weg overeenkomstig hare verpligting te zorgen, in 1851 daarvoor eene bijdrage van f 4000 toegestaan, doch dit laatste feit deed hare verpligting geenszins vervallen. Ten eerste doelt de vermelde voorwaarde blijkbaar op de *periodieke* bijdragen, die door een aantal andere gemeenten voor den weg naar Doorn werden gegeven, maar al ware dit anders, in elk geval is het subsidie van f 4000 niet gegeven als voorwaarde om van de verpligting tot onderhoud te worden ontslagen, De toekenning van dat subsidie moet blijkbaar beschouwd worden als een zuivere liberaliteit, gegrond op het overwegend belang dat Amersfoort had bij de verbetering van den weg naar Doorn. De gemeente heeft dan ook na 1851 voor het onderhoud van den weg naar Oud-Leusden zorg gedragen.

Gedep. Staten beweren derhalve te regt, dat de gemeente Amersfoort verpligt is dezen weg te herstellen en in behoorlijken staat te onderhouden. Het moge Uwe Majesteit behagen in dien zin te beslissen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

SIX.

(Staatsblad n°. 117.) *BESLUIT van den 3den Julij* 1880, *houdende beslissing van het geschil tusschen de provincie* Utrecht *en de gemeente* Amersfoort *over het herstellen en onderhouden van den weg van die gemeente naar* Oud-Leusden.

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van Gedep. Staten vau Utrecht van 13 Nov. 1879, daarbij verzoekende dat door Ons, krachtens art. 148 der provinciale wet, beslist worde een geschil tusschen die provincie en de gemeente Amersfoort over het onderhouden van den weg van Amersfoort naar Oud-Leusden;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 April 1880, n°. 104;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Junij 1880, litt. P., afd. Binnenlandsch bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Amersfoort zich, bij besluit van 13 Mei 1837, jegens Gedep. Staten van Utrecht bereid heeft verklaard den weg naar Oud-Leusden te verbeteren en te onderhouden, mits de gemeente bevrijd bleef van bijdragen in de kosten van den verderen weg naar Doorn;

dat dit Raadsbesluit werd genomen naar aanleiding van een besluit van het gewestelijk bestuur, om den verderen weg naar Doorn ten koste der provincie aan te leggen en te onderhouden, indien de gemeente zich verbond den weg tot Oud-Leusden te onderhouden;

dat bij het besluit van Gedep. Staten, van $\frac{\text{26 Januarij}}{\text{3 Februarij}}$ 1841, n°. 36, de wederzijdsche verpligtingen van de provincie en van de gemeente Amersfoort werden bekrachtigd en de wijze van onderhoud nader geregeld is;

dat intusschen de provincie in gebreke is gebleven den weg van Oud-Leusden naar Doorn, overeenkomstig hare verpligting, in behoorlijken staat te brengen en te houden, totdat in 1851 eene nadere regeling der zaak tot stand kwam, waarbij de gemeente Amersfoort alsnog eene subsidie van f 4000 aan de provincie toekende;

dat nu wel is waar de gemeente de verpligting tot onderhoud had op zich genomen, onder voorwaarde, dat zij geene bijdragen te geven zou hebben voor den weg van Oud-Leusden naar Doorn, doch dat dit subsidie niet geacht kan worden den bedoelden onderhoudspligt te hebben opgeheven;

dat toch dit subsidie niet met dat doel gegeven werd, maar blijkbaar beschouwd moet worden als een gift, gegrond op het overwegend belang der gemeente Amersfoort, bij het tot stand komen eener nadere regeling;

dat die gemeente dan ook sedert 1851 den weg naar Oud-Leusden is blijven onderhouden, terwijl de provincie voor den verderen weg naar Doorn zorg heeft gedragen;

dat de gemeenteraad van Amersfoort, naar aanleiding van door Gedep. Staten medegedeelde klagten over den toestand van den weg, op 22 October 1878 besloten

heeft den weg op te maken en te verbeteren en in verband daarmede een besluit tot wijziging der gemeentebegrooting voor 1878 heeft genomen;

dat tegen dit laatste besluit bij Gedep. Staten bedenkingen van finantielen aard bestonden;

dat de gemeenteraad, daarmede in kennis gesteld, op 3 December 1878, op voorstel van Burg. en Weth., zijn besluit van 22 October te voren, alsmede alle vroegere eenzijdige raadsbesluiten omtrent deze zaak, introk en daarbij tevens, door nadere wijziging der gemeentebegrooting, eenige gelden aanwees om het gedeelte van den weg, onder Amersfoort gelegen, te herstellen;

dat de intrekking van het besluit van 22 Oct. 1878 het gevolg zou kunnen zijn van de door Gedep. Staten geopperde finantiele bezwaren, doch dat dit ten aanzien van de bedoelde vroegere besluiten niet kan gelden;

dat die intrekking in het voorstel van Burg. en Weth. aan den gemeenteraad werd toegelicht door de overweging, dat „bestaande contracten en daaruit voortvloeijende verpligtingen uitvoering moeten hebben, maar eenzijdige handelingen ook eenzijdig kunnen worden vernietigd";

dat die intrekking dus geen andere bedoeling kan hebben dan om op die wijze de gemeente te ontslaan van de tegenover het gewestelijk bestuur bij vorige besluiten gevestigde verpligting tot onderhoud;

dat dan ook de gemeenteraad, die door zijn besluit van 22 October 1878 de noodzakelijkheid der verbetering van den geheelen weg erkend had, zich op 3 December 1878 bepaalde tot het beschikbaar stellen van gelden voor het in Amersfoort gelegen gedeelte van den weg, aan welks onderhoud de gemeente zich wegens art. 231 der gemeentewet in geen geval kon onttrekken;

dat de inlrekking der raadsbesluiten, waarop de verpligting tot onderhoud rust, met het doel om die verpligting op te heffen, de bewering insluit, dat die verpligting na de intrekking niet langer bestaat;

dat Gedep. Staten van Utrecht van oordeel zijn, dat die verpligting niet is opgeheven en over dit geschil Onze beslissing hebben ingeroepen;

dat, ofschoon de Prov. Staten van Utrecht omtrent de zaak hun gevoelen niet hebben uitgesproken, dit geschil niettemin als een geschil tusschen de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort behoort te worden aangemerkt;

dat immers de Gedep. Staten bij geschillen van bestuur als vertegenwoordiging der provincie kunnen optreden;

dat door het verband der wederzijdsche verpligtingen van provincie en gemeente, — de eerste tot onderhoud van den weg van Oud-Leusden naar Doorn, de tweede tot onderhoud van den weg van Amersfoort naar Oud-Leusden, — een regtstoestand is ontstaan, die door een der beide genoemde partijen niet eenzijdig kan worden vernietigd;

dat derhalve de intrekking der vroegere raadsbesluiten omtrent deze zaak den gemeenteraad van Amersfoort niet kon ontheffen van de verpligting om voor het onderhoud van den weg naar Oud-Leusden op behoorlijke wijze te zorgen;

Gelet op art. 148 der wet van 6 Julij 1850 (*Stbl.* n°. 39);

Hebben goedgevonden en verstaan te beslissen, dat de gemeente Amersfoort ver-

pligt is den weg van die gemeente naar Oud-Leusden in behoorlijken staat te herstellen en voortdurend te onderhouden.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en, tegelijk met het rapport van Onzen genoemden Minister, in de *Staatscourant* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 3 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *vijftienden* Julij 1880.
De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

2°. van 14 Julij 1880, n°. 12, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Nijmegen, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, van* 28 *Januarij* 1880 *n°.* 20, *waarbij deze hunne goedkeuring hebben onthouden aan de begrooting dier gemeente voor* 1880, *zooals die door den Raad is vastgesteld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 239).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Nijmegen, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, van 28 Januarij 1880 n°. 20, waarbij deze hunne goedkeuring hebben onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1880, zooals die door den Raad is vastgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Julij 1880, n°. 34;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Julij 1880, La. F., Afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende:

dat, nadat in de vorige jaren op aandrang van Ged. Staten en ten gevolge van hunne besluiten, door Ons, voor zoover Onze voorziening daartegen gevraagd was, gehandhaafd bij Onze besluiten van 16 Aug. 1877 n°. 7 en 3 Junij 1878, n°. 21, het subsidie jaarlijks uit de gemeentekas aan het Burgerlijk Armbestuur te Nijmegen verstrekt allengs was verminderd en dat subsidie voor de dienst van 1879 tot een bedrag van ƒ 16,255 was toegestaan, het Roomsch Katholijk Parochiaal Armbestuur

zich in Augustus 1879 gewend heeft tot den gemeenteraad, te kennen gevende, dat door de vermindering van het subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur de aanvraag om ondersteuning bij het Parochiaal Armbestuur zoozeer toenam, dat diens inkomsten niet meer toereikend waren om daaraan te voldoen; dat de toestand onhoudbaar was en het Armbestuur daarom, onder overlegging van zijne rekening over het afgeloopen en zijne begrooting voor het volgende jaar, een subsidie uit de gemeentekas verzocht tot zoodanig bedrag, dat het Burgerlijk Armbestuur zijnen werkkring kon beperken tot die armverzorging, welke volgens de opvatting van Ged. Staten naar de wet tot zijne roeping behoort, vragende het Parochiaal Armbestuur daarbij als subsidie een bedrag van *f* 9200;

dat de gemeenteraad daarop aan het Parochiaal Armbestuur een subsidie heeft toegekend van *f* 5825, waaronder voor het totaal der van het Burgerlijk Armbestuur over te nemen bedeelingen eene som van *f* 5400 werd berekend begrepen te zijn, en ten gevolge daarvan het subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur op *f* 5400 minder dan het vorige jaar, dat is op *f* 10855, heeft bepaald, welke beide sommen op de gemeentebegrooting voor 1880 onder de uitgaven zijn gebragt;

dat Ged. Staten toen bij hun aangevallen besluit hunne goedkeuring aan die begrooting hebben onthouden, op grond dat de beide subsidien te zamen *f* 3125 meer bedragen, dan voor 1879 aan het Burgerlijk Armbestuur is toegestaan, en de Raad dus, wel verre van tot vermindering van subsidien aan instellingen van weldadigheid mede te werken, daarin eene aanzienlijke vermeerdering had gebragt;

dat de Raad tegen dat besluit bij Ons voorziening vraagt;

dat voor den appellant tot ondersteuning van zijn verzoek is gewezen op de groote armoede, die te Nijmegen bestaat, op den geringen onderstand, die door het Burgerlijk Armbestuur wordt uitgereikt, en op het beginsel van autonomie der gemeentebesturen, waarmede het niet zou zijn overeen te brengen, dat eene uitgaaf, door den gemeenteraad noodzakelijk geoordeeld, door Ged. Staten worde verhinderd;

dat wat dit laatste punt betreft, art. 61 der wet op het Armbestuur stellig voorschrijft, dat Ged. Staten moeten toezien, dat niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid uit de fondsen van burgerlijke gemeenten subsidien aan instellingen van weldadigheid verleend worden, en dat zij alle maatregelen waartoe zij bevoegd zijn moeten nemen om de vermindering van zoodanige subsidien te bevorderen;

dat hoezeer de onderstand, door het Burgerlijk Armbestuur aan elken behoeftige uitgereikt, gering moge zijn, indertijd gebleken is, dat die onderstand verleend wordt aan velen, die ook van elders ondersteuning genieten, zoo zelfs dat het Burgerlijk Armbestuur doorloopenden onderstand verleent aan vele honderde personen of gezinnen die bijna zonder uitzondering behooren tot de vaste bedeelden van andere instellingen van weldadigheid;

dat daarin juist de grond van Onze vroegere hierboven vermelde beslissing lag, omdat daaruit was afteleiden dat de burgerlijke armenzorg te Nijmegen verder ging, dan de bedoeling der Armenwet medebrengt, en het dus aannemelijk was, dat beperking van subsidie mogelijk en tot verwezenlijking van het doel der Armenwet wenschelijk was;

dat nu de aanvraag om subsidie door het Parochiaal Armbestuur en de verminde-

ring van het subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur met *ƒ* 5400, tot welk bedrag bedeelingen, dusverre door dat bestunr gedaan, door het Parochiaal Bestuur zullen worden overgenomen, wel de strekking hebben om de armverzorging op eenen beteren voet te regelen, maar wel verre van tot beperking van subsidien te leiden integendeel met eene niet onbelangrijke verhooging van subsidien gepaard gaan;

dat echter de onvermijdelijkheid van die verhooging der bedeelingen in geenen deele is aangetoond, dat wel het bestaan van groote armoede erkend wordt, maar dat eensdeels daartegenover staat, dat meerdere instellingen van weldadigheid werkzaam zijn, om den nood te lenigen, anderdeels niet is bewezen, dat de omstandigheden thans ongunstiger zouden zijn en de armoede thans grooter zou wezen dan in de voorafgaande jaren;

dat de giften en vrijwillige bijdragen der ingezetenen ten behoeve van het Parochiaal Bestuur in de voorafgaande jaren niet of niet noemenswaardig vermeerderd blijken te zijn, zoodat ook de opbrengst der collecten geen blijk oplevert van eene krachtige overtuiging, dat toenemende armoede eene ruimere ondersteuning dringend vordert;

dat dus de volstrekte onvermijdelijkheid van de tot een zooveel hooger bedrag dan ten vorigen jare op de begrooting uitgetrokken subsidien niet is bewezen en Ged. Staten alzoo teregt hunne goedkeuring aan die begrooting hebben onthouden;

Gezien artt. 60 en 61 der wet op het Armbestuur van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), zooals die is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het door den gemeenteraad van Nijmegen tegen het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 28 Januarij 1880, n°. 2, ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

3°. van 16 Julij 1880, n°. 17, houdende beschikking op het adres van *H. R. Bennik, te Vreeswijk, waarbij hij in hooger beroep komt van eene beschikking van Ged.*

Staten van Utrecht van 26 *Februarij* 1880, *no*. 28, *betreffende een stoomgemaal voor de polders Groot- en Klein Vuijlcop, de Knoest en Wulven.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 210.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van H. R. Bennik te Vreeswijk, waarbij hij in hooger beroep komt van eene beslissing van Ged. Staten van Utrecht van 26 Februarij 1880, n°. 28, betreffende een stoomgemaal voor de polders Groot- en Klein Vuijlcop, de Knoest en Wulven;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Junij 1880, n°. 44;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 12 Julij 1880, n°. 5, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat in ieder der vier Waterschappen Groot- en Klein Vuijlcop, de Knoest en Wulven, die allen door middel van windmolens op den Vaartschen Rijn uitwateren, door de vergadering van ingelanden is besloten tot het gezamenlijk oprigten van een stoomgemaal voor gemeenschappelijk gebruik en de goedkeuring van Ged. Staten van Utrecht op ieder dezer besluiten is gevraagd;

dat intusschen zes eigenaren van perceelen, gelegen aan de Houtensche wetering of daarop zonder bemaling uitwatering hebbende, aan Ged. Staten bij adres hebben verzocht die goedkeuring niet te verleenen wegens de schade die dit aan hunne landen zou veroorzaken;

dat Ged. Staten den 26 Februarij ll. de bedoelde besluiten van ingelanden hebben goedgekeurd en tevens aan de Besturen der vier genoemde Waterschappen aangeschreven, dat die goedkeuring slechts verleend werd onder voorwaarde, dat de Houtensche wetering van af het te stichten stoomgemaal tot in den Vaartschen Rijn worde gebragt en onderhouden minstens op eene diepte van 0.80 M. A. P. bij eene bodemsbreedte van 4 M.;

dat Ged. Staten bij beschikking van gelijken datum n . 28 aan de zes adressanten, van welke de tegewoordige appellant een was, hebben te kennen gegeven dat de maatregelen, die als voorwaarde aan de vergunning tot invoering der stoombemaling zullen worden verbonden, kunnen strekken tot opheffing der ingebragte bezwaren, en dat zij gemeend hebben in dezen stand der zaak de vergunning tot oprigting van het stoomgemaal niet te mogen weigeren;

Overwegende dat appellant, zijnde eigenaar van landen, gelegen aan de Houtensche Wetering, gedeeltelijk in den polder Overeind, gedeeltelijk buiten eenig waterschap, in de gemeente Jutphaas gelegen, aan Ons heeft te kennen gegeven, dat, wanneer aan de beschikking van Gedep. Staten gevolg wordt gegeven, 799 HA. lands in plaats van 267 HA., zoo als thans, op de Houtensche Wetering zullen uitwateren,

en wel met een vermogen van 59.75 M^3. per minuut, en dat dit eene zoodanige verhooging van het waterpeil zal veroorzaken, dat de landerijen van adressant, welke op ongeveer 200 M., afstand liggen van het punt waarop de stoombemaling wordt voorgesteld, voor een groot deel van het jaar onder water en voor het overige dras zullen staan, dat hij zich hiermede op onwettige wijze bezwaard acht en uit dien hoofde de vernietiging van de beschikking van Gedep. Staten van Utrecht verzocht;

Overwegende dat thans de waterschappen Groot en Klein Vuylcop en de Knoest langs de Schalkwijksche Wetering op den Vaartschen Rijn uitwateren en het waterschap Wulven, gedeeltelijk langs de Hoonwetering, gedeeltelijk langs de Houtensche Wetering, en dat, wanneer door middel van stoombemaling deze allen op de Houtensche Wetering water uitslaan tot een bedrag van circa 550 HA., eenig waterbezwaar hieruit op de Houtensche Wetering tusschen het stoomgemaal en den Vaartschen Rijn kan ontstaan, doch niet in zulke mate, als de appellante opgeeft, vermits niet maar 267, maar circa 2400 HA. thans langs de Houtensche Wetering afwateren;

Overwegende dat dit waterbezwaar op zich zelf niet volstrekt verhindert de bemaling van de betrokken waterschappen te verbeteren;

dat toch art. 673 van het Burgerlijk Wetboek wel verbiedt door 's menschen toedoen den afloop van water naar lager gelegen erven te bevorderen, wanneer dat water natuurlijk afloopt, maar niet toepasselijk is daar, waar het drooghouden der gezamenlijke landen en het afloopen van het water naar de rivier eenig en alleen te danken is aan een zamenstel van kunstwerken zoo als het geval is met de polders en bedijkte landen beoosten den Vaartschen Rijn, welke door molens en weteringen, onder anderen door de Houtensche Wetering, worden droog gehouden, tot welk laatste de betrokken polders ook bijdragen;

dat bovendien niet blijkt, dat de landen, ten wier behoeve de stoombemaling is voorgenomen, hooger liggen dan de landen van den appellant, zoodat ook uit dien hoofde deze zich niet op art. 673 van het Burgerlijk Wetboek kan beroepen, om die bemaling te beletten;

Overwegende: dat echter het bedoelde waterbezwaar, hetwelk op hoogstens 0.025 M. nabij het op te rigten stoomgemaal kan worden geschat, is weg te nemen door eene gelijkmatige verdieping en verwijding in den bodem van meergenoemd gedeelte der Houtensche Wetering, welke derhalve te regt door de Ged. Staten tot voorwaarde van de stoombemaling is gesteld;

dat wel is waar, deze verdieping en verwijding in den bodem niet door de betrokken Waterschappen, althans niet eigener autoriteit, kan worden tot stand gebragt vermits dat gedeelte der Houtensche Wetering geheel is onder beheer van het Waterschap Houten opgerigt en gereglementeerd bij besluit der Staten van Utrecht, van Onze goedkeuring voorzien, den 19 September 1863 n°. 64 (*Prov.blad* 1863 n°. 109) maar dat deze omstandigheid de Ged. Staten niet behoefde terug te houden om de meergemelde voorwaarde te stellen, aan de betrokken Waterschappen overlatende, om zich deswege met het Waterschap Houten te verstaan;

Overwegende dat dus de appellant niet bezwaard is door de beschikking waarvan geappelleerd;

Gezien het reglement voor de Waterschappen in de provincie Utrecht (*Prov. blad* 1855 n°. 19);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de beslissing van Ged. Staten van Utrecht van 26 Februarij 1880 n°. 28, het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS.
Ref.

4o. van 27 Julij 1880, n°. 17, houdende beschikking op het beroep van *E. van den Boorn en vijf andere leden van den Gemeenteraad van Gronsveld, van een besluit van Ged. Staten van Limburg van* 11 *Januarij* 1878, *waarbij de oprigting is bevolen van eene openbare lagere school in die gemeente, tusschen het dorp Eckelrade en het gehucht Hontem.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 243.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van E. van den Boorn en vijf andere leden van den Gemeenteraad van Gronsveld, van een besluit van Gedep. Staten van Limburg van 11 Januarij 1878, waarbij de oprigting is bevolen eener openbare lagere school in die gemeente tusschen het dorp Eckelrade en het gehucht Hontem;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 14 Julij 1880, n°. 51;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 Julij 1880, Litt. D, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat in de gemeente Gronsveld twee openbare scholen bestaan, als eene te Gronsveld en eene te Heugem, en de eerstgenoemde school tevens dient voor

de kinderen uit Eckelrade—Gronsveld, terwijl die van Hontem de school te Cadier en Keer bezoeken;

dat reeds in 1875 door inwoners van Eckelrade en Hontem, is aangedrongen op de oprigting eener school te Eckelrade, en, toen de gemeenteraad weigerde daartoe over te gaan, op 11 Januarij 1878 door Gedep. Staten is bevolen vermeerdering van het aantal scholen in de gemeente Gronsveld met ééne, welke zal moeten worden opgerigt tusschen Hontem en Eckelrade, ten dienste der kinderen uit genoemde plaatsen;

dat, toen de gemeenteraad naliet aan dit besluit uitvoering te geven, en Gedep. Staten dientengevolge krachtens art. 212 der gemeentewet, bij besluit van 25 Julij 1879 de gemeentebegrooting voor 1879 hadden aangevuld met een nieuwen post: „kosten van opmaking van het plan, het bestek en de begrooting van kosten van het op te rigten schoolgebouw te Eckelrade à f 180, door zes leden van den gemeenteraad bij adres van 3 Oct. 1879, Onze voorziening is ingeroepen tegen voornoemd besluit van Gedep. Staten van 11 Januarij 1878, onder te kennen geven, dat te Eckelrade geene behoefte bestaat aan eene nieuwe school, daar de kinderen van dat dorp gereedelijk de school te St. Geertruid en die van Hontem die te Cadier en Keer kunnen bezoeken;

Overwegende: dat het dorp Eckelrade, voor zoover het onder de gemeente Gronsveld ligt, eene bevolking telt van 315 zielen en het gehucht Hontem door 164 personen bewoond wordt;

dat de kinderen uit Hontem, om de school te Cadier en Keer te bezoeken, een afstand moeten afleggen van 2800 Meters, terwijl de scholieren om uit de kom van Eckelrade de school van Gronsveld te bereiken, een afstand moeten afleggen van 2900 Meters;

dat laatstgenoemde weg, volgens opgaven van den hoofdingenieur van den waterstaat van den Inspecteur van het lager onderwijs en van Gedep. Staten, die door 2 commissiën uit hun midden een lokaal onderzoek deden instellen, gevaarlijk is, vooral voor jeugdige kinderen;

dat toch die weg, bijna overal slechts één karspoor breed, over omstreeks zijne geheele lengte door berg en bosch loopt met steile taluds, die eenige meters boven den weg uitsteken, zoodat voetgangers bij het naderen van een rij- of voertuig tegen die bermen moeten opklimmen om zich te bergen;

dat overigens die weg in natte tijden en in den winter bij sneeuw voor kinderen onbruikbaar is;

dat derhalve de school te Gronsveld niet geacht kan worden voldoende te zijn voor de behoeften der kinderen uit Eckelrade;

dat wel het oprigten van eene gemeenschappelijke school te St. Geertruid voor de kinderen dier gemeente en die van Eckelrade aan de behoefte van dat dorp zou voldoen, maar dan ook nog voor de kinderen uit Hontem zou moeten worden gezorgd en in allen gevalle die combinatie eerst in overweging kan worden genomen, wanneer daartoe door de beide gemeenteraden was besloten en die besluiten door Ged. Staten waren goedgekeurd;

dat wanneer eene nieuwe school in de gemeense Gronsveld wordt opgerigt, het

wenschelijk is die derwijze te plaatsen dat ze voor de kinderen uit Eckelrade en Hontem beide bruikbaar zij;

dat derhalve het besluit van Gedep. Staten van 11 Januarij 1878 teregt is genomen;

Gezien de wet van 13 Augustus 1857 (*Stbl.* n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der aangevallen beslissing van Gedep. Staten van Limburg van 11 Januarij 1878, het daartegen door E. van den Boorn c. s. ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 27 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

5°. van 28 Julij 1880, n°. 18, houdende beschikking op het beroep van *H. P. van Raden c. s., bestuurderen der Haarlemsche pistool-schietvereeniging, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 31 *Maart* 1880, n°. 18/26, *waarbij hun vergunning tot oprigting eener schietbaan is geweigerd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 254).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van H. P. van Raden c. s., bestuurderen der Haarlemsche pistool-schietvereeniging, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente dd. 31 Maart 1880 n°. 18/26, waarbij hun vergunning tot oprigting eener schietbaan is geweigerd;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 14 Julij 1880, n°. 54;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 Julij 1880, n°. 36, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat bestuurders van bovengenoemde Vereeniging, die tot dusver hare

schietoefeningen houdt in den tuin van den »Stads Doelen« te Haarlem, aan het gemeentebestuur vergunning hebben verzocht om een pistoolschietbaan op te rigten op een gedeelte van het perceel kadastraal bekend Sectie F, nº. 3201, aan het Geldelooze pad;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* nº. 95) gehouden vergadering door de wed. N. Groenewegen en P. F. Jansen, beiden grenzende met hunne tuinen aan genoemd pad tegen het toestaan der vergunning een bezwaarschrift is ingediend, waarin wordt betoogd dat het terrein waar de inrigting zal gevestigd worden voor het bestemde doel ongeschikt is, als zijnde omgeven deels door woonhuizen, deels door tuinen, waarin tot 's avonds toe gewerkt wordt en dat dus deze arbeiders, ook al worden de meeste voorzorgsmaatregelen genomen, door de ongeoefendheid der schutters aan groot gevaar zullen zijn blootgesteld;

dat Burg. en Weth. daarop, bij besluit van 31 Maart ll., op grond dat de tegen de oprigting ingebragte bezwaren gegrond zijn bevonden, de aangevraagde vergunning hebben geweigerd;

dat de bestuurders zich thans tot Ons hebben gewend met verzoek de gevraagde vergunning alsnog te verleenen, aanvoerende dat van de schietbaan slechts gebruik wordt gemaakt gedurende vier maanden, bijna zonder uitzondering slechts eenmaal 's weeks, des namiddags van zes tot acht uur;

Overwegende: dat in de onmiddelijke nabijheid der schietbaan en wel vlak achter den kogelvanger een rij woonhuizen staat, terwijl naast de schietbaan tuinen gelegen zijn, voor bloemencultuur bestemd, en waar, volgens mededeeling van Gedep. Staten, vele werklieden tot laat in den avond werkzaam zijn;

dat zoowel voor de bewoners dier huizen als voor de arbeiders in genoemde tuinen ernstig gevaar kan ontstaan door de oprigting eener schietbaan daar ter plaatse, te meer dewijl de mogelijkheid bestaat dat ook ongeoefende schutters aan de schietoefening deelnemen;

dat met hoeveel zorg die schietbaan worde ingerigt, niet alle mogelijk gevaar voor eene omgeving als hier wordt aangetroffen, kan worden weggenomen;

dat derhalve door Burg. en Weth. teregt de gevraagde vergunniug is geweigerd;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* nº. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Burgemeester en Wethouders van Haarlem, van 31 Maart 1880, het daartegen door adressanten ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 28 Julij 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

6°. van den 4 Augustus 1880, n°. 17, houdende beschikking op het beroep van *H. te Slaa, te Aalten, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van* 27 *April* 1880, *n°*. 53, *in zake de Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 277).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van H. te Slaa, te Aalten, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van 27 April 1880, n°. 53, in zake de Nationale Militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Julij 1880, n°. 59;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Julij 1880, 1ª. C., afd. Mil. en Schutt.;

Overwegende: dat adressants zoon Berend, loteling van dit jaar voor de dienst der Nationale Militie uit de gemeente Aalten, de zevende is uit een gezin van acht zonen waarvan de oudste Dirk Hendrik, geboren in 1839, als milicien den 15 Mei 1858 is ingedeeld voor den tijd van één jaar, ter vervanging van Willen Hendrik Rijks, der ligting van 1854, die wegens ligchaamsgebreken gepasporteerd was, en op 15 Mei 1859 uithoofde van geeindigden militiediensttijd is gepasporteerd, de 2e wegens broederdienst is vrijgesteld; de 3e, 4e en 5 hunne militiedienst hebben vervuld; de 6e wegens broederdienst is vrijgesteld en de 8e den militiepligtigen leeftijd nog niet heeft bereikt;

dat Berend te Slaa door den Militieraad voor de dienst is aangewezen en Ged. Staten die beschikking, waarvan adressant in beroep was gekomen, hebben gehandhaafd;

dat adressant zich tot Ons heeft gewend verzoekende vernietiging van genoemd besluit van Ged. Staten opgrond dat daar vier zonen reeds hunne militiedienst hebben vervuld, de overige en dus ook de loting van dit jaar regt op vrijstelling hebben;

Overwegende: dat de dienst van den oudsten zoon, ingelijfd volgens art. 15 der wet van 8 Januarij 1817 (*Stbl.* n°. 1), voor het buitengewoon contingent slechts één jaar heeft geduurd;

dat deze dienst volgens art. 50 der wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72), geen regt op vrijstelling wegens broederdienst geeft;

dat van de acht broeders slechts drie eene zoodanige dienst hebben vervuld, als noodig is om vrijstelling uit hoofde van broederdienst te bewerken;

dat derhalve de aanwijzing tot de dienst van Berend te Slaa, teregt is geschied;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Ged. Staten van Gelderland van 27 April 1880, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 4 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Six.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,

A. C. Oltmans,

Ref.

7°. van 4 Augustus 1880, n°. 19, houdende beschikking op het beroep van *G. J. Jager, te Heerde, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van* 6 *April* 1880, *no.* 56, *in zake der Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 274.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van G. J. Jager, te Heerde, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van 6 April 1880, n°. 56, in zake de Nationale Militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Julij 1880, no. 46;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 Augustus 1880, litt. F, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat aan de loting voor de nationale militie in de gemeente Heerde dit jaar is deelgenomen door de tweelingbroeders Harmen en Gerrit Jan van Werven, de jongsten uit een gezin van 8 broeders, waarvan slechts twee tot dusver den dienstpligt vervullen;

dat door beiden bij de loting als reden van vrijstelling is opgegeven ligchaamsgebreken;

dat Gerrit Jan, getrokken hebbende n°. 43, door den Militieraad als ongeschikt is afgekeurd, terwijl Harmen getrokken hebbende n°. 54, en voor de dienst geschikt geoordeeld, daartoe is aangewezen;

dat Harmen van deze uitspraak in beroep is gekomen, bewerende dat hij niet tot de dienst mogt worden aangewezen, omdat hem van twee tweelingbroeders het hoogste nommer was te beurt gevallen, en Ged. Staten deze uitspraak van den Militieraad hebben vernietigd en Harmen van de dienst hebben vrijgesteld, op grond dat volgens den algemeenen regel (art. 52 der Militiewet), van de beide tweelingbroeders één dienstpligtig was, en één vrijgesteld moest worden; dat naar art. 19 laatste lid in zoodanig geval de broeder die het laagste nummer getrokken heeft voor de dienst moet worden aangewezen, tenzij anders mogt zijn overeengekomen, van welke bevoegdheid in dit geval geen gebruik is gemaakt en voorts de wet geen uitzondering behelst voor het geval, dat de broeder die het laagste nummer heeft getrokken wegens ligchaamsgebreken moet worden vrijgesteld;

dat van deze uitspraak G. J. de Jager, die door zijn getrokken nummer (n°. 55), na de vrijstelling van Harmen, voor de dienst zou worden aangewezen, bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende dat zoowel door Harmen, als door Gerrit Jan van Werven, voor den Militieraad alleen als reden van vrijstelling is opgegeven ligchaamsgebreken en met name Harmen zich niet heeft beroepen op de omstandigheid van tweelingbroeder van eenen loteling te zijn;

dat de wet niet toelaat in hooger beroep redenen van vrijstelling te doen gelden, die voor den Militieraad niet zijn aangevoerd en derhalve Ged. Staten ten onregte de omstandigheid van tweelingbroeder als reden van vrijstelling hebben in aanmerking genomen;

dat derhalve adressant door de uitspraak van Ged. Staten is bezwaard en met vernietiging van die uitspraak de aanwijzing tot de dienst van Harmen van Werven, zooals die door den Militieraad plaats had, moet gehandhaafd worden;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het aangevallen besluit van Ged. Staten van Gelderland, te handhaven de aanwijzing tot de dienst van Harmen van Werven, zooals die door den Militieraad is geschied.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

'sGravenhage, den 4 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

8o. van 5 Augustus 1880, no. 18, houdende beschikking op het beroep van *J. Vos, te Bolsward, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 19 *Maart* 1880, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener koperslagerij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 276.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. Vos te Bolsward van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 19 Maart 1880, no. 9, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener koperslagerij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Julij 1880, no. 57;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 2 Aug. 1880, no. 43, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat door Jenneke Vos te Bolsward aan Burgemeester en Wethouders vergunning is verzocht tot oprigting eener koperslagerij in een gedeelte der meubelmakerij van S. S. Postema, gelegen achter diens woning aan den Grooten Dijlakker, Wijk C no. 44, kadaster sectie A, no. 229;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) gehouden vergadering twee bezwaarschriften zijn ingediend door de weduwe L. R. Krins en B. de Vries, eigenaars van perceelen, belendende aan boven omschreven perceel, op grond dat van de nieuwe inrigting brandgevaar zou zijn te duchten;

dat Burg. en Weth. daarop bij besluit van 19 Maart ll., op grond dat de koperslagerij, die in een gedeelte van de meubelmakerij zal worden uitgeoefend, brandgevaar zal veroorzaken voor de naburige perceelen, de gevraagde vergunning hebben geweigerd;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende, beweert, op grond eener vijftigjarige ondervinding, dat geen brandgevaar te duchten is;

Overwegende dat het perceel, waar de koperslagerij zal worden gevestigd, aan twee zijden belend is aan de bewuste meubelmakerij en de beide overige zijden aan een open plaats en eenen tuin;

dat de voorgenomen stookplaats en blaasbalg tegen een buitenmuur zou zijn;

dat de vrees voor brandgevaar ontstaat uit de onmiddelijke nabijheid der meubelmakerij, maar dat dit gevaar kan worden voorkomen, wanneer de inrigting door steenen scheidsmuren van de menbelmakers-werkplaats wordt afgescheiden en boven den haard der nieuwe inrigting een schoorsteen wordt daargesteld, rakende tot boven den nok van het dak der meubelmakerij, en een steenen vloer wordt aangelegd, van welk een en ander het bestek aan de goedkeuring van het Gemeentebestuur behoort te worden onderworpen;

dat derhalve door voorwaarden aan de ingebragte bezwaren kan worden tegemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met veruietiging der beschikking van Burgemeester en Wethouders van Bolsward van 19 Maart ll.. aan Jenneke Vos alsnog vergunning te verleenen tot oprigting eener koperslagerij in een gedeelte van het perceel aan den Grooten Dijlakker, Wijk C, n°. 44, Sectie A, n°. 229, onder voorwaarde dat het gedeelte waar de koperslagerij zal worden opgerigt, zal worden voorzien van een steenen vloer, van de meubelmakerij zal worden gescheiden door scheidsmuren van een halven steen dikte, boven de stookplaats een steenen schoorsteen zal worden gebouwd, reikende tot boven den nok van het dak der meubelmakerij, terwijl het bestek niet zal mogen worden uitgevoerd alvorens de goedkeuring te hebben erlangd van het Gemeentebestuur en de inrigting zal zijn daargesteld en in werking gebragt binnen zes maanden na dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 5 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

9°. van 6 Augustus 1880, n°. 9, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door de *Directie der Ned. Rhijnspoorwegmaatschappij, van eene beslissing van Ged. Staten van Zuidholland, van* 23 *Maart* 1880, n°. 816 *bis,* 1e *afd., G S,* n°. 61, *omtrent den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Moordrecht.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 249).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door de directie der Nederlandsche Rhijn-

spoorwegmaatschappij, van eene beslissing van Gedep. Staten van Zuidholland van 23 Maart 1880, n°. 816 *bis*, 1e afd. G. S, n°. 61, omtrent den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Moordrecht;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 14 Julij 1880 n°. 49;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 3 Aug. 1880, N°. 5, Afd. Waterstaat *A.*;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Moordrecht bij besluit van 1 Mei 1879 uit kracht van art. 3 al. 10 van het toen geldend Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, onder n°. 22 op den ligger der wegen en voetpaden heeft gebragt den Nieuwerkerkschen weg, van den begrinden weg over den binnenberm van den ringdijk des Zuidplaspolders of in eene Westelijke rigting tot aan de grensscheiding met de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel, daarbij vermeldende, dat de Zuidplaspolder in Schieland met het onderhoud is belast, met uitzondering van de traversen van de spoorbaan Gouda—Rotterdam, en de langs die spoorbaan gelegen bruggen, waarvan het onderhoud is ten laste van de Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij;

dat de directie dier Maatschappij aan Gedep. Staten heeft verzocht deze vermelding op den ligger zóó te wijzigen, dat daaruit blijke, dat het aan die Maatschappij in eigendom behoorende gedeelte van dien weg en deel uitmakende van hare spoorweglijn Gouda—Rotterdam, het karakter van openbaren weg mist;

dat Gedep. Staten bij hunne bovenvermelde beslissing hebben verklaard, dat er geene termen zijn gevonden om aan dat verzoek te voldoen, en dat nu de appellante in hooger beroep verzoekt, dat door Ons, met vernietiging van die beslissing van Gedep. Staten, moge worden bevolen, dat n°. 22 van den ligger der wegen in Moordrecht in dier voege worde gewijzigd, dat als publieke weg slechts worden vermeld de twee deelen van den Nieuwerkerkschen weg, zooals die ter weerszijden van den spoorweg gelegen zijn en tot aan den spoorweg raken en dat ook in de kolom „onderhoud" de woorden: „met uitzondering van de traverse enz." verdwijnen;

Overwegende: dat volgens het Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870 n°. 16, gewijzigd bij besluit der Staten, goedgekeurd bij Ons besluit van 7 Januarij 1878 n°. 10, aan de bepalingen van dat Reglement zijn onderworpen en mitsdien op de liggers moeten worden gebragt de wegen en voetpaden, liggende ten dienste van het algemeen, met de daarin gelegen of daartoe behoorende kunstwerken, behoudens eenige uitzonderingen, die hier niet in aanmerking komen;

dat bij acte op 29 Maart 1877 voor den notaris Adriaan Kluit te Moordrecht verleden en geregistreerd door de eigenaars van den Nieuwerkerkschen weg aan het Bestuur van den Zuidplaspolder is afgestaan en overgedragen ten behoeve van het publiek verkeer het regt van weg over de hun toebehoorende gronden, dien Nieuwerkerkschen weg uitmakende, onder verpligting van het Polderbestuur om dien weg tot buurtweg te maken en voortdurend te onderhouden en onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat de bedoelde weg ten allen tijde zal dienen en opengesteld blijven voor het publiek verkeer, welk een en ander door het Polderbestuur is aangenomen, waarna

de weg met subsidie van de provincie is begrind en als voortaan liggende ten dienste van het algemeen op den ligger der gemeente Moordrecht is gebragt;

dat wel is waar, tot die acte niet is medegewerkt door de appellante als eigenaresse van de spoorbaan, die den Nieuwerkerkschen weg doorsnijdt, maar dat indertijd, en wel bij acte op den 14 Augustus 1858 voor den notaris L. G. van Aken te Gorkum verleden en geregistreerd, door de appellante met hem, van wie zij verschillende stukken gronds in den Zuidplaspolder had overgenomen en het regt van overweg over den spoorweg ter plåatse waar deze den Midden- of Nieuwerkerkschen weg doorsneed had geregeld, nader is overeengekomen over eene verlegging van een gedeelte van dien weg, in dier voege, dat de overweg in den Veldweg ook tot overweg voor den Midden- of Nieuwerkerkschen weg zou worden ingerigt, en dat daarbij is bepaald, dat het gedeelte van den Veldweg, hetwelk door den spoorweg doorsneden wordt, en ook dat gedeelte gronds, hetwelk noodig is om van den Veldweg op den Middenweg te komen, ten allen tijde zal moeten verstrekken tot eenen vrijen en onverhinderden uitweg en overgang voor degenen, die van den Veldweg en Middenweg gebruik mogen maken;

dat appellante beweert, dat de strekking van deze bepaling geene andere is, dan dat die overweg zou dienen voor al die ingelanden of landgebruikers. die als regtverkrijgenden van de toenmalige contractanten tot het gebruik van Veld- of Middenweg zouden zijn geregtigd;

dat echter de woorden der bepaling algemeen zijn, zoodat, nu de Midden- of Nieuwerkerksche weg voor het publiek is opengesteld, ook die overweg voor het publiek, dat van den Nieuwerkerkschen weg gebruik mag maken, openstaat;

dat ook uit art. 3 derzelfde acte blijkt, dat toen reeds in de bedoeling gelegen heeft, dat de weg voor het algemeen verkeer zou worden opengesteld, daar toch juist de omstandigheid, dat de bruggen over de bermsloot van den spoorweg, die den overweg met de aansluitende deelen van den Midden- of Nieuwerkerkschen weg verbinden, destijds niet ingerigt waren voor eenen algemeenen overgang, als de reden wordt genoemd, waarom de Rijnspoorwegmaatschappij zich verbond die bruggen te verbreeden en beter in te rigten;

dat de appellante wijders beweert, dat in allen geval en welke ook de strekking dier overeenkomst moge zijn, waarover ingeval van geschil alleen de burgerlijke regter bevoegd zou zijn te beslissen, de Maatschappij tot nakoming van de bij gemelde acte aangegane verbindtenissen alleen contractueel verbonden is en hare verpligting, uit die acte geboren, niet is geworden eene verpligting jegens het openbaar gezag;

Overwegende hieromtrent, dat de Provinciale wetgever, ten einde voor de vrijheid en veiligheid van het openbaar verkeer te waken, alle wegen en voetpaden, liggende ten dienste van het algemeen, aan de voorschriften van het Reglement heeft onderworpen;

dat de overweg in geschil blijkens de aangehaalde schikkingen tusschen de regthebbenden, bestemd en ingerigt is voor algemeen gebruik en ook als zoodanig openstaat; dat die alzoo niet kan ontkend worden werkelijk ten dienste te liggen van het algemeen en dat hieruit ten aanzien van dien weg de verpligtingen jegens het openbaar gezag voortspruiten, die het Reglement inhoudt;

dat alzoo ook die overweg teregt op den ligger voorkomt;

Gezien het Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870 n°. 16 (*Prov. blad* n°. 103) gewijzigd bij het besluit der Staten, goedgekeurd bij Ons besluit van 7 Januarij 1878 n°. 10 (*Prov. blad* n°. 5);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bovenvermeld besluit van Gedep. Staten van Zuidholland, het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 6 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

10°. van 6 Augustus 1880, n°. 10, houdende beschikking op het beroep van *J. Backer van Ommeren, te Oosterbeek, van een besluit van Burg. en Weth. van Heteren, van* 10 *Januarij* 1880, *houdende afwijzing van zijn verzoek tot oprigting eener steenfabriek te Driel.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 220).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. Backer van Ommeren, te Oosterbeek, van een besluit van Burg. en Weth. van Heteren, van 10 Januarij 1880, houdende afwijzing van zijn verzoek tot oprigting van een steenfabriek te Driel;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Julij 1880, n°. 45;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 3 Augustus 1880, no. 46, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat adressant zich tot Burg. en Weth. van Heteren heeft gewend,

met verzoek hem vergunning te willen verleenen, voor de oprigting eene steenfabriek te Driel, op het perceel, kadastraal bekend sectie A, n°. 668;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), gehouden vergadering is ingekomen een bezwaarschrift van A. Mos c. s., eigenaars en gebruikers van in de nabijheid gelegen bouwgrond en boomgaarden, inhoudende, dat de inrigting nadeelig zijn zou voor de gezondheid van menschen en vee, oorzaak kan zijn van het verschroeijen van boomen en gewassen en eindelijk brandgevaar zal doen ontstaan voor de in de nabijheid gelegen met rieten daken gedekte woningen;

dat Burg. en Weth. daarop bij hun besluit van 10 Januarij 1880, de gevraagde vergunning hebben geweigerd, op grond dat, alhoewel voor brandgevaar geen vrees bestaat, echter volgens gedaan onderzoek de damp van eenen steenoven nadeelig is voor naburige boomen en vruchten, zoodat het ten dezen aanzien door Mos ingebragt bezwaar als gegrond is te beschouwen;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende, aanvoert, dat geen gevaar voor de in de nabijheid groeijende vruchtboomen te vreezen is, aangezien deze aan de andere zijde van den bandijk zich bevinden in eenen bodem, die 5 meter lager ligt dan de kruin van den dijk, terwijl de steenovens, wier muren tot eene hoogte van 5 à 6 meter worden opgetrokken, liggen 9 meter buiten den kruin des dijks;

Overwegende: dat blijkens opgave van den Hoofdingenieur van den Waterstaat in het 5e district, de ovens op 25 à 30 meters van de eerste vruchtboomen zouden komen te staan, op 70 à 80 meter van den boomgaard en op 40 à 45 meter van de aan Mos toebehoorende hofstede de Nevel;

Overwegende dat, volgens de berigten van deskundigen, van steenbakkerijen werkelijk nadeelige gevolgen voor het hout en de vruchten worden ondervonden, dat de zwarte rook, die zich bij het loos of afstoken van den oven ontwikkelt, de bladen der boomen doet verdorren en afvallen en de ontwikkeling van de boomen belemmert, dat de schadelijke invloed van dien rook zich zeker tot op 100 meter afstand uitstrekt;

dat het niet kan aangaan eene inrigting, die zooveel schade kan veroorzaken, toe te laten op een terrein, dat op eenen zoo korten afstand, als hier het geval is, van eenen vruchtboomgaard verwijderd is;

dat het niet mogelijk is door het stellen van voorwaarden aan de gevreesde schade te gemoet te komen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Burg. en Weth. van Heteren, van 10 Januarij 1880, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 6 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

II. De VOORZITTER deelt nog mede, dat ingekomen is de volgende misive:

N°. 43.
Afd. Handel en Nijverheid. *'s Gravenhage,* 5 Augustus 1880.

Ik heb de eer U mede te deelen dat de Jongh en Cie., te Oudewater, onder dagteekening van 19 Julij jl., hebben verklaard af te zien van het beroep, hetwelk bij brief van 14 te voren, n°. 44, Afd. Handel en Nijverheid, bij de afdeeling is aanhangig gemaakt.

Ingevolge de daartoe door den Koning verstrekte magtiging van 1 dezer n°. 13, verzoek ik U mitsdien, de tot deze zaak betrekkelijke stukken aan mijn Departement terug te zenden.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
Voor den Minister,

De Secretaris-Generaal,
BOOGAARD.

Aan
den Raad van State (afdeeling voor de geschillen van bestuur).

De VOORZITTER. Aan het verzoek tot terugzending van de stukken, in dit schrijven vervat, is voldaan. De verdere behandeling van deze zaak komt alzoo te vervallen.

Aan de orde is:

III. het beroep van *A. D. S. Colenbrander, te Nijkerk, van een besluit van Gedep. Staten van Gelderland, waarbij zijne reclame tegen den ligger B der openbare wegen en voetpaden in die gemeente is afgewezen.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgende verslag uit:

De appellant A. D. S. Colenbrander, te Nijkerk, heeft zich in het vorige jaar tot Gedep. Staten van Gelderland gewend, bezwaren opperende tegen het voorkomen van een deel zijner in sectie G dier gemeente gelegen gronden, thans bekend als de kadastrale perceelen no. 2230 en 2235, op den legger B der wegen enz., als een gedeelte van de Vodsteeg, en verzoekende rooiering daarvan van den legger.

Gedep. Staten wonnen op dat verzoek het bericht in van Burg. en Weth. Deze antwoordden, dat de gemelde perceelen van de oorspronkelijke opmaking van den legger af, in welken tijd de appellant Colenbrander daarvan reeds eigenaar was, steeds op dien legger als openbare weg zijn voorgekomen, zonder dat daartegen van zijne zijde of door iemand anders ooit is opgekomen; dat blijkens overgelegde verklaringen van bejaarde menschen, die altijd daaromtrent gewoond hebben, van den bedoelden weg altijd door ieder een vrij gebruik gemaakt werd, zelfs zoo dat hij ook bestemd was voor het vervoer van lijken; dat er niet onregelmatig over het woeste veld werd gegaan, maar wel degelijk een bepaalde weg werd gevolgd, bestaande uit meer dan één spoor; dat vóór ruim 20 jaar de gronden door appellant zijn gekocht en ontgonnen en bij die gelegenheid de weg door hem is verlegd; dat die weg gemeenschap daarstelt tusschen de gemeente Voorthuizen en Nijkerk, en daarom onmogelijk kan gemist worden. Later berigtten Burg. en Weth. nog, dat noch dit, noch eenig ander gedeelte van de Vodsteeg, ooit door eenig openbaar gezag is onderhouden, maar steeds door de aangelanden, en dat van oudsher op dien weg een particuliere tol is geplaatst.

Ged. Staten van Gelderland hebben na overweging dier berichten aan den adressant te kennen gegeven, dat er bij hen geen termen bestonden om aan zijn verzoek een gunstig gevolg te geven en dat zijn verzoek mitsdien werd gewezen van de hand. In die beslissing, gedagteekend 9 December 1879, wordt aangenomen dat het perceel n°. 2230 wel degelijk tot den openbaren dienst is bestemd en deze weg gedurende een lange en onafgebroken reeks van jaren ten openbaren dienst bestemd is geweest, terwijl hij direct in verbinding staat met verschillende buurtschappen; dat de appellant ook bij de primitieve opmaking van den legger, toen hij reeds eigenaar van het bedoelde perceel was, tegen dien legger niet is opgekomen. Ten aanzien van perceel n°. 2235 verklaarden Ged. Staten, dat het onder n°. 39 van den legger niet als openbaren weg voorkomt en nooit als zoodanig is beschouwd, als zijnde slechts een uitweg.

Tegen deze beslissing voert appellant in zijn adres aan den Koning aan: dat hij tijdens het ter inzage liggen van den in 1860 opgemaakten legger niet kon gissen, dat daarop als een openbare weg zouden gebracht zijn de verschillende sporen, op die gronden achtergelaten door wagens, waarmede turf, brandzoden en plaggen daarvan vervoerd werden over de Wolfsche en Blokhuizersteeg naar het erf Roelen en Doelen van den bouwman Blokhuis op Slegtenhorst en andere eigendommen, zoodat hij eerst in 1878 bij gelegenheid eener kadastrale opmeting ontwaard heeft, dat zijne voormelde perceelen als gedeelten van den openbaren weg in het kadaster waren opgenomen, en door Burg. en Weth. beschouwd werden in de omschrijving op den legger van n°. 39 voorkomende te zijn begrepen. Hij verzoekt mitsdien dat Z. M. de

beslissing van Ged. Staten moge vernietigen als in strijd met zijn goed recht en alsnog het gewenschte rooiement van den legger moge gelasten. Hij legt daarbij over de drie akten, gedagteekend 18 en 19 Maart, 13 Mei en 4 Julij 1857, waarbij hij de betrokken perceelen in vollen en vrijen eigendom heeft verkregen en vijf uittreksels uit de kadastrale plans der gemeente Nijkerk, als een ten blijke dat er in 1826 geen openbare weg in die gemeente bestond, welke uit de Vodsteeg tot aan de grens der gemeente Voorthuizen doorliep; n$_o$. 2 aantoonende den oorspronkelijken toestand der betrokken perceelen; n°. 3 aantoonende hun toestand op 30 April 1878; n°. 4 aantoonnende hunnen tegenwoordigen toestand en n$_o$. 5 aantoonende de verlengingen, welke de Vodsteeg sedert 1826 tot op 20 October 1859 achtereenvolgens heeft ondergaan.

Bij hun ambtsbericht op dit adres zenden Ged. Staten een nader schrijven in van Burg. en Weth., waarin wordt medegedeeld dat het bedoelde gedeelte van de Vodsteeg jaarlijks is geschouwd en op den dag der schouw in behoorlijken toestand is bevonden, dat het opmaken van dien weg is verricht door den bewoner van de boerenplaats aan den heer Colenbrander toebehoorende, zooals het gebruik in de gemeente medebrengt, dat de bewoners der boerenplaatsen de wegen en waterleidingen bij hun erf behoorende in schouwbaren toestand moeten houden; wat aangaat de vraag of de Vodsteeg ook als weg voorkomt op het overgelegde uittreksel uit de kadastrale plans, aanwijzende den toestand in 1826, merken Burg. en Weth. op, dat, zoover zij kunnen nagaan, zij daarop wel ten deele, maar niet geheel voorkomt, zijnde dat stuk dan ook slechts een uittreksel uit de generale kaart en niet uit een bepaald blad van sectie G., waarop van zelf de aanduidingen niet zoo juist voorkomen als op de afzonderlijke kaarten.

Ged. Staten verklaren zich door dat schrijven nog meer in hun oordeel versterkt en meenen dat de bloote bewering van appellant, dat het gebruik van den weg slechts het gevolg is geweest van eene stilwijgende toelating, niet afdoende is om een weg, die reeds zoovele jaren onbetwist op den legger als openbaar bekend heeft gestaan, daarvan af te nemen, waartoe evenmin de overgelegde uittreksels uit de kadastrale kaarten grond geven. Zij merken tevens op, dat de op geringen afstand van adressants bewuste gronden aanwezige tol, weinig reden van bestaan zou hebben, indien de weg bij zijne perceelen eindigde en niet aansloot aan de wegen onder Barneveld of althans aan de Wolfsche steeg onder Nijkerk; voorts dat zijne bewering dat hij den bewusten weg zonder iemands voorkennis of toestemming geheel naar eigen goeddunken en ten eigen behoeve heeft afgegraven, toen de betrokken perceelen door hem waren aangekocht, welk beweren in appellants adres aan Ged. Staten voorkomt, juist bewijst dat er destijds reeds een kenbare weg over zijne gronden liep. Eindelijk voegen Ged. Staten hier nog aan toe, dat het niet volkomen juist is, wat in hunne beslissing omtrent n°. 2235 wordt aangenomen, omdat inderdaad enkele meters van dat perceel onder de omschrijving van de Vodsteeg zijn begrepen.

Bij den Raad van State is nog ingekomen eene uitvoerige memorie van den appellant tot nadere adstructie van zijne beweringen. Hij schetst daarin den vroegeren toestand van de gronden in sectie G. begrepen, als meest bestaande uit woesten grond, waarover in verschillende richting gereden werd. Bij de latere ontginning zijn meestal de

bestaande sporen vergraven en is een bepaalde weg aangewezen, waarop enkele eigenaars tollen hebben geplaatst, die thans meest vervallen zijn. Een der vier nog bestaande tollen brengt *f* 10 's jaars op, waarnaar men de belangrijkheid van dezen weg kan afmeten. Verder worden in die memorie de verklaringen der gehoorde getuigen bestreden en betwist dat die bejaarde lieden een duidelijk begrip hebben van het wezen van een openbaren weg in tegenstelling van een zoodanigen die alleen door den eigenaar van den grond wordt gedoogd. Ook wordt het belang van den weg als verbinding tusschen verschillende buurtschappen betwist. Het bewijs uit het jaarlijks schouwen van den weg ontleend, wordt in de memorie tegengesproken omdat het in orde brengen van den weg door den belanghebbende in zijn eigen belang is gedaan, en appellant noch reden had, noch middel bezat, om de schouwing van een voor ieder toegankelijken weg te verhinderen.

De heer Mr. H. A. Neeb, advocaat te Leiden, treedt in deze zaak als gemagtigde op en licht het beroep toe.

IV. het beroep van *den gemeenteraad van Hoogblokland, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van* 18 *Mei jl., waarbij zij den post voor onvoorziene uitgaven op de gemeentebegrooting voor* 1880, *hebben verminderd, ten einde daaruit hoogere uitgaven voor de veldwachters te bestrijden.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

In de gemeenten Hoogblokland en Hoornaar, werd vroeger de politiedienst slechts door één veldwachter uitgeoefend. De Commissaris des Konings oordeelde echter één veldwachter voor elk dezer gemeenten noodig. De gemeenteraad van Hoogblokland weigerde daarop aan haren veldwachter een hoogere jaarwedde toetekennen dan van *f* 200, met *f* 30 voor kleeding, welke door den Commissaris des Konings te gering werd geacht. Ook Ged. Staten oordeelden, dat een veldwachter, zal hij zijne plichten getrouw nakomen, aanspraak moet hebben op eene billijke vergoeding en daarom bij de in de laatste jaren steeds klimmende prijzen van alle levensbehoeften eene jaarlijksche bezoldiging tot *f* 300 en *f* 50 voor kleeding en wapening, stellig noodzakelijk is. Toen nu de Raad bleef weigeren om het vereischte bedrag voor eene hoogere jaarwedde uit te trekken, hebben Ged. Staten bij besluit van 26 April jl., de in de begrooting der genoemde gemeente voor 1880, in hoofdstuk V der uitgaven, onder de art. 1 en 2 uitgetrokken sommen voor *a* belooning van den veldwachter, ad *f* 125; *b.* kleeding en wapening van den veldwachter ad *f* 20, krachtens art. 212 al. 1 der Gemeentewet, en met het oog op het tijdstip der aanstelling van den nieuwen veldwachter, uitgetrokken als volgt: voor *a.* *f* 231,25, voor *b.* *f* 70; alzoo met eene gezamenlijke verhooging van *f* 156,25. Zij schreven tevens den gemeenteraad aan om alsnu overwijld aan hun college, naar aanleiding van het 2e lid van het aangehaalde wetsartikel, eene nadere voordracht te doen tot aanwijzing der middelen

tot dekking dier verhoogde uitgaaf. De Raad weigerde in zijne vergadering van 8 Mei, aan die aanschrijving gevolg te geven, waarop Ged. Staten bij nader besluit van 18 Mei jl., den in de gemeentebegrooting voorkomenden post voor onvoorziene uitgaven met een gelijk bedrag van *f* 156,25 hebben verminderd. Dit besluit is opgenomen in het *Prov. blad* onder n°. 40.

De gemeenteraad, de verhooging door Ged. Staten verlangd, te drukkend achtende voor de gemeente, verzocht, naar aanleiding van art. 200 der gemeentewet, Zijne Majesteit in deze te willen voorzien. Zijn adres is gedagteekend 8 Junij en op 12 Junij daaraanvolgende bij 's Konings Kabinet ingekomen.

Bij hun ambtsberigt over dit in hunne handen gestelde adres doen Ged. Staten opmerken, dat appellant niet in acht genomen heeft den termijn bij art. 200 bepaald en dus volgens de beginselen in het Kon. besluit van 5 Maart jl., n°. 6, gehuldigd, in zijn beroep tegen het besluit van 26 April jl. niet-ontvankelijk is; terwijl tegen het besluit van 18 Mei, tot aanwijzing der middelen tot dekking der verhoogde uitgaaf, geen bezwaren zijn geopperd.

Bij den Raad van State is ingekomen een schrijven van den Burg., dat de Raad de Weth. heeft gemagtigd in deze nadere inlichtingen te verschaffen en dat hij Burg. zwarigheid geopperd heeft, om in deze voor den Raad op te treden, omdat hij zich volstrekt niet met 's Raads gevoelen kan vereenigen. Voorts is ingekomen een schrijven van den Raad, meldende, dat er zich werkelijk een geschikt persoon voor de door den Raad bepaalde belooning heeft aangeboden, terwijl ook in andere naburige en grootere gemeenten de jaarwedde van den veldwachter geen hooger bedrag beloopt.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten.

Drie-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 1 *September* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van 12 Augustus 1880, n°. 9, houdende beschikking op het beroep van *J. P. Rademaker, chocoladefabriekant te 's Gravenhage, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, van* 12/15 *Maart* 1880, *n°.* 438/13, *eerste afdeeling, waarbij hem eene voorwaardelijke vergunning is verleend tot oprigting van een stoomwerktuig.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 285).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van J. P. Rademaker, chocclade-fabriekant te 't Gravenhage, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 12/15 Maart 1880, n°. 438/13, 1e afd. waarbij hem eene voorwaardelijke vergunning is verleend tot oprigting van een stoomwerktuig;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 31 Julij 1880 n°. 58;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Augustus 1880, n°. 22, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat adressant aan Burg. en Weth. van 's Gravenhage, verzocht heeft tot uitbreiding zijner bestaande chocoladefabriek, gelegen in de Schoolstraat no. 23, kadastraal gemeente 's Gravenhage sectie L, n°. 1688, het thans bestaande stoomwerktuig van 1½ paardenkracht te mogen vervangen door een van 6 paardenkracht;

dat tegen het toestaan van dit verzoek door verschillende eigenaren en gebruikers van naburige perceelen bezwaren zijn ingebragt, uit hoofde van brandgevaar, van den last dien het roet uit den schoorsteen thans reeds veroorzaakt en bij uitbreiding nog meer zal veroorzaken, van dreuning en zeer hinderlijk geraas die het stoomwerktuig zal te weeg brengen;

dat Burg. en Weth. daarna de vergunning hebben verleend onder voorwaarde dat:

b. in den achtergevel eene deur zal worden gemaakt uitkomende in een open gang welke naar buiten opendraaijende en in werktijd niet afgesloten mag zijn;

c. de zoldering rondom den ketel ter oppervlakte van 1.50 M² minstens 0.50 Meter te doen rijzen en met plaatijzer te beslaan;

d. de schoorsteenpijp stevig aan de zoldering te bevestigen op een afstand van minstens 0.20 meter verwijderd van alle houtwerk;

e. de ijzeren hangers of stoelen tot overbrenging der beweging van de machine naar den molen te bevestigen tegen bindten die geheel in des aanvragers eigen muren liggen, ten einde de dreuning voor den buurman Pickhardt te beletten, en

f. ter voorkoming van het uitwerpen van roet:

1°. den ketel te stoken met cokes;

2°. in den schoorsteen juist onder de daarin uitkomende rookpijp aan te brengen een kleinen gegoten ijzeren bak met water gevuld en van boven voorzien met een dito staand scherm, in dier voege dat de rook, over het water strijkende, de vuile bestanddeelen daarin, achterlaat;

3°. den schoorsteen te verhoogen met minstens 3 meters;

g. dat van des avonds 11 tot des morgens 7 uur niet met het stoomwerktuig mag worden gewerkt;

dat adressant, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, verzoekt dat de voorwaarden onder *b*, *f*, 1°. en *g* mogen vervallen, terwijl zijn aanvankelijk bezwaar tegen de voorwaarde onder *e* later door hem is teruggenomen;

Overwegende: dat in het vertrek, waar de machine is geplaatst, reeds een zeer breed raam en twee deuren zich bevinden en de toegang tot dat vertrek aan drie zijden dus voldoende verzekerd is, ook zonder dat naast het raam een derde deur wordt aagebragt;

dat de voorwaarde, om een ketel van 6 paardenkracht uitsluitend met cokes te stoken, te bezwarend is om haar *in casu* te stellen, maar op anderen weg, te weten door het hooger optrekken van den schoorsteen en door het aanbrengen eener geschikte inrigting tot rookverbranding, de te duchten overlast voor de buren van den appellant kan worden weggenomen;

dat de door het gemeentebestuur gestelde beperking van den werktijd tusschen des morgens 7 en des avonds 11 ure met het oog op de onderwerpelijke localiteit geacht mag worden tegemoet te komen, zoowel aan het regtmatige belang van den appellant

als aan de billijke wenschen der bewoners van het onmiddelijk tegen zijn fabrieksgebouw aangrenzende pand;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het besluit van Burg. en Weth. van 's Gravenhage, van 12/15 Maart jl., de bij dat besluit gegeven toestemming tot oprigting van een stoomwerktuig te handhaven onder voorwaarde:

a. de zoldering rondom den ketel ter oppervlakte van 1.50 M^2 minstens 0.50 meters te doen rijzen en met plaatijzer te beslaan;

b. de schoorsteenpijp stevig aan de zoldering te bevestigen op een afstand van minstens 0,20 meters verwijderd van alle houtwerk;

c. de ijzeren hangers of stoelen tot overbrenging der beweging van de machinerie naar den molen te bevestigen tegen bindten, die geheel in des aanvragers eigen muren liggen;

d. den schoorsteen, zooals die tijdens het verleenen der aangevallen vergunning bestond, te verhoogen met minstens drie meters;

e. den ketel te voorzien van eene inrigting, volgens het systeem Thierry om stoom boven den rooster te blazen, en die inrigting geregeld toe te passen;

f. van des avonds 11 tot des morgens 7 uur het stoomwerktuig niet te doen werken;

g. de inrigting daar te stellen en in werking te brengen binnen 6 maanden na de dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 12 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *I. de Vrieze, te Deventer, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener kagchelsmederij.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

I. de Vrieze, te Deventer, heeft aan het Bestuur dier gemeente vergunning gevraagd om aldaar in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Deventer, sectie E. no. 447, een kagchelsmederij te mogen uitoefenen.

Bij het ingevolge de wet gehouden verhoor van belanghebbenden zijn van onderscheidene zijden tal van bezwaren te berde gebragt, en Burg. en Weth. van Deventer die bezwaren, voor een groot deel althans, gegrond achtende, hebben daarop bij besluit van 12 Mei ll. n°. 150/607 afwijzend op het gedaan verzoek beschikt.

In hoofdzaak werd bij dat besluit overwogen, dat het gevaar voor brand en de moeijelijke gelegenheid voor brandblussching, schade aan het bedrijf van een der buren, waardemindering van de naastliggende naburige huizen, en hinder van ernstigen aard voor de bewoners dier huizen, — in verband met de onmogelijkheid om aan een en ander door het stellen van voorwaarden te gemoet te komen, — het geven eener gunstige beschikking in deze ondoenlijk maakten.

De aanvrager, zich met die afwijzing bezwaard rekenende, heeft, onder inachtneming van de formaliteiten bij de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), bevolen, bij adres dd. 24 Mei 1880, den Koning verzocht het boven aangehaald besluit van Burg. en Weth. van Deventer, te vernietigen en alsnog de gevraagde vergunning aan hem te verleenen.

Het gemeentebestuur van Deventer op dat adres gehoord heeft bij missive van 11 Junij ll., de juistheid van zijn besluit breedvoerig verdedigd tegen de bij dat adres daartegen ingebragte grieven.

Ook de Hoofdingenieur van den Waterstaat in het 4e district acht de aangevallene beslissing juist. En even zoo adviseren Ged. Staten van Overijssel bij hun ambtsberigt van 14 Julij ll., tot hare handhaving.

Nadat daarop krachtens Z. M. magtiging van 29 Julij 1880, n°. 10, de overweging van dit geschil bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, is haar nog ter nadere bestrijding van het appel een ampele memorie ingezonden door Mr. A. van Delden en Mej. C. H. van Delden, eigenaren en bewoners van het kadastrale perceel, sectie E, n°. 5239, en verder nog een zevental missives van andere geburen, houdende bloote bevestiging van vragen bij het gemeentebestuur ingebragt en van in het procesverbaal opgenomen bezwaren.

Als gemagtigde voor den appellant treedt op Jhr. Mr. E. N. de Brauw, advocaat te 's Gravenhage, die het beroep toelicht.

III. het beroep van *G. C. Tromp, te Lisse, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 4 *April* 1880, *B. n°.* 696, 1*e afd. S. n°.* 48, *houdende afwijzing zijner reclame tegen den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Lisse.*

(Zie het verslag, in deze zaak uitgebragt, in de zitting van 21 Julij jl., door den *Staatsraad* Verniers van der Loeff, in jaargang 1880, bl. 286.)

Als gemagtigde voor den appellant treedt op de heer Mr. Ph. A. Haas, Az., advocaat te Amsterdam, terwijl de heer van Ewijck Weth. van Lisse, als gemagtigde voor die gemeente, het woord voert. Hij bestrijdt het beroep en verdedigt het brengen van den bedoelden weg op den legger.

Na re- en dupliek worden door den Voorzitter en de Leden van den Raad eenige vragen aan de gemagtigden gedaan.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff vraagt nog eenige nadere inlichtingen omtrent den oorsprong van den weg.

De heer Mr. Haas geeft die nader op.

De *Staatsraad* de Vries vraagt aan den Weth, of er in het archief eenige aanwijzingen zijn te vinden nopens het schouwen?

De Wethouder. Er bestaan daarvan wel boeken, maar ik heb ze niet nagegaan.

De *Staatsraad* de Vries. Bestaan er soms ook oude keuren, over het schouwen?

De Wethouder. Er bestaat eene oude kaart, waarop het een en ander voorkomt dat tot inlichting strekken kan, die niet is overgelegd.

De *Staatsraad* de Vries. Dan zou ik den Weth. wel willen verzoeken, die oude kaart over te leggen.

De Wethouder. Zoo het mogelijk is zal ik aan dat verzoek gaarne voldoen, maar waarschijnlijk is de kaart in handen van particulieren.

De *Staatsraad* de Vries. Dat zou wel te informeren zijn.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Het ware daarom wenschelijk dat ook de oude keuren werden opgespoord en nagegaan.

De Wethouder. Er bestaan wel oude keuren.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Zoudt ge dan die oude keuren niet kunnen doen opsporen en ze den Raad toezenden?

De Wethouder. Zoo dit verlangd wordt, ja wel.

De Voorzitter. Zoudt ge dan de keuren en de schouwboeken niet aan de Afdeeling kunnen overleggen?

De Wethouder. Ja.

De heer Mr. Haas. Ik heb ook inlichting omtrent het schouwen gevraagd en toen heeft men mij geantwoord dat er geen schouwboeken werden gehouden en dat de Burg. den bedoelden weg nooit beschouwt.

De *Staatsraad* de Vries. De bedoelde weg staat sedert lang op den legger, zoo

er dus geen schouw zou zijn gehouden dan zou het gemeentebestuur zich aan pligtverzuim hebben schuldig gemaakt en dit is niet te veronderstellen.

IV. het boroep van *H. Buijtink, te Dordrecht, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener tapijtenklopperij.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Hendrik Buijtink, behanger te Dordrecht, is bij adres van 24 Februarij ll. bij Zijne Majesteit den Koning in beroep gekomen van eene beschikking van Burg. en Weth. van Dordrecht dd. 10 Februarij 1880, n°. 2, houdende weigering van eene door hem verzochte vergunning tot het oprigten van eene tapijtenklopperij in die gemeente, in het perceel gemerkt C n°. 1481, kadastraal sectie H n°. 1008. De plaats die hij voor tapijtenklopperij had bestemd, is een regthoekig vierkant erf van 6,5 bij 4,5 meter, belend aan de werkplaats met woning van adressant, aan de tegenoverstaande zijde uitkomende aan eene stadsgracht, en aan de twee overige zijden belend aan tuinen en erven, zijnde het erf in het vierkant door eene houten heining besloten. Adressant had bij zijn verzoek aangeboden, die heining door steenen muren te vervangen, ter hoogte als het gemeentebestuur zou noodig oordeelen, en wanneer er gegronde klagten mogten inkomen, had hij zich ook bereid verklaard de plaats te doen dekken door een pannen dak voorzien van schoorsteenen of ijzeren dakvensters. Burg. en Weth. overwogen, dat zij reeds bij beschikking van 12 Mei 1879, adressants verzoek van gelijke strekking hadden afgewezen, zoowel wegens de bezwaren van geburen, die hinder van ernstigen aard uit de voorgenomen inrigting te gemoet zagen, als op grond van een advies van den Adjunct-inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt in Zuidholland, die van oordeel was dat het stof uit de geklopte tapijten nadeelig is voor de gezondheid der omwonenden; dat die gezondheid ook kon worden benadeeld door het digthouden van deuren en vensters ten einde den hinder van dat stof te ontgaan, en dat door het uitkloppen van tapijten, die in ziekenkamers hadden gelegen, smetstof van besmettelijke ziekten door de lucht konde worden verspreid; wijders overwogen Burg. en Weth. dat diezelfde redenen thans ook tot weigering moesten leiden; dat wel is waar adressant heeft aangeboden, het voor de klopperij bestemde erf zoo noodig nog te overdekken, maar dat hierin geen voldoende waarborg is gelegen, dat de van de inrigting gevreesde nadeelen zouden worden voorkomen; dat toch zoodanige overdekking, bijaldien zij voldoende digt werd gemaakt om het stof terug te houden binnen de voor de klopperij bestemde ruimte, die ruimte zelve voor het doel ongeschikt zou maken, terwijl, indien zij zoodanig wierd ingerigt, dat het stof gelegenheid had om naar buiten te ontsnappen, de bezwaren zouden blijven bestaan.

Door de weigering op deze overwegingen gegrond acht adressant zich bezwaard. Hij betuigt weinig te hechten aan de beweerde schade voor de gezondheid die tapijtenklopperijen zouden veroorzaken, omdat hij 18 jaren in de nabijheid eener tapijtenklopperij heeft gewoond en bekend is met knechts, die gedurende 20 of 30 jaren in dat vak werkzaam zijn zonder nadeel te ondervinden; ook is te Dordrecht eene

tapijtenklopperij gelegen tusschen 3 openbare scholen. Wat de voorgenomen tapijtenklopperij aangaat, betwist adressant de mogelijkheid dat de nabij wonenden hinder of schade van het stof zouden ondervinden, wanneer die klopperij omringd is door hooge muren en gedekt met een dak van pannen met een luchtgat naar den kant der stadsgracht. Het bedrijf van tapijtenkloppen zal daar alleen in Maart, April en Mei worden uitgeoefend, en adressant is bereid dit altijd tusschen des avonds 10 ure en des voormiddags 10 ure te doen plaats hebben.

Tegen de bedenking, die omtrent het verspreiden van smetstof gemaakt is, merkt adressant op, dat indien zij gegrond ware, daaraan kon worden tegemoet gekomen door het kloppen van tapijten, afkomstig uit huizen, waaraan het billet van besmetting nog gehecht is, te verbieden; bovendien veroorlooft de politie-verordening van Dordrecht, art. 23, het uitkloppen van vloerkleeden op de openbare straat, van 10 ure des avonds tot 10 ure des voormiddags, hetwelk, naar het oordeel van adressant, nog gevaarlijker is voor de verspreiding van eventueele smetstof. Hij betuigt ten slotte, dat hij groot belang heeft bij de gevraagde vergunning, omdat zijne broodwinning daarvan afhangt, en geen terrein buiten de stad voor eene tapijtenklopperij verkrijgbaar is. Bij dit appel is art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) nageleefd.

Ter zake gehoord, hebben Ged. Staten van Zuidholland allereeerst het advies ingewonnen van Burg. en Weth. van Dordrecht. Deze persisteren in alle opzigten bij hunne meening omtrent de schade voor de gezondheid welke eene tapijtenklopperij kan veroorzaken, bepaald in eene sterk bevolkte buurt, zooals die waarin het erf van adressant is gelegen; wel is waar zijn er andere zoodanige inrigtingen te Dordrecht ook in zeer bevolkte buurten, maar deze zijn opgerigt vóór de invoering der wet van 2 Junij 1875, en blijven bestaan omdat het gemeentebestuur niet bevoegd is die op te ruimen. Verder wordt opgemerkt, dat de buren, die zich hebben geadresseerd tegen de vergunning, op zeer geringen afstand van het questieuse erf wonen en de stadsgracht slechts eene sloot van 2,5 meter breedte is met gebouwen aan de overzijde, gelijk door eene situatieteekening wordt opgehelderd. Noch de voorgenomen steenen muren, noch het pannendak met de noodige openingen, kunnen beletten, dat het stof zich door de lucht verspreidt en de nabij wonenden hindert. De bepaling dat alle tapijten binnen drie maanden van het jaar zullen worden uitgeklopt, verergert volgens Burg. en Weth. het gevaar, omdat de stofwolken dan nog digter zullen zijn, en uit het kloppen van 10 ure des avonds tot 10 ure des voormiddags vloeit een nieuwe hinder voort, namelijk het storen der nachtrust van de buren. De door adressant voorgestelde bepaling omtrent tapijten uit huizen, waar eene besmettelijke ziekte geheerscht heeft, achten Burg. en Weth. niet voor handhaving vatbaar. Eindelijk achten zij het verkrijgen van een terrein buiten de bebouwde kom der gemeente alzins mogelijk, mits adressant zich eenige geldelijke opoffering getroost.

De geneeskundige adjunct-inspecteur in Zuidholland adviseert even stellig en op gelijke gronden tot afwijzing van het verzoek. Hij beroept zich op „herhaalde waarneming dat besmettelijke ziekten door vloerkleeden uit ziekenkamers zijn verspreid,” en oordeelt dat een dak met luchtgaten niets zou baten tot wegneming van het gevaar voor de gezondheid, omdat de ligtste stofdeeltjes, die dus hoog in de lucht stijgen, juist de meest gevaarlijke zijn. Aan zijn advies over dit hooger beroep voegt

hij den wensch toe, dat de gemeenteraad gebruik make van de bevoegdheid verleend bij art. 4 der wet van 2 Junij 1875, om eene bepaalde plaats in de gemeente voor het oprigten van tapijten-klopperijen aan te wijzen.

Met dien laatsten wensch kan de hoofdingenieur van den Waterstaat instemmen, maar adviseert gunstig voor de inwilliging van adressants verzoek. Die ambtenaar merkt op, dat te Dordrecht 4 tapijtenklopperijen zijn gevestigd in digt bevolkte buurten; de hinder, door deze inrigtingen veroorzaakt en het gevaar voor de gezondheid zullen worden verminderd, wanneer eene vijfde klopperij in eene andere buurt wordt opgerigt. Wel ware het beter, dat dit geschiedde buiten den bebouwden kring der gemeente, maar behalve door de kosten van aankoop van terrein, zou alsdan die onderneming worden gedrukt door kosten van transport wegens verren afstand. Zoo als de aanvrage ligt, kunnen de geopperde bezwaren niet geheel worden weggenomen door het stellen van voorwaarden; de Hoofdingenieur acht dit onmogelijk, al ware de tapijtenklopperij op 1000 meter afstand van iedere woning verwijderd, omdat men niet kan bepalen waarheen de wind het stof voert. Maar wel kan door het stellen van voorwaarden de hinder, uit de tapijten-klopperij ontstaande, voor de nabij wonenden in groote mate worden verminderd. Steenen muren even hoog als de nabij zijnde huizen en eene dakbedekking met luchtkoker zullen ten gevolge hebben dat het stof hoog in de atmospheer zal opdwarrelen en niet veel in de nabijheid nedervallen. De gevreesde noodzakelijkheid om venstens en deuren te sluiten zal hierdoor en door het werken tusschen 10 ure des avonds en 10 ure des voormiddags grootendeels worden weggenomen, voor zoover zij niet toch blijft bestaan wegens de uitdampingen der sloot. Is de hoop dat de gemeenteraad van Dordrecht eerlang eene plaats buiten de bebouwde kom zal aanwijzen voor tapijten-klopperijen, geeft de Hoofdingenieur in overweging de gevraagde vergunning te verleenen voor een tijdvak van drie jaren onder voorwaarde: 1°. dat het erf geheel worde omsloten door muren ter hoogte van 8 meter zonder eenige opening en gedekt door eene kap, waarin de noodige lichtramen en een luchtkanaal tot afvoer van stof; 2°. dat geene tapijten mogen worden geklopt uit huizen waar eene besmettelijke ziekte heerscht; 3°. dat niet anders mag worden geklopt dan gednrende de maanden Maart, April, Mei en Junij, tusschen des avonds 10 ure en des voormiddags 10 ure; 4°. dat de vergunning vervalt wanneer daarvan vóór den 1 April 1881 geen gebruik is gemaakt.

Met dit gevoelen hebben Ged. Staten van Zuidholland zich ten volle vereenigd.

Nadat de zaak bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Junij ll. n°. 43, bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn de volgende stukken ingekomen:

1°. missiven van R. B. Verhoeven, H. Selsschulders, J. H. van Trooijen, H. J. de Meer en G. Dekker, die zich vroeger aan Burg. en Weth. hebben geadresseerd tegen het verzoek van adressant, meldende dat zij geene nadere schrifturen hebben in te dienen;

2°. missiven van gelijke strekking van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog en van Burg. en Weth. van Dordrecht;

3°. missiven van het kerkbestuur der Ned. Herv. gemeente te Dordrecht en van

A. F. Bouwmeester en L. van Wijngerden aldaar, houdende dat zij geen bezwaar hebben tegen het oprigten van de gevraagde tapijten-klopperij;

4o. missive van J. Angelino aldaar, die zijn wensch uitdrukt dat het besluit van Burg. en Weth. moge worden gehandhaafd;

5o. missive van J. C. van Deventer, directeur der Hoogere Burgerschool aldaar, van gelijke strekking, wegens hinder die het geraas en het stof in de schoollocalen zouden veroorzaken, wegens het bederven van den tuin bij zijne woning die aan de school verbonden is, en wegens storing van zijne nachtrust.

De heer Mr. W. van Rossem Bzn. treedt als gemagtigde voor den appellant op en licht het beroep toe.

De *Staatsraad* Heemskerk Az. De gemagtigde heeft in zijne toelichting van het beroep o. a. gezegd dat de appellant bereid was, behalve aan de gestelde voorwaarden, zich ook te onderwerpen aan andere voorwaarden die de Raad nog noodzakelijk mogt oordeelen, bepaald aan deze dat de tapijten niet zouden worden geklopt, maar met bezems gereinigd. Heb ik dat goed verstaan?

De heer Mr. van Rossem. Ja.

De *Staatsraad* Heemskerk. Is dat eigenlijk geen *jeu de mots?* Hoe gebeurt toch die reiniging van tapijten? Wat verstaat men daaronder, op welke andere wijze kan dat geschieden dan door uitteslaan of uitteklopen?

De heer van Rossem. Nu worden de tapijten opgehangen en uitgeklopt, dan worden zij met bezems en boenders gereinigd.

De *Staatsraad* Heemskerk Az. De tapijten hangen toch in de lucht, en is dan het reinigen met bezems of boenders niet eigenlijk dezelfde operatie als het uitkloppen?

De heer Mr. W. van Rossem. Met schuijeren is toch hetzelfde doel, de reiniging, te verkrijgen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vier-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 8 *September* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris: Mr. L. P. Op den Hooff.

I. De VOORZITTER doet voorlezing van een Koninklijk besluit:

van 19 Augustus 1880, n°. 7, houdende beschikking op het beroep van *H. J. van Brussel, te Utrecht, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente dd.* 6 *April* 1880, *no.* 32, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener smederij.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 288).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van H. J. van Brussel, te Utrecht, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, dd. 6 April 1880, n°. 32, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener smederij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 31 Julij 1880, n°. 61;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 16 Augustus 1880, n°. 30, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat adressant aan Burg. en Weth. van Utrecht, vergunning heeft verzocht tot het oprigten eener smederij in het perceel St. Annastraat, wijk F, n°. 22, kadaster gemeente Utrecht, sectie A, n°. 2182;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), belegde vergadering, verschillende naburen, en daaronder ook het Roomsch Katholiek Parochiaal Kerkbestuur van St. Willebrordus, te Utrecht, zich tegen het toestaan der gevraagde vergunning hebben verzet, op grond dat de inrigting stoornis zal verwekken in de godsdienstoefeningen, en belangrijke waardevermindering voor de belendende perceelen, zal te weeg brengen;

dat Burg. en Weth. daarop de gevraagde toestemming hebben geweigerd, op grond dat het perceel waarin de smederij zou worden opgerigt, slechts 16 meters verwijderd is van de St. Willebrorduskerk, en deze korte afstand genoegzamen grond aanbiedt, om te verwachten dat, zoo de gevraagde vergunning werd verleend, daarvan stoornis in de godsdienstoefening het gevolg zoude zijn;

dat adressant van deze beslissng bij Ons in beroep komende, verzoekt dat hem alsnog de gevraagde vergunning zal worden verleend;

Overwegende: dat de smederij zal worden opgerigt aan de Zuidwestzijde der kerk; dat de westelijke gevel geheel gesloten is, en alleen vaststaande ramen heeft; dat in den Zuidelijken gevel wel is waar drie deuren zijn maar dat daarvan de meest verwijderde naar de Saeristie voert, de middelste voor het gebruik gesloten is, en de westelijkste, die dus het digtst aan het bewuste perceel grenst, wel den geheelen dag openstaat maar niet in de kerk, doch in een portaal uitkomt, welk portaal tot het uitwendige der kerk eerst door eene andere deur toegang geeft;

dat dus mag worden aangenomen dat het gedruisch der smederij niet in eenigzins hinderlijke mate in de kerk zal worden gehoord, hetgeen te meer waarschijnlijk wordt, daar blijkbaar vroeger geen last is ondervonden, niettegenstaande in hetzelfde perceel waar de smederij zal gevestigd worden, tot in 1879, dus vóór, tijdens en nà den bouw der kerk, eene koper- en blikslagerij gevestigd was;

dat bovendien in de St. Annastraat niet is de hoofdingang, maar slechts een achteruitgang der kerk;

dat er derhalve geene voldoende termen zijn om de gevraagde toestemming te weigeren;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der beslissing van Burg. en Weth. van Utrecht van 6 April ll.:

1°. aan adressant en zijne regtverkrijgenden alsnog vergunning te verleenen tot oprigting eener smederij, volgens de hierbij behoorende teekening en beschrijving, in het perceel St. Annastraat, wijk F n°. 22, kadastraal bekend gemeente Utrecht sectie A n°. 2182;

2°. te bepalen dat de inrigting zal moeten zijn daargesteld en in werking gebragt binnen 3 maanden na dagteekening van dit besluit;

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

'S Gravenhage den 19 Augustus 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Afschrift.
Behoort bij het request van
H. J. van Brussel.

Beschrijving tot het inrigten eener smederij.

Tot het inrigten van het perceel, wijk F. n°. 22, staande in de St. Annastraat te Utrecht, worden in de beneden verdieping de bestaande afscheidingen weg gebroken en op de plaats eener bestaande schoorsteen de smitse gesteld.

De boven verdieping wordt als magazijn gebruikt.

Utrecht, den 17 Februarij 1880.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris der gemeente Utrecht.
(*get.*) de Watteville.

Behoort bij Kon. besluit van 19 Augustus 1880 n°. 7.

Mij bekend,

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *baron W. Michiels van Kessenich, te Roermond, van besluiten van Ged. Staten van Limburg, betreffende het peil van een op de Itterbeek gelegen molen,*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De app„ eigenaar van een molen gelegen op de Itterbeek te Kessenich in Belgie, beklaagt zich, dat hij schade lijdt door dat de schuif van de ontlastingsluis van den op 400 meters afstand lager gelegen molen te Neeritter, genaamd de Armenmolen, eene hoogte heeft van 65 cM. boven den slagbalk, in plaats van 50 cM. waarop die hoogte wettig is bepaald.

Op 17 October 1838 werd door het gewestelijk bestuur van Belgiesch Limburg, waartoe Neeritter destijds behoorde, aan het armbestuur dier gemeente vergunning gegeven tot het doen van eenige herstellingen aan dien molen, o. a. onder voorwaarde, dat de hoogte der schuif zou bedragen 0.50 meter boven den slagbalk.

Die voorwaarde is niet nageleefd, hetgeen reeds in 1847 tot klachten en een onderzoek leidde, maar zonder gevolg.

In 1854 wendde de vader van dezen adressant zich tot Ged. Staten met zijne klachte over de niet- naleving van het besluit van 1838.

Na onderzoek der zaak hebben toen Ged. Staten, bij resolutie van 7 December 1854, het armbestuur te Neeritter gelast om binnen eene maand de bewuste schuif met 15 cM. te verlagen en haar daardoor te brengen in overeenstemming met het bovenvermeld besluit van 17 October 1838.

Het armbestuur kwam echter tegen dat bevel op en beweerde gerechtigd te zijn tot behoud van den bestaanden toestand. De hoofdingenieur, daarover gehoord, berichtte dat hij vroeger in het denkbeeld had verkeerd dat er eene willekeurige verhooging van de schuif der ontlastingsluis had plaats gehad en de wettige hoogte door de resolutie van 1838 was geconstateerd, welk een en ander bij nader onderzoek was gebleken niet het geval te zijn geweest. Er was alzoo volgens dien ambtenaar grond om aan te nemen het beweren des armbestuurs, dat de sluiswerken van den molen nog dezelfde hoogte hadden, waarop zij zich in 1838 en vroeger bevonden, en er kon worden toegegeven dat het nadeel aan den molen van Kessenich toegebragt door den Armenmolen niet het gevolg was van eene willekeurig gemaakte verandering of verhooging der sluiswerken, maar van een toestand, die reeds van vóór 1838 had bestaan. Overeenkomstig des hoofdingenieurs advies werd door Ged. Staten op 9 Februarij 1855 besloten. Aan het armbestuur en aan den vader des tegenwoordigen adr. werd te kennen gegeven, dat Ged. Staten om de voormelde redenen de uitvoering van hun besluit van 1854 voorloopig aanhielden. Tevens werd aan den hoofdingenieur een nader onderzoek opgedragen, èn omtrent het punt in geschil èn omtrent de vraag of tot een algemeene verlaging van de schuiven der molens op de Itter- of Tongerloosche beek zou behooren te worden overgegaan.

Dit onderzoek had tot uitkomst, dat niet had knnnen ontdekt worden, dat er eene willekeurige verhooging van de schuif der ontlastingsluis van den Armenmolen had plaats gehad; dat integendeel uit een in het Waterstaatsarchief aanwezig rapport van den Ingenieur Desmarais van 30 Junij 1838 moet worden afgeleid, dat die schuif destijds reeds meer dan 60 cM. hoogte had en eindelijk dat eene algemeene verlaging der schuiven van de verschillende molens op de Itterbeek gelegen zeer nadeelig op die inrigtingen zou werken. Op grond van het ingestelde onderzoek besloten alzoo

Ged. Staten dat aan hunne resolutie van 1854 geene uitvoering moest worden gegeven.

Inmiddels had na de in werking treding van het provinciaal reglement op de waterlossingen de algemeene opneming en opmeting plaats gehad van de in Limburg bestaande watermolens en daartoe behoorende werken, ten einde, ingevolge art. 26 van dat reglement, te kunnen overgaan tot de vaststelling der molenpeilen. Zoodanige opneming en opmeting was op 15 April 1857 o. a. ook gedaan voor wat den Armenmolen betreft en het peil en de afmetingen der molenwerken werden vastgesteld bij besluit van Ged, Staten van 3 Julij 1857 l[a]. 2780 P. P[1], le afd. De hoogte der ontlastingsluis komt daarin voor als bedragende 63 cM. Tevens werden de eigenaars der molens, die mochten vermeenen bezwaren of wettig verkregen regten tegen dat besluit te hebben, uitgenoodigd die uiterlijk binnen een maand bij Ged. Staten in te dienen met overlegging der bewijzen tot staving.

Hierbij bleef het tot 1865, toen door Ged. Staten bij besluit van 30 Augustus aan het armbestuur van Neeritter op zijn verzoek vergunning werd verleend om eenige noodige herstellingen aan den molen te doen verrigten. Bij de voorwaarden dier vergunning werd de bepaling van de hoogte van de schuif der ontlastingsluis op 63 cM. uitdrukkelijk gehandhaafd.

Daarna bleef de zaak rusten totdat in September 1878 de adressant zich tot Ged. Staten wendde met het verzoek, dat alsnog uitvoering mocht worden gegeven aan hun besluit van 7 December 1854, bevestigende het besluit van de Permanente Deputatie van den Prov. Raad van Belgiesch Limburg van 17 October 1838.

Ged. Staten ontvingen van den hoofdingenieur een omstandig berigt omtrent den toestand der beek, waaruit blijkt dat des adressants molen voornamelijk is benadeeld door de op Belgiesch grondgebied aan de beek ten uitvoer gebragte veranderingen, en dat adressants grieven alleen kunnen worden weggenomen door verbreeding en verdieping der beek en afsnijding van bochten, vooral tusschen den molen van Kessenich en den Luijensmolen, en door algemeene peilsverlaging met 15 cM.

Bij resolutie van 3 October 1879 wezen Ged. Staten des adressants verzoek af. Naar hun oordeel is hun besluit van 7 December 1854 zoo al niet vormelijk ingetrokken, dan toch vervallen, doordien dezelfde macht, die toen, krachtens de bevoegdheid haar daartoe door het prov. reglement gegeven, de verlaging der schuif beval, later van dat bevel heeft afgezien en met betrekking tot de afmetingen der molenwerken krachtens de voorschriften van hetzelfde reglement in 1857 en 1865 hare goedkeuring heeft gehecht aan toestanden van het bedoeld bevel afwijkende; in welken toestand algemeen is berust tot aan des adressants in 1878 aan Ged. Staten ingediend bezwaarschrift. Ged. Staten overwogen daarbij, dat niet was gebleken, dat de belangen van de eigenaars of gebruikers der op het Nederlandsch gedeelte der beek gevestigde molens of van de er langs gelegen gronden noodzakelijk verandering zouden eischen in de inrigting of afmetingen der molenwerken van den Armenmolen, zooals die bij de aangehaalde besluiten zijn goedgekeurd; dat aan een verandering daarin, zooals door adressant wordt verlangd, zeer groote bezwaren zouden verbonden zijn, en eene peilsverlaging, zooals adressant wenscht, zelfs tot geheelen ondergang van den molen zou leiden, indien daarmede niet tevens gepaard ging eene algemeene

verlaging der peilen van de verder door de beek bewogen Nederlandsche molens, benevens eene radicale verbetering van het beekbed door verbreeding, verdieping en rectificatie, en dat door de uitvoering van zoo ingrijpende werken de belangen der betrokken molen- en andere eigenaren in die mate zouden worden bedreigd, dat bevel daartoe of bevordering daarvan van de zijde van Ged. Staten niet zou zijn te billijken. In hunne resolutie wordt bepaaldelijk gewezen op art. 25 van het aangehaald prov. reglement.

Van deze resolutie van Ged. Staten is adressant bij zijn verzoekschrift van 15 December 1879, zooals hij dat na bekomen inlichting bij nader adres van 22 Mei jl. heeft gewijzigd, in beroep gekomen krachtens art. 6 van het aangehaald prov. reglement; verzoekende dat Z. M. die resolutie moge vernietigen, en met vernietiging der besluiten van 15 April (hij bedoelt 3 Julij) 1857 en van 30 Augustus 1865 alsnog zal beslissen en bevelen overeenkomstig de voorwaarde van 17 October 1838 boven bedoeld.

Adressant beklaagt zich dat het onderzoek, waarvan de resolutie van 1857 het gevolg is, voor hem is en wordt geheim gehouden. Zoo de besluiten van 1857 en 1865 bedoelden het besluit van December 1854 te doen vervallen zouden die besluiten onbevoegdelijk zijn genomen; dat toch volgens art. 25 van het reglement de anterieur aan dat reglement wettig bestaande hoogte der sluis, en dat was hier de in 1838 bepaalde, ook in 't vervolg moest bijgehouden worden, tenzij Ged. Staten in het algemeen belang, verandering mochten voorschrijven, waarbij zij volgens art. 26 verplicht zijn te letten ook op de belangen van hooger gelegen molens; terwijl de verhooging hier bedoeld met het belang van de hooger gelegen molens ten eenenmale zou strijden; dat al eischt het belang der op het Nederlandsch gedeelte der beek gelegen molens geen verandering, adressant eveneens Nederlander, terecht klaagt dat door Ged. Staten de tegenwoordige toestand onbevoegd en onregtmatig voor den wettelijken is in de plaats gesteld of bestendigd; eindelijk dat indien voor de verlaging van het peil van den Armenmolen het beekbed verbreed, verdiept of verbeterd moet worden, art. 13 van het reglement Ged. Staten in staat stelt daarin te voorzien.

Ged. Staten antwoorden op dat adres, dat er geen aanleiding heeft bestaan om hem in 1855—1857 bij het toen gehouden onderzoek te roepen of hem de bijzonderheden daarvan te berigten. Zij ontkennen niet dat het besluit van 1838 door de bevoegde Belgische autoriteit genomen is, maar die autoriteit heeft zich over de naleving niet bekommerd. In 1854 toch werd geconstateerd, dat de hoogte der molenwerken en meer bepaald van de schuif der ontlastingsluis van den Armenmolen nog altijd dezelfde was als vóór 1838. In allen geval neemt dat besluit niet weg de bevoegdheid van Ged. Staten, ontleend aan art. 25, 26 en 28 van meergemeld provinciaal reglement, om naar gelang de belangen van de aan hunne zorgen toevertrouwde streek van het Koningrijk der Nederlanden dit vorderen, dat besluit te handhaven of wel als niet geschreven te beschouwen. Handhaving van 't besluit van 1838 zou oorzaak geweest zijn van groot nadeel voor de eigenaars der lager gelegen Nederlandsche molens en van de door de beek bespoelde gronden en had noodzakelijk geleid tot eene kostbare kunstmatige verbetering door verbreding en uitdieping der Itterbeek; werken, die bij behoud der bestaande afmetingen door het

belang der betrokken Nederlandsche molenaars en grondeigenaars niet gevorderd worden. Tot het bevelen dier werken had zeker art. 13 niet kunnen worden ingeroepen. Ged. Staten wijzen er verder op, dat zij in deze wel degelijk door het algemeen belang zijn geleid. Tegen het privaat belang toch van een op Belgiesch grondgebied staanden molen, stonden de belangen over van den Armenmolen en drie andere op Neerlandsch grondgebied lager op dezelfde beek gevestigde molens. Daarom verklaren Ged. Staten zich gehouden te hebben aan de van oudsher bestaande afmetingen der waterwerken van den Armenmolen.

De heer Mr. B. M. Vlielander Hein, advocaat te 's Gravenhage, licht het beroep breedvoerig toe.

Zoowel door dien gemagtigde, als door den appellant zelf, baron W. Michiels van Kessenich, worden, op eenige vragen, door de *Staatsraden* de Vries, Verniers van der Loeff en Heemskerk Az. gedaan, antwoorden en inlichtingen gegeven.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Nuenen tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij eene som van ƒ200 op de gemeentebegrooting is gebragt tot verbetering van de straatverlichting.*

De *Staatsraad* Heemskerk Az. brengt het volgend verslag uit:

Op de begrooting voor 1880 der gemeente Nuenen, is onder Hoofdstuk VII, art. 3 der uitgaven, voor kosten van verlichting der straten de som van ƒ10 uitgetrokken. Ged. Staten van Noordbrabant hebben bij resolutie van 7 Mei ll. G, n°. 151, besloten: 1°. dat artikel te verhoogen met ƒ 200 en alzoo te brengen op ƒ 210; 2°. den gemeenteraad uittenoodigen, middelen aan te wijzen tot dekking dezer verhoogde uitgave. Dit besluit berust op de volgende overwegingen: dat uit verschillende adressen van ingezetenen en uit een ingesteld onderzoek door den Hoofdingenieur van den provincialen Waterstaat overtuigend is gebleken, dat in het belang der openbare veiligheid het plaatsen van lantaarns tot verlichting van sommige punten der gemeente noodzakelijk is; dat dit vooral het geval is met de brug te Opwetten en het station Nuenen—Tongelre; dat volgens opgaaf van den Hoofdingenieur voor zoodanige verlichting minstens noodig zijn, voor de brug te Opwetten één, en voor het station Nuenen—Tongelre 3 lantaarns, waarvan de kosten van plaatsing en exploitatie gerekend worden op ƒ 50 per stuk, makende alzoo een bedrag van ƒ 200; dat de gemeenteraad echter weigert, voor eene dusdanige verlichting gelden op de begrooting te brengen. — Na kennisneming van dit besluit diende de gemeenteraad van Nuenen den 24 Mei ll. een vertoog in aan Ged. Staten, waarvan de strekking was, dat de Raad in hooger beroep wenschte te komen, bijaldien Ged. Staten bij hun besluit volhardden, maar anders genegen was de verlichting van het station ten laste der gemeente te brengen, waartoe 2 lantaarns voldoende zouden zijn, maar indien Ged. Staten daarop bleven staan, zelfs met 3 lantaarns, voor welke onkosten de gemeenteraad dan nieuwe middelen ingevolge art. 212 al. 2 der Gemeentewet zoude aanwijzen, mits de post voor de lantaarn aan de brug te Opwetten kwam te vervallen. Tegen dezen post bestonden twee bezwaren: 1°. dat die brug gelegen is half op het gebied der gemeente Nuenen en half op dat van Tongelre, en het onbillijk

zoude zijn, Nuenen alleen te belasten met de kosten van verlichting, te meer omdat de brug aan den kant van Nuenen regt in de rigting van den weg ligt, welke weg daarentegen aan de zijde van Tongelre even voorbij de brug eene bogt maakt; 2°. omdat de brug ligt in den provincialen weg van Stratum naar Lieshout, waaruit de Gemeenteraad het gevolg trekt, dat de zorg voor de veiligheid van die brug rust op Ged. Staten ingevolge art. 42 van het Reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noordbrabant van 8 Julij 1874, terwijl bij art. 205*l*, in verband met art. 179*h*. der Gemeentewet de zorg voor de veiligheid van wegen en bruggen slechts voor zooveel die van Burg. en Weth. afhangt, aan het bestuur der gemeente is opgedragen.

Na kennisneming van dit vertoog hebben Ged. Staten bij hun besluit gepersisteerd. Daarop heeft de Gemeenteraad zich in beroep voorzien bij Z. M. den Koning. Zijn adres, gedagteekend 5 Junij 1880, is blijkens den ambtelijken stempel op den 7 Junij bij het Kabinet des Konings ingekomen, waarbij evenwel moet worden opgemerkt, dat 6 Junij een Zondag is geweest. In dat adres beroept de Gemeenteraad zich op zijn evengenoemd vertoog van 24 Mei ll. en maakt wijders de bedenking dat Ged. Staten art. 212 der Gemeentewet verkeerd zouden hebben toegepast, omdat die wet hun niet de bevoegdheid verleent om artikelen der plaatselijke begrooting te verhoogen. Op deze gronden verzoekt adressant dat het besluit van Ged. Staten van 7 Mei 1880 worde vernietigd.

Te dezer zake gehoord, adviseren Ged. Staten van Noordbrabant tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep. Naar hunne overtuiging is het plaatsen van eene lantaarn op de brug te Opwetten noodig voor de veiligheid der passage aldaar; indien het billijk is dat de gemeente Tongelre in de kosten van die verlichting, juist op de grens van beide gemeenten, haar aandeel draagt, kan de gemeenteraad van Nuenen daarover met dien van Tongelre in overleg treden en willen Ged. Staten daarop letten bij het onderzoek der plaatselijke begrooting van Tongelre voor 1881. Ged. Staten erkennen dat de genoemde brug over de Dommel deel uitmaakt van een provincialen weg, maar kunnen niet aannemen dat art. 42 van het aangehaalde Reglement aan hun collegie de verpligting zoude opleggen om de provinciale wegen te verlichten, evenmin als het Rijk verpligt is dit ten aanzien der Rijkswegen te doen. Zij beschouwen de verlichting der bedoelde brug als eene straatverlichting ten laste der gemeente. De verlichting van het station van den Staatsspoorweg Nuenen—Tongelre met 3 lantaarns achten Ged. Staten zeer gewenscht en noodzakelijk. Ten aanzien van de wettigheid van hun besluit wordt door hen opgemerkt, dat indien hun collegie onbevoegd ware om posten der plaatselijke begrooting te verhoogen, alsdan de Gemeenteraad altijd de toepassing van art. 212 der Gemeentewet onmogelijk zou kunnen maken.

Nadat deze zaak met 'sKonings magtiging door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 14 Augustus ll. n°. 9 bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, is een schrijven van den Gemeenteraad van Nuenen ingekomen, houdende dat deze meent, zijne bezwaren genoeg te hebben doen kennen in de voorhanden stukken, en dus geene memorie zal indienen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijf-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 15 *September* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr L. P. Op den Hooff.

Aan de orde is:

I. het beroep van *den Gemeenteraad en van N. S. Rambonnet, te Elburg, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, betreffende zijne niet-toelating als lid van den Gemeenteraad.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgende verslag uit:

Op den 29 Mei ll. werd N. S. Rambonnet, civiel-ingenieur, wonende te Elburg, tot lid van den Raad van die gemeente gekozen. Hij diende zijne geloofsbrieven in, maar werd bij Raadsbesluit van den 10 Junij 1880 no. 149, niet als lid toegelaten, omdat hij de betrekking van archivaris der gemeente bekleedde, welke betrekking de Raad, ingevolge art. 23 la. *f* der gemeentewet, onvereenigbaar achtte met die van Raadslid. Overeenkomstig art. 31 van die wet, in het raadsbesluit aangehaald, gelastte de Raad dat afschrift van het besluit zou worden gezonden aan Ged. Staten van Gelderland en "aan den heer Rambonnet met opgave der redenen, die tot het nemen van dit besluit hebben geleid, en met uitnoodiging, wanneer hij alsnog tot lid van den Raad, wenscht toegelaten te worden, om zijn ontslag als gemeente-archivaris ten spoedigste aantevragen." In voldoening hieraan deden Burg. en Weth. van Elburg de bedoelde uitnoodiging, bij brief van 11 Junij ll., waarin zij o. a. schreven: "voor het geval dat die betrekking niet langer door U werd bekleed, zoude het bezwaar, dat thans tegen Uwe toelating als lid van den Raad bestaat, vervallen." Op den 22 Junij

ll. behandelde de Raad een verzoek van N. S. Rambonnet dd. 14 Junij om ontslag uit de betrekking van archivaris, en verleende dat ontslag; daarna nam hij in dezelfde vergadering een besluit om „de geloofsbrieven van den heer N. S. Rambonnet alsnog goed te keuren en hem als lid van den Raad toe te laten,” en zulks uit overweging dat door het verleend eervol ontslag als gemeente-archivaris de bezwaren tegen zijne toelating als raadslid zijn vervallen. Met dit raadsbesluit van 22 Junij bekend gemaakt, hebben Ged. Staten van Gelderland in hunne vergadering van 30 Junij ll. ambtshalve een besluit genomen (sub n°. 37) om het te vernietigen, daarbij verklarende dat N. S. Rambonnet op den 22 Junij ten onregte als lid van den Raad is toegelaten, en met handhaving van het raadsbesluit van 10 Junij, waarbij hij niet was toegelaten. Ged. Staten hebben hierbij overwogen: dat het raadsbesluit tot niet-toelating op de wet berustte en bovendien in kracht van gewijsde was gegaan, nadat de termijn van acht dagen vermeld in art. 33 der Gemeentewet was voorbijgegaan zonder wederspraak; dat de gemeenteraad op dat raadsbesluit den 22 Junij is terug-komen, dat het terugkomen op een raadsbesluit, als het hierbedoelde van 10 Junij, na den in art. 33 Gemeentewet gemelden termijn, en derhalve nadat de niet toegelatene daarin heeft berust of althans den tijd tot het indienen van bezwaren tegen het besluit heeft laten voorbijgaan, in strijd is te achten met bedoelde wet, daar die o.a. blijkens art. 38 gewild heeft dat 's Raads beslissing, behoudens de bevoegdheid aan Ged. Staten bij art. 35 toegekend, na verloop van den daarbij gestelden termijn als eindbeslissing zou worden aangemerkt; en dat eene tegenovergestelde opvatting den Raad de bevoegdheid zou verleenen om ten allen tijde terug te komen op zijne beslissingen in zake verkiezingen genomen.

Tegen dit besluit van Ged. Staten hebben zich zoowel de Gemeenteraad van Elburg als N. S. Rambonnet in beroep bij Z. M. den Koning voorzien, welke adressen op den 14 Julij 1880 bij het Kabinet des Konings zijn ingekomen.

De gemeenteraad voert in zijn adres aan, dat de niet-toelating bij raadsbesluit van 10 Junij eenig en alleen berustte op de onvereenigbaarheid der betrekkingen van archivaris en van lid van den Raad; dat er voor niemand van degenen, die volgens art. 33 tot hooger beroep geregtigd waren, aanleiding bestond om zich tegen dat raadsbesluit te verzetten; dat geheel in overeenstemming daarmede tot de toelating van het gekozen lid is besloten, nadat door het aan hem verleende eervolle ontslag uit de betrekking van archivaris, de éénige hinderpaal die aan zijne toelating in den weg stond, was opgeheven; dat de Raad in deze gehandeld heeft overeenkomstig eene missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 19 Julij 1851. De bedoelde missive is vindbaar in het *Bijvoegsel tot het Staatsblad* (ed. d'Engelbronner VI bl. 59) en bevat betrekkelijk dit punt het volgende: „welke de betrekking zij, die men bekleedt, men is altijd tot lid van den raad benoembaar. Men heeft slechts, zoo de betrekking tot eene der in art. 23 uitgeslotene behoort, daarvoor te bedanken, alvorens in den raad zitting te kunnen nemen.”

De appellant N. S. Rambonnet acht zich door het besluit van Ged. Staten bezwaard; naar zijne meening neemt dit collegie ten onregte aan, dat de Raad op den 22 Junij zou zijn teruggekomen op zijn besluit van den 10 Junij; veeleer moet dit laatstgenoemde aldus worden opgevat, dat de Raad besloot den benoemde als raadslid voor-

waardelijk toe te laten, immers mits hij zijn ontslag als archivaris vroeg en verkreeg; van dit besluit was dat van den 22 Junij de uitvoering, nadat aan de voorwaarde voldaan was.

Ged. Staten van Gelderland, ter zake gehoord, adviseren tot ongegrondverklaring van de beide beroepen. Zij handhaven hunne stelling, dat het raadsbesuit van 10 Junij wettig was en in kracht van gewijsde is gegaan door het verloop van den termijn van acht dagen, zonder dat iemand daartegen is opgekomen, terwijl zij als geheel niet afdoende beschouwen de vraag of iemand aanleiding had daartegen op te komen.

Dat besluit van 10 Junij was, hunnes inziens, eene bepaalde weigering van toelating, geenszins eene toelating onder voorwaarde; de uitnoodiging aan N. S. Rambonnet gedaan om zijn ontslag als archivaris te verzoeken, is met die opvatting niet in strijd. Eene voorwaardelijke beslissing over geloofsbrieven is bovendien in de wet onbekend; hadde de Raad aan den verkozene de gelegenheid willen geven om alsnog zijn ontslag als archivaris te vragen, hij hadde de beslissing over de geloofsbrieven kunnen aanhouden, maar nu de toelating geweigerd is en deze weigering kracht van gewijsde zaak heeft bekomen, behoort volgens Ged. Staten, eene nieuwe kiezing te worden bevolen. Dienaangaande beroepen zij zich op een Kon. besluit van 15 December 1853 n°. 79. Wat de beslissing van den Minister in 1851 aangaat, deze brengt slechts mede, dat iemand die eene onvereenigbare betrekking bekleedt, volstaat met zijn ontslag daaruit te verzoeken, nadat hij tot lid van den Raad is gekozen, hetgeen alzins met de wet overeenkomt; maar daaruit volgt niet dat hij met het vragen van zijn ontslag kan wachten totdat over zijne geloofsbrieven in het hoogste ressort is beslist. Naar het gevoelen van Ged. Staten vat de appellant N. S. Rambonnet het raadsbesluit van 10 Junij ll. verkeerdelijk op als eene voorwaarde stellende; hij had daarin niet anders moeten lezen dan een besluit tot niet-toelating, en, zoo hij zich daarmede bezwaard achtte, daarvan in hooger beroep moeten komen.

Nadat krachtens 's Konings magtiging de Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 18 Augustus ll. n°. 8, deze zaak bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, is eene nadere memorie van den appellant N. S. Rambonnet ingekomen, waarin hij de opvatting van Ged. Staten omtrent het raadsbesluit van 10 Junij bestrijdt, en daarentegen beweert, dat de gemeenteraad van den aanvang heeft bedoeld hem als lid toe te laten, zoodra hij zijn ontslag als archivaris zou hebben verkregen: ten bewijze waarvan hij aanvoert, dat hij reeds in de vergadering van 22 Junij, na het raadsbesluit van dien dag, is beeedigd en zitting heeft genomen.

II. het beroep van *den gemeenteraad en van Burg. en Weth. van Leeuwarden, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den gemeenteraad, tot wijziging der voorwaarden onder welke terrein voor bebouwing wordt uitgegeven.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgende verslag uit:

Ter voorziening in de behoefte aan geschikt bouwterrein heeft de gemeente Leeuwarden indertijd nagenoeg al de tusschen de voormalige Zuidergracht en het stationsempla-

cement aldaar gelegen gronden aangekocht. Voor de uitgifte van die in perceelen verdeelde gronden ter bebouwing, stelde de Raad bepalingen en voorwaarden vast bij besluit van 9 Januarij 1873, goedgekeurd door Ged. Staten 17 Januarij d. a. v. Deze bepalingen bevatten in art. 11 bijzondere voorschriften ten opzichte van enkele daarin genoemde perceelen, waaronder dat geteekend n°. 88. Op elk dier perceelen mocht namelijk volgens art. 11 slechts één hoofdgebouw gesticht worden niet kleiner dan 100 en niet grooter dan 300 centiaren, terwijl noch hoofdgebouw noch bijgebouw nader dan op 10 meter afstand aan de scheiding tusschen het perceel en de stationswegen geplaatst mag worden. Volgens die bepalingen kon slechts de helft of minder der oppervlakte dier perceelen door het hoofdgebouw worden ingenomen, waarom die terreinen bekend staan als bestemd voor villa's, zooals ook op drie daarvan reeds villa's zijn gebouwd. Toen echter de aanvragen om verdere villa-terreinen zich lieten wachten en door een belanghebbende aanzoek gedaan werd om perceel n°. 88 in eigendom te mogen bekomen om daarop een rijtuigfabriek te bouwen, vond de gemeenteraad daarin aanleiding om de op 9 Januarij 1873 vastgestelde bepalingen en voorwaarden in dier voege te wijzigen, dat al. 1 en 2 van art. 11, houdende bepalingen bovenvermeld, niet toepasselijk zijn op perceel n°. 88. Dit besluit werd onderworpen aan de goedkeuring van Ged. Staten.

Bij hun besluit van 11 Junij overwogen deze, dat bij eene wijziging van art. 11 ten gevolge waarvan het geoorloofd zou zijn op een der daar genoemde perceelen een fabriek in plaats van eene villa te bouwen de belangen betrokken zijn der eigenaars van alle der aan de Zuidzijde der Van Swietenstraat en daaraan grenzende aan de Westzijde der Baljeestraat gelegen perceelen en dat het billijk is te achten een onderzoek in te stellen of daartegen bij hen bezwaren bestaan; zij oordeelden dat zoodanig onderzoek tevens in het belang der gemeente schijnt, als kunnende strekken om te voorkomen, dat de gemeente met acties worde bemoeilijkt. Ged. Staten noodigden daarom, alvorens te beslissen, het gemeentebestuur uit om al de bedoelde eigenaars in de gelegenheid te stellen hunne bezwaren tegen de beoogde wijziging in te brengen en die bezwaren aan Ged. Staten te doen kennen.

Het collegie van Burg. en Weth. verklaarde bezwaar te maken aan die uitnoodiging te voldoen. Het meende dat het niet de roeping is van Ged. Staten zich bij hunne besluiten krachtens art. 194 der Gemeentewet te laten leiden door hunne opvatting van de belangen van bijzondere personen, die, zoo zij zich benadeeld achten, tot den rechter hunne toevlucht kunnen nemen en wijders hunne bezwaren kunnen doen gelden overeenkomstig de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95).

Burg. en Weth. merkten verder op, dat de voorwaarden van 1873 met geen enkel woord gewagen van de bestemming aan de te stichten gebouwen te geven; en dat er in de wet geen grond is om aan de beslissing omtrent de goedkeuring van een besluit tot vervreemding van gemeente-eigendom een verhoor de commodo et incommodo te doen voorafgaan.

Daarop is door Ged. Staten het besluit genomen, waarbij zij hunne goedkeuring aan het raadsbesluit van 27 Mei jl. hebben onthouden. Dat besluit steunt op de overweging dat de eigenaars der reeds uitgegeven perceelen hunne terreinen hebben gekocht en bebouwd krachtens de bepalingen volgens welke o. a. het perceel

n°. 88 is aangewezen als villa-terrein; dat ten gevolge van het besluit van 27 Mei op dat terrein een fabriek zou worden gesticht, waardoor op de rechten der bedoelde eigenaars inbreuk zal worden gemaakt en rechtsvorderingen tegen de gemeente mogelijk worden; dat het dus in het belang der gemeente noodig is, dat, voordat de bedoelde wijziging bekrachtigd worde zekerheid erlangd worde, dat daartegen bij de belanghebbenden geene bedenkingen bestaan.

Tegen dit besluit van Ged. Staten, 't welk de Raad in strijd acht met het belang der gemeente zoowel als met de bedoeling van de gemeentewet, vraagt hij van Z. M. voorziening. Bij de toezending van zijn adres voeren Burg. en Weth. aan, dat het belang der gemeente vordert de voorwaarden van uitgifte die blijkens de ondervinding van zeven jaar voor de koopers te bezwarend zijn te wijzigen; dat Ged. Staten bij de beoordeeling der besluiten aan hunne goedkeuring onderworpen, wel hebben te waken tegen overijlde en onwettige handelingen of misbruiken in 't beheer der gemeentegoederen, maar niet zich begeven mogen op het terrein, waarop het door hen verlangde onderzoek hen zou voeren.

In hun ambtsberigt op dit adres stellen Ged. Staten dat eigendommen der gemeente niet onder de hand behooren verkocht te worden tenzij overtuigend blijke dat dit in het geldelijk belang der gemeente zij; terwijl hier niet blijkt, dat wanneer een perceel in art. 11 genoemd van de daarop gelegde verplichting wordt ontheven, dit perceel in veiling niet meer zou kunnen opbrengen dan *f* 6 per centiare, waarop het in de achter de voorwaarde geplaatste lijst is gesteld. Maar daarenboven is zoodanige ontheffing strijdig zooal niet met de rechten dan toch met de belangen van hen aan wie reeds gronden zijn uitgegeven en met hetgeen waarop deze in billijkheid hebben mogen rekenen. Door een gemeentebestuur mag ook de billijkheid en goede trouw niet uit oog worden verloren. Eindelijk merken Ged. Staten nog op, dat art. 164 der provinciale wet hun de bevoegdheid geeft van de besturen de noodige inlichtingen te vorderen, en dat Burg. en Weth. alzoo niet hadden mogen weigeren om aan hunne bovenbedoelde uitnoodiging te voldoen.

Aan den Raad van State is nog ingediend eene breedvoerige memorie van Burg. en Weth., ten betooge: dat noch het gemeentebestuur, noch de koopers van bouwterreinen, noch Ged. Staten, de voorwaarden van uitgifte dier terreinen ooit anders beschouwd hebben dan als verplichtingen, die de gemeente naar goedvinden al dan niet aan de koopers dier terreinen in het openbaar belang kan opleggen; dat in den gegeven stand der zaak een besluit tot onthouding der goedkeuring onnoodig was. Ged. Staten toch hadden vooraf kunnen vorderen dat hunne bezwaren bij den Raad in behandeling werden gebracht of wel van Burg. en Weth. zelve inlichtingen kunnen vragen, in welk geval het dezen gemakkelijk zou gevallen zijn de ongegrondheid der gerezen bedenkingen aan te toonen; verder betoogen Burg. en Weth. dat de weigering der goedkeuring in strijd is met het belang der gemeente dat verkoop der bouwterreinen vordert; dat de vrees voor processen, waarop Ged. Staten zich beroepen, ongegrond is. Van rechten der koopers van bouwterreinen ten laste der terreinen aan anderen verkocht of onverkocht gebleven, kan geen spraak zijn; de gemeente heeft bij de acten van verkoop geene zoodanige verpligtingen op zich genomen en geenerlei erfdienstbaarheden ten laste van andere perceelen gevestigd. Bij de memorie wordt

een der, alle nagenoeg gelijkluidende, acten van verkoop overgelegd tot staving van het aangevoerde.

De Burg. van Leeuwarden, Mr. W. J. van Welderen baron Rengers, treedt als gemagtigde van het gemeentebestuur op. Hij gelooft dat deze zaak van hoogst eenvoudigen aard is, maar wenscht toch in het belang der gemeente een woord te spreken, dat ook voor andere gemeenten van invloed kan zijn. Hij acht het besluit van Ged. Staten ongemotiveerd en ten eenenmale in strijd met 't belang der gemeente. De quaestie of publieke verkoop van grond voordeeliger is dan eenvoudige uitgifte, was reeds 12 jaren geleden in den boezem van den Raad behandeld en uitgemaakt. Publieke concurrentie is evenwel toch blijven bestaan, maar de vaststelling der prijzen werd reeds indertijd met goedkeuring van Ged. Staten beslist. Spreker betreurt de resolutie van Ged. Staten, niet zoozeer om het geldelijk nadeel der gemeente, ook niet om het nadeel dat een geacht industrieel daardoor wordt berokkend, maar om het streven van Ged. Staten, dat zich al meer en meer openbaart en tot conflicten kan leiden en dat werkelijk de vrije ontwikkeling van het gemeenteleven in de waagschaal zou kunnen stellen. Steeds heeft hij vroeger de medewerking der hoogere magt, die niet als gouvernerende maar als controlerende magt naast het gemeentebestuur is geplaatst, mogen ondervinden; in de laatste jaren echter hebben Ged. Staten, ook in andere provincien, een ander oordeel over de gemeentewet dan sommige gemeentebesturen uitgesproken en dat is zeer te betreuren omdat een gemeentebestuur den steun eener hoogere magt noodig heeft ook tegenover de ingezetenen. Daardoor gaat zonder twijfel alle ijver verflaauwen. Dit jaar is het gemeentebestuur van Leeuwarden reeds vier of vijfmalen met Ged. Staten in conflict getreden over geheel huishondelijke quaestien, waarover Ged. Staten z. i. toch minder goed kunnen oordeelen dan het gemeentebestuur zelf. Ook in deze zaak oordeelt spreker de inmenging van Ged. Staten geheel overbodig en hij acht het wenschelijk dat door een duidelijk besluit van het hoogste gezag, Ged. Staten zullen gewezen worden op de magtsovertreding waaraan zij zich naar zijn inzien ten deze hebben schuldig gemaakt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zes-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 22 September 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris: Mr. L. P. Op den Hooff.

I. De VOORZITTER doet voorlezing van een Koninklijk besluit:

van 13 September 1880, n°. 1, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Hoog Blokland van twee besluiten van Ged. van Zuidholland van* 26 *April en* 18 *Mei* 1880, *n°.* 47 *en* 62, *houdende toepassing van art.* 212 *der Gemeentewet op de begrooting dier gemeente voor* 1880.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl.321).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Hoog Blokland, van twee besluiten van Ged. Staten van Zuidholland van 26 April en 18 Mei 1880, n°. 47 en 62, houdende toepassing van art. 212 der Gemeentewet op de begrooting dier gemeente voor 1880;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 September 1880, n°. 63;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 September 1880, L^{a}. A., Afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende: dat tot dusver in de gemeenten Hoogblokland en Hoornaar, de politiedienst slechts door één veldwachter werd uitgeoefend, die op 1 Mei ll. eervol ontslag verkreeg;

dat Onze commissaris in de provincie Zuidholland het in het belang eener goede politiedienst noodig oordeelde, dat voortaan voor elk dier beide gemeenten een afzonderlijke veldwachter werd aangesteld en de bezoldiging van ieder op *f* 300 en *f* 50 voor kleeding en wapening werd gebragt;

dat toen de Gemeenteraad zich slechts bereid verklaarde voor die bezoldigingen en wapening respectivelijk *f* 300 en *f* 30 uit te trekken, Ged. Staten bij hun besluit van 26 April ll., de in de begrooting der gemeente voor 1880, in hoofdstuk V der uitgaven, onder de art. 1 en 2 uitgetrokken sommen voor: *a.* belooning van den veldwachter ad *f* 125 en *b.* kleeding ad. *f* 20, krachtens art. 212 al. 1 der gemeentewet, en met het oog op het tijdstip der aanstelling van den nieuwen veldwachter, hebben uitgetrokken als volgt: voor *a* *f* 231,25, voor *b.* *f* 70, alzoo met eene gezamenlijke verhooging van *f* 156,25;

dat toen de Gemeenteraad weigerachtig bleef de middelen tot dekking dezer verhoogde uitgaaf aan te wijzen, Ged. Staten, bij besluit van 18 Mei ll., den in de gemeentebegrooting voorkomenden post voor onvoorziene uitgaven met een gelijk bedrag van *f* 156,25 hebben verminderd;

dat de Gemeenteraad bij adres van 8 Junij, naar aanleiding van art. 200 der Gemeentewet, Onze voorziening heeft ingeroepen;

Overwegende: dat er tusschen Ged. Staten en den Gemeenteraad zoodanig verschil van gevoelen met opzigt tot de gemeentebegrooting van 1880 bestaat, als naar het beginsel van art. 209 in verband met art. 212 dier wet vatbaar is, om bij wege van hooger beroep aan Onze beslissing te worden onderworpen;

dat daarbij dezelfde termijnen moeten worden nageleefd, als zijn voorgeschreven voor het komen in beroep, wanneer Ged. Staten weigeren eene begrooting goed te keuren;

dat art. 200 der Gemeentewet zoodanig beroep toelaat binnen 30 dagen te rekenen van de dagteekening der beslissing van Ged. Staten;

dat wanneer dus Ged. Staten eenen nieuwen post van uitgaaf op de begrooting brengen en later tot aanwijzing der middelen tot dekking overgaan, nadat de gemeenteraad geweigerd heeft zulks te doen, die termijn voor het hooger beroep ten aanzien van elk dier besluiten gerekend moet worden van den dag af waarop het is genomen;

dat toch die twee besluiten, hoezeer met elkander in verband staande, in dien zin, dat het tweede een gevolg van het eerste is, daarom niet geacht kunnen worden één geheel uit te maken;

dat dit reeds hieruit volgt, dat het besluit, waarbij het 1e lid van art. 212 wordt toegepast, niet noodwendig het besluit, bij het 2e lid van dat artikel bedoeld, ten gevolge heeft;

dat toch, wanneer de op de begrooting voorkomende inkomsten toereikend zijn of

wel de Raad zelf nieuwe middelen voordraagt, door Ged. Staten geen besluit tot het verminderen van andere uitgaven behoeft te worden genomen;

dat daarenboven art. 212 tweede lid, door alleen voor het besluit tot vermindering der niet bij de wet opgelegde uitgaven, de plaatsing in het *Prov. blad* voor te schrijven, duidelijk heeft te kennen gegeven, dat de wetgever niet de twee beslissingen van Ged. Staten als één enkel besluit heeft aangemerkt;

dat dus het hooger beroep tegen elk dier besluiten overeenkomstig art. 200 slechts openstaat gedurende 30 dagen na zijne dagteekening;

dat het besluit, waarbij de begrooting met eenen post in uitgaaf is aangevuld, door Ged. Staten is genomen op 26 April 1880 en het adres van den Gemeenteraad is gedagteekend 8 Junij 1880;

dat derhalve het appel, voor zoover het tegen dit besluit gerigt is, moet worden geacht niet-ontvenkelijk;

dat bij het besluit van 18 Mei slechts is bepaald, op welke wijze de middelen gevonden worden, noodig tot dekking der uitgaven, die, daar de Gemeenteraad niet tijdig in beroep is gekomen, definitief op de begrooting zijn gebragt;

dat tegen de aanwijzing dier middelen door vermindering van den post voor onvoorziene uitgaven op zich zelve door den Gemeenteraad geene bedenkingen zijn gemaakt en die aanwijzing dus geoordeeld mag worden teregt te zijn gedaan;

Gezien de wet van 21 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der besluiten van Ged. Staten van Zuidholland van 26 April en 18 Mei ll., het daartegen door den Gemeenteraad van Hoog Blokland ingesteld beroep, voor zoover het is gerigt tegen het besluit van 26 April, te verklaren niet-ontvankelijk en voor zoover het is gerigt tegen het besluit van 18 Mei ll., te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

'sGravenhage, den 13 September 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *Mevrouw de weduwe des Amorie van der Hoeven, geb. Hubrecht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij zij in haar verzoek om wijziging van den legger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp, niet-ontvankelijk is verklaard.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Met ongegrond verklaring van het beroep, ingesteld door Vrouwe H. P. Hubrecht, weduwe I. des Amorie van der Hoeven, te 's Gravenhage, heeft Z. M. bij besluit van 16 Januarij 1880 n°. 5, goedgevonden te handhaven de resolutie van Ged. Staten van Zuidholland dd. 12 Augustus 1879, G. S. n°. ½, tot wijziging van den legger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp, in dier voege, dat daarop ten aanzien van zekere in den weg n°. 7 voorkomende brug, gemerkt N., in stede van Mr. P. G. Hubrecht c. s., als eigenaars en onderhoudspligtigen worden vermeld de eigenaars der kadastrale perceelen, gemeente Leiderdorp, sectie B. n°s. 373/384, 387, 389, 269/70, 315/17, 350/52, 355/58, 361/63 en 365/68.

Als eigenaren nu van die perceelen stonden bekend, wat de n°s. 373/81, 383/84, 387, 389, 269/70 en 315/17 betreft, vrouwe Hubrecht, weduwe des Amorie van der Hoeven voornoemd; en wat de n°s. 350/52, 355/58, 382, 361/63 en 365/68 betreft, E. C. Langerak.

Hiertoe aanleiding ziende in dat gedeelte van 's Konings besluit, waarbij was overwogen, dat de bewuste aanwijzing op den legger ook in volkomene overeenstemming was met den regel, dat wie de lusten geniet ook de lasten moet dragen; want dat, naar een plaatselijk onderzoek had aangetoond, de quaestieuse doorvaart geen andere bestemming heeft dan om uit den Rijn per schuit eenige perceelen van de appellante en van E. C. Langerak te bereiken; en dat de brug alleen in stand blijft en de doorvaart niet gedigt wordt in het belang van de perceelen dier beide personen, van welke Langerak dan ook tegen den legger geen het minste bezwaar maakt, heeft daarop eerstgenoemde bij adres aan Ged. Staten van Zuidholland inlichtingen verzocht „omtrent de wijze waarop en den vorm waarin door haar moet worden gerenuntieerd aan het genot der doorvaart" onder de bewuste brug „en zulks ten einde hare goederen te bevrijden van den onderhoudslast welke daarop, ingevolge de Koninklijke beslissing van 16 Januarij 1880 n°. 5," bovenvermeld „rust."

Bij beschikking van 16 Februarij ll. hebben Ged. Staten besloten aan de adressante te kennen te geven: „dat aan hunne vergadering, voor hen ten wier behoeve een doortogt in dijk en weg is gelegen, geen ander middel bekend is om van den onderhoud der daartoe behoorende werken zich te ontslaan, dan renuntiatie van het genot van den doortogt door herstel, ten genoegen des wegbeheerders, van dijk en weg in behoorlijken toestand, zonder doortogt."

De adressante, die beschikking opvattende als hadden Ged. Staten haar een wenk gegeven om alléén en zelfstandig, en dus zelfs buiten meêwerking, ja tegen den wil

van haren mede geregtigde Langerak, tot digting van den doortogt ten teeken van renuntiatie over te gaan, voerde bij haar nader adres in dd. 20 Februarij ll. tot die Staten gerigt, aan, dat zij zoodoende eene onregtmatige daad zou plegen, en dat zij zich daarvan begreep te moeten onthouden; maar dat nogthans de haar in eigendom toekomende perceelen hoegenaamd geen belang hebben bij den bewusten doortogt; dat deze voor haar geen lust is; dat zij er geen gebruik van maakt noch maken zal; en er zeer uitdrukkelijk aan renuntieert; weshalve zij dan ook, aan Ged. Staten acte vragende van deze hare renuntiatie, op grond van art. 3 al. 6 van het *Provinciaal Reglement* op de wegen en voetpaden, verzocht dat Ged. Staten den legger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp in dien zin zouden wijzigen, dat hare eigendommen bevrijd zouden worden van den onderhoudspligt der bedoelde brug, als daarvoor thans van geen belang hoegenaamd meer zijnde.

Bij resolutie van 30 Maart 1880 G. S. no. 60, hebben Ged. Staten op dat verzoek beslist.

Zij overwogen, „dat gezegd verzoek strekt tot wijziging van eene vermelding op den legger, welke gegrond is op eene beslissing dezer vergadering, die uit krachte van het door de adressante zelve aangehaald Kon. besluit van 16 Januarij 1880, n°. 5, waarbij haar hooger beroep daartegen werd ongegrond verklaard, in kracht van gewijsde is gegaan, en zulks nog wel zonder dat er zelfs in den feitelijkem localen toestand eenige de minste verandering is gebragt; dat mitsdien al. 6 van art. 3 ten deze door haar niet kan worden ingeroepen, maar kennelijk van geene toepassing is, daar die alinea alléén regt geeft om bij dit collegie bezwaren in te dienen tegen den legger zooals die door den Gemeenteraad vastgesteld werd, doch *niet* tegen eene wijziging, welke door deze vergadering, naar aanleiding van bij haar tegen den door den Gemeenteraad vastgestelden legger, uit kracht van alinea 6 van art. 3 van het reglement op de wegen en voetpaden ingediende bezwaren, bij op hare tegenspraak gewezen en thans in kracht van gewijsde gegane beslissing tot stand gebragt is.”

En zij besloten op dien grond aan de adressante te kennen te geven, „dat zij in haar verzoek niet-ontvankelijk was, en er alzoo geen termen bestonden om daaraan te voldoen.”

Van die beslissing is de adressante bij request dd. 21 April 1880 krachtens art. 3 al. 8 van voormeld *Provinciaal Reglement*, in beroep gekomen bij Z. M., verzoekende dat die resolutie zal worden vernietigd en alsnog aan haar oorspronkelijk verzoek, bij adres van 20 Februarij bevorens geformuleerd voldaan.

Ged. Staten van Zuidholland op dat adres gehoord hebben bij hunne missive van 4/8 Mei ll. G. S. no. 14, tot niet-ontvankelijk-verklaring, ook van dit beroep, geadviseerd. De vraag of eenige en zoo ja welke beteekenis en welk gevolg te hechten zij aan de bewuste renuntiatie, wordt in die missive niet aangeroerd.

Ged. Staten zien in het beroep alleen een poging om terug te komen op de gevallene hoogste beslissing door, zooals de missive het uitdrukt, „het verzoek te wringen in al. 6 van art. 3 van het Reglement op de wegen en voetpaden in dit gewest. Kennelijk „zeggen zij” past het daarin niet, en van daar dat appellante bij de bestreden beschikking van 30 Maart ll. n°. 60, daarin niet-ontvankelijk werd

verklaard. „En om diezelfde reden” zoo zeggen Ged. Staten verder, „schijnt de appellante ook thans in haar hooger beroepniet-ontvankelijk, daar alinea 8 van evengemeld artikel van het reglement op de wegen en voetpaden alleen hooger beroep toelaat tegen beslissingen krachtens alinea 6 (of 7) genomen.”

Nadat daarop krachtens Z. M. magtiging van 19 Mei ll. n°. 8, de overweging van dit geschil bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, heeft de appellante in dd. 7 Junij d. a. v. aan de Afdeeling voor de geschillen van bestuur eene memorie tot toelichting van haar beroep ingediend.

Die memorie behandelt tweeerlei. Na eerst te hebben aangevoerd, dat de Koninklijke beslissing dd. 16 Januarij ll., naar de appellante vermeent, „hoofdzakelijk rustte op het beginsel, dat hij die de lusten van bedoelde brug geniet, ook de lassten van haar onderhoud moet dragen”, betoogt de appellante dat thans opzigtens die lusten zich eene verandering heeft opgedaan; dat door haar immers op de wijze boven gerelateerd aan die lusten zeer uitdrukkelijk is gerenuntieerd; dat het regt van doorvaart, naar de appellante stelt, dientengevolge voor haar niet meer bestaat; en dat dus, zoo al niet de locale feitelijke gesteldheid, dan toch de regtstoestand geenszins meer is dezelfde als met het oog waarop in Januarij ll. werd regt gedaan.

En in de tweede plaats bestrijdt de memorie het gevoelen van Ged. Staten als zou *in casu* art. 3 al. 6 en dan ook al. 8 niet van toepassing wezen.

De memorie doet daarbij uitkomen, dat Ged. Staten die 6e alinea opvatten als werd daarbij alleenlijk de gelegenheid geopend om bezwaren in te brengen tegen hetgeen de Gemeenteraad heeft vastgesteld. In strijd met den text: want daarin wordt geheel algemeen gesproken van bezwaren tegen den legger na de vaststelling ingebragt” een text waarin de woorden „door den Gemeenteraad” zoo maar niet willekeurig achter het woord „vaststelling” mogen geinterpoleerd worden.

En in strijd met de rationneele opvatting tevens. Kennelijk toch is men bij het stellen van het artikel uitgegaan van het zeer juiste denkbeeld, dat eenmaal, met hoeveel zorg en hoevele waarborgen dan ook, vastgestelde leggers, niet ten eeuwigen dage onveranderlijk zijn. En in dat denkbeeld nu juist past een middel om, althans bij veranderde omstandigheden, bezwaren te kunnen inbrengen, na iedere vaststelling, na iedere wijziging, niet slechts door den Gemeenteraad, maar ook door Ged. Staten zelven, causa data onder 's Konings sanctie. Bij contraire opvatting, bij aanneming der leer van Ged. Staten, steunende op woorden, die in al. 6 niet voorkomen, zou men dan ook tot dit zonderlinge en geheel verwerpelijke gevolg moeten komen, dat nà een door Ged. Staten eenmaal bevolene wijziging nooit en onder geen omstandigheden eene nadere wijziging zou mogen gevraagd noch bevolen worden. Ook niet dus zelfs dan, indien bij voorbeeld in deze zaak, de brug in quaestie ware weggebroken. De legger zou dan zelfs voor verandering onvatbaar moeten blijven en zou dus bij voortduring moeten blijven aanwijzen onderhoudspligtigen voor... een niet meer bestaand werk! Hier nu is wel is waar, om goede redenen, de brug alsnog niet weggeruimd, maar de verzoekster — thans appellante had van het regt van doorvaart afstand gedaan, — een nieuw feit, naar de appellante zegt, hetwelk den grondslag opheft, die bij 's Konings besluit geleid had tot het haar opleggen van onderhoudspligt.

Op die gronden en beschouwingen, bij de memorie breedvoeriger uiteengezet, vermeent de appellante gansch verkeerdelijk niet-ontvankelijk te zijn verklaard, en allezins geregtigd te zijn om alsnog van Z. M. inwilliging te erlangen van haar oorspronkelijk tot Ged. Staten gerigt, maar daar niet onderzocht verzoek.

III. het geschil *over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige Charles François Larminé.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De krankzinnige Charles François Larminé, is tot September 1879 chef geweest van het station Scheemda in Groningen. In Julij jl. was door hem eene briefwisseling gevoerd, met den heer Grunwald, stationschef te Echt, over eene ruiling van standplaats, ten gevolge waarvan beiden, het eens geworden zijnde, van het bestuur der exploitatie-maatschappij toestemming tot die verplaatsing hebben verzocht en verkregen. Ten bepaalden dage heeft Larminé toen het station Scheemda overgegeven en is met zijne familie en zijn goed naar Echt vertrokken. Daar is hij 2 September aangekomen. Nog dienzelfden dag begaf hij zich zonder verlof met de trein naar Venlo, en keerde eerst den volgenden namiddag naar Echt terug. Dien volgenden dag vertrok hij weer naar Venlo. Van een en ander gaf de klerk, die den dienst van stationschef waarnam, kennis aan den Inspecteur. Reeds den 4 September werd daarop Larminé die vermoed werd krankzinnig te zijn, door een reserve-ambtenaar vervangen; op 19 September werd hij naar het station Venlo verplaatst en huurde hij een woning te Blerick gemeente Maasbree. Herhaaldelijk kwam hij vervolgens zonder voorkennis of verlof te Echt terug, totdat op eene verklaring van Dr. Sonnen aldaar, dat hij als krankzinnig naar een gesticht behoorde overgebragt te worden, de officier van justitie te Roermond, magtiging tot zijne opneming vroeg, en op 27 September verkreeg. Aan die magtiging is echter geen gevolg gegeven, dewijl geene der betrokken gemeenten de kosten wilde betalen.

Op 25 October daaraanvolgende ontving genoemde officier van den brigade-kommandant der marechaussée te Venlo een telegram, dat Larminé krankzinnig en voor zich zelven en anderen gevaarlijk was, dat hij o.a. op een trein in beweging sprong, en daarom voorloopig bewaakt werd. Op aanvrage van den officier van justitie is toen eene nieuwe regtelijke magtiging verleend om hem naar het gesticht te 's Hertogenbosch te doen overbrengen, hetgeen den 14 November heeft plaats gehad.

De vraag is nu welke gemeente de verplegingskosten zal moeten dragen: Scheemda, Echt, Venlo of Maasbree. Geen harer rekent zich daartoe verpligt.

Ten gevolge eener verklaring van Dr. Sonnen te Echt, dat Larminé bij zijne aankomst aldaar reeds krankzinnig was, zijn in Februarij jl. door den Kantonregter te Zuidbroek eenige personen omtrent zijnen toestand voor zijn vertrek uit Scheemda gehoord. De gemeente-geneesheer van Scheemda verklaarde bij die gelegenheid in Julij en Augustus 1879 bij Larminé aan huis geweest te zijn, maar geen abnormalen

geestestoestand bij hem te hebben opgemerkt; dat hij hem heeft bezocht terwijl hij zijn goed inpakte en toen nog de betaling eener rekening van hem heeft ontvangen, waarbij hij zeer accuraat was in 't geld wisselen; dat nooit het gerucht heeft geloopen, dat Larminé niet wel bij 't hoofd was.

Zes getuigen verklaarden Larminé in Julij en Augustus 1879 wel te hebben gezien, maar nooit eenige verstandsverbijstering bij hem te hebben opgemerkt, en niets vreemds aan hem te hebben bespeurd; alleen vertelde hij aan ieder, terwijl hij zijne kousen liet zien, dat zijne vrouw die zelve gebreid had, 't geen hij zoo dikwijls vertelde, dat er de draak mee werd gestoken; dat hij des avonds vóór zijn vertrek nog aardappelen rooide, met twee lantaarns bij zich; dat hij, toen hij zijne goederen op een waggon had geladen, volstrekt zijn schapen boven op zijne meubelen wilde plaatsen om geen tweeden waggon noodig te hebben; dat hij weinige dagen vóór zijn vertrek veel kuchte en over zijne borst klaagde.

De verklaring van twee andere getuigen luidde eenigzins anders. Volgens hen was Larminé altijd eenigzins zonderling. Een dier getuigen gaf op, dat de arbeiders onder elkander wel eens zeide: hij is krankzinnig, zonder evenwel daarmêe bepaald te willen zeggen dat hij krankzinnig was, doch meer om op het vreemde zijner handelingen te wijzen; dat Larminé o a. 10 weken voor zijn vertrek ruzie had met zijne vrouw, zoodat deze met hare kinderen het station ontvluchtte; dat de juffrouw toen aan getuige zei, dat Larminé des voorjaars wel meer dergelijke vlagen van drift had; verder gaf deze getuige nog enkele vreemde handelingen van Larminé op, getuigende van zijn slecht humeur en slordigheid. Dat driftige karakter werd ook door den anderen der twee laatstbedoelde getuigen bevestigd, die er bij voegde dat hij meestal suf was en volkomen ongeschikt was voor stationschef.

Burg. en Weth. van Scheemda betoogen, dat Larminé na voorafgaand overleg met zijn ambtgenoot te Echt van standplaats is verwisseld en dus geheel uit vrijen wil en met kennis van zaken zijne woonplaats te Scheemda verlaten en zich te Echt gevestigd heeft. De Commissaris des Konings deelt in dat gevoelen. Ged. Staten van Groningen zijn van oordeel, dat wel door 't getuigenverhoor is uitgemaakt dat Larminé te Scheemda eenigzins zonderling was, maar niet dat hij aan verstandsverbijstering leed in die mate, dat hij tot op den dag van zijn vertrek uit Scheemda niet met kennis van zaken zou hebben gehandeld. Zij beroepen zich vooral op de verklaring van den geneesheer te Scheemda en adviseeren ten slotte, dat zoo Echt al niet als zijne woonplaats is aan te wijzen, de kosten der verpleging van Larminé in 't geneeskundig gesticht ten laste van het Rijk moeten worden gebragt.

Ook door de Kantonregters van Roermond en Venlo zijn eenige personen als getuigen gehoord, bepaaldelijk omtrent de vreemde handelingen van Larminé na zijne aankomst te Echt, die op hen den indruk maakten dat hij niet wel bij zijn verstand was; een getuige verklaarde dat Larminé hem had gelast om met een ander aardappelen op te rapen en in zakken te doen, welke hem (Larminé) toebehoorden en dat hij deze zonder adres of vrachtbrief naar Venlo zond, daarbij op getuige's vraag, of er geen papieren noodig waren, ten antwoord gevende: „die komen van zelf teregt;" verder dat hij getuige een stuk land had gepacht en met aardappelen beplant en dat Larminé op den tweeden dag na zijne komst te Echt daarop vier schapen liet

grazen, bewerende dat het zijn eigendom was; dat Larminé in de meening verkeerde dat alles zijn eigendom was en dikwijls 's avonds, zonder zich om den dienst te bekommeren, met een of meer zakken naar het veld ging om groenten en vruchten te halen en tevens uit een hem niet toebehoorende houtmijt hout trok en op zijn zolder borg; dat getuige gezien heeft dat Larminé graan uit zakken die per spoor vervoerd werden wegnam en aan zijn schapen tot voeder gaf; dat hij telkens telegrammen wilde verzenden niet op den dienst betrekkelijk en slechts onzin bevattende,; dat die vlagen van waanzin steeds in den namiddag kwamen en hij 's morgens vrij kalm was. Deze verklaringen zijn in hoofdzaak door twee andere getuigen bevestigd.

De med. doctor Sonnen te Echt, heeft voor den Kantonregter nader omstandig opgegeven hoe hij Larminé bij zijne komst te Echt en de twee volgende dagen bevonden had; voor hem was het duidelijk dat hij, niet lichamelijk ongesteld, zooals hij voorgaf, maar krankzinnig was; hij getuige had daarvan officieus aan den districtsinspecteur kennis gegeven, ten gevolge waarvan een plaatsvervanger was gezonden.

Verder is zijn gaan naar Venlo op den eigen dag dat hij te Echt aangekomen was, zijn terugkeer den volgenden dag en zijne nieuwe verwijdering op dien zelfden dag door de getuigen bevestigd. Ook nadat een plaatsvervanger den dienst van hem had overgenomen bleef hij ongeveer 14 dagen te Echt.

De verklaring van de vrouw van Larminé, voor den Kantonregter afgelegd, is van den volgenden inhoud:

„In het begin van September 1879, toen mijn echtgenoot als stationchef naar Echt was overgeplaatst, zijn wij over Utrecht van Scheemda vertrokken en hebben te Utrecht vernacht. Den volgenden dag, ik meen den 3den September, is mijn man rechtstreeks van daar naar Echt doorgereisd, terwijl ik te Venlo ben gebleven.

„Reeds te Scheemda ondervond ik dat hij sufferig en zwak van geheugen was hetgeen ik toeschrijf aan koortsen, waaraan hij geruimen tijd lijdende was geweest, welke toestand zich ook op de reis naar Utrecht openbaarde. In deze plaats aangekomen verloor ik hem en ons kind door de drukte uit het oog, hetgeen hem aanleiding gaf om zonder mij het kind in een nabij liggend logement te brengen, waarna hij mij toen aan 't station kwam zoeken.

„Toen ik hem daar ontmoette en hem naar het kind vroeg, wist hij mij alleen te zeggen, dat hij het kind in een logement had gebragt, maar niet waar dat logement gelegen was, zoodat wij genoodzaakt waren de hulp der politie in te roepen, die met ons den halven nacht wel in twintig logementen is geweest, totdat wij eindelijk het kind terugvonden.

„Ook op de reis van Utrecht naar Venlo, die wij des anderen daags aanvaardden, bleef zijn sufferigen toestand aanhouden, die ik niet aan krankzinnigheid, maar aan koorts toeschreef; andere feiten die men aan krankzinnigheid zou kunnen toeschrijven, heb ik gedurende de reis niet waargenomen. Den dag zijner installatie te Echt, kwam hij met den trein van tien uur te Venlo, om aldaar te vernachten, wijl wij nog geene meubels te Echt hadden. Toen mij echter werd medegedeeld, dat hij dien namiddag reeds het station Echt had alleen gelaten, en ik hem daarna vroeg, zeide hij mij, dat hij bij vergissing in een verkeerden trein was gestapt en naar Sittard was gereden. Ik kan niet zeggen of hij zulks met opzet, dan bij vergissing heeft gedaan,

daar het wel mogelijk was, dat hij niet wist in welke rigting Sittard of Venlo lag, hetgeen hij naar mijne meening als stationchef toch wel zou hebben moeten weten, wanneer hij goed bij hoofd was."

Het gemeentebestuur van Echt heeft te kennen gegeven, dat Larminé nooit zijn voornemen om zich in die gemeente te vestigen heeft aan den dag gelegd; door de te Zuidbroek gehoorde getuigen is, naar zijn oordeel, voldoemde uitgemaakt dat Larminé reeds te Scheemda krankzinnig was; aan het oordeel van den gemeesheer aldaar, die niet kwam om den toestand van Larminé te onderzoeken. maar alleen om betaling van een rekening te vragen, kan, meent dat gemeentebestuur, niet zooveel gewicht gehecht worden als aan de verklaring van Dr. Sonnen, die opzettelijk geroepen was om den toestand van Larminé te onderzoeken.

Het gemeentebestuur van Maasbree meent, op grond dat Larminé tijdens zijn dienst krankzinnig is geworden, en dat er bereids twee regterlijke magtigingen tot het overbrengen van den lijder naar een geneeskundig gesticht waren gegeven, vóór dat hij te Blerick is aangekomen, hij mitsdien geacht moet worden zijne wettige woonplaats te Echt te hebben behouden. Dat bestuur voegt er bij, dat Larminé in staat van krankzinnigheid uit Echt naar Blerick is overgebragt door zijn schoonvader, zonder voorkennis van het gemeentebestuur en sedert dien tijd te Venlo en in den omtrek dagen en nachten aanhoudend heeft rondgeloopen en dus niet kan worden geacht te Blerick woonplaats te hebben.

Het advies van Ged. Staten van Limburg is, dat Echt evenmin als eenige andere gemeente in Limburg, als de woonplaats van Larminé kan beschouwd worden, omdat uit de afgelegde getuigenissen blijkt, dat hij reeds vóór zijne aankomst te Echt aan verstandsverbijstering lijdende was en dat mitsdien van vestiging van domicilie door Larminé aldaar, met het oog op zijn zedelijke onmacht om woonplaats te kiezen, geen de minste spraak kan zijn.

Van hetzelfde gevoelen is de Commissaris des Konings in Limburg.

Bij den Raad van State is ingekomen eene memorie van inlichtingen ingezonden door Burg. en Weth. van Maasbree, ten betooge dat Larminé, reeds krankzinnig toen hij te Echt aankwam, zijne wettige woonplaats niet kan gevestigd hebben te Maasbree; juist om zijne krankzinnigheid was hij overgeplaatst naar Venlo en daar tot magazijnmeester bij de Staatsspoorwegen benoemd: zijn schoonvader had toen voor hem en zijn gezin een woning te Blerick gehuurd; maar hij bleef dag en nacht in de omstreken van Venlo en Blerick rondloopen, tot hij in 't belang der openbare orde werd aangehouden.

Voorts is ingekomen een schrijven van Burg, en Weth. van Venlo dat Larminé daar na 12 Augustus 1867 niet meer heeft gewoond.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zeven-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 6 *October* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr. L. P. Op den Hooff.

I. De VOORZITTER doet voorlezing van een Koninklijk besluit:

van 14 September 1880, n°. 9, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *A. D. S. Colenbrander, te Nijkerk, tegen een besluit van Gedep. Staten van Gelderland, van* 9 *December* 1879, *n°.* 58, *waarbij is afgewezen zijn verzoek om wijziging van den ligger B der wegen en voetpaden in de genoemde gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 318).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door A. D. S. Colenbrander, te Nijkerk, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, van 9 December 1879, n°. 58, waarbij is afgewezen zijn verzoek om wijziging van den ligger B der wegen en voetpaden in de genoemde gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 September 1880 n°. 62;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 September 1880, N°. 4, Afd. Waterstaat *A.*;

Overwegende: dat de adressant in het vorige jaar bij Ged. Staten van Gelderland, bezwaren heeft ingebragt tegen den sedert jaren vastgestelden ligger der wegen en voetpaden in Nijkerk, bewerende dat twee hem toebehoorende perceelen grond, kadastraal bekend sectie G, n°. 2230 en 2235, ten onregte daarop voorkomen als een gedeelte van de Vodsteeg, en verzoekende mitsdien dat die beide perceelen daarvan mogten worden afgevoerd;

dat Ged. Staten ná een ingesteld onderzoek hebben verklaard, dat het perceel no. 2230, wel degelijk tot de openbare dienst is bestemd, en gedurende eene lange en onafgebroken reeks van jaren ter openbare dienst bestemd is geweest; dat het perceel n°. 2235 (met uitzondering van enkele meters, zooals Ged. Staten later hebben erkend), niet als openbare weg op den ligger voorkomt, en nooit als zoodanig is beschouwd geworden als zijnde alleen een uitweg;

dat er dus geene termen bestonden om het verzoek in te willigen;

dat de adressant nu Onze voorziening tegen dit besluit heeft ingeroepen;

Overwegende: dat, wel is waar, volgens de laatste zinsnede van art. 16 van het Geldersch reglement op de wegen en voetpaden, de regels, voor de eerste opmaking der liggers gesteld, bij iedere wijziging toepasselijk zijn en derhalve ook de slotbepaling van art. 14, houdende toekenning van hooger beroep op Ons;

dat Ged. Staten echter geene aanleiding hebben gevonden om aan adressants verzoek te voldoen en den ligger te wijzigen;

dat genoemd reglement alleen hooger beroep toelaat van beslissingen waarbij de ligger gewijzigd werd hetgeen hier niet heeft plaats gehad;

Gezien het provinciaal reglement op de wegen en voetpaden in Gelderland, goedgekeurd bij Ons Besluit van 8 December 1857, n°. 60, en de wijziging van voormeld reglement, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Augustus 1870, no, 3;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn bij Ons ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 14 September 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *Mr. P. F. Hubrecht, ingeland van Rijnland, van eene beslissing van Ged. Staten van Zuid- en van Noordholland, van* 4/12 *Mei* 1880, *n°.* 33/2, *op een door hem ingediend bezwaarschrift, tegen een besluit der vereenigde vergadering van Rijnland, betreffende het geven van subsidie voor de verbetering van den Noorder Lekdijk.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op 31 Maart 1880, is door Dijkgraaf en Hoogheemraden van Rijnland, eene overeenkomst aangegaan met Dijkgraaf en Hoogheemraden van den Lekdijk Bovendams. Bij die overeenkomst waarborgt het hoogheemraadschap Rijnland, aan dat van den Lekdijk Bovendams een subsidie voor het verhoogen en verzwaren van dien dijk ten bedrage van de helft der kosten, tot een maximum van *f* 500,000.

Tot die overeenkomst waren Dijkgraaf en Hoogheemraden van Rijnland gemachtigd bij besluit van de vereenigde vergadering.

Adressant heeft bij zijn adres van 25 April jl., aan Ged. Staten van Zuidholland en aan die van Noordholland verzocht, overeenkomstig art. 175 van het reglement van het bestuur en beheer van Rijnland, de uitvoering van dat besluit te schorsen en dat besluit te vernietigen.

Hij vroeg die vernietiging op grond dat Rijnlandsbestuur alleen te belangen te behartigen heeft van de huishouding van Rijnland; dat het verhoogen en verzwaren van den Lekdijk niet tot die huishouding behoort; en dus het bedoeld besluit, voerende tot een omslag over de schuldplichtige gronden van Rijnland, ten behoeve van een niet tot Rijnlands huishouding behoorend werk, is in strijd met het belang van dat waterschap en met dat miniem gedeelte van dat waterschap, hetwelk hem adressant in eigendom toebehoort.

Ged. Staten der beide provincien hebben bij gemeenschappelijk ongemotiveerd besluit, alleen met aanhaling van genoemd art. 175, den adressant te kennen gegeven, dat geen termen tot vernietiging van het door hem bestreden besluit zijn gevonden.

Tegen dat besluit van Ged. Staten is het beroep op den Koning gericht.

In zijn adres beweert appellant dat hij zich op grond van art. 183 van Rijnlands reglement, tot Ged. Staten gewend had, met verzoek dat die collegien, overeenkomstig art. 175, de schorsing en vernietiging van het bedoelde besluit der vereenigde vergadering van Rijnland zouden uitspreken; dat door Ged. Staten bij hun bestreden besluit, hoewel niet met redenen omkleed, uitspraak is gedaan in het gerezen geschil; en dat hij krachtens art. 180 van meergemeld reglement tegen die uitspraak in beroep komt, verzoekende dat Z. M. die uitspraak vernietige, en op nieuw uitspraak doende, de uitvoering van het bestreden besluit moge schorsen en dat besluit vernietige wegens strijd met het belang van Rijnland en van dat miniem gedeelte van dat waterschap, hetwelk hem adressant in eigendom toebehoort.

Ged. Staten van Zuidholland geven in hun ambtsbericht te kennen, dat adressant niet-ontvankelijk is omdat art. 180 geen hooger beroep toestaat van hunne besluiten, waarbij op een verzoek om vernietiging van een besluit van Rijnland's bestuur afwijzend is beschikt. Zij merken daarbij op, dat juist om de niet-toepasselijkheid van art. 180 op hun genomen besluit, dat besluit niet met redenen is omkleed. Ten overvloede betoogen zij, dat de vereenigde vergadering in de gegeven omstandigheden door haar besluit het belang dat Rijnland's boezem en alle binnen Rijnland's gebied gelegen gronden bij het weren van het water uit de Lek hebben, op plichtmatige en doeltreffende wijze heeft behartigd; en dat de tijdelijke verhooging van den omslag van weinig beteekenis is in verhouding tot het groote gevaar, waarbij Rijnland bij niet afdoende voorziening van den Lekdijk zou zijn blootgesteld. Ten slotte wijzen zij op Z. M. besluit van 24 Januarij 1864, n°. 2, waarbij de bevoegdheid van een waterschap om gelden toe te staan ten behoeve van een werk buiten zijn gebied, is erkend.

Ged. Staten van Noordholland achten ook des adressants beweren ongegrond. Door de uitvoering van het bedoelde werk zal de veiligheid der gronden in Rijnland meer nog dan tot dusverre het geval was, verzekerd zijn, en het bestuur van het hoogheemraadschap kan naar het oordeel van Ged. Staten niet gezegd worden zijne bevoegdheid te zijn te buiten gegaan, door daartoe mede te werken. Ged. Staten hebben dan ook vrijheid gevonden aan de Staten een voordracht te doen tot het verleenen van eene belangrijke bijdrage in de uitgave, waartoe het bestuur van Rijnland zich voor de verbetering van den Lekdijk Bovendams heeft verbonden.

Bij den Raad van State zijn verder geene andere memorien ingekomen, maar alleen van Dijkgraaf en Hoogheemraden van Rijnland, een afschrift van den brief door hen op 1 Mei jl. aan Ged. Staten van Noordholland gezonden, over het adres van adressant aan dat collegie gericht. In dat schrijven wordt ook het gevoelen uitgedrukt dat er geen verbod voor een waterschap bestaat om geldelijk te steunen een werk, dat wel buiten zijn gebied ligt, maar waarbij het niettemin groot belang heeft; en wordt tevens betoogd dat er voor de toepassing van art. 175 van Rijnland's Reglement geen grond hoegenaamd bestaat.

De heer Mr. P. F. Hubrecht adstrueert zelf uitvoerig zijn beroep. Hij ontwikkelt daarbij de vier volgende hoofdpunten: 1°. het bestuur van Rijnland betreft en zorgt voor Rijnland's huishouding, wat daar buiten ligt gaat Rijnland niet aan; 2°. werken van andere waterschappen, liggende buiten den grens, mogen niet ten laste van Rijnland's ingelanden gebragt worden door de vereenigde vergadering; 3°. de vereenigde vergadering mag besturen, heffen en executeren, maar zij is niet almagtig om alles te doen wat zij meent dat noodig is; zij is slechts de mandataris van het waterschap en haar beheer moet strikt blijven binnen de grenzen van het reglement; en 4°. de conventie van 1880 is ongeoorloofd, onregtmatig en onnoodig. Hij gelooft dat door de gesloten overeenkomst de Lekdijk op onwettige en onregtmatige wijze bij Rijnland is ingelijfd en meent dat de spreuk: „Dien water deert die water keert” ook hier moet gehuldigd worden.

Ware het Rijnland's pligt geweest voor den Lekdijk te zorgen en hem geldelijk te steunen, spr. gelooft niet dat men 7 jaren op zich zou hebben laten wachten. Men zag wel dat er veel verzuimd werd aan de boorden van de Lek, maar de

ingelanden mogten niet bezwaard worden. En dat is ook met Rijnland het geval. Het is volstrekt geen onwil om iets in de verbetering van den Lekdijk bij te dragen, maar hij gelooft dat de onregtmatige handeling van Rijnland's bestuur te duidelijk is, dan dat er zich geen stem zou mogen verheffen om zulks aan te toonen.

Eindelijk destrueert spr. de exceptie van Ged. Staten van Zuidholland, als zou zijn beroep niet-ontvankelijk zijn; hij wederlegt het besluit van Ged. Staten, dat z. i. geheel ongemotiveerd is, en beroept zich daarbij op art. 183 van Rijnland's Reglement.

Spr. hoopt ten slotte dat in het belang van Rijnland het hoogste administratief gezag ten deze met zijn vernietigingsregt zal tusschen beide treden.

(Een overzigt van deze rede wordt meer uitvoerig opgenomen in eene brochure, waarvan de verschijning door de Uitgevers dezer bezorgd wordt.)

De heer Mr. B. M. Vlielander Hein, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde van Rijnland op. Hij gelooft dat men hier te doen heeft met een ingeland die niet goedvindt wat Rijnland gedaan heeft, en zich in zijn regt gekrenkt waant. Maar vraagt pleiter: Heeft hij wel regt van beklag? Heeft hij regt *als appellant* zich te beklagen? Bestaat voor het geval waar wij hier mede te doen hebben wel regt van appel?

Hij geeft toe dat Rijnland besloten heeft zich disponibel te stellen voor eene som ten einde op te rigten een rivierwaterkeerend werk, maar aan niemand is de bevoegdheid gegeven in appel te komen bij Ged. Staten. Toen appellant zich dus tot Ged. Staten wendde om vernietiging van Rijnlands beslissing was hij geen appellant. Kwam hem dat regt toe, dan kon pleiter met hem meêgaan en zou hij willen toegeven dat door het appel een geschil *geboren* werd, waarover Ged. Staten van Zuid- en Noordholland hadden uitspraak te doen. Maar het appel bestond z. i. niet, het regt van appel was den heer Hubrecht niet gegeven en hij kon zich daarvoor niet beroepen op art. 183 van het reglement. Hier is geen sprake van een geschil in den zin van art. 180 van het reglement. Pleiter noemt het een would-be — geschil en gelooft niet dat het tot de costumen van Rijnland behoort, dat, behalve de officiele Dijkgraaf, er ook zal bestaan een Contra-Dijkgraaf, die zich tot Ged. Staten kan wenden wanneer hij persoonlijk zich niet kan vereenigen met een besluit der vereenigde vergadering.

Naar zijne meening konden Ged. Staten geen gemotiveerd besluit geven, zij hadden zelfs het verzoek naast zich kunnen nederleggen, omdat slechts een individu om cassatie vroeg.

Nu is wel gepleit dat ieder ingeland bij Ged. Staten in beroep kan komen tegen de begrooting van het waterschap, maar ook dat wordt door pleiter betwist. Een ingeland is z. i. daartoe niet bevoegd. Hij gelooft de niet-ontvankelijkheid van het beroep op zeer goede gronden te kunnen volhouden.

Pleiter schroomt ook niet de zaak zelve onder de oogen te zien. Het is hier niet de quaestie hoe de geschiedenis van den Lekdijk beter uit de wereld ware gemaakt dan op deze wijze, dit ligt geheel buiten ons gebied. Is het beroep ontvankelijk dan moet worden onderzocht of waar is, hetgeen beweerd wordt, dat Rijnland onbevoegd was te doen hetgeen het gedaan heeft. Wat toch is gebeurd? Een naburig waterschap belast met het onderhoud van den dijk bovendams, werd door het centraal bestuur

in den drang gebragt om den dijk te verhoogen; Rijnland verlangde dat in zijn belang de dijk zóó werd verbeterd dat het van het water van de Lek geen hinder meer zou hebben en verleende daartoe zijn geldelijken steun. En ofschoon nu wel wordt gezegd, dat honderde ingelanden daardoor met armoede bedreigd worden, zoo heeft de heer Hubrecht toch maar alleen het woord.

De Lekdijk was niet verpligt den dijk te verhoogen en te verzwaren op eene wijze als thans in 't belang van Rijnland is geschied, en waarvoor zij een half millioen heeft gegeven. Het besluit van Rijnland was derhalve niet onnoodig.

Begrijpt pleiter het appel wel dan moet hier gelden de quaestie van het beginsel en geldt het finantieel belang al zeer weinig. De geheele quaestie komt naar zijne meening hierop neer: Rijnland was onbevoegd een besluit te nemen zooals het genomen heeft.

Waarom — vraagt pleiter — zou de vereenigde vergadering onbevoegd zijn in het belang van haar waterschap een dijk te leggen niet op eigen terrein maar elders wanneer dat goedkooper en nuttiger werd geacht? Rijnland was *in casu* bevreesd dat het water van de Lek haar zou deren en daarom wenschte het een maatregel te nemen om het in tijds te keeren. Wanneer Rijnland oordeelt niet behoorlijk behoed te zijn tegen het water, dan is het bevoegd geld te geven, aan welk waterschap dan ook, om daarvoor te zorgen. Hij kan niet toegeven dat een waterschap onbevoegd is waterkeerende werken te hebben buiten zijn territoir; die onbevoegdheid is z. i. nergens geschreven en derhalve is naar zijne overtuiging in deze geen beginsel prijs gegeven.

Ten slotte merkt pleiter op dat de provinciale Staten van Zuidholland het door Rijnland gevraagde subsidie hebben geweigerd omdat het daarbij alleen Rijnland's belang gold en niet dat der provincie.

Hij gelooft echter dat deze geheele zaak slechts is: „un ouragan dans un verre d'eau" en vertrouwt dat eene niet-ontvankelijk- of ongegrond-verklaring van het beroep zal volgen.

Hierna werden nog re- en duplieken gevoerd.

III. het beroep van *P. Van der Meer, te Raamsdonk, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, betreffende de benoeming van een lid van het bestuur van den Nieuwen Buitendijkschen Hooipolder.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op 15 Mei 1880 heeft te Raamsdonk plaats gehad de verkiezing van een lid van het bestuur van den Nieuwen Buitendijkschen Hooipolder onder die gemeente. Van de uitgebragte 31 stemmen hebben zich 23 stemmen vereenigd op D. A. Konings, terwijl de overige 8 stemmen op 5 onderscheidene andere personen verdeeld waren, zoodat genoemde ingeland is verkozen.

P. van der Meer, notaris te Raamsdonk en mede-ingeland in genoemden polder, heeft tegen die benoeming bezwaren ingebragt bij Ged. Staten van Noordbrabant.

Art. 14 van het algemeen reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, door

de Prov. Staten op 9 November 1861 vastgesteld en goedgekeurd bij Z. M. besluit van 4 Januarij 1862 no. 101 bepaalt, dat dezelfde persoon niet mag zijn lid van twee of meer besturen van waterschappen, wier belangen met elkander strijdig zijn.

D. A. Konings nu was lid van het bestuur van den Ouden Polder, die door den Buitendijkschen Hooipolder uitwatert en alzoo, naar des reclamants oordeel, belangen heeft strijdig met die van laatstgenoemden. Redenen waarom gezegde ingeland Ged. Staten verzocht de benoeming van Konings thans ook tot lid van het bestuur van dien polder te willen vernietigen.

Ged. Staten van Noordbrabant hebben te dier zake het bestuur van den Buitendijkschen Hooipolder gehoord, benevens den hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat. Noch dit bestuur noch die hoofdambtenaar, zagen eenigen grond om tegenstrijdigheid van belangen tusschen de beide waterschappen als bestaande aan te nemen. Sedert onheugelijke jaren, zoo berigtte het bestuur, bestond de uitwatering als thans en nooit heeft die toestand tot eenige moeijelijkheden aanleiding gegeven. En de stemgeregtigde ingelanden, voegde het daarbij, denken ten deze zoo min aan onvereenigbaarheid der 2 betrekkingen, dat hoezeer vóór de stemming op 15 Mei ll. gewezen is geworden op het bewuste art. 14, nogthans niet minder dan 23 der 31 stemmen op Konings werden uitgebragt.

Het advies van den hoofdingenieur luidde geheel in gelijken zin en Ged. Staten zelve, zich mede met die zienswijze vereenigende, besloten in dd. 17 Junij 1880, sub n°. 231, aan den reclamant te kennen te geven, dat er geene termen gevonden waren om de aangevallen benoeming te vernietigen.

In dat besluit niet berustende, heeft de reclamant bij adres dd. 25 Junij ll., op 12 Julij d. a. v. aan 's Konings Kabinet ingekomen, beroep ingesteld op Z. M., verzoekende vernietiging van die resolutie van Ged. Staten voornoemd alsmede van de aangevallen benoeming.

Tot nadere staving van zijn grief wijst de appellant op tweeërlei, op de tegenstrijdige belangen, die er kunnen bestaan hetzij bij een ophouden, hetzij bij een plotseling loozen van het water; en op de aardhaling bij een eventuelen doorbraak der bedijking.

Ged. Staten van Noordbrabant, op dat adres gehoord, persisteren bij hunne opvatting — en doen opmerken, dat de vraag waartoe een eventuele aardhaling aanleiding mogt geven hare beantwoording zou vinden in de wet van 9 October 1841 (*Stbl.* n°. 42).

Nadat krachtens Z. M. magtiging de overweging van dit geschil op 6 September 1880 bij den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, zijn bij deze ingekomen eene missive van den appellant en eene van het bestuur van den Nieuwen Buitendijkschen Hooipolder, in welke beide stukken echter geenerlei nieuw gezigtspunt omtrent de quaestie wordt geopend.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Acht-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 13 *October* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr L. P. Op den Hooff.

Aan de orde is:

I. het beroep van *Dr. C. J. Snijders, te 's Gravesande, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van* 29 *Junij* 1880, *n°.* 50, *in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Jan Molenaar, te 's Gravesande, is de tweede in een gezin van 6 zonen, waarvan de 4 jongsten den militiepligtigen leeftijd nog niet hebben bereikt, en de oudste Willem, na op 15 Mei 1878 als loteling bij de militie te zijn ingedeeld, op 21 October 1879 uit de dienst is ontslagen, naar het extract-stamboek luidt, „uit hoofde van ligchaamsgebreken bestaande in onvolkomene verstijving van het linker elleboogsgewricht ontstaan niet door gevorderde of bevolen militaire diensten en niet het gevolg van omstandigheden, verrigtingen en vermoeijenissen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden, doch ook niet het gevolg van eigene moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag, *in* doch niet *door* de dienst, onder toekenning van eene gratificatie voor ééns ten bedrage van *f* 60."

Op 2 Julij 1860 geboren, en alzoo dit jaar aan de loting moetende deelnemen, trok Jan Molenaar een dienstpligtig nummer. Hij vroeg vrijstelling op grond der dienst van zijn zooeven vermelden broeder. De militieraad in het 1e district van Zuidholland, hoezeer, gelijk uit een ambtsbrief van zijnen voorzitter aan Z. M. Commissaris in dat gewest blijkt, van oordeel, dat de ontwrichting van den arm van Willem Molenaar had plaats gehad ten gevolge van oefening in de gymnastiek, een

bevolen dienst, en alzoo *in en door* de dienst, heeft niettemin, zich moetende houden aan de hierboven overgenomene omschrijving der oorzaak van het ontslag op het extract-stamboek, de reclame afgewezen en Jan Molenaar aangewezen voor de dienst.

Cornelis Molenaar, de vader van het gezin, heeft tempore utili bezwaren tegen die uitspraak ingebragt bij Ged. Staten van Zuidholland. De ware toedragt der zaak, die tot het ontslag van zijn oudsten zoon aanleiding had gegeven, was volgens zijn adres, dat deze „in dienst zijnde, den 5 Januarij 1879 in garnizoen te Leiden tengevolge van oefening in de gymnastiek zijn regter elleboog heeft ontwricht; den volgenden dag dientengevolge in het hospitaal is opgenomen en sedert geen dienst meer heeft gedaan en den 21 October 1879 gepasporteerd is," zooals boven werd medegedeeld. Dat hij niet ontslagen was wegens gebreken ontstaan *in en door* de dienst was alzoo een onregt, — en een onregt, dat te grievender zou worden indien nu ook de aanspraak van den broeder op vrijstelling van militiedienst daardoor werd verwerkt. Adressant drong dan ook op nader onderzoek der zaak aan, en Ged. Staten hebben dienovereenkomstig ter betere „beoordeeling van de appreciatie in het extract-stamboek" inlichtingen van den Minister van Oorlog verzocht en verkregen. Naar hun oordeel bleek toen daaruit dat „de mogelijkheid werd erkend, dat het ligchaamsgebrek, ter zake waarvan de milicien Willem Molenaar uit de dienst werd ontslagen, ontstaan is bij gelegenheid van een gymnastische oefening met het geweer."

En, overwegende, zooals hunne resolutie van 29 Junij 1880, no. 50, verder luidt," dat door deze erkenning de pertinente verklaring van het extract-stamboek alle vertrouwen verliest, en het door den adressant aangevoerde met den aard van het gebrek in overeenstemming, allezins geloofwaardig voorkomt;"

„daar toch eene oefening als waarvan hier sprake is als militaire dienst bevolen wordt, en gebreken bij zoodanige oefening bekomen, derhalve zijn bekomen *door* de dienst," hebben zij, met vernietiging der uitspraak van den militieraad, aan den loteling Jan Molenaar vrijstelling van dienst verleend wegens broederdienst.

Dr. Snijders, te 's Gravesande, wiens zoon, mede een militiepligtige van 1879, dientengevolge aan de beurt van oproeping voor de dienst kwam, heeft zich, nadat die resolutie op 3 Julij ll. ter zijner kennisse was gebragt, bij adres van 5 Julij d. a. v. tegen die belissing in beroep voorzien bij Z. M.

Er was, zoo voert de adressant aan, geen verklaring van de betrokkene militair-geneeskundige autoriteit overgelegd, waaruit bleek, dat het bewuste gebrek bij Willem Molenaar ontstaan zou zijn *in en door* de dienst. De vrijstelling van diens broeder berustte dan ook slechts op eene appreciatie van sommige omstandigheden door Ged. Staten, in stede van, gelijk art. 50, 4o. der wet van 19 Augustus 1861, (*Stbl.* n°. 72) vordert, op stellig en deugdelijk bewijs, steunende op een geneeskundige verklaring van de bevoegde autoriteit;

Adressant verzoekt mitsdien Z. M. de bedoelde resolutie van Ged. Staten van Zuidholland te willen vernietigen.

De Commissaris des Konings, ter zake gehoord, heeft, onder opmerking dat de wettelijke termijn behoorlijk was in acht genomen, tot ongegrond-verklaring van des

adressants grieven en tot handhaving der aangevallene resolutie geadviseerd, waarna, krachtens Z. M. magtiging van 18 Julij ll. n°. 16, de overweging van dit geschil bij den Raad van State is aanhangig gemaakt.

Ter nadere toelichting van dit geschil zijn daarop 2 memorien aan den Raad ingediend.

De eene van de hand van den heer W. G. T. Snijders, kapitein van den generalen staf, als gemagtigde van Dr. Snijders voornoemd; de andere van die van den heer J. W. H. M. van Idsinga, gemagtigde van Jan Molenaar.

Bij het eerste stuk wordt voornamelijk drieerlei toegelicht en betoogd:

vooreerst, dat de inhoud der missive door den Minister van Oorlog aan Ged. Staten geschreven, in deze resolutie behandeld, en hierboven vermeld — niet dan bij onjuiste opvatting en bij onnaauwkeurige waardeering geacht kan worden iets te kort te doen aan de geloofwaardigheid der bewuste aanteekening op het extract-stamboek; — te dien effecte, dat in die ministerieele missive voorzeker ten onregte grond gezien is voor terzijdestelling dier aanteekening;

ten tweede, en subsidiair, dat hoogstens uit 's Ministers brief zou kunnen worden besloten tot de *mogelijkheid*, dat Molenaar's beweren waarachtig is;

Edoch, ten derde, dat dusdanige mogelijkheid in deze materie niet afdoende is; dat de wet volledig bewijs vordert; en dat dusdanig bewijs, hiervoor, dat het gebrek ontstaan is uit een bekende oorzaak in en door de dienst, tot nu toe niet is geleverd.

En, niet geleverd kàn worden. Ook niet bij eigene verdere examinatie. Daarvan is de steller der memorie derwijze overtuigd, dat hij in het belang van zijn lastgever zelven op nader onderzoek van wege deze afdeeling bij den Minister van Oorlog vermeent te moeten aandringen.

Soortgelijk, zij het ook ietwat anders omschreven, onderzoek verlangt in zijne memorie de heer van Idsinga. Deze echter in de stellige verwachting, dat betere kennis van de toedragt der zaak niet dan aan zijnen client ten goede kan komen. Het is hier, zoo betoogt de memorie, om de materieele, niet om de formeele waarheid te doen. En dat de materieele waarheid in deze ten vóórdeele van Molenaar strekt, blijkt èn door den voorzitter van den militieraad, getuige diens boven gerelateerd ambtsberigt, èn door Ged. Staten volkomen te zijn beseft.

Voldoening aan beider partijen verzoek is den Voorzitter der Afdeeling voorgekomen welligt tot betere beoordeeling van het geschil te kunnen leiden. En aan het dientengevolge in dd. 9 Augustus ll. tot den Minister van Oorlog gerigte verzoek, is door dezen Staatsdienaar bij missive van 13 September d.a.v. in ruime mate voldaan door toezending „hetzij in originali hetzij in copij, van de bij het Departement van Oorlog berustende bescheiden” tot Molenaar's ontslag betrekkelijk, benevens al de betrekkelijke ambtsberigten en rapporten van en aan den Inspecteur van de Geneeskundige dienst der Landmagt.

Tevens, en dit naar aanleiding van een daartoe strekkend verzoek in den brief van den Voorzitter dezer Afdeeling gedaan, geeft de missive des Ministers eenige opmerkingen en mededeelingen, waarvan de overweging bij de behandeling van dit geschil dienstig kan worden geacht. Daarbij worden vooral in herinnering gebragt de administratieve voorschriften en regelen, strekkende tot het tijdig en behoorlijk constateeren van de oorzaken van gebreken,

die later welligt tot aanspraak op militair pensioen grond zouden kunnen geven, alsmede de voor dit geschil belangrijke wijziging, die bij Z. M. besluit van 10 April 1878 (*Stbl.* n°. 16), gebragt is in art. 9 van het reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de dienst bij de Zee- en Landmagt, vastgesteld bij Z. M. besluit van 3 Maart 1871, (*Stbl.* n°. 9); terwijl bij diezelfde ministerieele missive eindelijk ook nog speciaal gewezen wordt op het feit, dat de oefening in de gymnastiek, waaraan Molenaar voor het laatst heeft deel genomen, plaats zou hebben gehad op 3 Januarij 1879; dat hij nà die oefening en vóór zijne opneming in de infirmerie, welke eerst den 6 Januarij d. a. v. geschiedde, nog dienst heeft verrigt, en onder anderen de vele en vermoeijende werkzaamheden heeft kunnen verrigten welke van iederen militair van minderen rang op den Zaterdag worden gevorderd.

Die missive is met den bijbehoorenden bundel bijlagen gedurende den gebruikelijken termijn van 8 dagen ter inzage van de belanghebbenden gelegd.

De heer van Idsinga heeft daarvan gebruik gemaakt tot het indienen eener tweede memorie, tot welk stuk, wat betreft eene uitvoerig bewerkte bestrijding van 's Ministers missive, ik mij hier refereer. Overigens behandelt dat stuk twee punten van feitelijken aard, waarvan, zij het dan ook slechts met een woord, hier melding dient te worden gemaakt. De heer van Idsinga namelijk verklaart en vergoelijkt de dwaling, die opzigtens den juisten dag van het incident, bij het adres van Molenaar's vader aan Ged. Staten is begaan, en die bij het verstrekken der gegevens voor het stellen der eerste memorie van den heer van Idsinga door Molenaar zelven is herhaald. Intusschen, thans op die dwaling opmerkzaam gemaakt, zegt ook Molenaar, dat het ongeluk op den 3den niet op den 5den Januarij 1879 heeft plaats gehad. — En verder, en dit is het tweede punt van feitelijken aard, betwist de heer van Idsinga zeer stellig — op gezag van verscheidene officieren der Landmagt — dat de Zaturdagsche dienst voor de militairen zoo zwaar zou wezen als de memorie van den heer Snijders het voorstelt. De dienst kan dien dag, zegt de heer van Idsinga, zeer wel met een zieken arm zijn verrigt.

Als nuttig voor de overweging van dit geschil volge hier ten slotte een resumé van de door den Minister van Oorlog verstrekte stukken.

En wel vooreerst van de ambtsberigten, waartoe aanleiding heeft gegeven de boven gerelateerde door Ged. Staten in de maand Mei ll. gedane aanvrage om inlichtingen.

De Commandant van het 4e Regiment Infanterie, waarbij Molenaar had gediend, blijkt in dd. 18 Mei ll. ter zake te hebben gerapporteerd:

„dat het indertijd ingesteld onderzoek aanleiding had gegeven om Molenaar zijnerzijds voor te dragen tot toekenning van tijdelijk pensioen„ een voordragt evenwel, die niet was gevolgd, omdat de Inspecteur van de Geneeskundige dienst van de Landmagt bij zijn daarop uitgebragt advies dd. 1 September 1879 zich daarmede niet had vereenigd en het gebrek (waarvan uit deze stukken blijkt dat het den *regter*arm betreft) beschouwd had als in, maar niet door de dienst ontstaan. De Commandant teekent bij dat rapport in fine aan: „Bij het korps bestaat de gemoedelijke overtuiging, dat de ontwrichting het gevolg is geweest van een bevolen oefening in de gymnastiek met het geweer„

De Generaal-majoor, Commandant van de 2e Divisie Infanterie, conformeerde zich in dd. 20 Mei ll. met dat advies.

De Luitenant-generaal-Inspecteur van de Infanterie eindelijk vond, blijkens zijne aanteekening dd. 22 Mei ll., in een en ander aanleiding om andermaal het advies van den Inspecteur van de geneeskundige dienst in te winnen.

Deze echter, tot dat nader advies uitgenoodigd, bepaalde zich tot de herinnering, „dat uit de ten vorigen jare ontvangene inlichtingen bij het corps niets van de oorzaak van het gebrek bekend was, en dat de opvatting alleen op door Molenaar zelven gedane mededeelingen berustte.” De Inspecteur verklaarde „alzoo geene vrijheid te vinden om op zijn advies van 1 September 1879 terug te komen.”

Dit antwoord van den Inspecteur van de Geneeskundige dienst heeft den Minister van Oorlog aanleiding gegeven om bij missive in dd. 31 Mei 1880 tot den Luitenant-generaal-Inspecteur der Infanterie, nader op pertinente verklaringen van den Commandant van het corps aan te dringen, alsmede op nadere adviezen zoo van laatstgenoemden Inspecteur als van den Commandant der Divisie.

In voldoening daaraan heeft de Commandant van het regiment bij missive van 5 Junij ll. alleenlijk geantwoord, „dat eene stellige verklaring, dat het bewuste gebrek *door* de dienst ontstaan zou zijn, niet kan gegeven worden.”

Omstandiger is de missive van den Generaal-majoor, Commandant der 2e Divisie. Dat stuk, gedagteekend 10 Junij 1880, dient hier in zijn geheel te worden overgenomen.

Het luidt als volgt:

„In voldoening aan Uw schrijven van 3 dezer n°. 99, heb ik de eer Uwe Excellentie hierbij toe te zenden het antwoord van den Commandant van het 4e regiment Infanterie die op de daarin gestelde vraag.

Uit de nadere door mij gevraagde inlichtingen blijkt het volgende:

De milicien Molenaar heeft op 3 Januarij 1879 deelgenomen aan eene oefening in de gymnastiek met het geweer.

Dien dag of den volgenden dag heeft hij aan een zijner kameraden geklaagd over pijn in den rechterarm.

Die pijn is toegenomen, zoodat hij op den morgen van 6 Januarij d. a. v. op het ziekenrapport is geplaatst en den namiddag van dien dag in de inflrmerie is opgenomen.

Na eene behandeling van 7 maanden in de infirmerie werd door den eerst-aanwezenden officier van gezondheid ter plaatse medegedeeld dat Molenaar, wegens gedeeltelijke verstijving van het rechter-elleboogsgewricht, na elleboogsgewrichtsontsteking, ongeschikt voor den dienst verklaard zou moeten worden, en verzocht geinformeerd te mogen worden of omtrent het ontstaan van dat lichaamsgebrek bij het korps iets bekend was.

De belanghebbende deelde persoonlijk mede dat hij bij de gymnastiek met het geweer, een dag of drie vóór zijne opname in de infirmerie, pijn in den rechterarm had gekregen, bij het uitstrekken van dien arm met het geweer in de rechterhand, doch daar dadelijk geen werk van had gemaakt omdat de zaak hem niet zoo ernstig voorkwam.

De korporaal instructeur der klasse en de sergeant der week hadden het feit niet opgemerkt of konden het zich ten minste, na verloop van 7 maanden tijds, niet meer herinneren. Een man der compagnie herinnerde zich wel dat Molenaar voor zijne opname in de infirmerie over pijn in den arm geklaagd had, verdere bijzonderheden waren hem echter ontgaan.

De regiments-commandant deelt nog mede dat er geen reden bestaat om aan de geloofwaardigheid van den milicien Molenaar te twijfelen, dat geene enkele aanwijzing is kunnen worden opgespoord dat hij bij eene andere gelegenheid den arm bezeerd zoude hebben, en dat het verschil omtrent het bestaan van het gebrek aan den *rechter-* of *linker*arm moet worden toegeschreven aan eene vergissing in de geneeskundige verklaring, waarin ten onrechte de linkerarm wordt genoemd.

Hoewel blijkens het voorgaande de stellige verklaring, in de voorlaatste alinea van Uw bovengenoemd schrijven bedoeld, niet kan worden afgelegd, blijft toch op grond daarvan de gemoedelijke overtuiging bestaan dat het gebrek van den milicien Molenaar in en door den dienst is ontstaan.″

De Luitenant-generaal, Inspecteur der infanterie, schreef bij de inzending dier beide stukken in dd. 12 Junij 1880, aan den Minister van Oorlog, post alia, dat, hoewel dan eene stellige verklaring ontbreekt, ″het hem toch meer dan waarschijnlijk voorkomt dat het gebrek van den milicien Molenaar in en door de dienst ontstaan is, en dat hij zich dan ook met de meening van den Divisie-commandant uitgedrukt in de zooeven afgeschrevene missive zeer goed kon vereenigen.″

Terwijl de minister aan die stukken de gronden had ontleend voor de door Ged. Staten verlangde voorlichting — is zijnerzijds naar aanleiding van gelijk verzoek van wege deze Afdeeling in de maand Augustus ll. op nieuw een onderzoek ingesteld, waarbij het aan aandrang op volledigheid van de rapporten ne op cathegorische adviezen niet heeft ontbroken. De uitkomsten nu van dat tweede onderzoek laten zich zamenvatten in het volgende:

1o. De eerstaanwezende officier van gezondheid te Leiden schrijft in dd. 15 Augustus ll., aan den inspecteur van de geneeskundige dienst in substantie:

dat de kneuzing aan Molenaar's arm op 6 Januarij, den dag der opname in de infirmerie, reeds in ontsteking was overgegaan;

dat ″dezerzijds,″ [van de zijde dus der geneeskundige dienst in loco] ″geen twijfel bestond omtrent de oorzaak en de kneuzing, waarvan de verschijnselen bij 's mans opname nog te zien waren, *dezerzijds* derhalve werd beschouwd ook *door* de oefening te zijn ontstaan;″

dat echter, naar hem gebleken was, het feit der kneuzing zelve, ″tijdens de oefening, niet bij het corps was geconstateerd;″

En dat dáárom in de door hem in dd. 20 Augustus 1879 afgegeven geneeskundige verklaring n°. 277 als oorzaak was opgeteekend: ″Eene kneuzing *bij gelegenheid* van oefening in de gymnastiek met het geweer″.

Ik doe daarbij in transitu opmerken, dat in die geneeskundige verklaring ter plaatse waar het gedrukte formulier gelegenheid aanbiedt voor de opgave of het gebrek

ontstaan zij, òf buiten de dienst, òf in doch niet door de dienst; òf in en door de dienst — niet, zooals de kennelijke bedoeling van het formulier is, 2 dier qualificatien zijn doorgehaald, doch alle 3.

2o. Met het zooeven sub 1°. vermelde stuk houdt verband eene verklaring van den compagnie's-commandant dd. 11 Augustus 1879, waarin gerelateerd wordt:

dat de personen, die toen, in Augustus 1879, d. i. ongeveer 7 maanden na het accident, gehoord waren, zich toen niets bepaalds herinnerden;

dat wel echter aan den declarant zelven, ten tijde van Molenaar's opname, kapitein van de week, toen door Molenaar is gezegd, dat hij zich met de gymnastiek had bezeerd; dat hij dat aan den officier van gezondheid had opgegeven, maar dat hij aan de compagnie geen kennis er van had gegeven, omdat hij van meening was spoedig te zullen genezen;

Verklarende eindelijk de kapitein aan het slot van dat, zooals gezegd, van 11 Augustus 1879 dagteekenend stuk dit: „De ondergeteekende meent te mogen aannemen, dat de zaak zich werkelijk zal hebben toegedragen als de man opgeeft, terwijl het niet te verwonderen is, dat omtrent eene zaak, in den aanvang van zoo weinig aanbelang, geen der betrokkene personen, behalve de patient, zich alles naauwkeurig herinnert."

3o. De inspecteur van de geneeskundige, dienst beide deze stukken aan den Minister van Oorlog indienende, volhardt in zijne begeleidende missive van 23 Augustus 1880 bij zijn oorspronkelijk advies van 1 September 1879; zijns oordeels kan het accident door de bevolene oefening zijn ontstaan, maar het is ook mogelijk dat het door een stooten of vallen tegen een krib, tafel, bank, muur of ander hard voorwerp veroorzaakt is — en „dus acht de inspecteur", zoo luidt de missive woordelijk, „het duidelijk, dat het gebrek ontstaan is in, maar niet door de dienst."

De Minister van Oorlog, zoo blijkt uit de copielijk aan de afdeeling overgelegde nadere missive van 28 Augustus 1880, aan den inspecteur der geneeskundige dienst, acht daarmede het onderzoek aan die zijde nog niet uitgeput. En dientengevolge treft men in den bundel bijlagen nog aan:

4o. een nader rapport van den eerst aanwezenden officier van gezondheid te Leiden dd. 1 September 1880, waarbij wordt berigt, dat Molenaar in de eerste week van Maart 1879 door den compagnie's-commandant Muller gevraagd waarom hij in de infirmerie lag, ook aan dezen de oorzaak heeft medegeeld; en wijders, dat Molenaar, „terstond bij zijn opname in de infirmerie des namiddags van 6 Januarij 1879, aan den behandelenden geneesheer, en den 7 d. a. v. aan hem," rapporteerenden officier van gezondheid, „de oefening met het geweer als oorzaak heeft opgegeven, doch dat een onmiddelijk onderzoek bij den sergeant der compagnie (naam onbekend) die bij de oefening tegenwoordig was, tot geen resultaat heeft geleid."

Eindelijk bevindt zich nog onder de verstrekte stukken:

5o. een omstandig rapport in dato 19 Augustus 1880 door den commandant van het regiment te dezer zake opgemaakt, waarvan het tweede gedeelte hier geheel behoort te worden overgenomen. Het luidt als volgt:

Alles zamenvattende is geconstateerd dat Molenaar: *a*. Aan de gymnastiek met het geweer heeft deelgenomen (3 Januarij 1879); *b*. Op den 3 of 4 Januarij aan een

zijner kameraden (den milicien van der Post bovengenoemd) over pijn in den rechterarm heeft geklaagd; *c.* Op den 7 Januarij, ten gevolge het aanhouden van de pijn op 3, 4 en 5 en het zich ziek melden op den 6den, in de infirmerie is opgenomen.

Eindelijk kan aan sub *a. b* en *c* worden toegevoegd dat geen enkele aanwijzing is opgespoord kunnen worden, dat Molenaar bij eene andere gelegenheid den arm bezeerd heeft.

Daar in den aanvang de patient de zaak van weinig beteekenis achtte en niet vermoedde dat zijn elleboog ontwricht was, is het niet te verwonderen dat geen der betrokken personen zich later (na 7 maanden) alles naauwkeurig herinnerde.

Dit, in verband met het vertrouwen dat de man wegens al zijne handelingen verdiende, gaf de gemoedelijke overtuiging dat zijn ligchaamsgebrek bij de gymnastiek met het geweer was ontstaan (eene bevolen oefening).

Stellig te verklaren bij welke gecommandeerde beweging met het geweer zulks is ontstaan, is evenwel niet mogelijk.

Molenaar heeft na zijne opname in de infirmerie op 7 Januarij 1879 geen dienst meer gedaan.

Op grond van het bovenstaande wordt, op de vragen gesteld in de ministeriele aanschrijving van den 13 Augustus 1880 Ie afdeeling, Secretariaat n°. 22, het volgende geantwoord:

ad punt 1. De milicien Molenaar heeft op 3 of 4 Januarij 1879, dus vóór zijne opname in de infirmerie, aan den milicien van der Post, met hem in dezelfde compagnie dienende, geklaagd over pijn in den arm (regter-).

Aangezien bij het 7 maanden later ingesteld onderzoek van der Post zich niet meer volledig de mededeeling herinnerde van de wijze waarop die pijn ontstaan was kon dit punt niet verder tot klaarheid worden gebracht.

ad. punt 2. Op het vermelde sub. *a. b* en *c.* en de omstandigheid dat geen enkele aanwijzing is opgespoord kunnen worden, dat Molenaar bij eene andere gelegenheid den arm zou hebben bezeerd.

Molenaar is dan ook, op grond van het bovenstaande, door den Regiments-Commandant tot het bekomen van pensioen voorgedragen geweest, welke voordracht, op grond der beschouwingen omtrent het ontstaan van het lichaamsgebrek door den heer Inspecteur van den Geneeskundigen dienst der Landmagt, door eene voordragt tot het bekomen van gewoon paspoort met gratificatie is vervangen.

Voor den appellant, Dr. Snijders, treedt als gemagtigde op Jr. Mr. E. N. DE BRAUW, advocaat te 's Hage, die het beroep nader toelicht, terwijl als gemagtigde van W. Molenaar optreedt de heer IDSINGA, doctorandus. Beiden voeren breedvoerig en bij herhaling het woord.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF vraagt eenige inlichting aan W. Molenaar en bepaaldelijk of deze vóór zijne indiensttreding reeds onder geneeskundige behandeling is geweest, en of het gebrek dus reeds ontstaan was vóór het in dienst treden.

MOLENAAR ontkent vroeger wegens dergelijk gebrek onder doctors handen te zijn geweest.

De heer DE BRAUW zegt, dat hij vernomen heeft, dat Molenaar vroeger een val heeft gedaan en den regterarm heeft gekneusd, ten gevolge waarvan hij onder docters handen is geweest.

MOLENAAR blijft ontkennen, dat hij vóór de militaire dienst eenig gebrek heeft gehad. Bij den Militieraad heeft hij ook geen redenen van vrijstelling aangevoerd. Hij had niets in te brengen. En hij heeft vroeger nooit eenige geneeskundige hulp ingeroepen tot herstel van een gebrek aan zijn arm.

II. het beroep van *E. Bentum Lzn., te Zuidlaren, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener leerlooijerij.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Door Egbert Bentum Lzn., koopman te Zuidlaren, is aan Burg. en Weth van die gemeente vergunning gevraagd om op het perceel aldaar, kadastraal gemerkt sectie G. nº. 1214, eene leerlooijerij op te rigten. Dat perceel bestaat uit een gebouw, thans wagenschuur, en erf. In de schuur zouden 2 kalkbakken, op het erf 4 kuipen en 4 laven komen, de laatstgemelde overdekt door eene houten loods. Bij het onderzoek door Burg. en Weth. ingevolge de wet ingesteld, zijn bezwaren ingebragt. Egbert Sissingh, logementhouder, heeft zich beklaagd dat de voor leerlooijerij bestemde plaats slechts 45 M. van zijn logement en slechts 30 M. van het terrein vóór zijn logement, al waar vele bezoekers tot ontspanning vertoeven, verwijderd is; hij vreest dat de onaangename reuk, dien eene leerlooijerij veroorzaakt, zeer ongunstig zal werken op het bezoek van zijn logement, alwaar velen komen om de frissche buitenlucht te genieten, en dat zijn huis daardoor zeer in waarde zal verminderen; Jan Hessels, gemeente-ontvanger, houdt de aangewezen plaats voor ten eenenmale ongeschikt omdat de kinderen, die ter school gaan, viermaal daags langs de looijerij zouden moeten passeren en omdat de stank de gezondheid in het dorp zou benadeelen; ook voor zich zelf en zijn huisgezin, als nabij wonende, verwacht hij nadeel voor de gezondheid en depreciatie van zijn woonhuis, waarvan hij eigenaar is, alles ter oorzake van den stank. Een derde gebuur E. Bentum Jzn., neef van den adressant, had geen bezwaar en beweerde dat eene leerlooijerij geen ongezonden of onaangenamen reuk verspreidt; de aanvrager diende een nader vertoog daarover in en beriep zich op het feit, dat te Sappemeer de Rijks-hoogere-burgerschool gevestigd is tusschen twee leerlooijerijen zonder dat daarvan nadeel wordt ondervonden. Bij beschikking van Burg. en Weth. van Zuidlaren van 30 Junij 1880 werd het verzoek van adressant „op grond van de daartegen bestaande bezwaren voor het publiek van de hand gewezen.” Daarbij overwogen Burg. en Weth.: „dat de uitgebragte bezwaren tegen het oprigten eener leerlooijerij ter plaatse als verzocht, gegrond zijn voorgekomen; dat ook Burg. en Weth. bezwaren hebben tegen de oprigting der bedoelde leerlooijerij ter plaatse als aange-

vraagd, zijnde het digtst bebouwde gedeelte van het dorp aan den straatweg en slechts op nagenoeg 70 M. van het schoolgebouw en van de kerk verwijderd.″ Adressant is van deze beschikking *tempore utili* in beroep gekomen bij Z. M. den Koning en de voorschriften van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) zijn nageleefd. Hij verzoekt dat de beschikking van Burg. en Weth. worde vernietigd en hem de gevraagde vergunning verleend, omdat in de beklaagde beschikking geene redenen van weigering voorkomen, althans geene redenen die tot weigering moesten en konden leiden.

Ter zake gehoord, hebben Burg. en Weth. van Zuidlaren nader uiteengezet dat het motief van hunne weigering is hinder van de omwonenden en bezoekers van het dorp, te veroorzaken door ondragelijken stank hetzij van de looijerij, hetzij van het droogen van vellen en huiden. Zij deelen mede dat de voor eene leerlooijerij bestemde plaats is in het fraaije en digtst bebouwde gedeelte van het dorp, grenzende ten Westen, Zuiden en Oosten onmiddelijk aan roijale bewoonde huizen en op 30 M. afstand van het terrein vóór het logement van Sissingh, alwaar des zomers dagelijks vele vreemdelingen komen zitten; ten Noorden grenst het erf onmiddellijk aan den straatweg, aan welks overzijde op 30 M. afstand, de onderwijzerswoning en daarachter de school en de Hervormde kerk zijn gelegen. Burg. en Weth. voegen daarbij dat adressant over een ander terrein buiten het dorp kan beschikken, alwaar hij eene leerlooijerij kan oprigten zonder schade of hinder te veroorzaken; zij betuigen dat hun besluit tot weigering eenparig is genomen en adviseren met nadruk tot afwijzing van het beroep. Van hetzelfde gevoelen is de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt voor Friesland en Groningen, die bij afwezen van zijn ambtgenoot voor Overijssel en Drenthe werd geraadpleegd. Naar zijn oordeel kunnen leerlooijerijen uit haren aard voor de gezondheid schadelijke stoffen produceren, hetzij als uitwasemingen, hetzij als vuilnis vervat in het afvalwater, hetwelk den bodem of het water verontreinigt; uit dien hoofde moet de vestiging van die inrigtingen in het midden van bevolkte plaatsen worden tegengegaan. De door adressant aangewezen plaats in de bebouwde kom van Zuidlaren acht de Inspecteur ″de slechtste die men zou kunnen kiezen″, omdat zij is in het hart van het dorp, vlak naast woningen, nabij het logement en op 70 M. afstand van de kerk en de school. Nog wijst de Inspecteur aan, dat de adressant, blijkens zijne aanvrage, ook huiden en vellen op het terrein wil verzamelen, hetwelk ook schade aan de gezondheid en hinder van ernstigen aard kan veroorzaken. Instemmende met het advies van den Inspecteur adviseren ook Ged. Staten van Drenthe tot handhaving van de beschikking waarvan geappelleerd.

Nadat met 's Konings magtiging de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij missive van 8 September ll. n°. 40, de zaak bij deze afdeeling had aanhangig gemaakt, is haar nog een nader adres door genoemden Minister toegezonden, hetwelk E. Bentum aan den Koning heeft ingediend op 20 September ll. Adressant betoogt in dat stuk in hoofdzaak: dat het dorp Zuidlaren niet digt maar integendeel ruim uit elkander gebouwd is en het door hem bedoelde erf niet in het midden maar aan eenen kant van het dorp ligt; dat de leerlooijerijen niet schadelijk voor de gezondheid zijn en geen stank verspreiden; dat de ondervinding dit met name te Groningen en te Sappemeer leert; dat de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt voor Friesland

en Groningen meermalen gunstig heeft geadviseerd voor de oprigting van leerlooijerijen dat adressant, om alle ongerief voor zijne geburen te voorkomen, bereid is om alle spoeling, vuilnis en afval in waterdigte met deksels van boven gesloten bakken te verzamelen, om die bakken des nachts te ledigen en den inhoud naar een ver van het dorp verwijderd terrein te vervoeren; ten slotte verzoekt hij eene onvoorwaardelijke, maar subsidiair eene voorwaardelijke vergunning tot het oprigten eener leerlooijerij.

Adressant legt bij dit nieuwe adres over: 1o. een brief van den Burgemeester van Sappemeer, houdende o.a. dat hij geen stank van de leerlooijerijen aldaar heeft waargenomen en daarover geene klagten gehoord, dat hem evenmin is gebleken dat die looijerijen schadelijk voor de gezondheid zijn, dat onmiddelijk bij de Rijks hoogere burgerschool eene leerlooijerij gevestigd is, over welke de leeraren en leerlingen niet klagen; dat na de oprigting der school ten Noorden in hare nabijheid nog eene leerlooijerij is opgerigt zonder dat van wege het Rijk of de leeraren bezwaren zijn ingebragt; dat voor de twee bedoelde looijerijen de plaats van spoeling aan het Hoofddiep is, en als het daar wat druk gaat sommige paarden bezorgdheid toonen, wanneer zij daar langs komen; 2o. eene verklaring van den Directeur der Rijks hoogere burgerschool te Sappemeer, dat hij van de looijerijen aldaar geen hinder heeft en geen anderen reuk daarvan waarneemt dan dien van run, welke niet ongezond noch onaangenaam is; 3o. een kadastraal kaartje van het terrein en de omgeving, overeenstemmende met een meer uitgebreid dat door Ged. Staten was overgelegd; 4o. eene verklaring van E. van Bon Jz., Wethouder te Zuidlaren, dat hij den 30 Junij ll. heeft gestemd vóór de inwilliging van het verzoek van E. Bentum tot oprigting der gevraagde leerlooijerij.

III. het beroep van *J. Berkhout, te Veenendaal, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, houdende bevestiging van een besluit van den Gemeenteraad van Veenendaal, waarbij aan het raadslid den heer Martinius, is opgedragen het verrigten van kostelooze vaccinatiën.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging van Z. M. heeft de Minister van Binnenl. Zaken bij schrijven van 9 September jl. no. 6 afd. B.B. bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep van J. Berkhout, genees- heel- en verloskundige te Veenendaal, tegen een besluit van Ged. Staten van Utrecht van 8 Julij 1880 no. 37.

Genoemde appellant had bij Ged. Staten bezwaren ingebragt tegen een besluit van den Gemeenteraad van Veenendaal, waarbij aan den genees- heel- en verloskundige G. G. Martinius is opgedragen het doen van kostelooze vaccinatien, hetwelk naar het oordeel van appellant onwettig is omdat de heer Martinius lid van den Gemeenteraad is. Ged. Staten verklaarden echter bij hun aangevallen besluit die bezwaren ongegrond, omdat ingevolge het slot van art. 23 Gemeentewet de met de armenpraktijk belaste

genees- heel- en verloskundigen tevens leden van den Raad mogen zijn en het vaccineeren van onvermogenden tegen eene vergoeding naar het aantal vaccinatien daarmede vereenigbaar is.

Het gemeentebestunr op appellants adres gehoord bericht: dat het niet juist is wat appellant aanvoert, dat de heer Martinius op een salaris van *f* 50, belast zou zijn met de kostelooze inenting; dat Burg. en Weth. door het Geneesk. Staatstoezicht herinnerd aan art. 18 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134) aan den Gemeenteraad hebben voorgesteld eene som van *f* 50 voor het verrigten der kostelooze vaccinatien beschikbaar te stellen, welk voorstel door den Raad is aangenomen. Burg en Weth. hadden daarbij te kennen gegeven voornemens te zijn de gelegenheid tot die vaccinatien open te stellen ten huize van den geneesheer Martinius. Het gemeentebestuur verklaart verder dat genoemde geneesheer voor dat vaccineren noch aanstelling, noch instructie, noch jaarwedde heeft, maar dat hij betaald wordt naar gelang van het aantal der door hem kosteloos gevaccineerde personen; zijne rekening over 1879 bedroeg *f* 48.50. Naar het oordeel des Gemeentebestuurs kan dus hier van strijd met art. 23 Gemeentewet geen spraak zijn.

Nadat dit berigt van het Gemeentebestuur door Ged. Staten aan den Minister was gezonden met betuiging dat zij daarmede instemden, is laatstgemeld collegie er door den Minister aandachtig op gemaakt, dat krachtens art. 18 der aangehaalde wet op de besmettelijke ziekten ook niet onvermogenden van de kostelooze inenting kunnen gebruik maken en dus de daarmede belaste geneesheer niet kan worden beschouwd als te zijn belast met de armenpractijk. Ged. Staten hebben daarop geantwoord dat, al mogen ook niet onvermogenden van de kostelooze inenting gebruik maken, „de daarmede belaste geneesheer niet gezegd kan worden, dat hij de geneeskundige armenpractijk niet uitoefent, uit hoofde, ingevolge de wet, mede op hem de verpligting zou rusten om op niet onvermogenden die kunstbewerking toe te passen.”

Aan den Raad van State zijn ingezonden:

1°. door het Gemeentebestuur twee uittreksels uit de notulen van Burg. en Weth. en een uit die van den Gemeenteraad alle van November 1878, en houdende het destijds door Burg. en Weth. voorgestelde en door den Raad beslotene betrekkelijk de kostelooze inenting, en voorts een bevelschrift ter betaling van de rekening van den geneesheer Martinius wegens gedane vaccinatien aan armen in 1879 ten bedrage van *f* 48,50, voor voldaan geteekend. Het gemeentebestuur merkt daarbij op dat genoemde geneesheer, als hebbende ter dezer zake geen aanstelling, instructie of jaarwedde, gelijkstaat met ieder ander die betaald wordt voor werk, dat hij ten dienste der gemeente verrigt, terwijl er bovendien van leverantie geen spraak kan zijn, daar de koepokstof hem kosteloos op zijne aanvrage of op die van den Burgemeester wordt verstrekt;

2°. een schrijven van appellant, bewerende dat het antwoord van Ged. Staten hier niet van toepassing is daar de heer Martinius niet met de armenpractijk belast is; en

3°. een schrijven van den heer Martinius, dat, zoo dikwijls het noodig geoordeeld wordt, na voorafgaande bekendmaking van Burg. en Weth. door hem voor de

inenting gevaceerd wordt. Hij beroept zich wijders op de laatste alinea van art. 23 Gemeentewet.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Rheden, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland, houdende niet-goedkeuring van een besluit van dien Raad, waarbij tot verkoop van gemeentegrond was besloten.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De Raad der gemeente Rheden, overeenkomstig art. 4 der Gemeentewet, uit 13 leden bestaande, hield op 22 Julij 1880 eene vergadering, die aanvankelijk door 12 leden werd bijgewoond, doch toen er besloten was het in gebruik zijnde gemeentehuis niet verder te huren, door 5 hunner verlaten. In de nu alzoo nog slechts 7 tegenwoordige leden tellende vergadering werd daarop een besluit genomen tot aankoop van gronden voor den bouw van een gemeentehuis, en zulks met 4 stemmen vóór en 1 stem tegen, hebbende om verschillende redenen 2 der overgebleven 7 leden zich van de stemming meenen te moeten onthouden.

Dit raadsbesluit is ter voldoening aan art. 194 der Gemeentewet aan Ged. Staten van Gelderland ter goedkeuring opgezonden. Deze echter hebben bij resolutie van 27 Junij 1880 n°. 80, „gelet op art. 48 en 50 der Gemeentewet, goedgevonden aan het bestuur van Rheden te kennen te geven, dat vermits tot het nemen van dat raadsbesluit de volstrekte meerderheid der leden van den Raad niet had medegewerkt, het besluit niet als wettig was te beschouwen en mitsdien goedkeuring van hun collegie daaraan werd onthouden.

Bij adres van 12 Augustus d. a. v. heeft de Gemeenteraad zich gewend tot den Koning, o. a. te kennen gevende:

dat, immers naar zijn inzien, de vergadering bij het nemen van het bewuste besluit wettig overeenkomstig art. 48 der Gemeentewet was zamengesteld, naardien 7 van de 13 leden daarbij toen aanwezig waren;

en dat het besluit zelf, genomen met 4 stemmen tegen 1 (hebbende 2 leden zich buiten stemming gehouden), dus met inachtneming van art. 50 eod. genomen is.

Weshalve de Raad, onder aanhaling van art. 200 der Gemeentewet, den Koning verzoekt de resolutie van Ged. Staten van Gelderland dd. 27 Julij 1880 n°. 80 „te willen vernietigen."

Uit het ambtsberigt door Ged. Staten voornoemd in dd. 31 Augustus ll. ter zake gegeven behoeft hier alleen te worden vermeld, dat Ged. Staten als hun gevoelen te kennen geven, dat de Raad voorbij heeft gezien de bedoeling van art. 48 der Gemeentewet, volgens welke de woorden: „tegenwoordig zijn" beteekenen „tot het nemen van het besluit medewerken;" een interpretatie bij 's Konings besluiten van 24 November 1857 (*Stbl.* n°. 116) en van 10 Maart 1870 (*Stbl.* n°. 50) gehuldigd.

Ged. Staten adviseeren mitsdien tot afwijzing van het ingestelde beroep.

De overweging van dit geschil is krachtens 's Konings magtiging van 9 September ll. no. 15 bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt.

Andere dan de vermelde stukken zijn bij haar niet ingekomen.

V. het beroep van *Jhr. W. L. B. van Panhuijs, te Leeuwarden, tegen een besluit van Burg. en Wetk. dier gemeente, waarbij aan F. K. Bokma vergunning is verleend tot oprigting eener smederij.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgende verslag uit:

Bij besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden van den 26 Junij 1880, openbaar gemaakt den 1 Julij d. a. v., is aan Freerk Klazes Bokma en diens regtverkrijgenden vergunning verleend tot oprigting van eene smederij in een perceel gelegen in de Amelandstraat no. 5, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden sectie B no. 149, onder voorwaarde dat die inrigting vóór of op den 1 November 1880 moet zijn voltooid en in werking gebragt. Bij de voorafgegane zitting van Burg. en Weth. tot het aanhooren van bezwaren, was ingekomen een bezwaarschrift van Jhr. W. L. B. van Panhuijs, eigenaar van twee naastgelegene perceelen, verzoekende dat de vergunning mogt worden geweigerd, op grond van gevaar voor brand, schade en hinder. Het gevaar voor brand is z. i. te vreezen van vonken uit den schoorsteen der smederij, terwijl zich in het Oostelijk naastgelegen perceel in de Amelandstraat no. 7 een gebouwtje tot berging van brandstoffen en in dat gemerkt no. 9 eene timmermanswerkplaats bevindt. Beide perceelen behooren aan adressant, alsmede een tuin ten Noorden aan het huis van Bokma belend; voor deze vreest hij schade en hinder door het vuil, den aschregen en de schadelijke uitdamping van smidskolen, als waardoor bloemen, planten en bleekgoed zouden bederven. Eindelijk beriep adressant zich op eene acte van eeuwigdurende pacht van den jare 1625, krachtens welke de grond van het perceel sectie B. no. 149 onder zekere voorwaarden alsnog aan hem als eigenaar van voormelden tuin zoude toebehooren; ten aanzien van dit laatste punt verlangde adressant geen uitspraak van Burg. en Weth., maar behield zich eene bestrijding in regten voor.

De adressant is tempore utili bij Z. M. den Koning in beroep gekomen van het besluit van Burg. en Weth.; als eigenaar en gebruiker van het kadastraal perceel sectie B no. 2494 (tuin met bergplaats van brandstoffen) en als eigenaar van het perceel in de Amelandstraat no. 9 (in gebruik bij een timmerman) en heeft verzocht dat de gevraagde vergunning aan Bokma worde geweigerd, op dezelfde gronden als door hem bij het gemeentebestuur te Leeuwarden zijn aangevoerd.

Bij dit beroep is art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) nageleefd.

Te dezer zake is advies uitgebragt door Burg. en Weth. van Leeuwarden, door den Hoofdingenieur van den provincialen waterstaat in Friesland en door Ged. Staten van die provincie, welke alle van oordeel zijn, dat van de voorgenomen smederij geen gevaar, schade of hinder van ernstigen aard te vreezen is en dus de vergunning moet worden gehandhaafd. Daarbij deelt de Hoofdingenieur mede, dat het dakwerk van het perceel voor de smederij bestemd en dat van de belendende gebouwen met

digt aaneen gestreken pannen gedekt en dus voor het doorlaten van vonken gevrijwaard is; dat de schoorsteen minstens 7.5 M. hoog en 3 M. van den scheidsmuur aan den tuin van adressant verwijderd is, en de bovenopening 2 M. boven het dak uitkomt; en dat in dien tuin eene rij boomen tegen den scheidsmuur staat, welker toppen hooger zijn dan het dak der voorgenomen smederij, zoodat deze boomen den vuur- of aschregen, die trouwens niet zeer zwaar zal zijn, zouden opvangen.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij missive van 10 September ll. n°. 45 bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is ingekomen: eene missive van A. Wolda, huurder van het perceel in de Amelandstraat n°. 9, houdende dat hij van de oprigting der smederij gevaar van brand voorziet voor het hout in zijne timmermanswerkplaats en uit dien hoofde de vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden verzoekt. Adressant heeft twee missiven ingezonden; in de 1e wordt medegedeeld dat hij geene nadere memorie noodig acht, in de 2e, dat hij vernomen heeft dat F. K. Bokma geen gevolg zoude geven aan het voornemen tot oprigting eener smederij en dat het daartoe aangewezen perceel tot een wijnpakhuis zou worden bestemd.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negen-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 27 *October* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Mr. G. de Vries Azn..

Tegenwoordig de *leden :*

Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als :

1°. van 23 September 1880, n°. 7, houdende beschikking op het beroep ingesteld door *J. de Vrieze te Deventer, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, van* 12 *Mei* 1880 *n°.* 150/607, *waarbij hem vergunning is geweigerd om in het huis, kadastraal bekend sectie E, n°.* 1147, *gelegen op de kleine Poot en van achteren uitkomende aan de Sandrasteeg, een kagchelsmederij op te rigten.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl.325).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. de Vrieze te Deventer, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 12 Mei 1880, n°. 150/607, waarbij hem vergunning is geweigerd om in het huis, kadastraal bekend sectie E, n°. 1147, gelegen op de kleine Poot en van achteren uitkomende aan de Sandrasteeg, een kagchelsmederij op te rigten;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 September 1880, n°. 68;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 September 1880, n°. 44, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat Burg. en Weth. adressants verzoek hebben afgewezen omdat de Sandrasteeg, waarin de kagchelsmederij zou uitgeoefend worden, zeer smal is en dat een brand, die aldaar onverhoopt mogt ontstaan, moeijelijk te blusschen zou zijn; dat de rook uit den schoorsteen in de naburige huizen zou doordringen en een der naaste buren die het bedrijf van horlogemaker uitoefent zeer zou benadeelen; dat het bedrijf van kagchelsmid door het onophoudelijk getik en gehamer, een der meest hinderlijke bedrijven is; dat de Sandrasteeg tot woning wordt gekozen omdat het een stille buurt is, en de huizen wanneer er eene kagchelsmederij mogt komen zeer in waarde zouden verminderen; dat het verleenen der vergunning dus zou veroorzaken brandgevaar, schade aan het bedrijf van een der buren, waardevermindering van de naastbij liggende huizen en hinder van ernstigen aard door het ter bewoning ongeschikt maken van gedeelten van naburige woonhuizen;

Overwegende: dat het gevaar voor brand en de overlast van rook en roet, uit de oprigting dezer smederij te wachten, niet grooter zouden zijn dan van zoovele andere bedrijven welke allerwege in de bebouwde kommen der gemeente worden aangetroffen en dat daarin dus geene voldoende aanleiding zou zijn gelegen om de gevraagde vergunning te weigeren;

dat uit het ingesteld onderzoek echter gebleken is dat het perceel waarin de smederij zou worden uitgeoefend voor eene dergelijke inrigting ongeschikt is;

dat eene kagchelsmederij dáár ter plaatse hinder van ernstigen aard voor de naburen zou veroorzaken, vooreerst door het onophoudelijk geraas en ten tweede omdat de passage in de ongeveer 3 meters breede Sandrasteeg, door de, voor korteren of langeren tijd dáár stationerende karren of kruiwagens, voor het vervoer van kagchels en steenkolen zoude worden belemmerd;

dat door het stellen van voorwaarden aan de gevreesde bezwaren niet kan worden te gemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Deventer, en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

'sGravenhage, den 23 September 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

Alewijn.

2°. van den 23 September 1880, n°. 9, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *H. Buijtink te Dordrecht, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 10 *Februarij* 1880 *n°.* 2, *houdende afwijzing van zijn verzoek om vergunning tot oprigting eener tapijtenklopperij te Dordrecht op het perceel gemerkt C no.* 1481, *kadaster sectie H n°.* 1008.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, blz. 328).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. Buijtink te Dordrecht, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 10 Februarij 1880 n°. 2, houdende afwijzing van zijn verzoek om vergunning tot oprigting eener tapijtenklopperij te Dordrecht op het perceel gemerkt C n°. 1481, kadaster sectie H n°. 1008;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 September 1880, n°. 55;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 September 1880, n°. 45, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de adressant reeds in Maart 1879 aan het Gemeentebestuur van Dordrecht vergunning heeft gevraagd om eene tapijtenklopperij op te rigten;

dat Burg. en Weth. toen bij besluit van 12 Mei 1879 hebben te kennen gegeven, dat door de eigenaars en bewoners van naburige panden bezwaren waren ingebragt tegen het verleenen der gevraagde vergunning, daar zij vreesden dat het stof, dat zich in den omtrek zou verspreiden, schade zou toebrengen aan hunne gezondheid of aan hun bedrijf of wel belemmering in de uitoefening van huiselijke bezigheden; dat ook de adjunct-inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt in Zuidholland had verklaard dat het uit de klopperij ontwikkelde stof hoogst nadeelig zou zijn voor de gezondheid der omwonenden; dat dus de vergunning niet kon worden verleend;

dat de adressant daarop zijn verzoek heeft herhaald onder aanbod om het voor de klopperij te bestemmen erf van het omliggende terrein af te scheiden door steenen muren, ter hoogte als Burg. en Weth. zouden willen bevelen en het zoo noodig te overdekken;

dat Burg. en Weth. bij hunne resolutie van 10 Februarij 1880 n°. 2, hebben verklaard dat de bezwaren door dat aanbod niet waren weggenomen en dat het verzoek dus niet kon worden ingewilligd;

dat de adressant in hooger beroep van Ons de bovenomschreven vergunning heeft verzocht, zich bereid verklarende om des noods de klopperij door middel van bezems uit te oefenen;

Overwegende: dat eene tapijtenklopperij noodwendig stofwolken moet doen ontstaan van vuilen zelfs somtijds walgelijken aard, waarvan de fijne deelen door den wind

voortgedreven zich verspreiden over de omgeving en doordringen tot in de woonhuizen die daardoor voor bewoning minder geschikt worden;

dat de fijne deelen der stofwolken nadeelig kunnen werken op de gezondheid der omwonenden en dat zij ook besmetting kunnen verspreiden, omdat tapijten en vloerkleeden van kamers, waarin personen gehuisvest waren aan ziekten lijdende, met smetstof kunnen bezwangerd zijn, die zich bij het uitkloppen aan den omgeving kan mededeelen;

dat voor eene dergelijke inrigting, die zoo hinderlijk is voor de buren en die gevaar kan doen ontstaan voor de gezondheid, eene plaats dient te worden uitgekozen die niet te midden van woonhuizen gelegen is;

dat door het stellen van voorwaarden in deze niet aan de gevreesde bezwaren kan worden te gemoet gekomen;

dat toch in eene gesloten schuur zeer sterke ventilatie zou moeten zijn, omdat de arbeiders anders daarin niet zouden kunnen verblijven, en het stof zich dan door de luchtkokers nog veel verder, zou verspreiden en dat het geen groot onderscheid zou maken of het stof dat in de tapijten zit door bezems dan wel door kleedenkloppers wierd verwijderd;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bestreden besluit van Burg. en Weth. van Dordrecht van 10 Februarij 1880 no. 2, en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 23 September 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3o. van 6 October 1880 no. 6, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door den *gemeenteraad van Leeuwarden, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 24 Junij* 1880 *no.* 69, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit*

van den gemeenteraad, van 27 Mei bevorens n°. 11, tot wijziging der voorwaarden vastgesteld voor de uitgifte in exploitatie van de daarbij aangewezen perceelen bouwterrein.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 342).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den gemeemteraad van Leeuwarden tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland van 24 Junij 1880 n°. 69, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den Gemeenteraad van 27 Mei bevorens n°. 11, tot wijziging der voorwaarden vastgesteld voor de uitgifte in exploitatie van de daarbij aangewezen perceelen bouwterrein;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 September 1880 n°. 71;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 October 1880, litt. L. L., afd. Binnenlandsch bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Leeuwarden, bij besluit van 9 Januarij 1873, n°. 20, goedgekeurd door Ged. Staten den 17 Januarij d. a. v., heeft vastgesteld eenige voorwaarden waarop de gronden, uitmakende het bouwterrein, gelegen tusschen de Zuidergracht en den spoorweg, ter bebouwing zouden worden uitgegeven;

dat onder die voorwaarden onder anderen in de twee eerste alinea's van art. 11 was bepaald, dat op sommige daarin genoemde perceelen, waaronder dat geteekend n°. 88, slechts één hoofdgebouw zou mogen worden gesticht, niet kleiner dan 100 centiaren en niet grooter dan 300 centiaren en dat het hoofdgebouw of het daarbij behoorend bijgebouw niet nader aan de scheiding tusschen het perceel en de stationswegen geplaatst zou mogen worden dan op 10 meter afstand;

dat drie der aldus aangewezen perceelen zijn verkocht en met villa's bebouwd;

dat de ondervinding echter heeft doen zien dat de gestelde voorwaarden voor koopers te bezwarend waren, reden waarom de Gemeenteraad, naar aanleiding van een door S. de Hoo gedaan verzoek om het perceel n°. 88 in eigendom te erlangen, ten einde daarop eene rijtuigfabriek op te rigten, de in 1873 vastgestelde bepalingen en voorwaarden in dier voege heeft gewijzigd, dat de alinea's 1 en 2 van genoemd art. 11 niet toepasselijk zijn op perceel n°. 88;

dat Ged. Staten, aan wie dit besluit ter goedkeuring werd onderworpen, hebben verklaard, dat bij eene wijziging van art. 11, die zou toelaten om op perceel n°. 88 eene fabriek in plaats van eene villa te bouwen, de belangen betrokken waren van alle aan de Zuidzijde der van Swietenstraat, en aan de Westzijde der Baljeestraat gelegen perceelen, en dat dus al de bedoelde eigenaars in de gelegenheid moesten gesteld worden om hunne bezwaren tegen de beoogde wijziging in te brengen, en daarom, alvorens te beslissen, het gemeentebestuur hebben uitgenoodigd de bedoelde

eigenaars daartoe gelegenheid te geven, daarvan proces-verbaal op te maken en dat met de eventueele bezwaarschriften aan Ged. Staten te doen toekomen;

dat Burg. en Weth. van oordeel zijnde, dat er in de wet geen grond is om aan eene beslissing omtrent de goedkeuring van een besluit tot vervreemding van gemeente-eigendom een verhoor de commodo et incommodo te doen voorafgaan, bezwaar hebben gemaakt aan die uitnoodiging te voldoen;

dat Ged. Staten daarop hunne goedkeuring aan het raadsbesluit van 27 Mei hebben onthouden, op grond dat door de wijziging van art. 11 der voorwaarden, inbreuk zou worden gemaakt op de regten der andere eigenaars; dat daardoor regtsvorderingen tegen de gemeente mogelijk zouden worden; dat het dus in het belang der gemeente noodig is om vóór dat de bedoelde wijziging bekrachtigd worde zich te verzekeren, dat daartegen bij de belanghebbenden geene bedenkingen bestaan, en dat alzoo bij de weigering van Burg. en Weth. om daartoe de vereischte maatregelen te nemen, de gevraagde goedkeuring voorals nog niet kan worden verleend;

Overwegende: dat de beoordeeling der regten van derden en de handhaving daarvan, wanneer die, zoools hier, door den Gemeenteraad niet worden erkend, behoort tot de bevoegdheid van den burgerlijken regter en dat zeer zeker de overgelegde stukken niet aantoonen, dat de gemeente zich bij vroegere uitgifte zóó zou hebben verbonden, of zulke lasten op het nu bedoelde perceel zou hebben gelegd, dat er voldoende reden is om, uit vrees voor mogelijke regtsgedingen, de goedkeuring aan het besluit van den Gemeenteraad te weigeren;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* nº. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Friesland, het besluit van den Gemeenteraad van Leeuwarden van 27 Mei 1880, nº. 11, goed te keuren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 6 October 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. de reclame van *Mevrouw de Wed. Gijsen geb. Thijs te Delft, betreffende de niet-toelating van haren zoon A. J. Gijsen tot het admissie-examen voor de Koninklijke Militaire Akademie te Breda.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De minderjarige Aloisius Joannes Gijsen heeft zich in dit jaar aangemeld om deel te nemen aan het toelatingsexamen voor de Koninklijke Militaire Akademie, en is volgens art. 6 1a. C der wet van 30 Mei 1877 (*Stbl.* no. 141) gekeurd door eene geneeskundige commissie daartoe door den Minister van Oorlog benoemd. Blijkens het verbaal van deze keuring is op den 15 Junij 1880 genoemde aspirant ongeschikt verklaard voor de krijgsdienst, wegens zakaderbreuk in ligten graad en granuleuze oogontsteking, met aanhaling van no. 151 van het reglement (vastgesteld bij Koninklijk besluit van 3 Maart 1871 (*Stbl.* no. 9). Dit nummer luidt: *Woekeringen op het oogbindvlies (granulationes) in zeer belangrijken graad.* Dientengevolge is de aspirant niet tot het examen toegelaten. Zijne moeder de weduwe L. J. G. Gijsen geboren Thijs te Delft, verzocht bij adres aan den Minister van Oorlog, eene herkeuring; dit adres, om consideratie en advies gesteld in handen van den Generaal-Majoor Inspecteur der Geneeskundige dienst van de Landmagt, gaf aan dezen hoofdofficier aanleiding om den aspirant tot een nader geneeskundig onderzoek op te roepen in 's Rijks hospitaal te Utrecht. Het blijkt uit een straks te noemen rapport des Ministers van Oorlog, dat de Inspecteur deze herkeuring liet plaats hebben zonder last en tegen de bedoeling van den Minister, welke van oordeel was, dat de wet van 30 Mei 1877 geene herkeuring toelaat en dat, indien die ware toegelaten, daartoe één of meer geneeskundigen door hem Minister moesten worden aangewezen. Bij beschikking van 6 Julij ll. no. 39, werd het verzoek van de weduwe Gijsen als niet vatbaar voor eene gunstige beschikking van de hand gewezen. Op een nieuw adres van gelijke strekking als het vorige, persisteerde de Minister bij beschikking van 13 Julij ll. no. 42 2e afd., bij die van 6 Julij ll. bevorens. Ten derden male wendde de adressante zich tot den Minister met verzoek om bekend te worden gemaakt met de ziekten of gebreken, waarop de afkeuring van haren zoon is gegrond. Bij beschikking van 24 Julij ll. no. 36 2e afd., antwoordde de Minister met eene mededeeling overeenkomstig het boven aangehaalde verbaal. In die beschikking leest men wijders: „Hoezeer het mogelijk is dat de beide kwalen niet in belangrijken graad aanwezig waren, zijn zij toch voldoende om eene afkeuring verpligtend te maken, met het oog op het bepaalde bij art. 4 van het Reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de dienst bij de zee- en landmagt, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 3 Maart 1871 (*Stbl.* no. 9), luidende: „Vrijwilligers voor de landmagt kunnen worden „aangenomen, wanneer de ziekte of het gebrek van hem, die verlangt te worden „toegelaten, van zóó voorbijgaanden en onbeduidenden aard is, dat aan de genezing „binnen korten tijd niet kan worden getwijfeld." Gelet nu op de omstandigheid dat de twijfel omtrent eene genezing binnen korten tijd in dit geval bestaat en gewettigd is door het feit, dat de zoon van adressante, blijkens den uitslag van het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de militaire dienst van de aspirant-kadetten in 1879, destijds reeds lijdende was aan eene belangrijke granuleuze oogontsteking, kan hij, Minister, met het oog op den langen duur van bedoelde kwaal, die uit dien hoofde toch geenszins als van een spoedig voorbijgaanden aard kan worden beschouwd, zich geheel met de uitspraak van de krachtens de wet van 30 Mei 1877 (*Stbl.* no. 141) benoemde geneeskundige commissie vereenigen."

Bij verzoekschrift van 26 Augustus ll., aan 's Konings Kabinet ingekomen 30 Augustus, heeft adressante zich over het niet toelaten van haren zoon bij Z. M. den Koning beklaagd.

Dat verzoek strekt om de zaak ter overweging te brengen bij deze afdeeling van den Raad van State, vervolgens aan de adressante regt te doen wedervaren en eene beschikking te nemen, als waarop de adressante bij het Hoofd van het uitvoerend gezag naar goed regt aanspraak mag maken. De grieven van adressante zijn in hoofdzaak: dat het door den Minister aangehaalde art. 4 van het reglement wel aan den Minister het regt geeft, vrijwilligers met ziekten of gebreken van voorbijgaanden aard toetelaten, maar niet om hen daarvoor buiten het reglement af te wijzen; dat haar zoon in 1879 door de commissie van geneeskundigen wel is goedgekeurd en in dat jaar het toelatings-examen heeft gedaan, maar met ongunstigen uitslag; dat eene zakaderbreuk in ligten graad nimmer een grond van afkeuring kan zijn; dat door de commissie van geneeskundigen in 1880 te Breda geen belangrijke, veelmin zeer belangrijke granuleuze oogbindvliesontsteking kan zijn waargenomen, terwijl het reglement bepaalt, dat deze zeer belangrijk moet zijn om tot afkeuring te leiden; dat de afwijzing van haren zoon dus is geschied met geheele miskenning en overschrijding van het reglement van 1871, in strijd met de wet van 30 Mei 1877 en tot verkorting van het goed regt aan de adressante als Nederlandsch ingezeten daarbij toegekend.

Dit adres aan den Minister van Oorlog ter beschikking of om consideratie en advies verwezen zijnde, heeft die Minister aan Z. M. van rapport gediend den 18 September ll. Na den loop der zaak te hebben uiteengezet, verklaart de Minister, dat hij de uitspraak der commissie van geneeskundigen niet uit een medisch wetenschappelijk oogpunt kan beoordeelen, maar dat het feit, dat de ingevolge de wet benoemde commissie van geneeskundigen den aspirant ongeschikt voor de militaire dienst oordeelt, voor den Minister van Oorlog voldoende moet zijn om aan te nemen, dat de aspirant te regt niet werd toegelaten tot het examen. Verder merkt de Minister op, dat de zoon der adressante wel degelijk in 1879 bevonden was aan dezelfde oogziekte te lijden, hoezeer hij destijds tot het examen is toegelaten, maar daarin niet geslaagd. Ten slotte strekt des Ministers voordragt, om de bezwaren van adressante bij deze Afdeeling van den Raad aanhangig te maken.

Alzoo is geschied krachtens magtiging des Konings, bij missive van den Minister van Oorlog van 24 September 1880 no. 36, 1e afd.

Na dat tijdstip is bij den Raad eene memorie van adressante ingekomen, tot nader betoog dat no. 151 van het reglement, als vermeldende granulationes in zeer belangrijken graad, niet op haren zoon toepasselijk was, terwijl zij wijders beweert, dat de wet van 30 Mei 1877 den Minister niet verbiedt af te wijken van de uitspraak der commissie van geneeskundigen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 10 *November* 1880

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als :

1 van 18 October 1880, n°. 2, houdende beschikking op het beroep van *vrouwe H. P. Hubrecht, weduwe J. des Amorie van van der Hoeven, te 's Gravenhage, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd.* 30 *Maart* 1880, *no*. 60.
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 349).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van vrouwe H. P. Hubrecht, weduwe J. des Amorie van der Hoeven, te 's Gravenhage, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd. 30 Maart 1880, n°. 60;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 October 1880 n°. 50;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 15 October 1880, N°. 4, Afd. Waterstaat *A.*;

Overwegende: dat bij resolutie van Ged. Staten van Zuidholland dd. 12/21 Augustus 1879, G. S. n°. ½, welke resolutie bij Ons besluit van 16 Januarij 1880 n°. 5 is gehandhaafd, bevolen is eene wijziging van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp, in dier voege, dat daarop ten aanzien van zekere in den weg n°. 7 voorkomende brug, gemerkt N, in stede van Mr. P. G. Hubrecht c. s., als eigenaars en onderhoudspligtigen worden vermeld de eigenaars der kadastrale perceelen, gemeente Leiderdorp, sectie B, n°s. 373/384, 387, 389, 269, 270, 315/317, 350/352, 355/358, 361/363 en 365/368;

dat als eigenaren dier perceelen bekend staan, wat de nummers 373/381, 383, 384, 387, 389, 269, 270 en 315/317 betreft, de tegenwoordige appellante, en wat de overige nummers betreft E. C. Langerak;

dat de appellante, daartoe aanleiding vindende in dat deel van Ons voormeld besluit, waarbij overwogen was, dat de omschrevene aanwijzing van onderhoudspligt op den ligger ook in overeenstemming was met den regel, dat wie de lusten geniet, ook de lasten moet dragen, vermits, naar een plaatselijk onderzoek had aangetoond de doorvaart door den Lagen Rijndijk onder de bedoelde brug geene andere bestemming had dan om uit den Rijn per schuit de bovengenoemde perceelen van de appellante en gezegden E. C. Langerak te bereiken; en dat de brug alleen in stand blijft en de doorvaart niet gedigt wordt in het belang van de perceelen van hen beiden, waarom Langerak dan ook tegen den ligger geenerlei bezwaar maakt; bij adres van 20 Februarij 1880, tot Ged. Staten van Zuidholland gerigt, aan dat collegie verklaard heeft, dat de bewuste doortogt haar geen lust is, dat zij daaraan voor hare eigendommen hoegenaamd geene behoefte heeft, noch daarvan gebruik maakt of maken zal, en daaraan wel uitdrukkelijk renuntieert;

en dat om die reden de appellante bij gezegd adres Ged. Staten heeft verzocht:

1°. haar acte te verleenen van hare renuntiatie aan bedoelden doortogt, bij dat adres gedaan en in fine van dat adres, op de meest uitdrukkelijke wijze herhaald;

en 2°. dientengevolge, op grond van art. 3 al. 6 van het vigerende Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden, den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Leiderdorp in dien zin te wijzigen, dat hare in die gemeente gelegene eigendommen van den onderhoudspligt van de brug, bedoeld bij Ons besluit van 16 Januarij 1880 n°. 5, als daarbij thans geen belang hoegenaamd meer hebbende, worden bevrijd;

dat Ged. Staten van Zuidholland bij hunne resolutie van 30 Maart 1880 n°. 60, de adressante in dat verzoek hebben verklaard niet-ontvankelijk en dat de adressante bij request dd. 21 April 1880 van die resolutie bij Ons is gekomen in beroep, van Ons verzoekende de vernietiging van die resolutie en voldoening alsnog aan het verzoek, bij haar adres aan Ged. Staten dd. 20 Februarij 1880, hierboven vermeld, geformuleerd;

Overwegende: dat Ged. Staten bij de aangevallen resolutie de adressante hebben niet-ontvankelijk verklaard in haar verzoek, op grond hiervan dat art. 3 al. 6 van het vigerende Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, alleenlijk regt zou geven om bezwaren in te brengen bij hun collegie tegen den

ligger, zooals die door eenen Gemeenteraad is vastgesteld, niet echter tegen eene wijziging, welke, als *in casu* het geval was, door Ged. Staten naar aanleiding van daarin gebragte bezwaren bij op tegenspraak der adressante gewezene en in kracht van gewijsde gegane beslissing tot stand is gebragt;

Overwegende: dat bij die beslissing de zin van gezegd artikel van het Provinciale Reglement en de stelling, door de adressante ingenomen, beide zijn miskend;

dat immers, terwijl de adressante in het geschil, beslist bij Ons besluit van 16 Januarij 1880 nº. 5, haren onderhoudspligt ontkende en als onbewezen betwistte, zij nu beweert door eene aan gezegde Onze beslissing posterieure handeling harerzijds van dien onderhoudspligt ontheven te zijn geworden, en die bevrijding door de administratieve magt verlangt erkend en bevestigd te zien, met wijziging dienovereeenkomstig van den betrekkelijken ligger;

Overwegende: dat alzoo de adressante niet opkomt of bezwaren indient tegen de eenmaal in 1879 door Ged. Staten gegevene en door Ons gehandhaafde beslissing, doch dat zij, die beslissing eerbiedigende, thans beweert, dat de regtstoestand, waarvan in deze de rede is, derwijze is veranderd, dat voor hare verpligting, zamen als die hing met haar vroeger bestaand, doch thans, naar zij zegt, vervallen regt, verder geen grond meer aanwezig zou zijn;

dat de adressante op dien grond bezwaren inbrengende tegen het onveranderd behoud van den eenmaal vastgestelden ligger, regt had op een onderzoek van en eene beslissing omtrent die bezwaren, naar de wijze bij het Reglement voorgeschreven;

dat immers art. 3 al. 6 van dat Reglement geheel algemeen en zonder eenige beperking den weg heeft willen openlaten om, indien gebreken in den ligger aan den dag komen, wanneer dan ook, die tot verbetering te kunnen brengen, en dat het met dien zin van de bepaling evenmin strookt als met hare woorden, haar aldus op te vatten, alsof alleen tegen beschikkingen van de gemeenteraden zou kunnen worden opgekomen, doch alsof na beslissingen van Ged. Staten, bij posterieur geheel veranderde feiten of gewijzigde regten, eene dienovereenkomstige verandering van den ligger nooit meer zou mogen verlangd worden;

Overwegende: dat daarom de adressante — immers in verband niet de sustenuen van haar adres — teregt zich gewend heeft tot Ged. Staten en deze ten onregte zich van het administratief onderzoek, bij meergemelde alinea bevolen, hebben onthouden;

Gezien het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870 no. 16;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het aangevallen besluit der Ged. Staten van Zuidholland te vernietigen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 18 October 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. van 23 October 1880, n°. 14, houdende beslissing in het *geschil over de woonplaats van den armen krankzinnige Charles François Larminé, op den* 14 *November* 1879, *opgenomen in het gesticht te 's Hertogenbosch.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 352).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beslissende het geschil over de woonplaats van den armen krankzinnige Charles François Larminé, op den 14 November 1879 opgenomen in het gesticht te 's Hertogenbosch;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 October 1880, n°. 67;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 October 1880, 1ª. E., Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat genoemde Larminé, destijds chef van het station Scheemda in de provincie Groningen, in Julij 1879 in briefwisseling is getreden met den chef van het station Echt in Limburg, over eene ruiling van standplaats; dat beiden het daarover eens geworden, zijnde van het bestuur der maatschappij tot exploitatie van Staats-sproorwegen toestemming tot die verplaatsing hebben verkregen, met vaststelling van den dag van hun vertrek;

dat Larminé ten bepaalden dage het station Scheemda heeft overgegeven en met zijn gezin en goed naar Echt is vertrokken, waar hij bij zijne aankomst op 2 September door den districts-inspecteur is geinstalleerd;

dat hij nog dienzelfden dag zonder verlof naar Venlo is gegaan, waar zijne vrouw zich toen nog bevond; na dáár overnacht te hebben, naar Echt is teruggekeerd, maar ook den volgenden nacht zonder verlof te Venlo is gekomen om daar te over-

nachten, waarna hij weder naar Echt is teruggekeerd; dat deze verwijdering, gepaard aan eenige vreemde gedragingen, aanleiding hebben gegeven dat hij reeds den 4 September door een reserve-ambtenaar is vervangen; dat hij niettemin te Echt is gebleven; dat hij op 19 September als magazijnmeester aan het station te Venlo is geplaatst; dat door zijn schoonvader toen in het naburige Blerick eene woning is gehuurd, werwaarts het gezin van Larminé is overgebragt;

dat deze zelf echter telkens zonder verlof naar Echt terugkeerde totdat op eene verklaring van den geneesheer te Echt, houdende, dat hij reeds bij zijne aankomst te Echt krankzinnig was en in zijn belang zoowel als in dat van anderen, in een gesticht behoorde te worden opgenomen, magtiging tot zijne plaatsing door den officier van justitie te Roermond is gevraagd en op 27 September is verkregen; dat ten gevolge der weigering van de betrokken gemeenten om de kosten te betalen, de termijn voor het ten uitvoer leggen dier magtiging ongebruikt is verstreken; dat Larminé daarop in den omtrek van Venlo en Blerick is blijven ronddolen, totdat hij eindelijk in het laatst van October, als gevaarlijk voor zich en anderen, door de politie is aangehouden en na eene nieuwe magtiging in het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch is opgenomen;

dat uit de verklaringen der getuigen, door den Kantonregter te Zuidbroek onder eede gehoord, wel is gebleken dat Larminé tijdens zijn verblijf te Scheemda reeds nu en dan zonderling was en driftig, maar geenszins dat hij niet de volle bewustheid had van hetgeen hij deed;

dat in het bijzonder er geen de minste grond is om er aan te twijfelen, dat toen hij met zijn ambtgenoot te Echt in overleg trad over eene ruiling van standplaats, hij met volkomen bewustheid handelde; dat hij alzoo het voornemen om zich te Echt te gaan vestigen met vrijen wil heeft gevormd;

dat hij evenzeer blijkens dezelfde getuigen met volle bewustzijn aan dat voornemen heeft gevolg gegeven, door ten bestemden dage zijn station over te geven, zelf de inpakking van zijn goed en de verzending naar Echt bezorgende, en zich met de zijnen derwaarts begevende, waar hij dan ook aangekomen is en eenigen tijd heeft gewoond;

dat hij dus willens en wetens zijne woonplaats naar Echt heeft overgebragt met het voornemen om aldaar zijn hoofdverblijf te vestigen;

dat dit een en ander niet kan worden weggenomen door het feit dat zijne handelingen op zijne nieuwe standplaats van dien aard zijn geweest, dat reeds na twee dagen, zijne vervanging als stationschef raadzaam is geoordeeld en weldra zijne gedragingen er toe geleid hebben om magtiging tot zijne plaatsing in een gesticht te vragen, omdat geen dier gedragingen een bewijs oplevert, dat hij niet tot aan zijne komst te Echt met bewustheid kan hebben gehandeld, bepaaldelijk ten opzigte van zijne verandering van woonplaats, het punt waarop het hier alleen aankomt;

dat wijders het huren van eene woning te Blerick niet de handeling van Larminé is geweest, en evenmin de overbrenging van zijn gezin derwaarts zijne daad was, terwijl uit geene omstandigheid is gebleken dat hij het voornemen gehad heeft zich daar te vestigen, hetwelk te minder aannemelijk is, omdat toen reeds zijne krankzinnigheid van dien aard was geworden, dat zijne opneming in een gesticht werd noodig geoordeeld;

dat hij dus geacht moet worden, zijne woonplaats in de gemeente Echt te hebben behouden;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl. n*°. 100), zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl. n*°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Echt aan te wijzen als de gemeente, die verpligt is te voorzien in de kosten, voortvloeijende uit het overbrengen naar, en het verplegen in een geneeskundig gesticht van krankzinnigen van C. F. Larminé.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 23 October 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3o. van 26 October 1880, n°. 15, houdende beschikking op het *adres van den gemeenteraad van Nuenen van* 5 *Junij* 1880, *waarbij hij in beroep is gekomen van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 7 *Mei* 1880, *G n*°. 151, *bij hetwelk art.* 3 *van hoofdstuk VII der begrooting van die gemeente voor* 1880 *met f* 200 *is verhoogd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 338.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van den gemeenteraad van Nuenen van 5 Junij 1880, waarbij hij in beroep is gekomen van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 7 Mei 1880, G. n°. 151, bij hetwelk art. 3 van het VII hoofdstuk der begrooting van die gemeente voor 1880 met *f* 200 is verhoogd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 13 October 1880, no. 69;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 October 1880 la. F, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat op de begrooting der gemeente Nuenen voor 1880, hoofdstuk VII art. 3 der uitgaven, is uitgetrokken „*kosten van verlichting der straten f* 10;"

dat Ged. Staten bij het besluit, waarvan is geappelleerd, deze som hebben verhoogd met *f* 200 en alzoo tot *f* 210, uithoofde door hen is bevonden behoefte te bestaan aan het plaatsen en gebruiken van eene lantaarn op de brug van Opwetten, en van drie lantaarns voor het spoorwegstation Nuenen-Tongelre;

dat de gemeenteraad zich heeft bereid verklaard de noodige uitgaven op de begrooting te brengen voor twee en des bepaald gevorderd voor drie lantaarns voor het genoemde station, mits de gemeente niet wierd bezwaard met de kosten van verlichting der brug;

dat, nadat Ged. Staten in het voorstel niet wilden treden, de gemeenteraad, thans appellant, van Ons de vernietiging van het besluit van Ged. Staten heeft verzocht op grond: 1o. dat de brug van Opwetten half op het grongebied van de gemeente Tongelre ligt, en de kosten van verlichting niet ten laste van de gemeente Nuenen alleen zouden moeten komen; 2o. dat, indien verlichting van die brug wordt noodig geoordeeld, Ged. Staten zelve daarvoor te zorgen hebben, omdat die brug deel uitmaakt van een provincialen weg; 3o. dat het spoorwegverkeer aan het station Nuenen-Tongelre gering is en twee lantaarns aldaar voldoende zijn; 4o. dat Ged. Staten hunne bevoegdheid zijn te buiten gegaan door een post der begrooting te verhoogen, als waartoe art. 212 der Gemeentewet hen niet bevoegd verklaart;

Overwegende: ten aanzien van laatstgemeld bezwaar, dat het aangehaalde art. 212 alinea 1 aan Ged. Staten de bevoegdheid geeft, uitgaven op de begrooting eener gemeente te brengen ondanks de weigering van den gemeenteraad, indien die uitgaven door de wet aan de gemeente zijn opgelegd;

Overwegende: dat de uitoefening dezer bevoegdheid niet wordt uitgesloten wanneer een gemeenteraad eene door de wet opgelegde uitgave in naam op de begrooting brengt, maar daarvoor eene blijkbaar geheel onvoldoende som uittrekt;

Overwegende: dat wel is waar geene wet met zoovele woorden voorschrijft, dat op de begrooting der gemeente een post voor *straatverlichting* moet voorkomen, maar volgens art. 205*l* in verband met art. 179*h* der Gemeentewet, de uitgaven voor de bruikbaarheid en veiligheid der publieke wegen, bruggen en straten, voor zoover de zorg daarvoor van Burg. en Weth. afhangt, op die begrooting niet mogen ontbreken en de kosten voor verlichting, waar deze noodig is, tot die uitgaven behooren;

Overwegende: wat den begrootingspost zelven betreft, dat de som van *f* 10 door den gemeenteraad van Nuenen voor straatverlichting uitgetrokken, blijkbaar geheel onvoldoende is, zoodra er behoefte is aan het plaatsen en in gebruik stellen van nieuwe lantaarns;

Overwegende: dat blijkens de gevoerde briefwisseling tusschen het gemeentebestuur en Ged. Staten de behoefte aan straatverlichting voor het spoorwegstation niet ernstig is betwist en Ged. Staten zich teregt hebben vereenigd met het advies van

den Hoofdingenieur der provincie tot het plaatsen van drie lantaarns aldaar met raming der kosten op *f* 150;

Overwegende: dat de brug van Opwetten liggende over den Dommel, die aldaar de grens der gemeente Nuenen en Tongelre uitmaakt, is een deel van den provincialen kunstweg van Stratum naar Lieshout;

dat, luidens art. 42*a* van het reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 25 Julij 1874 n°. 23, de zorg voor de bruikbaarheid en veiligheid der provinciale wegen rust op Ged. Staten, waaruit volgt, dat voor zoover er behoefte aan verlichting op de wegen bestaat, de zorg daarvoor niet rust op Burg. en Weth., en geen kosten daarvoor op de begrooting der gemeente moeten worden gebragt;

Overwegende: dat derhalve het bezwaar van den gemeenteraad van Nuenen gegrond is voor zoover betreft de som van *f* 50 voor eene lantaarn op de brug van Opwetten;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 7 Mei 1880, G n°. 151, te vernietigen, voor zooveel daarbij op de begrooting voor 1880 van de gemeente Nuenen is gebragt eene uitgave van *f* 50 voor verlichting van de brug van Opwetten, en overigens, met handhaving van genoemd besluit, het beroep van den gemeenteraad van Nuenen te verklaren ongegrond, met dat gevolg dat hoofdstuk VII art. 3 der genoemde begrooting blijft vastgesteld als volgt: *Kosten van verlichting der straten* *f* 160.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 26 October 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Een-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 24 *November* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden*:

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 9 November 1880, n°. 15, houdende beschikking op de adressen van *den Gemeenteraad van Elburg en van N. S. Rambonnet aldaar, houdende voorziening in hooger beroep tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland van* 30 *Junij* 1880, *n°.* 37, *waarbij is verklaard dat N. S. Rambonnet, door den Raad van Elburg bij besluit van* 22 *Junij jl. n°.* 151, *ten onregte als lid van den Raad is toegelaten en alzoo met handhaving der beslissing van den Raad dd.* 10 *Junij te voren n°.* 149, *de niet-toelating van N. S. Rambonnet als raadslid der gemeente Elburg alsnog is bekrachtigd.*
(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 340).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op de adressen van den Gemeenteraad van Elburg en van N. S. Rambonnet aldaar, houdende voorziening in hooger beroep tegen een besluit van Ged. Staten

van Gelderland van den 30 Junij 1880, n°. 37, waarbij is verklaard dat N. S. Rambonnet door den Raad van Elburg, bij besluit van 22 Junij jl. n°. 151, ten onregte als lid van den Raad is toegelaten en alzoo, met handhaving der beslissing van den Raad dd. 10 Junij tevoren n°. 149, de niet-toelating van N. S. Rambonnet als raadslid der gemeente Elburg, alsnog is bekrachtigd;

Gehoord den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, advies van 27 October 1880 n°. 70;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 November 1880, litt. L. D., afd. Binnenlandsch bestuur;

Overwegende: dat N. S. Rambonnet, tot lid van den Gemeenteraad van Elburg gekozen zijnde, zijne geloofsbrieven heeft ingediend;

dat blijkens een authentiek afschrift der notulen van den gemeenteraad, in de vergadering van 10 Junij 1880 eene raadscommissie, die tot onderzoek van die geloofsbrieven was benoemd, heeft gerapporteerd dat die in zooverre in orde waren, dat de gekozene de betrekking van archivaris der gemeente bekleedde, welke onvereenigbaar was met die van raadslid, weshalve genoemde commissie heeft voorgesteld zulks den benoemde kenbaar te maken, tevens met uitnoodiging om te berigten of hij zou kunnen goedvinden voor die betrekking ontslag aan te vragen, als wanneer er geen bezwaar tot zijne toelating als raadslid zou bestaan; dat dit voorstel eenparig door den gemeenteraad is aangenomen;

Overwegende: dat van wege den Raad van dit verhandelde is uitgegaan een besluit van denzelfden dag n°. 149, waarbij, na overweging dat N. S. Rambonnet de betrekking van archivaris der gemeente bekleedde, en dat deze moest gerekend worden onder die betrekkingen welke art. 23 1a. *f* onvereenigbaar verklaart met die van raadslid, met aanhaling van artt. 23 en 31 en volgende der Gemeentewet is bepaald het gekozen raadslid N. S. Rambonnet als zoodanig niet toe te laten en afschrift van dit besluit te zenden aan Ged. Staten van Gelderland, na kennisgeving daarvan aan den heer Rambonnet voornoemd met opgave der redenen die tot het nemen van dit besluit hebben geleid, en met uitnoodiging, wanneer hij alsnog tot lid van den Raad wenscht toegelaten te worden, om zijn ontslag als gemeente-archivaris ten spoedigste aan te vragen;

Overwegende: dat N. S. Rambonnet zijn eervol ontslag als archivaris gevraagd, en de gemeenteraad dit in zijne vergadering van 22 Junij 1880 heeft ingewilligd; dat in dezelfde vergadering zijne geloofsbrieven andermaal in handen der commissie van onderzoek zijn gesteld en deze daarover heeft gerapporteerd, adviseerende tot goedkeuring uit hoofde van het evengemeld ontslag, waarna de gemeenteraad tot toelating van N. S. Rambonnet heeft besloten;

dat in het besluit onder n°. 151 van dit verhandelde opgemaakt is overwogen, dat door het verleend eervol ontslag als gemeente-archivaris de bezwaren tegen de toelating als raadslid van den heer Rambonnet zijn vervallen, en met aanhaling van artt. 17 en 31 der Gemeentewet is bepaald zijne geloofsbrieven alsnog goed te keuren en hem toe te laten als lid van den Raad der gemeente;

Overwegende: dat Ged. Staten van Gelderland bij hun besluit van 30 Junij 1880 ambtshalve uitspraak hebben gedaan over het raadsbesluit van 22 Junij bevorens; dat

zij dit raadsbesluit hebben te niet gedaan op grond dat het vorige raadsbesluit van 10 Junij was een besluit van niet-toelating van den gekozene; dat dit in kracht van gewijsde was gegaan door het verloop van 8 dagen na de dagteekening van het besluit, zonder dat door iemand ingevolge art. 33 der Gemeentewet daartegen bezwaren waren ingediend, en dat het terugkomen op eene aldus genomene einduitspraak omtrent eene verkiezing in strijd was met art. 38 der Gemeentewet;

Overwegende: dat zoowel de gemeenteraad van Elburg als de niet-toegelatene zich bij Ons hebben voorzien in hooger beroep van dit besluit van Ged. Staten en als bezwaar daartegen aanvoeren, dat het raadsbesluit van 22 Junij verkeerdelijk is beschouwd, als ware het strijdig met dat van 10 Junij; dat het veeleer daarmede overeenstemt; dat toch op 10 Junij de gemeenteraad besloot den gekozene niet toe te laten, tenzij hij ontslag uit de betrekking van archivaris verkreeg, en op 22 Junij die Raad zich geheel gelijk bleef door hem wel toe te laten, nadat hij het bedoelde ontslag had gevraagd en verkregen;

Overwegende: dat Ged. Staten van Gelderland bij hun besluit, waarvan geappelleerd, wel en teregt hebben overwogen dat het eenen gemeenteraad niet vrijstaat op zijne einduitspraak omtrent de geloofsbrieven van een gekozen raadslid terug te komen;

dat echter juist de vraag is of *in casu* eene einduitspraak vóór den 22 Junij bestond;

Overwegende dienaangaande, dat de inhoud van het raadsbesluit van 10 Junij niet duidelijk is en zelfs eene tegenstrijdigheid daarin voorkomt, vermits in éénen adem wordt bepaald dat het gekozen lid *niet wordt toegelaten*, en dat hij wordt uitgenoodigd zijn ontslag als archivaris te verzoeken *indien hij alsnog als raadslid wenscht te worden toegelaten*, maar dat deze laatste bepaling (wanneer men die in verband beschouwt met de na het onderzoek van Ged. Staten overgelegde notulen van 10 Junij, bevattende het rapport der commissie tot onderzoek der geloofsbrieven met hetwelk de gemeenteraad zich eenparig vereenigde) genoegzaam aantoont, dat de gemeenteraad op den 10 Junij slechts een voorloopig besluit bedoelde te nemen en de eindbeslissing aan te houden, totdat gebleken zou zijn van de gezindheid van het gekozen lid omtrent zijne betrekking van archivaris;

Overwegende: dat bij gevolg eerst op den 22 Junij na een nieuw rapport van de commissie van onderzoek de gemeenteraad tot eene einduitspraak is overgegaan, zonder van zijn vorig besluit aftewijken, vermits inmiddels het ontslag aan Rambonnet als archivaris was verleend en dat dus het raadsbeluit van 22 Junij niet is genomen in strijd met de wet;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Ged. Staten van Gelderland van den 30 Junij 1880 n°. 37 te vernietigen, en dat van den gemeenteraad van Elburg van den 22 Junij 1880 n°. 151, tot toelating van N. S. Rambonnet als lid van dien Raad, te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2o. van 10 November 1880, no. 15, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Mr. P. F. Hubrecht, ingeland van Rijnland te 's Gravenhage, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuid- en van Noordholland, van* 4/12 *Mei G. S. no.* 33/2, *waarbij afwijzend is beschikt op zijn verzoek om vernietiging van een besluit der vereenigde vergadering van Rijnland, tot het verleenen van subsidie voor het verhoogen en verzwaren van den Noorder-Lekdijk.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 358.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Mr. P. F. Hubrecht, ingeland van Rijnland te 's Gravenhage, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuid- en van Noordholland, van 4/12 Mei G. S no. 33/2, waarbij afwijzend is beschikt op zijn verzoek om vernietiging van een besluit der vereenigde vergadering van Rijnland, tot het verleenen van subsidie voor het verhoogen en verzwaren van den Noorder-Lekdijk;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 October 1880, no. 66;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 November 1880, no. 8, Afd. Waterstaat A.;

Overwegende: dat de vereenigde vergadering van Rijnland den 27 Maart 1880 heeft besloten, Dijkgraaf en Hoogheemraden te magtigen om met het collegie van den Lekdijk Bovendams eene overeenkomst aan te gaan, krachtens welke het Hoogheemraadschap van Rijnland aan genoemd Dijkscollegie een subsidie waarborgt tot een maximum van *f* 500,000 in de kosten van verhooging en verzwaring van den Lekdijk Bovendams;

dat deze overeenkomst den 31 Maart 1880 is aangegaan;

dat adressant zich den 25 April 1880 heeft gewend tot Ged. Staten van beide provinciën, te kennen gevende dat het besluit der vereenigde vergadering moet geacht worden te zijn in strijd met het belang van het Hoogheemraadschap en mitsdien verzoekende dat het, overeenkomstig art. 175 van het Reglement van Rijnland, mogt worden geschorst en vernietigd;

dat Ged. Staten, bij ongemotiveerd besluit, hebben verklaard dat geen termen tot vernietiging waren gevonden;

dat de adressant bij Ons van deze uitspraak in beroep is gekomen, bewerende dat een waterschapsbestuur niet bevoegd is, subsidiën toe te staan voor de verbetering van buiten zijne grenzen gelegen werken, tot het onderhoud waarvan een ander waterschap verpligt is;

Overwegende: dat, volgens art. 178 van het Reglement, Ged. Staten beslissen de geschillen omtrent de toepassing van het Reglement, het daarstellen of onderhouden van zee- of rivierwaterkeerende werken, tusschen het collegie van dagelijksch bestuur en besturen van waterschappen in het Hoogheemraadschap gelegen, ingelanden of derden die met eenig onderhoud belast zijn; voorts de geschillen tusschen het collegie van dagelijksch bestuur en de Vereenigde vergadering, en dat volgens art. 180 al. 2 van hunne beslissing daaromtrent beroep op Ons openstaat;

dat hier echter van een geschil, als in art. 178 bedoeld, geen sprake is en dat de adressant dan ook niet de beslissing van een geschil van Ged. Staten heeft gevraagd, maar alleen de aandacht van de hoogere autoriteit heeft gevestigd op het besluit der vereenigde vergadering, dat zijns inziens in strijd was met het belang van het Hoogheemraadschap, verzoekende dat die hoogere autoriteit dat besluit op dien grond krachtens art. 175 van het Reglement zou vernietigen;

dat evenwel van eene afwijzende beschikking, op een dergelijk verzoek gegeven, geen beroep op Ons is toegekend;

Gezien het Reglement van het Hoogheemraadschap van Rijnland, vastgesteld bij Ons besluit van 6 Julij 1857 (*Stbl.* n°. 90), zooals het is gewijzigd bij Onze beslniten van 10 April 1859 (*Stbl.* n°. 20) en van 30 December 1863 (*Stbl.* n°. 208);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

3°. van 10 November 1880, n°. 16, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Baron W. Michiels van Kessenich, grondeigenaar te Roermond, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg van* 3 *October* 1879, *waarbij ongegrond is verklaard zijne reclame tegen de hoogte van de schuif der ontlastingsluis van den op de Itter- of Tongerloosche beek gelegen Armenmolen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 334.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door baron W. Michiels van Kessenich, grondeigenaar te Roermond, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg van 3 October 1879, waarbij ongegrond is verklaard zijne reclame tegen de hoogte van de schuif der ontlastingsluis van den op de Itter- of Tongerloosche beek gelegen Armenmolen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 October 1880 n°. 56;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 November 1880 n°. 7 afd. Waterstaat A.;

Overwegende: dat het Gewestelijk bestuur van Belgisch Limburg, waaronder de Armenmolen destijds behoorde, in October 1838 aan het Armenbestuur van Neeritter vergunning heeft gegeven tot het doen van eenige herstellingen aan dien molen, onder anderen onder voorwaarde dat de hoogte der schuif zou bedragen 0.50 M. boven den slagbalk; dat niet is gebleken of deze voorwaarde is nageleefd en door den appellant wordt beweerd, dat reeds in 1847 het peil van den molen een halven voet is verhoogd;

dat Ged. Staten den 7 December 1854 het Armbestuur van Neeritter hebben gelast om binnen eene maand de bewuste schuif met 0.15 M. te verlagen;

dat het Armenbestuur tegen dat bevel is opgekomen en dat Ged. Staten, op grond dat een nader onderzoek niet had aangetoond, dat er eene willekeurige verhooging van de schuif der ontlastingsluis had plaats gehad, hebben besloten dat aan hunne genoemde resolutie voorloopig geene uitvoering zou worden gegeven;

dat daarop, ingevolge het inmiddels in werking getreden Provinciaal Reglement op de waterlossingen, de algemeene opneming en opmeting plaats had van de in Limburg bestaande watermolens en daartoe behoorende werken ten einde, ingevolge art. 26 van het Reglement, te kunnen overgaan tot de vaststelling der molenpeilen;

dat die vaststelling heeft plaats gehad bij besluit van 3 Julij 1857, en daarbij de hoogte der ontlastingsluis van den Armenmolen is gesteld op 63 Cm.;

dat Ged. Staten in Augustus 1865 aan het armenbestuur van Neeritter weder ver-

gunning hebben verleend om eenige herstellingen aan den Armenmolen te doen verrigten, onder anderen onder voorwaarde dat in de hoogte van de schuif der ontlastingsluis geene verandering zou worden gebragt;

dat de adressant, die eigenaar is van eenen molen gelegen op de Itterbeek te Kessenich op Belgisch grondgebied op ongeveer 400 M. afstand van den Armenmolen, zich door de twee laatstgemelde besluiten bezwaard acht en beweert dat alsnog uitvoering behoort gegeven te worden aan het besluit van Ged. Staten van 7 December 1854, bevestigende het besluit van de Permanente Deputatie van den Provincialen Raad van Belgisch Limburg van 17 October 1838;

dat hij met een daartoe strekkend verzoek zich heeft gewend tot Ged. Staten van Limburg en, nu deze bij hun besluit van 3 October 1879 dat verzoek hebben afgewezen, daartegen bij Ons in beroep is gekomen, verzoekende dat door Ons, met vernietiging der gemelde besluiten van 1857 en 1865, alsnog de verlaging der schuif overeenkomstig de voorwaarde van 17 October 1838 zal worden bevolen:

Overwegende: dat art. 125 van het Provinciaal Reglement op de waterlossingen in Limburg, goedgekeurd bij Ons besluit van 3 Augustus 1854 n°. 56, bepaalt, dat aan sluizen, arken of andere water ophoudende werken de opening moest worden gegeven en bijbehouden, welke toen bestond of later door Ged. Staten in het algemeen belang mogt worden voorgeschreven;

dat de woorden van dit art. duidelijk aantoonen, dat het Reglement den feitelijk bestaanden toestand heeft willen bevestigen, totdat daaromtrent, op de wijze bij het volgend artikel voorgeschreven, nader zou worden voorzien;

dat de adressant zelf heeft aangevoerd, dat reeds sedert 1847 de hoogte der schuif van den Armenmolen niet bedroeg 0.50 M. boven den slagbalk, maar een halven voet hooger was;

dat Ged. Staten wel in December 1854 eene verlaging van de schuif hebben bevolen, maar dat zij op de daartegen ingekomen bezwaren na een ingesteld onderzoek eerst besloten hebben aan dit bevel voorloopig geene uitvoering te geven, en voorts, bij hunne door den appellant bestreden besluiten van 3 Julij 1857 en 30 Augustus 1865, de hoogte van meergemelde schuif hebben gehandhaafd, zooals die bij het in werking treden van het Reglement bestond;

dat er geen grond is om die beide bestreden besluiten, genomen in overeenstemming met het Reglement, te vernietigen, om alsnog gevolg te geven aan eene in 1838 bij de vergunning tot het doen van herstellingen gestelde voorwaarde, waarvan het zelfs onzeker is of zij ooit is nageleefd;

Gezien het Reglement op de waterlossingen in Limburg, goedgekeurd bij Ons besluit van 3 Augustus 1854 n°. 56;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Limburg van 3 October 1879 en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

4°. van 10 November 1880, n°. 17, houdende beschikking op het adres van *Jhr. W. L. B. van Panhuijs, te Leeuwarden, waarbij hij in beroep komt tegen een besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden van den 26 Junij* 1880 *n°.* 4, *houdende vergunning aan F. K. Bokma om eene smederij op te rigten.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 376).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een adres van Jhr. W. L. B. van Panhuijs, te Leeuwarden, waarbij hij in beroep komt tegen een besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden van den 26 Junij 1880, n°. 4, houdende vergunning aan F. K. Bokma, om eene smederij op te rigten;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 October 1880, n°. 16;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 November 1880, n°. 39, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat bij het besluit, waarvan geappelleerd, Burg. en Weth. van Leeuwarden aan F. K. Bokma en diens regtverkrijgenden, hebben vergund eene smederij op te rigten in de Amelandstraat aldaar n°. 5 in een perceel, kadastraal gemerkt sectie B n°. 149, onder voorwaarde dat die inrigting vóór of op 1 November 1880 moet zijn voltooid en in werking gebragt;

Overwegende: dat de adressant, eigenaar en gebruiker van een perceel, zijnde tuin met bergplaats voor brandstoffen in de Amelandstraat n°. 7, en eigenaar van een perceel zijnde timmermanswerkplaats in die straat n°. 9, zich door de verleende

vergunning bezwaard acht: 1°. wegens gevaar van brand, door vonken uit den schoorsteen der bedoelde smederij; 2°. wegens schade en hinder die het vuil, de aschregen en de uitdamping van de smidskolen zou veroorzaken aan de bloemen, het plantsoen en het bleekgoed in adressants tuin;

Overwegende: dat al de bezwaren van adressant betreffen het vuur, den rook en de asch, die uit den schoorsteen der voorgenomen smederij zouden opgaan;

Overwegende dienaangaande: dat uit het onderzoek en rapport van den Hoofd-ingenieur van den provincialen waterstaat in Friesland is gebleken dat de schoorsteen minstens 7.5 meter hoog en 3 meter van den scheidsmuur die tusschen het perceel van Bokma en den tuin van adressant staat verwijderd is, terwijl de boven-opening van den schoorsteen 2 meter boven het dak uitkomt en dat zoowel dit dak als de daken van de bergplaats van brandstoffen en van de timmermanswerkplaats met digt aaneengestreken pannen gedekt zijn, terwijl langs den scheidsmuur eene rij boomen staat, wier toppen hooger zijn dan het dak van het tot smederij bestemde gebouw, zoodat het gewas en bleekgoed in den tuin van adressant weinig hinder van vuur, aschregen of rook, die ook niet in groote mate te verwachten zijn, zouden hebben;

Overwegende: dat bij gevolg niet is gebleken van zoodanig gevaar of van zoo ernstige schade en hinder als welke zou moeten leiden tot afwijzing van de gevraagde vergunning;

Overwegende: dat de termijn door Burg. en Weth. bepaald door eenen nieuwen behoort te worden vervangen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden van 26 Junij 1880, n°. 4, het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond, en te bepalen dat de aan F. K. Bokma verleende vergunning zal vervallen zoo de smederij niet vóór of op 1 April 1881 is voltooid en in werking gebragt.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

5o. van 10 November 1880, no. 18, houdende beschikking op het beroep, ingesteld *door R. Bentum Lz., te Zuidlaren, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 30 *Junij* 1880, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener leerlooijerij op het perceel kadastraal bekend sectie G. n⁰.* 1214.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 371).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep ingesteld door R. Bentum Lz. te Zuidlaren, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 30 Junij 1880, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener leerlooijerij op het perceel, kadastraal bekend sectie G n0. 1214;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 October 1880, no. 73;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 November 1880, no. 3, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de adressant heeft verzocht de boven omschreven inrigting te mogen daarstellen in een gebouw thans dienende als wagenschuur en aangrenzend erf, dat hij in de schuur twee kalkbakken zou plaatsen, en op het erf vier kuipen en vier laven overdekt door eene houten loods;

dat tegen de inwilliging van dit verzoek bij het gemeentebestuur bezwaren zijn ingebragt door twee naburen, waarvan een vreesde groote waardevermindering voor zijn op 45 meter afstand gelegen logement, de andere schade voor de gezondheid voor zich zelven en zijn huisgezin, alsmede voor de kinderen die viermaal daags daar voorbij zouden moeten gaan om de school te bezoeken;

dat Burg. en Weth. daarop hebben verklaard dat de ingebragte bezwaren gegrond waren voorgekomen, en dat zij ook bezwaar hadden tegen de oprigting eener leerlooijerij ter plaatse als aangevraagd, zijnde het digtst bebouwde gedeelte van het dorp, aan den straatweg en slechts op nagenoeg 70 meters afstands van het schoolgebouw en van de kerk;

dat de adressant nu van Ons de verlangde vergunning heeft gevraagd, onder aanbod om des noods alle spoeling, vuilnis en afval in waterdigte met deksels van boven gesloten bakken te verzamelen, om die bakken des nachts te ledigen en den inhoud naar een ver van het dorp verwijderd terrein te voeren;

Overwegende: dat de door den adressant aangewezen plaats inderdaad voor de uitoefening eener leerlooijerij ten eenenmale ongeschikt is, als behoorende tot den bebouwden kring van het dorp Zuidlaren, zeer nabij de plaats vóór het logement, waar vele bezoekers van dat dorp de frissche buitenlucht en schoone ligging plegen te genieten, ook in de nabijheid van de school en Hervormde kerk;

dat die inrigting daar ter plaatse door den onaangenamen reuk hinder van ernstigen aard zou veroorzaken aan het nabij gelegen logement, en dat het bestaan van den logementhouder belangrijk zou benadeeld worden door het tot stand komen der leerlooijerij;

dat aan den gevreesden hinder door geene genoegzame voorzorgen kan worden te gemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bevestigen het bovengenoemd besluit van Burg. en Weth. van Zuidlaren van 30 Junij 1880 en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

6°. van 11 November 1880, n°. 13, houdende beschikking op een adres van *Dr. J. Berkhout te Veenendaal, daarbij Onze voorziening inroepende tegen een besluit van Ged. Staten van Utrecht van* 8 *Julij* 1880 *n°.* 37, *houdende ongegrondverklaring zijner bezwaren tegen een raadsbesluit, om het doen van kostelooze vaccinatiën op te dragen aan een lid van den gemeenteraad.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 373).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een adres van Dr. J. Berkhout te Veenendaal, daarbij Onze voorziening inroepende tegen een besluit van Ged. Staten van Utrecht, van 8 Julij 1880, n°. 37, houdende ongegrondverklaring zijner bezwaren tegen een raadsbesluit, om het doen van kostelooze vaccinatiën op te dragen aan een lid van den gemeenteraad;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 October 1880, n°. 74;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 November 1880, la. R, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Veenendaal heeft besloten om aan den genees- heel- en verloskundige G. G. Martinius, lid van den Raad, op te dragen het doen van kostelooze vaccinatiën;

dat de adressant, die mede de genees- heel- en verloskundige praktijk te Veenendaal uitoefent, zich door dit besluit verongelijkt achtende, aan Ged. Staten de vernietiging daarvan heeft gevraagd, op grond dat volgens art. 23 la. F der gemeentewet geen lid van den Raad mag zijn ambtenaar van wege het gemeentebestuur aangesteld;

dat Ged. Staten zijne bezwaren ongegrond hebben verklaard;

Overwegende: dat geen wetsartikel verbiedt eenige betrekking welke dan ook aan een lid van den gemeenteraad op te dragen; dat art. 25 der gemeentewet den weg aanwijst die gevolgd moet worden, wanneer er spraak van is dat een lid van den Raad eene der in art. 23 uitgesloten betrekkingen zou hebben aangenomen, maar dat tegen een besluit zooals dat hetwelk Ged. Staten van Utrecht den 8 Julij 1880 onder n°. 37 genomen hebben, geen beroep op Ons openstaat;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. de geschillen tusschen *Ged. Staten van Gelderland en Overijssel, over de begrootingen van het bestuur der bedijking langs Dronthen, dienst* 1879/80 *en* 1880/81.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Nadat de watervloed van 1825 de dijken van Kampen en Kamperveen had vernield, werd besloten die dijken niet te herstellen, maar een ander stelsel van

bedijking aan te nemen. In den polder Dronthen, vroeger buiten de bedijking gelegen, werd een nieuwe dijk gelegd ter hoogte van 2.12 M. boven A. P.

De nieuwe bedijking bleek niet aan het doel te beantwoorden, want bij herhaling werden de landen in Overijssel en Gelderland, die door de Kade in Dronthen moeten beschermd worden, overstroomd. Dit gaf aanleiding tot langdurige onderhandelingen over eene verhooging van den dijk; en om daartoe te komen tot oprigting van een waterschap.

Bij Kon. besluit van 21 Maart 1873 werd het reglement op het beheer der bedijking langs Dronthen goedgekeurd, en bij nader besluit van 13 Januarij 1876 werden enkele wijzigingen daarin door de Staten gebragt, insgelijks door den Koning goedgekeurd.

Volgens art. 6 van dat reglement hadden de gecommitteerden der verschillende bij den dijk belanghebbende besturen, onder wier bestuur de dijk bij het reglement was gesteld, te zorgen:

a. dat de bedijking langs Dronthen binnen een door Ged. Staten te bepalen tijd werd verhoogd volgens het door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 5 Augustus 1867 n°. 302, 3e afd., aanbevolen plan, opgemaakt door den Hoofdingenieur in Overijssel 10 Julij 1867, in dier voege gewijzigd, dat het bestaande flauwe binnentalud behouden bleef, overeenkomstig de door dien Minister goedgekeurde wijziging van het oorspronkelijke plan, voor zooveel betrof de wijzigingen in art. 1 van het reglement gebragt.

Verder is bij art. 6 aan gecommitteerden opgelegd, te zorgen:

b. dat de bedijking na die verhooging steeds in staat worde gehouden om de dijks- en polderdistricten bij art. 2 van het reglement genoemd en de gemeente Kampen te beschermen tegen een waterstand in zee, waarvan de hoogte door Ged. Staten, naar gelang van noodzakelijkheid, zal worden bepaald; en

c. dat de sluis- en andere werken in die bedijking gelegen of daartoe behoorende, behoudens onderhoudspligtigheid van anderen, steeds in staat zijn om aan hunne bestemming te voldoen.

De grond voor de bepaling, dat de instandhouding van den dijk naar gelang van noodzakelijkheid moest plaats hebben, is, volgens de Memorie van Toelichting bij het ontwerp-reglement gevoegd geweest, te vinden in de omstandigheid, dat veranderde toestanden ook andere behoeften kunnen doen ontstaan. Verwijding der zeegaten zou verhooging van den dijk noodig kunnen maken, terwijl de uitvoering van het plan tot indijking van een gedeelte der Zuiderzee niet minder van invloed op het vermogen van de bedijking zou zijn.

De bij art. 6*a* voorgeschreven dijksverhooging is in 1874 en 1876 ten uitvoer gebragt. Het werk was in November 1876 gereed.

Maar reeds op 31 Januarij 1877 werd een belangrijk gedeelte van de verhooging door den storm vernield. Op Geldersch grondgebied en langs den IJssel werden de dijken onder profiel hersteld, het overige gedeelte werd tot het vroegere profiel van de overlaat teruggebragt. Doch op het einde van hetzelfde jaar ondervond men op nieuw belangrijke stormschade.

Intusschen had het bestuur der bedijking drie deskundigen t. w. de Hoofdingenieurs

van den Waterstaat Haijward, Waldorp en van der Toorn geraadpleegd in hoeverre het raadzaam was de weggeslagen Drontber-bedijking te herstellen op dezelfde wijze en op hetzelfde peil als eerst had plaats gehad of dat een ander dijkslichaam met meerdere versterking en zwaardere afmetingen moest worden gemaakt. Bij haar verslag, op 15 Mei 1877 uitgebragt, kwam die commissie, na opgemerkt te hebben, dat blijkens haar onderzoek de weggeslagen dijk bestaan had uit zeer slechte specie, niet geschikt om een veiligen dijk op te leveren, tot het besluit, dat de hoogte, die de kruin des dijks had gehad, zijnde 3.90 M. + A. P., met eene tonrondte daarboven van 0.10 M., of slechts 0.70 M. boven den hoogsten waterstand bij stormvloed onvoldoende is om tegen den golfslag te waarborgen. De commissie meende dat de kruin van den nieuw te maken zeedijk ten minste op 1.40 M. boven de in Januarij 1877 bereikte stormvloedhoogte, d. i. op 4.60 M. + A P. moest komen te liggen. Zij wees er op, dat volgens art. 6 van het reglement gezorgd moest worden, dat door de bedijking en de daarin gelegen sluis, de dijks- en polderdistricten in art. 2 genoemd en de gemeente Kampen tegen stormvloed beveiligd blijven; hetgeen, naar haar oordeel, niet anders mogelijk is dan door het maken van een dijk van grootere hoogte en zwaarder profiel, waarvan de bnitenglooijing kunstmatig is versterkt.

Ged. Staten der beide provinciën, waaronder het waterschap behoort, beschouwden de wijze, waarop het bestuur der bedijking te werk ging om de geleden schade te herstellen, onvoldoende om de vrees voor dadelijk gevaar af te wenden en schreven daarom 16 October 1877 krachtens art. 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.*. no. 102), het collegie van gecommitteerden aan om de bedijking weder tot voldoend waterkeerend vermogen te brengen tegen den hoogsten waterstand in zee, die had plaats gevonden op 31 Januarij bevorens; zoodat die bedijking ten minste dezelfde afmetingen zou verkrijgen als voorgeschreven bij art. 6*a* van het reglement; met last om het plan in te zenden vóór 15 December opdat met het werk vroeg in het voorjaar 1878 mocht kunnen worden aangevangen; voorts om de in de bedijking gelegen sluizen te doen herstellen.

Tegen dit bevel, door de Ged. Staten der twee provinciën gemeenschappelijk gegeven, is geen hooger beroep ingesteld. Maar evenmin is aan dat bevel òf door het bestuur òf door Ged. Staten gevolg gegeven, niettegenstaande het polderbestuur van Oosterwolde Ged. Staten dringend verzocht had zulks te doen. Integendeel vroeg het bestuur der Dronther bedijking aan Ged. Staten der beide provinciën, dat de dijk hersteld mocht worden niet op de laatst aangebragte hoogte van het door den storm vernielde werk, maar op een mindere hoogte te weten van 3 M. + A. P. waardoor de herstelde waterkeering bijna 1 M. hooger zou wezen dan de overlaat, zooals deze van 1825—1875 geweest is; en dat het dijkbestuur de vrije beschikking mocht bekomen over den dijk dien het te onderhonden heeft. Dit verzoek werd door de beide colleges van Ged. Staten om advies in handen gesteld van den Hoofdingenieur in Overijsel J. van der Toorn en van den Ingenieur van den provincialen Waterstaat in Gelderland, L. A. Reuvens. In het rapport van deze, uitgebragt op 31 Mei 1878, wordt het hiervoren vermeld verslag der drie Hoofdingenieurs, bij de plannen van den Ingenieur Deking Dura te Zwolle, beschouwd als het minst gevaar

op te leveren voor eene herhaling der gebeurtenis van 1877. De beide rapporteurs willen nogtans niemand in den waan brengen, dat dit werk, eenmaal gemaakt zijnde, een absoluten waarborg kan leveren tegen den invloed van stormen, als die van 1825 en 1879 of van nog ergere welke kunnen voorkomen, vooral kort na de voltooijng. Volgens hun inzien is een volkomen zekerheid tegen onheilen, waar het zeewerken van dezen aard en onder deze omstandigheden geldt, niet te geven. Nu het dijksbestuur er zelf om vroeg, konden zij eene toepassing van lage bedijking niet afkeuren en in dezen zin gaven zij aan een dijk van 3 M. + A. P. de voorkeur boven een van 2.50 M. + A. P. Uit een technisch oogpunt stelden zij daarbij evenwel de voorwaarden: *a.* dat het binnenbeloop niet minder dan 12 en de buitenglooijng niet minder dan 10 op 1 zal bedragen; en *b.* dat de dijksspecie niet gehaald worde van plaatsen, waar het zand of het veen hooger ligt dan 85 cM. onder den beganen grond. Zonder vervulling dezer voorwaarden ontrieden zij ten stelligste het stelsel van lage bedijking ook maar een oogenblik in overweging te nemen. De kosten van zulk een lage bedijking raamden zij in het geheel op *f* 278.000, terwijl naar hunne berekening de uitvoering van het plan der drie Hoofdingenienrs op *f* 579.000 kan worden begroot. Ten slotte merkten de rapporteurs op, dat bij het onverhoopt later voorkomen van onheilen, men zich bij eene hooge bedijking op een grooter schadebedrag moet voorbereiden dan bij een lage bedijking. De verwoesting toch aangerigt door eene plotselinge doorbraak van den dijk, wanneer het water hoog in top is, is ongelijk veel grooter dan die welke het gevolg is van een kortstondigen overloop, waarbij geen doorbraken van aanbelang te wachten zijn.

Overeenkomstig dit advies gaven de Ged. Staten van Overijssel aan het bestuur der bedijking langs Dronthen te kennen, dat zij bereid waren mede te werken tot zoodanige wijziging van het reglement, dat de bedijking slechts tot 3 M. + A. P. zal behooren te worden opgehoogd. De vergadering van gecommitteerden, op 10 October 1878 gehouden, begreep echter verder te moeten gaan en besloot een wijziging van art. 6 en andere daarmede in verband staande artikelen van het reglement aan te vragen, voornamelijk strekkende om de hoogte van den dijk voor zoover strekkende langs de zee te bepalen in het algemeen op 2.50 M. + A. P. met zoodanige taluds, dat bij overloop weinig schade is te wachten en aan den IJssel de bestaande hoogte te behouden. De vergadering van gecommitteerden gaf van haar besluit kennis aan de beide colleges van Ged. Staten, met verzoek de verlangde wijzigingen in het reglement aan de Prov. Staten in hunne eerstvolgende vergadering ter goedkeuring te willen voordragen. Zij voegde er bij, dat haar besluit genomen was met 8 stemmen tegen ééne, nl. die van den gecommitteerde van den polder Oosterwolde, terwijl de polder Oldebroek niet was vertegenwoordigd.

Ged. Staten van Overijssel hebben over deze wijzigingen, door de vergadering van gecommitteerden verlangd, den Hoofdingenieur in hunne provincie en den prov. ingenieur van Gelderland gehoord, die hun gevoelen daarover in het breede hebben ontwikkeld, zich daarbij houdende aan hun vroeger uitgebragt advies. Toen evenwel Ged. Staten voornoemd zich tot hunne ambtgenooten in Gelderland gewend hadden om tot wijziging van art. 6 te willen medewerken, hebben deze zulks bepaald geweigerd; zij ontkenden in hun daartoe strekkend schrijven van 15 April 1879

uitdrukkelijk, dat de ondervinding geleerd zou hebben, dat eene bedijking volgens het bij art. 6 voorgeschreven plan voor de veiligheid der achtergelegen gronden niet den minsten waarborg oplevert.

Wel is de dijk, naar het voorschrift van art. 6 tot stand gekomen, bij den eersten storm bezweken en heeft deze eene wegspoeling veroorzaakt, zooals er misschien geen tweede in de annalen van onzen Waterstaat staat opgeteekend, maar de schuld van deze ramp is te wijten aan de wijze waarop het werk is uitgevoerd; de dijk toch is met bijna niets anders dan klaar zand tot stand gebragt, zooals de ter plaatse aanwezige zeer diepe putten aanwijzen, waaruit men de specie voor de verhooging heeft gehaald; Ged. Staten van Gelderland meenen aan het bij art. 6 bepaalde peil te moeten vasthouden, te meer omdat de geraadpleegde Hoofdingenieurs de hoogte zelfs nog aanzienlijk vermeerderd willen hebben,

Aan den Dijkstoel van Oosterwolde werd op denzelfden dag, op zijn vraag, aan welke oorzaak de vertraging der herstelling van de Dronther bedijking was toe te schrijven, door Ged. Staten van Gelderland geantwoord, dat die herstelling vertraagd werd, doordat het bestuur van Dronthen het peil dier bedijking met 1½ M. wilde verlagen, Ged. Staten van Overijssel een verlaging van 1 M. voorstonden en hun eigen college op de bij het reglement bepaalde hoogte bleef aandringen. Het bestuur van Oosterwolde heeft zich daarop tot Z. M. gewend, zich beklagende dat geen gevolg werd gegeven aan het bevel tot herstel van den dijk door de beide colleges van Ged. Staten gezamenlijk gegeven in October 1877; dat een verschil tusschen die beide colleges daarvan oorzaak was, en mitsdien verzoekende dat de Koning mocht beslissen en krachtens zijn oppertoezicht, in verband met de artt. 7 en 23 der wet van 12 Julij 1855, mocht gelasten dat het bestaande reglement moest worden opgevolgd.

Zoo stonden de zaken toen de gecommitteerden op 10 Mei 1879 de begrooting voor het dienstjaar 1879/80 vaststelden en aan de goedkeuring der beide colleges van Ged. Staten onderwierpen. Op die begrooting was de post voor definitief herstel der bedijking voor Memorie uitgetrokken. Ged. Staten van Overijssel besloten daaraan hunne goedkeuring te verleenen; die van Gelderland hunne goedkeuring te onthouden, omdat op de begrooting had moeten voorkomen, na eene door deskundigen opgemaakte raming, eene som behoorlijk toegelicht tot herstel en verhooging der bedijking, overeenkomstig art. 6*a* van het reglement. Volgens art 27 van dat reglement moest nu het gerezen verschil omtrent de goedkeuring der begrooting 1879/80 door den Koning worden beslist, Ged. Staten van Overijssel hebben de tusschenkomst des Ministers ingeroepen om die beslissing te verkrijgen. Na vermelding van hetgeen de aanleiding tot het geschil geweest is, deelen zij mede dat zij aan hunne ambtgenooten hebben voorgesteld aan de Staten van beide provinciën in overweging te geven, met eene kleine wijziging van art. 6 daaraan de bepaling toe te voegen, dat door den Koning vergunning kan worden verleend om bij herstel der bedijking daaraan eene andere hoogte of rigting te geven dan die bij 't reglement zijn vastgesteld. Zij meenden door zoodanige bepaling den weg te openen om geschillen als het thans bestaande tot oplossing te brengen. Zij gaven echter te kennen, dat hunne ambtgenooten zich met dit voorstel niet hebben vereenigd, vreezende dat die aanvulling zou

kunnen leiden tot verlaging van het voorgeschreven peil, dat naar hunne meening gehandhaafd moet worden.

Ged. Staten van Overijssel schrijven verder, dat zij het dijksbestuur geraden hebben, zich met zijn verzoek om wijziging van het reglement regtstreeks tot de beide Staten-vergaderingen te wenden. Zij merken verder op, dat niet gevorderd kan worden, dat voor het herstel der bedijking eene som op de begrooting zal worden gebragt, zoolang niet de Staten van beide provinciën op het verzoek van het dijksbestuur om wijziging van het reglement eene beschikking hebben genomen en een vast plan van herstel der bedijking door het bestuur is vastgesteld; dat het dijksbestuur, hetwelk inmiddels den dijk tot de hoogte van 2.12 M. + A. P. heeft laten herstellen, nog steeds wacht op eene beschikking op zijn verzoek en zoodra die is gevallen, een volledig plan zal laten opmaken voor het herstel der bedijking, ten einde daartoe zoo spoedig mogelijk te kunnen overgaan; dat dus inmiddels zonder iets te prejudicieren de post voor 't herstel der dijken kan worden uitgetrokken voor *Memorie*.

Ged. Staten van Gelderland door den Minister gehoord houden vol, dat naar 't gevoelen der deskundigen, op ± 900 M. van den te herstellen dijk genoeg en zeer deugdzame klei te vinden is, die hetzij te water, hetzij per paardenspoor kan worden aangevoerd, om een veilige waterkeering te kunnen maken. Zij verklaren dat zij de begrooting niet willen goedkeuren omdat hun gebleken is, dat het bestuur niet wil medewerken om aan de bepaling van het reglement uitvoering te geven; dat hun van een verzoek aan de Prov. Staten om wijziging van het reglement niets bekend is; maar dat zij in elke zitting der Staten omtrent de Dronther aangelegenheid worden geinterpelleerd en wel laatst in de zomerzitting blijkens extract der notulen hetwelk door hen wordt overgelegd; dat zij overigens wenschelijk achten, dat door eene uitspraak des Konings een einde gemaakt worde aan den thans onhoudbaren toestand.

Dit bericht van Ged. Staten van Gelderland is gedagteekend 12 Augustus 1879. Op den dag te voren had het bestuur der bedijking een brief geschreven aan heeren Commissarissen der beide provinciën met overlegging van zijn voorstel tot wijziging van het reglement met verzoek dit aan de goedkeuring der Staten te onderwerpen. Die wijziging kwam overeen met de bovenvermelde door Ged. Staten van Overijssel aan die van Gelderland voorgestelde. Kort daarna verzocht het bestuur aan elk der leden van de beide Staten-vergaderingen een afdruk van dat voorstel met Memorie van Toelichting toe te zenden.

Door den Minister is het gevoelen gevraagd van den Inspecteur van den Waterstaat in de eerste Inspectie, die dat gevoelen heeft doen kennen bij zijn schrijven van 12 Februarij 1880. Zijne conclusiën komen hierop neder:

1°. dat de Drontsche dijk ontegenzeggelijk even goed als iedere andere dijk in voldoenden waterkeerenden toestand is te brengen en te houden, en het niet aangaat te beweren, dat alleen deze dijk geen voldoenden waarborg voor de achtergelegen landen kan opleveren, terwijl men achter vele andere nog meer bedreigde dijken zich bij de felste stormen in zekerheid gevoelt;

2°. dat eene herstelling op de afmetingen volgens art. 6*a* van het reglement eene dwaasheid zou zijn, en dat artikel alzoo dient gewijzigd te worden;

3°. dat het niet gewenscht kan zijn eene zoo groote oppervlakte grond voortdurend aan onverwachte overstrooming bloot te stellen, waardoor niet alleen groote schade aan de landen ontstaat, maar vele belangen worden getroffen, waaronder niet het minst de stremming der vrije communicatie en zelfs van den centraalspoorweg zooals nog in 1863 en 1877 plaats vond;

en ten laatste dat het plan van de drie Hoofdingenieurs in grondbeginsel behoort te worden aangenomen.

Aan die conclusiën voegt de inspecteur nog enkele opmerkingen omtrent de constructie van den dijk toe.

Eene briefwisseling tusschen de beide collegies van Ged. Staten, over dit advies van den Inspecteur leidde tot geene uitkomst, terwijl ook eene poging om de begrooting te doen goedkeuren onder voorbehoud, dat daardoor niets geprejudicieerd zou worden ten opzichte van de wijze, waarop de dijk zal worden hersteld, afstuitte op de bepaalde weigering van Ged. Staten van Gelderland. Onder opmerking dat de kosten eener van steenglooijng voorziene bedijking van 6.40 M. + A. P. zoo aanzienijk zijn, dat zij de financieele krachten van het Waterschap verre te boven gaan en in geene verhouding staan tot het nut, dat de bedijking zou opleveren, bleven Ged. Staten van Overijssel aandringen op eene beslissing van het aanhangig geschil door den Koning.

Bij schrijven van 27 September jl. heeft toen de Minister krachtens Konings machtiging de overweging van het geschil omtrent de goedkeuring der begrooting van het bestuur der bedijking, dienst 1879/80, bij deze afdeeling van den Raad van State aanhangig gemaakt.

Intusschen was in de vergadering van gecommitteerden voor de bedijking op 26 Junij jl. de begrooting vastgesteld voor den dienst van 1880/81. Ook daarop was voor herstel der bedijking geen som uitgetrokken, omdat nog geen vast plan was aangenomen. Ged. Staten van Overijssel schreven aan die van Gelderland dat zij tot goedkeuring bereid waren. Maar die van Gelderland, die door de polderbesturen van Oosterwolde en Oldebroek dringend verzocht waren hunne goedkeuring niet te verleenen, oordeelden dat vermits de begrooting van 1879/80 nog niet is goedgekeurd, de Koning daaromtrent nog geene beslissing heeft genomen en er tusschen beide begrootingen een onafscheidelijk verband bestaat, de nieuwe begrooting zoolang de kwestie over de eerste hangende is, niet voor goedkeuring vatbaar kan geacht worden. Zij besloten dus hunne goedkeuring te onthouden. Ged. Staten van Overijssel hebben daarop hunne goedkeuring verleend en verzocht dat Z. M. mocht beslissen.

Van de zijde van het bestuur der bedijking werd bij schrijven van 17 September jl. aan den Minister insgelijks op eene beslissing omtrent de begrootingen aangedrongen. Dat bestuur merkte daarbij op dat 7 van de 10 gecommitteerden vertegenwoordigende 5 van de 7 besturen, die in de zoogenaamde kosten van onderhoud 92 pct. betalen, niet hebben kunnen besluiten den dijk volgens het reglement te doen opmaken op grond der treurige ondervinding van 1877 en het ontradend advies van de drie Hoofdingenieurs. Ged. Staten van Gelderland, hieromtrent gehoord, dringen ook op eene beslissing aan. Naar hun oordeel zijn de opoffering aan het

behoorlijk opmaken van den dijk verbonden, indien het Rijk door eene bijdrage steunt, niet te bezwarend in verhouding van het groote te bereiken doel.

Bij ministerieel schrijven van 18 October jl. is daarop ook het geschil omtrent de goedkeuring van de begrooting 1880/81 bij deze Afd. met 's Konings magtiging aanhangig gemaakt.

Bij de afdeeling zijn geen verdere stukken ingekomen buiten die, waarvan in den loop van dit verslag reeds melding is gemaakt.

Op de vraag door haar aan de beide colleges van Ged. Staten gedaan, of de hoogte van den waterstand in zee, waarvan in art. 6*b* van het reglement sprake is, door hen reeds is bepaald, bekwam de afdeeling een ontkennend antwoord. Ged. Staten van Gelderland schrijven daarbij, dat aan eene vermeerdering van hoogte, boven de 4 M. bij het reglement voorgeschreven, bij het verschil van zienswijze met hunne ambtgenooten niet kon worden gedacht, en dat zij dus wel genoodzaakt waren, ter voorkoming van een nieuw conflict, af te zien van de bevoegdheid, die art. 6*b* verleent om eene meerdere hoogte te bepalen, dan bij de invoering van het reglement was vastgesteld. De Ged. Staten van Overijssel betoogen dat uit de memorie van toelichting indertijd bij het ontwerp van het reglement gevoegd geweest, blijkt dat het niet in de bedoeling heeft gelegen, zich bij de instandhouding der bedijking onvoorwaardelijk te binden aan het plan voorgeschreven bij art. 6*a*. De noodzakelijkheid, uit welke oorzaken ook geboren, kan volgens het reglement aanleiding geven tot verandering in de hoogte van bedijking, de beslissing van het punt is aan de Ged. Slaten van de beide provinciën overgelaten. Eene beslissing in de aanhangige begrootingsquaestie overeenkomstig den eisch van Gelderland, zou, meenen Ged. Staten van Overijssel, eene beslissing meebrengen omtrent de hoofdzaak, die thans niet aan de orde is.

De heer Mr. H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, te 's Gravenhage, treedt als belanghebbende voor het polderbestuur van Oosterwolde op.

De heer Mr. S. H. de la Sablonière, Voorzitter van het bestuur der bedijking langs Dronthen, treedt namens dat bestuur als gemagtigde op.

Nadat de beide gemagtigden nog nader het woord hadden gevoerd vraagt de Staatsraad Verniers van der Loeff of de heer de la Salblonière niet moet erkennen dat het dijksbestuur aan het in October 1877 ontvangen bevel, niets heeft gedaan?

De heer de la Sablonière antwoordt dat het bestuur aan Ged. Staten kennis heeft gegeven dat het er niets aan kon doen op grond dat de Hoofdingenieurs hadden ontraden daarop in te gaan. Het bestuur kon niet beschikken over den ondergrond, het ondervond zefs verzet van een eigenaar.

De *Staatsraad* de Vries moet den heer de la Salblonière toch aanraden voortaan niet in eene aanmerking van een ingeland te berusten en eerst eens een advies in te winnen bij een regtsgeleerde, alvorens zich te laten bang maken.

III. het beroep van *J. Lagestee te Oud-Beijerland van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, betreffende de benoeming van een secretaris-penningmeester van den polder de Nieuwe Klem.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgende verslag uit:

Op den 10 Junij 1880 werd in eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden van den polder de Nieuwe Klem, gemeente Strijen, overgegaan tot de benoeming van eenen secretaris-penningmeester van dien polder. Deze vergadering bestond uit 4 personen, van welke één voor zich zelven 14 stemmen had uit te brengen, een ander voor zich zelven 3 en als gemagtigde 11 stemmen, te zamen 14, de derde en vierde bragten ieder 3 stemmen uit; het gezamenlijk aantal stemmen beliep alzoo 34. Bij iedere der straks te noemen stemmingen werd één blanco billet voor 3 stemmen in de bus gevonden en ongeldig verklaard, en werden dus op drie stembilletten 31 stemmen uitgebragt. De vergadering formeerde eerst een 2-tal, waarop zij als 1en candidaat bragt met 31 stemmen G. A. Diepenhorst, en als 2en candidaat bij overstemming A. van de Nadort met 17 stemmen, terwijl M. de Nagtegaal 14 stemmen erlangde. Daarna werd uit het 2-tal tot secretaris-penningmeester benoemd G. A. Diepenhorst met 31 stemmen. Aan Ged. Staten van Zuidholland is door Jan Lagestee, wonende te Oud-Beijerland, en stemgeregtigd ingeland van de Nieuwe Klem, bij adres van 15 Junij 1880 verzocht, deze benoeming te vernietigen op de volgende gronden: 1°. dat in den oproepingsbrief tot de vergadering van 10 Junij niet vermeld was het benoemen van eenen secretaris-penningmeester; 2°. dat in die vergadering, waaraan ook de adressant deelnam als uitbrengende 3 stemmen, door A. Lagestee is gestemd voor zich zelven en als gevolmagtigde te zamen 14 stemmen, terwijl er slechts 37 geldende stemmen in den polder zijn en (bij art. 25 van het Algemeen Polderreglement in Zuidholland), is verboden dat een gemagtigde meer dan ¼ der stemmen in den polder uitbrengt, zijne eigene daaronder begrepen; 3°. dat de gelegenheid tot stemming niet gedurende 2 uren, maar slechts eenige minuten heeft opengestaan en 4°. dat de herstemming voor den 2en candidaat tusschen 2 personen, die de meeste stemmen hadden gehad, terstond na de eerste stemming plaats vond; door dit een en ander achtte de adressant de artt. 25, 33, 34 en 35 van het Algemeene Polderreglement geschonden. Ged. Staten overwogen dat in den polder de benoeming van eenen secretaris-penningmeester plaats heeft in eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden, op welke, volgens art. 43 van het Algemeen Polderreglement artt. 33 en 34 niet toepasselijk zijn, waardoor het 1e en het 3e bezwaar van adressant vervallen; dat wat het tweede betreft werkelijk 2 leden der vergadering, P. de Jongste en A. Lagestee, ieder 14 stemmen hebben uitgebragt en ieder slechts 9 hadden mogen uitbrengen, maar dat wanneer deze 10 te veel uitgebragte stemmen worden afgetrokken, dan toch met voldoende meerderheid is besloten in de vergadering tot de benoeming over te gaan, hoewel deze niet in den oproepingsbrief vermeld was, en de benoeming zelve evenzeer bij een voldoend getal stemmen is geschied. Om deze redenen verklaarden Ged. Staten den adressant niet-ontvankelijk in zijn ingesteld beroep bij beschikking van 7 September l^a^. B. n°. 2030. Het is van deze

beschikking dat adressant in beroep is gekomen bij Z. M. den Koning, bij een adres gedagteekend 20 September, hetwelk op den 22 September 1880 is ingekomen bij Z. M. kabinet. Hij wijst in dit adres op de bij Ged. Staten ingebragte bezwaren, die hij niet wederlegd acht en beroept zich inzonderheid op het voorschrift van art. 33 van het Algemeen Polderreglement, dat iedere verkiezing 14 dagen te voren moet worden aangekondigd. Hij verzoekt dat de Koning in hooger beroep de benoeming van den secretaris-penningmeester van 10 Junij ll. te niet doe.

Ged. Staten van Zuidholland, ter zake gehoord, zijn van oordeel dat adressant kennelijk in dwaling verkeert, omdat art. 33 Algemeen Polderreglement de verkiezingen voor leden van het bestuur betreft, terwijl de benoeming van een secretaris-penningmeester, volgens artt. 15 en 64, geschiedt in eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden. Zij adviseren dat de adressant niet-ontvankelijk worde verklaard in zijn beroep.

Nadat deze zaak met magtiging des Konings bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 22 October ll. n°. 13 bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn van 2 stemgeregtigde ingelanden en van den benoemden secretaris-penningmeester van den polder de Nieuwe Klem berigten ingekomen, dat zij het indienen van memorien of stukken onnoodig oordeelen.

De heer LAGESTEE licht zijn beroep zelf mondeling toe.

De *Staatsraad* HEEMSKERK Az.: U spreekt toch niet tegen, dat Diepenhorst met eenparige stemmen gekozen is?

De heer LAGESTEE: Dat weet ik niet; ik heb een blanco-billet ingeleverd.

De *Staatsraad* HEEMSKERK Az.: Ik begrijp Uw belang niet goed. Wanneer de tien te veel uitgebragte stemmen worden afgetrokken, blijft de benoeming toch eenparig met 21 stemmen.

De heer LAGESTEE: Ik kon vooraf den uitslag der stemming nagaan. Diepenhorst heeft steeds de meerderheid en daarom zag ik mij verpligt blanco te stemmen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twee-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 1 *December* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het beroep van den *Directeur-Generaal der maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, houdende vaststelling van wijzigingen in de leggers A. en B. der wegeu in de gemeente Waardenburg.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Krachtens art. 14 van het Provinciaal Reglement op de wegen, voetpaden, straten en stegen in Gelderland, goedgekeurd bij Z. M. besluit van 8 December 1857 n°. 60, door de Staten van Gelderland bij besluit van 8 Julij 1870 n°. 7, gewijzigd en nader goedgekeurd bij Z. M. besluit van 24 Augustus 1870 n°. 3, hebben Ged. Staten van Gelderland bij hun besluit van 19 Mei 1880 n°. 16, onder meer, eene wijziging gebragt in den legger A der wegen in de gemeente Waardenburg, bij welke de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen werd aangewezen als verpligt tot het onderhoud van de opritten met de daar langs gestelde leuningen op de perceelen, kadastraal bekend in sectie T n°. 1251 en 1252, van den overweg over den Staatsspoorweg van Utrecht naar 's Hertogenbosch, waar deze den Waaldijk onder de gemeente Waardenburg kruist.

Tegen dat besluit van Ged. Staten heeft de Directeur-Generaal van de voornoemde maatschappij zich voorzien in beroep bij Z. M., als grond voor dat beroep in zijn adres dd. 17 Julij ll. aanvoerende, dat de quaestieuse opritten niet zijn gelegen, zoo als Ged. Staten dan ten onregte zouden hebben aangenomen, op gronden aan het Rijk

toebehoorende; dat die gronden immers door het Rijk niet zijn onteigend; en dat zij dan ook bij het kadaster niet als eigendom van den Staat bekend zijn; ten bewijze waarvan door den adressant werd overgelegd een uittreksel uit den kadastralen legger dd. 12 Junij 1880, waarop, gelijk het adres zegt, die perceelen voorkomen ten name „van den polder Waardenburg."

Adressant verzocht mitsdien vernietiging van het bedoelde besluit van Ged. Staten.

Deze, door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid ter zake gehoord, geven bij hun ambtsberigt van 31 Augustus ll. in substantie te kennen, dat bij Z. M. besluit van 31 Julij 1864 n°. 24, houdende aanwijzing der perceelen wier onteigening voor den aanleg van den bewusten spoorweg noodig waren, onder meer voorkwam het gedeelte van den Waaldijk waar de baan dezen zou kruisen, kadastraal ongenommerd, ter grootte van 18 aren 33 centiaren, benevens de perceelen T, n°. 718, 720, 722 en 724 tot en met 736. En Ged. Staten voegen daarbij „dat het volgens Burg. en Weth. van Waardenburg vaststaat en door adressant niet wordt betwist, dat de quaestieuse opritten aangelegd zijn op een deel van bovenbedoeld ongenommerd perceel dijk, alsmede wegens meerdere breedte en hoogte van den overweg in verhouding tot den voormaligen dijk daar ter plaatse op smalle strooken gronds behoorende tot de zooeven aangehaalde vroegere perceeltjes dijk van sectie T, no. 718, 720, 722 en 724 tot en met 736, een en ander tot eene grootte van 13 aren en thans bij het kadaster bekend onder de nummers 1251 en 1252 van sectie T.

Bij die feiten in verband met de artt. 5 en 8 der overeenkomst van den Minister van Binnenl. Zaken en van Financiën met de maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, bekrachtigd bij de wet van 15 November 1876, (*Stbl.* n°. 210), achten Ged. Staten van Gelderland onder vigeur van het bestaande provinciale reglement, bovenvermeld, den onderhoudspligt van de genoemde maatschappij volkomen gestaafd.

Ged. Staten — en dit dient hier tot beter verstand van het geschil te worden vermeld — geven bij hun missive hunne bevreemding er over te kennen, „dat de adressant de verpligting der maatschappij tot onderhoud van onbetwist door den Staat aangelegde opritten met leuningen meent te kunnen ontkennen, door aan te toonen dat de perceelen waarop die werken zijn aangelegd, *thans niet meer* ten name van den Staat bij het kadaster bekend staan." Is, zeggen Ged. Staten, de kadastrale boeking in het algemeen een weinig vertrouwbaar bewijs omtrent den eigendom, hier vooral schijnt een beroep op die boeking ontoelaatbaar nademaal op bevel van den Minister van Financiën, buiten alle partijen om, hangende dit geschil, de bewuste perceelen T, n°s. 1251 en 1252, in dato 12 Junij ll. zijn afgeschreven van den Staat en overgeschreven op den polder Waardenbnrg en consorten; eene handeling, die aan de juistheid hunner beslissing, naar Ged. Staten vermeenen, geenerlei afbreuk kan doen.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Z. M. magtiging dd. 1 en 11 September n°. 10, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is bij zijne Afdeeling voor de geschillen van bestuur ingekomen eene missive van het bestuur

van den dorpspolder Waardenburg, houdende de verklaring, dat „die polder nimmer eenig bezit of regt van of op den ondergrond, waarop de oprit over den dijk gelegen is, gehad heeft en nog niet heeft, alzij het waar, dat er op geheel willekeurige wijze op 14 Mei ll. eene overbrenging van den betrokken grond bij het kadaster, van den Staat op den polder heeft plaats gehad.”

De Afdeeling voor de geschillen van bestuur heeft gemeend ter zake dier overboeking eenige nadere inlichtingen aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid te moeten verzoeken, waaraan door dezen Staatsdienaar bij missive van 23 October ll. volgenderwijze is voldaan: „Voor de spoorwegwerken op het punt van overgang van den Noorder Waaldijk zijn van dien dijk ten behoeve van den Staat aangekocht de hellingen met de kruin; deze laatste was destijds bij het kadaster ongenummerd, evenals dit ook thans nog, alleen met uitzondering van de beide opreden van den overweg, het geval is.

„Op het punt van kruising is de dijk 2, 3 M. verhoogd, welke verhooging aan beide zijden over eene lengte van 80 M. in aansluiting is gebragt met de kruin van den dijk. Deze werken, welke voor rekening van den Staat uitgevoerd zijn, waren in Januarij 1868 voltooid.

„In Februarij jl. heeft de Directeur-Generaal der maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen zich bij mij beklaagd dat hij, doordien de opreden van den overweg bij het kadaster ten onregte ten name van den Staat (Staatsspoorwegen) waren gesteld, als onderhoudspligtige van die opreden op den legger der wegen van de gemeente Waardenburg was gebragt. Toen mij de gegrondheid dier klagt was gebleken, heb ik mijnen ambtgenoot voor Financiën verzocht de verkeerde tenaamstelling te doen verbeteren.

„Deze heeft blijkens zijne aan mij gerigte missive van 24 Mei jl. aan dat verzoek voldaan, nadat door een plaatselijk onderzoek de onjuistheid der boeking bij het kadaster was gebleken. Volgens die missive zijn de beide opreden, kadastraal, sectie F, n°s. 1251 en 1252, overgeboekt op naam van den polder van Waardenburg en consorten — consorten de Staat (Staatsspoorwegen) omdat volgens gemeld onderzoek onder n°. 1251 groot 7.60 are, zou zijn begrepen een gedeelte ter grootte van 40 centiare en onder n°. 1252, groot 5.40 are, een gedeelte ter grootte van 30 centiare van het thans vervallen nummer F, n°. 1246, dat het eigendom van den Staat is.”

II. het beroep van *J. J. van Kerkwijk, Mr. S. H. Lette van Oostvoorne en Mr. J. Spoor, te 's Gravenhage, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, betreffende den ligger der wegen van de gemeente 's Gravenhage.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Bij Kon. besluit van 12 Februarij 1879 (*Stbl.* n°. 32) is beslist, „dat er geen termen zijn om de Laan van Meerdervoort van den ligger der wegen en voetpaden af te nemen,” en zulks uit overweging: „dat de gemeenteraad van 's Gravenhage geen besluit heeft genomen, waarbij verklaard wordt, dat de Laan van Meerdervoort

niet meer ter openbare dienst bestemd zal wezen; dat deze Laan mitsdien zijne bestemming voor de openbare dienst niet heeft verloren; dat de afneming van de ter openbare dienst bestemde Laan van Meerdervoort van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente 's Gravenhage derhalve in strijd zou wezen met de bepalingen van art. 1 en 3 van het provinciale reglement van 3 November 1870." In verband met deze beslissing heeft de gemeenteraad van 's Gravenhage den 9 Junij 1879 besloten: "te verklaren dat de Laan van Meerdervoort van de Wittebrug tot aan de Beeklaan, voorkomende op den ligger der wegen en voetpaden in deze gemeente, niet meer ter openbare dienst bestemd is;" van welk besluit behoorlijk aan Ged. Staten van Zuidholland is kennis gegeven. Vervolgens hebben Burg. en Weth. voorloopig een gewijzigden ligger van wegen en voetpaden vastgesteld den 9 April 1880, waarop genoemde Laan niet voorkomt, en welke gewijzigde ligger gedurende eene maand op de secretarie der gemeente ter visie heeft gelegen; en heeft de gemeenteraad bij besluit van 18 Mei 1880 den aldus gewijzigden ligger vastgesteld; tevens beschikte die Raad afwijzend op een verzoek van den heer J. J. van Kerkwijk, strekkende tot het verdagen van de beslissing over deze zaak; en wel op grond dat het verzoekschrift was ingediend na den daartoe gestelden termijn.

Door de heeren J. J. van Kerkwijk, Mr. S. H. Lette van Oostvoorne en Mr. J. Spoor, inwoners van 's Gravenhage, zijn bezwaren tegen dit raadsbesluit ingebragt bij Ged. Staten van Zuidholland. Dezen hebben, ter voldoening aan art. 3 van het provinciaal reglement op de wegen en voetpaden, den gemeenteraad en de belanghebbenden gehoord. De gemeenteraad vereenigde zich in zijne vergadering van 6 Julij 1880 met het voorstel van Burg. en Weth. om te adviseren tot bekrachtiging van 's Raads besluit van 18 Mei bevorens; als motieven hiervoor gaf de Raad, behalve eene verwijzing naar het vóór 1879 in deze zaak voorgevallene: dat bij raadsbesluiten van 9 Junij, 30 September en 2 December 1879 de geheele straat, leidende van het reeds vroeger aan de gemeente behoorende gedeelte der Laan van Meerdervoort tot aan de Beeklaan, door de gemeente is overgenomen en door het bovenaangehaalde raadsbesluit van 9 Junij 1879 de Laan van Meerdervoort van de Wittebrug tot de Beeklaan niet meer voor de openbare dienst is bestemd; dat de bestrating in de nieuwe straat zeer voldoende is, en namens H. K. H. de Groothertogin van Saxen-Weimar eene som van *f* 1290 is gestort voor het herstel van vakken bestrating, die door het bouwen aldaar hadden geleden; dat blijkens een brief van baron d'Yvoy van Mijdrecht, intendant van H. K. H., van 17 Junij 1879, de oude Laan niet voor het publiek zal worden afgesloten, en dat men bezig was met de vernieuwing van de brug en van een gedeelte der Laan. Belanghebbenden werden den 11 Augustus ll. gehoord door eene commissie van drie leden van Ged. Staten. Voor deze verscheen de adressant van Kerkwijk, welke beweerde dat de bestrating van de nieuwe straat van onvoldoende qualiteit is en dat die straat te vroeg door de gemeente is overgenomen, alsmede dat de mededeeling van baron d'Yvoy van Mijdrecht niets anders bewijst, dan dat het gebruik van den ouden weg voor het publiek van de welwillendheid van één persoon afhangt; de overige verschenen belanghebbenden, Mr. Bergsma, Waterreus, van Duijne en van der Kuijlen, verlangden de bekrachtiging van het bestreden raadsbesluit. De beslissing van Ged. Staten van 30 Augustus ll. B n°. 3608 is:

„met handhaving van het door den Raad der gemeente 's Gravenhage genomen besluit van 18 Mei ll., strekkende om de Laan van Meerdervoort, loopende van af de Witte brug tot de Beeklaan, van den ligger der wegen en voetpaden van die gemeente af te voeren en de daartegen ingebragte bezwaren ongegrond te verklaren."

Zij berust op de volgende overwegingen:

„Overwegende: dat de weg genaamd de Laan van Meerdervoort tusschen de Witte brug en de Beeklaan, hoewel een gedeelte van den weg die van overoude tijden af langs de geheele Hollandsche kust door de duinen liep, na de vernietiging van verschillende gedeelten van dezen weg, slechts strekt tot verbinding van de bestrating voorbij Meerdervoort met de Beeklaan; dat sedert onlangs een nieuwe weg is daargesteld, bestraat ter breedte van 12 meter, en derhalve voor de communicatie bruikbaarder dan de Laan van Meerdervoort, een gemacadamiseerde rijweg van 5 meter breedte, en deze weg dezelfde punten verbindt; dat deze nieuwe weg of straat in 1879 door de gemeente in beheer en onderhoud is overgenomen, en thans als straat of weg binnen de bebouwde kom der gemeente gelegen voor het vrij en onbelemmerd verkeer is opengesteld;

dat de Raad van 's Gravenhage in de daarstelling van dezen weg door de belanghebbenden bij wie de Laan van Meerdervoort in onderhoud is, aanleiding heeft gevonden de Laan van Meerdervoort van den ligger af te nemen;

„Overwegende: dat, behoudens het geval dat de grond waarover een weg loopt, niet met den last van publieken weg is bezwaard en mitsdien de weg ten onregte op den ligger werd gebragt, slechts dan sprake kan zijn van het afnemen van een weg van den ligger, indien werkelijk bewezen is dat het algemeen belang der communicatie niet meer bij het behoud van dien weg is betrokken;

„Overwegende: dat nu zooals reeds werd vermeld de Laan van Meerdervoort door een breederen en meer bruikbaren weg is vervangen die dezelfde punten verbindt, het algemeen belang der communicatie niet meer bij het behoud van de Laan van Meerdervoort is betrokken, en het in de vorige overweging vermelde geval derhalve werkelijk aanwezig is;

„Overwegende: dat bij dit collegie niet kan wegen het door adressanten aangevoerde, dat door dit wegnemen het publiek van een schoonen wandelweg wordt beroofd, daar de zorgen van dit collegie, voortspruitende uit het in art. 192 der Grondwet aan de Provinciale Staten opgedragen toezigt op de wegen, zich niet tot de door adressanten op den voorgrond gestelde belangen uitstrekt;

„Overwegende: dat er mitsdien voor dit collegie geen termen bestaan de vermelding van de Laan van Meerdervoort op den ligger te behouden."

Van dit besluit van Ged. Staten zijn de adressanten binnen eene maand in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. In het adres van den heer J. J. van Kerkwijk wordt breedvoerig betoogd, dat de Laan van Meerdervoort van ouds een openbare weg is; dat die aan de gemeente niets aan onderhoud kost, en geriefelijk en aangenaam is voor wandelaars en voor degenen die in de nabijheid wonen; dat er geene redenen van algemeen belang zijn om dien weg van den ligger der wegen af te voeren; dat integendeel, bij verdere uitlegging der stad naar den kant van Loosduinen of bij het tot stand komen van een kanaal, de gemeente veel geld zou moeten

geven om de Laan weder tot een openbaren weg te maken; dat het belang van H. K. H. de Groothertogin alleen dan in aanmerking zou mogen komen, zoo daartegen een aequivalent aàn de ingezetenen wierd gegeven; den aanleg, van wege H. K. H., van de nieuwe straat van de Wittebrug naar de Beeklaan beschouwt adressant als eene welgelukte speculatie tot bevordering van den verkoop van gronden langs die straat gelegen; deze straat zoude ook niet meer voor het verkeer kunnen worden gesloten, al bleef de oude Laan op den ligger staan.

Wijders hecht de adressant van Kerkwijk geene waarde aan de toezegging van baron d'Yvoy van Mijdrecht namens H. K. H. omtrent het niet afsluiten der wandeling op de Laan, omdat deze toezegging met restrictiën gepaard en altoos herroepelijk is. Wat betreft de schikking op 24 Augustus 1876 getroffen en daartoe strekkende, dat H. K. H. de Groothertogin eene nieuwe straat breed 12 meter late maken en daarentegen de oude Laan van den ligger der wegen en voetpaden worde afgevoerd, deze beschouwt adressant als eene dading, en als zoodanig niet verbindend voor de gemeente, dewijl zij niet door een hooger gezag is goedgekeurd. Eindelijk het besluit van Ged. Staten van 30 Augustus ll. beoordeelende, brengt adressant daartegen in: 1°. dat Ged. Staten over eene wijziging in eenen bereids voorlang vastgestelden ligger (volgens art. 3 van het Prov. Reglement op de wegen en voetpaden) niet in hooger beroep, maar in eersten aanleg hadden moeten beslissen en dus het Raadsbesluit van 18 Mei ll. niet hadden moeten goedkeuren; 2°. dat Ged. Staten, bij het onderzoek der zaak, alinea 6 van genoemd art. 3 niet hebben nageleefd, omdat zij niet den gemeenteraad en de belanghebbenden te gelijk en tegen elkander hebben gehoord, maar ieder afzonderlijk, en het antwoord van den gemeenteraad niet aan belanghebbenden hebben medegedeeld.

De beide andere adressanten beweren dat de gemeenteraad, door de Laan van den ligger af te voeren, de belangen der gemeente heeft miskend, en beroepen zich op hunne Memorie in 1878 aan den Raad ven State ingediend. Ged. Staten van Zuidholland, ter zake gehoord, adviseren tot handhaving van hun besluit; omtrent de bezwaren van adressanten verwijzen zij naar hun advies in 1878 uitgebragt in het toen aanhangige geschil en doen daarbij opmerken, dat de geheele nieuwe straat van de van der Spiegelstraat tot de Beeklaan toe, thans voor het verkeer is geopend.

Wat de bevoegdheid van den gemeenteraad betreft, om in eersten aanleg uitspraak te doen over wijziging van den ligger, deze is, volgens het oordeel van Ged. Staten, uitgemaakt bij het Kon. besluit van 12 Februarij 1879 (*Stbl* n°, 32); en alinea 6 van art. 3 van het Prov. Reglement is door Ged. Staten wel nageleefd, vermits zoowel de gemeenteraad als de reclamanten en belanghebbenden zijn opgeroepen om voor de commissie uit hun collegie te verschijnen op 11 Augustus ll., terwijl het aan Ged. Staten vrijstond, vooraf schriftelijke consideratiën van den gemeenteraad te vragen.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 October ll. n°. 21, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn ingekomen de volgende memoriën:

1°. van J. Waterreus Lz., te Scheveningen, die als eigenaar van land in het Kleine Veentje belang heeft, dat de nieuwe straat tot in de Beeklaan doorloope

en niet worde afgesloten, om welke reden hij het afvoeren van de oude Laan van den ligger voorstaat;

2o. van J. J. van Duijne, te Scheveningen, van gelijke strekking; deze belanghebbende wijst er op, dat eene gewenschte verbinding van de nieuwe straat met de da Costastaat en Helmersstraat niet kan tot stand komen dan over gronden van H. K. H. de Groothertogin, welke alleen zullen te verkrijgen zijn indien de nieuwe straat tot in de Beeklaan publieke weg is;

3o. van G. M. van der Kuijlen, te 's Gravenhage, wonende aan de Laan van Meerdervoort; deze wenscht de opheffing van de oude Laan in het belang der openbare zedelijkheid; alsmede omdat anders een plan van de heeren Patijn en anderen, tot aanleg van een 40 meter breeden weg van de Beeklaan tot Scheveningen door het duin, niet tot stand zou komen, noch ook de Beeklaan bestraat worden;

4o. van den adressant J. J. van Kerkwijk; deze bestrijdt het advies van Ged. Staten; naar zijne meening is bij het Kon. besluit van 12 Februarij 1879 (*Stbl.* n°. 32) art. 230 der Gemeentewet ten onregte toepasselijk verklaard op een weg, die niet aan de gemeente behoort en evenzeer verkeerd geoordeeld over de bevoegdheid van den gemeenteraad krachtens art. 3 van het Prov. Reglement. De evengenoemde Memoriën van drie belanghebbenden worden door adressant beantwoord in dien zin, dat de nieuwe straat in allen geval open zal moeten blijven en H. K. H. de Groothertogin aan de koopers van door HD. verkochte gronden altoos een uitweg moet verzekeren; terwijl de oude Laan, al bleef die als wandelweg bestaan, zou ophouden een rijweg te zijn indien die van den ligger wordt afgevoerd;

5o. van Mr. J. J. Bergsma, te 's Gravenhage, tot bestrijding van het appel; in deze Memorie wordt beweerd, dat H. K. H. de Groothertogin de schikking van 24 Augustus 1876 geheel heeft nageleefd en dat het naar het verlangen van het gemeentebestuur is, dat hoogere huizen dan van 12 meter en andere huizen dan villa's langs de nieuwe straat zijn gebouwd; verder dat door den aanleg van die straat een publiek belang bevorderd wordt, terwijl het wandelen in de oude Laan zal geoorloofd blijven aan ieder die zich fatsoenlijk gedraagt; overigens wordt in deze Memorie betoogd dat de schikking van 1876 geene dading was en dat Ged. Staten art. 3 van het Prov. Reglement wel hebben nageleefd. Bij deze Memorie is overgelegd een verzoekschrift dd. Mei 1880, waarbij Mr. J. G. Patijn en 22 andere inwoners van 's Gravenhage aan H. K. H. de Groothertogin HD. ondersteuning verzoeken voor den aanleg van eenen 30 à 40 meter breeden weg van de Beeklaan tot de Nieuwe Duinstraat te Scheveningen, en een brief van baron d'Yvoy van Mijdrecht, dd. 25 Mei 1880, waarbij deze namens H. K. H. verklaart, dit plan te willen bevorderen indien de oude Laan van Meerdervoort van den ligger der wegen wordt afgevoerd.

De heer VAN KERKWIJK zal zich, daar deze zaak reeds eenmaal voor deze vergadering heeft gediend, tot het hoofdpunt bepalen. De Laan van Meerdervoort is een gedeelte van een weg, die van oude tijden dagteekent, langs de duinen liep en zich uitstrekte van den Hoek van Holland tot nabij Haarlem. De Laan was steeds een geliefkoosde wandelweg voor ingezeten en vreemdeling. Velen hoopten in dat gezond oord, gerust en aangenaam te kunnen wonen en betrokken in de nabijheid villa's of andere woningen. Thans wil men de Laan van den ligger der wegen en voetpaden

afnemen, en dus direct of indirect schade aan verschillende ingezetenen aanbrengen. Tegenover dat nadeel staat geen enkel voordeel. Spreker is gaarne bereid het Vorstelijk huis genoegen te verschaffen, maar hij kan hier niets anders zien, dan dat het algemeen belang is opgeofferd, om aan H. K. H. de Groothertogin van Saxen-Weimar voordeel en genoegen te geven. Let men nu op hetgeen over dit onderwerp in den gemeenteraad is gezegd, dan zal men daaruit ontwaren, dat het adres van appellant wel werd bestreden, voornamelijk omdat de Raad niet terugkomen kon op de verbindtenis, aangegaan in de zitting van 24 Augustus 1876, maar men erkende, dat dit besluit was genomen in een onbewaakt oogenblik; in de zitting van 6 Julij 1880 had de heer Mock dit besluit genoemd een *misstap*, en gezegd dat als door iemand in tijds de aandacht op dat besluit ware gevestigd, de gemeenteraad flink weg op dat fatale besluit zou zijn teruggekomen.

Daar waar de gemeenteraad dus zelf erkent een verkeerd besluit genomen te hebben, hoopt spreker dat Z. M. het besluit van den gemeenteraad om de Laan van Meerdervoort van den ligger af te nemen, zal vernietigen en daardoor een verkeerde handeling van den gemeenteraad herstellen.

Voorts wijst hij op hetgeen bij Ged. Staten is voorgevallen. De bedoeling van al. 6 van art. 3 van het Reglement op de wegen en voetpaden is stellig, dat de gemeenteraad en de belanghebbenden voor Ged. Staten zouden verschijnen, ten einde hun bezwaren mede te deelen, opdat de een de bezwaren van den ander zou kunnen hooren en wederleggen. Ged. Staten hebben zich vergist. Zij hadden den gemeenteraad en belanghebbenden moeten oproepen voor hen te verschijnen. In plaats van dat te doen hebben zij eerst schriftelijk aan den gemeenteraad gevraagd, om naar aanleiding van al. 6 van art. 3 hunne bezwaren mede te deelen. Vervolgens hebben zij wederom naar aanleiding van al. 6 van art. 3, den gemeenteraad en belanghebbenden uitgenoodigd voor zich te verschijnen. De gemeenteraad, voorzeker meenende dat hij zijn bezwaren reeds had medegedeeld, nam deze uitnoodiging voor kennigeving aan, en verscheen niet. De Ged. Staten hadden aan belanghebbenden de bezwaren moeten mededeelen door den gemeenteraad schriftelijk ingebragt opdat belanghebbenden ze zouden kunnen weerleggen. Ged. Staten hebben van die bezwaren niets gezegd; Ged. Staten hebben daardoor in strijd gehandeld met de voorschriften van het Reglement op de wegen en voetpaden in deze provincie. En ook uit dien hoofde meent spreker, dat het besluit moet worden vernietigd.

Eindelijk doet spreker opmerken, dat, als aan het verzoek van de heeren Patijn c. s. wordt voldaan, dan nog niet voldaan wordt aan zijn verlangen om den schoonen wandelweg te behouden. Gesteld dat de weg dien de heeren Patijn c. s. vragen, tot stand komt, namelijk een weg van de Beeklaan naar Scheveningen, dan zal men als de Laan gesloten wordt, eerst langs den nieuwen straatweg naar de Beeklaan moeten wandelen, dus een vrij grooten afstand, terwijl men dadelijk op de Laan is, waar men een zeer schoone wandeling heeft. Het adres van de heeren Patijn c. s, schijnt op touw te zijn gezet door iemand, die in die buurt gronden op speculatie heeft gekocht, die door den gevraagden weg in waarde zullen toenemen.

De heer Mr Bergsma, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde op voor

H. K. H. Mevrouw de Groothertogin van Saxen-Weimar. De vorige spreker zeide dat er weinig nieuws meer over de zaak te zeggen viel. Hij geeft dit volkomen toe. Alleen acht hij zich verpligt er op te wijzen hoe sedert twee jaren, toen deze zaak hier werd behandeld, de stand der zaak is veranderd. In Januarij van het vorige jaar werd het besluit tot afvoering van den weg van den ligger vernietigd op grond dat vooraf moet worden uitgemaakt of de weg al dan niet meer ter openbare dienst bestemd is. De gemeenteraad van 's Gravenhage heeft den 9 Junij 1879 beslist, dat de weg niet meer ter openbare dienst bestemd is. Dat is dus eene res judicata, dat is eene onbetwistbare waarheid. Ged. Staten hebben van dat besluit berigt gekregen van Burg. en Weth. Daarop hebben Burg. en Weth. den ligger voorloopig vastgesteld en daarop kwam de bedoelde weg niet meer voor. Niemand is daartegen opgekomen. En toen heeft de gemeenteraad den 18 Mei 1880 den *voorloopig* vastgestelden ligger voor goed vastgesteld. De vorige spreker heeft van den fatalen termijn, bij het Reglement vastgesteld, geen gebruik gemaakt om daartegen bezwaar te maken. Alleen heeft hij den dag zelven van het besluit een verzoek tot den Raad gerigt tot verdaging Blijkbaar heeft appellant deze manier van procedeeren, waarin hij niet-ontvankelijk moest verklaard worden, gevolgd om zich een schitterend échec op de hoofdzaak te besparen. Opmerking verdient het dat de gemeenteraad het besluit genomen heeft met bijna algemeene stemmen, terwijl het besluit van 9 Junij 1879 genomen was met ruim $^2/_3$ der aanwezige leden.

Later is er in hooger beroep gekomen bij Ged. Staten. Deze hebben daarop belanghebbenden opgeroepen, de vorige spreker is ter vergadering verschenen, en heeft zijne bezwaren kenbaar gemaakt, de gemeenteraad heeft zich niet doen vertegenwoordigen, en Ged. Staten hebben de gemaakte bedenking gewikt en gewogen, maar het besluit van den gemeenteraad gehandhaafd. Spreker meent, dat hij thans duidelijk gemaakt heeft hoe de kwestie zich nu geheel anders voordoet dan in 1878. Het is nu alleen de vraag of de weg, die volgens het genomen besluit *niet meer ter openbare dienst bestemd is,* al dan niet op den ligger zal blijven.

Maar er is sedert dien tijd nog eene andere grootere verandering in den staat van zaken gekomen: de Groothertogin heeft gelast, dat de weg voor het publiek opengesteld zou blijven. Daardoor is de grond voor de oppositie vervallen; daardoor is de heer van Kerkwijk in zijne bestrijding geheel alleen blijven staan. Wel is waar, de heeren Spoor en Lette van Oostvoorne zijn hem nog trouw gebleven, maar die beide heeren zijn noch bij Ged. Staten, noch bij dezen Raad verschenen. Het is alsof men zich schaamt deze oppositie langer voort te zetten.

Maar wat wordt er nu bij het appel, daargelaten dat het van een verkeerd standpunt uitgaat, eigenlijk aangevoerd? De vorige spreker heeft gezegd: de gemeenteraad en Ged. Staten hebben eigenlijk mijn hoofdbezwaar nooit weêrlegd. Is het niet of er tal van bezwaren zijn behalve dat hoofdbezwaar? Spreker kan ze niet vinden al heeft hij de zaak microscopisch nagegaan.

Het hoofdbezwaar heet: een mooije fraaije wandeling gaat verloren, mijne zieke vrienden kunnen er niet meer gaan, een weg wordt klakkeloos weggegraven zonder eenig equivalent. Dat bezwaar is ten eenemale vervallen, want nu moogt ge naar hartelust op de Laan wandelen. Vlak bij die wandeling is bovendien een nieuwe weg gemaakt

waar men van den eenen kant op de duinen ziet en aan den anderen kant op de stad. Die nieuwe straat leidt naar de Beeklaan. Door dien nieuwen weg wordt dus hetzelfde doel bereikt als door de Laan van Meerdervoort beoogd werd, terwijl naast de lijdende vrienden ruimte is voor een arbeidzame frissche, zich ontwikkelende menigte.

Wat is er nu waar van het beweren, dat men door de afvoering van de bedoelde Laan van den ligger, in zijne geldelijke belangen is benadeeld? Men zegt, den Haag is eene stad van weelde en men moet ingezeten en vreemdeling vrij laten fraaije en gezonde wegen te bewandelen. Spreker geeft dit volkomen toe, maar reeds dikwerf heeft hij den tegenstanders gevraagd, dat zij dan toch zouden opgeven waarin die geldelijke benadeeling bestaat. Zoowel de heer van Kerkwijk als ieder ander is steeds in gebreke gebleven eenig bewijs bij te brengen dat er geldelijke benadeeling zou bestaan. En hij durft dan ook gerust zeggen, dat die geldelijke benadeeling, het verlaten van of niet komen naar den Haag door tal van kapitalisten-nietsdoeners, alleen is het spel van de te opgewekte verbeeldingskracht van appellant.

Men heeft gezegd: er is geen equivalent. Er is geen equivalent! Men heeft voor de meergemelde Laan eene breede strook gronds in vrijen eigendom aan de gemeente overgegeven van 12 meter breed. Daarvoor heeft de Groothertogin tienduizenden en nogmaals tienduizenden van guldens opgeofferd om de straat behoorlijk aan te leggen en later dertienhonderd gulden om ze te repareren. Die reparatiën maakt men tot een grief, maar het is niet mogelijk op eenmaal een nieuwe straat in volmaakten toestand op te leveren. En behalve die aanzienlijke geldsommen, die zij voor die straat heeft besteed, is H. K. H. te gemoet gekomen aan de bezwaren, die tegen de sluiting van de Laan van Meerdervoort waren ingebragt en heeft zij den toegang voor het fatsoenlijk publiek toegestaan.

Geen equivalent. Vergeet men dan dien weg welks oplevering der Groothertogin tot voorwaarde was gesteld. Toen men en in de dagbladen en in den gemeenteraad naar aanleiding des heeren van Kerkwijk herhaalde klacht de vraag deed, of er geen equivalent was gegeven, heeft pleiter de geheele correspondentie over de gevoerde onderhandelingen te dezer zake laten drukken. En daaruit is het gebleken, dat er op den nieuwen weg bruggen moesten worden aangelegd. Dat is ook geschied, maar het gemeentebestuur heeft gevorderd, dat die bruggen de breedte zouden hebben van de straat, dat is van 12 meter, en ook aan dat verlangen werd door de Groothertogin volkomen voldaan. En toen eerst hebben Burg. en Weth. hunne toestemming tot de afvoering van de Laan gegeven. De straat is dus in behoorlijke orde. De Groothertogin heeft aan alle verpligtingen voldaan, alle voorwaarden trouw vervuld. Spreker verzoekt den heer van Kerkwijk er eens heen te gaan. Dan zal hij ontwaren dat de nijvere bevolking, die zich daar bevindt, uiterst tevreden is over de verbinding die tusschen het westen en noordwesten van 's Gravenhage door deze straat is tot stand gekomen. Men ontwaart de verbetering van de communicatie, hetgeen ook met het oog op de scholen eene groote verbetering is. Het gevolg daarvan is, dat er reeds drie nieuwe straten paralel met de Beeklaan zijn aangelegd en dat er eene uitbreiding der stad door die verbetering is verkregen aan den Loosdunischen weg. Men moet dus niet zeggen dat er door de Laan van Meerdervoort van den ligger

af te schrijven veel is opgeofferd zonder iets te winnen. En als men nu het oog slaat op den Westlandschen tram, waarvan de heer van Kerkwijk zelf commissaris is, dan zal men zelf begrijpen van hoe grooten invloed de aanleg der nieuwe straat op het tot stand komen van die onderneming ten behoeve van het schoone Westland zijn zal.

Bovendien bestaat er uitzigt op het tot stand komen eener nieuwe verbinding tusschen 's Hage en Scheveningen. Er is namelijk groote behoefte om eene nieuwe verbinding tot stand te brengen van den Hollandschen Spoorweg naar Scheveningen, hetzij dan door een Spoorweg, hetzij door een Tramway. En nu heeft de Hertogin het uitzigt gegeven, dat, wanneer het vraagstuk der Meerdervoortsche Laan zal zijn opgelost, zij eene gunstige beslissing in dat opzigt zal nemen.

Het komt pleiter dus voor, dat de gemeenteraad geheel gehandeld heeft in het publiek belang. De hertogin heeft *f* 40.000 en welligt meer besteed om aan hare verpligtingen te voldoen. Zij is bereid om welligt nog meer te doen. Gaat het dan met de eerlijkheid en goede trouw aan, om haar tegen te werken en aan de belofte ten opzigte der Meerdervoortsche Laan, geen gevolg te geven. Hij gelooft dat niet.

Men heeft gezegd, de Hertogin heeft de conventie van 1876 niet nageleefd. Men heeft dit onverholen in een Dagblad te kennen gegeven en zich beroepen op het gebouw der inrigting Bronovo en op drie huizen van Van Dam, die allen hooger zijn gebouwd dan vooraf bepaald was. Daarop valt aan te merken, dat de Groothertogin de plannen van het gebouw Bronovo niet heeft goed- of afgekeurd. Burg. en Weth. zijn daarbij afgeweken van het aanvankelijk als voorwaarde gestelde, dat er niet hooger mag worden gebouwd dan 12 meter. Dat is toch niet de schuld van de Groothertogin.

Het is waar, de gemeenteraad te 's Hage heeft vroeger bepaald, dat er niet hooger dan 12 meter mogt worden gebouwd, maar het is ook waar, dat de gemeenteraad in Juni jl. met *algemeene* stemmen heeft besloten dat er kan worden gebouwd tot 15 meter. Het blijkt dus, dat de Groothertogin geheel buiten de questie is, en de gemeenteraad is teruggekomen op een besluit dat met het oog op de breedte der straat in verband met de aesthetiek geenerlei regt van bestaan had.

Wat dus al die bezwaren betreft, zij zijn gewogen, doch te ligt bevonden en H. K. H. de Groothertogin en de gemeenteraad hebben helderder inzicht gehad in het publiek belang dan de geachte appellant.

Nu nog enkele punten:

Men heeft er zich op beroepen, dat de heer Eijssell zich in den gemeenteraad heeft uitgelaten in dien zin, alsof er tusschen de Groothertogin en het gemeentebestuur eene dading was aangegaan. Pleiter heeft groote achting voor het Raadslid, den heer Eijssell, maar hij moet zeggen dat dit Raadslid zich in dat opzigt heeft vergist. De conventie was geen dading. Toen de conventie op 24 Augustus 1876 werd gesloten, welk proces was er toen aanhangig, dat geeindigd, welk proces dreigde dat voorkomen moest worden? Dat moet men aanwijzen, wil men spreken van dading. Men zegt, dat Ged. Staten zich ten onregte beroepen op art. 192 der Grondwet. Maar nu meent pleiter, dat Ged. Staten hebben verklaard, dat hun toezigt zich niet uitstrekt tot allerlei beuzelarijen, of men hier of daar al of niet aangenaam wandelt maar zij slechts

hebben toe te zien op behoorlijke communicatie en dat is juist. Als appellant wijst op art. 1 van het Reglement, welnu pleiter neemt dit aan, maar dan hebben Ged. Staten zeker niet te waken voor de Laan van Meerdervoort. Volgens dat art. zien zij toe op wegen voor het publiek gebruik liggende.

En nu is het sedert Juni 1879 uitgemaakt, dat de weg niet meer ter openbare dienst bestemd is.

Appellant legt art, 3 derwijze uit, dat zoodra de wijziging van den ligger is vastgesteld, de gemeenteraad dan onbevoegd is en men alleen bij Ged. Staten in hooger beroep kan komen. Pleiter begrijpt het belang van die opmerking niet, daar Ged. Staten van de kwestie in haar geheel hebben kennis genomen, en zij wel van hetzelfde oordeel zullen zijn in eerste instantie als in hooger beroep, maar in allen gevalle faalt appellant in zijne opvatting. Elke wijziging is toch eene vaststelling, zooals dan ook boven elk besluit tot wijziging vermeld staat. Het gaat niet aan om eene wijziging in den vastgestelden ligger raauwelijks bij Ged. Staten aan te brengen. Voor die afwijking van het gemeene regt is geen enkele reden denkbaar.

Appellant heeft betoogd, dat hij en zijne vrienden door Ged. Staten zijn miskend omdat de gemeenteraad niet ter vergadering van Ged. Staten is verschenen. De gemeenteraad heeft gesproken en wat daar gesproken wordt, kan men spoedig in het Bijblad lezen; appellant is er zeker een trouw lezer van. En dan zal het hem daaruit volkomen gebleken zijn, welke zienswijze de Raad was toegedaan en welke argumenten hij had aan te voeren tot bevestiging van het beslnit tot ongegrondverklaring van het beroep. Maar wat kan dit appellant schaden? Zijn zij niet door Ged. Staten vriendelijk ontvangen en aangehoord? Kunnen deze het helpen, dat de gemeenteraad niet verkoos te verschijnen? Dit zoogenaamde argument bewijst hoe verlegen men is geweest om gronden op te sporen voor het hooger beroep.

Opmerking verdient het, dat sedert het besluit van den gemeenteraad, dat de weg van den ligger zal worden afgevoerd en dat die niet meer ter openbare dienst bestemd is, de oppositie heeft opgehouden. De appellant alleen is ontevreden en zal het ongetwijfeld blijven na de beslissing, die door den Koning, op het advies van den Raad van State, in deze zaak zal worden genomen.

De heer van Kerkwijk zegt, dat hij, in antwoord op den vorigen spreker, zich bepalen zal tot het hoofdbezwaar, dat de Laan van Meerdervoort, zijnde een wandelweg waarop door het publiek groote prijs wordt gesteld, voortaan gesloten zal zijn of de toegang voor het minst afhankelijk zal zijn van de goede gezindheid der Groothertogin. Hij houdt vol, dat voor dit verlies, voor dit nadeel, geen equivalent is gegeven, De nieuw aangelegde weg is dit niet. Die weg is noodig, om de gronden van de Groothertogin duur te doen verkoopen, hetgeen dan ook reeds ten deele gelukt is. Langs den nieuwen straatweg van de Wittebrug naar de Beeklaan staan slechts enkele huizen.

Andere wegen of straten worden door den gemeenteraad niet overgenomen, tenzij de helft met huizen is bebouwd; deze weg is reeds overgenomen, zoodat de gemeenteraad in deze zaak een privilegie aan de Groothertogin heeft gegeven.

Spreker merkt op, dat hij de voorschriften van de Reglementen trouw heeft nage-

leefd en opgevolgd en dat hij dus niet gelooft dwaas gehandeld te hebben, zooals de heer Bergsma beweerde. Die pleitbezorger beriep zich op het besluit van den gemeenteraad waarbij, naar aanleiding van art. 230 der gemeentewet, de Laan niet meer ter openbare dienst bestemd zou zijn. De gemeenteraad had het regt niet, dat besluit te nemen; genoemd artikel der gemeentewet ziet alleen op wegen, die aan de gemeente in eigendom behooren, Gesteld, dat art. 230 ook gold voor andere wegen, dan zou immers de gemeenteraad kunnen besluiten, dat een provinciale of een Rijksweg niet meer voor de openbare dienst bestemd was.

De vorige pleiter heeft gezegd, dat hij, spreker, alleen als tegenstander is overgebleven. De heeren Spoor en Lette van Oostvoorne zijn met hem in hooger beroep gekomen, En dat de beide heeren niet aanwezig zijn, dat komt doordien het geregtshof zitting heeft.

Als men naar dat Hof gaat, dan kan men zich overtuigen, dat de heer Spoor door ambtsbezigheden verhinderd wordt hier tegenwoordig te zijn.

De heer Bergsma zeide wel: niemand is tegen de afvoering van de Laan van Meerdervoort van den ligger der openbare wegen en voetpaden, maar dit is niet juist. In het concept Kon. besluit van den Raad van State (zie *Staatscourant* van 14 Februarij 1879) wordt er op gewezen, dat door de afvoering der Meerdervoortsche Laan van den ligger, de bestaande en als wandelweg bij het publiek op prijs gestelde gemeenschap zou worden verbroken; men leze vooral de verslagen van den gemeenteraad, waaruit blijken kan, dat in de zitting van 18 Maart 1879, 124 der meest geachte ingezetenen zich tot den Raad hebben gewend om dezen te verzoeken te waken, dat deze niet te ontberen gemeenschapsweg ooit of te immer aan de openbare dienst worde onttrokken.

Dat de restricties voor het bewandelen der Laan niets zouden beteekenen, is niet juist; zelfs een lid van den gemeenteraad, Jhr. de Jonge, koesterde vrees voor die restricties.

Spreker is niet geheel gerust; immers wat is geschied? Bij de overeenkomst van 24 Augustus 1876 tusschen de Groothertogin en den gemeenteraad nam de Groothertogin op zich, een straatweg te maken van de Wittebrug naar de Beeklaan, en alleen villa's, niet hooger dan 12 meter, langs dien weg te zullen laten bouwen.

En wat doet de gemagtigde van de Groothertogin? Hij verkoopt den eersten grond voor het zoogenaamde gesticht Bronovo, dat eene hoogte heeft grooter dan 12 meter en geenszins een villa is, maar een leelijke steenmassa. Gesteld, de Groothertogin laat de Laan open voor wandeling, dan is het geenszins zeker, dat opvolgende eigenaren zulks zullen doen.

Bouwspeculanten hebben zich in der tijd naar Weimar begeven, en getracht tegen aanzienlijke sommen de gronden van de Groothertogin te koopen.

Pleiter heeft straks doen doorstralen, dat spreker in zijn memorie onzin zou hebben bijgebragt omtrent het beweren, dat Ged. Staten en niet Burg. en Weth. het initiatief hadden moeten nemen, om de Laan van den ligger te nemen.

Het doet hem genoegen, er op te kunnen wijzen, dat bij gelegenheid dat deze zaak de vorige maal behandeld werd, Ged. Staten en de toenmalige Minister van Waterstaat zijn zienswijze deelden.

Het bezwaar van den spreker, dat Ged. Staten niet, zooals zulks volgens al. 6 van art. 3 van het Reglement is voorgeschreven, aan reclamant de tegenwerpingen van den gemeenteraad hebben medegedeeld, is door den pleitbezorger der Groothertogin beantwoord met het gezegde, dat spreker zeker wel het Bijblad van den gemeenteraad van 's Gravenhage zou hebben, waar spreker het had kunnen lezen. Op dat Bijblad is spreker niet geabonneerd.

Pleiter heeft straks gesproken van verzinsels, en zelfs sprekers goede trouw en eerlijkheid verdacht gemaakt. Spreker acht zich boven dergelijke beschuldigingen verheven, maar is zoo vrij in herinnering te brengen, wat in deze zaak is geschied door den heer Bergsma, opdat de Raad van State kunne oordeelen, of de goede trouw van dien heer boven alle verdenking is.

Bij de vorige behandeling van de Laan voor den Raad van State deed de geachte rapporteur, de Staatsraad Boot, aan pleiter opmerken dat het Reglement op de wegen en voetpaden, waarop hij zich beriep, eerst over eenige maanden in werking zou komen en dien ten gevolge het pleidooi van den heer Bergsma zeer veel van zijn kracht verloor.

Toen de heer Bergsma van de Gebroeders Belinfante, die de verslagen van den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, uitgeven, het concept ter inzage kreeg, schrapte hij wat de rapporteur Boot had gezegd en wijzigde geheel zijn pleidooi. Deze handeling kan strekken tot appreciatie van de goede trouw van den pleitbezorger der Groothertogin, den heer Mr. Bergsma.

De heer Mr. Bergsma wil gaarne erkennen dat hij zich twee jaaren geleden aan een flater heeft schuldig gemaakt, door aan te halen het *gewijzigd* Reglement, dat nog geen kracht van wet had, maar hij ontkent dit in het verslag te bebben doorgehaald. Die weglating was zeker eene beleefdheid van den zamensteller van het verslag, maar al had hij de proeven nagegaan, en al had hij het doorgehaald (des neen), dan zou zijn goede trouw en eerlijkheid toch niets daarmede te maken hebben.

Pleiter kent alleen de conventie van 1876 en begrijpt niet hoe men de hooge optrekking van het gebouw Bronovo, waartoe het gemeentebestuur zijne toestemming heeft verleend, aan de Groothertogin kan wijten. Overigens gelooft hij niet, dat deze afdeeling den Koning zal adviseeren het vroeger genomen Kon. besluit te vernietigen.

De vorige spreker heeft willen aantoonen, dat hij in zijn tegenstand niet alleen stond. Maar het is toch eene waarheid, dat na het besluit van 11 Junij 1879, zich iedereen aan den tegenstand heeft onttrokken. Die tegenstanders zijn noch bij Ged. Staten, noch bij den Raad van State verschenen. Zelfs de beide trouwe aanhangers van spreker, waarop hij zich heeft beroepen, zijn noch twee jaren geleden, noch nu voor dezen Raad verschenen. En het blijkt daaruit duidelijk, dat de heer van Kerkwijk in zijn tegenstand geheel alleen staat.

Dat de restrictien, bij de geslotene conventie gesteld, niets zouden beduiden, kan pleiter volstrekt niet toegeven. Groot bezwaar wordt er gevonden in de verklaring namens de Groothertogin gedaan, dat de Laan toegankelijk blijft voor het *fatsoenlijk*

publiek. Nu vraagt men, wat wordt door *fatsoenlijk* publiek verstaan? Pleiter zou daarop kunnen antwoorden dat fatsoenlijk is hij die de vormen in acht neemt. Wat is eigenlijk de bedoeling? Dat de Laan niet misbruikt worde door slecht volk of ter bevordering van zedeloosheid.

Nu zegt spreker, dat de Groothertogin den hoogeren bouw van Bronovo had moeten beletten. Pleiter vraagt, welke storm er zou zijn opgegaan als van Hare zijde zou zijn tegengewerkt de oprigting van een zoo schoon en liefdadig gesticht als Bronovo.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. zegt, dat er o. a. door den gemagtigde der Groothertogin is overgelegd een verzoekschrift van den heer Patijn c. s., aan H. K. H., strekkende om grond te bekomen. Nu meent hij te moeten vragen welk verband er tusschen dat adres en de onderhavige zaak bestaat? Het tegenwoordig vraagstuk betreft: de weglating en afvoering van de Laan van Meerdervoort van den ligger der openbare wegen en voetpaden. Van welken invloed kan het adres van den heer Patijn c. s. op de beslissing van die questie zijn?

De heer MR. BERGSMA. De zaak is deze: eenige ingezetenen hebben plan opgevat om eene tramwaydienst tot stand te brengen van het Hollandsche spoor naar de Nieuwe Duinstraat. Daartoe heeft men grond van de Groothertogin noodig. Nu moest men vooraf beproeven of de Groothertogin bereid zou worden bevonden tot dat einde grond af te staan. Dat is de strekking van het bedoelde adres. En nu heeft de Groothertogin op die aanvrage doen te kennen geven, dat zij ten opzigte van de Laan van Meerdervoort reeds zooveel onaangenaamheid en moeijelijkheid heeft ondervonden, dat zij voor het oogenblik niets meer wil afstaan en Hare beslissing heeft aangehouden totdat deze questie van de Laan geheel zal zijn opgelost.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. Dan is de bedoeling van de overlegging van het meergemeld adres alleen, om de ongezindheid van de Groothertogin aan te toonen om op dit oogenblik meer grond af te staan, zoolang het vraagstuk van de Laan van Meerdervoort niet zal zijn beslist?

De heer MR. BERGSMA. De Groothertogin heeft alleen uitstel van Hare beslissing verlangd totdat het vraagstuk van de Laan van Meerdervoort tot oplossing zal zijn gebragt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Drie-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 22 *December* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 22 November 1880, n°. 17, houdende beschikking op de reclame van *mevrouw de weduwe L. J. G. G. Gijsen, geboren Thijs te Delft, betreffende het niet toelaten van haren zoon A. J. Gijsen tot het admissie-examen voor de Koninklijke Militaire Academie te Breda.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 383).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op de reclame van mevrouw de weduwe L. J. G. G. Gijsen, geboren Thijs te Delft, betreffende het niet toelaten van haren zoon A. J. Gijsen tot het admissie-examen voor de Koninklijke Militaire Academie te Breda;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 10 November 1880, n°. 78;

Op de voordragt van Onzen Minister van Oorlog van 17 November 1880 1e Afd. n°. 48;

Overwegende: dat Aloijsius Joannes Gijsen zich in het voorjaar van dit jaar aangemeld hebbende tot het afleggen van een examen als adspirant voor eene plaatsing op de Koninklijke Militaire Academie, volgens art. 6*c* der wet van 30 Mei 1877 (*Stbl.* n°. 141) aaneen geneeskundig onderzoek is onderworpen;

dat de uitslag van dat onderzoek blijkens een verbaal van keuring van den 15 Junij 1880 geweest is, dat hij voor de dienst ongeschikt is bevonden, als lijdende aan zakaderbreuk in ligten graad en granuleuze oogontsteking, als bedoeld onder n°. 151 van het Reglement op het geneeskundig onderzoek, vastgesteld bij Ons besluit van 3 Maart 1871 (*Stbl.* n°. 9);

dat adressante zich daarna heeft gewend tot Onzen Minister van Oorlog met verzoek dat haar zoon, die ten vorigen jare na geneeskundig onderzoek tot het examen was toegelaten, aan eene herkeuring mogt worden onderworpen, welk verzoek door genoemden Minister is gewezen van de hand;

dat adressante na nog herhaaldelijk te vergeefs bij den Minister van Oorlog op wijziging der afkeuring te hebben aangedrongen, zich tot Ons heeft gewend met verzoek deze zaak ter overweging aanhangig te maken bij de Afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur en aan de adressante regt te doen wedervaren;

Overwegende: dat de wet van 30 Mei 1877 (*Stbl.* n°. 141) in art. 6 sub *c.* bepaalt dat tot het admissie-examen slechts wordt toegelaten hij die door eene geneeskundige commissie te benoemen door Onzen Minister van Oorlog voor de militaire dienst geschikt is bevonden, en van de uitspraak dier commissie geen hooger beroep openstaat:

dat derhalve Onze Minister van Oorlog teregt de bedoelde uitspraak omtrent den zoon der adressante heeft gehandhaafd;

Gezien de wet van 30 Mei 1877 (*Stbl.* n°. 141) en Ons besluit van 3 Maart 1871 (*Stbl.* n°. 9);

Hebben goedgevonden en verstaan:

aan adressante te kennen te geven dat aan haar verzoek in zooverre het strekt tot wijziging van de beschikkingen van Onzen Minister niet kan worden voldaan.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 22 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
A. C. OLTMANS,
Ref.

2o. van 30 November 1880, no. 17, houdende beschikking op het beroep van *G. C. Tromp te Lisse, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van* 14 *April* 1880, *B. no.* 696, 1e *Afd. G. S. no.* 48, *houdende afwijzing zijner reclame tegen den ligger der wegen en voetpaden van de gemeente Lisse.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 286 en 326).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van G. C. Tromp te Lisse, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 14 April 1880, no. 696 1e Afd G. S. no. 48, houdende afwijzing zijner reclame tegen den ligger der wegen en voetpaden van de gemeente Lisse;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur gehoord, advies van 17 November 1880, no. 60;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 November 1880, no. 4, Afd. Waterstaat A.;

Overwegende: dat appellant zich bij adres van 7 Februarij 1881 heeft gewend tot Ged. Staten met verzoek dat van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Lisse mogt worden afgevoerd, de onder no. 11 daarop voorkomende Viersteeg, een zandrijweg van de 2e klasse strekkende van den Heeren- of straatweg tot den Achterweg ter lengte van 222 M. en breedte van 5.50 M., dat die weg hem in eigendom toebehoorende en nu onlangs bij het aangrenzende perceel als tuinland in gebruik genomen slechts bij gedoogen werd gebruikt en nimmer met servituut van openbaren weg is belast geweest;

dat Ged. Staten na door eene commissie uit hun midden die tevens den appellant, het gemeentebestuur en belanghebbende hoorden, een plaatselijk onderzoek hebben doen instellen, bij besluit van 14 April 1880 adressants bezwaren ongegrond verklaarden en de vermelding van de Viersteeg op den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Lisse handhaafden;

dat appellant van deze beslissing bij Ons in beroep komende verzoekt dat met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland door Ons alsnog de afvoering van voornoemden weg van den ligger zal worden bevolen;

Overwegende: dat de Viersteeg vóór de verandering door den appellant nu onlangs tot stand gebragt, een weg was aan beide zijden door een bermsloot van de aangrenzende perceelen afgescheiden en waarop geen van dezen eenen uitweg had, zoodat die weg uitsluitend diende om twee openbare wegen, namelijk den straatweg vroeger als Heerweg bekend en den Achterweg van ouds Lijtweg genoemd, met elkander te verbinden; dat hij als zoodanig reeds voorkomt op een kaart door den landmeter J. P. Dou in 1635 geteekend, alsmede op verscheidene andere kaarten;

dat hij ook volgens erkentenis van appellant aan de commissie uit Ged. Staten blijkens het behoorlijk daarvan opgemaakt proces-verbaal van oude tijden her door het publiek is gebruikt;

dat derhalve de Viersteeg, geheel onverschillig aan wien daarvan de eigendom moge toekomen, als liggende ten dienste van het algemeen teregt op den ligger voorkomt en de eigenmagtige daad van appellant, die dien weg afsloot en tot tuinland inrigtte, in dien regtmatig bestaanden toestand geene verandering kan aanbrengen;

Gezien het provinciaal reglement op de wegen in Zuidholland goedgekeurd bij Ons besluit van 7 Januarij 1878 no. 10;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 14 April 1880, het daartegen door appellant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 November 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
A. C. Oltmans,
Ref.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vier-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 29 *December* 1880.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendaris, Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het geschil over *de woonplaats van den armen krankzinnige B. C. Lindenhof.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgende verslag uit:

B. C. Lindenhof, milicien, is sedert 1 September 1879 ter zake van krankzinnigheid in het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Utrecht verpleegd. Hij is thans voor den militairen dienst afgekeurd en zal daaruit worden ontslagen, zoodra zal zijn uitgemaakt ten laste van welke gemeente de kosten zijner verdere verpleging komen moeten. Daar Lindenhof van 1 Mei 1879 tot aan zijne opzending naar het gesticht, te Amsterdam in garnizoen heeft gelegen, is het bestuur dier gemeente gevraagd of het bereid is zich met die kosten te belasten. Burg. en Weth. van Amsterdam achten evenwel die gemeente daartoe niet gehouden, omdat het er niets toe afdoet of Lindenhof vóór zijne opzending naar het gesticht aldaar in garnizoen lag, maar het de vraag is, waar hij woonachtig was, toen hij als militien-plaatsvervanger in dienst trad en van welke gemeente hij het getuigschrift (model n°. 14) benoodigd voor zijne indiensttreding ontvangen heeft. Zoo hier geen termen aanwezig zijn, de kosten der verpleging voor rekening van het Rijk te nemen, dan zouden naar het oordeel van Burg. en Weth. voornoemd, de gemeente die dat getuigschrift heeft afgegeven, hetgeen zij meenen dat door Leiden is gedaan, als zijne woonplaats moeten worden aangemerkt.

Ged. Staten van Noordholland deelen als hun gevoelen mede, dat Lindenhof, die sedert jaren op verschillende plaatsen, 't zij als plaatsvervanger, 't zij als soldaat in garnizoen heeft gelegen, geacht moet worden gedurende die jaren telkens geene andere woonplaats te hebben gehad dan zijne garnizoensplaats, en dat alzoo, daar hij op het tijdstip, dat zijne opneming in een krankzinnigengesticht plaats had, te Amsterdam in garnizoen lag, deze gemeente zijne laatste woonplaats was, en deze derhalve, op grond van het bepaalde bij art. 26 der armenwet, verplicht is de kosten zijner verpleging na het verstrijken van zijn diensttijd te dragen.

De overweging van deze zaak u is krachtens 's Konings machtiging bij de afdeeling aanhangig gemaakt.

Burg. en Weth. van Leiden, op verzoek van deze Afdeeling omtrent het beweren van Amsterdam gehoord, hebben geantwoord, dat uit de afgifte van het door Amsterdam bedoelde bewijs uit den aard der zaak niet noodwendig volgt, dat de vaste woonplaats in den zin der wet in de gemeente alwaar zulks is geschied, is gevestigd, daar de aspirant-plaatsvervangers zich menigwerf tijdelijk vestigen in de gemeente, waar de militieraad zitting houdt en aldaar voorzien van een behoorlijk paspoort meerbedoeld getuigschrift aanvragen; maar dat bovendien, al mocht kunnen worden aangenomen, dat destijds de vaste woonplaats van den belanghebbende in de gemeente Leiden was gevestigd, hij sedert dien tijd zijne woonplaats ten gevolge van verandering van garnizoen naar elders heeft overgebragt. Voorts hebben Burg. en Weth. van Leiden nog berigt dat de persoon van Lindenhof aldaar in het bevolkingsregister, is ingeschreven geweest van 21 Februarij 1876 — 1 September 1879, op welken laatstgenoemden dag door den Commandant van het 7e regiment Infanterie te Amsterdam een bevolkingskaart is gezonden ter afschrijving van het register. Zij merken daarbij op dat Lindenhof reeds in Mei 1879 Leiden metterwoon had verlaten en zich te Amsterdam had gevestigd en dat hij reeds in dienst was toen door den bedoelden Commandant de bevolkingskaart ter afschrijving gezonden werd.

Ged. Staten van Zuidholland zijn met hunne ambtgenooten van Noordholland van gevoelen, dat Amsterdam als laatste woonplaats van den krankzinnige moet worden beschouwd.

Nog valt mede te deelen, dat Lindenhof in 1844 te Leiden geboren van Maart 1869 — November 1875 in Oost-Indië als soldaat heeft gediend; dat hij van 15 November 1875 tot 10 Mei 1876 te Leiden is geweest; 10 Mei 1876 — 14 Januarij 1877 te Amsterdam; vervolgens tot 29 September 1877 als militien plaatsvervanger te Nijmegen; tot 12 October daaraanvolgende te Leiden; toen op nieuw tot 1 Mei 1879 in garnizoen te Nijmegen; van 1 Mei—1 September te Amsterdam en daarna te Utrecht, zooals gezegd is.

II. het beroep *van het bestuur van den binnenpolder van Hedikhuizen tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij is afgewezen zijne reclame tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van den gecombineerden Buitenpolder van Engelen Vlijmen en Hedikhuizen, omtrent het onderhoud van een gedeelte weg tuschen Vlijmen en Engelen.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Van de Haarsteeg, welke plaats gedeeltelijk in de gemeente Hedikhuizen gedeeltelijk in Vlijmen ligt, loopt een kunstweg door de gemeente Vlijmen, die tot zeker punt, waar hij den Hoogen Maasdijk snijdt, met klinkers bestraat is, en verder voortgezet in de gemeenten Vlijmen en Engelen tot nabij de Maas en met een zijtak in de gemeenten Engelen en Bokhoven ook tot nabij de Maas, alles grindweg. Deze kunstweg is in 1857 ontworpen en in volgende jaren aangelegd voor rekening der gemeente Vlijmen, welke van de provincie Noordbrabant een subsidie à 50 pct. van de kosten van aanleg heeft genoten; het blijkt evenwel dat door de belanghebbende waterschappen ook in den aanleg is bijgedragen, waarover straks nader. Het blijkt tot nog toe niet, dat tusschen die polders en de gemeente Vlijmen de verdeeling van de kosten van onderhoud voor goed is geregeld. — Op den 1 Julij ll. adresseerde zich het bestuur van het Waterschap den Binnenpolder van Hedikhuizen, als ingeland van het waterschap den Gecombineerden Buitenpolder van Engelen, Vlijmen en Hedikhuizen, aan Ged. Staten van Noordbrabant, verzoekende vernietiging van een besluit van stemgeregtigde ingelanden in laatstgemeld waterschap van 15 Junij bevorens, waarbij een gedeelte van bovengemelden grindweg voor rekening van dat waterschap in onderhoud was genomen, als zijnde dat besluit in strijd met art. 231 der Gemeentewet en met het belang van de ingelanden van het waterschap. Op dat verzoek gaven Ged. Staten eene afwijzende beschikking bij besluit van 16 September ll., en wel op grond dat besluiten van stemgeregtigde ingelanden van waterschappen niet worden beheerscht door de Gemeentewet, en daarenboven het gedeelte grindweg, waarover geschil is, niet binnen de gemeente Vlijmen ligt en dus niet volgens art. 231 der Gemeentewet ten laste van die gemeente kan worden gebragt; dat van 1858 tot 1869 het onderhoud van het quaestieuse gedeelte grindweg door den Gecombineerden Buitenpolder is bekostigd; dat na dien tijd de gemeente Vlijmen ook dat gedeelte heeft onderhouden omdat zij zich daartoe verpligt had als voorwaarde van het provinciaal subsidie; dat stemgeregtigde ingelanden tot wegneming van een geschil met de gemeente Vlijmen hebben besloten een gedeelte weg voor rekening van het waterschap te nemen; dat dit besluit billijk is wegens het groote belang dat het waterschap heeft bij het instandhouden van den kunstweg. Adressant heeft zich bij adres van 12 September, zijnde bij het Kabinet des Konings ingekomen den 15 September ll., in beroep voorzien van dat besluit van Ged. Staten. Hij doet in dat adres dezelfde bezwaren gelden, als in eersten aanleg, onder opmerking dat het beroep op art. 231 Gemeentewet zoowel de gemeente Engelen, op wier grondgebied het betwiste gedeelte wegs ligt, als de gemeente Vlijmen betreft. — Ged. Staten, over de zaak gehoord, adviseren tot ongegrondverklaring van het beroep; zij leggen over: 1o. een verslag van den hoofdingenieur van den provincialen waterstaat, waarin voorkomt, dat tijdens het maken van den grindweg, de Binnenpolder van Engelen en de Polder van Bokhoven ieder het onderhoud van een gedeelte daarvan voor hunne rekening hebben genomen, en dat tusschen de gemeente Vlijmen en den Gecombineerden Buitenpolder eene overeenkomst betreffende het onderhoud van het overige gedeelte is gemaakt, welk stuk echter in het ongereede zoude zijn. Sedert 1869 had de

Gecombineerde Buitenpolder niets bijgedragen, waarover het gemeentebestuur van Vlijmen klaagde.

Tot opheffing van dit geschil hadden stemgeregtigde ingelanden nu in 1880 besloten "dat het gedeelte grindweg van af den Kruisdijk tot aan de grensscheiding van Engelen en Vlijmen ten laste van het waterschap werd genomen," terwijl het overige bijna even lange gedeelte grindweg in onderhoud bij de gemeente Vlijmen zou blijven. Dit besluit, zijnde eenparig genomen, acht de hoofdingenieur niet in strijd met de Gemeentewet noch met het belang van het waterschap, terwijl het z. i. billijk is de bestaande maar niet wettig te bewijzen verpligtingen van het waterschap na te leven; 2°. een schrijven van het bestuur van den Gecombineerden Buitenpolder van gelijke strekking. Dat bestuur deelt mede dat het quaestieuse gedeelte weg op grond van particulieren ligt, welke ook het grasgewas genieten; dat de gemeente Vlijmen niet krachtens art. 231 Gemeentewet maar krachtens eene overeenkomst van den 30 September 1858 met het onderhoud van dien weg op het grondgebied der gemeente Engelen belast is; dat zich in het archief van het waterschap de Gecombineerden Buitenpolder geene stukken en geene notulen van den tijd, toen de weg is aangelegd, bevinden. Niettemin is het bestuur door stukken met het onderhoud in betrekking staande overtuigd, dat de Gecombineerde Buitenpolder, een deel in den aanleg van het buitendijksche gedeelte van den grindweg heeft betaald en een deel in het onderhoud op zich genomen, even zoowel als de polders van Engelen en Bokhoven dit hebben gedaan. Daarbij worden overgelegd: *a.* een uittreksel uit de notulen van den gemeenteraad van Vlijmen van 24 October 1857, waarin voorkomt dat de Burgemeester het plan van den geheelen kunstweg uiteenzet, en mededeelt dat Burg. en Weth. voorloopig met de betrokken polderbesturen zijn overeengekomen met name dat de Gecombineerde Buitenpolder den weg zal doortrekken door de Slagen en het Vlijmensche veld tot aan den Hoogen Maasdijk; in die vergadering heeft de gemeenteraad de handelingen van Burg. en Weth. goedgekeurd; *b.* eene schuldbekentenis groot *ƒ* 1000 dd. 28 Julij 1859, waarbij Dijkgraaf en Hoogheemraden van den Gecombineerden Buitenpolder erkennen die som ter leen te hebben ontvangen van Mr. P. C. van der Pant "tot bestrijding van de kosten van aanleg van een grindweg aanvangende aan den duiker van het kleine poldertje onder Vlijmen nabij den Hoogen Maasdijk in verband met den grindweg naar Engelen;" *c.* copie van eene acte van 7 November 1859, waarbij het bestuur van den Binnenpolder van Engelen zich jegens de gemeente Vlijmen verbonden verklaart, de kosten van aanleg en onderhoud te dragen van een ander gedeelte van denzelfden grindweg.

Nadat dit geschil met 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van den 27 November 1880 n°. 13 bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, heeft deze afdeeling de mededeeling van het beklaagde besluit van stemgeregtigde ingelanden van 15 Junij ll. verzocht. In voldoening aan dit verlangen ontving zij een uittreksel uit de notulen van de bedoelde vergadering, afgegeven door den Secretaris-penningmeester W. van Hooff, waaruit blijkt dat de heer M. L. Mommersteeg (de Dijkgraaf) heeft voorgesteld "het jaren lang gehangen geschil over het onderhoud van den weg op Bokhoven en Engelen te termineren;" dat de vergadering met 45 tegen 10 stemmen heeft besloten

dit punt in behandeling te nemen; dat vervolgens aan het bestuur is opgedragen eene commissie uit zijn midden te benoemen om deze zaak met eene commissie uit den gemeenteraad van Vlijmen binnen 2 maanden te regelen "zoodat de weg zoover die niet onder Vlijmen is gelegen en ten laste van die gemeente is genomen, ten laste van dit waterschap kon genomen worden, en wat aangaat het verledene wordt het bestuur uitgenoodigd aan deze vergadering nader verslag te geven van de wijze waarop dat kan worden afgedaan." Bij dat uittreksel is gevoegd eene missive dd 6 December ll. van den Dijkgraaf M. L. Mommersteeg aan Ged. Staten van Noord-brabant, waarin wordt opgemerkt dat de notulen der vergadering van 15 Junij 1880 nog niet zijn vastgesteld, en dat zij onduidelijk zijn geredigeerd, weshalve de Dijkgraaf het behandelde onderwerp nader omschrijft. Wijders zijn bij deze afdeeling 2 memoriën ingekomen:

en wel 1°. van het appellerende polderbestuur, hoofdzakelijk inhoudende: dat de grindweg is aangelegd door de gemeenten Vlijmen, Engelen en Bokhoven met subsidie van de provincie; dat de gronden onder Vlijmen en Hedikhuizen liggende in den Gecombineerden Buitenpolder geen het minste belang hebben bij dezen weg, omdat zij zich van een anderen grindweg over Hedikhuizen naar Bokhoven bedienen dat het dus onbillijk is hen daarvoor te laten betalen; en dat er geen waarborg voor goed onderhoud is wanneer een waterschap het onderhoud van een weg overneemt, waartoe eene gemeente verpligt is; wijders dat app. vernomen heeft dat het bestuur van den Gecombineerden Buitenpolder eene overeenkomst over deze zaak heeft gesloten en die door Ged. Staten is goedgekeurd, zonder dat stemgeregtigde ingelanden die hadden goedgekeurd, hetgeen volgens art. 50 van het Algemeen Reglement op de waterschappen in Noordbrabant had behooren te geschieden;

2°. van het gemeentebestuur van Vlijmen, strekkende om eenige stukken betreffende de geschiedenis der zaak medetedeelen. Deze stukken, naar tijdsorde overgelegd, bevatten:

27 October 1857, besluit van den gemeenteraad van Bokhoven tot goedkeuring van het plan van den grindweg, met dien verstande dat de gemeente daaraan niets betaalt;

30 October 1857, uittreksel uit eene raming van den ontworpen kunstweg, waaruit blijkt dat buiten het provinciaal subsidie gerekend werd op bijdragen van den Gecombineerden Buitenpolder en de gemeente Vlijmen te zamen à ƒ 6425 in de kosten van aanleg;

25 Augustus 1858, besluit van den gemeenteraad van Bokhoven om in de kosten van den grindweg die buiten het provinciaal subsidie ƒ 2353 zouden bedragen, ƒ 700 bij te dragen uit de kas der gemeente;

4 October 1858, besluit van het bestuur van den Binnenpolder van Engelen, dat het onderhoud van den weg van af den duiker aan de zoogenaamde Oude sluis tot aan het Koesteegje zal worden gedragen $^1/_3$ door het Polderbestuur van Bokhoven, $^1/_3$ door den Binnenpolder van Engelen en $^1/_3$ door den Gecombineerden Buitenpolder;

12 October 1858, besluit van den gemeenteraad van Engelen om niets tot de kosten van den grindweg bij te dragen;

30 October 1858, nader besluit van denzelfden gemeenteraad in denzelfden zin;

14 Augustus 1880, overeenkomst tusschen het bestuur van den Gecombineerden Buitenpolder, handelende ingevolge de magtiging door stemgeregtigde ingelanden op den 15 Junij 1880 verleend, en den gemeenteraad van Vlijmen, waarbij de Gecombineerde Buitenpolder wordt verbonden: „van af 1881 tot het voortdurend onderhoud van die gedeelten van den kunstweg, welke buiten het grondgebied der gemeente Vlijmen liggen, en waarvan echter het voortdurend onderhoud bij de overeenkomst van 30 September 1858 tusschen de gemeenteraden van Engelen, Bokhoven en Vlijmen, aan die gemeente is opgedragen,” terwijl de gemeenteraad van Vlijmen zich verbindt tot het voortdurend onderhoud van den kunstweg, voor zoover die binnen de gemeente is gelegen;

en eindelijk 10 December 1880, verklaring van den Secretaris der gemeente Vlijmen, dat over het dienstjaar 1859 in ontvangst bij die gemeente is verantwoord *f* 1861.78 en over het dienstjaar 1860 *f* 1236, beide als bijdragen van het bestuur van den Gecombineerden Buitenpolder voor de aanleg-kosten van den grindweg Vlijmen, Engelen, Bokhoven, en daarenboven over 1860 nog *f* 546.41, als vrijwillige bijdragen van eenige belanghebbende ingezetenen in dat waterschap voor hetzelfde doel.

Niets meer aan de orde zijde, wordt de vergadering gesloten.

